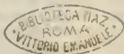
2

Diui Thome Aquinatis in libros de anima Aristotelis Expositio

Magistri Dominici de Flandria ordinis predicatoꝝ in eosdem libros acutissime questiones ⁊ annotationes.

¶ Aristotelis Stragyrite peripatheticorũ principis de Anima textus libri primi.

Um oẽm sciam rẽ esse bonã arbitremur ac honorabilem: ꝛ aliã magis: ex eo talẽ esse putemus: quia vł exactior est: vel rerũ est carũ que magis p̄stabiles magisq; sunt admirabiles: sciã aie nimiꝝ ob hec vtraq; nõ iniuria ponendam in primis esse censemus.

T.c.1. Onoꝝ honorabiliũ notitiã opinãtes: magis aũt alterã altera: aut ƀm certitudinẽ: aut ex eo ꝙ melioꝝ qdẽ ꝛ mirabilioꝝ est: ꝑpter vtraq; hec aie hystoriã rationabilr vtiq; i primis ponemus.

¶ Diui Thome Aquinatis almi ordinis p̄dicatoꝝ in primuꝫ librũ de anima Aristotelis clarissimi ac fidelissimi cõmentatoris p̄clarissima cõmentaria. Lectio. I.

Sicut docet Phs in xi° de aialib᷒: in quolibet genere rerũ necesse est p̄us cõsiderare cõia ꝛ seorsum: et postea ꝑpria vnicuiq; illius gñis: quẽ qdẽ modũ Aristoteles seruat in phia p̄ma. In metaphysica eni primo tractat ꝛ cõsiderat cõia entis inquãtũ ens: postea vo cõsiderat ꝑpria vnicuiq; enti. Cui᷒ rõ est: qꝛ nisi hoc fieret: idẽ diceref frequẽter. Rerũ aũt animataꝝ oiuꝫ qđdã genus est: ꝛ ideo in cõsideratione rerũ animatarũ opꝫ p̄us cõsiderare ea que sunt cõia oibus aiatis: postmodũ vo illa que sunt ꝑpria cuilibet rei aiate. Cõmune aũt oibus reb᷒ animatis est aia: in hoc eni oĩa aiata ꝯueniũt. Ad tradendũ igif de rebus aiatis sciam: necessariũ fuit p̄mo tradere sciam de aia tanꝗ̃ cõem eis. Aristo. ergo volens tradere sciam de ipsis rebus animatis p̄mo tradit sciam de aia: postmodũ vo determinat de ꝑprijs singulis aiatis in sequẽtibus libris. In tractatu aũt de aia quẽ habemus p̄ manib᷒: p̄mo ponit ꝓhemiũ: in quo facit tria que necessaria sunt in quolibet ꝓhemio. Qui eni facit prohemium tria intẽdit. P̄io eni vt auditorẽ reddat beniuolũ. scđo vt reddat docilẽ. tertio vt reddat attentũ. Beniuolũ quidẽ reddit ostẽdendo vtilitatẽ scie: docilẽ p̄mittendo ordinẽ ꝛ distinctionẽ tractatus: attentũ attestando difficultatẽ tractatus. Que quidẽ tria Arist. facit in ꝓhemio huius tractatus. Primo eni ostẽdit dignitatẽ huius scie. Scđo vo ordinẽ hui᷒ tractatus: quis sit. s. ꝛ qualr sit tractandũ de aia. ibi (Ingrimus aũt.) Tertio vo ostẽdit difficultatẽ hui᷒ scie. ibi (Oino aũt ꝛ penitus difficillimorũ ꝛc.) Circa p̄mũ duo facit. P̄io eni ostẽdit dignitateꝫ huius scie. Scđo vtilitatẽ eius. ibi (Uidef aũt ꝛ ad veritatẽ ꝛc.) ¶ Circa p̄mũ sciendũ est ꝙ oĩs scia bona est: ꝛ nõ solũ bona: verũ etiã honorabilis. Nihilominꝰ tñ vna scia in hoc superexcellit aliã. Qꝛ aũt oĩs scia sit bona. patet: qꝛ bonũ rei est illud ƀm qđ res hẽt esse perfectũ. hoc eni vnaqueq; res querit ꝛ desiderat. Cũ igif scia sit perfectio hoĩs inquantũ homo: scia est bonũ hoĩs. Inter bona aũtẽ quedaꝫ sunt laudabilia: illa. s. que sunt vtilia in ordine ad finẽ aliquẽ: laudamus eni bonũ equũ: qꝛ bene currit: qđdam vo sunt etiã honorabilia: illa. s. que sunt ꝑpter seipsa: honoramus eni fines. In scientijs autẽ qđdaꝫ sunt practice: ꝛ qđdã speculatiue: ꝛ he differũt: qꝛ practice sunt ꝑpter opus: speculatiue autẽ ꝑpter seipsas. Et ideo scie speculatiue ꝛ bone sunt ꝛ honorabiles: sunt practice vo laudabiles tm̃. Oĩs ergo scia speculatiua bona est ꝛ honorabilis. Sed ꝛ in ipsis scientijs speculatiuis inueniũ gradus quãtũ ad bonitatẽ ꝛ honorabilitatẽ. Scia nãq; oĩs ex actu laudaf: oĩs aũt act᷒ laudaf ex duob᷒: ex obiecto: et qualitate seu modo: sicut edificare est melius ꝙ̃ facere lectum: qꝛ obiectũ edificationis est melius lecto. In eodem aũt respectu eiusdẽ rei: ipsa qualitas gradũ quẽdã facit: qꝛ quãto modus edificij est melior: tãto melius est edificiũ. Sic ḡ si ꝯsideref scia seu actus ei᷒ ex obiecto: p3 ꝙ illa scia est nobilior que est melioꝝ ꝛ honorabilioꝝ. Si vo ꝯsideref ex q̃litate seu mõ: sic scia illa ẽ nobilior q̃ est certior. Sic ḡ dr̃ vna scia magl nobilior altera: aut qꝛ est melioꝝ ꝛ honorabilioꝝ: aut qꝛ est magl certa. Sꝫ hͦ est in qbusdã scientijs diuersũ: qꝛ aliq̃ sũt mag' certe aliẽ: ꝛ tñ sũt de reb᷒ minꝰ honorabilib᷒: alie vo sũt de reb᷒ magis honorabilib᷒ ꝛ meliorib᷒: ꝛ tñ sũt minꝰ certe. Nihilominꝰ tñ illa ẽ melior q̃ de reb᷒ meliorib᷒ ꝛ honorabilib᷒ est. Cui᷒ rõ est: qꝛ sic dicit Phs in li° xi° de aialib᷒. Magis cõcupiscimus scire modicũ de reb᷒ honorabilibus ꝛ altissimis: etiã si topice ꝛ ꝓbabilr illud sciamus: ꝙ̃ scire multũ ꝛ per certitudinẽ de reb᷒ minꝰ nobilib᷒. Hoc eni hẽt nobilitatẽ ex se ꝛ ex sua sub͂a: illud vo ex modo et ex q̃litate. Hec aũt scia. s. de aia vtrũq; hẽt: qꝛ ꝛ certa ẽ hoc eni q̃libet experif in seipso q. s. habeat aiã: ꝛ q. aia viuificet. Et qꝛ est nobilior: aia eni est nobilior inter inferiores creaturas. Et hoc est qđ dicit. Nos (opinãtes notitiã.) i. sciam speculatiuã oium esse (bonoꝝ.) i. de numero bonoꝝ (ꝛ honorabilioꝝ.) sed altera scia est magis bona ꝛ honorabilis altera dupl'r: aut qꝛ est magis certa: vt dictũ est. vñ dicit (ƀm certitudinẽ: aut ex eo ꝙ melioꝝ.) illoꝝ. s. que sunt in sua natura bona (et mirabilioꝝ.) i. illoꝝ quoꝝ cã ignoraf (ꝑpter vtraq;.) i. ꝑpter hec duo (anime hystoriã.) Et dicit (hystoriã:) quia in quadã sũma tractat de aia nõ perueniẽdo ad finalẽ inquisitioneꝫ oium que pertinẽt ad ipsaꝫ aiaꝫ in hoc tractatu. Hoc eni est de rõne hystorie (in p̄mis) hoc si accipiaf quantũ ad totã sciam nãlẽ: nõ dicit ordinẽ: sed dignitatẽ. Si vo ad scientiã de rebus animatis tñ: sic ly in primis. dicit ordinem. ¶ Consequenter cum dicit.

¶ Uidef autẽ ꝛ ad veritatẽ oẽm ipsius aie cognitio vehementer conferre: ꝛ maxime ad ipsius nãe sciẽtiã. Est eni aia quasi principium omniuꝫ animaliũ.

T.c.2. ¶ Uidef autem ꝛ ad veritatem omnem cognitio ipsius multũ proficere: maxime autẽ ad naturam. Est enim tanꝗ̃ principiũ animalium.

¶ Reddit auditorẽ beniuolũ ex vtilitate huius scientie dicẽs: ꝙ cognitio de anima videf multũ ꝓficere ad oẽꝫ veritatẽ que tradif i alijs scientijs. ¶ Ad oẽs eni partes phie insignes dat occasiones: qꝛ si ad phiaꝫ p̄mã attẽdamus nõ possumus deuenire in cognitionẽ diuinarũ ꝛ altissimarũ causaꝝ: nisi per ea que ex vtute itellectus possibilis acqrimus. Si eni nã itellectus possibilis esset nobis ignota non possemus scire ordinẽ sub͂arũ separataꝝ: sicut dicit Cõmẽtator sup vndecio metaphysice. Si vo attẽdaf quãtũ ad moralẽ: nõ possumus pfecte ad sciam moralẽ peruenire: nisi sciamus potẽtias aie. Et inde est ꝙ Phs in ethic. attribuit q̃slibet vtutes diuersis poten-

Margin notes (left): T.c.1. — Capl'o p° — Ari. li° ethic. ad Alexandrũ ꝛ in s° rhe. ca. 14.

Margin notes (right): Aꝛ in p° libro magnoꝝ moraliu ca° p̄mo ꝛ 2° — T.c.3. — Uel p̄mo lib° de gñ. b. o. aialiũ. ca° 5° — Ondit nobilitatem scie d aia. — Ostendit vtilitatẽ. — T.c.4. — Li° p̄ fi.

rijs aie. Ad nālē vō vtilis est: q̄a magna ps nāliū est būs aiaz: ⁊ ipsa aīa est fons ⁊ pn̄ oīs motus in rebus aiatis. Est enī aīa tāq̄ pn̄ aialiū: ly (tanq̄) nō ponit similitudinarie: sed expressiue. ❡ Consequēter cum dicit.

❡ Atq̄ perspicere cognoscereq̄ naturā eius ⁊ substantiā querimus: deīde ea que circa ipsā accidūt: quoꝝ quedā affectus ipsius esse proprij: quedā aīalibus etiā per ipsam inesse: competereq̄ videntur.

T.c.3. ❡ Inquirimus aūt cōsiderare ⁊ cognoscere naturā ipsius ⁊ subam: postea quecūq̄ accidunt circa ipsā. Quoꝝ alie ꝓprie passiones videnť: alie aūt ꝓpter ipsam cōes ⁊ animalibus inesse.

Ostēdit ordinem. ❡ Ostēdit ordinē huius tractatus dicēs: q̄ itēdimus cōsiderare per signa. s. ⁊ cognoscere ꝑ demōstrationē. s. q̄d sit aīa scʒ nām ipsius ⁊ subā (⁊ postea q̄cūq̄ accidunt circa ipsam) .i. passiones eius. Et in hoc est q̄dā diuersitas: q̄a q̄dā videnť passiones aie tm̄: sic itelligētia ⁊ speculatio: q̄dā vō pp ipsā aīaz iesse videnť cōiter aialibꝰ: sicut delectatio ⁊ tristitia: sensus ⁊ phantasia. ❡ Consequenter cum dicit.

❡ Uerū enī omnī ex parte: atq̄ oīno difficilium est fidē aliquā de ipā tādē accipere. Nā cū hec questio cōis sit etiā cū alijs rebus cōpluribꝰ: de suba dico ⁊ quid est; vnus cuipiā fortasse modus: vna via q̄dā esse videť: qua cognoscē q̄dnā sit vnaqueq̄ possumus rerū: quaꝝ subam percipere volumus: ⁊ pinde atq̄ modus vnus est isce: quo ꝓprij rerū demōstrātur affectus. Quapropter querēdū est: que nam sit illa via: quis ille modus vnus: quo rerū sube ꝑcipi possunt. Qd̄ si nō vnus quidam atq̄ cōis sit ille modus. Lōge difficilior ipsa pertractatio fit. Oportebit enī de vnaquaq̄ rerum accipere: quis ad vnāquamq̄ modus accōmodabiť. Si vō pateat illum demōstrationē vel diuisionē vel etiā quēdā aliū modū esse: cōplures insuper difficultates erroresq̄ emergunt: in ijs exquirēdis e quibus vniuscuiusq̄ conficienda est diffinitio. Aliarū nanq̄ rerum alia principia sunt vt numeroꝝ superficierūq̄. Primū aūt fortasse necessariū est diuidere atq̄ accipere in quo nā generꝫ collocet: quidq̄ sit aīa: vtrū sit substātia: an in q̄litate: vel in quātitate: vel in alio quodā predicamentorū genere: collocet. Deinde peruestigandū est vtrum eorū subeat rōnem que potētia sunt: an potius quidā sit actus. Nō enī paꝝ iteresse videť. Cōsiderādū est pterea: si partibilis sit necne. Et vtrū eiusdē sit aīa speciei oīs an nō. Si aūt nō similis spēi: vtrum specie tm̄ an etiā genere differat. Nūc enim ij qui dicunt atq̄ querunt de aīa: de humana tm̄ q̄rere perscrutariq̄ vidētur. At cauendū est ne nos pretereat: vtrū vna sit eiꝰ ratio vt aialis: an vniuscuiusq̄ sit alia rō: vt equi: canis: hoīs aut dei. Aial aūt vniuersale: aut nihil est: aut posterius est: ⁊ quicq̄d itidem aliud cōmuniter predicatur.

T.c.4. ❡ Omnino aūt ⁊ penitus difficillimoꝝ est accipere aliquā fidē de ipsa: cū enī sit questio cōis multis alijs: dico aūt eā que est circa subam: ⁊ eā que quid est: fortassis alicui videbitur vna quedā methodus esse de oībus de quibꝰ volumus cognoscere subam: sicut ⁊ eorū que sunt fm̄ accidēs propriorꝫ demonstrationē. Quare querendū vtiq̄ erit methodū istam. Si autē nō est vna quedā ⁊ cōis methodus de eo quod quid est: amplius difficiliꝰ est negociari. Oportebit enī accipere circa vnūquodq̄ quis modus. T.c.5.

Si aūt manifestū sit. vtrū demōstratio aliqua sit: aut diuisio: aut etiā aliqua alia methodus: adhuc multas hēt dubitationes ⁊ errores: ex quibus opꝫ querere. Alia enī aliorū principia: sicut numeroꝝ ⁊ planoꝝ. Primū aūt fortassis necessariū est diuidere in quo generū: ⁊ quid sit. dico aūt vtrū hoc aliquid ⁊ suba sit: aut qualitas: aut quātitas: aut etiā quoddā aliud diuisoꝝ predicamentoꝝ. T.c.6. Adhuc aūt vtrū eorū que in potētia sunt: an magis endelechia quedā sit: differt enī non aliquid parū. T.c.7. Considerandum autē ⁊ si partibilis sit: aut impartibilis: ⁊ vtrū sit similis spēi oīs aīa: an nō. Si autē nō similis spēi: vtrum specie differant: aut genere. Nunc quidē enī dicentes ⁊ querētes de aīa: de humana solum videnť intendere. Formidandū aūt quatenus nō lateat vtrū vna ratio ipsius est sicut aialis: aut fm̄ vnūquodq̄ altera: vt equi: canis: hominis: aut dei: aial aūt vle: aut nihil est: aut posterius. Silr aūt ⁊ si aliqd̄ cōe aliud predicet. T.c.8.

Ostēdit difficultatem. ❡ Ostēdit difficultatē huiꝰ tractatꝰ. Et hoc quantū ad duo. Prīo quātū ad cognoscēdū subam aie. Scđo quātū ad cognoscēdū accn̄tia seu ꝓpās passiones. ibi (Dubitationē aūt ⁊c.) Quātū aūt ad pmū ostēdit duplicē difficultatē. Et pmo quātū ad modū diffiniēdi ipsā. Scđo quātum ad ea que itrāt diffōnē. ibi (Primū aūt fortassis ⁊c.) Dicit ergo q̄uis sit vtilis scia de aīa: tn̄ difficile est scire de aīa q̄d est: ⁊ hec difficultas est in qualibet re: cū sit vna cōis q̄stio aie ⁊ m̄tis alijs circa subā coꝝ: ⁊ circa qd̄ q̄d est. Est ergo pma difficultas: q̄a nos nescimꝰ ꝑ quā viā ꝓcedēdū sit ad diffōnē: q̄a q̄dā dicūt q̄ demōstrādo: q̄dā q̄ diuidēdo: q̄dā vō q̄ cōponēdo. Aristo. autē voluit q̄ cōponendo. Scđa difficultas est de his q̄ ponunť in diffōne. Diffō enī notificat eēntiā rei: que nō pōt sciri nisi sciantur pn̄a: sed diuersoꝝ sunt diuersa pn̄a: ⁊ ideo difficile est scire ex q̄bꝰ sumanť pn̄a. Illa ergo que igerūt difficultatem ponētibꝰ ⁊ ingrētibꝰ diffōnē reducunť ad tria: q̄ꝝ pmū est circa subā aie. 2m circa ptes eiꝰ. 3m circa adiutoriū qd̄ nec̄iū est in diffōnibꝰ ex accn̄tibꝰ aie. Circa subā ē dubitatio de gn̄e. Hoc enī pmo q̄rimꝰ in diffōne cuiuslibet rei vt. s. sciamꝰ genꝰ. Et iō querēdū est in quo gn̄e sit ponenda aīa. vtrū. s. in genere substātie vel in quāto: vel in q̄li. Et nō solū est accipere genus supremū: sed ꝓpinquum. Neq̄ enī qn̄ hoīeꝫ diffinimꝰ subam accipimus: sed aial. Et si aīa iueniť in gn̄e sube: adhuc cū vnūquodq̄ genus dicať dupl̄r: hoc quidē potētia: hoc aūt actu: querēdū erit vtrū sit potētia vel actus. Itē q̄a subaꝝ q̄dā sunt cōposite: q̄dā simplices: querēdū erit vtrū aīa sit cōposita: aut simplex: ⁊ vtrū partibilis vel impartibilis. Est etiā qd̄ vtrū sit vniꝰ spēi oīs aīa ad oēm aīam: aut nō. Et si nō sit vnius

vni⁹ spẽi:adhuc est q̃stio vtrũ differãt etiã gñe vel non.
Jtẽ adhuc dubitatio est circa ea q̃ ꝑticipãt diffõne. Que
dã eñi diffiniunť vt gen⁹:q̃dã v̾o vt spẽs. Et iõ vĩ cẽ qõ:
vtrũ diffinitio aĩe sit sicͤ gñis:aut sicͤ spẽi spãlissime. Nã
aliq̃ q̃rẽtes de aĩa videnť itẽdere solũ de aĩa hũana. Et
q̃a apõ antiquos pħos erat duplex opio de aĩa:platonici
eñi q̃ ponebãt vl̃ia sepata.s.q͞ cẽnt foĩe ⁊ idee:⁊ erãť cãe
rebus particularibus cognitionis ⁊ esse:volebãt q͞ esset
quedã aĩa sepata ꝑ se que cẽt cã ⁊ idea aĩabus ꝑticulari
bus:⁊ q͞ q̃cq̃d iueniť in eis deriuať ab illa. Nãles autem
pħi volebãt q͞ nõ essent sube vl̃is nisi particulares tñ:
⁊ q͞ vl̃ia nihil sint in reꝝ nã. Et ꝑꝑ hoc est qõ. vtrũ sit q̃
renda solũ vna cõis rõ aĩe:sicut dicebant platonici: vel
huius vel illius aĩe:sicut dicebãt nãles.s. vt aĩe equi vel
hoĩs:aut dei. Et dicit (dei) q̃a credebãt corꝑa celestia cẽ
deos:⁊ dicebãt ea esse aĩata. Aristo. aũt vult q͞ queratur
ratio vtriusq̃:⁊ cõis aĩe:⁊ cuiuslibet spẽi. Oẽ aũt circa h̾
dicit:aĩal autẽ vl̃e:aut nihil est:aut posterius:sciẽdum est
q͞ de aĩali vl̃i possum⁹ loqui dupl̾r:q̃a aũt ſm q͞ est vl̃e
qõ.s.est vnũ in multis aut de multis:aut ſm q͞ est aĩal:⁊
hoc vel ſm q͞ est in rerũ nã: vel ſm q͞ est in intellectu.
Scðm aũt q͞ est in rerũ nã:plato voluit aĩal vl̃e aliq̃d
esse:⁊ cẽ prius ꝑticulari:q̃a vt dictũ est posuit vniuersalia
separata ⁊ ideas. Aristo. aũt vult q͞ vt sic nihil est in re-
rum nã. Et si aliq̃d est:dixit illud cẽ posterius. Si autem
accipiamus nãm aĩalis nõ ſm q͞ subiacet intẽtioni vli-
tatis:sic aliq̃d est ⁊ prius:sicut qõ est in potẽtia prius est
q̃ id qõ est in actu. ¶ Consequenter cum dicit.

¶ Preterea si nõ plures sint aĩe:sed partes: vtrũ ani
mã totã:aut partes querere prius oporteat. Diffici-
le aũt est id q̃oq̃ determinare:que nam inquã ꝑtes
a quibus diuerse sint. Et vtrũ ipsas partes an ipsaꝝ
partiũ operationes prius querere ꝑscrutariq̃ opor
teat ceu intelligere:aut itellectiuũ:⁊ sentire aut sen-
sitiuũ:⁊ eodẽ modo de ceteris. Qõ si opationes sint
exquirẽde prius:rursus ꝑfecto quispiã dubitabit:si
obiecta hoꝝ prius sint inquirẽda: vt sensibile prius:
q̃ sensitiuum:⁊ itelligibile:q̃ intellectiuum.

T.c.9. ¶ Amplius aũt ⁊ si nõ multe aĩe:sed ꝑtes: vtrũ
T.c.10. opꝫ querere prius totã aĩam:aut partes. ¶ Dif-
ficile aũt ⁊ harũ determinare quales apte nate
sint altere abinuicẽ esse. Et vtrũ partes opꝫ que
rere prius:aut opera ipsarũ: vt intelligere: aut
itellectiuũ: ⁊ sentire aut sensitiuũ. Simil̾r aũt
⁊ in alijs. Si aũt opa prius:iterũ vtiq̃ dubita-
bit aliquis:si obiecta hoꝝ prius querẽdũ. sicut
sensibile sensitiuo: ⁊ intelligibile intellectiuo.

¶ Tãgit difficultates que emergũt circa potẽtias aĩe. Jn
aĩa eñi sũt ꝑtes potẽtiales.s. itellectiuũ:sensitiuũ:⁊ vege
tatiuũ. Est g̃ q̃stio vtrũ he sint diuerse aĩe:sicut platonici
volebãt:⁊ ẽt ponebãt:an sint ꝑtes potẽtiales anime. Et si
sint ꝑtes potẽtiales aĩe:q̃riť etiã vtrũ p̊ debeam⁹ q̃rere
potẽtias ipsas q̃ actus:aut p̊ act⁹ q̃ potẽtias: vt itellige-
re ante itellectũ:⁊ sentire qõ est act⁹:añ sensitiuũ qõ est
potẽtia:⁊ sil̾r in alijs potẽtijs ⁊ actib⁹. Et si p̊ debem⁹ q̃re
re actus q̃ potẽtias:adhuc erit q̃stio vtrũ sint prius que
renda obiecta hoꝝ actuũ q̃ potẽtie: vt puta prius debeat
queri sensibile q̃ sensitiuum:aut intelligibile q̃ intelle
ctiuum. ¶ Consequẽter cum dicit.

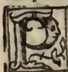
¶ Nõ solũ aũt ipsius quid est cognitio ꝯferre videť
ad perspiciendas coꝝ causas accidentium: que ꝑ se
substantijs:insunt vt in mathematicis confert quid
est rectũ ⁊ quid curuũ: vel quid linea:quid suꝑficies
ad cognoscendũ q͞ rectis trianguli sunt eq̃les:nam
ipsum q̃d est:oĩs est principiũ demonstrationis:sed
ecõuerso etiã accidẽtia magnã afferũt opem ad illõ
percipiendũ. Nã cũ per imaginationẽ de accidenti-
bus:aut oĩbus:aut plurib⁹ reddere possumus: tum
aliquid etiã de suba dicere poterim⁹ optime. Qua-
re patet eas oĩs diffõnes differendi modo vaneq̃
dictas ⁊ assignatas esse:quibus nõ fit: vt accidẽtia
percipianť:aut de ipsis cõiectura facilis habeatur.

¶ Videť aũt nõ solũ qõ q̃d est cognoscere vtile T.c.11.
esse ad cognoscẽdas causas accñtiũ in substan-
tijs:sicut in mathematicis q̃d rectũ ⁊ quid ob-
liquũ: ⁊ q̃d linea: ⁊ quid planũ:ad cognoscen-
dũ q͞ rectis triãguli anguli sũt equales:sed ecõ
trario accidẽtia conferunt magnã partem ad co
gnoscendũ qõ quid est. Cũ eñi habeamus tra-
dere ſm phantasias de accidentibus:aut oĩb⁹:
aut pluribus:tũc ⁊ de substãtia habebimus di
cere aliq̃d optime. Oĩs enim demõstrationis
principium est qõ q̃d est. Quare ſm quascũq̃
diffinitiones nõ ꝯtigit accidẽtia cognoscere: h̾
neq̃ coniecturari de ipsis facile:manifestũ est
q͞ dialectice dicte sunt ⁊ vane omnes.

¶ Ponit difficultates:que emergũt quãtũ ad illa que sũt
in adiutoriũ diffinitionis aĩe:q̃a in diffinitiõe opꝫ nõ so-
lũ cognoscere p̾ncipia ẽẽntialia:sed etiã accidẽtalia. Si
eñi recte diffiniren̄ť:⁊ possent cognosci p̾ncipia essentia-
lia:diffinitio nõ idigeret accñtib⁹. Sed q̃a p̾ncipia essen
tialia rerũ sunt nobis ignota:iõ opꝫ q͞ vtamur differen-
tijs accidẽtalibus in designatione essentialiũ:bipes eñi
nõ est essentiale:sed poniť in designatione ẽẽntialis. Et
per eas.s.ꝑ dr̃ias accñtales ꝑuenim⁹ in cognitionẽ essen
tialiũ. Et ideo difficile est: q̃a opꝫ nos cognoscere qõ q̃d
est aĩa ad cognoscendũ facilius accñtia aĩe:sicͤ in mathe-
maticis valde vtile est p̾accipere qõ q̃d erat esse recti et
curui ⁊ plani ad cognoscẽdũ quot rectis trianguli angu-
li sint eq̃les. Ecõuerso etiã accñtia si p̾accipianť:multũ
ꝯferũt ad significandũ qõ q̃d erat cẽ: vt dictũ est. Si q̃s
ergo assignet diffõnẽ per quã nõ deueniať in cog̃nẽ acci
dentiũ rei diffinite:illa diffinitio nõ est realis:sed remo-
ta ⁊ dialectica. Sꝫ illa diffinitio ꝑ quã deueniť in cogni
tionẽ accñtiũ est realis ⁊ ex ꝓprijs ⁊ ẽẽntialibus rei.

¶ Est etiã de affectibus anime dubitatio: vtrum oẽs
cõmunes sint cum eo qõ hẽt animam:an sit ⁊ ipsius
anime proprius aliquis.

¶ Dubitationẽ autem habent ⁊ passiones ani- T.c.12.
me vtrũ sint omnes cõmunes ⁊ habẽtis:an sit
aliqua ⁊ anime propria ipsius. Lec. II.

Ostq̃ Phs oñdit difficultatẽ que est in scia
de aĩa ex ꝑte sube:et qõ q̃d est aĩe: hic ꝯñter
oñdit difficultatẽ que est ex parte passionũ ⁊
accidẽtiũ aĩe. Et circa hoc duo facit. Primo
mouet dubitationẽ circa passiones aĩe:⁊ sol-
uit eã. scðo ex huiꝰ solõne oñdit q͞ cognitio de aĩa perti
net ad Phm nãlẽ seu ad physicũ. ibi (Et ꝓpter hoc igiť
iam phici ⁊c.) Dicit g̃ p̊mo q͞ dubitatio est circa passio-

nes aie ꝛ opationes: vtrũ.s.ẽnt aie ꝓprie sine cõicatione corpis: vt platoni videbaꝛ: vl' nulla sit ꝓpria aie: sed oẽs sint cões corpis ꝛ compositi. Deinde cum dicit.

¶ Hoc enim ipsum accipere quidẽ necessariũ est: nõ tamen accipi facile potest. Atqꝫ plurimi sunt: quoꝝ sine corpe nullũ aut agere: aut pati videꝛ: vt irasci: confidere: cupere ꝛ oino sentire. Maxime aũt ipsuꝫ intelligere proprio simile est. Qđ si hoc etiã imaginatio sit quedam: aut sine imaginatione non sit: nec istud esse sine corpore potest.

¶ Hoc eni accipere quidẽ necessariũ est: nõ aũt leue. Videꝛ aũt plurimoꝝ quidẽ nullũ sine corpore pati: neqꝫ facere: vt irasci cõfidere desiderare: ꝛ oino sentire: maxime autẽ assimilaꝛ proprio intelligere. Si autẽ ꝛ hoc phantasia quedam: aut non sine phantasia: non ꝯtinget vtiqꝫ neqꝫ hoc sine corpore esse.

¶ Et circa hoc duo facit. Primo eni ostẽdit difficultatẽ hꝰ qõnis. scđo vo necessitatẽ. ibi [Si qdẽ igiꝛ est aliqd.] Dicit ḡ pmo: ꝙ accipe hoc.s. vtrũ passiones ꝛ opationes aie sint cões vel ꝓprie: est necessariũ: ꝛ nõ est leue: sed valde difficile. Et ꝙ sit difficile oñdit dicẽs: ꝙ cã difficultatis est: qa in apparẽti videꝛ ꝙ mlte passiones sint cões: ꝛ nõ fit pati sine corpe: vt puta irasci: ꝛ sentire et hꝰ: quoꝝ nihil patiꝛ aia sine corpe. Sed si aliq̃ operatio esset ꝓpria aie: appareret hoc de opatione itellectꝰ. Intelligere eniꝫ que est opatio intells maxie videꝛ ꝓpriũ esse aie. Si qs tñ recte cõsideret nõ videꝛ ꝓpriũ aie intelligere. Cũ eni itelligere vl' sit phãtasia vt platonici ponebãt: aut nõ sit sine phãtasia: fuerũt eni qdã (sicut antiq nãles) q dicebant ꝙ itells nõ differebat a sensu: ꝛ si hoc ẽẽt: tũc itellectus in nullo differret a phãtasia: ꝛ iõ platonici moti sũt ad ponẽdũ itellectũ ẽẽ phãtasiaꝫ. Cũ ḡ phãtasia idigeat corpe: dicebãt ꝙ itelligere nõ est ꝓpriũ aie: sed cõe aie ꝛ corpi. Si aũt deꝛ ꝙ itellectus nõ sit phãtasia: nihilominus tamẽ nõ est itelligere sine phantasia. Restat igiꝛ ꝙ intelligere non est ꝓprium anime: cum phantasia indigeat corpe. Nõ ḡ ꝯtingit hoc.s. itelligere esse sine corpe.

Lec.ii. Quãuis autẽ hoc Ar. satis aperte manifestet in 3º huiꝰ nihilominꝰ tñ quãtũ ad hoc aliqd exponemꝰ. Naꝫ itelligere quodãmodo est ꝓpriũ aie: quodãmõ est coniuncti. Sciendũ est igiꝛ ꝙ aliq̃ opatio aie aut passio est que indiget corpe: sic instro ꝛ sic obiecto: sic videre idiget corpore: sicut obiecto: qa color q est obm visus est in corpe. Itẽ sicut instro: qa visio ꝛ si sit ab aia. nõ est tñ nisi p organũ visus.s. pupillam que est vt instrm: ꝛ sic videre nõ est aie tm: sed etiã organi. Aliq̃ aũt opatio est q̃ indiget corpe: nõ tñ sicut instro: sed sic obto tm. Intelligere eniꝫ nõ est per organũ corpale: ſꝫ idiget obiecto corpali. Sic

Lec.iz. eni Phs dicit in 3º huiꝰ: hoc mõ phantasmata se hñt ad

T.c.30. itellectũ: sic colores ad visuꝫ. Colores aũt se hñt ad visũ: sicut obiecta: phãtasmata ḡ se hñt ad itellm sicut obta. Cũ aũt phãtasmata nõ sint sine corpe: videꝛ ꝙ itelligere nõ est sine corpe: ita tñ ꝙ sit sic obm ꝛ nõ sicut instrꝫ. Et ex hoc duo sequunꝛ. vnũ est ꝙ itelligere est ꝓpa operatio aie: ꝛ nõ idiget corpe nisi vt obiecto tm: vt dictũ ẽ: videre aũt ꝛ alie opationes ꝛ passiones nõ sunt aie tm: ſꝫ cõiuncti. Aliud est ꝙ illud qđ hẽt opationẽ p se: hẽt etiã esse ꝛ subsistentiã per se: ꝛ illud qđ nõ hẽt opationẽ p se nõ hẽt esse p se. Et ideo intellectus est forma subsistens: alie potẽtie sunt forme in mã. Et in hoc erat difficultas huiꝰ qõnis: qa.s. oẽs passiones anime ꝑm apparẽtiaꝫ videnꝛ esse coniuncti. ¶ Cõsequenter cum dicit.

¶ Si igitur operationũ anime: vel affectuuꝫ aliquis proprius sit ipsius: fieri potest vt ipsa aia separetur. Sin vo nullus sit eius proprius: nõ separabilis est: sed est de ipsa perinde atqꝫ de recto: cui multa qdẽ vt rectũ est competunt: veluti puncto pilã eneã tangere: nõ tñ ipm vnq̃ separatũ tãget. Est eni inseparabilis quippe: cũ semp aliquo cum corpore sit.

¶ Siquidẽ igiꝛ est aliqd aie opeꝝ aut passionũ ꝓpriũ: continget vtiqꝫ ipsam separari. Si vo nullũ est ꝓpriũ ipsius: nõ vtiqꝫ erit sepabilis: ſꝫ sicut recto inquãtũ rectũ multa accidũt: vt tangere eneã sphẽrã ꝑm punctũ: nõ tñ tanget ab hꝫ separatũ rectũ. Inseparabile eni siquidem semper cum quodam corpore est. T.c.i3.

¶ Assignat cãm necessitatis huiꝰ qõnis: qa.s. ex hoc hẽtur vnũ ꝙ oẽs maxime scire desiderãt circa aiaꝫ: vtrũ.s. cõtingat aiam separi dicẽs: ꝙ si cõtingat aliquã ꝓpriã opationẽ: aut passionẽ aie esse: vtiqꝫ cõtinget ipsaꝫ aiam separari a corpe: qa (vt dictũ est) qđ hẽt opationẽ p se: hẽt etiã esse ꝛ subsistentiã per se. Si vo nõ ẽẽt aliq̃ ꝓpa operatio seu passio aie: eadẽ rõne nõ ꝯtingeret ipsam aiam separi a corpe: ſꝫ erit de aia: sicut de recto. Lꝫ eni multa accidãt recto inquãtũ rectũ.s. tãgere eneã sphẽrã ꝑm pũctũ: nõ tñ accidit ei nisi in mã: nõ eni tãgit rectũ in puncto eneã sphẽrã nisi in mã. Sic erit de anima si non hẽt ꝓpriã operationẽ: ꝙ lꝫ ei multa accidant: nõ tamẽ accidunt ei nisi in materia. ¶ Cõsequenter cum dicit.

¶ Videnꝛ autẽ ꝛ omnes affectus anime cũ corpore esse: ira: mansuetudo: timor: misericordia: ꝯfidẽtia: gaudiũ: odium deniqꝫ: atqꝫ amor. Nam vna cũ his ipsum corpus aliquid patitur. Qđ quideꝫ ita esse ex eo patet. Interdũ eni non irascunꝛ neqꝫ timẽt: etiaꝫ si se vehemẽtes ipsis mãifesteue cãe. offerãt. Interdũ a puis qbusdã mouenꝛ atqꝫ exiguis: si feruet ꝯcitaturqꝫ corpus: ꝛ pinde se habet atqꝫ cũ afficiꝛ ira. Hoc magis ex eo patet: qa nõnulli nulla re penitus accidente: que quidẽ possit terrere: nulloqꝫ iminẽte periculo: vt hĳ qui metuũt: perturbanꝛ ac afficiunꝛ timore. Que si ita sint: patet affectus rõnes esse materiales. Quare ꝛ diffinitiones ipsoꝝ sũt tales. Irasci nãqꝫ motus quidã talis est corporis: aut partis: aut potentie: ab hoc: huius gratia.

¶ Videꝛ aũt ꝛ anime passiones oẽs esse cũ corpore ira mãsuetudo: timor: misericordia: ꝯfidẽtia: adhuc gaudiũ: ꝛ amare ꝛ odire. Simul eni patiꝛ aliqd corpus. Indicat aũt hoc aliqñ qdeꝫ duris ꝛ manifestis passionibus cõcidẽtibus nihil exacerbari: aut timere. Aliqñ ꝛ a paruis ꝛ debilibus moueri: cũ accendaꝛ corpus. ꝛ sic se habeat sicut cuꝫ irasciꝛ. Adhuc aũt magis hoc manifestũ. Nullo eni terribili iminẽte i passionibus fiunt hĳs aliqui timẽtes. Si autẽ sic hẽt: manifestuꝫ qm̃ passiones rõnes in materia sũt. Quare termini tales: vt irasci: motus quidẽ talis corpis: aut ptis: aut potentie: ab hꝫ: ꝛ grã hꝰ. T.c.i4. T.c.i5.

Manifestat

¶ Manifestat illud qd supra supposuerat: q. s. quedam passiones aie sunt cõiuncti ⁊ nõ aie tm̃. Manifestat autẽ hoc ex vno qd cõsistit ex duobus. Cuius ratio talis est. Omne ad qd opat̃ cõplexio corporis non est aie tm̃: sed etiã corporis: sed cõplexio corpis opat̃ ad oẽs passiones aie: vtputa ad iram: mãsuetudinẽ: timorẽ: cõfidẽtiã: misericordiã: ⁊ hm̃. videt̃ ergo aie passiones oẽs eẽ cũ corpe. Et q ad hm̃ passiones opet̃ cõplexio corpis pbat dupl'r. Pmo sic. Quia nos videmus q aliqñ supueniũt dure et manifeste passiones: ⁊ hõ non puocat̃: neqȝ timet: sed si accẽdat̃ ex furore seu ex cõplone corpus a valde paruis ⁊ debilib⁹ mouet̃: ⁊ sic se hȝ sicut cum irascit̃. Scdo pbat dicẽs. Adhuc fit magis manifestum q ad hm̃ passiones opet̃ cõplexio corpis. Uidemus. n. q etiã si nullus iminet piculũ fiũt in aliqbus passiões siles his passionibus que sunt circa aiam: vtputa melici freqnter si nullũ piculũ iminet: ex ipsa cõplone inordinata fiũt timẽtes. Ergo qz sic se hȝ. s. q cõplexio opet̃ ad passiones hm̃: manifestũ est q hm̃ passiones (sunt rõnes in mã) i. hñtes esse in mã. Et pter hoc termini tales. i. diffões harũ passionũ non assignant̃ sine mã: sicut si diffiniat̃ ira. dicet̃ q est mot⁹ talis corporis siue cordis: aut ptis: aut potẽtie. Et hoc dicit q̃tuȝ ad subam seu cãm mãleȝ (ab hoc) quãtum ad cãm efficiẽtem (gra huius) quãtuȝ ad cãm finalem. ¶ Consequẽter cum dicit.

¶ Idcirco naturalis est de anima: vel omni: vel tali considerare.

¶ Et pter hoc igit̃ iam physici est considerare de aia: aut omni: aut huiusmodi.

¶ Cõcludit ex his que dicta sunt q cõsideratio de aia ptinet ad nãlẽ. Et hoc ex modo diffiniẽdi cõcludit. Et ideo hic duo facit. Primo pbat ppositũ. Scdo insistit circa diffões. ibi (Differẽter aũt diffiniet ⁊c.) Probat aũt ppositũ hoc modo. Opationes aie ⁊ passiones sunt operationes corpis ⁊ passiones. vt ostẽsum est. Ois aũt passio cum diffinit̃ opȝ q habeat in sui diffõne illud cuius est passio. naȝ subiectũ semp cadit in diffõne passionis. Si ergo passiones hm̃ nõ sunt tm̃ aie: sȝ etiã corporis: de necessitate opȝ q in diffõne ipaꝝ ponat̃ corpus: sed omne in quo est corpus seu mã ptinet ad nãlẽ. ergo ⁊ passiões hm̃ ptinẽt ad nãlẽ. Sed cuius est cõsiderare passiones: ci⁹ est cõsiderare subiectũ ipsaꝝ. Et ideo iã physici est cõsiderare de aia (aut omni) simpl'r (aut hm̃). s. de ea que est affixa corpi. Et hoc dicit: qz relinquerat sub dubio vtrũ itellect⁹ sit po⁹ affixa corpori. ¶ Cõsequẽter cũ dicit.

¶ Diuerso aũt modo nãlis: ⁊ disserẽdi artifex vnũquodqȝ ipsoꝝ diffiniet. Nam alter iram appetitionem esse dicet doloris vicissim aduersatio inferẽdi: aut aliqd tale. Alter sanguinis aut caloris eius qui circa cor est feruorẽ ebullitionẽue: atqȝ alter materiẽ: alter formã hoc pacto reddit ⁊ rõneȝ. Hec enim est ratio rei quã necesse est si fuerit: in tali mã esse. Sic enim ⁊ domus assignari diffinitio solet. Nam qdaȝ talẽ eius rõnẽ assignat eẽ dicẽs tegmẽtum qd qdeȝ phibere ppulsareqȝ põt incõmoditates eas que tũ a vẽtis: tum ab imbrib⁹: tuȝ etiã ab estu fieri cueniręqȝ solent. Quidã dicit lapides esse lateres atqȝ ligna: at alius formã in hisce ponit hoꝝ dicẽdo gratia. Quis igitur istoꝝ est nãlis? Is ne qui mãm assignat: ⁊ rõnẽ ignorat: an is qui solã rõnem reddit: et mãm ipsam amittit: an is potius qui vtrãqȝ cõplectit̃. At illoꝝ vterqȝ qs est. At enim cõstat neminem esse qui circa materie versẽt affect⁹ nõ separabiles ⁊ vt nõ separabiles sunt: pter ipsuȝ philosophũ nãlẽ. Etenim nãlis circa oia ea versat̃ que talis corporis talisqȝ mãci sunt opationes atqȝ affectus. Circa aũt ea que talia nõ sunt: nõ nãlis: sȝ alius solet versari. Atqȝ de nõnullis qdem cõsiderat: si forte fuerit artifex: faber inqȝ: vel medicus. De his aũt que separabilia qdeȝ nõ sunt: attamẽ nõ vt affect⁹ corpis talis: sed abstractione sumuntur: mathematicus: at ea que sunt separata: ⁊ vt talia sunt: ipse pmus philosophus contemplatur.

¶ Differẽter aũt diffiniet physicus ⁊ dialecticus vnũquodqȝ ipsoꝝ: vt iraȝ qd est. T.c.16. Hic qdẽ enim appetitũ recõtristatiõis: aut aliqd huiusmodi: ille aũt feruorẽ sanguinis: aut calidi circa cor. Hoꝝ aũt alius qdem assignat materiaȝ: alius vo speȝ ⁊ rõnẽ. Ratio qdẽ enim hec species rei. Necesse est aũt hanc esse in mã huiusmodi si erit: sicut domus: ratio qdeȝ talis quedam: qz opimentũ phibens corruptiones a vẽtis ⁊ imbribus ⁊ caumatib⁹. Hec autẽ dicit ⁊ lapides ⁊ lateres ⁊ ligna. Alia vo in his spẽm pter ista. Que igit̃ nãlis haꝝ: vtrũ que circa mãm: rõnem aũt ignorãs: aut que circa rõnem solũ: aut magis que est ex vtrisqȝ. Illoꝝ autem qs vterqȝ. At vo est aliquis qui circa passiões T.c.17. materie nõ separabiles: sed circa oẽs physicus quecũqȝ talis corporis: ⁊ hui⁹ materie opa ⁊ passiones sunt. Circa quascũqȝ aũt nõ inquantuȝ huius: alius: vt de qbusdã qdeȝ est artifex: si cõtingat vt instructor: aut medicus: nõ separabiliũ qdeȝ. Inquãtũ aũt nõ talis corporis passiones: sed ex remotiõe: mathematicus. Scdõȝ aũt q separate. primus philosophus.

¶ Insistit circa diffões. Quia. n. ostẽdit q in diffõnib⁹ passionũ aie alique sunt in qbus ponit̃ mã ⁊ corpus: aliq vo in qbus nõ ponit̃ mã: sed forma tm̃: ostẽdit q hm̃ diffões sunt insufficiẽtes. Et circa hoc inuestigat diuas que inueniũt̃ in istis diffõnibus. Aliqñ enim dat̃ aliqua diffinitio in qua nihil est ex pte corporis: sicut q ira est appetit⁹ vindicte: aliqñ assignat̃ aliqua diffinitio in qua est aliqd ex pte corpis seu materie: sicut q ira est accensus sanguinis circa cor. Prima est dialectica. scda vo est physica: cum ponat̃ ibi aliqd ex pte materie. ⁊ ideo ptinet ad nãlẽ. Dic enim. s. physicus assignat mãm cum dicit: q est accẽsio sanguinis circa cor. Alius vo. s. dialecticus ponit spẽm ⁊ rõneȝ. Hoc enim. s. appetitus vindicte est ratio ire. Q aũt diffinitio pma sit insufficiẽs manifeste apparet. Nam ois forma que est in mã determinata nisi in sua diffõne ponat̃ mã: illa diffinitio est isufficiẽs: sed hec forma. s. appetit⁹ vindicte est forma in mã determinata. vnde cuȝ nõ ponat̃ in eius diffõne mã: cõstat q ipsa diffinitio est insufficiẽs. Et ideo necesse est ad diffinitionẽ q in diffõne ponat̃ hoc. s. forma esse in mã hm̃. s. determinata. Et sic habemus tres diffões: qz vna assignat spẽm ⁊ spẽi rõnẽ: ⁊ est formalis tm̃: sicut si diffiniatur domus q sit opimẽtũ phibẽs a vẽtis ⁊ imbribus et

caumatibꝰ.Alia aūt aſſignat mām:ſicut ſi dicatur ꝙ domus eſt opimētū quoddaꝫ ex lapidibꝰ:lateribꝰ⁊ lignis. Alia vō aſignat.i.ī diffinitiōe pōit vtrūqꝫ:mām.ſ.⁊ formā dicēs:ꝙ domꝰ ē opimētū tale ꝯſtās ex talibus:⁊ ꝑꝑ talia.ſ.vt ꝓhibeat ventos ⁊c̄.⁊ iō dicit:ꝙ alia diffō.ſ.3ª ponit(ī bis).ſ.ī lignis lapidibꝰ q̄ ſūt ex ꝑte māe(ſpēꝫ) .i.formā(ꝑꝑ iſta).ſ.vt ꝓhibeat vētos. Et ſic cōplectit̄ māꝫ cū dic̄(ī bis)⁊ formā cū dic̄(ſpēꝫ)⁊ cāꝫ finalē cuꝫ dic̄(ꝑꝑ iſta)q̄ tria reqruīt̄ ad ꝑfectā diffōneꝫ. Sꝫ ſi q̄rat̄ q̄ iſtaꝝ diffōnū ſit nālis:⁊ q̄ nō. Dōꝫ ꝙ illa q̄ cōſiderat formā tm̄:nō ē nālis:ſꝫ logica. Illa āt q̄ ē circa māꝫ: ī̄grat aūt formā:nulliꝰ ē niſi nālis. Nullus.n.hꝫ ꝯſiderare māꝫ niſi nālis. Nihilominꝰ tn̄ illa q̄ ex vtriſqꝫ ē.ſ.ex mā ⁊ forma ē magis nālis. Et due haꝝ diffōnū ꝑtinent ad nālē:ſꝫ vna ē iꝑfecta.ſ.illa q̄ ponit māꝫ tm̄:alia vō ꝑfecta.ſ.illa q̄ ē ex vtriſqꝫ. Nō.n.ē aliqs q ꝯſideret paſſiōes māe nō ſeꝑabiles niſi phyſicꝰ.❡Sꝫ q̄ ſunt aliq q alit̄ ꝯſiderāt paſſiōes māe:iō oñdit q ſint ⁊ q̄liter ꝯſiderēt:⁊ dicit ꝙ ſūt tres. Unū genꝰ ē qꝺ differt a nāli q̄tū ad ꝑncipiū:lꝫ ꝯſideret paſſiōes ꝓut ſūt ī mā:ſicut artifex q ꝯſiderat formā ī mā:ſꝫ differūt:q̄ hꝰ ꝑncipiū eſt ars:phyſici vō ꝑncipiū ē nā. Aliud genꝰ ē qꝺ qdē ꝯſiderat ea q̄ hn̄t eē ī mā ſenſibili: ſꝫ n̄ recipit ī diffōne māꝫ ſenſibilē:ſicut curuū rectū:⁊ hꝰ:lꝫ habeāt eē ī mā ⁊ ſint de numero nō ſeꝑabiliū q̄tū ad eē:tn̄ mathematicꝰ nō determinat ſibi māꝫ ſenſibilē. Cuiꝰ rō ē:q̄ res aliq̄ ſunt ſenſibiles ꝑ q̄litatē:quātitates aūt ꝑexiſtūt q̄litatibus: vn̄ mathematicꝰ ꝯcernit ſolū id qꝺ q̄titatis ē abſolute: nō determinās hāc vł illā mām. Aliud genꝰ eſt qꝺ qdē ꝯſiderat illa quoꝝ eē vł nō ē ī mā oīo:vł quoꝝ eē pōt eē ſine mā:⁊ h̄ ē phs ꝑmus.❡Et notādū ꝙ tota rō diuiſionis philoſophie ſumit̄ ſꝫ diffōnē ⁊ modū diffiniēdi:cuiꝰ rō ē:q̄ diffō eſt ꝑncipiū demōſtratōis reꝝ:res aūt diffiniunt̄ ꝑ eēntialia. Un̄ diuerſe diffōnes reꝝ diuerſa ꝑncipia eēntialia demōſtrāt ex qbꝰ vna ſcia differt ab alia. ❡Conſequenter cum dicit.

❡Sed eo redeūdū eſt:vn̄ nr̄a defluxit oratio. Dicebamus aūt affectus aīe eē inſeꝑabiles ab aīaliū nāli mā vt tales ſūt:⁊ nō vt ſeꝑat̄ linea ſuꝑficieſqꝫ: ſic irā ⁊ metū a ſubiecta ſibi mā ſeꝑari. Uerū enimuero neceſſe ē cōſiderātes de aīa:⁊ de his dubitantes ac ambigētes:q̄ nos oportet ꝓcedētes iuenire:atqꝫ ꝑcipere:in mediū coꝝ antiquoꝝ afferamus opiniones:q de aīa tractarūt aliqd atqꝫ dixerūt:vt ea qdē accipiamꝰ q̄ bn̄ ſunt dicta:ab his aūt caueamus q̄ non bene recteqꝫ dicta fuere.

T.c.18. ❡Sed redeūdū ē vn̄ ſermo. Dicebamꝰ aūt ꝙ paſſiōes aīe nō ſeꝑabiles a phyſica mā aīaliuꝫ inquātū tales exiſtūt furor ⁊ timor:⁊ nō ſicut

T.c.19. linea ⁊ planuꝫ.❡Intēdētes aūt de aīa neceſſe eſt ſimul dubitātes de qbus bn̄ dubitare oꝫ ꝑtrāſeūtes primoꝝ opiniōes cōprehendere quecūqꝫ aliquid de ipſa enūtiauerūt:vt bn̄ quidē dicta accipiamus. Si vō aliquid non bene: hec vereamur.

❡Quia videbat̄ feciſſe q̄ſdā digreſſiōes ex h̄ ꝙ inſtitit ad inq̄ſitionē diffōnū:reducit ſe ad mām ꝓpriā:dicēs ꝙ redeūdū eſt ad mām ꝓpriā.vn̄ ē ſermo habitꝰ.ſ.ꝙ paſſiōes aīe vt amor:timor ⁊ hꝰ nō ſunt ſeꝑabiles a phyſica mā aīaliū inquātū tales exiſtūt.ſ.inquātū paſſiōes q̄ nō ſunt ſine corꝑe:⁊ non ſunt ſicut linea ⁊ planū.i.ſuꝑficies q̄ rōne pn̄t ſeꝑari a mā nāli. Si ḡ ita ē:ad nālē ſpectat ꝯſideratio eaꝝ:⁊ ēt aīe ſicut ſupra dictuꝫ ē.(De q̄) .ſ.aīa itēdētes ad p̄ns neceſſe ē accipe opiniōes atiquorū:qcūqꝫ ſint q aliqd enūtiauerint de ipſa. Et h̄ qdē ad duo erit vtile:ꝑmo q̄ illud qꝺ bene dictū eſt ab eis accipiemus in adiutorium noſtrum. Scḋo q̄ illud qꝺ male enunciatum eſt cauebimus.

❡Initiū aūt inq̄ſitiōis hoc erit ꝓfecto cōgruum: ſi prius poſuerimus ea q̄ maxime vident̄ aīe cōpetere ſuapte nā. Aīatum itaqꝫ duobus his ab inanimato maxime differre vident:motu ac ſenſu. A maioribꝰ ēt noſtris hec duo fere de anima accipimus.

❡Principiū aūt qōnis apponere q̄ maxime vident̄ ipſi ineſſe ſm naturam. Aīatum igit̄ ab inanimato in duobꝰ maxime differre videtur motu ⁊ ſenſu. Accipimus autem ⁊ a progenitoribus fere duo hec de anima. Lec.III.

SUpra poſuit phs ꝓhemiū: ī q̄ ⁊ itētionē ſuā: quid agēdū:⁊ difficultatē huius oꝑis oñdit:h̄ vō ꝓſeqtur tractatū ſm ordinē ꝑmiſſuꝫ. Diuidit̄ aūt tractatus iſte in duas ꝑtes. Prīo.n. tractat de nā anime ſm opinionem aliorꝫ phoꝝ. Scḋo vō ſm v̄itatē:⁊ h̄ ī ſcḋo libro. Pria ꝑs diuidit̄ ī duas ꝑtes. Prīo.n.narrat opiniōes alioꝝ phoꝝ de aīa. Scḋo vō inq̄rit de opinionibꝰ illis. ibi (Cōſiderandū ē aūt ⁊c̄.) Pria ꝑs diuidit̄ ī duas. Prīo.n.oñdit ex qbus phi habuerūt viā ad iueſtigādū de aīa. Scḋo vō oñdit quō diuerſi deuenerūt ī diuerſas opiniōes ꝺ aīa ibi (Dicūt .n.) Dicit ḡ ꝑmo ꝙ ꝑncipiū nr̄e qōnis.i.inq̄ſitionis ē apponere oīa q̄ ſm nāꝫ vident̄ ineſſe aīe. ❡Circa qꝺ ſciēdū ē ꝙ qn̄ iuenimꝰ aliq̄ duo differre ſm aliquid māifeſtū:⁊ ſꝫ aliꝺ imāifeſtū.certū ē ꝙ ſꝫ id qꝺ ē māifeſtū venimꝰ ī notitiā illiꝰ qꝺ ē imanifeſtū. Et hūc modū tenuerūt phi ad iueniēdū nāꝫ de aīa. Aīata.n.ab iaīatis differūt:ꝑ h̄ ꝙ aīata hn̄t aīaꝫ:iaīata vō nō. Sꝫ q̄ nā aīe erat imāifeſta:⁊ n̄ poterat iueſtigari niſi ꝑ aliq̄ māifeſta in qbꝰ differūt aīata ab iaīatis:iuenerūt illa:⁊ ſꝫ illa conati ſunt deuenire in cognitiōeꝫ nature aīe. Illa aūt manifeſta ī qbꝰ aīata differūt ab inaīatis ſunt duo.ſ.ſentire ⁊ moueri. Nā aīata vident̄ differre ab inaīatis maxime motu:vt.ſ.moueāt ſeipſa ⁊ ſenſu ſeu cognitiōe. Un̄ credebāt ꝙ qn̄ ſcirēt ꝑncipia iſtoꝝ duoꝝ:ſcirēt qd eſt aīa. Un̄ laborauerūt cāꝫ motus ⁊ ſenſus ſcire:vt ꝑ h̄ ſcirent nām aīe:⁊ credebāt ꝙ id qꝺ ē cā motꝰ ⁊ ſenſus eēt aīa:⁊ in h̄ oēs ātiq phi ꝯueniebāt. Sꝫ ex h̄ antiq in diuerſas opiniōes diuiſi ſunt. Nā aliq conati ſunt deuenire ī cognitiōeꝫ aīe ꝑ motū:aliq vō ꝑ ſenſum.❡Et iō cū dicit.

❡Inquiūt enim nōnulli aīam id eē qꝺ maxime primoqꝫ mouet. Atqꝫ exiſtimantes fieri nō poſſe:vt id aliud qcquam moueat:qꝺ nō moueat̄:aīaꝫ vnū qd coꝝ eē putarūt:que motu cientur.

❡Dicūt eni quidā ⁊ maxime ⁊ prio aīam eſſe id qꝺ eſt mouēs. Exiſtimātes aūt qꝺ non mouetur ipſum nō contingere mouere alterū: eorum q̄ mouent̄ animā ſic arbitrati ſunt eſſe. T.c.20.

❡Oñdit hoꝝ diuerſitatē. Et prio ꝺ illis q ingrebāt nāꝫ aīe a motu. Scḋo ꝺ illis q igrebāt eā a cognitiōe ſeu ſēſu.ibi (Quicūqꝫ āt ad cognoſcē ⁊ ſentire.) Tertio coꝝ q ingrebāt nāꝫ eiꝰ ex vtroqꝫ.ibi (Qm̄ āt ⁊ motiuuꝫ.) ❡Circa ꝑmū ſciēdū ē ꝙ illis q inq̄ſierūt aīe nāꝫ a motu erat vnū cōe.ſ.ꝙ ſi mouētur aīata ꝙ aīa ſit mouēs ⁊

motu. Et hui⁹ rō ē: qꝛ existimabant φ id qđ non mouet̄ nō ꝯtingit mouere alteꝝ. i. φ nihil mouet nisi moueat̄. Si ḡ aia mouet aiata: ꝛ nihil mouet alteꝝ nisi moueat̄ ipȝ: manifestū ē φ aia maxīe mouet̄. Et h̄ ē ꝑꝑ qđ antiqui nāles arbitrati sunt aiam eē coꝝ q̄ mouent̄. Sȝ ex hoc ēt diuerse opiniōes ꝓuenerūt. ❡ Et iō cum dicit.

❡ Quocirca Democrit⁹ ignē atq̧ calorē ipsam censuit eē. Naȝ cū sint īfinite figure: ac idiuidua corpora rotūda: dicit ignē ꝛ aiam eē. Hec indiuidua corpora similia corpusculis ijs eē: q̄ in aere fieri videntur: in ipsis inquam radijs: q̄ ꝑ fenestram ingrediūtur: ꝛ reꝝ elemēta gn̄andaꝝ seminaq̧ toti⁹ eē nature dixit. Eadē ꝛ Leucipp⁹ ille cēsebat. Hoꝝ igitur corpoꝝ ea q̄ sunt rotūda: ignē ac aiam asserūt esse: ꝓpterea qđ maxime oium figure tales totū corpus igredi penetrareq̧ possunt: atq̧ cetera mouere cuȝ moueant̄ ꝛ ipsa. Arbitramur eni aiam id eē qđ motū aialibus p̄bet. Quapropter ꝛ respirationē viuendi: rōnēq̧: atq̧ causaȝ eē putant. Naȝ eo qđ ꝯtinet cōtrahēte corpore cōprimēteq̧: ac extrudēte figuras eas: q̄ p̄bēt aialibus motū: qꝛ nec ipse vnquam quiescūt succursum auxiliūq̧ respiratiōe fieri dicūt ingrediētibus alijs figuris similibus: q̄ quidē egredi ꝓhibēt ipsas que animalibus insunt: id repellendo qđ cōtrahit atq̧ p̄mit. ꝛ eousq̧ viuere animalia quousq̧ id facere possunt.

Op. De mocriti de aia. ❡ Unde Democritus ignē quēdā aut calorem dicit eē ipsam. Infinitis. n. existētib⁹ figuris ꝛ athomis q̄ spēi rotūde ignē ꝛ aiam dicit vt in aere mota corpora q̄ vocant̄ decisiōes q̄ videntur ꝑ portas in radijs: quaꝝ oē semen elemēta dicit Democritus toti⁹ nature. Similiter aūt ꝛ Leucippus. Op. leucippi. Hoꝝ aūt sperica aiaȝ ꝑꝑ id qđ maxime pn̄t ꝑ oē penetrare huiusmodi figure ꝛ mouere reliq̄ cū moueant̄ ꝛ ipsa: arbitrātes aiam eē efficiēs in aiabilib⁹ motū. vn̄ ꝛ viuēdi terminū eē respirationē. Tc. xi. ❡ Cōstringēte. n. eo qđ ꝯtinet corpora ꝛ extrudēte figuras p̄bētes aialib⁹ motū ex eo φ nō ē ipsas qescere nullatenus auxiliū fieri de foris igrediētib⁹ alijs h⁹ in respirādo. Prohibere. n. has ꝛ q̄ isunt aialib⁹ disgregari: simul ꝓhibēs ꝯstrigēs ꝛ cōprimēs ꝛ viuere autē q̄diu possunt hoc facere.

❡ Ponit p̄mo opinionē Democriti de aia dicēs. Un̄ Democrit⁹ qdā. s. antiqu⁹ ph̄s: q excogitans illud qđ maxime mouet̄ eē nāȝ aie. ꝛ qꝛ illud qđ maxīe mouet̄: videt̄ eē de nā ignis. Et iō dicit ipsam aiaȝ eē ignē quēdā aut calorē. Et opinio sua fuit talis. Ipse. n. nihil ponebat esse in reꝝ nā nisi sensibile ꝛ corporale: ꝛ volebat φ p̄ncipia oium reꝝ sint corpora idiuisibilia ꝛ infinita q̄ vocabat athomos. Que qdē dixit eē vni⁹ nature: sed differre abinuicē figura: positiōe: ꝛ ordine: ȝ hic tn̄ ponat de figura: qꝛ hec sola differētia q̄ est ꝰm figurā necessaria ē. Et ista differētia q̄ ē ꝰm figurā ē φ q̄dā erāt rotūda: q̄dam q̄drata: q̄dā pyramidalis ꝛ h⁹. Ponebat ēt hec eē mobilia: ꝛ nūq̧ qescētia: ꝛ ex ꝯcursu ipsoꝝ athomoꝝ casu eē mūdū factum aiebat. Et φ hec idiuisibilia corpora sint mobilia: dabat exēplū de decisionib⁹ q̄ mouent̄ in aere: ēt si nulla tēpestas fit sicut apparet ꝑ portas in radijs solis. Un̄ cū ista sint multo minora: qꝛ sunt indiuisibilia; ille v̄o q̄ apparēt in radijs decisiōes sunt diuisibiles: manifeste apparet φ sint maxime mobilia. Et qꝛ iter alias figuras figura rotunda est magis apta ad motū: cū non habeat āgulos qb⁹ ipediat̄ a motu: ꝛ qꝛ credebant aiam maxīe moueri ex eo qđ arbitrati sunt aiam efficere motū aialibus: iō inter ista ifinita corpora: illa q̄ erāt inter illa rotūda corpora dicebat eē aiam. Hui⁹ ēt opinionis fuit Leucippus q fuit soci⁹ ei⁹. Et ad h̄ habebat vnū signū: qꝛ voluit Democrit⁹ terminū vite. i. rōnē: ꝯsistere i respiratiōe: ȝ isufficiēter: qꝛ nō oia viua respirāt: q̄ qdē respiratio necessaria erat ꝰm eū: qꝛ corpora rotūda iplēt corpus: cū sint cā motus in corpore aialis ꝰȝ eū: ꝛ sūt in ꝯtinuo motu: ꝛ eo φ cōtinet. s. corpora nr̄a aere ꝯstrigente (ꝛ extrudēte). i. exteri⁹ mittēte illas q̄ sunt de numero figuraꝝ q̄ sunt p̄bentes aialibus motū ex eo φ nullo mō qescūt: ne forte eis oio expulsis a corporib⁹ nr̄is deficerent corpora: iō necessaria ē respiratio ꝑ quā: ꝛ itromittant̄ alia corpora: ꝛ ea q̄ sunt int⁹ ab istis q̄ ꝑ respirationē intrāt ipediāt̄ ab exitu. Et tādiu dixit viuere aialia q̄diu pn̄t h̄ facere. s. respirare. Et vis h⁹ signi est: qꝛ cū respiratio ex hoc dicat̄ eē rō vite: φ ꝯtinet ipsa corpora rotūda in corporib⁹ aialiū ꝛ imittit ēt ea int⁹: ne ꝑꝑ exeūtia corpora q̄ ꝯtinue mouent̄ deficiat corp⁹ aialis: manifestū est φ ipsa corpora sint aia. q̄ qdē corpora voluit Democritus esse de natura ignis: ꝛ ex eis causari calorem. ❡ Secundo cum dicit.

❡ Videt̄ aūt ꝛ id qđ a nonnullis pithagoricis dicit̄ eādē habere sentētiaȝ. Quidā enim ipsorū ea corpuscula q̄ agitātur in aere: quidam id qđ illa mouet ac agitat: aiam eē dixerūt: ꝓpterea φ cōtinue moueri videntur: etiam si nullus ventus penitus afflet.

❡ Videt̄ āt ꝛ a pithagoricis dictū eandē hēre intelligētiā. Op. pithagoricoꝝ. Dixerūt. n. qdā ipsoꝝ aiaȝ eē que sunt i aere decisiōes. Nā qdā ꝺ secta pithagoricoꝝ i h̄ discordabāt ab alijs pithagoricis: qꝛ T.c. xx Opinio Archelai. nō dicebāt athomos: ȝ virtutem q̄ mouet eos aiam esse. Alij aūt has mouens. De his autem dictū est: propter qđ id continue videntur moueri: ꝛ si sit tranquillitas nimia.

❡ Ponit opinionē q̄rundā pithagoricoꝝ q̄ similis erat opinioni Democriti. nā illud qđ pithagorici dicūt ꝺ aia eādē hn̄t itelligentiā cū eo qđ dicit ipse Democritus: ȝ pithagorici in eādē sn̄iaȝ nō ꝯueniāt. Nā qdā ipsoꝝ cōuenientes cū Democrito dixerūt aiaȝ eē decisiōes q̄ sūt i aere. i. corpora indiuisibilia ꝛ infinita: sicut Democrit⁹ dicebat. Alij v̄o ex ipsis philosophis nō dixerūt ipsa corpora indiuisibilia ꝛ mobilia eē aiaȝ: ȝ illā virtutē q̄ mouet ea corpora aiaȝ dicebāt. Et hui⁹ opiniōis fuit qdam Archelaus ph̄s magister Socratis: vt Augustin⁹ narrat in libro de ci. dei. Et rō hoꝝ. s. q̄re dicebāt h⁹ corpora eē aiam dicta ē. qꝛ sicut iā p₃: volebāt φ illud qđ maxime mouet̄ ē anima: vn̄ ꝑꝑ h̄ φ hec corpora ꝯtinue moueri videbant̄: sicut apꝑet in aere in q̄ mouēt̄ ēt si sit trāqllitas: dicebāt ista corꝑa eē animā. ❡ Tertio cum dicit.

❡ Eodē ferunt̄ ꝛ ij q dicunt aiam id esse qđ seipsum agitat motu: etenim oēs ij motū vident̄ putasse maxime ꝓpriū eē anime: ꝛ alia qdē vniuersa per animā hanc autem a seipsa moueri: qꝛ nihil videbant mo-

uere: qđ non moueatur ⁊ ipsum.

¶ In idē aūt feruntᷣ quicunq3 dicūt aīa3 esse q̄ se ipsum mouēs. Uidentᷣ aūt hi oēs existimātes motū maxime ꝓpriū esse aīe. Et alia quidem oīa moueri ꝑ aīam: ipsam autē a seipsa: ꝓpter nihil videre mouēs qđ nō ⁊ ipsum moueatᷣ.

¶ Reducit in quādā sūmā opinionē pluriū ph̄oꝝ de aīa ad has opiniōes dicēs: q̄ oēs illi q̄ diffinientes aīa3 a motu dixerūt ipsam eē illud qđ seipsu3 mouet (feruntur in idē) .i. in eādē intelligētiā cū p̄dictis. Oēs. n. ↄcordāt in hoc ⁊ ↄueniūt q̄ videtᷣ existimasse motū maxime ⁊ p̄ncipue eē ꝓpriū aīe. ⁊ quicquid mouetᷣ: mouetᷣ ab anima: ipsa3 vō aīam moueri a seipsa. Et rō hoꝝ sicut iā tactū ē erat: q2 cōiter opinati sunt q̄ nihil mouet alteꝝ nisi moueatᷣ ⁊ ipsum. Unᷣ cū anima moueat alia: credebant animā maxime ⁊ p̄ncipue moueri. ¶ Tertio cū dicit.

¶ Similiter ⁊ Anaxagoras id qđ mouet animā esse dicit. Et si q̄s ali⁹ cēsuit vniuersū mētē mouisse: nō tamen perinde penitus atq3 Democritus.

T.c.23. Opinio Anaxa. ¶ Similiter aūt ⁊ Anaxago. aīa3 dicit eē mouētē: ⁊ si aliq̄s alius dixit q̄ omne mouet intellectus. Nō tn̄ penitus sicut Democritus.

¶ Ponit opinionē Anax. de nā aīe. Et p̄mo ponit in quo Anax. ↄcordabat cū sup̄ioribus dicēs: q̄ Anax. ⁊ quicunq3 ali⁹ dixit q̄ intellect⁹ mouet oīa: dicit aīam eē mouētē3 oīa: sicut ⁊ illi dicūt. Sed in h̄ differt: q2 noluit q̄ oē qđ mouet alteꝝ moueatᷣ ⁊ ipsu3: imo dixit eē vnū intellectū separatū ⁊ immixtū q̄ alia moueat: eō nō moto: ⁊ de nā h̄ dicit eē aīam. Unᷣ ex h̄ insurrexit error quoꝝūdā q̄ dicerēt aīam eē de nā diuina. Sic ḡ p3 in q̄ ↄcordabat cū sup̄ioribus: in h̄. s. q̄ dixit aīam eē mouētē. S3 differebat in h̄ q̄ dixit aīa3 nō moueri: cuius ↄ̄riū illi dicebāt. Differebat etiam a Democrito in acceptione intellectus. ¶ Et ideo cum dicit.

¶ Is eni aīam ⁊ intellectū simpliciter idē eē putauit etenī id qđ videtᷣ veꝝ eē dicebat. Quocirca recte dixisse inq̄t Homerū Hectora iacere alia sapientem. Nō igitᷣ vt potētia quadā circa v̄itatē vtitᷣ mēte ac intellectu: sed idē eē animam dicit ⁊ intellectum.

Differētia opinionis Democriti ⁊ Anax. ¶ Ille q̄dē. n. simpliciter dicit idē eē aīam ⁊ intellectu3: veꝝ. n. esse qđ videtᷣ. Unᷣ bene facere Homerū q̄ Hector iacet aliđ sapiēs. Nō itaq3 vtitᷣ intellectu tanq̄3 potētia quedā q̄ ē circa veritatē: sed idē dicit aīam ⁊ intellectum.

¶ Ponit hāc differētiā. Et p̄mo opinionē Democriti: dicēs: q̄ ille. s. Democrit⁹ dixit (simplr̄) .i. vbiq3 ⁊ vlr̄. intellectū ⁊ aīam eē idē. Cui⁹ rō est: q2 Democrit⁹ credebat q̄ nihil eēt in mūdo nisi sensibilia: ⁊ sicut nihil erat in mūdo nisi sensibilia: ita dicebat q̄ nulla vis app̄hensiua erat in aīa nisi sensitiua. Unᷣ fuit hui⁹ opinionis: q̄ nulla v̄itas determinate haberetᷣ de reb⁹: ⁊ q̄ nihil determinate cognoscitᷣ: s3 quicquid apparet: veꝝ eēt: ⁊ nō magis illud qđ cogitat vnus de re aliq̄: q̄3 illud qđ cogitat ali⁹ de eadē re eodē t̄pe veꝝ eēt: ⁊ ex h̄ sequebatᷣ q̄ possēt ↄ̄dictoria simul eē vera. Cui⁹ rō est: q2 ipe (vt dictū est) nō vtebatᷣ intellectu q̄ est circa v̄itatē .i. virtute intellectiua: q̄ anima intelligit intelligibilia: s3 solū vi sensitiua: ⁊ q̄ nihil cognoscerentᷣ nisi sensibile: cū nihil poneret in reꝝ nā nisi sensibile. Unᷣ cū sēsibilia sint in cōtinuo motu ⁊ fluxu: opinat⁹ est nullā v̄itatē determinatā eē in reb⁹. Et q2 nō ꝑuenit ad h̄ q̄ cognosceret intellectū eē potentiā quādā que est circa veritatem: i. cuius obiectum est veꝝ: ⁊ excedit omnes alias potentias anime: sed accepit tm̄ potētias aīe sensitiuas: iō cōiter ⁊ indifferēter idē dicit aīam ⁊ intellectū. quē quidē intellectū dicit trāsmutari s̄m hoīs trāsmutationē. Et pp̄ h̄ commēdat Homeꝝ q̄ dixit: (q̄ Hector iacet aliđ sapiēs) .i. q̄ s̄m sui mutationē mutatus est intellectus eius: dum aliud saperet victus: ⁊ aliud inuictus. ¶ Scđo cū dicit.

¶ Anaxagoras aūt min⁹ de ipsis explanat. Multis enī in locis boni rectiq3 mentē cām esse dicit. Alibi aūt aīa in ipsam mētē esse asserit: nā aīalibus vniuersis tā paruis q̄3 magnis: tā p̄stabilibus q̄3 minus etiā p̄stabilibus mentem inesse dicit.

¶ Anaxagoras āt min⁹ certificat de ipsis. Multotiēs q̄dē. n. cām ei⁹ qđ bene ⁊ recte dicit intellectū: alibi aūt intellectum hunc esse animam. In oibus enim ipsū inesse animalib⁹ magnis ⁊ paruis ⁊ honorabilibus ⁊ inhonorabilib⁹. T.c.24

¶ Ostēdit in q̄ differebat Anax. a Democrito. Et circa h̄ ꝯ̄ f. P̄rio ponit opinionē Anax. Scđo reprobat ea3 ibi (Nō videtᷣ aūt ⁊c̄.) Dicit ḡ p̄mo q̄ Anax. loquitᷣ de aīa magis dubie: ⁊ minus certificat đ ipsa. Nam ipe Anax. multotiēs dicit itellectū eē cām ei⁹ qđ ē bonū operari .i. bone operatiōis. Alibi vō .i. in alijs locis dicit hūc intellectū. s. q̄ ē cā bone opatiōis ⁊ aīa3 eē idē. Et h̄ apparet: q2 ↄstat q̄ aīa inest oīb⁹ aīalib⁹ tā vilib⁹ q̄3 honorabilibus: ⁊ tā magnis q̄3 p̄uis. Unᷣ cū i oīb⁹ his dicat itellectū eē: māifestū ē q̄ idē dicᷣ aīa3 ⁊ itellectū. ¶ Scđo cū dicᷣ.

¶ At ea mēs tn̄ ⁊ intellectus cui prudētia tribuitur nō vniuersis similiter animalibus: quin etiam neq3 cunctis omnib⁹ inesse videtur.

¶ Non videtur aūt s̄m prudentiam dictus intellectus omnibus similiter inesse animalibus sed neq3 hominibus omnibus.

¶ Ōndit ↄ̄rietatē eē i h⁹ acceptiōe itellect⁹ s̄m Anax. s. aliqn̄ h̄ qđ dicit itellectū n̄ eē idē cū aīa: aliqn̄ vō dicit ip3 ⁊ aīa3 eē idē: q̄ sunt ↄ̄dictoria: ⁊ non p̄nt simul stare. Et h̄ ꝓbat tali rōne. Cōstat q̄ bn̄ opari ē ꝓpriū itellect⁹ s̄m prudētiā ꝑfecti: q2 bn̄ opari ꝑtinet ad prudētiā. Si ergo idē eēt intellect⁹ q̄ ē cā bone opatiōis cū aīa seq̄retur q̄ intellect⁹ prudēs idē eēt cū aīa. Sed h̄ ē falsu3: q2 aīa inest oīb⁹ aīalib⁹. Intellect⁹ aūt s̄m prudētiā dict⁹: nō videtᷣ inēē nō solū oīb⁹ aīalib⁹: s3 nec oīb⁹ hominib⁹: ergo nō est idē qđ aīa. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Omnes igitur ij qui ad animantis respexere motū maxime motum animam esse putarūt.

¶ Quicūq3 q̄dē igitᷣ aīatū in moueri aspexerūt hi quidē maxime motū opinati sunt animā eē. T.c.25.

¶ Ōndit q̄ oēs illi q̄ ↄsiderauerūt aīata s̄m motū. i. s̄m id qđ est moueri a seipsis: ij opinati sunt aīam esse illud qđ maxie ē motiuū: sicut p3 in opinionib⁹ iā dictis.

¶ At qui cognitionē aīaduerterūt ipsius ac sensum: q̄bus res cognoscit ⁊ sentit: ij dicūt aīam ipsam p̄ncipia reꝝ esse. At qui plura p̄ncipia: q̄ vō vnum idipsum animam esse censent.

¶ Quicūq3 aūt ad cognoscere ⁊ sentire ea que sunt: isti dicūt animā eē principia. Alij quidē plura faciētes hec. alij vō vnū hoc. Lec. IIII.

SUperi⁹ oñdit ph̄s quō aliq venerūt ī cognitionem aie p motū: h̄ vō oñdit quō aliq venerūt in cognitionē aie p sensuz seu cognitiōez. Et circa h̄ duo.s. Prio.n.oñdit in q̄ ꝯuenerūt phi q ꝯsiderauerūt aiaz ex sensu. Scdo vō in quo differūt.ibi (Sicut Empe.qdē ⁊c̄.) Dicit ḡ pmo ꝙ oēs qcūq venerūt in cognitionē aie q̄tū ad cognoscere ⁊ sentire.i.p cognitionē ⁊ sensuz: ī hoc ꝯueniebāt: qr dicebāt aiam eē ex pncipys: q̄ qdē pncipia aly (faciebāt).i. ponebāt eē plura: aly vō vnū tm̄. Ad ponēdū aūt animā eē ex pncipys ꝯstitutā mouebant: qr ipsi antiq phi q̄si ab ipsa v̄itate coacti sōniabāt quodāmō v̄itatem. Ueritas aūt ē ꝙ cognitio fit p similitudinē rei cognite in cognoscēte.oz.n.ꝙ res cognita aliq̄ mō sit in cognoscēte. Antiq vō phi arbitrati sunt ꝙ oporteret similitudinem rei cognite eē in cognoscēte fm eē nāle: h̄ est fz idē esse qd hz in seipsa: dicebāt.n.ꝙ oportebat simile simili cognosci: vn̄ si aia cognoscat oia: oz ꝙ habeat similitudiez oium ī se fm eē nāle sicut ipsi ponebāt. Nescierūt.n. distinguere illū modū q̄ res ē in itellectu seu in oculo: vel imaginatiōe: ⁊ q̄ res est in seipsa: vn̄ qr illa q̄ sunt de essentia rei sunt pncipia illi⁹ rei: ⁊ q cognoscit pncipia h̄ꝫ cognoscit ipsaz rē. posuerūt ꝙ ex q̄ aia cognoscit oia: eēt ex pncipus reꝝ. Et h̄ erat oib⁹ cōe. Sz diuersificati sūt fm ꝙ differebāt in pncipys q̄ ponebāt. Nō.n.oēs ponebāt eadē pncipia. sed vn⁹ plura: ali⁹ vnū: vnus h̄: alius illud: ⁊ fm hoc differūt ī ponēdo pncipia: ex qb⁹ pncipys aia ꝯstituat. ¶ Et ideo coñr cum dicit.

¶ Empedocles.n.ex elemētis qdē vniuersis ipsam cōstare censet: tamē ⁊ vnumquodq istorum animā esse putat. Dicit enim.

Terram nam terra lympha cognoscimus aquam.
Etheraq ethere sane: ignis dignoscitur igne.
Sic ⁊ amore amor: ac tristi discordia lite.

Opinio Empe. ¶ Sicut Empedocles qdē ex elemētis oib⁹ eē. ⁊ vnūquodqz hoꝝ aiam dicēs. sicut terrā qdē terra cognoscimus: ethere ethera. aquā autem aqua. sed igne ignē manifestū est. ꝯcordia autē concordiā: discordiā discordia tristi.

¶ Pōit quō differūt. Et pmo pōit opinionē Empe. dicēs ꝙ antiq phi q p sensum ꝯsiderauerūt aiam. dicūt ipsaz ꝯstare ex elemētis. Et illi qdē q vnū faciūt principium: illud vnū dicūt eē aiaz. Et q plura: ex illis eā cōponi: sicut Emp. dicit aiam eē ex oib⁹ elementis: ⁊ vnūquodq hoꝝ dicit aiam. ¶ Circa qd sciēdū ē ꝙ Emp. posuit sex pncipia. 4. māliā.s. terrā aquā ⁊ aerē: ⁊ ignē: ⁊ duo actiua ⁊ passiua.s. litē ⁊ amicitiaz. Et iō ex q̄ ponebat aiam oia cognoscere: dixit aiam eē ex h̄ꝫ pncipys q̄ ponebat. Scdz.n.ꝙ ē ex terra: terrā cog̃scim⁹: ⁊ fm ꝙ ē ex ethere.i.ex aere aerē: ⁊ ex aq̄ aquā: sz ⁊ ignē ex igne māifestū est: ⁊ p ꝯcordiam cognoscim⁹ ꝯcordiā: ⁊ ex tristi discordia cognoscimus discordiā: ⁊ ponit ibi (tristi) qr Empe. metrice cōposuit libros suos. ¶ Scdo cum dicit.

¶ Eodem ⁊ Plato modo animam in Timeo ex elementis constare censet. Simili nāq eius quoq sententia cognoscitur simile: ⁊ res ipse ex pncipÿs sunt.

Opinio Platonis. Te.c. 26 ¶ Eodem autem modo ⁊ Plato in timeo animam facit ex elemētis. cognosci enim simile simili. res autem ex principÿs esse.

Opinio Pla. ¶ Ponit opinionē Platōis dicēs: ꝙ Plato ēt facit aiaz ex elemētis.i. dicit aiam ex pncipys ꝯstitutā eē. Et ꝙ h̄ sit veꝝ.s.ꝙ Plato dicat aiaz cōpositā ex pncipys reꝝ p bat p triplex dictū Platonis. Primū ē qd ipse dicit ī timeo: Ibi.n. dicit duo eē elemēta seu pncipia reꝝ.s. idē ⁊ diuersuz. Quedā.n.nā ē q̄ semp eodē mō se hz: ⁊ est simplex: sicut sunt īmālia. Et hāc nāz vocat idē: q̄dā vō nā est q̄ nō semp eodēmō se hz: sed trāsmutationē suscipit ⁊ diuisionē: sicut sunt mālia: ⁊ hāc vocat diuersuz. Et ex istis duob⁹.s. ex eodē ⁊ diuerso: aiaz dicit eē cōpositā: nō ꝙ sint ista duo in aia vt partes: sz ꝙ sunt q̄si media: ⁊ ꝙ nā rōnalis aie: supiorib⁹ ⁊ oino īmaterialib⁹ sit inferior ⁊ deterior: ⁊ mālib⁹ ⁊ inferiorib⁹ sit nobilior ⁊ superior. Et rō huius erat qr sicut dictū ē: simile cognoscit simili: vn̄ si aia cognosceret oia: ⁊ idez ⁊ diuersum sint pncipia: ponebat aiam eē ex istis duob⁹ cōpositā: eo mō quo dictū est: vt inq̄tum hz de nā idētitatis cognosceret ea q̄ ponit idē: inq̄tum vō de nā eoꝝ q̄ vocat diuersum: cognosceret diuersum.s. mālia. Un̄ ⁊ hac cognitiōe vtit. Naz qn̄ colligit gn̄a: ⁊ spēs: tūc dicit eā representare idez seu idētitatē. Quādo vō differētias ⁊ accidētia assumit alteritatē adiuenit. Sic ḡ pz quō Plato in timeo dicit aiam ex pncipys cōponi. ¶ Scdm dictū Platonis p qd oñditur ꝙ dixit animā ex pncipys esse ponit cum dicit.

¶ Simil'r determinatū ē ob eodē ⁊ in hisce q̄ de philosophia dicunt. Animal quidē ipsuz ex ipsius vni⁹ idea formaue: ⁊ ex lōgitudine pria: ⁊ latitudine profunditateue constare. Cetera vō simili modo.

¶ Similiter autē ⁊ in his que sunt de philosophia dicta determinatū est: ipsam qdem aiam ex ipsa vni⁹ idea: ⁊ ex prima lōgitudine ⁊ latitudine ⁊ altitudine: alia aūt simili modo. 2m dctm Platonis.

¶ Ubi oñdit animam eē ex pncipys similiter. Circa qd sciēdū est ꝙ Plato posuit ꝙ itelligibilia eēnt p se subsistētia: ⁊ sepata ⁊ eēnt semp in actu. ⁊ eēnt cā cognitionis ⁊ eē reb⁹ sensibilib⁹. Qd Ar. tāq̄ incōueniēs volēs euitare coactus ē ponere itellectū agētē. Un̄ seq̄bat ex positiōe Platonis ꝙ fm ꝙ aliq̄ sunt abstracta p itellectū: sic eēnt aliq̄ q̄ eēnt p se subsistētia ⁊ in actu. Habem⁹ āt duplicē modū abstractionis p intellectū: vnū q ē a pticularib⁹ ad vniuersalia: aliū p quē abstrahimus mathematica a sensibilibus. Et sic cogebant ex h̄ ponere tria subsistētia.s. sensibilia: mathematica: ⁊ vniuersalia: q̄ essent cā: ⁊ quoꝝ participatiōe: res ēt sensibiles: ⁊ mathematice eēnt. Itē ponebat Plato nūeros eē cām reꝝ. ⁊ h̄ faciebat qr nesciuit distiguere iter vnū qd ꝯuertit cum ente: ⁊ vnū qd est pncipiū numeri put ē spēs q̄titatis. Ex quo sequebat ꝙ cū vniuersale sepatū poneret cām reꝝ: ⁊ numeros eē substātiā reꝝ ꝙ h̄ꝫ vniuersalia essent ex numeris. Dicebat.n.ꝙ pncipia oium entiū eēnt spēs ⁊ nūerus specificus: quē vocabat specificū tanq̄ cōpositū ex spēbus. Nā ⁊ ipsuz numeꝝ reducebat tanq̄ in pncipia ⁊ elemēta in vnū ⁊ dualitatē. Nā cū ex vno nihil pcederet: iō necessaria fuit ipsi vni aliqua subiecta nā a q̄ multitudo pduceret: ⁊ hāc vocauit dualitatē. Et fz ordinē mālitatis ordinabat illa tria. Quia.n. sensibilia sunt magis mālia q̄ mathematica: ⁊ vniuersalia īmaterialiora mathematicis: iō pmo posuit sensibilia: supra q̄ posuit mathematica: ⁊ supra hec vniuersalia separata ⁊ ideas: q̄ differunt a mathematicis: qr in mathematicis in vna specie sunt aliqua que differūt fm numeruz: sed in ideis et substantys separatis non inueniuntur aliqua vnius spēi que differant numero. vnius eni speciei vnā posuit ideā. Quas ideas dicit esse ex numeris: ⁊ fm nūeros in eis esse rōnes rerū sensibiliū: que quidē constant

ex lōgitudine latitudīe ⁊ ꝓfunditate. Et ideo dixit ideā lōgitudinis esse ꝑmā dualitatē: lōgitudo eni3 est ab vno ad vnū. s. de pūcto ad pūctū. Latitudinis aūt ꝑmā trinitatē: nā figura triāgularis est prima superficialiū figurarū. Profunditatis aūt que cōtinet longitudinē ⁊ latitudinē ideā dixit esse primā quaternitatē: ꝑma eni figura corpoꝝ est pyramis: que q̄tuor angulis cōsistit. vnde cū Plato poneret aīam sensibilē: posuit aīa3 separatā que esset causa eius: ⁊ hāc sicut alia separata ⁊ ideas dixit eē ex numeris: scil3 ex vnitate ⁊ dualitate que ponebat ꝑncipia rerum. ℭ Tertio cum dicit.

ℭ Insuper ⁊ alio pacto: intellectū quide3 esse vnum ipsum. Ipsa vō duo sciam. Est eni3 ipsa tm̄ ad vnū processio. Superficiei preterea numeru3. Opionem solidi sensum: nam numeri quidē forme ipse ⁊ principia dicebanť. Sunt autē ex elemētis. Res vō ptim itellu: ptim scia: ptim opione: ptim sensu diiudicanť ac discernunť. Atq3 hi numeri forme sunt rerum.

T.c.27 ℭ Adhuc aūt ⁊ aliter intellectū quidem vnum: scia3 aūt duo: singulariter eni ad vnū: plani aūt numerū ad opionem: sensum vō cū qui firmi. Numeri quidē enim species ⁊ principia entiū dicebanť. Sunt aūt ex elemētis. Judicanť aūt res: alie qdē itellectu: alie vō scia: alie aūt opione: alie vō sensu. Spēs aūt numeri hi rerum.

Tertiū dictum Plonis ℭ Ponit tertiū dictu3 Platonis p qd̄ appet q ipse dixerat aīam cōpositā ex principijs. Plato eni posuit nūeros sicut dictū est spēs ⁊ principia rerū: vn̄ cū loqueretur de aīa: posuit eā ſm h̄ venire in cognē entiu3: q erat cōposita ex ꝑncipijs. s. ex numeris: et oēs opationes ei⁹ ab eis ꝓcedere. Inuenimus eni in aīa diuersas potētias ad apprehensionē entiū. s. intellectū sciam opinionē ⁊ sensu3. Dicit ergo aīam hr̄e itellectū ⁊ eius operationē ex idea vnius: qa. s. est in ea natura vnitatis: intellectus eni3 vna apprehensione apprehendit vnū. Itē sciam ex pria dualitate. scia eni est ab vno ad vnū. s. de ꝑncipijs ad cōclusionē. Opinionē vō ex ꝑma trinitate: opio eni est de vno ad duo: est eni de principijs ad cōclusionē cū formidine alterius: ⁊ sic sunt ibi tria. Principiū: ⁊ due cōclusiones: vna cōclusa ⁊ alia formidata. Sensum aūt hēt aīa a pria quaternitate: est eni3 quaternitas ꝑma idea corporis qd̄ ꝯsistit ex q̄tuor angulis vt dictū est: sensus aūt corporu3 est. Cū g̃ res oēs cognoscanť istis q̄tuor. s. itellu: scia: opione: ⁊ sensu: ⁊ has potētias dicit hr̄e aīam ſm q pticipat nām vnitatis: dualitatis: ⁊ ternarij: et quaternarij: manifestū est q dixit aīam separatā: quā posuit ideā hui⁹ aīe: cōpositā ex numeris qui sunt principia ⁊ elementa reꝝ. Et sic patet q Plato dixit animam esse compositam ex principijs. ℭ Consequenter cum dicit.

ℭ Cum autē anima motiuū ⁊ cognitiuū sit: quidam vtrūq3 complexi sunt: atq3 aīa3 numerū esse seipsu3 mouentem asseruerunt.

T.c.28. ℭ Qm̄ autē ⁊ motiuū videbať aīa esse ⁊ cognoscitiuū: sic qdā cōplexi sūt ex vtrisq3 enunciantes aīam esse numerū mouentem seipsum.

Alia opinio q̄rundā phoꝝ diffinientiū aiam. ℭ Ponit q quidā phi diffinierunt ⁊ venerūt in cognem anime ex motu ⁊ sensu simul seu cognitione dicēs: quia anima videbať eis esse motiua per se ⁊ cognoscitiua: cōplexi sunt ista duo: ⁊ diffinierūt aīam ex vtrisq3. s. motu ⁊ cognitione: dicentes q aīa est numerus mouens seip̄3. Per numerū quidē insinuantes potentiā cognoscitiuā: qa ſm q supra positū est ex hoc dicebant habere animā vim cognoscitiuam reru3: q participabat nām numeri specifici: qd̄ erat de opione Platonis. Per mouere autē seipsa3 insinuātes potētiā motiuā in anima.

ℭ Omnes tamē de principijs que ⁊ quot sunt: inter sese dissentire videnť. Atq3 maxime quidē ij qui corporea putant esse: ab hisce dissentiunt qui incorpea ponunt. Minus autē ab ijs qui composuerunt: ⁊ ex vtrisq3 principia rerū assignauerūt. Dissentiūt etiā ⁊ de multitudine eorundem. Quidā eni vnu3 qdam plura principia dicūt esse. Atq3 vt de principijs senserunt: sic de aīa etiā determinauerūt. Nō eni abest a rōne: in primoꝝ natura mouēdi causa3 collocare.

ℭ Differūt aūt de pricipijs que ⁊ quot sunt: maxime corpea faciētes icorpea. His āt miscētes ⁊ ab vtrisq3 principia enūtiātes. Differūt aūt ⁊ circa multitudinē hi quidē eni vnum: illi vō plura dicunt. ℭ Consequēter aūt his ⁊ animā assignant: motiuum eni ſm natura3 primorum existimauerunt non irrationabiliter. T.c.29. Lec. V.

In precedentibus ostēdit in quo antiqui phi ꝯueniebāt quantū ad ꝯsiderationē de aīa in hoc. s. q anima est ꝑncipiū motus ⁊ cognitionis. In parte autē ista ondit qualr̄ dicti phi diuersificati sunt circa hoc cōmune. Diuidiť autē pars ista in partes tres. Primo eni ponit radicē diuersitatis phoꝝ quantū ad ꝯsiderationē de aīa. Scd̄o vō illam diuersitatē specialiter enumerat. ibi (Unde qbusdam ⁊c̃.) Tertio colligit ⁊ epilogat ea que circa hui⁹ diuersitates cōsiderāda sunt. ibi (Diffiniunt autē oēs ⁊c̃.) Radix autē diuersitatis phoꝝ in cōsideratione de anima est: qa ipsi attribuebant aīam ꝑncipijs sicut dictum est: ⁊ ideo ſm differētiā dictoꝝ phoꝝ circa cōsiderationem ꝑncipioꝝ: est etiā diu̾sa ipsoꝝ in ꝯsideratione de aīa. Dicti vō phi l3 oēs ponāt aīa3 cōponi ex ꝑncipijs: nō tn̄ ꝯueniūt q ponāt aīam cōponi ex eisde3 ꝑncipijs: sed sic differūt de ꝑncipijs: ita etiā differūt de ꝯsideratione aīe. Differūt aūt de principijs quātū ad duo. Primo quātu3 ad suba3 principioꝝ (que) scil3 sint: ⁊ quātū ad numerū (quot). s. sint. Quātū aūt ad suba3 quidē: qr quidā ponebant ꝑncipia corporalia: illi. s. qui posuerunt ignem: aut aquā: aut aerē: quidā vō incorpalia ⁊ imālia: sicut q posuerūt numeros ⁊ ideas: qdā vō miscētes vtraq3: sic platonici q posuerūt ꝑncipia sensibilia ⁊ sepata. Circa nūerū vō seu multitudinē differūt: qa qdam posuerūt tm̄ vnū primū ꝑncipiū: sicut Heraclitus q posuit aerē: ⁊ alius ignē: qdā vō dicūt plura ꝑma ꝑncipia: sicut Empe. q posuit q̄tuor elmta. Et ſm has suppōnes de principijs ꝯñter assignant aīam his ꝑncipijs: qa q ponebāt ꝑncipalia mālia: dixerūt aīa3 ex ipsis cōponi: sicut Empeð. ⁊ silr̄ hi q ponebāt imālia: sicut Plato. Oēs aūt existimauerūt aīa3 esse id qd̄ maxime motiuū est. ℭ Consequenter cū dicit.

ℭ Quapropter ignis quibusda3 esse videť. Is enim subtilissimarū est partium: ⁊ longe magis q̄3 elemēta cetera incorporeus. Moueť insuper: ⁊ cetera primo mouet. Democritus autē ⁊ subtilius dixit: cum assignauerit cur est istorū vtrūq3. Dixit enim animā quidē mentemq3 idem esse: hoc aūt ex ipsis primis atq3 indiuisibilibus corporibus esse. Atq3 partium quidem ob subtilitatem mouere: ob figurā vō moueri.

ueri. Figurarũ aũt oĩum nobilissimã figurã rotũdã3 asserit: talemq3 esse intellectum ꝛ ignem.

¶ Unde quibusdã visum est ignẽ esse. Etenim hic in partibus subtilissimus est: ꝛ maxime elementoꝝ incorporeũ. Adhuc aũt mouet: quia ꝛ

Te.c.30. Opinio Demo. mouet alia prio. ¶ Democrit⁹ aũt dulcius dixit enuntians ꝓpter qd vtrũq3 hoꝝ. Animã quidem enim ꝛ intellectũ idem. Istud aũt esse primorum ꝛ indiuisibiliũ corpoꝝ. Motiuũ autẽ propter subtilitatẽ partiũ ꝛ figurã. Figurarum autẽ leuiter nobilissimam sphericã dicit. Hui⁹ autem esse intellectum ꝛ ignem.

¶ Enumerat diuersitates phoꝝ in speciali. Sciendũ aũt est ꝙ iter illos qui ponebãt vnũ corpoꝝ esse pncipiũ rerũ: nullus dignat⁹ est ponere solã terrã: sed alij posuerũt ignẽ pmũ pncipiũ: alij aerẽ: alij aquã: terrã vo nullus posuit: nisi q posuit oia elnta q̃tuor eẽ pmũ pn̄m. Et rõ hui⁹ est: qa terra ꝓpter suã grossitiẽ magis videbat̃ esse cõposita ex pncipijs: q̃ ipsa esset pn̄m. Et iõ circa hãc partem tria facit. Prio eni ponit opiones illoꝝ q posuerũt pmũ pn̄m ꝛ aiam esse ignẽ. Scdo vo ponit opionẽ illorũ q posuerũt pmũ pn̄m ꝛ aiam esse aerẽ. ibi (Diogenes aũt ꝛc.) 3° vo ponit opiones illoꝝ q posuerũt aquã esse pmũ pn̄m ꝛ aia3. ibi (Magis aũt rudiũ.) ¶ Circa pmũ sciẽdũ est ꝙ ꝓpter hoc ꝙ aie attribuit̃ motiuũ ꝛ cognoscitiuũ: visum est qbusdã aia3 esse illud qd est maxime motiuum ꝛ cognoscitiuũ: ꝛ qa illud qd est maxime subtile videbatur eis eẽ maxie motiuũ ꝛ cognoscitiuũ. iõ dixerũt aiam eẽ ignẽ: q est iter corpa magis subtilis ꝛ actiu⁹. Et l3 plures eẽnt hui⁹ opionis ꝛ sic opinarent̃ aiam esse ignẽ. Democritus tñ subtilius ꝛ rõnabili⁹ dixit: hoc (enuntians ꝓpter qd vtrũq3 coꝝ. i. rõne motus ꝛ cognitiõis magis expressit. Uolebat eni sic dictũ ẽ: ꝙ oĩa eẽnt cõposita ex athomis. Et l3 fm eũ huiꝰ athomi eẽnt pn̄a oĩu3 rerum: nihilomin⁹ tñ volebat ꝙ athomi q sunt figure rotunde eẽnt de nã ignis: ꝛ iõ dicebat aiam cõponi ex illis q sunt figure sphericę. Et hec iquantũ sunt pma pn̄a: dicebat habere rõnẽ cognoscẽdi: iquãtũ vo rotũda rõnẽ mouẽdi: et ideo iquãtũ aiã erat cõposita ex huiꝰ corpib⁹ idiuisibilibus rotũdis: dicebat eã cognoscere ꝛ mouere oĩa. Uñ pones illa corpa rotũda de nã ignis: ꝯcordabat cum istis ꝙ oĩa essent de nã ignis. ¶ Cõsequẽter cum dicit.

Tex.3.

¶ At Anaxagoras videt̃ qdẽ aliud aia3: aliud intellectũ mentẽue dicere: queadmodu3 ꝛ antea dixim⁹. Utitur tñ vtrisq3 perinde atq3 vna nã: verũ mẽtẽ principiũ maxime oĩum ponit. Solã itaq3 rerũ oĩu3 ipsa3 simplicẽ ꝛ nõ mixtã ꝛ purã esse sincerãq3 dixit. atq3 eide3 principio hec vtraq3 tribuit: cognitionẽ inquam ꝛ motũ: dicens vniuersum mentem esse.

T.c.31. Opinio Anaxa. ¶ Anaxagoras aũt videt̃ qdẽ alteꝝ dicere ꝛ animã itellectũ: sic dixim⁹ prius. Utit̃ aũt vtrisq3 sicut vna natura. Uerũtñ intellectũ ponit principiũ oĩum maxie: solũq3 dicit ipsum eorũ que sunt simplicẽ esse ꝛ imixtũ ꝛ purum. Assignat autẽ vtrũq3 eidẽ principio cognoscereq3 ꝛ mouere: dicens intellectum mouere omne.

¶ Ponit Anaxa. opionẽ q in hoc ꝯcordabat cũ precedẽtibus: ꝙ eidẽ. s. aie attribuit rõnẽ cognoscẽdi et mouendi. Dic aũt aliqñ videt̃ alterũ dicere esse aiam ꝛ intellectũ sicut dictũ est superius: sed aliqñ vtit̃ vtrisq3. s. aiã ꝛ itellectu sicut vna natura. Ipse eni dicebat aiam eẽ motiuã ꝛ cognoscitiuã. vñ cũ ipse poneret intellectũ mouentem oia ꝛ cognoscentẽ: pro eodẽ accipiebat aia3 ꝛ intellectũ. Sed in hoc differebat ab alijs: qa Democritus ponebat aiam esse nature corporee: vtpote ex mãlib⁹ pncipijs cõpositã. Anaxa. vo dicit itellectũ esse (simplicẽ) vt excludat diuersitatẽ in essentia (imixtu3) vt excludat cõponi cũ alio (ꝛ purũ) vt excludat additionẽ ab alio. Sed mouere ꝛ cognoscere assignat eidẽ pncipio. s. itellectui. Na3 itellᵉˢ ex nã sua h3 ꝙ sit cognoscẽs: motũ aũt hẽt: qa ipe sic dictũ est dicit itellᵐ oia mouẽ. ¶ Cõsequẽter cũ dic.

Lectio tertia.

¶ Thales etiã videt̃ ex hisce q̃ tradita memorie sũt: motiuũ quoddã aiam ipsam esse putasse. Siquide3 dixit magnetẽ hẽre aiam: qa mouet trahitq3 ferru3.

T.c.32. Opinio Thaletis ¶ Videt̃ autẽ Thales ex quibus reminiscũtur motiuum aliquid aiam opinari: siquide3 dixit lapidẽ animã habere quoniã ferrũ mouet.

¶ Ponit opionẽ cuiusdã phi. s. Thaletis qui in hoc solu3 cõcordat cũ superioribus: qa illud dicit esse aiam qd hẽt virtutẽ motiuã. Dic eni. s. Thales fuit vnus de septem sapiẽtibus. Et cũ oẽs alij studerent circa moralia: hic solus dedit se inquisitioni reru3 nãlium: ꝛ est pmus nãlis phs. Et ideo dicit (Ex qbus reminiscunt̃.) s. qui volũt ꝙ aqua esset pn̄m oĩum rerũ. Dic eni fm ꝯsiderationẽ pncipij in rebus aiatis opinabat̃ esse pn̄m oĩum rerũ. Uñ cu3 pncipia seu semina oĩum aiatorũ sint humida voluit ꝙ illud esset pn̄m oĩum rerũ qd est maxie humidũ: ꝛ qa hꝰ est aqua: dixit aquã esse pncipiũ oĩum rerũ. Sed tñ non cõsequit̃ opionẽ suam in hoc ꝙ diceret aiam esse aquã: sed illud dixit aiam: qd hẽt virtutẽ motiuã. Uñ cũ lapis qdã. s. magnes moueat ferrũ: dixit illu3 habere animam. Ponant̃ ergo Anaxa. ꝛ Thales cũ istis: nõ ꝙ dicãt aia3 esse ignẽ: sed qa dicũt illud esse animã qd habet rationẽ sensus ꝛ cognitionis: sicut dixit Anaxa. seu motus sicut dixit Thales. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Diogenes autẽ: sicut ꝛ alij quidã aerem ipsam censuit esse: hunc subtilissime substantie rerumq3 principium esse putans. Idcirco cognoscere atq3 mouere animam dixit. Hoc quidem cognoscere: quo pmum est: ꝛ ex hoc ipso cetera constant: hoc autem esse motiuum: quo subtilissimum est.

T.c.33 Opinio Diogenis ¶ Diogenes aũt sicut ꝛ alteri quidã aere3 hunc opinans oĩum subtilissimũ esse ꝛ principiũ: ꝛ ꝓpter hoc cognoscere ꝛ mouere aiam. Secundum qdẽ ꝙ primũ est: ꝛ ex hoc reliqua cognoscere: fm vo ꝙ subtilissimũ est motiuum eẽ.

¶ Ponit opiniones illoꝝ qui dicunt aerem esse primum principium ꝛ anima3. Et ij quidẽ sunt tres. Primo ergo ponit opinionem Diogenis qui volebat ꝙ aer esset principium oĩum: ꝛ esset subtilissimum oĩum corporu3. Unde ꝛ animã dixit esse aerem: ꝛ ex hoc habere virtutẽ cognoscendi ꝛ mouendi. Uirtutẽ quidẽ cognoscendi habet: qa aer fm eum est principiũ oĩum. Cu3 eni cognitio fiat per simile: sicut dictũ est: oportebat ꝙ si anima cognosceret omnia esset cõposita ex pncipijs oĩum rerũ. Uirtutẽ vo mouendi habet: qa aer est subtilissimũ oĩum corporũ: et ideo maxime ꝛ mobilis. ¶ Secũdo cum dicit.

¶ Heraclitus quoq3 principiũ ait aia3 esse. Quippe cũ exhalationẽ esse: ex qua cetera dicit ꝯstare: ꝛ maxime incorporeũ esse: ꝛ semp fluere dicat atq3 id qd

mouet ab eo quo motu cleſ cognoſci ꝯſtat. Moueri aūt res vniuerſas ⁊ ipſe ⁊ alij cōplures arbitrabāt.

Opinio Heracli. ¶ Heraclitus aūt principiū eē dicit ſiqdē vaporē ex quo aīa cōſtituit: ⁊ incorporaliſſimū autē ⁊ fluēs ſemp. Qd̄ ꝟo mouet motu cognoſci. In motu aūt eē q̄ ſunt ⁊ ille arbitrat⁹ ē ⁊ multi.

¶ Ponit opinionē. Heracliti: qui nō dicebat ſimpliciter aerem eſſe principiū rerū: ſed aliqd̄ cōiunctū aeri. ſ. vaporem qui eſt medius inter aerē ⁊ aquā. Hic eni non poſuit aquā ſeu ignē vel aerē principiū rerū: ſed aliud medium: qa nō poſuit niſi mālia tm̄. vnde illud voluit eſſe pncipiū rerum: qd̄ eſſet magis remotū a ꝯtrarietate. Et hoc videbat ei ꝙ eēt vapor: ⁊ ideo ſm̄ hoc voluit ꝙ anima eſſet vapor: qa ex hoc dicebat animā maxime cognoſcitiuā ⁊ motiuā eſſe. Ipſe enim fuit huiꝰ opionis: ꝙ oia eſſent in cōtinuo fluxu: ⁊ ꝙ nihil vel ad horā quieſceret: nec poterat aliqua oratio determinate dici. Uñ cū vapor eſſet inter alia maxime fluxibilis: dixit illū eē oiuz rerū pncipiū. Et hunc dicit eſſe aiaz. Et dixit ꝙ naturā cognoſcitiuā hȝ ex hoc ꝙ eſt pncipiū: motiuā ꝟo ex hoc ꝙ eſt incorporaliſſimū ⁊ fluxibile. ¶ Tertio ꝟo cū dicit.

¶ Simili mō ⁊ Alcineon de aīa putaſſe videt. Dicit enī ipſam imortalē eſſe ex eo qa ſil'is ipſis imortalibus eſt. Qd̄ quidē ideo dixit ipſi competere: qa ſemper mouetur. Mouentur enim ⁊ res oēs diuine continue ſemper: luna inquā: ſol: ſtelle: totūq; celum.

Opio Alcineonis. ¶ Similr̄ aūt his ⁊ Alcineon opinari viſus eſt de aīa. Dicit eni ipſam imortalez eſſe pp hoc ꝙ aſſimilat imortalibus. Hoc aūt ineſſe ipſi tāq̄ ſemp mote: moueri enī ⁊ diuina omnia continue ſemp lunā: ſolem: aſtra: ⁊ totum celum.

¶ Ponit opionē Alcineonis: qui ꝯcordabat cū iſtis quātum ad motū tm̄: qui dicebat aiaz eſſe qd mobiliſſimū. Unde qa ſemp mouet aſſimilat imortalibus. ſ. corpib⁹ celeſtibus: ⁊ ideo dicit eā imortalē: ſicut corpa celeſtia: ⁊ ſic eē de natura celeſti ⁊ diuina: que ſemp mouent: vt luna ⁊ ſol ⁊ huiꝰ que ſemp mouent ⁊ imortalia ſunt. Naz ſm̄ eū ſicut motus cauſat in eis imortalitatē: ita ⁊ in aīa que nature mobiliſſime eſt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quidā ⁊ magis importuni aīam aquā eſſe dixerūt: vt Hippo. Qui quidē ad hāc ſniaz rōne ſeminis videt eſſe cōpulſus: qa oīum ſemē humidū eſt. Etenīz redarguit eos qui ſanguinem animaz aſſerunt: quia ſemen ſanguis non eſt.

Opinio Hipp. ¶ Magis aūt rudiū ⁊ aquā quidā exiſtimauerūt: vt Hippo. Suaderi eni viſi ſunt ex genitura: qm̄ humida eſt. Et nāq; arguit ſanguinē dicentes aiam: quoniam genitura nō eſt ſanguis. Hanc autem eſſe primam animam.

¶ Hic ponit opionē illoꝝ qui poſuerūt aquā pmū principiū oīum reꝝ. Fuerunt eni qdā rudes diſcipuli: ⁊ ſequaces Thaletis: qui ſicut dictū eſt voluerūt cōparare pncipiū vnius rei ad pncipiū totius nature. Et iſti videbāt ꝙ pncipiū oīum viuentiū ſit humidū. vnde opinabant ꝙ eodē mō pn̄ᵐ oiuz reꝝ ſit hūidū. Cū igit aq̄ ſit hūidi⁹ elm̄tū iter cetera: dixerūt ipſaz eē pn̄ᵐ oiuz reꝝ: ⁊ vſq; ad h̄ ſecuti ſūt magr̄z ſuū. ſ. Thaletē. Sȝ in h̄ diſnt: qa Thales lȝ poneret aquā eſſe oīum pn̄ᵐ: nō tñ dixit aīam eſſe aquā: ſed virtutē mouentē: ſicut dictū eſt. Iſti ꝟo de numero rudium dixerūt aīam eſſe aquam vt Hippus. Hic nāq; arguebat quoſdā qui dicebant aīaz eſſe ſanguinez: ex hoc ꝙ ſanguis non eſt genitura ſeu ſemen rerū animatarum: quam dicebant eſſe primā aīam et hoc attribuebant aque ꝑpter humiditatē. ¶ Cōſequēter cū dicit.

¶ Sūt ⁊ q ſanguinē ipſaz eē dixerūt: vt Critias. Sentire ipſum maxime propriū aīe eſſe putātes: qd̄ qdez competere ꝑpter naturā ſanguinis crediderunt.

¶ Alij aūt ſanguinē: queadmodū Critias ipm ſentire anime magis proprium opinantes: hoc autem ineſſe ꝑpter naturā ſanguinis. Opinio Critie.

¶ Ponit opionē cuiuſdā phī qui magis ꝯſiderās animā quātū ad cognitionē: adhuc groſſius locut⁹ eſt de ipſa: dicens ipſaz eſſe ſanguinē. Cuꝰ rō eſt: qa in aīali nō eſt ſenſus ſine ſanguine: ⁊ ideo cū aīa ſit pn̄ᵐ cognoſcēdi: dixit ipſaz eē ſanguinē: ſine quo non eſt ſenſus aīali: exanguia enī puta oſſa ⁊ vngues: ⁊ dētes ſine ſenſu ſunt: lȝ nerui ſine ſāguie exiſtes maxie ſenſitiui ſint. Et h̄ dixit Critias.

¶ Quia ꝟo poſſet q̄ri: q̄re in ꝯſideratione de aīa nō fac mētionē de terra: ſicē de alijs elm̄tis: iō excuſat ſe cū dicit.

¶ Ita omnia elemēta preter terrā iudicez habuerūt. Hanc autē nemo tribuit anime: niſi quiſpiā dixerit ex omnibus elementis conſtare aut omnia eſſe.

¶ Omnia eni elm̄ta iudicē acceperūt preter terram. Hanc aūt nulli protulerunt: niſi ſi aliquis dixit ipſam ex omnibus elementis eē: aut oia.

¶ Dicēs ꝙ ſm̄ hoc opinati ſunt de aīa: ſicut de pncipijs. Uñ terra (nullū iudicē accepit.) i. nullus indicauit eaz eſſe pncipiū: ⁊ per ꝯñs nullus dixit aīam eſſe terraz: niſi forte aliqs dixerit aīaz cōponi ex oībus principijs. ſicut Empeð. aut oia pn̄ᵃ. ſicut Democrit⁹. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Ut igit in ſummaz oia redigamus: tribus his oēs aīam: motu: ſenſu: incorporeoq; diffiniunt: quoꝝ vnūq̄q; reducit ad principia rerū: vt patuit. Quapropter ⁊ ij qui cognitione diffiniunt aīam: aut elementū: aut ex elementis faciūt ipſam: ſimilr̄ oēs preter vnū dicētes. Inquiūt eni ſimile ſimili ſibi cognoſci. Atq; cū vniuerſa cognoſcat ac percipiat aīa: ex vniuerſis rerū principijs ipſam ꝯſtare dicunt. Quibus igitur placuit vnam cauſam: elementūq; vnum ponere rerum: ij animam etiā vnū: velut ignez: aut aerez eſſe ponunt. Qui ꝟo plura rebus principia tribuunt: ij plura quoq; dicunt animam eſſe.

¶ Diffiniunt aūt oēs aīaz tribus: vt eſt dicere: T.c.33. motu: ſenſu: ⁊ incorporeo. Hoꝝ aūt vnūq̄q; reducit ad principia. vnde ⁊ in cognoſcēdo diffinientes ipſaz aut elemētū aut ex elm̄tis faciūt dicentes ſimilr̄ inuicē p̄ter vnuz. Dicunt enim ſimile cognoſci ſimili. Quoniā autē anima oia cognoſcit: conſtituunt eam ex omnibus principijs. ¶ Quicūq; quidez igit vnā aliquā dicūt T.c.34 eam: vt elementū vnum: ⁊ animam vnum ponunt vt ignem: aut aerem. Plura ꝟo dicentes principia: ⁊ animam plura dicunt.

¶ Epilogat ⁊ colligit ex his oībus q̄ dixit ſuā itentionē. Et p quātū ad ipſa pn̄ᵃ. Scðo ꝟo quātū ad ꝯrietates que ſūt i ipſis pncipijs. ibi (Quicūq; aūt ꝯrietates ⁊c̄.) Quantum ꝟo

qũ võ ad ipsa pñ°: qa ipsi tria attribuebant aĩe. s. q̃ sit qd subtilissimũ: q̃ sit qd cogñscitiuũ: q̃ sit qd motiuũ: ꝛ hec tria. s. sensus: motus: ꝛ icorporeũ reducũt in pñm. Jllõ eñi dicit eẽ pñm qd est simplex. Jtẽ pñm ex se hẽt q̃ sit cognoscitiuũ: qa sic dictũ ẽ sile sili cognoscit. vñ ꝛ dicebat aĩaꝫ cõponi ex elñtis: aut eẽ elta: qa dicebãt q̃ sile sili cognoscit: pter Anaxa. q ponebat itellm imixtũ. Jtẽ qa pñm est subtilissimũ: dicebãt illud maxĩe motiuũ: ꝛ qa aĩa cognoscit oĩa: dicũt ipsaꝫ cõponi ex oĩbus pñcipijs. Et h̃ dicũt oẽs: qa fm q̃ ponũt pñ° ita ponũt aĩaꝫ. Vñ qcũq̃ ponũt vnã aliquã cãꝫ seu pñm ꝛ elñtũ vnũ: isti dicũt aĩaꝫ eẽ illõ vnũ: sicut iã pꝫ: vt ignẽ aut aerẽ seu aquã. Jtẽ illi q dicunt pla pñ° eẽ: isti silr aiũt aĩaꝫ eẽ pla illa: siue ex his cõponi.

¶ Solus autẽ Anaxagoras menteꝫ passione vacare dicit: ꝛ nihil prorsus cũ ceteris habere cõe. Verum cũ talis sit: quo nã pacto cognoscet: ꝛ quãꝫ ob cãm. neq̃ ille dixit; neq̃ ex dictis perspici potest.

¶ Anaxagoras aũt solus impassibilẽ dicit intellectũ: ꝛ nihil cõe nulli alioꝝ hẽre. Huiusmodi aũt cũ sit: quõ cognoscit: ꝛ pp quã cãm: neq̃ ille dixit: neq̃ ex his que dicta sunt: cõspicuũ est.

¶ Et qa dixerat q̃ oẽs ꝯueniũt in hoc q̃ dicũt aĩaꝫ cõponi ex pñcipijs: qa opꝫ cognosci sile simili: pter vnuꝫ: scilꝫ Anaxa. iõ cũ dicit (Anax. aũt solus.) oñdit qualr differt ab eis dicẽs q̃ Anaxa. solus dixit itellectũ eẽ ipassibilẽ: nec hẽe aliqd cõe alicui. i. nulli eoꝝ q̃ cognoscit similꝫ. Sed qualr cognoscit itellectus: neq̃ Anaxa. dixit: neq̃ est manifestũ ex his q̃ dicta sũt. ¶ Cõsequẽter ẽt cũ dic.

¶ At võ qui cõtrarietates in principijs faciunt: ij cõficiunt animã etiã ex ꝯtrarijs. Qui võ tm̃ alterũ ponunt cõtrarioꝝ: calidũ inquã: aut frigidũ: aut aliqd aliud huiuscemodi: ij similiter ꝛ aĩaꝫ vnũ istoꝝ asserunt esse. Quapropter ꝛ noĩa ipsa sequunt̃. Nam ij qui calidum esse dicunt: inde inquiunt ipsum viuere ductũ nominatũq̃ fuisse. Et ij rursus qui frigidũ eẽ censent: animã inde nũcupatã ob respirationẽ ꝛ refrigerationẽ asserunt esse. Hec igit̃ que de aĩa tradita sunt a maioribus nostris: ꝛ hec sunt cause ob q̃s illi talia de ipsa dixerunt.

T.c.35. ¶ Quicũq̃ aũt ꝯtrarietates faciũt in principijs ꝛ aĩam ex cõtrarijs constituunt. Quicũq̃ autẽ alterũ contrarioꝝ vt calidũ aut frigidũ: aut aliquid huiusmodi aliud: ꝛ aĩam similr vnuꝫ aliquid horũ ponũt. Unde ꝛ noĩbus cõsequunt̃: vt calidũ quidẽ dicentes: quia ppter hoc ꝛ hoc viuere noĩatũ est. Qui aũt frigidũ pp respirationẽ ꝛ refrigerationẽ vocari aĩaꝫ. Tradita qdẽ igit̃ de aĩa: ꝛ pp quas cãs dicũt sic: hec sunt.

¶ Colligit itentionẽ suã quãtũ ad ꝯtrietates que in ipsis pñcipijs sũt: dicẽs q̃ qdã ponũt pñ° rerũ ꝯtria: ꝛ ij constituũt aĩaꝫ ex pñcipijs ꝯtrijs: sic Empedõ. Dans enim elñtis caliditatẽ frigiditatẽ humiditatẽ ꝛ siccitatẽ: dat ꝛ aĩe inesse ꝯtrietates has. Dixit eñi q̃ terra terrã ituemur: aquã aũt aqua ꝛc̃. Quidã võ posuerũt pñm oĩuꝫ esse vnũ elñtorũ: ꝛ illius qualitatẽ apposuerũt aĩe: ij qdẽ ignis caliditatẽ: q dixerũt pñm oĩuꝫ eẽ ignẽ: illi võ q dicũt pmũ pñcipiũ oĩum aquã: apponũt aĩe frigiditatẽ. Vñ fm q̃litates pñcipioꝝ que ponũt. dicũt silr eẽ aĩaꝫ: vt de nã caloris aut frigoris: ꝛ hui⁹. Et hoc etiã oñdunt ex noĩb⁹ qbus noĩant ipsaꝫ aĩaꝫ: qa illi qui dicebãt aĩaꝫ esse de nã caloris: denominabãt eã a ꝗin vel ꝗoin. i. viuere qd denoĩatuꝫ est ꝗein qd est feruere. Jlli võ q dicebãt aĩaꝫ de nã frigoris noĩabãt eã psichron: qd est fridũ. vñ ꝛ ab hoc venit psichi. i. aĩa ppter refrigerationẽ que saluat aĩal ex respiratiõe. Sic ergo pꝫ q̃ alij noĩabant aĩam a vita. s. illi q dicebãt ipsaꝫ de nã caloris. Alij aũt respiratione. s. illi q dicebãt q̃ erat de nã frigoris. Ex his oĩbus ꝯcludit dicẽs: q̃ hec sũt q̃ tradita sũt de aĩa: ꝛ pp q̃s cãs sic dicũt de ipsa.

¶ Considerandũ est aũt primũ de motu. Nã fortasse nõ solũ falsum est substantiã aĩe talẽ esse qualẽ ij dicunt qui aĩam id asserunt esse qd seipsuꝫ mouet: aut mouere põt: sed etiã vnũ id esse quoddã videt̃ coꝝ: que nequeunt esse: motũ inquã ipsi inesse atq̃ cõpetere. Nõ necessariũ igit̃ esse: id omne moueri qd mouet: olim iam diximus ꝛ probauimus. Cũ aũt omne qd motu cietur dupl'r moueat̃: aut eñi per aliud: aut per se mouet̃. Per aliud aũt id omne moueri dicim⁹: qd est in eo qd motu cietur: Ut nauigãtes: hi nãq̃ non perinde atq̃ nauis mouent̃. Hec eñi per se mouet̃: illi võ motu cientur qa sunt in eo qd motu ciet̃. Qd quidẽ ita esse patet in partibus. Motus eñi proprius pedũ: est ambulatio: qua mouent̃ ꝛ hoĩes: tũc aũt hisce motus nõ inest (vt patet) in nauigãtibus. Cũ igit̃ id qd mouet̃ (vt diximus) bifariã dicat̃ moueri. Cõsideremus nunc opꝫ de aĩa: si per se moueatur: motusq̃ particeps sit.

¶ Considerandũ aũt primũ qdẽ de motu. Fortassis eñi nõ solũ falsum est subam ipsius huiꝰ esse qualẽ aiunt. dicentes aĩam esse qd est seipsꝫ mouẽs: aut possibile mouere: sed vnũ quiddã impossibiliũ inesse ipsi motũ. Qd qdẽ igit̃ nõ necesse sit mouens ꝛ ipsuꝫ moueri: prius dictũ est. T.c.36.

Dupl'r eñi mouet̃ omne. Aut eñi fm alteꝝ: aut fm seipsuꝫ. Scdm alterũ dicimus: q̃cũq̃ mouent̃ ex esse in eo qd mouet̃: vt nauте. Non eñi similr mouent̃ naui. Hec quidẽ fm seipsuꝫ mouet̃: illi aũt ex esse in eo qd mouet̃. T.c.37.

Manifestum aũt in partibus est. Proprius quidẽ eniꝫ motus pedũ ambulatio: hec autẽ ꝛ hoĩum est. Non inest autẽ nautis tunc: Dupl'r itaq̃ dicto moueri nũc intẽdimus de aĩa si p seipsaꝫ mouetur ꝛ participat motu. T.c.38.

Lectio. VI.

Supra ponit Phs opiones alioꝝ phoꝝ d aĩa. hic ꝯñter disputat ꝯ eas. Sunt aũt tria q̃ dicti phi attribuebãt aĩe. s. q̃ sit pñm motus: q̃ sit pñm cognitionis: ꝛ q̃ sit icorpalissimũ. Jnter q̃ duo ex eis sũt q̃si pñcipalia: que p ꝛ p se aĩe attribuebãt. s. q̃ sit pñm mot⁹: ꝛ q̃ sit pñm cognitiõis. Tertiũ aũt qd attribuebãt aĩe. s. q̃ sit subtilissimũ: quãtũ ad aliqd bñ dĩ: ꝛ quãtũ ad aliqd male. Si eñi subtilissimũ accipiat̃ simpl'r dictũ d aĩa: sic bñ dĩ: qa sine dubio aĩa icorpalissima ꝛ subtilissima est. Si aũt non accipiat̃ simpl'r: sed cũ corpe: vt dicat̃ aĩa subtilissimũ corpus: sic male dĩ. Et ideo Phs nõ vtit̃ nisi duob⁹ tm̃. s. motu ꝛ cognitione. Diuidit aũt ps ista in tres ptes. Prio eñi inquirit de aĩa ꝯ opiones phoꝝ fm q̃s dixerũt ipsaꝫ aĩaꝫ esse pñm mot⁹. Scdo ꝯ opiones eoꝝ q dixerũt ipsaꝫ esse pñm

cognitionis.ibi(Tribꝰ aūt modis tradit͂ ⁊c̃.)Tertio v̾o mouet quādā q̄onē:vtrū.s.mouere:sentire:⁊ cognoscere attribuant͂ aie:sic̃ vni p̄nᵒ:vl̃ sicut diuersis.ibi(Qm̄ aūt cognoscere aie est.)P̄ria pars diuidit͂ in duas. In p̄ma disputat ꝯ ea q̄ dr̄ de aia s̄m ꝙ est p̄nᵐ motus ex eo ꝙ ponūt ipsaʒ p̄nᵐ motus.Sc̄do ꝯ quādā opionē:q̄a supra hoc ꝙ dixerāt aiaʒ esse p̄nᵐ motᵘ:q̄dā attribuūt ipsi aie aliq̄d aliđ.s.ꝙ sit nūerus mouēs seipsuʒ.ibi(Multis āt his q̄ dicta sūt irrōnabiliꝰ.)P̄ria pars diuidit͂ in duas. P̄rio eni disputat ꝯ opiones illoꝝ q̄ attribuebāt motuʒ aie:s̄m ꝙ ipsi attribuūt aie motū.Sc̄do inq̄rit vtrū per aliquā aliā viā:motꝰ aie attribui possit.ibi(Rōnabiliꝰ aūt dubitabit ⁊c̃.)Pars p̄ma diuidit͂ in duas.P̄rio eniʒ disputat i cōi circa illos q̄ dicūt aiaʒ p̄nᵐ motꝰ.Sc̄do v̾o descēdit ad q̄sdā q̄ones in sp̄ali.ibi(Quidā aūt ⁊ moue re ⁊c̃.)P̄ria ps diuidit͂ in duas.p̄mo eni manifestat suā intentionē.Sc̄do ponit rōnes ad ꝓpositū ostendenduʒ.ibi (Quatuoꝛ aūt modis cuʒ sint ⁊c̃.)Dicit ḡ p̄mo ꝙ sic̃ ex supioribꝰ habet͂ ph̄i ex duobꝰ venerūt in cognitionē aie. sciꝫ motu ⁊ sensu.Et īter hec p̄ ꝯsiderandū est de motu. Oēs aūt ph̄i q̄ venerūt in cognitionē aie ex motu h̄ p̄nᵐ hēbāt cōe.s.ꝙ omne qđ mouet mouet͂:vñ q̄a nāle ē aie ꝙ moueret:credebant ꝙ ei sit ꝯnāle ꝙ moueret͂:⁊ hoc hr̄e aiaʒ ex suba sua:vñ ⁊ ponebāt in eiꝰ diffōne motuʒ dicētes aiaʒ eē q̄d mouēs seip̄m.Est ḡ hic ꝯ duo disputā dū.s.ꝯ rōnē pōnis:⁊ ꝯ ipsaʒ pōnē.Utrūq; eni est falsuʒ. Nā ⁊ rō pōnis istoꝝ:falsa erat:⁊ eoꝝ positio. Hoc.n.qđ supponebāt tanq̄ꝫ ꝑ se veꝝ.s.ꝙ omne qđ mouet mouet͂: falsuʒ est.sic̃ satis ꝓbat͂ in 8ᵒ phy.vbi ostdit͂ ꝙ est qđdā mouēs imobile.Et quātū ad hoc ꝑtinet:breuit͂ pōt ostē di ꝙ si aliq̄d mouet nō opʒ ꝙ moueat͂.Cōstat eni ꝙ s̄m ꝙ mouet est in actu:s̄m ꝙ mouet͂ est in potentia:⁊ sic idē ⁊ s̄m idē eēt in actu ⁊ potētia:qđ est icōueniēs. Sed hoc p̄termisso disputemꝰ ad positionē eoꝝ:vtꝝ.s.aia mo ueat͂.Dicebāt aūt isti duo.s.ꝙ aia mouet͂:⁊ ꝙ motus eēt de suba aie.Arist.aūt vtrūq; negat dicēs ꝙ(Fortassis.) Hoc dicit:q̄a nōdū ꝓbauerat hoc qđ dicit:nō solū falsū est ꝙ motus sit de suba aie s̄m ꝙ dicūt diffiniētes ipsā: dicētes aiaʒ esse qđ est seipsuʒ mouēs aut posse mouere: sed totalr̄ impossīe est ipsi aie cōuenire ꝙ moueat͂. Et h̄ ꝑus dictū est:sciꝫ in 8ᵒ phy.videlʒ ꝙ nō sit nec̄e oē mo uens moueri. In mouēte etiā seipo duo sūt.vnū mouēs: ⁊ aliud motū:⁊ impossīe est ꝙ illud qđ est mouēs mouea tur ꝑ se.In aialibꝰ aūt lʒ nō moueat͂ ꝑ se pars mouens: mouet͂ tm̄ ꝑ accñs.Oē eni qđ mouet͂:mouet͂ duplr̄:q̄a vl̃ s̄m se vel s̄m alterū:seu per accñs:s̄m se qñ res ipsa mo uet͂:vt nauis:per accñs:vel s̄m alterū:qñ nō mouet͂ ip̄s: sed illud in quo est:sicut nauta in naui mouet͂:nō q̄a ip̄e moueat͂:sʒ q̄a nauis mouet͂.Uñ hec est vera.s.nauis mo uet͂ s̄m se:nauta v̾o s̄m accñs.Et ꝙ nō mouet͂ nauta per se.patet:q̄a quādo aliquis mouet͂ per se:mouet͂ s̄m par tes suas:sic̃ in ambulatione ꝑus est pedū ambulatio:⁊ h̄ cū est nauta in naui nō inest ei.Sic ḡ pʒ ꝙ moueri dicit͂ duplr̄.s̄m se.⁊ s̄m accñs:sed isti attribuebāt aie moueri s̄m se:⁊ ideo p̄termisso ad p̄sens vtrū aia moueat͂ per ac cidēs:itēdamus de aia si mouet͂ s̄m se:et ꝑticipat motu sic̃ isti dicebāt.Et ꝙ nō mouet͂ ꝑ se ꝓbat Aristo.sex rōni bus.(Circa quas rōnes ꝯsiderādū est:ꝙ lʒ rōnes Ari. parū videant͂ valere.nihilominꝰ sūt efficaces:q̄a sūt ad pōnē.Aliter eni argumētādū est ad eū q̄ simplr̄ intendit veritatē:q̄a ex veris opʒ ꝓcedere:sʒ q̄ arguit ad pōnem ꝓcedit ex datis:⁊ iđ frequēter Ari.⁊ qñ argumentat͂ ad pōnes:vi͂ ꝙ iducat rōnes paꝝ efficaces:q̄a ꝓcedit ex da tis ad iterimēdū pōnē.(Sic ḡ p̄mā rōnem ponit.ibi.

[T.c. 31. ⁊ inde.] [T.cō 34. ⁊ inde.]

(Cum igitur quatuoꝛ sint motus:Latio:alteratio: accretio atq; decretio:aut istoꝝ vno:aut pluribus: aut omnibus(vt patet)mouebitur.Qđ si non ꝑ ac cidens moueat͂:nā sane motus inerit ipsi. At si hoc sit:locus etiā eidē identidē cōpetet. Oēs eni iam di cti motus in loco sunt.Qđ si substātie sit aie seipsaʒ motu ciere:non per accidēs inerit ipsi motus:vt in est albedini:aut tricubito.Mouent͂ eni m ⁊ ipsa:ve rū per accidēs:quippe cū coꝛpus id moueat͂ cui res tales insunt.Quapropter ⁊ locus nullus ipsoꝝ est. At erit anime sine controuersia locus:si natura mo tus particeps est.

(Quatuoꝛ aūt motus cum sint;loci mutatio nis:alterationis;augmenti;⁊ decrementi:aut s̄m vnum hoꝛum mouebit͂:aut s̄m plures:aut omnes.Si v̾o mouet͂ non s̄m accidēs:natura ierit motus ipsi.Si aūt hoc;⁊ locus. Omnes enim dicti motus in loco sunt.Si aūt est suba aie mouere seipsam;non s̄m accñs moueri ipsi inerit sicut albo ⁊ tricubito:mouent͂ eni ⁊ hec: sed s̄m accñs.Cui eni hec insunt;moueret͂ illđ coꝛpus.Unde nō est locus ipsoꝛū.Anime aūt erit:siquidem natura motu participat. [T.c. 39.]

(Que talis est,Si aia mouet͂:aut mouet͂ ꝑ se:aut ꝑ acci dēs.Si ꝑ accñs:tūc motꝰ nō erit de suba aie:qđ est ꝯtra eos:sed mouet͂ sic̃ albū ⁊ tricubitū:q̄ mouent͂ s̄m accñs: ⁊ iđ nō exigit͂ ad hoc locus ipsis.Si v̾o mouet͂ ꝑ se:ergo mouet͂ aliq̄ specie motꝰ.Sp̄es aūt motus sūt q̄tuoꝛ.s.sʒ locū:augmēti:⁊ decremēti:⁊ alterationis.Ḡnatio enim ⁊ coꝛruptio nō sūt ꝓprie motꝰ:sʒ mutationes:q̄a motꝰ sūt successiui:sʒ ḡnatio ⁊ coꝛruptio sūt mutatiōes istātanee. Ergo aia mouebit͂ aliq̄ sp̄e istoꝝ motuū.vl̃ s̄m locū.vl̃ s̄m augmētū.vl̃ s̄m decremētū:vl̃ sʒ alteratione. Si ḡ mouet͂ aliq̄ istoꝝ:⁊ oēs hi motꝰ sūt in loco.ḡ aia erit in loco.(In hac aūt rōne videnť eē duo dubia.Unū de h̄ qđ dicit ꝙ oēs dicti motꝰ sūt in loco qđ q̄dē de locali et de motu augmēti ⁊ decremēti manifestū est. Sed de al teratiōe vr̄ difficile.Qđ q̄dē sic itelligit͂ ab aliq̄bꝰ:q̄a eni oē qđ alterat͂ est coꝛpꝰ:⁊ coꝛpꝰ est in loco:iđ alteratio vr̄ fieri in loco.(Sed h̄ nō saluat lr̄aʒ Ari.q̄ꝛ Ari.dicit ꝙ huiꝯ motꝰ sunt in loco:⁊ nō sūt s̄m locū.(Et iđ dōʒ ꝙ sine dubio alteratio est in loco.Aliđ eni est motꝰ in loco: ⁊ aliud motū eē s̄m locū.Alteratio nō est s̄m locuʒ:sʒ in loco.Nā in alteratione opʒ ꝙ sit appropinquatio alterā tis ad alteratū:⁊ sine h̄ nihil alterat͂.Uñ cū appropinq̄ tio fiat ꝑ motū localē.opʒ ꝙ sit ibi motꝰ localis vt causa. (Sc̄m dubiū est:q̄a s̄m istos nō erit icōueniēs si aia eēt in loco:cū ponerēt eā moueri ꝑ se:⁊ iđ nō vr̄ valere sua rō.(Ad hoc āt pōt r̄nderi duplr̄.Uno mō ꝙ istud icōueniēs deducit͂ ꝑ sequētes rōnes.Alio mō:q̄a ꝓp hoc est icōueniēs:q̄a si aia eēt in loco oporteret ꝙ assignaret͂ sibi locus ꝓprius in coꝛpe sepatus:⁊ sic nō esset forma to tius coꝛpoꝛis.(Sc̄dam rōnem ponit cum dicit. [Alias non moueri ꝑ se: probat sex rationibus. P̄ria] [Dubium.] [R. 1ª] [Dubium.] [R. 2ª]

(Preterea si natura motu cietur:vi quoq; moueri pōt:⁊ si vi mouet͂:⁊ natura moueri pōt. Eodem mō de quiete quoq; dicere possumus. In hoc eni natu ra res quiescere solet:in quod suapte natura moue tur.In hoc pari modo vi plane quiescit:i qđ vi pul sa mouet͂.At qui motus erunt aie violēti quietesue: neq; si fingere volumus:assignare facile possumus.

Amplius

T.c.40 ¶ Amplius aūt si nā mouet: ⁊ violētia mouebitur: ⁊ si violētia: ⁊ nā. Eodem aūt mō se hēt de quiete. In qd eni mouet nā ⁊ quiescit in h nā: in qd aūt violētia: ⁊ quiescit violētia. Quales autem violēti motus aīe erunt ⁊ quietes: neqꝫ fingere volentibus facile est reddere.

Scda rō. ¶ Que talis est. Si aīa mouet per se fm locuꝫ: mouetur naturalr: oē aūt qd mouet nāliter: mouet violēter. sed si mouet naturalr: quiescit naturalr: ⁊ si quiescit naturalr quiescit violēter: ergo aīa mouet violēter: ⁊ quiescit violenter. Sed hoc est impossibile. s. ꝙ moueat violenter: ⁊ quiescat violenter: qa motus aīe ⁊ quies sunt volūtarij.

Dubium ¶ In hac aūt rōne videt dubiū esse. s. ꝙ id qd mouetur naturaliter moueat violenter: nā celuꝫ mouet naturalr: nō tā violenter.

Rñ° ¶ Ad hoc dōm est: ꝙ illa ꝓpositio fm veritatē falsa est: sed fm positionē vera: qa isti nullū corpus ponebant naturalr motū: nisi quatuor elēta: in qbus videmus motus ⁊ qetes naturalr ⁊ violenter fieri: ⁊ fm hoc procedit ratio. ¶ Tertiā rōneꝫ ponit cū dicit.

¶ At vō si sursum mouebitur: ignis erit: si deorsuꝫ: terra. Hisce nanqꝫ corporibus hi motus competūt. Eadem est ⁊ de medijs corporibus ratio.

¶ Amplius siquidē sursū mouebit: ignis erit: si vō deorsum: terra. Horum eni corporū motus ij. Eadem autem ratio ⁊ de medijs.

3ª rō. ¶ Que talis est. Illi dicunt ꝙ anima mouet: ⁊ ex hoc mouet corpus: ⁊ hūc motū dicunt hēre ab aliquo elētoꝝ: aut ergo sequit motū ignis aut terre: aut alioꝝ elētoꝝ. Si g participat motū ignis: mouebit solū sursū. si terre: deorsū. Sed hoc est falsum: qa aīa mouet ad oēm ptē. Et hec rō pcedit ex suppōne. ¶ Quartā rōnē ponit cum dicit.

¶ Preterea cū videatur anima corpꝰ mouere: rationi consentaneū est ijs motibus ipsuꝫ mouere: qbus ⁊ ipsa mouet. Quod si id fit: cōuertēdo vere quoqꝫ dicere possumus: eo ipsaꝫ motu cieri: quo mouet et corpus. At latione corpus mouet. Quare mutabit ⁊ anima perinde atqꝫ corpus: ⁊ aut tota: aut ptibus locū mutabit. Qd si id fieri pōt: fieri quoqꝫ pōt: vt egressa: rursus corpus ingrediatur. Ex quo fiet vt animalium ea que mortem obierunt resurgant.

T.c.41 ¶ Qm̄ aūt videt mouere corpꝰ: rōnabile est his mouere motibꝰ: qbꝰ ⁊ ipsa mouet. Si aūt hoc: ⁊ ꝯuertētibus erit dicere vez: ꝙ hꝫ qd corpus mouet: hoc ⁊ ipsa. Corpus aūt mouet fm loci mutationeꝫ: quare ⁊ aīa mouebit fm corpus: aut tota: aut fm ptes translata. Si aūt hoc ꝯtingit ⁊ exeuntē iterū ingredi. Ad hoc autē sequetur resurgere mortua animalium.

4ª rō ¶ Que talis est: Uos dicitis aīam ex hoc moueri: ꝙ mouet corpus: g rōnabile est dicere: qa illis motibus mouet corpus qbus ipsa mouet: ⁊ ecōuerso: veruꝫ erit dicere ꝙ illis motibus mouet: qbus mouet corpus. Sed corpus mouet fm loci mutationē. g aīa mouet fm locū. Sed si moueri aīaꝫ fm locū est mutare corpus: cōtingit ipsam aīam exeūtē: iterū itrare corpus. Et qa aīaꝫ igredi corpꝰ. est viuificare corpus: sequit ad hoc mortua de nūero aīaliū: fm nāꝫ resurgere: qd est impoīe. ¶ Cōtra hāc rōnē

Obiectio aliq obyciunt dicētes: ꝙ hoc. s. ꝙ aīa moueat eisdē motibus qbus mouet: nō est verū: qa aīa non mouet nisi fm appetitū ⁊ voluntatē. mouet autē corpus alijs motibus.

Rñ° ¶ Ad qd dōm ꝙ appetere ⁊ velle ⁊ huiꝰ nō sunt motus aīe: sed opationes. Motus aūt ⁊ opatio differūt: qa motus est actꝰ imꝑfecti: opatio vō est actꝰ pfecti. Nihilominus tā vā est illa ꝓpositio fm positionē: qa illi dicebant aīaꝫ nō aliter mobilē nisi fm ꝙ mouet corpus.

Dubium ¶ Sed nūqd sequit illud incōueniēs ꝙ resurgant corpa aīaliūꝫ si aīa mouet fm locū.

Rñ° Dōm ꝙ quidā dixerunt ꝙ aīa est cōmixta toti corpi: ⁊ vnita fm quādā ꝓportionē: ⁊ ꝙ nō separat nisi soluat illa ꝓportio: vñ quātū ad istos nō sequit. Sed quātū ad illos q dicūt aīaꝫ esse in corpe vt in loco seu in vase ⁊ itrare ⁊ egredi aliqñ: sequit illud incōueniens Aristo. ¶ Quintā rōnē ponit cum dicit.

¶ At eni motū per accidēs ab alio quoqꝫ mouebit. Animal enim vi pelli potest. Non aūt opꝫ: cuius in suba inest: a seipso moueri id ab alio motu cieri nisi per accidēs: queadmodū neqꝫ qd per se: vel ꝓpter se bonū est id per aliud oportet: aut gratia cuiuspiā esse. Animā autem si mouetur: a sensibilibus maxime quispiam dicet moueri.

¶ Motū autē fm accidēs: si ab altero moueat. T.c.42 Depellet eni vtiqꝫ violētia aīal. Nō opꝫ auteꝫ cui a seipso moueri iest in suba: hoc ab alio moueri: nisi fm accidēs: sicut neqꝫ qd fm se bonū aut pp seipsuꝫ: hoc quidē ꝓpter aliud esse: hoc aūt alterius cā. ¶ Animā aūt maxie diceat aliqs T.c.43 vtiqꝫ a sensibilibus moueri: siquidem mouet.

5ª rō ¶ Que talis est. Cōstat ꝙ illud qd fm se inest alicui rei nō est nece ꝙ insit ei fm aliud: nisi forte per accñs. Si g inest aīe ꝙ moueat fm se ⁊ fm nām suā: necessariuꝫ est ꝙ aīa sit mobilis fm se. ergo non indiget ꝙ moueat per aliud ⁊ ab alio. Sed nos videmꝰ ꝙ mouet a sensibilibꝰ in sentiēdo: ⁊ ab appetibilibus in appetēdo: nō ergo aīa per se mouet.

Solō. ¶ Ad hoc obuiant Platonici dicentes ꝙ aīa nō mouet a sensibilibus: sed occurrūt motui anime: inquantū aīa discurrit per ea.

Impugª ¶ Sed hoc est falsum: qa sicut Aristo. pbat: intellectus polis reducit per ipsa scilꝫ per spēs rerū sensibiliū in actu: ⁊ ideo opꝫ ꝙ moueat ab eis hoc modo. ¶ Sextā rationē ponit cum dicit.

¶ At vō si mouet seipsaꝫ anima: ⁊ ipsa quoqꝫ mouet. Quare cū ois motꝰ exitus atqꝫ remotio sit eius qd motu cietur: ea ratione qua motū subijt aīa: nimirū ex substātia dimouet ⁊ exit: nisi seipsaꝫ p accñs moueat. At motus: vt inquiunt sube est ipsius per se.

¶ At vō si mouet ipsa seipsaꝫ: ⁊ ipsa mouetur vtiqꝫ. Quare si ois motꝰ ex distātia ē ab eo qd mouet: fm ꝙ mouet ⁊ aīa distabit vtiqꝫ a suba ipsiꝰ fm seipsam: nisi fm accidens seipsam moueat: sed est motus substantie ipsius per se.

6ª rō ¶ Que talis est. Si aīa mouet seipsaꝫ: ꝯstat ꝙ ipsa mouebit fm suā subam: sed oē qd mouet distat vl exit ab eo a quo ⁊ fm qd mouet: sicut si aliqd mouet a quātitate: exit ⁊ distat ab ipā quātitate a qua mouet. Si g aīa mouet a suba sua ⁊ a seipsa: sicut illi dicūt: distabit ⁊ exibit a suba sua: ⁊ sic motus erit sibi causa corruptionis: qd est ꝯtrā illis q dicebāt aīam pp motū ipsam assimilari diuinis: ⁊ imortalē eē: vt superius pꝫ. ¶ Et hec ratio ꝓcedit Te.c.5ª quantū ad eos: quia nō distinguebant inter operationes ⁊ motū. Operatio eniꝫ non facit distare: sed perficit operantem: sed in motu oportet ꝙ sit exitus.

¶ Quidã autẽ asserũt aiam: id corpus in quo est: codẽ mouere modo quo ꝛ ipsa mouetur vt Democritꝰ. Qui quidẽ perinde atqꝫ Philippus comicus dicit. Ille nãqꝫ Dedalum ait ligneam venerem cõfecisse que motu mouebatur argenti viui: quod in illam infudit. Et Democritus pari modo pilas indiuisibiles secum trahere corpus: totũ atqꝫ mouere dicit: ex eo qa nũꝙ ipse gescũt suapte nã desinũtqꝫ moueri.

T.c.44 ¶ Quidã aũt ꝛ mouere aiaꝫ dicũt corpꝰ in quo sic ipsa mouetur: vt Democritus silr dicẽs Philippo comediarũ Didascolo. Refert eni Dedalũ mobilẽ fecisse ligneã Mineruã effundẽs argẽtuꝫ fusile. Silr aũt ꝛ Democritꝰ dicit. Motas eni iquit idiuisibiles spheras: pp id qđ aptenate sunt nuꝙ manere: cõtrahereqꝫ ꝛ mouere corpus omne.

Lectio. VII.

Supra posuit phs rõnes in cõi ꝯ eos qui posuerũt aiaꝫ fm se moueri: hic vo ponit rationes in spãli ꝯ quosdã q aliqd spãlis difficultatis videntur dixisse circa opionẽ eoꝝ de motu aie. Et circa hoc tria fac. Primo eni ponit rõnes ad opionẽ Democriti. Scđo vo ad opionẽ Platonis. ibi(Eodẽ aũt modo ꝛc̃.) Tertio vo ad quadaꝫ aliaꝫ opionẽ. ibi(alia aũt quedã opio ꝛc̃.) Circa pmũ duo fac Primo eni ponit opionẽ Democriti de motu aie: ꝛ exponit eã. Scđo vo obycit in ꝯriũ. ibi(Nos aũt interrogabimus.) Circa primũ sciendũ est ꝙ in pcedentibꝰ ponitur vna rõne. s. in quarta Aristo. ꝯ illos qui ponũt aiaꝫ moueri fm se: ꝛ ex hoc mouet corpus: ꝙ si aia mouet corpꝰ: necẽ est ꝙ illis motibus moueat quibus ipsa mouetur. Et hoc cõcedebãt quidã qui dicũt aiam mouere corpus in quo est sic ipsa mouetur. idest illis motibus mouere: qbus ipsa mouetur. Et hic fuit Democritus. Et inducebat ad hoc silitudinẽ: qa erat quidã magister comediarũ noie Philippꝰ. Hic recitauit in libris suis: ꝙ qdã noie Dedalus fecẽ statuã ligneã dee Minerue: ꝛ hec statua erat mobilis ex eo ꝙ erat itus argentũ fusile idest viuũ: ꝛ mouebatur motu ipsius argenti viui. Sile ergo huic dicit Democritus in opione sua de motu aie. Dicit eniꝫ ꝙ aia est

Lec.3. cõposita ex idiuisibilibꝰ sphẽris: vt supius pꝫ. Et qa hẽ idiuisibiles sphere. i. athomi figure rotũde: ꝯtinue mouentur: ex eo ꝙ nunꝙ quiescũt: cõtrahũt ꝛ mouẽt totũ corpus fm ꝙ ipse mouentur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nos autẽ ipsum interrogabimus: si quietẽꝫ etiam idipsuꝫ faciat nũꝙ. At quo nã pacto quietẽ faciet: difficile est dictu, vel potius dici non potest.

¶ Nos aũt interrogabimꝰ: si ꝛ quiescere facit ħ idẽ. Quõ aũt faciet: difficile aut ipõle dicere.

Contra opionem Democriti duabꝰ rationibus. pᵃ ¶ Obycit Aristoteles cõtra hãc opionẽ Democriti: duabus rõnibus. Prima rõ talis est. Cõstat ꝙ aia nõ solum est cã motꝰ in aiali: sed quietis. Sed fm opionẽ Democriti: aia nõ est cã quietis: lꝫ sit cã motus in aiali: qa difficile aut ipõle est dicere: ꝙ illa corpa spherica indiuisibilia quiescant: cum nunꝙ imota permaneant: vt dictum est. ¶ Secundam rationem ponit cum dicit.

¶ Omnino autẽ anima nõ sic mouere videtur animal vt inquiunt ipsi: sed electione quadã itellectioneue.

¶ Omnino autẽ nõ sic videtur aia mouere aial: ħ per voluntatem quandam ꝛ intellectum.

2ᵃ rõ ¶ Que talis est. Cõstat ꝙ motus quẽ argentũ viuũ causat in statua nõ est motus volũtarius: sed violẽtus. Sed motus aie nõ est violẽtus: sed voluntarius: quia mouet per voluntatem ꝛ intellectũ: ꝛ ideo nulla(vt videtur) est positio Democriti. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eodẽ autẽ mõ Timeus etiã aiaꝫ corpus mouere dicit. Mouere eni ipsaꝫ ex eo cẽset: atqꝫ asserit corpus: qa mouetur: propterea qđ ad ipsum connexa est.

¶ Eodem autem mõ ꝛ Timeus physiologizat aiam mouere corpus. In eo eniꝫ ꝙ est moueri ipsaꝫ ꝛ corpꝰ mouet: pp id qđ cõplexa ẽ ad ipꝫ. T.c.45

¶ Ponit opionẽ Platonis. Et circa hoc duo facit. Primo ponit opionẽ Platonis. Scđo reprobat eã. ibi(Primuꝫ igit ꝛc̃.) Circa pmũ duo facit. Primo oñdit silitudineꝫ opionis platonice ad opionẽ Democriti. Scđo explicat opionẽ Platonis de aia. ibi(Cõstitutã ãt ex elñtis ꝛc̃.) Dicit ḡ pmo: ꝙ sicut Democritus posuit corpus moueri ab aia: inquãtũ aia cõiuncta ipsi mouetur: ita ꝛ Timeus q itroducitur a Platone loquẽs: assignat rõnẽ qualr aia mouet corpus. Dicit eni ꝙ aia mouet corpus inquantũ ipsa mouetur: pp hoc ꝙ aia coniuncta est corpori per modũ cuiusdã colligationis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Opifex eni dicit ex elementis iam constitutam: numerisqꝫ distinctam sonoris: vt insitum sonoritatis atqꝫ concentus habeat sensum: ꝛ vniuersum feratur consonis lationibus.

¶ Constitutã autẽꝫ ex elñtis ꝛ dispartitam fm armonicos numeros quatenus cõnãleꝫ sensuꝫ armonie habeat: ꝛ vt omne feratur fm consonantes motus.

¶ Explicat opionẽ Platonis. Et pmo exprimit ꝯstitutionẽ subẽ ipsius. Scđo exponit: quõ ex ea pcedit motus. ibi(Aspectũ rectũ in circulũ reflexit.) Circa pmũ sciendũ est ꝙ Plato hec vba que hic ponũtur in Timeo ꝓsequitur loquẽs de aia mũdi: quã imitamur fm ipsum iferiores aie. Et ideo per hoc ꝙ hic tangitur de nã aie mũdi: tangitur quodãmodo nã ois aie. ¶ Sciendũ est igit: ꝙ sicut supra dictũ est. Plato posuit subam oĩuꝫ rerũ esse numerũ: rõne supius dicta. Elñta aũt numeri ponebãt vnũ. q. formale: ꝛ duo. q. mãle. Ex vno eni ꝛ duobus oẽs numeri ꝯstituuntur. Et qa impar numerus quodãmodo retinet aliqd de indiuisione vnitatis: posuit duo elñta numeri par ꝛ impar: ꝛ impari attribuit idẽtitatẽ ꝛ finitateꝫ: pari autẽ attribuit alteritatẽ ꝛ ifinitatẽ. Cuius signuꝫ tangitur in 3ᵒ phy. qa si supra vnitatẽ impares numeri p ordineꝫ addantur: semp producitur eadem figura numeralis. Puta si supra vnũ addantur tria: qui est pmus impar: cõsurgũt quatuor q est numerus quadratus qbus rursus si addatur secũdus impar. s. quinarius ꝯsurgit nouenarius: q itẽ est nũerꝰ q̃dratꝰ: ꝛ sic semp in ifinitũ. Sed in nũeris paribꝰ semp surgit alia ꝛ alia figura. Si eni vnitati addatur binarius qui est pmus par cõsurgit ternarius: qui est numerus triãgularis: qbus si rursus addatur quaternarius, qui est scđs par: ꝯsurgit septẽnarius: q est septãgule figure: ꝛ sic in infinitũ. Sic ḡ Plato ponebat ideꝫ ꝛ diuersũꝫ esse elñta oĩuꝫ rerũ: quoꝝ vnũ attribuerat numero ipari: aliud vo numero pari. Quia vo subaꝫ aie ponebat mediã iter subas superiores: que semp eodẽ modo se hñt: ꝛ subas corporeas in qbꝰ alteritas ꝛ motꝰ inuenitur. Posuit aiam ꝯstare ex his elñtis. s. ex eodẽ ꝛ diuerso: ꝛ ex numeris paribus ꝛ imparibꝰ. Mediũ eni dꝫ esse affine vtriqꝫ extremoꝝ. Et ideo dicit ꝙ posuit eã cõstitutã ex elñtis. ¶ Itẽ sciendũ est: ꝙ in numeris sunt diuerse ꝓportiões ꝛ ifinite

Opinio Plato. de aia.

t.c.26.

t.c.26.

⁊ ĩfinite:quaꝝ alique sunt armonice.i.ꝯsonãtiarum cã.
Nã dupla ꝓportio est cã ꝯsonãtie q̃ dicit̃ diapason:sex/
quialtera ꝓportio causat ꝯsonãtiã q̃ dicit̃ diatessaron:
sexquioctaua ꝓportio causat tonũ:⁊ alie ꝯsonãtie:q̃bus/
dã alijs ꝓportionibus causant̃:puta ea q̃ est cõposita ex
diapasõ ⁊ diapẽte causat̃ ex tripla.ea q̃ sub diapasõ cau
sat̃ ex q̃drupla:quã q̃dẽ Pithagoras deꝑhendit:vt Boe
tius refert in musica:ex ꝑcussiõe q̃tuoꝛ malleoꝛũ q̃ ꝯso/
nantes sonos reddebant ſm ꝑdictas ꝓportiones:puta si
vn⁹ martellus põderaret.iz.vncias.alius.9.alius.8.ali⁹
6.Jlle q̃ eẽt.iz.haberet duplã ꝓportionẽ ad eũ q̃.6.⁊ red
deret̃ cũ eo ꝯsonantiã diapason.Jlle ãt qui est.iz.ad eũ
q̃.8.sub sexquialtera ꝓportiõe:⁊ ꝯsonat ſm diapente.⁊
similiter q̃.9.ad eum q̃.6.Jtẽ q̃.iz.ad eum q̃.9.est ĩ sex/
q̃tertia ꝓportiõe:⁊ consonat cũ eo diatesseron:⁊ silr̃ qui
8.ad eũ q̃.6.Qui aũt.9.ad eũ q̃.8.cũ sit sexq̃octaua ꝓpor
tiõe ꝯsonat scꝫ tonum.Lꝫ aũt Plato posuerit res oẽs
ex nũeris ꝯstitui:nõ tñ.ex nũeris habẽtibus ꝓportiões
armonicas:sꝫ aiam posuit eẽ ꝯstitutã ſm numeros hñ/
tes hꝰ ꝓportiões.Et iõ dicit ꝙ posuit eã(dispꝑtitã).i.q.
dispensatã.(ſm armonicos nũeros).i.ſm nũeros ꝓpor
tionatos adinuicẽ ſm musicã ꝓportionꝫ.Posuit.n.ex
his nũeris aiam ꝯstitutã.s.ex vno:duobus:trib⁹.4.8.9.
27.ĩ q̃b⁹ hꝰ ꝓportiões inueniunt̃.duplici aũt ex cã aiaꝫ
posuit ꝯstitutã ex numeris armonicis.Una est:q̃ꝛ vnũ/
qdꝙ delectat̃ ĩ eo qd̃ est sibi simile ⁊ ꝯnãle:videmus ãt
ꝙ aia delectat̃ in oibus armoniçatis:⁊ offẽdit̃ ex his q̃
sunt ꝑter debitã armoniã:tã in sonis q̃ꝫ in coloꝛibus:q̃ꝫ
ẽt in q̃buscũqꝫ sensibilibus:vñ vĩ armonia de nã aie eẽ.
Et h̃ ẽ qd̃ dicit(Aia hꝫ sensum).i.cognitionẽ.(Cõnatu
ralem armonic.)Alia rõ est:q̃ꝛ Pithagoꝛici ⁊ Platonici
posuerunt ex motibus celoꝝ ꝓuenire sonos optime ar/
moniçatos:⁊ q̃ꝛ motus celestes ponebãt eẽ ab aia mũdi:
posuerunt aiaꝫ eẽ ex numeris armonicis.vt possẽt cãre
motus armoniçatos.Et h̃ est qd̃ dicit(Et vt oẽ).i.vni/
uersum.(ferat̃ ſm ꝯsonãtes mot⁹.)C Deinde cũ dicit.

C Rectitudinẽ coegit:atqꝫ flexit in circulũ.Et cum
vnũ in duos diuisisset circulos duobus in pũctis cõ
fictos:rursus vnũ in septẽ oꝛbes diuisit:q̃m latiões
ipsis celi motiones sunt anime:q̃bus ipsa mouetur.

C Aspectu rectũ ĩ circulũ reflexit:⁊ diuidens ex
vno in duos circulos dupliciter cooꝛdinatos
iterum vnum diuisit in septem circulos tanq̃ꝫ
essent celi motus anime motus.

C Docet q̃ũo ex aia ꝓcedat mot⁹ celestis.vbi ꝯsiderãdũ
ẽ ꝙ oẽs nũeri ſꝫ nãlẽ oꝛdinẽ accepti linealiter dispositi
sunt ſm rectitudinẽ.prout vnus addit sup alterũ.Sꝫ ex
nãli serie nũeroꝝ põt aliq̃s accipere plures series:puta
si accipiat hõ q̃si in vna rectitudine totã seriẽ duploꝝ:⁊
in alia totã seriẽ triploꝝ:⁊ in alia totã seriẽ q̃druploꝝ:⁊
sic de alijs:q̃ꝛ igit̃ hõ sua cognitiõe põt circa numeros
opari:h̃ ⁊ deus facit ꝯstituẽdo substãtias rerũ ex nume
ris.vnde in ꝯstituẽdo substãtiã aie ex numeris supradi/
ctis q̃ oẽs nãli oꝛdic sunt in vna rectitudine:q̃si duas li/
neas diuisit:vnã duploꝝ:⁊ alterã triploꝛũ:he.n.ꝓportio
nes oẽs armonicas ꝯtinent.Naꝫ dupla ꝓportio diuidit
in sexquialterã ⁊ sexq̃tertiã.Et tripla in duplã ⁊ sexq̃al/
terã.Jgit̃ in ꝑdictis numeris accipit̃ series duploꝝ vsqꝫ
ad numerũ cubicũ.vtputa vnũ:duo:q̃tuoꝛ:octo.⁊ alia se
ries triploꝝ eodẽ mõ:vtputa vnũ:tria.9.27.q̃ q̃deꝫ due
series ĩ vnitate ꝯiungunt̃:ac si eẽnt due linee recte angu
lũ ꝯtinẽtes.Rursus si vnitati cõiungant̃ que sunt in li/
nea triploꝛũ resultabũt numeri q̃ sunt in linea duploꝛũ:
puta si vnitati addat̃ trinarius fient q̃tuoꝛ:⁊ ecõuerso.si
vnitati addat̃ binari⁹ fiet tria.Et sic ꝯstituent̃ q̃si due li
nee sese inuicẽ intersecãtes ſm modũ littere grece q̃ vo/
cat̃. .Si aũt ꝓcedat̃ vlterius redibitur ad eosdẽ nume
ros.Nã a q̃tuoꝛ ꝓcedit̃ ad octo:⁊ a trib⁹ redibit̃ ad.27.
⁊ sic vtrobiqꝫ ꝯcludet̃.q.q̃dã circulus C Sciẽdũ aũt ẽ
ꝙ Plato ea q̃ iueniebant̃ in nã magis cõposita dicebat
ꝓuenire ex ꝓprietate nature magis simplicis:sicut con
sonãtias sonoꝛũ ex ꝓportiõibus numeroꝝ.Substãtiaꝫ
aũt aie ponebat mediã inter numeros q̃ sũt maxime ab
stracti:⁊ inter substãtiã sensibilẽ:⁊ iõ ꝓprietates anime
deducebat ex ꝓprietatib⁹ ꝑdictis numeroꝝ.Nã in aia ẽ
ꝯsiderare ꝑmo aspectum rectuꝫ ſm ꝙ aspicit directe ad
suũ obiectũ.⁊ postea reditur in circulũ:inq̃ꝫtũ intellect⁹
reflectit se supra seipsum.Jnuenit̃ ẽt in aia intellectiua
q̃si circulus pariũ ⁊ impariũ:inq̃ꝫtũ cognoscit ea q̃ sunt
eiusdẽ ⁊ q̃ sunt diuerse nature:⁊ h̃ vlteri⁹ ꝓtendit̃ vsqꝫ
ad subam sensibilẽ celi quã aia mouet.Nã in celo ꝯside
rat̃ duplex motus circularis:vnus simplex ⁊ vniformis
ſm quẽ celũ mouetur seu reuoluit̃ motu diurno ab oriẽ
te in occidentẽ:q̃ quidem fit ſm circulũ equinoctialem.
Alius aũt mot⁹ est planetarũ qui est ab occidẽte in oriẽ/
tem ſm circulũ çodiacũ:qui intersecat equinoctialeꝫ in
duobus solstitialibus punctis.s.in ꝑncipio cãcri ⁊ capri/
coꝛni.Et q̃ꝛ motus ꝑmus est vniformis:ideo nõ diuidit̃
in plures motus:⁊ assimilat̃ circulo impariũ:⁊ propter
h̃ etiã primus circulus maioꝛ est.Nã ĩpares numeri su/
perius positi maioꝛes sunt.Scd̃s aũt motus facit mul/
tã diuersitatẽ:⁊ iõ videt̃ ꝑtinere ad circulũ pariũ:⁊ diui
dit̃ in.7.circulos ſm sex interstitia duploꝛũ ⁊ triploꝛuꝫ
numeroꝝ.vt dicit̃ in timeo.Ubi.n.sunt sex diuisiões ne
cesse est eẽ septẽ diuisa.Unde ⁊ isti circuli minoꝛes sunt
⁊ ꝯtinent̃ a supꝛemo circulo qui est impariũ.Sic ergo le
genda est littera(Ut oẽ).i.vniuersum.(ferat̃ ſꝫ ꝯsonã/
tes motus).i.vt ex armonia anime deriuent̃ motus ce/
lestes armoniçati.(Aspectũ rectum deus reflexit in cir/
culũ.)eo mõ q̃ ẽ expositũ:⁊ ſꝫ ꝓꝓetatẽ nũeri ⁊ ſꝫ ꝓꝓeta
tẽ aie.(ẽt diuidẽs ex vno.)ꝑꝑ vnã naturalẽ seriẽ numeri
⁊ vnã vĩ itellectiuã aie.(ĩ duos circulos).s.ꝑiũ ⁊ ĩpariũ
q̃ꝫtũ ad numeros:intelligentiã mobiliũ ⁊ ĩmobiliũ q̃ꝫtũ
ad aiam:motũ ſm equinoctialẽ ⁊ çodiacũ q̃ꝫtũ ad celuꝫ.
Addit aũt(dupliciter cooꝛdinatos:)q̃ꝛ duo circuli se ĩn/
tersecãtes tãgũt se in duobus pũctis.(iterũ vnũ).s.infe
rioꝛẽ.(diuisit in.7.circulos.)q̃si planetaruꝫ.(tãq̃ꝫ celi
motus essent anime motus.)idest ac si celum moueret̃
per motum anime.

C Primũ igitur nõ recte dicit̃ animã magnitudinem
esse.Nã animã vniuersi talẽ ipse vult esse:qualis est
ea que mẽs ⁊ intellectus vocat̃.Nõ qualis est sensiti
ua:nec qualis est ea que est ꝑ̃cipiũ cupiẽdi:quippe
cũ harũ motus nõ sit(vt pꝫ conuersio.Jntellectus
aũt vnus est ⁊ ꝯtinu⁹:perinde ac intellectio.Jntel/
lectio v̾o est ipsius intellectus ꝯceptio.Sed hi nimi
rũ vnũ hoc sunt:qd̃ alius deinceps post alium ẽ:vti
numerus:sed nõ vti magnitudo.Quocirca nec itel
lectus hoc pacto ꝯtinuus est:sed aut partibus peni/
tus vacat:aut non est vt magnitudo continuus.

C Primũ q̃dẽ igit̃ nõ bñ dicit̃ aiaꝫ magnitudi/ T.c.
nẽ eẽ.Eã.n.q̃ ois:talẽ eẽ vult:qualis est aliq̃ã 46.
do vocatus intellect⁹.C Nõ.n.velut sensitiua T.c.
est neqꝫ vt desideratiua.Haꝝ.n.mot⁹ nõ circu 47.
latio ẽ:intellectus aũt vnus ⁊ ꝯtinuus:sicut ⁊

intelligētia ē. Intelligētia aūt vt intellectualia. Hec aūt eo q̄ ꝯsequēter vnū: sicut numer⁹ sed nō sicut magnitudo: ꝑꝑ qđ qdē neq̄ itellect⁹ fit ꝯtinu⁹: sȝ nō sicut aut imꝑtibilis aut ñ sicut magnitudo aliq̄ ꝯtinu⁹ est. Lec. VIII.

Posita opinione Platonis: hic Arist. reprobat eā. Ubi notādū est q̄ Arist. plerūq̄ qñ reprobat opiniōes Platonis: nō reprobat eas q̄tū ad intētionē Platonis: sȝ q̄tū ad sonū v̄boꝝ eius. Qđ iō facit: q2 Plato habuit malū modū docendi. Oīa enim figurate dicit: ⁊ ꝑ symbola docet: intēdēs aliud ꝑ v̄ba: q̄ʒ sonēt ipa v̄ba: sic qđ dixit aīaȝ eē circulū. Et iō ne aliqs ꝑꝑ ipa v̄ba icidat i errorē: Ari. disputat ꝯ eū q̄tū ad id qđ v̄ba eius sonāt. ¶ Ponit autē Ari. rōnes decē ad destruēdū supraposită opinionē: q̄ruȝ q̄dā sunt ꝯ eū: ⁊ q̄dā ꝯ v̄ba eius. Nō. n. Plato voluit q̄ ſm v̄itatē intellectus eēt magnitudo q̄ntitatiua seu circulus ⁊ motus circularis: sȝ metaphorice h̄ attribuit intellectui. Nihilomin⁹ tñ Arist. ne aliqs ex h̄ erret: disputat ꝯ eū ſm q̄ v̄ba sonāt. ¶ Primo g̃ Ari. circa p̄mā rōnē manifestat de q̄ aīa Plato itellexit. s. de aīa vniuersi. (Et hāc). s. aīaȝ. (que est oīs). i. vniuersi vult eē intellectiuā tñ. Nō. n. est vegetabilis: q2 nō idiget nutrimēto: nec est sensibilis: q2 caret organo: nec est desideratiua: q2 desideratiua cōseqȓ sensitiuā. Et dixit iō aīam vniuersi nō eē sensibilē neq̄ desideratiuā: q2 ipse voluit q̄ mot⁹ aīe vniuersi eēt circularis. Uñ cū mot⁹ haꝝ. s. sensibilis ⁊ desideratiue nō sit circularis: nō eni sensus reflectitur super seipsuȝ: intell's v̄o reflectiȓ supra seipsuȝ: hō enim itelligit se itelligere: iō dicit illā animā itellectiuam tñ eē: ⁊ iō diĉ intell'm eē magnitudinē quādā ⁊ circulū. Et h̄ Ari. reprobat dicēs: q̄ Plato nō bñ dixit aīam eē magnitudinē. Et q̄ locut⁹ ē de ea sicut de magnitudine circulari: diuidēs eā i duos circulos male fecit. Et q̄ male fecerit ōñdit. In nā. n. aīe h̄ ē: vt iudiciū de aliq̄ potētia aīe sumaȓ ex actu seu opatiōe ipsi⁹ potētie: iudicium v̄o opatiōis ex obiecto: potētie eni cog̃scūȓ ꝑ act⁹: act⁹ v̄o ꝑ obiecta: ⁊ ide ē q̄ i diffōne potētie poniȓ ei⁹ act⁹: ⁊ i diffōne act⁹ poniȓ obiectū. Cōstat aūt q̄ res ab eo a q̄ hȝ eē ⁊ spēm: ab eo ēt hȝ vnitateȝ. Si ergo intell's sit ⁊ sortiatur spēm ab itelligibili: cū sit ei⁹ obiectū: dico intell'm i actu cū nihil sit añ intelligere: manifestū ē q̄ si sit vnus ⁊ cōtinu⁹ sic̄ Plato posuit: q̄ eodē mō itell's erit vnus ⁊ ꝯtinu⁹ quo itelligibilia sūt vnū ⁊ ꝯtinuū: itell's. n. nō ē vn⁹ nisi sic̄ itelligētia. i. opatio ei⁹ q̄ ē itelligeȓ: nec act⁹ ē vn⁹ nisi sicut obiectū ei⁹ ē vnū: q2 act⁹ distiguūȓ penes obiecta. Uñ cū obiectū intell's sint itelligibilia: hec āt. s. itelligibilia nō sunt vnum vt magnitudo seu ꝯtinuū: sȝ sic̄ numerus: eo q̄ ꝯñter se habeāt: manifestū ē q̄ intell's nō ē magnitudo: sic̄ Plato dicebat. Sȝ aut ē i partibilis sicut se hȝ rō p̄moꝝ terminoꝝ: aut nō ē ꝯtinu⁹ sicut aliq̄ magnitudo: sȝ sic̄ nūerus in q̄tū vnū post aliud intelligim⁹: ⁊ sepe plures termianȓ i vnū: sic̄ i syllogismis terminanȓ ꝑpositiōes in ꝯclusionē. ¶ Scđam rōnem ponit ibi.

¶ Atq̄ si magnitudo sit: quonā pacto quācūq̄ suaꝝ intelliget partiū: siue ille sint magnitudines: siue etiā puncta: si hec quoq̄ partes appellare oportcat. Nā si puncto: puncta v̄o sunt infinita: nunq̄. ꝑtransibit vt pȝ: sin magnitudine sepius vel infinities idē itelliget. At videȓ ⁊ semel intelligere posse. Quod si sat est quāuis partiū tangere. qd oportet aut orbe versari: aut oīno magnitudineȝ ipsum habere. Quod si necesse est ipsum intelligere toto tangentem circulo quis est ipsarum partium tactus.

¶ Qualiter aūt intelliget: magnitudo cū sit q̄libet ꝑtiū ipsi⁹: ꝑte aūt aut ſȝ magnitudineȝ: aut ſm pūctū si oȝ ⁊ h̄ ꝑtē dicere. Siqdeȝ igiȓ ſm pūctū: hec aūt infinita: manifestū ē q̄m nequaquā ꝑtrāsibit. ¶ Si v̄o ſm magnitudinē: multotiēs ⁊ infinities intelliget idē. Videȓ aūt ⁊ semel ꝯtingere. Si aūt sufficiēs quālibet ꝑtiū tāgere: qd oȝ circulo moueri: aut ⁊ oīno magnitudinē habere. Si aūt necessariū intelligere toto circulo tangentē: quis est partibus tactus. T.c. 48.

¶ Que talis ē. Posset aliqs diceȓ q̄ Plato nō posuit magnitudinē in intell'u ꝑꝑ multa itelligibilia: sȝ oȝ q̄ sit in intell'u magnitudo ēt ꝑꝑ vnūqđq̄ itelligibiliū. Contra. Hoc nō pōt eē: Plato eni ponit ⁊ opinat⁹ ē q̄ intelligere nō fiat ꝑ acceptiōeȝ spērū in itellectu: sȝ q̄ itellectus intelligat ꝑ quēdā ꝯtactū: i q̄tū. s. occurrit ⁊ obuiat spēbus itelligibilib⁹: ⁊ istū ꝯtactū attribuit circulo: sicut supra dictū ē. Quero ergo a te si itell's ē magnitudo ⁊ intelligit ſm ꝯtactuȝ: qualr itelligat. Aut eni h̄ q̄ intelligit tangit ſm totū: aut ſm ꝑtem ei⁹: si ſm totū ꝯtingens intelligit totū: tūc ꝑtes nō erūt necessarie: sȝ erūt frustra: ⁊ sic nō ē necesse q̄ sit intellectus magnitudo ⁊ circulus. Si v̄o ſȝ ꝑtes ꝯtingēs itelligit ꝑtes: aut hoc erit ſm plures ꝑtes. aut ſm vnā tñ. Si ſȝ vnā tñ: sic idē qđ p̄us: q2 alie erūt sup̄flue: ⁊ sic nō erit nec̄iuȝ ponē itell'ȝ habē ꝑtes. Si v̄o ꝯtigēs ſȝ oēs ꝑtes itelliget. Aut h̄ erit ſȝ ꝑtes pūctales: aut ſȝ partes q̄ntitatiuas: si ſȝ ꝑtes pūctales: tūc cū i q̄lȝ magnitudie sint infinita pūcta: oȝ g̃ infinities tangat anteq̄ʒ intelligat: ⁊ sic nunq̄ʒ intelliget. cū nō sit infinita ꝑtransire. Dicit aūt. (Partes pūctales.) nō q̄ velit magnitudinē in ꝑtes pūctales diuidi: sed disputat ad rōnē Platōis: qui fuit hui⁹ opinionis q̄ corpus cōponeretur ex sup̄ficiebus: ⁊ sup̄ficies ex lineis: ⁊ linea ex punctis. Qđ ipse improbat in. 6. i prin. phy. vbi ōñdit q̄ pūctuȝ additū pūcto nihil addit. Si v̄o itelligit ꝯtingēs ſm partes q̄ntitatiuas. tunc cum quelibet ꝑs diuidaȓ in multas ꝑtes sequiȓ q̄ multotiēs intelligat idē. Itē cum oīs q̄ntitas sit diuisibilis in infinitū ſm eandeȝ ꝑportionē: ⁊ nō ſm eandē quātitatē sequitur q̄ infinities intelligat: qđ est incōueniens. Videȓ ergo q̄ nō cōtingat nisi semel. ⁊ sic nullo mō dȝ attribui intellectui magnitudo: neq̄ q̄tū ad multa intelligibilia: neq̄ q̄tū ad vnū. ¶ Et notandū q̄ hic Arist. occulte ōñdit q̄ itellect⁹ de nā sua nō est ꝑtibilis: sed qd imꝑtibile. Intelligibile eni i vnaquaq̄ re est q̄ditas: ⁊ nā rei est tota in q̄libet ꝑte: sicut nā spēi ē tota in quolibet indiuiduo: tota enim nā hoīs est in quolibet indiuiduo: ⁊ hoc est indiuisibile. vnde illud qđ est intelligibile in qualibet re ē idiuisibile. ⁊ per ꝯsequens intellectus. ¶ Tertiam rationem ponit cum dicit. Lectio septia.

¶ Preterea quonam pacto vel impartibili partibile: vel impartibile partibili ipse intelliget.

¶ Amplius quomodo intelliget ꝑtibile impartibili: aut impartibile partibili.

¶ Que talis est. Cōstat q̄ si nos ponimus intellectū impartibilē de facili patebit rō: quo intelligat impartibile ⁊ partibile: q2 impartibile intelliget ſm ꝑprietateȝ sue nature: eo q̄ impartibilis est. vt dictū ē: partibile v̄o itelliget abstrahēdo a partibili. Sed si intellectus ponatur ꝑtibilis ſm q̄ Plato vult: impossibile erit inuenire rō/

Decē rōnes cōtra op. Pla. de aīa.

nem qño intelliget impartibile. Et sic vꝫ ꝙ icõuenięter Plato ponat intellectum esse magnitudinem seu partibilem. ¶ Quartā ratione ponit cum dicit.

¶ Necesse est aũt intellectum eẽ circulū hũc. Intellectus nãqꝫ motus intellectio est. Circuli vᵒ ꝯuersio. Si igit̃ intellectio ꝯuersio ẽ: ꝛ circulus is intellectꝰ erit pfecto: cuius talis conuersio intellectio est. Qđ pterea semꝑ intelliget. Oportet enim ipsũ aliqđ intelligere semꝑ: qppe cũ ꝯuersio sit perennis atqꝫ ꝑpetua. Nã ꝯstat intellectionũ reꝝ carũ q̃ cadũt sub actione terminos esse ac fines. oẽs enim alicuiꝰ sunt gratia. Cõtẽplatiue quoqꝫ rõnibus idẽtidẽ terminãtur. Et rõnũ aliã diffinitionẽ: aliã demonstrationeꝫ eẽ pꝫ: demõstrationes aũt ꝛ ex principio sũt: ꝛ finẽ habẽt quodãmõ rõcinatiõeꝫ aũt ꝯclusionẽ. Qꝫ si nõ terminant̃: at saltẽ non ad principiũ redeũt: sed mediũ extremaqꝫ semꝑ sumentes: recta ꝓficiscuntur. At ꝯuersio rursus (vt pꝫ) ad principium redit: atqꝫ reflectit̃. Diffõnes et finite sunt oẽs ac terminate.

¶ Necessariũ aũt eẽ circulũ itellectũ hũc. Intellectꝰ qdẽ. n. motꝰ: itelligẽtia: circuli aũt: circulatio. Si ergo itelligẽtia circulatio: ꝛ intellectus vtiqꝫ erit circulus: cũ hꝰ circulatio sit itelligentia. Sẽꝑ aũt aliqđ intelliget: siqdem ꝑpetua sit circulatio. Practicaꝝ quidẽ eni intelligentiaꝝ termini sunt: oẽs enim alterius cã sunt. Speculatiue aũt rõnibus terminant̃ similiter. Nõ aũt omnis diffinitio est aut demonstratio. Demõstrationes vᵒ ꝛ a principio sunt: ꝛ habet quodammodo finem syllogismum aut conclusionẽ. Si autem non concludantur: sed non reflectuntur iterum in principium: accipientes semper medium ꝛ vltimum: recte procedunt: sed circulatio iterum in principium reflectit. Diffinitiones autem omnes finite sunt.

¶ Que talis ẽ. Tu dicis intellectũ eẽ circulũ ꝛ dicis itellectũ moueri: sed motꝰ circuli est circulatio. motꝰ vᵒ intellectꝰ est itelligẽtia. h est itelligere: g̃ si itellectꝰ est circulus: de necessitate intelligẽtia erit circulatio. Sꝫ h est falsuꝫ: qꝛ cũ in circulatiõe nõ sit iuenire actu ꝑncipium neqꝫ finẽ: vt ꝓbat̃ in. 8. phy. sequit̃ ẽt ꝙ intelligẽtia seu operatio ipsius intellectꝰ q̃ est itelligere nũq̃ terminat̃.

Lc. 7. Sed h est falsuꝫ: qꝛ intelligẽtia hꝫ actu ꝛ ꝑncipiũ ꝛ finẽ: ergo intelligẽtia ꝛ circulatio nõ sunt idẽ: ꝛ ꝑ ꝯñs: nec intell's est circulus. Qꝫ aũt intelligẽtia habeat ꝑncipiuꝫ ꝛ finẽ actu ꝓbat̃: qꝛ ois itelligẽtia aut est practica aut speculatiua: sed constat ꝙ practicaꝝ intelligẽtiaꝝ termini sunt. i. fines. Nã oẽs sunt alterius cã. s. operis. ꝛ ad opus terminant̃. Speculatiue ẽt itelligẽtie finẽ hñt. s. rõnes: oẽs. n. terminãtur ad aliq̃s rõnes: q̃ qdẽ rõnes: aut sunt (diffinitio). s. i simplici intelligẽtia: aut (demõstratio.) scilꝫ cũ cõponit ꝛ diuidit: sꝫ demõstratiões ꝑ̇ne ex ꝑncipijs certis sũt ꝛ hñt quodãmodo finẽ syllogismũ aut cõclusionẽ. Et si dicat̃ ꝙ ex vna ꝯclusiõe sequit̃ alia: ꝛ sic nõ terminat̃: nihilominꝰ tñ põt dici ꝙ ꝯclusiões nõ sũt

Lec. 8. circulares: qꝛ nõ ẽ circulo demõstrare: vt ꝓbat̃ in ꝑmo posterioꝝ: sed tendũt in rectũ: ꝛ impossibile est in rectuꝫ inuenire motũ infinitũ seu ꝓcessum. Diffõnes ẽt hñt ꝑncipiũ ꝛ finẽ: qꝛ nõ est ascẽdere in infinitũ in generibus: sed accipit̃. q. ꝑmũ genꝰ generalissimũ: nec ẽt est descendere in infinitũ in spẽbꝰ: sꝫ est stare in specie specialissima. Vñ genꝰ generalissimũ est ꝑncipiũ: spẽs vᵒ specialissima sicut terminꝰ seu finis i diffõnibꝰ. Et sic pꝫ ꝙ ois itelligentia principium habet ꝛ finem actu. ¶ Quintã rationem ponit cum dicit.

¶ Preterea si sepius eadẽ conuersio fit: idem sepius intelligere oportebit.

¶ Amplius aũt si eadẽ circulatio multotiẽs est oportebit multotiens intelligere idem.

¶ Que pendet quodãmõ ex ꝓcedẽti: ꝛ est. q. quoddã mẽbrũ eiꝰ. Supra. n. ꝓbatũ est ꝙ si intellectꝰ est circulus sicut Plato posuit: intelligẽtia erit circulatio: ꝛ ꝓbauit superiori rõne ꝙ itelligẽtia nõ est circulatio: ꝛ h idẽ ꝓbabit tali rõne. Videmꝰ ꝙ hec drña est iter circulatioeꝫ ꝛ alios motus: qꝛ impossibile est in alijs motibꝰ vnũ ꝛ eũdẽ motũ reiterari sup eãdẽ q̃titatẽ multotiẽs. Et h apparet deducẽdo per singulas spẽs motꝰ. In alteratione enim impossibile est eũdẽ motũ super idẽ reiterari: non eniꝫ idẽ ꝟm idẽ de albo fit nigrũ ꝛ de nigro albũ. In motu ẽt augmẽti impossibile est vnũ ꝛ idẽ ꝟm idẽ augmentari ꝛ diminui. In motu ẽt locali impossibile est eũdem motũ ꝟm idẽ reiterari: qꝛ in motu locali ꝟm rectum sꝑ sũt duo termini. s. actu. Vñ si reiteraret̃ oporteret termino ad quẽ vti bis: qꝛ vt fine ꝛ ꝑncipio: ꝛ de necessitate interueniret ibi quies: ꝛ sic nõ esset idẽ motꝰ numero. In circulatiõe vᵒ solũ h ꝯtingit ꝙ vnus ꝛ idẽ motus ꝟm eãdẽ q̃titatẽ multotiẽs reiteraret̃: cuiꝰ rõ est: qꝛ in circulatione nõ sunt aliqui termini actu: ꝛ iõ q̃tũcuqꝫ reiteret̃ non interuenit quies: nec variat̃ motus. Ex hoc ergo sic arguit. Tu dicis ꝙ intellectus est circulus. ergo ꝛ intelligẽtia sic circulatio est: sꝫ hoc est incõueniẽs. s. ꝙ intelligẽtia sit circulatio. ergo ꝛ ꝑmũ. Qꝫ sit incõueniẽs sic ostẽdit. Constat ꝙ eadem circulatio ꝟm vnum ꝛ idem multotiens est: idest reiteratur. ergo si intelligentia est circulatio sicut tu dicis intelligentia multotiens ꝟm vnum ꝛ eundem motuꝫ ꝛ super idem multotiens reiterabitur: ꝛ sic multotiens intelliget idem. Intellectus enim mouẽdo se tãgit: ꝛ tangẽdo intelligit: sicut ipsi dicunt: ꝛ circulariter multotiẽs tãgit idẽ: ꝛ sic multotiens intelliget idẽ: qđ est incõueniẽs. ¶ Sextã rõnẽ ponit cũ dicit.

¶ Preterea intellectio quieti magis ꝛ statui: q̃ motui similis esse videtur. Eodẽ mõ ꝛ ipsa ẽt rõcinatio.

¶ Adhuc aũt intelligẽtia assimilat̃ cuidã statui ꝛ qeti magꝭ q̃ motui: eodẽ ãt mõ ꝛ syllogismꝰ.

¶ Que talis est. Si itelligẽtia circulatio ẽ vt tu dicis: dꝫ assimilari motui: sed nos videmus totũ ꝯtrariũ: qꝛ itelligẽtia magis assimilat̃ quieti q̃ motui: ergo itelligẽtia non est circulatio. ¶ Qꝫ ãt magis assimilet̃ quieti q̃ motui. pꝫ: qꝛ sicut ipse dicit i. 7. phy. nõ põt fieri aliqs sapiens qñ motꝰ eiꝰ nõ residẽt nec quiescũt. Vñ in pueris ꝛ i oĩbus in qbus motꝰ nõ quiescũt nõ de facili inuenit̃ sapiẽtia. Sꝫ tũc aliqs sapiẽtiã acqrit qñ quiescit: vñ dicit ꝙ in quiescẽdo ꝛ sedẽdo aĩa sapiẽs fit ꝛ prudẽs. Sꝫ qꝛ posset dici ꝙ h veꝝ est de simplici intelligẽtia: sed non de syllogismo: iõ Ari. dicit ꝙ eodẽ mõ ꝛ syllogismus assimilat̃ magis quieti q̃ motui. Et h pꝫ. Ante eni q̃ sit syllogizatũ de aliqua re: intell's ꝛ mẽs hoĩs fluctuat ad vnaꝫ ꝛ ad aliã partẽ ꝛ nõ quiescit in aliqua. Sed qñ iam est syllogizatũ determinate inheret vni parti ꝛ quiescit in illa. Lec. 6.

¶ Septimam rationem ponit cum dicit.

¶ At qui neqꝫ beatū id est qđ non est facile sed vio-
lentum. vt pꝫ. Qđ si motus nō sit ipsius substantia:
preter naturam sane mouebitur.

T.c. 49. ¶ At vero neqꝫ beatum qđ non facile: sꝫ violen-
tum. Si autem est motus ipsius non substan-
tia: extra naturam vtiqꝫ mouebitur.

¶ Que talis est. Cōstat ꝙ beatitudo anime est in itelligē-
do: sed beatitudo nō pōt esse in eo qđ est violētū ꝛ pter
naturā: cū sit pfectio ꝛ finis vltimus anime. ergo cū mo-
tus nō sit ꝑm nām ꝛ ꝑm substātiā anime: sed preter nāꝫ
eius: impossibile est ꝙ intelligere qđ est operatio anime
ꝛ in quo est beatitudo anime sit motus vt Plato dice-
bat. Et aūt motus sit preter nām anime pꝫ ex positione
Platonis. Ipse enim dixit aīam componi ex numeris ꝛ
postea dixit eā dispartitā in duos circulos: ꝛ hos reflexit
in .7. ꝛ ex hoc seqē motꝰ: ex q̄ appet ꝙ motꝰ nō iest ei nā-
liter: sꝫ p accidēs. ¶ Octauā rōneꝫ ponit cū dicit.

¶ Laboriosum est etiam coniunctum esse cum cor-
pore: neqꝫ absolui ab eo posse: ꝛ insuper maximope-
re fugiendum. Quippe cum melius sit intellectui nō
esse cum corpore: quemadmodum ꝛ dici solet ꝛ com-
plures plane consentiunt.

¶ Laboriosuꝫ aūt ē cōmisceri aīaꝫ corpori nec
possibile absolui. Et adhuc fugiēdū siquidem
meliꝰ est intellectui nō esse corpore eē: queadmo-
dū ꝛ consuetuꝫ est dici: ꝛ multis videtur.

¶ Que talis est. Videt̄ ꝙ ꝑm opinionē Platonis aīa de
sua natura nō sit vnita corpori. Nā ipse posuit eā p com-
positā ex elemētis: ꝛ postea cōpletā ꝛ adunatā corpori: ꝛ
inde nō posse recedere cū vult. Inde sic. Qñcūqꝫ est ali-
quod vnitū ꝯtra naturā suā alicui ꝛ non pōt īde cū vult
recedere: ei est penale: ꝛ qñcūqꝫ aliqđ in vnione ad aliđ
deteriorat̄ ē fugiēdū ꝛ nociuū. Sed aīa vnit̄ corpori cō-
tra nāꝫ suā vt dictū ē: nec pōt inde recedere cū vult: nec
nō ꝛ deteriorat̄ in vnione ad corpus: sicut ꝯsuetū est dici
a Platonicis ꝛ multis ex eis. Videt̄ ḡ ꝙ aīe penale est ꝛ
fugiēdū esse cū corpore. Nō ḡ ꝯueniēs est dictū Plato-
nis. s. ꝙ aīa cōposita ex elemētis pmo cōmisceatur cor-
pori. ¶ Nonam rationem ponit cum dicit.

¶ Causa preterea qua celum conuertitur: nō videtur
ex dictis illis emergere. Neqꝫ enim anime substan-
tia causa est conuersionis: sed per accidens hoc mo-
do mouetur. Neqꝫ etiam corpus: sed anima corpori
potius causa est motionis. At neqꝫ dicitur ita meliꝰ
esse: ꝛ tamen oportebat ideo deū aīam orbe versari
facere: qꝛ melius est ipsi moueri q̄ stare: ꝛ hoc pa-
cto moueri q̄ alio mō. Verū enim cū huiuscemodi
ꝯsideratio magis alijs accōmodetur sermonibus:
eam nunc omittamus.

T.c. 50. ¶ Immanifesta aūt ꝛ circulo ferri celuꝫ causa.
Neqꝫ enim aīe substantia eā circulariter ferri
aīam: sed ꝑm accidēs sic mouet̄. Neqꝫ corpus
cā: sꝫ magis illi. At vero neqꝫ qꝛ melius dicit̄: ꝛ
oportebat pter hoc deū facere circulariter fer-
ri aīam: qꝛ dignius sit ipsi moueri q̄ manere:
T.c. 51. moueri aūt sic q̄ aliter. ¶ Qm̄ aūt huiusmo-
di intentio est alteris rōnibus magis ppria hāc
quidem dimittamus nunc.

¶ Que talis est. Plato loqt̄ de anima vniuersi: ꝛ dicit eā
moueri circulariter: sꝫ ꝑm opinionē suā: cā qre celū mo-
uet̄ circulariter est imanifesta. i. nō assignat. Si n. celuꝫ
mouet̄ circulariter: aūt ḡ h erit pp pncipia nālia: aut pp
finē. Si dicat̄ ꝙ nālr pp pnꝰ aut erit pp nām aīe: aut pp
nāꝫ corpis celestis: sꝫ nō est pp nāꝫ aīe: qꝛ moueri circu-
lariter nō inest aīe ꝑ3 subaꝫ suā: sꝫ per accidēs: qꝛ (vt di-
ctū est) aīa mouet̄ p se: ꝛ ꝑm suam subam motu recto: ꝛ
deinde aspectū rectū reflexit in circulos. Nec ēt pp nāꝫ
ipsiꝰ corporis celestis: qꝛ corpꝰ nō est cā motꝰ aīe: sꝫ aīa ē
magis corporis cā ꝙ moueat̄. Si aūt dicat̄ ꝙ pp finē nō
pōt assignari aliqs finis determinatꝰ ꝑm quē qrit̄ qre
sic mouet̄. ꝛ nō alio motu: nisi ꝙ sic deus voluerit eū mo-
ueri. Sꝫ deꝰ pp aliquā cām dignat̄ est celū potiꝰ moue-
ri q̄ manere: ꝛ moueri sic. i. circulariter q̄ alio motu: quā
cāꝫ Plato nō assignat. Sꝫ qꝛ hāc assignare ē magis pro-
priū (alijs rōnibꝰ) s. in alio tractatu. s. in li. de celo: iō di-
mittamꝰ ipsaꝫ ad pñs. ¶ Decimā rōnē ponit cū dicit. Lib. 2. Lectio tertia.

¶ Illud aūt absurdū euenire videt̄ tā huic sententie:
q̄ ēt cōpluribus alijs que dicunt̄ de aīa. Etenim cō-
iungūt quidē animā cū corpore: ponuntqꝫ ipsam in
co: ꝛ tñ nihil pro ꝛsus determināt quā ob cām ꝛ quo-
mō sese hāt corpore. Qđ tñ necessariuꝫ eē videtur.
Nā ob ꝯpingtatē: hoc qdē agit: illđ patit̄: ꝛ h rur-
sus mouet̄ illđ āt mouet. Quoꝝ nihil sane qbuslibz
iter sese cōpetit. At illi dicere qdē qle qđ sit ipsa aīa
cnituntur: de susceptiuo vo corpore nihil penitus dif-
ciunt: atqꝫ determināt: perinde quasi fieri possit: q̄-
uis aīa sine vllo discrimine quoduis corpus ingre-
diatur: vt Pithagoricoꝝ fabule dicūt. Animātiū n.
cuiusqꝫ propriam speciem habere formāqꝫ videtur.
Perinde igit̄ dicūt: atqꝫ si qspiā artē fabrilē fistulas
ingredi dicat. Etenim ars quidem instrumētis: aīa
vo corpore vtatur oportet.

¶ Illud aūt incōueniēs accidit ꝛ huic rationi ꝛ
pluribus q̄ de aīa. Copulāt eni ꝛ ponūt in cor-
pus aīam: nihil determinātes ppter quā cāꝫ ꝛ
quomodo habēte corpore. ¶ Et tñ videt̄ hoc T.c. 52.
vtiqꝫ necessariū inesse: ppter enim cōitatē hoc
quidem agit: hoc autem patitur. ꝛ hoc quideꝫ
mouet: illud autē mouet̄. ¶ Horū aūt nihil in- T.c. 53.
est adinicē quibuscūqꝫ. Hi aūt solū conant̄ di-
cere quale quid sit aīa: de suscepto aūt corpore
nihil adhuc determinatuꝫ tanq̄ contingens sit
ꝑm Pithagoricas fabulas quālibet aīam qđli-
bet corpus ingredi. Videt̄ enim vnūquodqꝫ
pprīā habere spēm ꝛ formā. Simile itaqꝫ ali-
qđ dicūt sicut si aliquis dicat tectonicā in fistu-
las ingredi. Oportet eni artē quidē vti organis
animam autem corpore.

¶ Que nō solū ē ꝯ Platonē: sꝫ ēt ꝯ multos alios: ꝛ ducēs
ē ad icōueniētia: ꝛ ondēs eoꝝ potiōes deficiētes: q̄ talis
est. Constat ꝙ iter mouēs ꝛ motū ē aliq̄ ꝓportio: ꝛ inter
agens ꝛ patiēs: ꝛ iter formā ꝛ mām. Nō sit r. n. q̄lꝫ forma
cuiꝫ corpi ꝯuenit ꝛ vnit̄: neqꝫ oē agēs agit in oē patiēs.
Neqꝫ qđlꝫ mouēs mouet quodlibꝫ motū: sed oꝫ ꝙ sit in

ter ea aliq̃ cõicatio ꝛ ꝓportio ex q̃ B sit aptũ natũ moue re. illud vo moueri. Pꝫ aũt ꝙ isti pħi posuerũt animam eẽ in corpore ꝛ mouere corpus: cũ ḡ loquant̃ de ipsa natura anime. videt̃ etiã necessariũ ꝙ aliquid dixissent de natura corpis: ꝓpter quã cãm vniat̃ corpori. ꝛ quõ se habeat corpus ad eã: ꝛ quomõ cõparat̃ corpus ad animaꝫ. Nõ ergo sufficiẽter determinant de aĩa dũ conant̃ dicere solũ quale qd sit aĩa: ꝛ negligũt ostẽdere q̃le quid sit corpus suscipiẽs ipsam. Ex quo conuenit eis illð qð in fabulis Pitbagoricis habet̃: ꝙ quelibet aĩa in quodlibet corpus igrediat̃: puta si casu cõtingat in corpus elephãtis itrare aĩam musce. Quãuis B nõ possit esse: cum vnũquodq; corporũ ꝛ maxime aĩaliũ habeat ꝓpriã formã: ꝛ propriã spẽꝫ: ꝛ ꝓpriũ mouẽs: ꝛ ꝓpriũ motũ: ꝛ multum differat corpus vermis a corpore canis: ꝛ corpus elephãtis a corpore culicis. Hoc tamẽ dicentes. s. ꝙ q̃libet aĩa quodlibet corpus ingredit̃ dicunt simile ac si quis dicat artẽ textiuã ingredi in fistulas ꝛ errariã i telariã. Et tñ si ipsis artibus inesset nã igrediẽdi corpa seu organa ex seipsis: nõ q̃lꝫ in qðlꝫ igrederet̃: sꝫ fistulatiua igrederet̃ i fistulas nõ i lyras: citharatiua ãt i citharas ꝛ nõ i fistulas. Eodẽ igit̃ modo si aĩe cuilibet sit corpus vnaqueq; aĩa nõ quodlibet corpus ingredit̃: immo ipsa aĩa idoneum format sibi corpus ꝛ nõ assumit paratũ. Sic ḡ Plato ꝛ alij pħi loquẽtes tñ de aĩe nã insufficienter dixerũt nõ determinãtes qð sit corp⁹ ꝯueniẽs cuilibet aĩe: ꝛ qualiter ꝛ quale existẽs vniatur sibi.

¶ Est aũt ꝛ alia quedã opinio de anima tradita: probabilis quidẽ cõpluribus: ꝛ nulla carũ inferior que de ipsa dicunt̃. Reprobata tamen ꝛ hisce rationib⁹ que in cõibus sermonibus fiunt.

T.c.54 ¶ Alia ãt q̃dã opinio tradita ẽ de aĩa credibilis qdẽ multis: ꝛ neq; vna minor his q̃ dicte sunt: rõnes aũt tãq; directiuas pħẽs ꝛ i cõi factis rõnibus. Armoniaꝫ eni quãdã dicunt. Lec. IX.

Postq; pħs reprobauit opinionẽ Platõis: hic ꝯñr reprobat quãdã aliã opinionẽ ꝯformem opiniõi Platõis q̃tũ ad aliqd. Fuerũt. n. qdã qui dixerũt: ꝙ aĩa erat armonia. Et isti cõcordauerũt cũ Platone in hoc ꝙ Plato dixit ꝙ anima erat cõposita ex numeris armonicis: hi võ ꝙ erat armonia. Sed differebãt in B ꝙ Plato dixit: ꝙ aĩa erat armonia numeroꝝ. Hi võ dixerũt ꝙ armonia tã cõpositoꝝ q̃ mixtoꝝ vel ꝯriorũ erat aĩa. Circa B aũt tria facit. Primo enim ponit opinionẽ istoꝝ ꝛ rõnẽ opinionis. Secũdo cũ disputat ꝯtra dictã opinionẽ. ibi (Et quidẽꝫ armonia ꝛc̃.) Tertio ostẽdit quõ hec opinio est multũ ꝓbabilis. ibi (Si võ alteꝝ aĩa est ꝛc̃.) Circa pᵐ duo facit. Prĩo. n. ponit dictã opinionẽ de aĩa dicẽs: ꝙ quedã opinio tradita est ab antiquis de aĩa que videbat̃ habẽ rectas rõnes: ꝛ nõ solum in spãli de aĩa: sꝫ ẽt q̃tũ ad id qð cõe est ad oĩa pncipia. Et dicit (quãtũ ad id qð cõe est.) qꝛ antiqui pħi nihil tractauerũt de cã formali: sꝫ tñ de materiali. Et inter oẽs illi qui magis visi sunt appropinquare ad cãm formalẽ fuerũt Democritus ꝛ Empedocles: qui. s. Empedocles dixit ꝙ oĩa ꝯstabant ex sex pncipijs. quoꝝ quatuor posuit materialia. s. quatuor elementa. ꝛ duo formalia partim actiua: ꝛ partim materialia. s. amicitiã ꝛ litẽ. Et dicebãt ꝙ hec principia materialia habebãt inter se quãdã proportionẽ que resultabat ex eis. ita ꝙ cõueniebãt in aliquo vno: qꝛ sine B non possent eẽ simul. Et hanc dicebant formã reꝝ ꝛ armoniam quãdã eẽ. Unde sicut de alijs formis: sic dicebant de anima ꝙ erat armonia quedam. ¶ Secundo cum dicit.

¶ Animã enim armoniam quãdã inquit esse: armoniã nãq; temperationem esse: compositionẽ q; contrariorum dicunt ꝛ corpus ex cõtrarijs cõpositũ eẽ.

¶ Etenim armoniã tẽperamẽtũ ꝛ cõpositionẽ eẽ ꝯtrariorũ: ꝛ corpus cõponi ex cõtrarijs. T.c.55.

¶ Ponit rationẽ hꝰ opinionis dicẽs: ꝙ armonia est complexio ꝛ ꝓportio ꝛ tẽperamẽtũ ꝯriorũ in compositis et mixtis. Et hec ꝓportio que est iter ista ꝯtraria dicit̃ armonia ꝛ forma illius cõpositi. Unde cũ aĩa sit quedam forma dicebãt ipsaꝫ eẽ armoniã. Dicit̃ ãt hec opinio fuisse cuiusdã Dinarchi ꝛ Simiatis ꝛ Empedoclis. ¶ Consequenter cum dicit.

¶ Uerũ enim armonia quidẽ ratio quedã eoꝝ est q̃ sunt permixta: vel etiam compositio. Anima autem neutrum isto ꝛum esse potest: vt patet.

¶ Et qdẽ armonia q̃dã rõ cõpositoꝝ ẽ aut compositio: aĩaꝫ aũt neutrũ possibile est eẽ hoꝛum.

¶ Disputat ꝯ opinionẽ ꝑdictã. Et circa B duo facit. Prĩo enim disputat generaliter ad positionẽ dictoꝝ pħoꝛum. Scðo võ in spãli ad ponẽtẽ. s. ꝯtra Empe. ibi (Inuestigabit aũt hoc ꝛc̃.) Ad positionẽ aũt obycit q̃tuor rõnib⁹. quaꝝ pma talis est. Cõstat ꝙ armonia ꝓprie dicta est cõsonãtia in sonis: sꝫ isti trãsumpserũt istud nomẽ ad oẽm debitã ꝓportionẽ. tã in reb⁹ cõpositis ex diuersis ptib⁹: q̃ in cõmixtis ex ꝯrijs. Scðꝫ B ḡ armonia duo põt dicere: qꝛ vel ipsaꝫ cõpõnem aut cõmixtionẽ: vel ꝓportionẽ illius cõpositionis seu cõmixtionis. Sꝫ cõstat ꝙ neutꝝ istoꝝ est aĩa: ergo aĩa non est armonia. Qꝫ aũt aĩa non sit cõpositio siue ꝓportio cõpositiõis: pꝫ. Isti eniꝫ accipiũt aĩam vt substãtiã quãdã: sed illa duo sunt accidẽtia: nõ ergo idẽ sunt. ¶ Scðaꝫ rõnem ponit cũ dicit.

¶ Preterea armonie non est mouere: anime autem id omnes maxime tribuunt.

¶ Amplius autem mouere nõ est armonie: anime autẽ attribuũt hoc omnes.

¶ Que talis est. Cõstat ꝙ oẽs pħi dicũt ꝙ aĩa mouet: sed armonia nõ mouet: imo relinquit̃ ex mouẽte: ꝛ sequit̃: sicut ex motu choꝛdaꝝ qui est ꝑ musicã relinquit̃ armonia quedã in sono. Et ex applicatione ꝛ cõtemperatione partiũ a cõponẽte relinquit̃ ꝓportio quedã in cõposito. ergo si aĩa est armonia: ꝛ hec relinquit̃ ex armonizatore oportebit ponere aliam animaꝫ que armonizet. ¶ Tertiam rationem ponit cum dicit.

¶ Accõmodatius aũt armonia de sanitate: atq; oĩno de virtutibus corporis: q̃ de anima dici potest. Atq; manifestissimũ id erit profecto: si quispiã operationes atq; affectus anime in aliquã armoniã reducere enitat̃: accõmodare nãq; perdifficile est.

¶ Cõgruit ãt magis ð sanitate dicere armoniã: ꝛ oĩno de corporeis virtutib⁹ q̃ de aĩa. Manifestũ aũt si aliqs tẽtauerit reddere passiones ꝛ opera aĩe armonia q̃dã: difficile eni adaptare. T.c.56.

¶ Que talis est. Pħs dicit in 4° physico. Quicunq; assignat diffõnẽ seu nãm rei oportet ꝙ illa assignatio: si sufficiẽs est. cõueniat operationibus ꝛ passionibus illi⁹ rei. tũc. n. diffinit̃ optime qd est res: qñ nõ solũ cognoscim⁹ substãtiã ꝛ nãm ipsius rei: sꝫ ẽt passiones ꝛ accidẽtia ei⁹. Si ergo aĩa est armonia quedã: oportet ꝙ per cognitio- Lec. 5. T.c. 31.

nem armonie deueniamus in cognitionē operationū & accidētiū aie. Sed hoc est valde difficile: vt puta si velimus operationes aie in armoniā referre. Cuius enim armonie erit sentire: & cuius amare: aut odire: & intelligē. Sed per cognitionē armonie magis ꝯgruit venire in cognitionē accidētiū corpoꝝ. vt si velimus cognoscere sanitatē: dicemus ꝙ est cōplexio adequata & cōtemperata humorū & qualitatū i corpore: & sic de alijs corporeis virtutibus: & sic armonia magis esset attribuēda corpori ꝙ̄ anime. ¶ Quartam rationem ponit cum dicit.

¶ Preterea in duo respiciētes: armoniā dicere ꝯsueuim⁹: & ꝓpriſſime qdē coꝝ magnitudinū cōpositionē: q̄ motū hꝫ positionēue: cum adeo sunt ꝯiūcte vt nihil eiusdē generis īter sese suscipere possint. Hinc aūt & reꝝ rōnēꝫ mixtaꝝ. At neutro ꝑfecto mō ꝯsentaneū est rōni: armoniā aiaꝫ appellare. Atqꝫ ptium corporis cōpositio facilis ē admodū inqsitiōis. Cōplures nāqꝫ cōpositiones sunt: vt pꝫ: & varie ptium. Cui⁹ igiť aut quo nā pacto: itellectū aut ēt sēsitiuū: aut appetituū cōpositionē eē putare oportet? Silr absurdū est sane: mixtiōis quoqꝫ rōnē aiaꝫ eē putare. Nō eni elemētoꝝ mixtio rōnē hꝫ candē in carne & osse ceterisqꝫ corporis partibus. Fient igitur vt complures habeat aias per totūqꝫ corpus: si partes qdē vniuerse corporis ex elemētis cōstēt ꝑmixtis: rō vō mixtiōis armonia sit (vt ingunt) aiaqꝫ.

T.c.57. ¶ Amplius aūt dicimus armoniā in duo respiciētes: maxime qdē ꝓpriā magnitudinū in hn̄tibus motū & positionēꝫ & cōpositionē ipsoꝝ: cū sic ꝯgruāt vt nullūꝫ cōgeneūꝫ ꝑtermittatur. Hinc āt & coꝝ q̄ cōmiscenť rōnē. Neutro qdēꝫ igiť mō rōnabile. Cōpositio āt ptium corporis multum inuestigabilis est. Multe.n.cōpositiones ptiūꝫ & multipliciter sunt. Cui⁹ igiť & quo mō cōgruit accipere itellectum cōpositionē eē: aut & sensitiuūꝫ & appetitiuū. Silr āt & inconT.c.58. ueniēs & rōnē mixtionis eē aiam. ¶ Nō enim candē hꝫ rōnēꝫ cōmixtio elemētoꝝ ꝑm quā caro & ꝑm quā os: accidet igiť multas aias habere. Et ꝑm oē corpus: siqdē oia ex elemētis cōmixtis sunt: cōmixtiōis aūt rō armonia aia.

¶ Que talis ē. Armonia iueniť aliqñ in cōpositis & hn̄tibus cōpōnēꝫ & motū. qꝛ qñ hec sic iuicē simul ponunť & ordināťur. (vt nullū cōgeneū) .i. vt nullus defectus eiusdē generis ibi sit: tunc ille ptes dicunť hn̄ armoniçate: & compositio ipsaꝝ vocať armonia: sicut ligna & lapides & alia corpora nālia. Sic ēt & chorde qñ hn̄ ordiate sunt vť fistule: vt exinde ꝯsonātia sonoꝝ resultet: dicunť hn̄ armonicate: & huius ꝯsonātia dī armonia: & hoc mō ꝓprie dī armonia. Aliqñ inueniť in corporib⁹ mixtis ex ꝯrijs. Qñ.n.aliq̄ ꝯria sunt cōplexa & cōmixta i aliq̄: ita vt nulla repugnātia seu excessus alicui⁹ ꝯrij sit ibi: vt puta calidi: aut frigidi: aut humidi: aut sicci: tūc illa dicuntur hn̄ armonicata: & hoꝝ rō .i. ꝓportio dī armonia. Si ergo aia est armonia: ꝑm aliquē istoꝝ modoꝝ diceref: sꝫ constat ꝙ neutro istoꝝ modoꝝ rationabile est aiaꝫ dici armoniā. ergo male dicunt animā armoniā esse. Et ꝙ neutro istoꝝ modoꝝ anima dicatur armonia pꝫ. Nō.n.aia pōt dici armonia: qđ iueniť in reb⁹ cōpositis: & habentib⁹ cōpositionē: qđ pꝫ. Nā ordo partiū cōpositaꝝ in corpore est valde manifestus: facile enim est scire ordinē ossium ad ossa: & neruoꝝ ad neruos: & brachij ad manū: & carnis ad ossa. Sed rō ordinis partiū anime est nobis imanifesta. Nō enim per hoc possumus scire ordinē qui est iter intellectū & sensum & appetitū & hꝫ. ¶ Nec etiā potest dici armonia ꝑm ꝓportionē corpoꝝ cōmixtorum ex cōtrarijs. Et hoc duplici rōne. Una ratio est qꝛ diuersa proportio inuenitur in diuersis partibus corporis. naꝫ commixtio elementorum nō hꝫ eandē rōnem .i. proportionē ꝑm quā ē caro: & ꝑm quā est os: ḡ in diuersis partibus erunt diuerse anime ꝑm diuersaꝫ ꝓportionē & multiplicationē partiū animalis. Alia rō est: qꝛ oia corpora sunt cōmixta ex elemētis & cōtrarijs: si ergo proportio commixtionis in quolibet corpore est armonia & armonia ē anima: ergo in quolibet corpore erit anima: qđ est incōueniens. Et sic pꝫ ꝙ incōuenienter dicunt animam esse armoniam. ¶ Consequenter cum dicit.

¶ Id etiam quispiam & ab Empedocle non iniuria petet. Unamquāqꝫ nanqꝫ partium aliqua ratione dicit esse confectam. Utrum igitur ipsa ratio sit anima: an potius sit aliquid aliud anima: & ipsis membris adueniat.

¶ Inuestigabit aūt hoc vtiqꝫ aliquis ab Emp. T.c.59.
Unūqđqꝫ enim hoꝝ rōne quadā dicit esse. Utrum igiť hec ratio anima est: aut magis alterum aliquod cūꝫ sit in partibus.

¶ Disputat ꝯ Emp. Et ponit ꝯ eū tres rōnes quas nō deducit. Quarū prima talis est. Ipsi ponūt qđlibet corpus cōsistere. (rōne) .i. ꝓportiōe quadā quā dicūt armoniā: & hāc dicūt animā. quero ḡ vtrū aia sit ipsa ratio .i. ꝓportio cōmixtionis: aut aliquid aliud a ꝓportione. Si tu dicis ꝙ est ipsa ꝓportio: tūc cū in vno corpore sint diuerse ꝓportiones ꝑm diuersas ptes: sequunť duo incōuenientia .s. ꝙ multe aie sint in vno corpore ꝑm diuersas ptes: & ꝙ in quolibet mixto sit aia. Si dicas ꝙ est aliud ꝙ̄ ꝓportio: tūc cū ꝓportio sit armonia: anima nō erit armonia. ¶ Secūdam rōnem ponit cum dicit.

¶ Preterea vtrū cuiusuis mixtionis sine vllo discrimine causa sit ipsa concordia: an eius que ratione conficitur.

¶ Amplius autem vtrum concordia cuiuslibet mixtionis causa: aut eius q̄ ꝑm rōnem.

¶ Que talis est: Empedo. ponebat ꝙ amicitia esset causa ꝯgregationis in rebus: & lis cā disgregationis: sꝫ in ꝯgregatione fit aliqua ꝓportio. q̄ro ergo vtrū amicitia sit cā cuiuslibet ꝯgregationis: aut tn̄ cōgregationis armonicate. Si tu dicas ꝙ amicitia est cā cuiuslibet ꝯgregatiōis: tūc oportebit ponere aliquid aliud ab amicitia: qđ causet huiusmodi ꝓportionēꝫ & armoniam in ꝯgregationibus armonicatis: vel erit dicere ꝙ huiusmodi armonicatio est a casu. Si tu dicas ꝙ est causa solum congregationis armonicate: tunc amicitia non erit causa omnis congregationis. qđ est contra eum. ¶ Tertiam rationem ponit cum dicit.

¶ Et hec vtrum sit ipsa anima: an aliquid diuersum a rōne. Hec igiť tales dubitatiōes habere videnť.

¶ Et hoc vtrum ratio est: aut alterum aliquid T.c.60.
preter rationem. Hec quidem igiť habēt huiusmodi dubitationes.

¶ Que

¶ Que talis est. Empedocles dicit quod amicitia est que facit congregationem in rebus. quero ergo vtrum amicitia sit idem cum ipsa congregatione armonizata: aut non. Si dicatur quod est idem: tunc cum nihil sit causa suiipsius amicitia non erit causa illius congregationis: sicut Empe. dicebat. Si vero dicatur quod non est idem. Contra. Congregatio armonizata nihil aliud est quam conuenientia quedam: amicitia vero videtur esse quedam conuenientia: ergo est idem: et sic idem quod prius. ¶ Consequenter cum dicit.

¶ Verum si anima diuersum a mixtione sit vti diximus: cur vna cum ratione carnis: et ceterarum etiam animalium partium tollitur. Insuper si non vnaqueque partium animam habeat: si non sit anima ratio mixtionis: quid est quod decedente corrumpitur anima.

¶ Si vero alterum est a mixtione anima: quid igitur carni esse interimitur et aliis partibus animalis. Adhuc autem siquidem non vnaqueque partium habet animam: si non est anima ratio compositionis: quid est propter quod corpus corrumpitur anima deficiente.

¶ Ostendit quomodo hec opinio est multum probabilis: dicens: quod ideo videtur hec opinio probabilis: quia posito vno ponitur aliud: et remoto vno remouetur alterum. Nam recedente ab aliquo corpore armonia recedit anima et permanente armonia permanet anima. Sed hoc non sequitur: quia proportio huius non est forma sicut ipsi credebant: sed est dispositio materie ad formam. Et sic si accipiatur proportio armonizate compositionis pro dispositione bene sequitur quod manente dispositione materie ad formam manet forma: et destructa dispositione remouetur forma. Non tamen quod armonia sit forma: sed dispositio materie ad formam. ¶ Secundo cum dicit.

¶ Ex his igitur que dicta sunt patet: animam nec armoniam esse posse: nec orbe versari. Per accidens tamen vt diximus moueri potest: et seipsam mouere. Mouetur namque corpus in quo est. Mouetur autem vt patet ab anima: alio vero modo fieri nequit: vt ipsa moueatur motu ad locum accommodato.

Tex. 61. ¶ Quod quidem igitur non armoniam: possibile est esse animam: neque circulariter moueri: manifestum ex dictis. Secundum accidens autem moueri est et mouere seipsam vt moueri quidem in quo est: hoc autem moueri ab anima. Aliter autem non est possibile moueri secundum locum ipsam.

Lec. 6. ¶ Concludit et epilogat quod anima non mouetur circulariter: sicut Plato dixit. Nec est armonia: sicut Empedocles asseruit. Mouetur autem secundum accidens sicut diximus supra: et mouet seipsam. Et quod moueatur secundum accidens patet: quia mouetur inquantum mouetur corpus in quo est: corpus autem mouetur ab anima. Alio modo non est moueri ipsam secundum locum nisi per accidens.

¶ At enim rectius de hac ipsa quispiam ad talia respiciens dubitabit: putabitque ipsam moueri. Dolere namque dicimus animam: gaudere: confidere: timere: insuper irasci: sentire: ratiocinari: que quidem omnia motus esse videntur. Quapropter ipsam quispiam existimabit moueri.

Tex. 62. ¶ Rationabilius autem dubitabit vtique aliquis de ipsa tanquam que mouetur in huiusmodi considerans. Dicimus enim animam tristari: gaudere: confidere: timere. Amplius autem irasci: et sentire: et intelligere. Hec autem omnia motus esse videntur: vnde opinabitur aliquis ipsam moueri. Lec. X.

Postquam Philosophus posuit rationes illorum qui dixerunt animam moueri ex eo quod ipsa mouet corpus: et disputauit contra eos. Hic consequenter vult ostendere quod euidentior ratio quod anima moueatur potest sumi ex ipsis operationibus anime. Et circa hoc duo facit. Primo enim mouet dubitationem illorum qui dixerunt animam moueri ex operibus anime. secundo vero soluit dubitationem huius quantum ad propositum pertinet. ibi (Hoc autem non est necesse etc.) Dicit ergo primo quod licet predicti philosophi dubitauerint vtrum anima moueretur ex eo quod mouet corpus: tamen (rationabilius.) id est probabilius dubitabit aliquis de anima quod moueatur (considerans in huius) que dicentur. id est in operationibus anime. Ex his enim poterit probabiliter ostendi quod anima mouetur. (Nos enim dicimus animam tristari: gaudere: confidere.) id est audere (et timere.) Amplius autem dicimus ipsam irasci: sentire: et intelligere. Cum ergo hec omnia sint operationes anime: et sint motus quidam: videtur quod anima moueatur. Hec autem dubitatio videtur magis probabilis quam superior. Nam illa considerat motum anime ex motu corporis. dicebat enim quod nihil mouet: nisi moueatur. Unde cum anima moueat corpus: manifestum est quod ipsa mouetur. Hec vero opinio considerat motum ipsius anime ex propriis operationibus anime. ¶ Consequenter cum dicit.

¶ Verum id non necessarium est. Nam et si quammaxime dolere vel gaudere: vel ratiocinari motus sunt: vel potius moueri: tamen ipsum moueri ab anima est. Irasci namque: aut timere est hoc modo moueri cor. Ratiocinari autem: aut tale forsitan est: aut etiam aliud.

¶ Hoc autem non est necesse. Si enim et quammaxime gaudere aut dolere aut intelligere motus sunt et vnumquodque moueri aliquid. Moueri autem est ab anima: vt irasci aut timere in eo quod corpus quodammodo mouetur. Intelligere autem huiusmodi forsitan alterum aliquod. T. c. 63.

¶ Soluit dubitationem. Circa quod sciendum est quod quando Aristo. inquirit veritatem aliquam soluendo et obiciendo: aliquando obicit et soluit post determinatam veritatem: et tunc obicit et soluit secundum suam opinionem. aliquando vero ante determinatam veritatem: et tunc obicit et soluit supponendo opiniones aliorum: et non secundum suam opinionem et veritatem quam ipse opinatur. Et huius exemplum habemus in 3° physicorum. vbi Philosophus disputat contra ponentes infinitum. Lec. 8. et vtitur contra eos multis rationibus: que secundum se sunt false: licet secundum illos reputentur vere: puta quod omne corpus habet leuitatem et grauitatem. Cuius ratio est: quia hoc: scilicet vtrum omne corpus habeat leuitatem et grauitatem nondum determinauerat: quod postea determinauit in libro de celo. Lib°. 1. et ideo reiterauit ibi questionem de infinito. Hunc autem modum obiciendi et soluendi seruat hic Aristo. vnde et procedit contra eos supponendo illorum opiniones. Illi enim lec. 5. t. c. 18. lec. 9. et maxime platonici opinati sunt quod tristari: gaudere: irasci: sentire: et intelligere: et huiusmodi que dicta sunt: sint motus anime. Et quod quodlibet illorum etiam intelligere fiat per organum determinatum: et quantum ad hoc non sit differentia inter sensitiuam et intellectiuam: et quod omnis anima non solum intellectiua sit incorruptibilis. Aristo. vero omnia ista concedit. Ipse enim supponit quod huius operationes fiant per determinata organa: etiam intelligere. Et quod omnis anima sit incorruptibilis. Hoc tamen negat. scilicet quod huius operationes. scilicet sentire gaudere et huius sit motus anime: sed motus coniuncti: et quantum ad hoc disputat contra eos. Et

circa hoc duo facit. Primo eñ ostēdit ꝙ huiꝯ operationes nō sūt motus aie. Scḋo vō ꝓbat hoc quodā medio. ibi (Intellectꝰ aūt ⁊c̃.) Dicit ḡ ꝙ isti dicūt duo. Et prio ꝙ gaudere ⁊ tristari ⁊ huiꝯ sunt motus. Scḋo ꝙ hec attribuunt̃ aie. s. irascat̃: gaudeat: sentiat: ⁊ huiꝯ: ⁊ sic videtur ꝙ aia moueat̃. Sed hoc est non necesse: imo vtrūqꝫ istoꝝ est falsum. s. qꝛ neqꝫ huiꝯ operationes sunt motus ⁊ neqꝫ attribuunt̃ aie. s. ꝙ irascat̃: gaudeat: sentiat: ⁊ hꝯ. Sed dato ꝙ sint motus: ⁊ loquamur de eis sꝫ ꝙ sūt motus: nihilominus tamē falsum est ꝙ attribuant̃ anime. ⁊ per cōsequēs ꝙ sm̄ huiꝯ operationes moueat̃. Qḋ sic patet. Cōstat eñ ꝙ si huiꝯ operationes sunt motus ⁊ attribuant̃ aie ꝙ nō attribuunt̃ sibi nisi sm̄ aliquas determinatas partes corporis: sicut sentire non attribuit̃ aie nisi in aliqua parte corporis: vt in oculo sensus qui est ꝑ visum: ⁊ irasci in corde: ⁊ sic de alijs. Simil'r manifeste apparet ꝙ nō sunt aie tm̄ motus: sed cōiuncti. Sunt tñ ab aia. vtputa in hoc qḋ est irasci. Anima eñ iudicat aliquid esse dignū ira: cor aūt aialis ex hoc mouet̃: ⁊ feruet circa ipsum sanguis. Sic aūt se hēt ad timores. Nā aliq̃ particula corporis cōtrahit̃ ad terribile et alterat̃: ⁊ sil'r de alijs. Et sic anima non mouet̃: sed est moueri ab ea in eo ꝙ aliquid vt cor quodāmodo mouetur. Et quia ipse determinabit inferius ꝙ intelligere est quedā operatio anime in qua nō cōmunicat cū corpore ⁊ nō est ꝯiuncti. Ideo dicit ꝙ intelligere forsitan est aliquid alterum ab operationibus cōiuncti. Et dicit forsitan: qꝛ non loquit̃ diffiniendo: sed supponendo. Quia vō dixit ꝙ huiꝯ motus nō sunt aie: sed cōiuncti: sunt tñ ab aia. Iḋ cū dicit.

¶ Atqꝫ quedā istoꝝ fiunt: cum aliqua latione mouentur: quedā cū aliqua alterant̃. Que nā vō sint illa ⁊ quo modo fiant: alia ratio est. Dicere aūt aiam irasci: vel timere: simile atqꝫ si quispiā aiam: texere dicat: vel edificare. Nā melius est fortasse dicere non aiam: sed hoiem aia misereri: vel discere: vel ratiocinari. Idqꝫ nō quia motus in illa sit: sed quia nonnunq̄ quidem vsqꝫ ad illam: nonnunq̄ vō ab illa: veluti sensus quidēꝫ ex hisce: recordatio aūt ab illa ad eos motꝰ vl' statꝰ q̄ sint in ipsoꝝ sensuuꝫ instrīs.

T.c.64. ¶ Horum autem accidunt alia quidem sm̄ loci mutationē quorundam modorum: alia vō sm̄ alterationē. Qualia autē ⁊ quomodo: alterius rationis est. Dicere autē irasci aiam simile est: ⁊ si aliquis dicat eam texere vel edificare: melius enim fortassis est nō dicere aiam misereri aut addiscere aut itelligere: sed hoiem aia. Hec autem nō tanq̄ motu in illa existente: sed aliqñ quidē vsqꝫ ad illā. aliqñ qdē ab illa. Ut sensus quidēꝫ ab his: reminiscētia vō ab illa. Motus quidē sunt in sensibilibus organis aut quietes.

¶ Uult ostēdere ꝙ huiꝯ motus corporis sunt ab aia sm̄ duas spēs motus. Una est sm̄ loci mutationē. Sicut pꝫ in ira: motis qbusdā particulis ipsius corpis. s. moto corde. Ex ira eñ sanguis exit ad partes exteriores: motus a feruore cordis. Alia vō est sm̄ alterationeꝫ: sicut patet in timore. Nam cor ad terribile cōtrahitur ⁊ infrigidat̃ ⁊ alterat̃ homo ⁊ pallescit. Quales aūt passiones sint: et quō moueant̃: alterius rationis est dicere. Sic igit̃ pꝫ ꝙ huiꝯ motus nō sunt aie: sed corporis ab aia. vt dictū est. Sicut ergo aial hēt operationes corporales: ⁊ huiꝯ non sunt aie: sed corpis: seu cōiuncti ita ⁊ huiꝯ operationes. s. sentire ⁊ gaudere: ⁊ huiꝯ nō debēt referri ad aiam: sꝫ ad cōiunctū. Nā si aliquis dicat aiam irasci: ⁊ sm̄ huiꝯ operationes moueri: sile est ac si dicat ipsam animaꝫ texere vel edificare: aut cithariꝫare. Nam ⁊ aia est causa horuꝫ motuū. Habitus eñ edificatiuus ⁊ textiuus: ⁊ citharizādi est in ipsa anima: ⁊ huiꝯ ab aia sunt. Sed sicut melius est dicere ꝙ edificator edificat: nō ars: sꝫ edificator edificet per edificatiuā artē: sic fortassis meliꝰ est dicere ꝙ anima nō miseret̃ neqꝫ addiscit neqꝫ itelligit: sꝫ homo per aiam. Dicit (Fortassis itelligere) qꝛ loquit̃ supponēdo: vt dictū est. Quia vō ꝑ h̄ qḋ dicit. (ꝙ nō mouet̃ aia.) sed homo per aiam posset intelligi ꝙ motus existeret in aia sicut in subiecto: ideo remouet hoc dicēs: ꝙ cuꝫ dico hoieꝫ moueri ab aia: nō sic dico ꝙ motus in illa. s. in aia existat: sed quasi ab illa. Cū eñ dico hoc mouet̃ per hoc: istud pōt dupl'r intelligi: vel qꝛ aliqñ ipsa res qua aliq̄d mouet̃ motū sustinet. Ut cū dico hoieꝫ moueri pede: qꝛ ipse pes mouet̃. Uel qꝛ ipsa aliqñ res nō sustinet motū: sed īpellit aliq̄d ad motū: ⁊ hoc modo hō dicit̃ moueri ꝑ aiam. Et in hoc est duplex motus: qꝛ aliqñ aia est vt terminus motus qñ. s. motus est ad illaꝫ. s. ad aiam: sicut in apprehensione sensibiliū. Nā qñ aia apprehēdit exteriora sensibilia: tūc virtus sensitiua que est in organo nitit̃ ⁊ mouet̃ ad remittendū ⁊ reducendū spēs et intētiones rerū sensibiliū vsqꝫ ad illā. s. ad aiaꝫ. Aliqñ vō aia est vt pn̄ᵐ motus: qñ. s. motus operatiōis initiatus est ab illa. s. ab aia vt est in reminiscentia: a qua itentiones ⁊ phantasmata rerū occultata ⁊ recōdita educunt̃ ad intelligēdū res sensibiles. Siue aūt motꝰ aut qetes dicat aliqs phātasmata huiꝯ sint derelicta interius: nō refert quantum ad presentē mām. Patet igit̃: ꝙ huiꝯ motus nō attribuunt̃ aie: sed sunt cōiuncti: ab ipsa aia tñ: ⁊ nō sicut motu extāte in ipsa aia. ¶ Notādū tñ ꝙ hec solo ꝑdicte dubitationis nō est distictiua ⁊ diffinitiua veritatis: sꝫ obuiatiua. Scienduꝫ eñ ꝙ motus attribuunt̃ operationibus anime a diuersis diuersimode. Naꝫ tripliciter īuenitur motus in operationibus anime. In quibusdā enim inuenitur motus ꝓprie: in qbusdā minus ꝓprie: in qbusdam vō minime ꝓprie. Proprie eñ inuenit̃ motus in opatio nibus aie vegetabilis ⁊ in appetitu sensitiuo. In opatione quidē aie vegetabilis est ꝓprie motus qñ mouet̃: vel inesse nāe per nutrimētū: ⁊ hic est motus augmēti: ⁊ sꝫ hoc aia vegetabilis se hēt vt agēs: corpus vō vt patiens. In appetitu vō sensitiuo ꝓprie inuenit̃ motus ⁊ sm̄ alterationē: ⁊ sm̄ motū localē. Nā ad appetitū alicuius rei: homo statim mouet̃ ⁊ alterat̃. Uel ad iraꝫ sicut in appetitu vindicte. Uel ad gaudiū sicut in appetitu delectabilis. Itē ex hoc mouet̃ etiam sanguis qui est circa cor ad partes exteriores: ⁊ etiā homo de loco ad locū ad consequendū id qḋ appetit. Minus vō ꝓprie inuenit̃ motus in operationibus aie sensitiue. In his eñ non est motus sm̄ esse nature: sed solū sm̄ esse spūale: sicut patet in visu cuiꝰ operatio non est ad esse nāle: sed spūale: qꝛ est ꝑ species sensibiles sm̄ esse spūale receptas in oculo. Sed tamē hꝫ aliq̄d de mutabilitate inquātū. s. subiectū virtutis visiue est corpus. Et sꝫ hoc hꝫ rōnē motus: sꝫ minus ꝓpriam. Nō eñ dicit̃ motus in operationibus proprie: nisi cū operatio illa est ad esse nature. Minimuꝫ aūt de proprietate motus et nihil nisi metaphorice īuenitur in intellectu. Nam in operatione intellectus non est mutatio sm̄ esse naturale: sicut est in vegetabili: nec subiectū spirituale quod imutetur: sicut est in sensibili. Sed est ibi ipsa operatio: que quodammodo dicitur motus inquātum de itelligēte in potētia fit itelligēs in actu. Differt tñ

fert tñ

fert tñ a motu eius operatio:qa ei⁹ opatio est actus pfe/ctus:motus vo est actus imperfecti. Et ideo pȝ q̃ŏ operationes aie vegetabilis ꝛ sensitiue non sunt motus aie: sed cõiuncti. Operationes aũt itellectus nõ dicunẽ motus nisi metaphorice:ꝛ sunt solũ aie itellectiue absqȝ aliquo determinato organo. ℂ Sciẽdũ etiã ꝙ sicut in sensu inueniẽ vis appetitiua ꝛ apprehensiua. ita ꝛ in intellectu inuenitur vis appetitiua ꝛ apprehensiua. Et ideo hec: amor:odium:gaudium:ꝛ huiusmodi possunt intelligi et put sunt in appetitu sensitiuo:ꝛ sic habẽt motũ corporalem coniunctum:ꝛ prout sunt in intellectu et voluntate tñ absqȝ omni affectione sensitiua:ꝛ sic non possunt dici motus:qa non habẽt motũ corporalẽ coniunctum. Et inueniunẽ etiam in substãtijs separatis fm ꝙ in seqũtibus melius patebit. ℂ Cõsequẽter cum dicit.

ℂ Intellectus aũt aduenire videẽ:ꝛ substãtia quedã esse ac nõ corrũpi. Nã ab ea maxime que in senectute fit offuscatione corrũpereẽ. Nunc autẽ perinde fit atqȝ in sensuum instrumẽtis. Eteni si senex talem acceperit oculum: videret sicut ꝛ iuuenis. Quare senectus nõ quia aia quicquã esse passa:sed quia id in quo est aliquid passum est:quẽadmodũ in ebrietatibus ꝛ in morbis fieri solet. Et ipsum igiẽ intelligere ac cõteplari marcescit:qa aliud quoddã intus corrumpiẽ:ipsum aũt passione vacat:ratiocinari vo: ꝛ amare:aut odisse non sunt illi⁹ affectus:sed huiusce qȝ habet illud:ea rõne qua illȝ habet. Quapropter ꝛ hoc corrupto:nec recordatur:nec amat. Nõ enim illius erãt:sed ipsius cõmunis:qȝ quidẽ perijt. Intellectus aũt diuinũ quid est fortasse:passioneqȝ vacat. Esse igitur ĩpossibile moueri aiam: perspicuũ iã ex dictis euasit:quod si omnino non motu cietur:patet nec a seipsa motu cieri.

Te.c.65. ℂ Intellectus aũt videtur in fieri substãtia quedam existẽs ꝛ nõ corrũpi. Maxime aũt corrũperetur vtiqȝ ab ea que est in senio debilitate. Nunc autẽ forte quẽadmodũ in sensitiuis accidit. Si enim accipiat senior oculũ iuuenis:videbit sicut ꝛ iuuenis:quare seniũ nõ est in sustinendo aliquid animã:sed in quo:sicut in ebrietatibus ꝛ infirmitatibus. Intelligere igiẽ ꝛ cõsiderare marcescunt alio quodã interius corru

Te.c.66. pto:ipsuȝ aũt passibile est. ℂ Intelligere autem ꝛ amare ꝛ odire non sunt illius passiones: sed huius habẽtis illud:fm ꝙ illud habet. Quare ꝛ hoc corrupto nõ reminisciẽ:neqȝ amat. Non enim illius erant sed cõis:qȝ quidẽ destructuȝ est. Intellectus aũt fortassis diuinuȝ aliquid ꝛ impassibile est. Qȝ qdẽ igiẽ non pole moueri aiam:manifestũ ex his. Si aũt penitus nõ moueẽ:manifestũ:quoniam neqȝ a seipsa.

ℂ Uult pbare ea que ostẽdit.s.ꝙ huiꝰ opationes etiaȝ si sint motus sicut ipsi dicebãt nõ attribuunẽ aie:sȝ corpori ꝛ cõiũcto. Et hoc pbat p quãdã opionẽ illoꝝ que erat famosa tpe suo.s.ꝙ ois aia est incorruptibilis: ꝛ hoc fm eos erat de itellectu ꝛ de oi aia. Dicit ĝ ꝙ videẽ pdictis phis ꝙ itell's sit qdã suba q̃ est in fieri ꝛ nõdũ cõpleta:ꝛ ꝙ nõ corrũpiẽ. Cuius rõ est:qa nos videmus ꝙ oẽs debilitationes que fiũt circa itellectũ ꝛ sensum:nõ attingũt ad ipsaȝ aiam fm se:sed pueniunt ex debilitate organi. Unde videẽ ꝙ itellectus ꝛ ois aia sit icorruptibilis:ꝛ ꝙ debilitatio in eius operationibus nõ sit ex eo ꝙ ipsa corrumpaẽ:sȝ ex eo ꝙ debilitanẽ organa. Si eni corrũperetur aia:maxie corrumpereẽ a debilitate q̃ est in senectute: sic accidit i organis sensitiuis que debilitanẽ ex senectute:tñ aia nõ debilitaẽ ex hoc:qa si senex accipiat oculuȝ iuuenis:videbit vt iuuenis. Quare senect⁹ debilitat:nõ qdẽ ꝙ ipsa aia patiaẽ seu vtus sensitiua:sed id i quo est. Sicut in egritudinib⁹ꝛ in ebrietatibus nõ debilitaẽ seu alteraẽ aia:sed corpus. Sic ergo (intelligere.) i. simplex apprehẽsio (ꝛ cõsiderare.) idest operatio itellectus que est in cõponẽdo ꝛ diuidẽdo:marcescũt:nõ qdẽ ꝙ itellectus corrũpaẽ ꝛ patiaẽ:sed corrupto quodã alio iterius: idest corrupto aliquo qȝ est organũ itellect⁹. Ipsuȝ aũt itelligere est passibile. Hoc aũt dicit Aristo. nõ ꝙ sit huius opionis:ꝙ credat itellectũ habere dẽterminatũ organũ corporale:sed sicut dictũ est ipse hoc loquiẽ supponẽdo opiones istoꝝ phoꝝ:qui sicut dictum est:erãt huius opionis:ꝙ oẽs opationes aie:ꝛ etiã ipse itellectus haberẽt organa determinata. Et iȝ fm hoc assignat q̃re itelligere marcescat:quia huiusmodi opationes q̃ sunt itelligere:amare:ꝛ odire:nõ sunt passiones (illius.) s. aie:supponẽdo loquiẽ. (Sed huius habẽtis.) s. cõiũcti seu organi corporalis. Organi dico habẽtis:illud. s. intelligere et huiꝰ (Scdm ꝙ illud habet.) Unde (corrupto hoc.) s. determinato organo:huiꝰ opationis que est amare seu itelligere:nõ rememoraẽ neqȝ amat. s. aia. Cui⁹ rõ est:qa hꝰ passiones nõ erãt aie tñ (sȝ cõis.) s. cõiuncti: qȝ est iam destructũ ꝛ corruptũ. Si ĝ oẽs hꝰ mot⁹ ꝛ opatiões debilitanẽ:nõ pp aiaȝ:sed pp debilitatẽ corpis seu organi: vt dictũ est. Manifestũ est ꝙ nõ sunt aie tñ:sed cõiuncti. ꝛ p ꝯñs ꝙ aia nõ moueẽ:sed cõiunctuȝ lȝ aia. ℂ Quia vo Ar. locut⁹ est hic de itellectu supponẽdo opiones alioꝝ: sicut iã pȝ:ne credaẽ ꝙ ipse opineẽ itellectũ sic eẽ vt supposuit:iȝ remouet hȝ dicẽs:ꝙ (Fortassis itellect⁹ est aliqd diuini⁹ ꝛ ipassibile.) i. aliqd altius ꝛ aliq̃ maior po⁹ꝛ p ꝯñs opatio ipsi⁹ aie q̃ dicaẽ hic. Dicit ãt (fortassis) qr nõdũ hoc determinauerat:sȝ postea hoc in 3° ostẽdit. Unde pȝ ꝙ supponẽdo loqtur. ℂ Cõsequẽter cõcludit ex oib⁹ dicẽs:ꝙ manifestũ est ex oib⁹ his que dicta sunt:ꝙ non est pole aiaȝ moueri. Sȝ ꝛ si nõ moueẽ aliq̃ mõ:manifestũ est ꝙ nõ moueẽ a seipsa hꝰ motib⁹:sic isti ponebãt. Lec.io.

ℂ At qui numerũ aiam esse dicere seipsuȝ motu cientem:multo longius q̃ ea que dicta sunt a ratione distare videẽ. Nã ijs qui id asserunt:ea primũ impossibilia que emergunt ex motu:deinde propria quedaȝ ex eo quia dicũt ipsam numeruȝ esse eueniunt. Quo nãqȝ modo vnitatẽ moueri intelligere opȝ:ꝛ a quo ꝛ quonã pacto. Cũ ipartibilis sit:ꝛ nullã habeat differẽtiã:si eni motiua sit atqȝ mobil':diuersa eẽ opȝ.

ℂ Multũ aũt his que dicta sũt irrationabilius dicere aiam esse numerũ seipsum mouentem. Te.c.67 Insunt eni his ĩpossibilia. Primo quidẽ ex ipso moueri accidẽtia. Propria aũt ex eo ꝙ dicunt ipsam esse numerũ. Quomodo eni opȝ intelligere vnitatem motã:ꝛ a quo:ꝛ quomodo impartibilem ꝛ indifferentem existentẽ. Si nãqȝ est mota ꝛ mobilis:differre oportet. Lec.XI.

Opio xenocratis.

Ostq̃ ph̃s improbauit opionē illoꝝ q dixerūt simplr aiam moueri. Hic ɔ̃ñr arguit contra opionē Xenocratis: qui supra motū addidit aliqd aliud. s. q aia eēt numerus mouēs seipsum. Et hec opio est multuz irrōnabilior opionibus alioꝝ phoꝝ que dicte sunt. Nā his qui dicūt aiam esse numerū mouentē seipsuz: multa impossibilia insunt. Et p̊ qdē ea que accidūt (eo q est moueri.) i. ex motu: que etiā accidūt oībus dicētibus aiam moueri. Accidunt etiā sic dicētibus: ꝛ icōueniētia ꝓpria ex hoc. s. q dicūt aiaz esse numerū. Et ꝓpter hoc ph̃s iprobat diffinitionē hāc Xenocratis de aia: ꝛ nō tm̄ est disputans ad nomē: sed ad ipsam intētionē diffiniētis. Circa hoc autē duo facit. Prio ostēdit hāc diffinitionē eē icōuenientez quantū ad ipsaz aiam vel subam aie. Scdo vo quantuz ad eius accidētia. ibi (Cōplectētib⁹ igit in vnū ꝛc̃.) Circa p̊mū duo facit. Prio eni destruit diffōnē p̄dictā de aia per rōnes. Scdo vo ondit q ad hāc diffōnē sequent oia icōueniētia q̃ sequunt ad opiones alioꝝ phoꝝ. ibi (Accidit aūt sic diximus ꝛc̃.) Qz aūt predicta diffinitio sit icōgrua ꝓbat sex rōnibus. Quaruz p̊ma talis est. Tu dicis aiam esse numerū mouētē seipsuz: numerus aūt constat ex vnitatib⁹. ḡ dicis aiaz esse vnitates. Si tu dicis aiam esse numerū mouentē seipsum: ergo ꝛ aiam vnitates mouentes seipsas: sed omne mouēs seipsuz hz duas partes:
Lec. 10. tex. c. 40. & 42. vt ꝓbat in 8° phy. quarum vna est mouens ꝛ alia mota. ergo oportebit dicere q vnitas seu punctū diuidatur in duas partes. quaruz vna sit mouens: ꝛ altera mota. Hoc aūt est impolē. ḡ impolē est q aia sit numerus mouens seipsuz. Qz aūt sit impolē vnitatē habere vnā partē mouentē: ꝛ alia motā ꝓbat: qa nullo modo illud qd̄ est oino impartibile ꝛ indifferēs pōt intelligi q moueat per se: ita q hēat partē mouentē vnā: ꝛ aliā motā. Nā in nullo pñt hec duo. s. vis motiua vel mota: et mobilis vel mota esse nisi differāt. cū ḡ vnitas sit ipartibilis ꝛ indifferens: nō pōt huiꝰ ptes hr̄e: ꝛ sic nec moueri: ḡ aia nō est nūer⁹ mouens seipsum. ℂ Scdam rōnē ponit cū dicit.

ℂ Preterea cū lineā quidē motiōe superficiē facere dicāt: punctū aūt lineā: vnitatū etiā motus erunt cōtinuo linee. Pūctū eni vnitas ē positionē hñs: atqz numerus aie iam alicubi est: positionēqz habet.

T.c.68. ℂ Amplius qm̄ dicūt lineā motā planū facere: punctū aūt lineaz: ꝛ vnitatū motus linee erūt. Punctū aūt vnitas est pōnez hñs. Numerus autē aie iam alicubi est: ꝛ positionē habet.

ℂ Que talis est. Tu dicis aiaz esse numerū. ergo ꝛ vnitates vt dictū est. Inter vnitatē aūt ꝛ punctū nulla differētia est: nisi q punctus hēt pōnē. est eni punctū vnitas positionē habēs. Sed si aia est numerus opz q alicubi sit huiꝰ numerus aie: ꝛ positionē hñs. ergo aia erit vnitates positionē hñs. Huiꝰ aūt sunt pūcta. ergo aia erit pūcta. Sed ſm q dicunt platonici: mot⁹ pūcti facit lineā. linea aūt mota facit superficiē: supficies vo corpus: sed est aia numerus mouēs seipsuz. ergo eodē mō ꝛ vnitas: ꝛ p ɔ̃sequens est pūctū mouēs seipm: pūctū aūt motū non facit nisi lineā. ḡ motus aie nō facit nisi lineā. Et sic aia motu suo nō causat vitā: sz lineā: qd̄ est falsuz. Non est igit aia numerus mouens seipm. ℂ Tertiā rōnē ponit cū dicit.

ℂ Preterea si quis a numero numerū vel vnitatē abstulerit alius relinqt numerus. Atqz plante: mltaqz aialiū viuunt diuisa: ꝛ eādē aiaz specie vident hr̄e.

ℂ Amplius aūt a numero si auferat aliquis numeruz aut vnitatem: relinquit alius numerus. Plante autem ꝛ animaliū multa diuisa viuūt ꝛ videntur eandem habere animam specie.

ℂ Que talis est. Si aia est numerus vt tu dicis: opz q cōsequat passiones ꝛ nām numeri: sed cōstat q si aliqs auferat a numero vnitatē aliquā seu addat: mutat speciez. Nā si huic numero. s. tria addas vnitatē mutat speciez. Alia eniz spēs est huius numeri q̃tuor: ꝛ alia eius qd̄ est tria. Si vo ab eodē auferas vnitatē efficit duo et mutat similr̄ spēm. Cōstat aūt q aialia sumunt spēz ab aia: cū vnūqdqz ɔ̃sequat per formā spēm suā. ḡ si aia est numerus ex subtractione vel additione alicuius ab aia: relinquit alia aia specie: ꝛ hoc est falsuz. Uidemus eni in decisionibus plantarū ꝛ aialiū anulosoruz q diuisa seu decisa viuunt: ꝛ eandez spēm hñt. Non ergo aia est numerus mouens seipm. ℂ Quartā rōnē ponit cū dicit.

ℂ At qui nihil referre videbitur vnitates dicant: an corpuscula parua. Etenim si puncta fiant ex Democriti pilulis: mō maneat quātitas: erit in ipsis aliud quidē qd̄ mouet: aliud aūt qd̄ mouet: sicut in magnitudine. Nō eni qa magnitudine differunt aut paruitate id qd̄ dictū est accidit: sed qa subeūt quātitatē. Quocirca necesse est aliquid esse: qd̄ ipsas vnitates mouebit. Qd̄ si id qd̄ in aiali mouet: aia est: ꝛ id qd̄ in numero est aia mouet: q̃re aia nō ē id qd̄ mouet: atqz mouet: sed id qd̄ mouet dumtaxat.

ℂ Uidebitur autem vtiqz nihil differre dicere vnitates aut corpora parua. Et nāqz ex Democriti spheris si fiant puncta: solum aūt maneat quātitas erit aliquid in ipso. Hoc qdē mouēs. Illud autem qd̄ mouet: sicut in magnitudine. Non eni ꝓpter hoc q est magnitudine differre aut paruitate accidit qd̄ dictū est: sed quia quātum. Unde necesse est aliqd esse motiuū vnitatum. Si aūt in aiali qd̄ mouens aia ꝛ in numero quare non mouens ꝛ quod mouetur est anima: sed mouens solum. T.c.69.

ℂ Que talis est. Tu dicis aiam esse numeꝝ: ꝛ sicut dictus est sequit q aia sit vnitates positionē habentes: ꝛ per cōsequens q sit puncta. ſm hoc autē si recte cōsideremus videbitur vtiqz q nihil differt dicere q aia sit corpora pua ꝛ idiuisibilia: sic dixit Democritus: aut dicere q sit vnitates positionē habētes. Unuz eni positionē habens quātitas est ꝛ idiuisibilis. Ex hoc ergo sic arguo. Aia ſm positionē tuā est numerus mouēs seipsuz: ꝛ per ɔ̃sequēs vnitates ꝛ pūcta mouētia seipsa. ponamus aūt q corpa indiuisibilia que posuit Democritus sint puncta: qa nō differt sicut dictū est: ꝛ sit quāta qd̄ necesse est: qa ꝓprie non mouet nisi quātū. Huiusmodi aūt puncta mouent seipsa: qa anima est numerus seipsum mouens. Sed in mouēte seipso: sicut dictum est duo sunt. ergo erit in ipso puncto vnum quod est mouens: et aliud qd̄ est motum. Nec est curandum vtrum sint magna seu parua: dummodo sint quāta: quia in quolibet continuo mouente seipsum hoc accidit. s. q sint duo ibi: vnū vt mouēs: ꝛ aliud vt motū. Et sic necesse est q sit aliqd motiuū vnitatuz. In animali autem illud qd̄ mouet animal est aia. ergo ꝛ in numero illud quod mouet numeruz erit anima. ergo anima non est id qd̄ mouetur: sed illud qd̄ mouet. Et sic mala est diffinitio anime q sit numerus mouēs seipm:

sed potius q sit numerus mouens numerum motum. ℂ Quintam rationem ponit cum dicit.

ℂ At vo qui fieri potest: vt hec vnitas sit. Opz enim ipsius ad ceteras aliquã differẽtia esse. At vnici pũcti quenã preter positionẽ esse differẽtia põt. Si igit vnitates punctaue que sunt in corpore diuersa sunt ab vnitatibus aie: atqz punctis: erunt ipse vnitates in eodẽ profecto loco. Punctũ eni aie locũ occupabit corporis puncti. Atqz quid obstabit ac prohibebit: vt si duo puncta sunt simul in eodẽ loco: τ plura sint duobus ac ĩfinita. Quoꝝ eni locus indiuisibilis est τ ipsa indiuisibilia sunt. Sin vo ea pũcta que sint in corpe: sint ipse numerus aie: vel si numerus q ex punctis constat: que sunt in corpore sit ipsa anima: cur non omnia corpora animam habent. naz in cunctis puncta esse videntur τ etiam infinita.

T.c.70. ℂ Cõtingit aũt quodãmõ hãc vnitatẽ esse. Opz eni ipsi inesse quãdã differentiã ad alias. Puncti aũt solitarij: que vtiqz differẽtia erit nisi positio. Siquidẽ igit sunt altere in corpore vnitates τ puncta: in eodẽ erunt vnitates. obtinebit eni locũ puncti: tũ τ quid phibet in eodẽ esse si due sunt τ infinitas. Quoꝝ eni locus est idiuisibilis: τ ipsa.

T.c.71. Si aũt in corpe pũcta numerus aie: aut si qui eoꝝ qui in corpore pũcta nũerus aie: aut si qui eoꝝ qui in corpore pũctoꝝ numerus aia quare nõ oia habẽt aiam corpora. Puncta eni in omnibus videntur esse τ infinita.

ℂ Que talis est. Secũdũ opionẽ Xenocratis ꝯtigit hãc. s. aiam esse vnitatẽ: sed ex hoc cõtingit ipsam esse puncta: qa si aia est vnitas: opz q differat ab alijs vnitatibꝰ: nõ poterit aũt differre ab eis nisi p positionẽ: q eni est dria (pũcti solitarij.) idest vnitatis itellecte nisi positio. nulla vnitas aũt nisi positionẽ hñs est punctũ. g aia non est vnitas: sed puncta. Sed aia est in corpore: τ qõlibet corpus hẽt pũcta sua per se. quero ergo vtrũ pũcta que sunt aia sint eadẽ cũ pũctis corporis aut alia. Sigdẽ sũt altera: g in q̃libet parte corporis sit anima: in qualibet parte corporis erũt puncta aie: τ sic erũt duo pũcta in eodez loco simul. Et si duo ppter quid nõ plura: aut etiã infinita. Nã illa quoꝝ locus est idiuisibilis: τ ipsa idiuisibilia sunt: vnde non indigent ampliori loco. Unde si ponant duo esse in loco idiuisibili: per ꝯñs possunt in eodez loco esse infinita. Si vo dicas q sunt eadẽ pũcta que sunt in corpore cum his punctis que sũt anima: sequitur q cũ omne corpus habeat puncta: q omne corpus habeat animã: sed hoc est falsum: non ergo anima est numerus mouens seipsum. ℂ Sextam rationem ponit cum dicit.

ℂ Insup q fieri põt vt separent ac absoluat a corpibus ipsa pũcta: siquidẽ linee nõ diuidunt in pũcta.

ℂ Amplius aũt quomodo possibile est separari puncta τ absolui a corporibus: siquidem nõ diuidantur linee in puncta.

ℂ Et sumitur ex precedenti: que talis est. Sicut dictũ est sequit ex positione Xenocratis. q aia sit pũcta: sed nos videmus q puncta nõ separant nec absoluunt a corporibus. Nã linee nõ diuidunt a superficiebus: nec pũcta a lineis. Anima vo separat τ absoluit a corpore. ergo nõ est puncta neqz numerus. Patet ergo q diffinitio Xenocratis de aia est incõgrua quantũ ad ea que in diffinitione ponuntur. ℂ Consequenter cum dicit.

ℂ Fit autẽ vt diximus: vt partim idem ij dicant: qd illi: qui corpus quoddã subtiliũ partium animã esse dixerunt: partim propriũ ipsos comitet absurdum: corpus ab aia perinde moueri: perinde atqz Democritus asserebat. Nam cũ aia sit in omni corpore sentiente: necesse est in eodẽ duo corpora esse si anima corpus aliqd esse ponat. Et horuz etiã sentẽtia: qui animã numerũ esse censent: fit vt vno in pũcto multa sint puncta: aut omne habeat aiam: si nõ numerꝰ quisquã alius: atqz diuersus a punctis ipsius corporis superueniat. Fit etiaz vt aial a numero perinde moueat: atqz Democritũ diximus idipsum moueri censere. Quid eni interest parue pile dicant: an vnitates magne vel vnitas omnino que agitant motu. Utro nãqz modo necesse est ipas ex eo mouere animal: quia ipse motu cientur.

ℂ Accidit autẽ sicut diximus: siquidẽ idem dicere corpus quoddã subtiliũ partium ipsaz ponentibus. sic autem sicut Democritus dicit ab anima moueri: ppriũ incõueniens. Siquidez eniz est aia in omni eo q sentit corpore: necesse duo in eodẽ esse corpora: si corpꝰ aliqd anima. Numerũ aũt dicentibus in vno puncto pũcta multa: aut omne corpus aiam habere: nisi qdã numerus differẽs fiat τ alius ab his que in corpore punctoꝝ. T.c.72

Accidit autẽ aial moueri a numero: sicut τ Democritũ dixit ipsum mouere. Quid enim est differre dicere spheras paruas aut vnitates magnas: aut oino vnitates ferri. Utrobiqz enim necesse est mouere animal in eo quod mouentur ipse. T.c.73.

ℂ Dicit diffõnẽ pdictã esse icõgruã quãtũ ad incõuenientia. Nã ex huiꝰ diffõne de aia sequunt oia incõueniẽtia que sequunt ex opionibus oiuz pꝛioꝝ de aia. Quidã eni errauerunt circa aiam τ dixerũt ipsam esse corpus subtilissimarũ partiũ. Ex quo sequebat: q cũ aia sit vbicũqz est sensus in corpore: τ sensus sit vbiqz p corpus: q si aia est corpus q duo corpa sint simul. Et hoc idem sequit si aia est puncta. sicut dictũ est. s. q duo sint simul et etiam infinita: τ hoc si pũcta anime sint alia a pũctis corporis. Sed si non (fiat differens numerus) punctorũ aie. idest si non differant puncta anime a punctis que sunt in corpore: sequit q in quolibet corpe sit aia. In quolibet eni corpore est iuenire puncta. Quidã vo sicut Democritus errauit dicens aiam moueri: τ corpus ex motu aie: τ cuz ipse diceret componi animã ex indiuisibilibus spheris: τ ex motu ipsarũ moueri corpus: sequebat q corpus moueret ex corporibus indiuisibilibus. Et hoc idem inconueniens sequitur ex diffinitione istoꝝ: scilz aial moueri ex numero: τ per cõsequẽs a punctis: τ nõ est differentia dicere spheras paruas: τ vnitates magnas: aut quascũqz vnitates moueri. Nã (vtrobiqz.) i. in sphericis corporibus τ in vnitatibus: necesse est q animal moueat: eo q ipsa scilicet corpora spherica τ puncta seu vnitates mouentur. ℂ Consequenter cum dicit.

¶ His igit̄ qui motum ac numerū in assignanda aīa coniunxerunt: hec que dicta sunt absurda: ⁊ alia huiuscemodi multa eueniunt. Est eni īpossibile nō solū diffinitionē anime talē esse: sed etiā accidēs. Qđ quidē patet: si quis ex hac rōne operatiōes atq3 affectus aīe conabitur assignare: cognitiones īquā sensus: voluptates: dolores: ⁊ cetera istiusmodi. Nam vt p̄us diximꝰ: neq3 vaticiari ex ipis facile possumꝰ.

T.c.74 ¶ Cōplectētibus igit̄ in vnū nūerū ⁊ motū hec quidē accidūt ⁊ multa alia huiꝰ. Nō eni solum diffinitionē aīe īpoīe est huiꝰ esse: sed ⁊ accn̄s. Manifestū est aūt siquis argumētauerit ex ratione hac passiones ⁊ opera anime reddere: vt cogitationes: sensus: leticias: tristitias: ⁊ quecūq3 alia huiusmodi. Sicut eni diximꝰ prius: neq3 diuinare est facile ex ipsis.

¶ Ostēdit insufficientiā p̄dicte diffōnis ex parte accidētiū. Dicit ḡ q̄ q̄ncūq3 diffinitio sufficiēter assignat̄ non solū dz ducere in cognitionē sube rei diffinite: sed etiaz accn̄tiū. Sed si cōplicemus in vnū3 ista duo que posita sunt in diffōne aīe. s. numerū ⁊ motū: nō solū accidūt nobis incōueniētia que dicta sunt circa subam ipsius aīe: sed etiā multa alia: q̄a hec duo nō solū est īpossibile esse diffōnē. i. subam aīe: verū etiā est impoīe q̄ ipsa. s. numerus ⁊ motus sint accn̄tia aīe seu ducāt in cognitionē accidētiū. Nō igit̄ est ꝯgrua diffinitio: cū nō ducat in cognitionē accidentium. Et q̄ non ducat in cognitionem accidentium anime manifestū est siquis ex huiꝰ diffōne conabit̄ passiōes ⁊ opationes aīe assignare: puta rōcinationes: delectationē: tristitiā: ⁊ huiꝰ. Ex ipsis eni. s. ex numero et motu: nō solū nō erit facile deuenire in cognitionē accidētiū ⁊ opationū aīe: sed nec diuinare poterimus ex eis aliquid de ipsis passionibus ⁊ opationibus anime.

¶ Tribus aūt traditis modis quibus antiqui diffiniunt aīa3: duos iā reprobauimus: ⁊ quas hēt vtraq3 sn̄ia dubitationes cōtrarietatesq3 pene diximꝰ: ⁊ ea īquā que maxime motiuū ipsa3 eē ex eo ponit: q̄a seipsam mouet. Et ea que corpus ipsa3 subtilissimarū partiū: aut magis q̄3 cetera īcorporeū esse cēset. Restat igit̄ tertius modus atq3 sn̄ia: que ipsam asserit ex el'ntis cōstare: quā quidē deiceps cōsideremꝰ op3. Atq3 p3 ob hoc ex el'ntis aīa3 cōstare quosdā dixisse: vt sentiat ea q̄ sunt: ⁊ rerū vnāquāq3 cognoscat. At hāc sn̄ia3 multa ꝑfecto comitant̄ absurda: atq3 eoꝝ q̄3plura que fieri nequeūt. Asserunt eni sil'i cognoscere simile: q̄si animas res ipsas esse potentes. Verū nō el'nta sunt solu3 vt p3: sed preter ea multa sunt etiā alia: quin potius infinita fortasse numero: que cōstant ex ipsis ac cōponunt̄. Sit igit̄ ea cognoscere sentireq3 aīam. Ex quibus illorū vnūqđq3 cōponit̄. At totū ipsu3 cōpositū: quo cognoscet queso vel sentiet: vt quid sit deus: vel hō: vel os: vel caro: ⁊ ceteroꝝ cōpositoꝝ vnūqđq3 similiter. Nō eni vnūqđq3 istoꝝ est ipsa el'nta: quouis sese habētia modo sine vllo discrimine: sed ex ipsis vnūqđq3 cōficitur rōne quadam: cōpōneue. Quemadmodū ⁊ Empedocles os ex elementis cōstare censet. Dicit enim.

Ceperat ante duas tellus iustissima vasis.
Aeris ac fontis partes vulcanus ⁊ ipse.
Quatuor ex octo adiunxit quis candida magna.
Vis fecundaq3 nature confecerat ossa.

Nil igitur elementa prosunt: si sint in aīa: nisi rōnes etiā insint: ⁊ cōpositio. Vnūqđq3 eni cognoscet sil'i: os aūt: aut hoīe3 nō cognoscet ꝑfecto: nisi ipsa etiā insint. Hoc aūt nō opus est vnū eoꝝ esse dicere que fieri nequeunt. Quis eni ambiget vnq̄3 si lapis: vel homo: vel equus insit in anima: ⁊ bonu3 similiter: ⁊ non bonum: ⁊ de ceteris identidem rebus.

¶ Tribus aūt modis traditis s̄3 quos diffiniūt aīam: alij q̄dē maxime motiū enūciauerūt ī mouendo seipsa3. Alij aūt corpꝰ subtilissimū: aut incorporalissimū alioꝝ. Hec aūt q̄s dubitationes ⁊ subcōtrarietates hn̄t p̄teriuimꝰ fere. Relinquit̄ aūt cōsiderare q̄uo dr̄ ex el'ntis ipsa3 eē. T.c.75.

¶ Sicūt eni q̄tenꝰ sentiat ea q̄ sūt: ⁊ vnūqđq3 cognoscat. Necessariū aūt est accidere multa ⁊ īpossibilia rōni. Ponūt eni3 cognoscē sil'e sil'i: tanq̄3 ac si aīam res ponētes. Nō sunt autē hec sola: multa v̄o ⁊ alia. Magis autē fortassis īfinita nūero que sunt ex his. T.c.76.

¶ Ex q̄bus igit̄ est vnūqđq3 hoꝝ cognoscere aīam ⁊ sentire: s̄3 cōpositū nō cognoscet: neq3 sentiet: vt q̄d deꝰ aut hō: aut caro: aut os: simil'r aūt q̄dlibet aliud cōpositoꝝ. Nō eni quolibet mōse hn̄tia elementa hoīi vnūqđq3: sed rōne quadā ⁊ cōpositione: sicut Empedō. dicit os ⁊ terra. Terra aūt bene apta in bene amplis receptaculis duas ex octo partibꝰ sortita est: q̄tuor aūt vulcani: ossa autē alba sunt. Nihil igit̄ ꝑfectus est el'nta in aīa eē: nisi ⁊ rōnes inerunt ⁊ cōpositio. Cognoscet eni vnūqđq3 sil'e. Os aūt aut hoīe3 nihil nisi ⁊ hec inerunt. Hoc aūt q̄ īpossibile sit: nihil op3 dicere. Quis eni3 dubitabit si inerit in aīa lapis aut homo. similiter aūt ⁊ bonū ⁊ nō bonū eodem modo ⁊ de alijs. T.c.77

Lectio. XII.

Postq̄3 ph̄s ostēdit supra q̄uo antiqui n̄ales in cognitionē aīe venerūt ꝑ tria. s. ꝑ motu3 ⁊ cognitionē: ⁊ ꝑ esse incorporalissimū: ⁊ disputauit ꝯ illos q̄ venerūt in cognitionē aīe per motū: ⁊ ꝯ illos q̄ dixerūt aīam esse q̄d īcorporalissimū: ⁊ maxīe simplex: hic ꝯn̄r disputat ꝯ illos q̄ dicebāt aīa3 oīa cognoscere: q̄a cōposita erat ex oībꝰ: quoꝝ positio fuit q̄ aīa cognosceret res oēs: ⁊ q̄a cognitio fit ꝑ assimilationē q̄si hoc a lōge diuinātes: dicebāt aīam ad hoc q̄ oīa cognosceret eē cōposita ex oībus: ⁊ q̄ sil'itudo rerū oium eēt in aīa s̄m ꝓpriū modū eēndi. s. corporalē. Vn̄ cū res ꝯstēt ex el'ntis dicebāt q̄ aīa erat cōposita ex oībus el'ntis: vt sentiat ⁊ cognoscat oīa q̄ sūt. Et q̄a p̄ncipalis in hac pōne fuit Empedō. cū poneret aīam cōpositā ex plibꝰ el'ntis q̄3 aliq̄s alioꝝ. ideo ph̄s p̄ncipal'r hic reprobat opionē suā ⁊ disputat ꝯ ea3. Et circa hoc duo facit. Pri̇o eni iprobat opionē Empedō. 2° v̄o quādā alia3. ibi (In toto aūt q̄dē ipsam ⁊c̄.) Improbat aūt opionem Empedō. decē rōnibꝰ. quaꝝ pᵃ talis est. Empe. dicit q̄: q̄a

cognitio-

cognitio fit p similitudinẽ: cũ aĩa cognoscat oĩa oꝫ aĩam cõpositã eẽ ex oĩbꝰ. Sꝫ pꝫ ꝙ huic rõni est necessariũ accidere multa incõuenientia: ⁊ ĩpossibilia. Cõstat. n. ꝙ in q̃lꝫ re nõ sunt hec sola. s. elemẽta: sed multa alia ab elementis. sicut est ꝓportio cõmixtiõis: ⁊ rõ vniuscuiusqꝫ: ⁊ forte sunt infinita numero q̃ accidũt rebꝰ cõpositis ex his. s. elemẽtis: sicut pꝫ in osse. Nã nõ solũ oꝫ cognoscere illa ex q̃bꝰ cõponit̃ os: sed etiã ꝓportionẽ q̃ est iter illa ex q̃bus cõponitur ⁊ rõnẽ ossis: q2 oĩa q̃ sunt cõposita nõ cõsistũt quocũqꝫ mõ se habeant elemẽta: sꝫ q̃dã rõne ⁊ cõpositione. vt. s. sint ꝓportionata adinuicẽꝫ. Nã os cũ habeat octo ptes: sm qd̃ dicit Empe. vnũq̃dqꝫ cõpositũ os habere. 8. partes q̃ nõ equal'r attribuunt̃ oĩbus elementis: sꝫ terra hꝫ ibi duas ptes. Aer hꝫ ibi vnã: aqua simil'r vnã: sꝫ ignis q̃tuor. ⁊ iõ ex maiori participatiõe ignis dicit ossa eẽ facta alba: ⁊ ex terra sicca. Sic ergo in rebꝰ cõpositis nõ solũ sunt ipsa elementa: sꝫ ꝓportio ⁊ rõ vniuscuiusqꝫ. Inde sic. Aut ĝ iste ꝓportiões sunt in aĩa cũ elemẽtis: aut non: si sunt in aĩa. ĝ in aĩa sunt ossa: ⁊ carnes ⁊ hꝰ. ⁊ p ꝯñs hõ ⁊ lapis ⁊ corpa: ⁊ ꝯ̃ria. vñ nullꝰ dubitat ꝙ hec nõ sũt ĩ aĩa. Si v̓o dicas ꝙ nõ sũt ibi hꝰ ꝓportiões ⁊ rões: sꝫ solũ el'ta. tunc aĩa nõ cognoscet ꝓportiões reꝝ: nec ipa cõposita: quõ. n. poterit cog̃scere deũ. s. totũ celũ aut hoĩeꝫ: aut lapideꝫ seu os: nullo mõ cognoscet: sed elementa tm̃. ¶ Scd̃am rationem ponit cum dicit.

¶ Preterea cũ id qd̃ est multipliciter dici soleat: qd̃dã eni substãtiã: quoddã q̃ntitatẽ: aut qualitatẽ: aut aliq̃d aliud enumeratoꝝ iam p̃dicamentoꝝ significant: vtrũ ex vniuersis an nõ ex vniuersis aĩa ꝯstet. At nõ videt̃ cõia oĩum eẽ elemẽta. Ex hisce ne igit̃ solis cõstat q̃ substantiaꝝ sunt elemẽta at quonam pacto ceteroꝝ ẽt vnumquodqꝫ cognõscit. At dicẽt vniuscuiusqꝫ generis elemẽta ꝓpria: atqꝫ p̃ncipia esse: ex q̃bꝰ aĩa ꝯstat: erit igit̃ ipsa q̃ntitas: ⁊ qualitas ⁊ substãtia. At fieri neq̃t: vt ex q̃ntitatis elemẽtis substantia sit non q̃ntitas. Eos igit̃ q cẽset aĩam ex vniuersis ꝯstare: hec ⁊ huiuscemodi alia comitant̃.

T.c.78. ¶ Amplius aũt cũ multipliciter dicatur id qd̃ est: significat. n. aliud q̃dẽ hoc aliquid: aliud ãt q̃ntitatẽ: aut qualitatẽ: aut ⁊ quoddã aliud diuersoꝝ p̃dicamẽtoꝝ: vtꝝ ex oĩbus erit aĩa aut non. Sꝫ nõ vident̃ cõia oĩum eẽ elementa. Si igit̃ q̃cũqꝫ subarũ sũt ex his solũ. Quõ igit̃ cognoscet ⁊ alioꝝ vnũq̃dqꝫ. Aut dicet vniuscuiusqꝫ generis eẽ el'ta ⁊ p̃cipia ꝓpria: ex q̃bꝰ aĩam cõstare. Erit ergo q̃litas ⁊ q̃ntitas ⁊ suba. Sꝫ impossibile est ex quantitatis elementis esse substantiam ⁊ non q̃ntitatẽ. Dicentibus itaqꝫ ex omnibus hec ⁊ huiusmodi alia accidunt.

¶ Que talis ẽ. Tu dicis ꝙ aĩa est cõposita ex p̃ncipijs: sꝫ diuersoꝝ geneꝝ diuersa sunt p̃ncipia: cũ ĝ id qd̃ est. dicatur multipl'r. i. sm diuersa gnã: sicut sube q̃litatis q̃ntitatis ⁊ alioꝝ p̃dicamẽtoꝝ. ĝ erũt diuersa p̃ncipia. Quero ĝ vtꝝ aĩa sit cõposita tm̃ ex p̃ncipijs sube: aut ex p̃ncipijs oĩum geneꝝ: si tm̃ ex p̃ncipijs sube. tũc aĩa nõ cognoscet nisi subas. ⁊ ipsi ponũt eã cognoscere oĩa. Si v̓o cõponit̃ ex p̃ncipijs oĩum geneꝝ. tũc cũ q̃cq̃d est ex p̃ncipijs substantie sit suba: ⁊ ex p̃ncipijs q̃ntitatis sit q̃ntitas: ⁊ sic de singulis: aĩa erit substãtia q̃ntitas: qualitas: relatio: ⁊ hꝰ.

¶ Posset autẽꝫ r̃nderi ꝯ̃ hãc rõneꝫ ArꝪ. ꝙ p̃nª sube sunt ẽt q̃ntitatis ⁊ q̃litatis ⁊ alioꝝ. cũ oĩa fundent̃ supra substãtiã. ⁊ iõ non opꝫ ꝙ sint in aĩa aliq̃ alia p̃ncipia: q̃ꝫ p̃nª sube: ⁊ nihilominꝰ cognoscet oĩa. ¶ Ad h̃ dñm ꝙ q̃libꝫ res hꝫ p̃ncipia ꝓxima ⁊ remota: ⁊ cognitio oꝫ ꝙ sit p p̃nª ꝓxima. Principia autẽꝫ sube: lꝫ sint p̃nª alioꝝ sunt tñ remota ⁊ nõ ꝓxima. ⁊ iõ per ea nõ põt haberi cognitio nisi de substãtia. ¶ Tertiã rõnem ponit cũ dicit.

¶ Absurdũ est ẽt simile q̃dẽ a simili nõ pati dicere: simile v̓o sentire simile: simileqꝫ cognoscere simili putare atqꝫ asserere. Deide sentire: pati quoddaꝫ esse: moueriqꝫ põere: ⁊ itelligere similiter ⁊ cognoscere.

¶ Inconueniẽs aũt est dicere quidẽ impassibile eẽ simile a simili: sentire autẽ simile simili: ⁊ cognoscere simile simili. Sẽtire aũt pati aliq̃d ⁊ moueri ponunt: similiter autem cognoscere ⁊ intelligere. T.c.79.

¶ Que talis est. Rõ q̃re aĩa sit cõposita ex oĩbus elemẽtis est: q2 aĩa cognoscit oĩa: ⁊ cognitio est p similitudinẽ ꝯ̃. Cõstat. n. ꝙ sentire ⁊ cognoscere est pati aliq̃d: sꝫ icõueniẽs est dicere ꝙ simile patiat̃ a simili: sꝫ a ꝯ̃rio. ĝ ⁊ incõueniens est dicere ꝙ sentire seu cognoscere sit simile simili. ¶ Quartam rõnem ponit cum dicit.

¶ At qui multas dubitationes: ac difficultates Empedoclis habere sentẽtiam: corporeis inquã elemẽtis ⁊ similibus cognosci res singulas: testat̃ id qd̃ experientia late patet. Partiũ enim aĩaliũ: corporum ea q̃ sunt simpliciter terre: vt ossa: nerui: pili: nihil sẽtire videt̃. Quare neqꝫ similia sibi. At oportebat tñ.

¶ Multas aũt dubitationes ⁊ difficultates habẽre ipso dicere sicut Empe. ꝙ corporeis elementis singula cognoscuntur ⁊ ad simile: testatur qd̃ nunc dictum est. Quecunqꝫ enim insũt in animalium corporibus simpliciter terre: vt ossa nerui pili nihil sẽtire videntur: quare neqꝫ similia: ⁊ tamen conueniret.

¶ Que talis est. Ex hoc qd̃ dcm̃ est superiꝰ testat̃ ꝙ dcm̃ Emp. s. ꝙ sile sili cognoscat̃ hꝫ multas dubitatiões ⁊ difficultates. Sꝫ adhuc ẽt magis appꝫ difficile ⁊ ĩproprie dcm̃. Nã si aĩa cognosceret sile sili. sicut Emp. dic̃. tũc seq̃t̃ ꝙ el'tum aeris cognoscat aerẽ: ⁊ sic de alijs. Sed nos videmus ꝙ multe partes terre sunt in aĩali q̃ nihil sentiũt. sicut pili: ⁊ ossa ⁊ nerui: tñ ꝯueniret ꝙ sentirẽt sꝫ positionẽ eoꝝ. ĝ nõ cognoscit̃ sile sili: vel ẽt nõ est cõposita ex oĩbus el'tis. ¶ Quintã rõnem ponit cũ dicit.

¶ Preterea cuiqꝫ p̃cipioꝝ maior ignoratio q̃ꝫ cognitio ierit nimiꝝ. Vnũquodqꝫ. n. cognoscet vnuꝫ: multa aũt ignorabit: cetera nãqꝫ oĩa.

¶ Amplius autem vnũquodqꝫ principiorum ignorantia plus q̃ꝫ intelligẽtia existet. Cognoscet quidem enim vnum quodlibet: multa autem ignorabit: omnia enim alia. T.c.80.

¶ Que talis est. Adhuc ex põne Empe. ꝙ sile cognoscat̃ sili: seq̃t̃ aliud incõueniẽs. s. ꝙ p̃ncipiũ hꝫ plus de ignorantia q̃ꝫ de itelligẽtia. Si. n. cognitio est p sile tm̃: ⁊ p̃ncipiũ q̃dlibet sit simplex ⁊ nõ hꝫ alicuiꝰ silitudinẽ in se nisi suã: nõ cognosceret nisi seipsum: ⁊ ignorabit multa oĩa. s. q̃ sunt alia ab eo. ¶ Sextã rõnẽ ponit cum dicit.

¶ Fit ēt Empedoclis eadē snia: vt deus sit amentissimus: quippe cum ipse solus vnū elemētoꝝ nō cōprehēdat: ipsam discordiam inquā: mortalia vo cūcta cognoscant. Cū ex vniuersis singula ꝯstēt.

¶ Accidet aūt ⁊ Empedocli insipientissimum esse deū. Solus.n. elementoꝝ vnum nō cognoscet discordiā. Mortalia aūt: omnia. Ex omnibus enim vnūquodqꝫ est.

¶ Que talis ē. Adhuc ēt ex dictis pōne.s. ꝙ simile cognoscāt sibi: accidet aliud icōueniēs Empe. hoc videlꝫ ꝙ deꝰ sit insipiētissimꝰ oium aialiū. Qd̄ ex hoc seqꝛ. Sciēdūꝫ eni ꝙ sicut dcm̄ est. Empe. posuit ista oia inferiora cōposita esse ex q̄tuor eltis: ⁊ ex lite ⁊ amicitia: ⁊ ꝙ gnātio ⁊ corruptio ꝓuenit in rebꝰ ex istis duobꝰ.s. lite ⁊ amicitia. Celū vo dixit eē deū: ⁊ dixit ꝙ erat cōpositꝰ ex quatuor eltis: ⁊ amicitia: sꝫ nō ex lite: ⁊ iō est incorruptibile. Si ḡ simile cognoscit simili: cū deus nō sit cōpositꝰ ex lite: nō cognoscet litē: ⁊ sic erit simpliciter insipiētior ceteris animalibus que cognoscūt litē cuꝫ sint composita ex ea. ¶ Septimam rationem ponit cū dicit.

¶ Preterea dicat oportet oino: quaꝫ ob cām nō habēt aiam oia: cū oē qd̄ ē: aut sit elemētum: aut ex elemēto vno: vel plibꝰ: vel oibꝰ ꝯstat. Necesse ē.n. oē qd̄ ē: aut vnū qd: aut q̄dā: aut vniuersa cognoscē.

¶ Omnino aūt ꝓpter quā causam non oia hn̄t aiam que sunt. Quoniā oia aut elemētum: aut ex elemēto: aut vno: aut pluribus: aut omnibꝰ. Necesse enim est vnum aliquod cognoscere: aut quedam: aut omnia.

¶ Que talis est. Si aia est cōposita ex oibꝰ eltis: sequitur ꝙ oia q̄ sunt hn̄t aiam. oē.n. qd̄ est aut est ex oibꝰ elemētis: aut ex aliqbꝰ: sꝫ oē qd̄ est cōpositū ex eltis: aut ex elemētatis est corpus. ḡ oia corpora hn̄t aiam: ⁊ oia q̄ sunt: qd̄ falsum est. ¶ Octauā rōnem ponit cum dicit.

¶ Dubitabit ēt nō iniuria q̄spiā quidnā id sit qd̄ ipsa ꝯtinet. atqꝫ vnit. Elemēta nāqꝫ materiei similia sūt. Atqꝫ p̄stabilissimū id esse patet: qd̄ ꝯtinet: qcqd id tādē sit. At neqt esse qcq̄ꝫ p̄stabilius aia: qd̄ quidem dn̄etur. Et magis ēt itellectu. Maxime aūt rōni cōsonū est hūc oia p̄cessisse: ⁊ p̄stantissimū oium: ⁊ nā diuinū eē. Illi aūt elemēta ea que sunt p̄cedē cēsēt.

¶ Dubitabit autē vtiqꝫ aliquis: ⁊ quid est vnū faciens ipsa. Materie enim cōparanꝭ elementa. Maxime aūt ꝓprium est illud ꝯtinens qd̄cūqꝫ est. Anima autē aliquid esse melius ⁊ antiquius ipossibile est. Impossibilius autē adhuc intellectu. Rationabilissimū aūt esse hunc nobilissimum ⁊ diuinū ſm naturā. Elementa aūt dicunt esse prima entium.

¶ Que talis est. Elemēta sunt plura ⁊ ꝯria: vbicūqꝫ autēꝫ aliq̄ ꝯria ꝯueniūt ⁊ cōponūtur: opꝫ ꝙ sit aliqd aliud qd̄ ꝯtineat ⁊ faciat ipsa vnū. Si ḡ aia est cōposita ex oibus eltis: opꝫ ꝙ sit aliqd aliō ꝯtinēs illa. Sed hoc est valde dubiū qd sit: qꝛ sic eēt nobilꝰ ⁊ p̄us aia: qd̄ est ipole: ⁊ ad minꝰ de intellectu: qꝛ valde rōnale est ꝙ intellectus sit nobilissimus oium ⁊ diuinꝰ ſm nām. Itē sequereꝭ ꝙ illud eēt p̄us q̄ꝫ elemēta: qd̄ est falsum: qꝛ Empe. ⁊ aliȷ dicūt elta esse p̄ma inter oia entia. Nō ē ḡ aia cōposita ex elementis. ¶ Nonā rōnem ponit cum dicit.

¶ At.n. nemo prorsus de oi aia dixit: nec eoꝝ qui cēsēt ipsaꝫ ex elemētis iō ꝯstare qꝛ sentit. cognoscitqꝫ ea q̄ sunt: nec ēt eoꝝ q maxime motiuū ipsam asserunt esse. Nō.n. omnia mouenꝭ que sentiūt. Sūt eni aialia nōnulla: que nō mouentur loco: ⁊ tn̄ hoc solo motu aia videꝭ aial agitare. Similiter ⁊ eoꝝ qui taꝫ sensitiuuꝫ q̄ꝫ intellectiuū ex elemētis ꝯficiūt: nemo aiam oēm cōplectiꝭ. Viuere nāqꝫ videntur plante: at expertes sunt tn̄ ⁊ lationis ⁊ sensus. Animalium quoqꝫ cōplura sunt: q̄ mēte rōneqꝫ vacāt. Qd̄ si qs ⁊ hec illis ꝯcesserit: itellectiuūqꝫ partem esse posuerit aie: ⁊ idētidē sensitiuū: neqꝫ sic de oi aia: neqꝫ de vlla tota dicere videbūtur. In hoc eodē errore videꝭ esse ⁊ ea snia: q̄ carminibꝰ Orphicis ferꝭ. Dicit eniꝫ Orpheus aiam ferri ventis: ⁊ ex toto ingredi respiratione. Id aūt nequit ipsis accidere plātis: neqꝫ q̄busdā itidē aialium. Quippe cū haud vniuersa respirēt. Qd̄ qdā eos p̄teriȷt: q ita de aia censuere.

¶ Omnes aūt ⁊ qui ex eo qd̄ cognoscit ⁊ sentit T.c.83.
aia: que sunt ex elementis dicunt ipsam ⁊ q ma
xime motiuum non de omni dicunt aia. Neqꝫ
enim sensitiua omnia motiua. Videntur enim
esse quedā aialium mouentia ſm locum: ⁊ ta
men videꝭ hoc solo motu mouere aia animal.
Similiter aūt ⁊ quicūqꝫ itellectiuū ⁊ sēsitiuū
ex elemētis faciūt. Videnꝭ.n. plāte viuere non
participantes loci mutatione neqꝫ sensu: ⁊ ani
maliū multa intelligentiaꝫ nō habere. ¶ Si āt T.c.84
aliquis ⁊ hec segregauerit: posueritqꝫ intelle
ctum partē aliquā anime: similiter autē ⁊ sensi
tiuuꝫ: neqꝫ vtiqꝫ sic dicet de omni anima: neqꝫ
de tota: neqꝫ de vna. Hoc aūt sustinuit ⁊ que ē
in Orphanicis vocatis carminibus ratio. Di
cit.n. aiam ex toto ingredi respirantiū que ferꝭ
a ventis. Nō possibile itaqꝫ plantis hoc accide T.c.85.
re: neqꝫ animalium quibusdam: siquidem nō
oia respirāt. Hoc aūt latuit sic opinantes.

¶ Et ondit defectū ⁊ insufficiētiā positiōis Empe. ⁊ aliorū oium q ꝯsiderāt aiam ex motu seu sensu: que talis ē. Apparet ēt ꝙ oēs ⁊ qcūqꝫ dixerūt aiaꝫ eē aliqd motiuū ſm locū isufficiēter dixerūt. Nā multa aiata sunt q̄ non mouenꝭ ſm locū: sꝫ manēt: sicut plāte ⁊ alia hō. Silr āt ⁊ illi q dixerūt aiam eē qd itellectiuū ⁊ sensitiuū insufficiēter dixerūt. Nam multa sunt aiata: que neqꝫ sentiūt: neqꝫ itelligūt. Si vo aliqs hoc segregauerit.s. itellectiuū sensitiuū ⁊ motiuū: ⁊ dicat itellectiuū vnā pteꝫ anime: ⁊ silr sensitiuū: nō tn̄ pp̄ h̄ dicet de oi aia cū nō oēs anime sint itellectiue. Neqꝫ de tota: cū intellectiuū ⁊ sensitiuū sint ptes aie. Neqꝫ de vna: qꝛ sic nō diceret oēs ꝓprietates aie cuiuscūqꝫ: cū in aia sint alie ꝓprietates: q̄ꝫ sint intelligere ⁊ sentire. Et qꝛ qdā p̄hs q vocatꝰ est Orpheus defectiue ēt de aia locutꝰ est: q̄si in similē defectū icidit. iō hic adiungit eiꝰ defectū. ¶ Sciēdū ē aūt ꝙ Orpheꝰ iste fuit vnꝰ d̄ p̄mis p̄his q erāt q̄si poete theologi loquētes metrice de p̄hia ⁊ de deo: ⁊ fuerūt tn̄ tres: Samius.

Orphe°: τ qdā ali°. Et iste Orphe° p̄ induxit hoies ad habitādū simul: τ fuit pulcherrim° ꝯcionator: ita q̄ hoies bestiales τ solitarios reduceret ad ciuilitateȝ. Et ppter hoc di de eo q̄ fuit optimus citbared° intātū q̄ fecit vť faceret lapides saltare. i. ita fuit pulcher concionator: q̄ hoies lapideos emolliuit. Post hos vo tres fuerunt. 7. sapiētes: quoꝝ vn° fuit Thales. Dic ḡ Orphe° volebat q̄ totus aer aiatus eēt τ aia quedā: τ q̄ aia corpoꝝ viuētiū nihil aliud eēt: nisi illud qd̄ attrahit aial de aere animato p respirationē: τ hoc dicebat metrice. Et iō dicit ph̄s q̄ rō Orphei que est in metricis carminib° de aia sustinuit eūdē defectū quē sustinuerūt rōnes p̄cedētiū: qꝛ sicut dcm̄ est ipse voluit q̄ illud esset aia: qd̄ attrahiť per respirationē aialiū. Sed h̄ insufficiēter dictū est: qꝛ multa aialiū sunt que nō respirāt: hoc aūt .s. q̄ aialia multa non respirant latuit illos qui fuerunt predicte opiniōis. Et sic patet q̄ isti reprehenduntur de insufficientia.

¶ Decimam rationem ponit cum dicit.

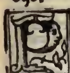
¶ At vo si conficere animaȝ ex elementis oportea: nō ex vniuersis cōtinuo conficiēda esse videtur. Altera nāqȝ pars contrarietatis sufficiens est seipsam oppositamqȝ discernere. Recto enim τ ipsum rectū (vt patet) τ obliquum cognoscimus. Regula nāqȝ iudex ē vtriusqȝ. At obliquū: nec sui plane nec recti.

¶ Si vo ex elītis animā facere opȝ: nihil oportet ex oibus. Sufficiens.n. est altera pars ꝯtrarietatis seipsam diiudicare τ oppositā. Recto enim τ ipsum τ obliquum cognoscimus. Judex.n. vtroꝛumqȝ canon est recto. Obliquum autem neqȝ sui ipsius neqȝ recti.

¶ Et arguit eos de superfluitate: q̄ talis est. Dicunt.n. isti q̄ ad hoc q̄ aia cognoscat: oȝ q̄ sit cōposita ex elemētis: sed cū nos videamus q̄ cognitio ois rei possit haberi p pauciora. ergo τ si ꝯcedať aiam cōponi ex elementis: nō tñ dȝ dici cōposita ex elementis oib°: sȝ ad plus ex duobus. Et q̄ cognitio habeať p pauciora pȝ: qꝛ cū cōpositū cōstet ex aliquo pfecto τ impfecto: rō cognoscēdi iperfectū est pfectū: τ cū ꝯ̄ria reducanť in p̄uationē τ habitū: sufficiēs est altera ps. s. illa q̄ se hȝ p modū habit° τ pfecti ad cognoscēdū seipsam τ alterā ptē: q̄ est p modū priuatiōis τ impfecti. Nā p rectū diiudicam° τ cognoscim° ipm rectū: τ ēt obliquū (Canō enī). i. regula ē illud p qd̄ hr̄ iudiciū de vtroqȝ. Per obliquū vo: nec ipm cognoscimus: nec rectū. Nō ḡ fuit necesse aiam facere. i. eā cōponere ex oib° eltis: sȝ ex duob° tm̄. s. ex igne τ terra: τ p h̄ cognosceret τ seipsam τ ꝯ̄ria: sicut p ignē cognosceret calida τ frigida: p terrā sicca τ humida.

¶ Sunt τ qui in toto vniuerso permixtam ipsam inquiunt esse: quocirca forsitan τ Thales omnia plena deoꝛum esse putauit.

T.c.86. ¶ Et i toto aūt qdē ip̄az misceri dicūt. Vñ fortassis τ Thales opinatus est omnia esse plena dijs. Lec. XIII.

Ostq̄ Ph̄s posuit opiniōes ponētiū aīaȝ eē ex eltis τ rōnes ipoꝝ: τ iprobauit eas: h̄ ex incidēti ponit opionē quoꝛūdā dicētiū aīaȝ eē in eltis. Et circa h̄ duo facit. Prio.n. pōit opinionē. Scdo vo rōnē opiniōis. ibi (Opinari aūt.) Circa p̄m duo facit. Prio ponit opinionē. Scdo improbat eā. ibi (Hoc aūt τc.) Dicit ḡ q̄ sunt qdaȝ q dicūt aiam misceri in toto vniuerso: ponētes eā tā in elemētis q̄ i elemētatis. Vñ qdā Ph̄s noie Thales fortassis motus ab hac opiniōe: opinatus est oia plena eē dijs. Volebat.n. q̄ totū vniuersum eēt aiatū τ ei° aia eēt deus. Unde sicut aia est in q̄libet pte aialis: τ tota: ita volebat q̄ i q̄libet pte vniuersi eēt de°: τ sic oia eēnt plena dijs: τ forte ex hoc ꝓuenit idolatria. ¶ Cōsequēter cū dicit

Opio ponētiū oia esse plena dijs.

¶ Hoc autē dubitatiōes hȝ nōnullas. Quā enim ob causam aia in aere quidē: vel igne si inest: non facit animal: in mixtis autem facit. Presertim cuȝ in illis videať esse p̄stantior. Queret etiam quispiam quam ob cām anima ea que est in aere p̄stabilior est ac immortalior ea q̄ in animalibus iest. Utrobiqȝ autem emergit quoddaȝ absurdū: τ rōnis egrediēs metas. Nam ignē: aut aerē animal eē dicere: rōnis egrediť fines: τ asserere rursus aialia non eē si insit in ipsis anima: perabsurdum est sane.

¶ Hoc aūt hȝ quasdā dubitatiōes: ꝓpter quam enim cām in aere aut in igne aia cum sit nō facit animal in mixto: τ hic in his melior esse putata. Queret.n. vtiqȝ aliquis quā ob cām que i aere aia: ea que in aialibus melior τ imortalior. Accidit autē vtrobiqȝ incōueniēs τ irrationabile.

¶ Et nāqȝ dicere aial ignē aut aerē: magis irrationabilium est: τ non dicere animalia cuȝ anima insit: inconueniens est. T.c.87.

¶ Improbat hāc opinionē dicēs: q̄ h̄. s. q̄ aia sit in eltis τ in elemētatis: hȝ q̄sdā dubitatiōes τ oppōnes: q̄rū vna est: qꝛ si aia est in aere τ in igne (in istis.n. duob° dicebāt maxime eā eē) difficile erit eis dicere pp quā cāȝ aia in eis nō facit aial. i. quare ista non sunt aialia: cū in mixtis aia faciat aial. i. mixta aiata sint aialia. p̄cipue cum putādū sit q̄ hec. s. aia sit q̄ melior in eltis simplicibus q̄ in eltatis. Alia dubitatio est: qꝛ q̄ret aliqs ex his vtiqȝ motus: q̄re aia q̄ s̄m ipsos est in elementis: est melior τ immortalior q̄ aia q̄ est in elemētatis: cur hec q̄ est in elemētatis ꝯstituat aial: τ cognoscēs τ sentiēs: illa vo q̄ ē in elemētis nō ꝯstituat. Ex his aūt dubitationib° quecūqȝ ponať accidit inconueniens τ irrationabile: qꝛ dicere q̄ ignis siue aer sit aial. vt p̄mo dubitať: est maxime icōueniēs τ ad sensum apparet falsum: τ est dcm̄ nō habētiuȝ rōnem. Et nō dicere ea in q̄bus est aia eē aialia valde incōueniēs ē. Nā s̄ȝ h̄ in nullo differt iter eē aiaȝ i aliquo corpore τ nō eē. ¶ Cōsequēter cum dicit.

¶ Videntur autē ideo putasse in his animam esse: qꝛ totū τ partes eiusdē sunt speciei. Quare necesse est ipsos: τ aiam: τ partes eiusdem esse dicere speciei: si animalia ex eo fiunt animantia qꝛ in ipsis aliqua pō continentis recipitur.

¶ Opinari autem videnť animā esse in his: qm̄ totum partib° similis spēi. quare necessariū ipsis dicere animaȝ τ similis speciei partibus esse: si intercipi aliquid continentis in animalibus animata animalia fiunt. T.c.88.

¶ Ponit rōneȝ p̄mi iste opinionis. Et circa hoc duo facit. Prio ponit rōnem: τ improbat eā. Scdo ꝯcludit qd manifestū sit ex oībus que dicta sunt. ibi (Manifestuȝ igiť τc.) Circa p̄m duo facit. Prio.n. ponit rōnē opinionis dicēs: q̄ rō quare dicti phi opinari videnť aiam eē in his

.i.in oibus elmtis:est qz ipsi volebant q toti z ptes i elemētis cū sint simplicia:q essent similis spēi. Un cuz viderent z opinarētur q pars ptinētis.i.aeris itercepta in corporibus aialiū per inspirationez z respirationē fit cā qre aialia fiāt aiata:z sit aia:necesse erat eis dicere (aiaz esse similis speciei partibus).i.totum continens esse aiatum. ¶ Secundo vo cum dicit.

¶ Quod si aer quidē discerpt⁹ eiusdē est speciei: anima autē z dissimilium partium:patet aliam ipsi⁹ partem inesse:aliam non inesse. Necesse est igitur ipsam aut similiū esse partium:aut non in quacunqz totius inesse parte.

¶ Si aūt aer quidez discerptus similis speciei. anima autē dissimilis partis: hec quidez aliqd ipsius existet:aliud autem non existet. Necesse est igitur ipsam similis partis esse:aut non esse in qualibet parte omnis.

¶ Improbat dictā rōnem dicens.q qz aer discerpt⁹ z attractus est similis spēi toti aeri:sequeī q aia aialis sit similis ptis aie toti⁹ aeris. Sz pstat q aia aialis cuiuslibz est dissimilis ptis aie aeris:qz vna ipsius.s.aia aeris(existet).i.imortalis ē fm eos:vtpote q̄ semp viuificat z sp viuificauit oia viua.(Aliud aūt).s.aia huī⁹: vel illi⁹ aialis(nō existet).i.est mortalis fm eos. Necesse est ḡ alterū duoz incōuenietiū seq ex hoc videlicet q si aer sit similis ptis.s.ille qui est intra:z ille q est extra z aia ēt:qd improbatū est. Aut si ipsa aia est dissimilis partis:z aer similiū.tūc sequiī q aia nō sit in q̄libet parte (omnis) .i.totius aeris:qd est ꝯ eos:qui totum aerem animatum ponebant. ¶ Consequenter cum dicit.

¶ Pz igiī ex dictis:neqz cognitiōez ex eo cōpetē aie: qz pstat ex elētis:neqz recte vēqz dici motū eidē iesse.

¶ Manifestuz igiī ex dictis est: q neqz cognoscere inest aie:ppter id qd ex elmtis: neqz moueri ipsam bene:neqz vere diciī.

¶ Concludit ex oibus q̄ dicta sunt de opinionibus antiquoz:q neutrū illoz qd ipsi attribuebāt aie sit verum: nec bn dictū:eo mō quo ipsi dixerūt.s.q neqz cognoscere inest aie ex eo q est ex elementis:sicut ipsi ponebant. Neqz etiā motus seu moueri inest ei ex hoc qd ex dictis elementis constabat fm eos:z hoc satis aperte z clare pz inspicienti ad supradicta.

¶ At qm̄ cognoscere:sentire:opinari:isuper cupere: deliberare:z oino appetitiones:ipsius aie sunt:motus ēt aialium loco ab aia fit:z insuper accretio: status:atqz decretio:quereret vtiqz quispiam:vtrum borū vnūquodqz toti anime cōpetat: z nos ielligam⁹ z sentiamus z moueamur ceteroruqz vnūqdqz agamus:patiamurqz tota:an alijs alia ptib⁹. Ipsum p̄terea viuere: vtrū in borum aliquo vno:an in pluribus:an in oibus psistat:an sit eius alia q̄dā ēt cā.

¶ Qm̄ aūt cognoscere aie ē z sentire z opinari: adhuc aūt cōcupiscere z deliberare z oino ap-

T.c.89. petitus. ¶ Fit aūt z fm locū mot⁹ ab aia i animalibus. Adhuc aūt z augmētum: z status z decremētum: vtrū toti aie vnūquodqz borum isit: z omni z intelligimus z sentimus: z aliorū vnūqdqz facimus z patimur:aut ptibus alteris altera. Et viuere igiī vtrum in aliquo borum sit vno:aut plurib⁹:aut in omnibus:aut in alia aliqua causa.

Lec. XIIII.

Positis opinionib⁹ antiquoz de aia z iprobatis:ꝯsequēter Phs mouet q̄sdā dubitatiōes. Et circa hoc duo facit. Prio.n.mouet ipsas qōnes. Scdo vo soluit eas.ibi(Dicūt itaqz zc̄.) ¶ Sciedū est aūt q operationes aie.s.sentire:intelligere:appetere:moueri fz locū:z augeri:possūt dupl'r accipi:qz vel fm modū operādi:z sic sunt tres potētie aie:z bis attribuunī bē actiōes:potētie videlz vegetabili sensibili:z intellectuali. Que qdē differūt. Naz nutritiua siue vegetabilis agit mediātib⁹ q̄litatib⁹ actiuis z passiuis vt calidū:frigiduz:z bē. Sensitiua vo seu sensus:lz nō idigeat q̄litatibus sensibilib⁹ ad sentiendū: idiget tñ organo corporali. Intellectus vo neutro istoz idiget:qz nec q̄litatibus:nec p organū corporale aliquid itelligit:sz pficitur in opatione sua absqz aliquo organo. Si aūt accipiam⁹ bē actiones fm gñā actionuz: sic sunt quinque potētie.s. nutritiuū:sensitiuū:motiuū fz locum: appetitiuum z intellectiuū:z actiones boz sunt sentire: nutriri:mouere:appetere:z intelligere. Et iō cū Phs de aia fm suā totalitatē fm opiniones antiquoz supra tractasset z reprobasset eas:bic ingrit de ptib⁹ z opōnibus ipsaz ptiū:z mouet duas qōnes:quarū p̄ª talis ē. Utrū opōnes aie q̄ sunt cognoscere z sentire q̄tū ad sensum.z opinari q̄tum ad intellectū: adhuc ꝯcupiscere q̄tuz ad ꝯcupiscibilē:deliberare q̄tū ad rōnalē:z est appetitus q est in plus:qz ꝯcludit cū bis duobus irascibilē:z moueri fm locū:z augeri:z stare z diminui:ꝯueniāt toti aie:vt.s. vnūqdqz eoz sit in omni parte aie.i.fm q̄libet partem aie itelligam⁹:sentiam⁹:moueamur:appetam⁹:z nutriamur. Aut singulū istoz habeat singulā partem aie determinatā:vt.s.alio intelligamus z alio sentiamus: z sic de alijs. Scda questio est:qz dato q quelibet operatio anime habeat spālez partē:itē erit q̄stio:vtrū hoc qd est viuere cōueniat alicui partiū:ita q sit i aliquo vno:aut in pluribus partibus:aut in omnibus. Et si nō in bis:vtruz sit in aliquo alio. ¶ Consequenter cum dicit.

¶ Atqz sunt qui dicunt ipsam esse partibilem:nosqz alia eius parte intelligere:alia cupere censent.

¶ Dicūt itaqz quidā partibilē ipsam z alio aūt intelligere:alio quidem concupiscere. T.c.90.

¶ Rñdet ad qōnes positas. Et pmo ad pᵃᵐ. Scdo vo ad zᵃᵐ.ibi(Uidenī aūt z q̄ zc̄.) Rñdēs autem pme qōni. Prio ponit opionez quorūdā pboz ad B. Scdo iprobat eā.ibi(Quid igiī ptiet zc̄.) Quidā.n.dicūt q bē opationes nō ꝯueniūt toti aie sz partib⁹. Dicūt.n.aiaz eē ptibilē:z alio itelligit z alio cōcupiscit:sicut q ponebāt sensitiuaz in cerebro:viuificatiuā i corde z bē. Sed bē opio est quodāmodo vera:z quodāmodo falsa:qz si in aia intelligas diuersas partes potentiales:sic est vez q aia bz diuersas partes z vires:z alia intelligit:z alia sentit. Aia.n. est qdā totū potētiale:z pars accipiī ibi potentialis respectu toti⁹ potestatiui. Si vo itelligaī q aia sit quedaz magnitudo seu q̄titas:z diuidaī in diuersas ptes q̄titatiuas:sic est falsa. Isti vo pbi itelligebāt aiam eē ptibilē fm būc modū. Et addebāt plus:q bui⁹ potentie anime erāt diuerse aie. ¶ Cōsequēter cum dicit.

¶ Quid igiī ipsam ptinet aiam:si partibilis fit. Non corpus quippe.cū ptra potius videaī: corp⁹ anima ptinere. Quapropter z egressa: dissoluiī corp⁹ atqz

putrescit. Si igitur aliqd aliud ipsam ɔtineat vnũq̃
faciat: illud erit potissimũ aia. At oportebit de illo
ẽt q̃rere: vtrũ vnũ: an multarũ sit partiũ. Atq̃ si sit
vnũ: cur ⁊ aiam cõtinuo non dicimus vnũ esse. Sin
partibile: rursus ratio queret: quid nam sit illud qḋ
illud ẽt ɔtinet: atq̃ hoc pacto fiet in ĩfinitũ abijcio.
¶ Quid igĩ cõtinet aiaȝ: si ptibilis ẽ apta nata.
Nõ. n. vtiq̃ corpus. Videt̃. n. ɔtrariũ magis:
aia corpus ɔtinere. Egrediẽte. n. expirat ⁊ mar
T.c.91. cescit. ¶ Si igĩ alterũ aliqd vnaȝ ipsam facit:
illud maxie vtiq̃ erit aia. Oportebit aũt iter̃ ⁊
illud q̃rere: vtrũ vnũ aut multi partium sit. Si
quidẽ. n. vnũ est: ꝓpter qḋ non mox ⁊ animaȝ
vnũ. Si ṽo diuisibile: iterũ rõ queret qd est cõ
tinens: ⁊ sic vtiq̃ procedet in infinitum.
¶ Improbat Phs opinionẽ pdictã p tres rõnes: quaruȝ
pma talis est. Diuersa nõ possunt ɔuenire nisi ab aliquo
vniãtur. Si igĩ sunt diuerse aie in corpore: opȝ q̃ ab ali
quo ɔtineant̃ ⁊ vniant̃: sȝ nihil est qḋ vniat eas ⁊ conti
neat. g̃ nõ sunt diuerse. Et q̃ nihil sit ɔtinẽs ⁊ vniens ani
mã. sic pȝ. Quia aut est corpus in quo ẽ: aut aliquid aliḋ:
sȝ corpus non vnit eã ⁊ ɔtinet: imo magis anima ɔtinet
corpus. Videmus. n. q̃ egrediẽte anima a corpore corp⁹
deficit ⁊ marcescit. Si aũt aliqd aliud ɔtinet eã. tunc il
lud erit maxime aia: q̃ꝛ aie est ɔtinere ⁊ regere. Et si illḋ
erit aia. tũc iterũ oportebit querere vtrũ sit vna: aut mul
tipartium. Et si dicat̃ q̃ multipartium est: iterũ erit qḋ
q̃ vniat illud: ⁊ sic in infinitũ. Si ṽo dicat̃ q̃ est vnum.
(quare nõ dicũt mox). i. ab ipso pncipio q̃ aia sit vnum.
Non igĩ aia est diuisibilis in partes quãtitatiuas: sicut
ipsi dicunt. ¶ Scḋam rõnem ponit cum dicit.
¶ Dubitabit ẽt q̃spiã de partibus eius: quã vnaq̃q̃
potẽtiã in corpore habeat. Nã si aia tota totũ ɔtinet
corpus: oportet ⁊ vnãquãq̃ ẽt partem aliquã partẽ
corporis ɔtinere. Id aũt eẽ non posse videt̃. Quam
eni ptiũ corporis intellect⁹: aut quo ɔtinebit pacto:
fingere quoq̃ difficillimũ est.
T.c.92. ¶ Dubitabit aũt aliquis ⁊ de ipsius partibus:
quã positionẽ hȝ vnaqueq̃ in corpe. Si. n. to
ta aia oẽ corpus ɔtinet: ɔuenit ⁊ partium vnã
quãq̃ ɔtinere aliqd corporis. Hoc aũt assimi
lat̃ impossibili. Qualẽ. n. partẽ aut quomõ itel
lectus ɔtinebit: graue est ⁊ fingere.
¶ Quia si diuerse partes anime sunt in diuersis partib⁹
corporis: sequit̃ q̃ cuilibet operatiõi aie sit determinata
ps corporis seu organũ corporale. Sȝ h̃ est impossibile:
q̃ꝛ intellectus nõ hȝ determinatã partẽ. seu organũ ĩ cor
pore. Non igitur aia hȝ diuersas partes: sicut ipsi dicũt.
¶ Tertiam rationem ponit cum dicit.
¶ Videmus autem ⁊ plãtas diuisas viuere: ⁊ anima
liũ insector̃ nõnulla: vtpote aiam: ⁊ si non numero:
tñ specie eandẽ habentia. Itaq̃ ptiũ vtraq̃: ⁊ sen
sum hȝ: ⁊ per aliquod tẽpus loco mouet̃. Nec absur
dũ est: si nõ pdurãt. Instrumẽta nãq̃ nõ habẽt: vt
naturã ɔseruẽt. Nihilominus oẽs in vtraq̃ partiũ
insunt aie ptes: atq̃ aie eadẽ sub spẽ collocant̃: ⁊ ẽt
tota. Ille quidem q̃ꝛ nõ separabiles sunt: tota auteȝ
aia q̃ꝛ diuisibilis est.
¶ Dicunt̃ aũt ⁊ plãte viuere diuise: ⁊ aialium T.c.93.
quedã incisor̃ tanq̃ eandẽ habẽtia aiaȝ specie:
⁊ si nõ numero. Vnaqueq̃ qdẽ. n. partiũ sen
sum hȝ: ⁊ mouet̃ ſm locũ in quoddã tempus.
¶ Si aũt non permanet: nullũ incõueniẽs est. T.c.94
Instrumẽta. n. nõ hñt qbus saluent nãm: ſȝ ni
hil minus in vtraq̃ partiũ oẽs inexistunt par
tes aie: ⁊ similis spẽi sunt adinuicẽ ⁊ toti. Adi
uicẽ qdem: sicut que nõ separabiles sunt. Toti
aũt aie tanq̃ indiuisibili exñte.
¶ Quia si diuerse opõnes aie sunt in diuersis ptibus. tũc
nõ erit iuenire ptẽ in qua sint plures opõnes simul: nec
erũt ptes aialis silis spẽi: sȝ nos iuenim⁹ partes aliquor̃
aiator̃: que hñt plures opationes: ⁊ quor̃ aia est eiusdeȝ
spẽi in toto ⁊ in ptib⁹: sicut est in plãtis ⁊ in quibusdam
aialib⁹ q̃ decisa viuunt: sicut est in animalibus anulosis:
quorũ q̃libet ps decisa sentit ⁊ mouet̃ in qḋdã tps. Et si
dicat̃ q̃ nõ diu viuũt: nõ refert: q̃ꝛ nõ hñt instrã qb⁹ sal
uẽt cor̃ nãm: nihilomin⁹ tñ existũt in ptib⁹ diuersis plu
res operationes aie: ⁊ sunt similis spẽi adinuicẽ ⁊ ẽt toti.
Nõ g̃ sunt diuerse ptes aie in diuersis ptibus corporis.
Rõ aũt q̃re decisa viuũt est: q̃ꝛ q̃to aia est pfectior: tãto
exercet plures pfectas opationes ⁊ diuersas. Et ideo ad
exercẽdũ hᷓ opationes: necessaria sunt ei plura ⁊ diuersa
organa vel instrã corporalia in corpore in quo est. Quia
ṽo aia rõnalis: q̃to nobilior ⁊ pfectior est: tãto exigit ma
iorẽ diuersitatẽ organor̃: aia aũt que est in aialibus anu
losis ⁊ ĩ plãtis: q̃ꝛ parũ hȝ de pfectiõe: nec exercet diuer
sas opõnes: iõ requirit corpus magis simile ⁊ vniforme
⁊ saluat̃ in qualibet pte. ¶ Cõsequẽter cũ dicit.
¶ Videt̃ aũt ⁊ id pncipiũ qḋ inest in plãtis: aia q̃daȝ
esse. Hec enim sola cõis est: ⁊ plãtis: ⁊ aialib⁹. Atq̃
hec quidem a sentiẽdi principio separatur: sine autẽ
ipsa nihil est prorsus qḋ habeat sensum.
¶ Videtur autem ⁊ que in plantis anima prin T.c.95.
cipium quoddam esse. Hac enim sola commu
nicant ⁊ animalia ⁊ plante. Et ipsa quidem se
paratur a sensibili principio: sensum autem nul
lum sine hac habet.
¶ Soluit scḋaȝ q̃õnẽ. Circa qḋ sciendũ q̃ viuere ꝓprie ẽ
cor̃ que hñt motũ ⁊ opationẽ ex seipsis sine hoc q̃ mo
ueant̃ ab alijs. Vñ ⁊ viuere dupliciter accipit̃. vno mo
do accipit̃ viuere qḋ est esse viuẽtis: sicut dicit Phs: q̃
viuere est esse viuẽtib⁹. Alio mõ viuere ẽ operatio. Dõȝ
g̃ q̃ aia que est in plãtis. s. vegetabilis. videt̃ esse q̃si qḋ
dam pn^m qḋ manifestat vitã in rebus inferioribus: q̃ꝛ si
ne hac nihil viuit: ⁊ in hac sola cõicant oia que viuunt:
in alijs aũt nõ oia. Animalia enim ⁊ plãte in vegetabili
ɔueniunt solummõ. Itẽ vegetabile põt eẽ sine sensibili
⁊ intelligibili: sed hec nõ pñt esse sine vegetabili. Nullũ
enim animal hȝ sensum: seu intellectum (sine hac). s. ve
getabili. Ergo sic viuere attribuit̃ isti pncipio. s. vegeta
bili. sicut sentire tactui. Non tamẽ q̃ animal per solam
vegetabilem viuat: sed quia est primum principium in
quo manifestatur vita.

Finis Primi libri de Anima: cum
expositione Diui Thome
Aquinatis.

¶ Aristotelis stragyrite de aīa textus libri scd̄i.

Ictis hisce que a maiorib⁹ de anima nobis tradita sunt: redeamus rursus oportet: atq; enitamur velut ab initio determinare quid anima sit: ꝛ que nam sit eius cōmunis maxime ratio.

T.c.i. Ue quidē igitur a prioribus tradita de anima dicta sint. Iterum aūt tanquā ex principio redeamus tentantes determinare quid est anima ꝛ que vtiq; erit communissima ratio ipsius.

¶ Diui Thome aquinatis in secundū librum de anima Aristotelis p̄clarissima cōmētaria. Lectio. I.

Ostq̄ Ar. posuit opinionē alioꝝ d̄ anima in p̄ libro: in scd̄o accedit ad determinādū de aīa s̄z ꝓpriā opinionē: ꝛ veritatē. Et circa h̄ duo facit. Primo dicit de quo est intētio sua ꝯtinuās se ad p̄cedentia. Scd̄o ꝓsequit̄ suā intētionē. ibi (Dicimus itaq; vnum qd̄dā ꝛc̄.) Dicit ḡ p̄ ꝙ ī p̄ libro dicta sunt ea que tradita sunt a p̄orib⁹ de aīa. S̄z oꝫ iteꝝ. q. redeundo a p̄ncipio determinare veritatē. Qd̄ qdē ꝓpter suā difficultatē magis oꝫ tētare: q̄; securitatē de v̄itate inuenienda presumere. Et cū supra in ꝓhemio quesitū fuerit. vtrū p̄us d̄ aīa ipsa determinādū sit: aut de ptib⁹ ei⁹: q̄si hanc q̄ōnē determinās dicit ꝙ in p̄ncipio dd̄m ē qd est aīa: in quo notificat̄ ipa aīe eēntia. Postea autē determinabit̄ de ptibus siue potētijs ipsius. Et quasi h⁹ rōnez assignās subiungit: (ꝛ q̄ vtiq; erit cōmunissima rō ipsi⁹.) Cū. n. ostēdit̄ qd est aīa: tradit̄ id qd̄ est cōe. Cū aūt determinatur de vnaq̄q; partiū: aut potentiaꝝ ipsi⁹: tradit̄ id qd̄ ē spāle circa animā. Hic est aūt ordo doctrine: vt a cōibus ad minus cōmunia procedatur. sicut ostēdit Philosoph⁹ in principio phyſic̄. ¶ Deinde cum dicit.

Lect. i. ¶ Dicimus itaq; genus vnum quoddam eorum que sunt ipsam substantiam esse: atq; huius aliud vt materiam: quod quidem per se non est hoc aliquid: aliud formam: ꝛ speciem: qua quidem iam hoc aliquid dicitur: ꝛ tertium id quod ex istis constat: atq; componitur. Est autem materia quidem potētia: forma v̄o actus atq; perfectio. Que quidem bifariaꝫ dicitur: quedam enim est vt sciētia: q̄dā vt comtemplatio.

T.c.2. ¶ Dicimus itaq; vnum quoddam genus eorū que sunt substantiam. Huius autem aliud quidem sicut materiam: que s̄m se quideꝫ non est hoc aliquid: aliud autem sicut formam ꝛ speciem: s̄m quā dicitur iam hoc aliquid: ꝛ tertiaꝫ que ex his. Est autem materia quidem potentia: species autē endelechia. Et hoc dupliciter: hoc qdē sicut sciētia: illud aūt sicut cōsiderare.

¶ Prosequit̄ suā intentionez quā ꝓposuerat. Et diuidit̄ in partes duas. In p̄ma ōndit qd est aīa In scd̄a determinat de ptib⁹ ei⁹ siue potētijs eius. ibi (Potētiarū autem aīe ꝛc̄.) Prima diuidit̄ in duas. In p̄ma ponit diffinitionē aīe q̄ est q̄si demōstratiōis ꝯclusio. In scd̄a ponit diffinitionē aīe q̄ est q̄si demōstratiōis p̄ncipiū. ibi (Quoniā aūt ex certis quidē ꝛc̄.) Sciēduꝫ est. n. ꝙ sicut dicit̄ in p̄mo posterioꝝ: oīs diffinitio aut est ꝯclusio demōstratiōis: sicut hec. tonitruū est ꝯtinu⁹ sonus in nubib⁹: aut ē demōstratiōis p̄ncipiū: sicut hec. tonitruum est extinctio ignis in nube: aut est demōstratio positiōe. i. ordine differens: sicut hec. tonitruum est ꝯtinuus sonus in nubibus. ꝓpter extinctionē ignis in nube. In hac enim ponit̄ ꝛ demonstrationis conclusio: ꝛ p̄ncipiū. ꝛ non s̄m ordinez syllogismi. Prima aūt pars diuidit̄ in duas. In p̄ma ponit diffinitionē p̄mam aīe. In scd̄a manifestat eā. ibi (Uniuersaliter igit̄ dictū ꝛc̄.) Prīa diuidit̄ in duas. In p̄ma p̄mittit quasdā diuisiones ex q̄bus habet̄ via ad inuestigandū diffinitionē aīe. In scd̄a inuestigat aīe diffinitionē. ibi (Quare oē corpus ꝛc̄.) Sciēdū aūt est ꝙ sicut docet ph̄s in. 7. metaph̄. hec est dr̄ia inter diffōnem sub̄e ꝛ accn̄tis: ꝙ in diffōne sub̄e nihil ponit̄ qd̄ sit extra subaꝫ diffiniti: diffinit̄. n. vnaqueq; suba per sua p̄ncipia mālia vel formalia. In diffōne aūt accn̄tis ponit̄ aliqd qd̄ ē extra eēntiā diffiniti. s. subm: opꝫ. n. subm poni in diffinitione accn̄tis. Sicut cū dr̄. symmitas ē curuitas nasi. Et hoc iō est: q2 diffinitio significat qd̄ qd est res: suba autē est qd cōpletū in suo eē ꝛ ī sua spē: accn̄s aūt nō hꝫ eē cōpletū: s̄ꝫ depēdēs a suba. Silr̄ ēt nulla forma est qd cōpletū ī spē: s̄ꝫ cōplemētū spēi cōpetit sub̄e cōposite. Un̄ suba cōposita sic diffinit̄ ꝙ in eius diffōne nō ponit̄ aliquid qd̄ sit extra eēntiā ei⁹. In oī aūt diffōne forme ponit̄ aliqd qd̄ est extra eēntiā forme. s. ꝓpriū subm eius siue mā. Un̄ cū aīa sit forma: oꝫ ꝙ ī diffōne ei⁹ ponat̄ mā siue subm eius. Et iō in p̄a pte ponit duas diuisiōes: q̄rū p̄ma nec̄ia est ad inuestigādū id qd̄ in diffōne aīe ponitur ad exprimēdā eēntiā eius. Alia que ē nec̄ia ad inuestigādū id qd̄ ponit̄ in diffōne aīe ad exprimēdū subm ipsi⁹. ibi (Sub̄e aūt maxime ꝛc̄.) Circa p̄m innuit tres diuisiones: quarū p̄a est s̄m ꝙ ens diuidit̄ in decē p̄dicamenta. Et hanc innuit ꝑ hoc qd̄ dicit: ꝙ suba dr̄ eē vnū gen⁹ entiū. Scd̄a diuisio est s̄m ꝙ suba diuidit̄ in māꝫ ꝛ formā ꝛ cōpositū. Materia qdē est q̄ s̄m se nō est hoc aliquid: sed in potētia tm̄ vt sit hoc aliqd. Forma aūt est s̄m quā iā est hoc aliqd in actu. Substantia v̄o cōposita est que est hoc aliqd. Dicit̄. n. eē hoc aliqd. i. aliqd demr̄atū qd̄ ē cōpletū in eē ꝛ specie: ꝛ hoc ꝯuenit soli sub̄e cōposite ī rebus mālib⁹. Nam sub̄e sepate q̄uis nō sint composite ex mā ꝛ forma: sunt tn̄ hoc aliqd cū sint subsistētes in actu ꝛ cōplete in natura sua. Aīa aūt rōnalis q̄tū ad aliqd pt̄ dici hoc aliqd: s̄m hoc qd̄ pōt esse per se subsistēs. S̄ꝫ q2 nō hꝫ spēꝫ cōpletā: s̄ꝫ magis est ps spēi: non oīno ꝯuenit ei ꝙ sit hoc aliqd. Est ḡ dr̄ia iter mām ꝛ formā ꝙ mā est ens in potētia: forma aūt est endelechia. i. act⁹: quo. s. mā fit actu. vn̄ ipm cōpositū est ens actu. Tertia diuisio est ꝙ act⁹ dr̄ dupl̄r. Uno mō sicut sciētia est actus. Alio mō sicut ꝯsiderare est actus. Et dr̄ia hoꝝ actuum ex potentijs ꝑpēdi pōt. Dr̄. n. aliq̄s in potentia grāmaticus: an̄q̄; acq̄rat habitū grāmatice discēdo vel inueniēdo: q̄ qdē potētia in actū reducit̄ qn̄ iā aliq̄s hꝫ habitū scientie. Sed tūc est iteꝝ in potentia ad vsuꝫ habitus cū non ꝯsiderat ī actu: ꝛ hec potētia ī actū reducit̄: cū actu ꝯsiderat. Sic igit̄ ꝛ scīa ē act⁹: ꝛ ꝯsideratio ē act⁹. ¶ Deide cū dicit.

¶ Maxime autem corpora videntur esse substantie: ꝛ ipsorum ea magis que naturalia sunt. Hec eniꝫ ceterorum principia sunt. Naturalium v̄o corporum quedam habent vitam: quedā nō habent sed ea vacant. Uitā aūt dicimus nutritionē: accretionez atq; decretionē: que qdē per idipsum fit qd̄ viuere dicit̄.

¶ Substātie

Right margin: Lect. — Lect. — i. t. 4 — T.c. — T.c.i — hoc al- gd: gd

Lc.3. ¶ Substantie autem maxime esse videntur corpora: ⁊ horuȝ physica: hic enī aliorū principia. Physicorum autem alia quidem habent vitā: alia autem non habent. Uitam autē habere dicimus id quod per seipsum alimentum ⁊ augmentum ⁊ decrementum habet.

¶ Ponit diuisiones ex qbus inuestigat̃ id qđ ponit̃ in diffinitione anime pertinens ad eius subm. Et inuit tres diuisiones. Quarū pᷓma est ꝙ subax quedā sunt corpora: ⁊ quedā nō sunt corpora. Inter quas subas maxime sunt manifeste corporales sube. Nā sube incorporee quecūq; sint: imanifeste sunt: eo ꝙ sunt a sensibus remote et sola rōne inuestigabiles. Hoc est ergo qđ dicit: ꝙ (corpora maxime videnẗ esse sube.) Scđa diuisio est ꝙ corpoꝝ q̄dā sūt corpa physica .i. nālia: quedā nō nālia sȝ artificialia. Homo enim ⁊ lignū ⁊ lapis sunt nālia corpora: domus ⁊ securis sunt artificialia. Magis aūt videnẗ substantie corpora nālia q̄ȝ artificialia: qa corpora nālia sunt pᷓncipia artificialiū. Ars enim operat̃ ex materia quā nā ministrat: forma aūt que per artē inducit̃ est forma accidētalis: sicut figura vel aliquid huiꝰ. Unde corpora artificialia non sunt in genere substātie per suā formā: sed solum per suā mām que est nālis. Habēt ergo a corporibꝰ nālibus ꝙ sint sube. Unde corpora naturalia sūt magis substātie q̄ȝ corpora artificialia: sunt enim sube nō soluȝ ex parte materie: sȝ etiā ex parte forme. Tertia diuisio est ꝙ corporū nālium quedā habēt vitā et quedam non habēt. Istud autē dicitur habere vitā: qđ per seipsuȝ hēt alimentū: augmentū ⁊ decrementū. Sciënduȝ aūt est ꝙ hec explanatio magis est per modū exempli: q̄ȝ per modum diffinitionis. Nō eniȝ ex hoc solo ꝙ aliquid habet augmentū ⁊ decrementū viuit: sed etiā ex hoc ꝙ sentit ⁊ intelligit: ⁊ alia opera vite exercere pōt. Unde in substātijs separatis est vita ex hoc ꝙ habēt intellectū ⁊ voluntatem: vt pȝ in xiᵒ metaphy. lȝ nō sit in eis augmentuȝ ⁊ alimentū.

Lib'12. Lc.40.

Sed qa in istis gn̄abilibus ⁊ corruptibilibus anima que est in plantis ad quā pertinent alimentum ⁊ augmentū: vt in fine primi dictum est. pᷓncipiū est vite: ideo hic quasi exēplariter exposuit hn̄s vitā id qđ habet alimentum ⁊ augmentū. Propria autē ratio vite est ex hoc ꝙ aliqd est natum mouere seipsum: large accipiēdo motū: put etiā itellectualis opatio motus quidā dicit̃. Ea enim sine vita esse dicimus que ab exteriori tm̄ pᷓncipio moueri possunt. ¶ Deinde cum dicit.

Nu gd.

¶ Quare corpus omne naturale particeps vite substantia est: ⁊ ita substātia vt composita. Atq; cū tale etiam sit corpus: id est habens vitaȝ. Corpus profecto non erit aīa. Corpus nāq; non subijt rationeȝ eoꝝ que sunt in subiecto: sed vt subiectū potius est: ⁊ materies. Necesse est igitur aīam substantiam esse: perinde atq; formā corporis naturalis potentia vitam habentis. Substantiā vᷓo actus est ⁊ perfectio. Talis igitur corporis est perfectio atq; actus.

¶ Quare omne corpus physicum participans vitā substantia erit. Substantia autem sic sicut composita.

Lc.4. ¶ Quoniam aūt est corpus ex huiusmodi vitam habens: non vtiq; erit corpus anima. Non est enim eorū que in subiecto corpus. Magis autem sicut subiectum ⁊ mā est. Necesse est ergo aīaȝ substātiā esse sicut speciē corporis physici potētia vitā habētis. Substātia aūt actus: huiusmodi igit̃ corporis actus.

¶ Inuestigat aīe diffinitionē suppositis pᷓmissis diuisionibus. Et circa hoc tria facit. Primo inuestigat partes diffinitionis. Scđo ponit diffōnē. ibi (Si aūt aliqđ cōe ⁊c.) Tertio ex diffōne data excludit quādā dubitationē. ibi (Unde nō opȝ querere ⁊c.) Circa pᷓmū duo facit. Pᷓio inuestigat particulas diffinitionis que pertinēt ad eēntiā aīe. Scđo eam que pertinet ad essentiā subiecti. ibi (Tale aūt: qđcūq; organicū.) Circa pᷓmū duo facit. Pᷓio inuestigat hāc particulam: ꝙ aīa est actus. Scđo hanc ꝙ est actus pᷓmus. ibi (Hic aūt dicit̃ duplr̄.) Cōcludit g̃ pᷓmo ex pᷓdictis ꝙ cuȝ corpora physica maxime videant̃ esse substātie: ⁊ omne corpus habēs vitā sit corpus physicū: necesse est dicere ꝙ omne corpus hn̄s vitam sit suba. Et cū sit ens actu: necesse est ꝙ sit substātia cōposita. Quia vᷓo cū dico corpus hn̄s vitā: duo dico .s. ꝙ est corpus: ⁊ ꝙ est huiꝰ corpus .s. habēs vitā: nō pōt dici ꝙ illa pars corporis habētis vitā que dicit̃ corpus sit aīa. Per aīaȝ enī intelligimus id quo hn̄s vitā viuit. vnde opȝ ꝙ itelligatur sicut aliquid in subto existens: vt accipiat̃ hic large subiectū nō solū put subm dicit̃ aliqd ens actu: per quē modū accidēs dicit̃ esse in subto: sed etiā ꝯm ꝙ materia pᷓmā que est ens in potētia dī subiectū. Corpus auteȝ qđ recipit vitaȝ magis est sicut subm ⁊ mā: q̄ȝ sicut aliquid in subto exn̄s. Sic igit̃ cū sit triplex suba .s. cōpositū: materia: ⁊ forma: ⁊ aīa nō est ipsum cōpositū qđ est corpus habens vitā: neq; est mā que est corpus subiectuȝ vite: relinquit̃ per locū a diuisione ꝙ aīa sit substātia sic̃ forma: vel spēs talis corporis .s. corporis physici hn̄tis in potētia vitā. Dixit aūt (hn̄tis vitā potētia.) ⁊ nō simplr̄ habentis vitā. Nā corpus hn̄s vitā itelligit̃ suba cōposita viuēs: cōpositū aūt nō ponit̃ in diffinitiōe formę sed mā. Mā autē corporis viui est id qđ cōparat̃ ad vitā sicut potētia ad actuȝ: ⁊ hoc est anima: actus ꝯm quē corpus viuit. Sicut si dicerē ꝙ figura est actus: nō quidē corporis figurati in actu: hoc enim est cōpositū ex figura ⁊ corpore: sȝ corporis quod est subiectū figure qđ cōparat̃ ad figurā sicut potētia ad actum. Et ne aliquis crederet ꝙ anima sic esset actus sicut aliqua forma accidentalis actus est. Ad hoc remouendū subdit ꝙ anima est sic actus sic̃ substantia est actus .i. sicut forma. Et quia omnis forma est indeterminata materia: sequit̃ ꝙ sit forma talis corporis quale dictum est. Sciendum autē est: ꝙ hec est differentia forme substantialis ad formā accidentaleȝ ꝙ forma accidentalis non facit ens actu simpliciter: sed ens actu tale vel tm̄: vtputa magnuȝ vel album vel aliquid aliud huiusmodi. Forma aūt substātialis facit esse actu simpliciter. Unde forma accidentalis aduenit subiecto iam preexistenti actu: forma aūt substantialis non aduenit subiecto iam preexistenti in actu: sed existenti in potentia tm̄ .s. materie prime. Ex quo patet ꝙ impossibile est vnius rei esse plures formas substātiales: qa pᷓma faceret ens actu simplr̄: ⁊ oēs alie aduenirent subiecto iaȝ existenti in actu: vnde accidentaliter aduenirent subiecto iam existenti in actu: non enim faceret ens actu simpliciter: sed ꝯm quid. Per qđ tollitur positio Auicebron in libro fontis vite: qui posuit ꝙ ꝯm ordinem generum ⁊ specierū est ordo plurium formarū substantialium in vna ⁊ eadē re: vtputa ꝙ in hoc idiuiduo hoīs est vna forma per quā est substātia: ⁊ alia per quā est corpꝰ: ⁊ tertia per quā est animatū corpꝰ: ⁊ sic de alijs. Opȝ enī ꝯm premissa dicere ꝙ vna ⁊ eadē forma subalis sit per quā hoc indiuiduū est hoc aliqd siue suba: ⁊ per quaȝ est corpus:

Dffa iter formam substalez et accitale.

τ animatū corp⁹:τ sic de alijs. Forma eni perfectior dat māe hoc qd dat forma minus pfecta:τ adhuc amplius. Unde anima nō solū facit esse subām τ corpus qd etiā facit forma lapidis:sed etiā facit esse aiatū corpus. Non ergo sic est intelligendū φ aīa sit actus corpis:τ φ corp⁹ sit eius materia τ subiectū:quasi corpus sit cōstitutū p vnam formā que faciat eum esse corpus:τ superueniat ei aīa faciēs ipm esse corpus viuū:s3 qr ab aīa est:τ φ sit:τ φ corp⁹ sit:τ φ sit corpus viuū. Sed h qd est esse corp⁹ qd est imperfectius:est qd māle respectu vite. Et inde est φ recedente aīa non remanet idem corpus specie.nā oculus τ caro in mortuo non dicunt nisi equoce vt patet
Lec.io. per phm in 7° meta. Recedente eni3 aīa succedit alia
t.c.35. forma subālis que dat aliud esse specificū:cū corruptio vnius nō fit sine gñatione alterius. ℭ Deinde cum dic.

ℭ Sed cū perfectio atq3 actus bifariā dicatur:vt dixinius:quidam enim est vt scientia:quidā vt contemplatio:patet aīam actum esse:perinde atq3 scientia3. Nam ex eo quia anima est τ somnus est:τ vigilia qdem contemplationi:somnus aūt scientie operatione vacanti similis est. Altera autē alterā in eodem: scientia inquā cōtemplationē generatione precedit. Quapropter aīa primus est actus:perfectioq3 corporis naturalis potentia vitam habentis.

ℭ Hic autē dicit dupliciter. Alius quide3 sicut scientia:alius autē sicut considerare. Manifestum ergo φ sicut scientia. Inexistere enim ani
Tx.c.7. mam:τ somnus τ vigilia est. Proportionale autem vigilantia quidē ipsi ɔsiderare:somnus autem ipsi habere τ non operari. Prior aute3 generatione in eode3 scientia est. Unde anima est act⁹ prim⁹ corpis physici potētia vitā hntis.

ℭ Uenat scdam particulā diffinitionis et dicit φ actus dicit dupl:alius sicut scia:τ alius sicut cōsiderare:vt supra expositū est. Et manifestū est φ aīa est actus sic scia: qa in hoc φ aīa existit inest aiali:τ somnus τ vigilia. Et vigilia quidē assimilat cōsiderationi:qa sicut cōsideratio est vsus scie:ita vigilia est vsus sensuum:sed somnus assimilatur habitui scie qñ aliqs fm ipsu3 nō operat:in somno eni gesciunt vtutes aiales. Horū aūt duor actuū scia est prior gñatione in eodē. Cōparat eni cōsideratio
Lec.8. ad scia3:sic actus ad potentiā. Actus aūt vt habet in 9°
t.c.ij. meta.natura est prior potētia.est eni finis τ complemētum potentie. Sed ordine gñationis τ tēporis vniuersaliter loquēdo:actus est prior potētia.nam id qd est in potentia reducit in actū per aliquid ens actu. Sed in vno τ eodē:potētia est prior actu. Na3 aliqd est pmo in potētia:τ postea actus fit. Et pp hoc dicit φ (scia est prior generatione in eodē φ cōsideratio.) Unde cōcludit φ cum anima sit actus sicut scia:φ sit actus primus corpis physici potētia vitā hntis. Sciendū aūt φ phs dicit aiam esse actū primū:nō solū vt distinguat aiam ab actu q est opatio:sed ēt vt distinguat eā a formis elatoꝝ que semper hnt suā actionē nisi ipediant. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Et talis plane vt partes ipsius sint instrumenta. Enimuero partes quoq3 plantarū instrumenta sine cōtrouersia sunt:quānis videant penitus simplices esse. Eius enim qd circa fructū est:illud tegmen est foliū τ fructus etiā. Radices preterea vice3 subeūt oris:vtrisq3 nāq3 trahitur alimentum.

ℭ Tale autem quodcūq3 organicum. Organa autem τ plantarū partes sunt:sed penitus simplices:vt folium fructiferi cooperimentum. Fructiferu3 aūt fructus. Radices vo ori similes sunt:vtraq3 enim trahunt alimentum.

ℭ Uenatur particulā que est ex parte subiecti:τ qa dixerat φ aīa est actus corporis physici habētis vitam in potentia:etiam dicit φ tale est omne corpus organicu3. Et dicit corpus organicū qd hēt diuersitatem organoꝝ. Diuersitas autē organoꝝ necessaria est in corpore suscipiēte vitam propter diuersas operationes aie. Anima eni3 cum sit forma pfectissima inter formas reꝝ corpalium: est pn^m diuersaꝝ opationū:τ ideo reqrit diuersitatē organorū in suo pfectibili. Forme vo rerū inanimataꝝ ppter sui iperfectionē sunt pncipia paucarū operationū:vnde non exigunt diuersitatē organorum in suis perfectionibus. Inter aīas aūt aīa plantarū imperfectior inuenit: vnde in plantis minor est diuersitas organorū φ in aīalibus. Et ideo ad ostendendū φ omne corpus suscipiēs vitam est organicū:accipit argumētū ex plātis in qbus est minor diuersitas organoꝝ. Et hoc est qd dicit:φ etiā plantaꝝ partes sunt diuersa organa. Sed partes plantarū sunt penitus simplices:id est cōsimiles:nō eni3 est in eis tanta diuersitas sicut in partibus aīaliu3. Pes enim aīalis ex diuersis partibus cōpositus est:scil3 carne neruo osse τ huiusmodi. Sed partes organice plantarū non habēt talē diuersitatē partium ex quibus cōponant. Et φ partes plantaꝝ sint organice manifestat per hoc φ diuerse partes sunt ad diuersas operationes. Sicut foliu3 est ad cooperimentu3 corticis vel fructiferi:id est illius partis in qua fructus nascit. Cortex autē vel fructiferū ad cooperimentū fructus. Radices autē in plantis sunt pportionabiles ori animaliū:qa vtraq3 attrahūt alimētu3.s.radix in plātis:τ os in aīalibus. ℭ Deide cū dicit.

ℭ Si igitur cōmune quid de omni anima sit dicēdū: ipsa perfectio prima:primus actus est corporis naturalis:cuius partes sunt instrumenta.

ℭ Si autem aliquod commune in omni anima oportet dicere:erit vtiq3 primus actus corporis physici organici.

ℭ Colligit ex omnibus predictis diffinitionē anime:τ dicit φ si aliqua diffinitio cōmunis debeat assignari que cōueniat omni anime:erit hec.(Anima est actus pmus corporis physici organici.) Non aūt oportet addere potentia vitam habentis. Loco enim huius ponitur organicum:vt ex dictis patet. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Idcirco nō querere oportet:si vnū sit anima atq3 corpus:sicut neq3 cerā τ figurā:neq3 oīno materiē cuiusq3:τ id cuius materies est. Nam cum vnum:et esse multifariam dicatur:actus est id quod proprie vnum est:atq3 proprie est.

ℭ Unde non oportet querere:si vnu3 est anima τ corpus:sicut neq3 cera τ figura:neq3 omnino vniuscuiusq3 materie τ id cuius mā. Unu3 enim τ esse cum multipliciter dicantur:quod proprie est:actus est.

ℭ Ex diffinitione data soluit quandā dubitatione3. Fuit enim a multis dubitatu3 qūo ex anima τ corpore fieret vnū. Et qdā ponebāt aliqua media eē qbus aīa corpori vniret:τ quodāmō colligaret. S3 hec dubitatio iā locū

non

nō habet:cum ostensuz sit q᷑ anima sit forma corporis. Et hoc est qd̄ dicit q᷑ non oportet querere si ex anima ⁊ corpe fit vnū:sicut nec dubitat᷑ circa cerā ⁊ figurā:neqꝫ oīno circa aliquā mām ⁊ formā cuius est mā. Ostēsum
Lec.2. est eni in 8° meta.q᷑ forma per se vnit᷑ mãe sic actus ei⁹:
t.c.6. ⁊ idē est mām vniri forme qd̄ mãz esse in actu. Et h̄ est etiā qd̄ hic dicit q᷑ cū vnū ⁊ ens mltiplr̄ dicat᷑.s.de ente in po^a:⁊ de ente in actu: id qd̄ ꝓp̄e est ens ⁊ vnū est act⁹. Nā sic ens in potētia nō est ens simplr̄:sed ſm qd:ita nō est vnū simplr̄:sed ſm quid:sic eni dr̄ aliqd vnū sicut ⁊ ens. Et ideo sicut corpus hēt eē per aīaz sicut per formā: ita ⁊ vnitur anime imēdiate inquātū aīa est forma corporis. Sed iquātū est motor nihil ꝓhibet aliqd esse mediū: put vna pars mouet᷑ ab anima mediante alia.

¶ Uniuersaliter igitur diximus quidnam anima sit. Est enim ea substantia que est ratio:hec aūt est q̄ditas corporis talis. Et perinde sane atqꝫ si quid instrumētoꝝ artis naturale corpus esset; ceu securis. Eius nāqꝫ substantia ipsius esset(vt patet)securis rō:idqꝫ eēt aīa:q̄ sepata nō eēt vlteri⁹(vt pꝫ)securis:nisi noīe tm̄:at nunc est securis. Nō eni talis corporis suba ratioqꝫ est ipsa aīa:sed nālis(vt dixim⁹) talis q᷑ in se motus statusue principiū insitum habet.

T.c.8. ¶ Uniuersaliter quidem igitur dictuꝫ est quid sit anima. Substātia enim est que ſm rationē. Hec autē est qd̄ qd est erat esse huiusmodi corporis:sicut si aliquod organoꝝ physicuꝫ esset corpus:vt dolabra. Erat quideꝫ enim dolabre esse substantia ipsius:⁊ anima hec. Diuisa aūt hac non vtiqꝫ amplius dolabra erit:sed aut equiuoce:nunc autē est dolabra. Non eni huiuscemodi corporis qd̄ quid est esse ⁊ ratio anima: sed physici huiuscemodi habētis in seipso principium motus ⁊ status. Lec. II.

Posita diffinitione anime Phs hic eam manifestat. Et circa hoc duo facit. Primo manifestat diffōnē p̄missaꝫ. Scd̄o ex diffōne manifestat:quādā veritatē ꝯcludit.ibi(Ex qdē igit᷑ nō sit aīa ⁊c̄.)Circa p̄mū duo facit. Primo manifestat diffinitionē aīe quantū ad id qd̄ in diffinitione p̄dicta pōnit᷑ ex parte ipsius aīe. Scd̄o quātū ad id qd̄ ibi ponit᷑ ex parte subiecti.ibi(Est aūt nō abyciēs aīam ⁊c̄.)Circa p̄mū duo facit. Primo manifestat diffinitionē aīe ex silitudine rerū artificialiū.scd̄o ex partibus eius.ibi(Cōsiderare aūt in partibus opꝫ ⁊c̄.)Quia eni forme artificiales accidētia sunt que sunt magis nota quo ad nos q̄ꝫ forme subales:vtpote sensui ꝓpinquiora: ideo cōuenienter rōnē anime que est forma subalis per cōparationē ad formas accidētales manifestat. Similr̄ etiā partes aīe siue potētie eius manifestiores sunt quo ad nos q̄ꝫ ipsa aīa:pcedimus eni in cognitiōe anime ab obiectis in actus:ab actib⁹ in potētias per quas anima ipsa nobis inotescit:vnde cōueniēter etiā p partes ratio aīe manifestat᷑. Dicit ergo p̄mo:q᷑ dictū est in vl̄i qd sit aīa:cū p̄dicta diffinitio omni aīe ꝯueniat. Dictū est eniꝫ q᷑ aīa est suba que est forma a qua accipit᷑ ratio rei. Est aūt drīa iter formā que est suba:⁊ formā que nō ē suba. Nā forma accidentalis que nō est in genere sube nō pertinet ad essentiā siue q̄dditatē subiecti:nō eni albedo est de eētia corpis albi. Sed forma subalis est de essentia siue de q̄dditate subiecti. Sic igit᷑ aīa dicit᷑ forma subalis:qa est de essentia siue de q̄dditate corpis aīati. Et hoc est qd̄ subdit(Hec aūt.)s.suba que est ſm rōneꝫ(est qd̄ qd erat esse huic corpori.)id est corpori cōstituto in specie per talē formā. Ipsa eni forma ptinet ad essentiaꝫ rei que significat᷑ per diffōnē significantē de re quid est. Et qa forme subales cuiusmodi sunt forme corpoꝝ subaliū sunt latentes:manifestat hoc p formas artificiales que sunt accidentales. Et hoc est qd̄ subdit(sicut si aliquid organoꝝ.)id est artificialiū instrumētoꝝ:vt puta dolabra(eēt corpus physicū.)id est naturale:forma sua hoc modo se haberet ad ipsuꝫ sicut dictū est. Et ideo subdit(Erat quidē eniꝫ dolabre esse suba ipsius.)id est forma dolabre ſm quā accipit᷑ ratio dolabre:quā quidē rōneꝫ nōiat esse dolabre:eo q᷑ ſm eā dolabra dicit᷑ eē dolabra; hec inquā forma esset substātia dolabre. Et hoc ideo dic̄ qa forme corpoꝝ naturaliū sunt in gn̄e sube. Et vlterius si dolabra non esset solū corpus physicū:sed etiaꝫ corpus animatū:forma dolabre esset aīa: ⁊ ea separata non esset amplius dolabra nisi equiuoce:sicut separata anima nō est caro aut oculus nisi equiuoce. Nunc aūt qꝛ dolabra nō est corpus naturale:nec eius forma est qd̄ qd erat eē tali corpori:remota forma dolabre adhuc est dolabra.i. suba dolabre. Substantia eni corpoꝝ artificialiū est materia eorū que remanet sublata forma artificiali:licꝫ non remaneat ipsuꝫ corpus artificiale in actu. Et qa dixerat q᷑ aliter nunc est in dolabra:⁊ aliter esset si esset corpus physicū aīatum:assignat rōnem huius dicens.q᷑ hoc ideo est:qa(aīa non est qd̄ quid est esse ⁊ ratio.)id est forma huius corporis.s.artificialis(sed corpis physici huiuscemodi.)scilꝫ habētis vitā. Et vt manifestet quid sit esse physicū corpus:subiungit(habentis in seipso principiū motus ⁊ status.)Nālia eni sūt que in seipsis p̄n^m motus ⁊ stat⁹ hn̄t. Huius eni p̄ncipiū nā dicit᷑. ¶ Deinde cū dic̄.

¶ Atqꝫ id qd̄ dictum est:in partibus etiaꝫ inspicere licet. Nam si oculus animal:eius vtiqꝫ anima visus ipse nimirum esset. Hic est enim vt patet oculi subaz que sese habet vt ratio:oculus autē est materies visus. Qui cuꝫ defecerit non vlterius erit oculus:nisi nomine tm̄:⁊ perinde atqꝫ lapideus:vl̄ etiā pictus. Id igitur quod de parte dictum est ad totū corpus viuens accōmodare oportet. Est enim hic profecto rationuꝫ similitudo. Nam vt pars sese habet ad partem; sic totus sensus ad totum sensitiuum corpus: vt talis est rationis.

¶ Considerare autem in partibus oportet qd̄ T.c.9. dictuꝫ est. Si enim esset oculus animal:anima vtiqꝫ ipsius visus esset. Hic enim substātia est oculi que est ſm rationem. Oculus autem materia visus est:quo deficiente nō est adhuc oculus nisi equiuoce:sicut lapideus aut depictus. Oportet igitur accipere quod est in parte in toto viuente corpore. Proportionaliter nāqꝫ habet sicut pars ad partem totus sensus ad totuꝫ corpus sensitiuū ſm q᷑ huiusmodi.

¶ Manifestat diffinitionem anime ex partibus dicens: q᷑ id quod dictum est de tota anima ⁊ de toto corpore viuente oportet cōsiderare in partibus vtriusqꝫ:qa si oculus esset aīal oporteret q᷑ visus eēt anima eius:qa visus est substantialis forma oculi:⁊ oculus est mā visus:sicut

corpus organicū materia anime. Deficiente autem visu nō remanet oculus nisi equiuoce: sicut oculus lapideus aut depictus equiuoce dicit̃ oculus. Et hoc ideo est: quia equoca sunt quoꝝ nomen solū cōmune est et ratio subē diuersa: ⁊ ideo sublata forma a qua est rō subē oculi nō remanet nisi nomē oculi equiuoce dictū. Qđ ergo inuenitur in parte viuentis corpis: opꝫ accipere in toto viuē te corpe. s. ꝙ sicut visus est forma subalis oculi: et eo remoto non remanet oculus nisi equoce: ita aīa est forma subālis viuētis corpis: ⁊ ea remota non remanet corpus viuū nisi equiuoce. Sicut eni se hēt vna pars aīe sensitiue ad vnā partē corpis sensitiui: sic se hēt tot⁹ sensus ad totū corpus sensitiuū inquātū huiꝰ. ℭ Deinde cū dicit.

ℭ Nō est autē id potētia viuens qđ abiecit animā: eaqꝫ vacat: sed id quod ipsam habet. Semen v̄o fructusue id nimirū est: qđ potest tale corpus euadere. Ut igit̃ incisio: visioqꝫ: sic est vigilia actus: ⁊ vt visus rursus istrumētiqꝫ vis: sic est aīa actus. Corpus autem est id qđ (vt diximus) est potētia viuens. Uerū vt pupilla visusqꝫ oculus ē: sic aīa ⁊ corp⁹ ē aīal.

T.c.10. ℭ Est aūt nō abȳciēs aīaꝫ potētia ens: vt viuat: sed qđ hn̄s. Semē āt ⁊ fruct⁹ potētia huiꝰ corpus est. Sicut qdē igit̃ incisio ⁊ visio: sic ⁊ vigilantia actus. Ut aūt visus ⁊ potētia organi: aīa. Corpus aūt qđ potētia est. Sed sicut oculus est pupilla ⁊ visus: ⁊ ibi aīa ⁊ corpus: aīal.

ℭ Exponit p̄missaꝫ diffōnē de aīa quātū ad h̄ qđ dixerat ꝙ est act⁹ corpis hn̄tis vitā in po. Dī eni aliqd eē in potētia dupl̃r: vno mō cū nō hēt p̄n̄ᵐ opatiōis: alio mō cū hēt qdē: sed nō operat̃ ſm ip̄m. Corpus aūt cuius actus est aīa est hn̄s vitā in po: nō qdē p̄ mō: sed scđo. Et hoc est qđ dicit ꝙ corp⁹ (potētia ens vt viuat.) i. hn̄s vitā in po cuius est actus aīa: nō sic dī eē in po ad vitaꝫ ꝙ (sit abȳciēs aīaꝫ.) i. carens p̄n̄° vite: qđ est aīa: sed ꝙ est hn̄s huiꝰ p̄n̄ᵐ. Sed verū est ꝙ semē ⁊ fruct⁹ in quo cōseruat̃ semē plante est in po ad huiꝰ corpus viuū qđ hꝫ aīam: nōdū eni semē hēt aīam: sed est in po ad aīaꝫ. Uñ sic est in po sic abȳciēs aīaꝫ. Et vt ostēdat quō est in po ad vitā corp⁹ cui⁹ actus est aīa subiūgit ꝙ ita vigilātia est act⁹ aīe sensitiue sic incisio est actus cultelli: ⁊ visio est actus oculi. Qđlibet eni istoꝝ ē opatio et vsus p̄ncipȳ habiti. Sed aīa est actus p̄mus sic visus ⁊ quecūqꝫ po organi: qđlibet eni hoꝝ est p̄n̄ᵐ opationis. Sed corp⁹ qđ est pfectū p aīaꝫ est po hn̄s qdē actū p̄mū: sed aliqñ carēs actu scđo. Sed sic oculus est aliqd cōpositūꝫ ex pupilla: sicut mā: ⁊ visu sic forma: ita aīal est cōpositū ex aīa sicut forma: ⁊ ex corpore sicut materia. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Animam igit̃ nō separabilē esse a corpore vel partes ipsius nōnullas si partibilis sit: non obscurūꝫ eē videt̃. Corpus nāqꝫ partium patet aliquas aīe partium actum esse. Nil tamen vetat: vt alique partium sint sepabiles aīe: ppterea ꝙ corporis nullius sint actus. At obscurum est: necdū pꝫ: si perinde corpus aīa sit actus: vt gubernator act⁹ est nauis. Hoc igit̃ pacto vniūl̃r de aīa determinatū descriptiue sit.

T.c.11. ℭ Qđ qdēꝫ igit̃ nō sit aīa separabilis a corpore: aut partes quedaꝫ ipsius si partibilis apta nata est: nō imanifestū est. Quarūdā eni actus partiū est ipsaꝝ. At v̄o ſꝫ quasdā nihil phibet: pp id qđ nullius corporis sūt actus. Amplius aūt immanifestūꝫ: si sit corporis actus anima sicut nauta nauis. Figuraliter quidem igitur sic determinetur ⁊ describatur de anima.

ℭ Cōcludit quādā v̄itatē ex p̄missis: qa eni ośsum est ꝙ aīa est actus toti⁹ corpis: ⁊ ptes sunt actus partiuꝫ: actus aūt ⁊ forma nō separant̃ ab eo cuius est act⁹ vel forma: manifestū est ꝙ aīa non pōt separi a corpe: vel ipsa tota: vel aliq̄ ptes ei⁹ si nata est aliquo mō hre ptes. Manifestū est eni ꝙ aliq̄ ptes aīe sūt actus aliquaꝝ priū corpis sic dictū est ꝙ visus est actus oculi. Sed ſm q̄sdaꝫ ptes nihil phibet aīam separi: qa q̄dā ptes aīe nullius corpis actus sunt: sicut īfra pbabit̃ de his q̄ sūt circa itellectū. Et qa Plato ponebat ꝙ aīa est actus corpis nō sic forma sed sicut motor. Subiūgit ꝙ hoc nōdū est manifestū: si aīa sic sit actus corpis sic nauta ē act⁹ nauis. s. vt motor eiꝰ. ℭ Deīde epilogādo colligit que dicta sunt ⁊ dicit ꝙ ſm p̄dicta determinatū est de aīa: ⁊ posita est aīe descriptio figuralr̃ q̄si extrinsece ⁊ supficialr̃ ⁊ incōplete. Cōplebit̃ eni determinatio de aīa qñ pertinget vsqꝫ ad itima vt determinet̃ natura vniuscuiusqꝫ ptis ipsius aīe.

ℭ At enim cum ex obscuris quidēꝫ magis: aut in manifestis: fiat id notum quod est dilucidūꝫ ac notius rōne: enitēdū ē rursus h̄ pacto de ipa aīa ptractare.

T.c.12. ℭ Quoniā aūt ex incertis qdē certius autem fit quod ⁊ ſm rationem notius: tentandūꝫ est iterum sic aggredi de ipsa. Lec. III.

POstq̃ Ph̃s posuit diffōnē aīe: hic itendit demōstrare ipsaꝫ. Et p̄ dicit de quo est itentio. Scđo psequit̃ intētū. ibi (Dicam⁹ igit̃ p̄ncipiū ⁊c̄.) Circa p̄mū duo facit. P̄rio determinat modū demrōtionis quo vti itēdit in demonstrādo. Scđo manifestat quō q̄dā diffōnes sunt demōstrabiles: ibi (Nō eni solū qđqꝫ ⁊c̄.) ℭ Circa p̄muꝫ sciendū est ꝙ cū ex notis oporteat in cogn̄e ignotoꝝ deuenire: ois aūt demōstratio adducit̃ cā notificādi aliud necc̄e est ꝙ ois demōstratio pcedat ex notiorib⁹ quo ad nos: qb⁹ p demōstrationē fit aliqd notū. In qbusdā aūt eadē sunt notiora quo ad nos ⁊ ſm nām: sicut in mathematicis que sunt a mā abstracta: ⁊ in his demōstratio pcedit ex notioribus simpl̃r: ⁊ notiorib⁹ ſm nām. s. ex causis in effect⁹: vñ dī demr̄atio pp qđ. In qbusdaꝫ v̄o non sunt eadē magis nota simpl̃r ⁊ quo ad nos. s. in nālib⁹ in qb⁹ plerūqꝫ effect⁹ sensibiles sūt magis noti suis causis. ⁊ iō ī nālib⁹ vt ī plib⁹ pcedit̃ ab his q̄ sūt min⁹ nota ſm nāꝫ: ⁊ magi nota q̄ ad nos: vt dī ī p̄ phy. Et h̄ mō demr̄ationis itēdit h̄ vti. Et h̄ est qđ dic̄ ꝙ qꝛ illđ qđ ē certū ſm nām ⁊ qđ est ſm rōnē notius: fit certi⁹ quo ad nos ex his que sunt icerta ſm nām: certiora aūt quo ad nos: p istuꝫ modū tentandū est iterū aggredi de aīa: demonstrando diffōnē eius supra positam. ℭ Deinde cum dicit. Lec.p.

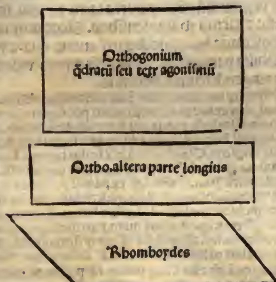
ℭ Rōnē eni diffinitiuā nō solū esse significare: vt cōplures dicere diffōnes videnť: sed etiā in ipsa causam inesse ac apparere opꝫ. Nunc aūt diffinitionuꝫ cōplures vt cōclusiones esse videnť: veluti quid est quadratio: cōfectio figure laterū eq̄liū angulorūqꝫ rectoruꝫ eq̄lis altera ex parte longiori figure. Atqꝫ diffinitio talis cōclusionis occupat locū. At ea que quadrationem īuentionē esse medie dicit: ipsius rei profecto causaꝫ (vt patet) assignat.

ℭ Nō eni solū qa opꝫ diffinitiuā rōnē ośdere:

sicut

sicut plures terminorum dicūt: sed et cām in esse et demōstrare. Nūc aūt sicut cōclōnes rōnes terminorum sunt: vt qd est tetragonismus equale altera pte lōgiori orthogoniū esse equilaterale. Talis aūt terminus rō cōclōnis. Dicēs aūt qm̄ tetragonism⁹ est medie inuentio rei: causaȝ dic.

¶ Assignat rōnē predicte intentionis: ostēdēdo q̄ alique diffinitiones sunt demonstrabiles. Et hoc est qd̄ dicit: q̄ ideo opȝ iterū aggredi de aīa: qa opȝ q̄ ratio diffinitiua nō solū dicat hoc qd̄ est qa: sicut plures terminorum. i. diffinitionū dicūt: sed opȝ etiā q̄ in diffinitione tangat cā: et q̄ per diffōnē dicentē ppter qd demonstret diffinitio que dicit solū qa. Inueniunt aūt multe rōnes terminorum. i. diffinitiones que sunt sicut cōclōnes. Et ponit exēpluȝ in geometricalibus. ¶ Ad cuius intelligentiā sciendū est q̄ figurarū quadrilaterarū qdā hñt oēs angulos rectos: et vocant Orthogonia. i. supficies rectorum angulorum: qdaȝ auteȝ non hñt angulos rectos: et vocant Rhomboydes. ¶ Sciendū est aūt q̄ orthogoniorū quedam cōsistit ex omnibus lateribus equalibus: et vocat quadratū siue tetragonismū: qdā aūt nō hēt oīa latera equalia: in quo tñ quelibet duo latera sibi opposita sunt eq̄lia: et vocat huiusmodi. Orthogonium altera parte longius: sicut patet in sequentibus figuris.

¶ Item sciēdū est q̄ in q̄libet supficie rectorum angulorum due recte linee que angulū rectū cōcludunt dicunt totā supficiē cōtinere: qa cū alia duo latera sint eq̄lia eis vnū quodqȝ suo opposito: necesse est q̄ vna p̄dictarum linearum rectū angulū cōcludentiū mēsuret lōgitudinē superficiei rectangule: et alia latitudinē: vñ tota supficies rectangula cōsurgit ex ductu vnius in aliā. Uñ si imaginaremur q̄ vna earū moueret p aliā: cōsurgeret talis superficies. ¶ Itē sciendū est q̄ cuȝ in orthogonio qd̄ est altera pte lōgius due linee cōtinētes ipsuȝ sint iequales: si accipiat iter eas linea media in pportione et ducat in seipsaȝ: fiet quadratū equale altera parte lōgiori. Et qa hec demonstrationibus geometricis diffusuȝ eēt ostēdere: sufficiat hoc ad p̄sens manifestare in numeris. Sit igit orthogoniū altera pte lōgius: cuius maius latus sit nouē palmorū: minus vō quatuor. Accipiat aūt linea media in pportione iter ea que. s. sunt sex palmoruȝ. Quia sic se hñt sex ad nouē: ita q̄tuor ad sex. Quadratū aūt huius linee erit eq̄le p̄dicto orthogonio altera pte lōgiori. Qd̄ etiā in numeris pȝ. Nā quater nouē sunt trigintasex. Similr etiā sexties sex sunt trigintasex. Hoc est ergo qd̄ dicit: q̄ si q̄rat qd est tetragonismū. i. quadratū qd̄ est equale altera parte lōgiori: assignabit talis diffinitio vt dicat (eē orthogoniū) id est supficies rectorum angulorum (eq̄laterale) id est habēs oīa latera equalia etc̄. (Talis aūt termin⁹.) id est talis diffinitio est (rō cōclusionis) id est per demōstrationē cōclusa. Si aūt aliqs sic diffiniat: dicēs: q̄ (quadratū est inuentio medie) scilicet linee medie in pportione inter duo latera inequalia orthogony. altera parte longioris. i. orthogoniū cōstitutū ex tali linea inuenta: qui inquā sic diffinit (dicit causaȝ rei.) Attendendū est autē q̄ hoc exēplū qd̄ hic inducit est simile ei qd̄ intēdit circa aīam: quātū ad aliqd. s. quātū ad hoc q̄ demōstret diffinitio aīe: nō aūt quātū ad hoc q̄ demōstret demōstratione dicente ppter quid. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Dicamus igitur hinc cōsiderationis initio sumpto animatū ab inaīato vita seiūgi. Atqȝ cū multifariaȝ viuere dicat: etiā si vnū tm̄ istorū insit: viuere illud dicimus cui inest: vt itellectus: sensus: motus: loco ac status: et insuper motio nutrimēto accōmodata: et accretio decretione.

¶ Dicamus igit principiū accipiētes itētionis: determinari animatum ab inaīato in viuendo. Multipliciter autē ipso viuere dicto: et si vnū aliquod horum insit solū: viuere ipsum dicimus. vt intellectus: et sensus: mot⁹ et status fm locū. Adhuc autem motus et status fm alimentum et decrementum et augmentum. T.c.iȝ.

¶ Incipit demōstrare diffinitionē aīe superius positam mō p̄dicto. s. p effectū. Et vtit tali demōstratione. Illud qd̄ est primū principiū viuēdi est viuentiū corporū act⁹ et forma. Sed aīa est primū p̄ncipiū viuendi his que viuunt: ergo est corpis viuētis actus et forma. Manifestū est aūt q̄ hec demrātio est ex posteriori. Ex eo eni q̄ aīa est forma corpis viuētis: est p̄n^m opm vite: et nō ecōuerso. Circa hoc g̊ duo facit. Prio ondit q̄ aīa est p̄n^m viuendi. Scdo q̄ p̄mū p̄n^m viuēdi ē forma corpis viuētis. ibi (Qm̄ aūt quo viuimus et sentimus.) Circa p̄mū tria facit. Primo distinguit modos viuentiū. Scdo ostēdit q̄ aīa ē viuēdi p̄n^m. ibi (Uñ et vegetabilia oīa etc̄.) Tertio manifestat q̄uo se habeāt ptes aīe adinuicē fm quas est p̄ncipiū opm vite. ibi (Utrū aūt vnūqdqȝ horū.) Dicit ergo p̄mo q̄ ad p̄sequēdū nr̄am intentionē qua intendimus demōstrare diffōneȝ aīe: opȝ hoc quasi principium accipere: q̄ aīatū distinguit ab iaīato in viuendo. Aīata eni viuūt: sed inanimata nō viuūt. Sed cū mltiplex sit modus viuēdi: si vnus tm̄ corum insit alicui dr̄ illd viuēs et aīatū. Ponit āt q̄tuor modos viuēdi: quorū vnus est p intellectū: secūdus p sensuȝ: tertius per motū et statū localē: quartus per motū alimēti et decremēti et augmēti. Ideo aūt q̄tuor tm̄ modos ponit viuendi: cuȝ supra quinque gn̄a opationū aīe posuerit: qa hic intēdit distīguere modos viuēdi fm gradus viuētiū q distīguunt fm hec quatuor. In quibusdā eni viuētiū inueniunt tm̄ alimētū augmētū et decremētū. s. in plantis. In qbusdā aūt cū his iuenit sensus sine motu locali: sicut in aīalib⁹ iperfectis: sic sūt ostree. In qbusdā aūt vlteri⁹ iuenit mot⁹ fm locū: sic in aīalib⁹ pfectis: que mouent motu pgressiuo: vt bos et equus. In quibusdā autē cū his vlterius iuenit intellectus. s. in hoībus. Appetitiuū autē qd̄ est quintum In p̄ li^o t.c.89. et i.t.c.27

T.c.20. preter hec quatuor non facit aliquaꝫ diuersitatem in gradibus viuentium. Nam vbicūqꝫ est sensus: ibi est ⁊ appetitus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quapropter ⁊ vniuerse plante videntur viuere: quippe cū videant in seipsis vim hr̄e talē atqꝫ principiū: quo ad cōtraria loca: tā incrementa: q̄ʒ decrementa suscipiunt. Nō eni sursum quidē accrescūt: deorsum autē nō accrescūt: sed ad vtrāqꝫ simil'r differentiā: ⁊ omni ex parte: semperqꝫ nutriunt: ⁊ cousqꝫ viuūt: quousqꝫ possunt alimentum accipere.

T.c.14. ¶ Unde ⁊ vegetabilia oia videntur viuere. Videntur aūt in seipsis habētia potentiā ⁊ principiuꝫ huiusmodi per qđ augmentū ⁊ detrimentū suscipiunt s̄m ꝯtrarios locos. Non enim sursum quidē augent: deorsum autē non: sed similiter in vtroqꝫ. Et penitus quecūqꝫ alunt: ⁊ viuunt in fine quousqꝫ possunt accipere alimentum.

¶ Manifestat q̄ aia est p̄ncipiū viuēdi s̄m omnes modos p̄dictos. Et circa hoc tria facit. Primo ostendit quō aia est principiū viuendi in plantis. Scđo in aialib⁹. ibi (Animal aūt ꝓpter sensum ⁊c̄.) Tertio ostēdit quid dictū sit: ⁊ qđ restat dicendū. ibi (ꝓpter quā aūt cām ⁊c̄.) Circa primū duo facit. Primo ostēdit q̄ aia est p̄ncipiū viuēdi in plantis: ⁊ dicit q̄ cū dictū sit q̄ qbuscūqꝫ inest vnū q̄tuor p̄dictorū modorꝫ viuētiū dr̄ viuē: sequit q̄ omnia vegetabilia viuāt. Oia eni in seipsis habēt potētiā quandā ⁊ principiū quo suscipiūt motū augmenti et decremēti. Et q̄ hoc principiū nō sit nā sed aia. manifestū est. Nā nā nō mouet ad ꝯ̄ria loca: motus aūt augmēti ⁊ decrementi est s̄m cōtraria loca. Augent eni vegetabilia oia: nō solum sursum ⁊ deorsum: sed vtroqꝫ modo. Manifestū est ergo q̄ p̄n^m horꝫ motuū nō est nā sꝫ aia. Nec solū vegetabilia viuunt dū augent ⁊ decrescūt: sed quecūqꝫ nutriunt tādiu viuunt q̄ʒdiu possunt accipere nutrimentū per qđ fit augmentū. ¶ Secundo ibi.

¶ Atqꝫ hec quidem vis a ceteris seiungi: separariqꝫ potest: cetere autē in ipsis mortalibus ab ista nequeunt separari: qđ quidem in ipsis perspicitur plantis. Nulla eni prorsus in ipsis (vt patet) alia preter hāc anime potētia: atqꝫ officiū inest. Viuere igit ob hoc principiū viuentibus competit.

T.c.15. ¶ Separari auteꝫ hoc ab alijs possibile est: alia aūt ab hoc impossibile est in rebus mortalib⁹. Manifestū est aūt in his que vegetant. Neqꝫ

T.c.16. enim vna inest ipsis potentia alia anime. Viuere quidem igitur propter hoc principium inest omnibus viuentibus.

¶ Ostendit q̄ predictū viuendi principiū est primū ⁊ separabile ab alijs. Et dicit q̄ hoc. s. p̄ncipiū augmēti ⁊ alimenti pōt separari ab alijs principijs viuēdi: sed alia nō possunt separari ab eo in rebus mortalibus. Quod ideo dicit: qa in rebus īmortalibus: sicut sunt subē separate: ⁊ corpora celestia: si tñ sūt aiata inuenit itellectiuū sine nutritiuo. Qꝫ aūt hoc p̄n^m sit sepabile ab alijs māifestū est in his q̄ vegetant. i. in plantis: in qbus nulla alia po^a aie inest nisi hui⁹. Ex quo manifestū est q̄ illud ꝓꝓ qđ p̄mū inuenit vita in rebus mortalibus est p̄n^m augmenti ⁊ alimenti qđ vocat aia vegetabilis. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Animal aūt est ob sensuꝫ primo. Nam ⁊ ea que nō cientur motu: nec mutant locum: sensum autem habet: non solum viuere dicimus: sed etiam animalia nuncupare solemus. Videntur auteꝫ ⁊ huiusce aialia multa eē: q̄ cū sint nā loco manētia: hn̄t solū sensuꝫ.

¶ Animal aūt ꝓꝓ sensum primuꝫ. Et nāqꝫ que non mouentur neqꝫ mutantia locum. habentia autem sensum. animalia dicimus: ⁊ nō viuere solū. Videntur aūt ⁊ hui⁹ multa esse animaliuꝫ: manentia aūt cū sint natura: hn̄t solū sensuꝫ.

¶ Manifestat quō aia est p̄ncipiū viuēdi in animalibus. Et circa hoc duo facit. Primo dicit q̄ p̄muꝫ dicit aliqđ esse aial ꝓꝓ sensum: lꝫ aialia quedā ⁊ sentiāt ⁊ moueant. Ea eni dicimus eē aialia: ⁊ nō solū viuere que lꝫ nō mutent locū: tñ hn̄t sensum. Sunt eni multa aialium talia que nāliter manent in eodē loco: ⁊ tñ habēt sensuꝫ: sicut ostree que nō mouent motu ꝓgressiuo. ¶ Secūdo ibi.

¶ At v̄o ex sensibus tactus primo cunctis aialibus inest: atqꝫ vt vegetatiuuꝫ a tactu sensuqꝫ omni: sic a ceteris tactus separari sensibus potest. Eā aūt partem anime vegetatiuam dicimus esse cuius ⁊ plāte participes sunt. Animalia v̄o cuncta ipsam vim habere sentiendi tactu videntur.

¶ Sensuū aūt primo inest oibus tactus. Sicut aūt vegetatiuū pōt separari a tactu ⁊ omni sensu: sic ⁊ tactus ab alijs sensibus. Vegetatiuum aūt dicimus huiusmodi partē anime qua ⁊ vegetabilia participant. Aialia aūt omnia videntur tangendi sensum habentia. T.c.17.

¶ Ostēdit q̄ iter alios sensus p̄mo inest tactus aialibus. Quod ꝓbat ex hoc q̄ sic vegetatiuuꝫ pōt separi a tactu ⁊ ab omni sensu: sic tactus pōt separi ab alijs sensibus. Multa eni sunt aialia: que solū sensum tactus hn̄t: sicut aialia imꝑfecta. Oia aūt aialia hn̄t sensuꝫ tactus. Vegetatiuū aūt p̄n^m dicim⁹ illā partē aie qua et vegetabilia. i. plante participant. ¶ Sic igit ex p̄dictis patēt tres gradus viuentiū: primus est plantarū: secūdus aialiū iperfectorꝫ imobiliū: que hn̄t solū sensum tactus. Tertius est aialiū ꝑfectorꝫ que mouent motu ꝓgressiuo: que etiam hn̄t alios sensus. Manifestū est aūt q̄ q̄rtus gradus est eorꝫ que hn̄t cū his etiā itellectuꝫ. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atqꝫ quā ob cām istorꝫ vtrūqꝫ fit: postea dicemus ac explanabimus. Nūc cousqꝫ tñ dicat: aiam iquaꝫ principium esse eorū que dicta sunt: ⁊ his esse diffinitam vegetatiuo: sensitiuo: intellectiuo ⁊ motu.

¶ Propter quā aūt cām vtrūqꝫ horum accidit posterius dicemus. Nunc aūt intantū dictum sit solum q̄ est aia horum que dicta sunt principium: ⁊ his determinata est vegetatiuo: sensitiuo: intellectiuo: ⁊ motu. T.c.18.

¶ Ostendit quid dictū sit: ⁊ quid restat dicendū. Et dicit q̄ posterius dicēdū est ꝓꝓ quā cām vtrūqꝫ horꝫ accidat: scilꝫ q̄ vegetatiuū pōt esse sine sensu: ⁊ q̄ tact⁹ sine alijs sensibus. Hoc eni dicet in fine libri. Nūc aūt sufficiat in tātū dictū esse q̄ anima est p̄ncipiū viuendi s̄m p̄dictos modos: ⁊ q̄ distincta est istis quatuor. s. vegetatiuo qđ est in plantis ⁊ in oibus viuētibus: ⁊ sensitiuo qđ est in oib⁹ aialibus: ⁊ itellectiuo qđ est in oibus hoibus: ⁊ motu ꝓgressiuo qui est in oibus aialib⁹ ꝑfectis sensu vel itellctu. in 3°. t.c. 66.

¶ Querēdū

¶ Querendum autē est: vtrū horū vnumquodq; sit anima: an anime pars. Et si pars vtrū hoc pacto: vt sit separabile ratione solum: an ēt loco.

T.c.19. ¶ Utrum autem vnūquodq; horū est aia. aut pars anime: & si pars: vtrum sic vt sit separabilis ratione solum: aut & loco. Lec. IIII.

Ostēdit supius phs q aia est pncipiū viuendi fm diuersa genera vite. Et iō nūc ingrit q̄liter pncipia viuēdi fm diuersa genera vite se habeant ad aiam & adinuicē. Et circa h duo facit. Primo mouet qōnes duas. quarū prima est. Cū aia q̄ est pncipiū viuēdi sit determinata vegetatiuo: sensitiuo: motiuo fm locū: & intellectiuo: vtrū quodlibet eorū sit aia p se: aut sit ps aie. Et manifestuz est q in his que tm augent & nutriunt: sicut in plātis: vegetatiuū est aia. In his aūt q̄ vegetant & sentiūt est ps aie: & silr ē de alijs. Scda qō est. Si vnūquodq; pdictorū est ps aie: puta cū oia inueniant in vna aia: sicut in humana: vtrum h mō sint ptes q separent adiuicē solū fm rōnem: vt. s. sint diuerse potētie: aut ēt separēt loco & subto: vtpote q in vna pte corporis sit sensitiuū: in alia appetitiuū: i alia motiuū: & sic de alijs: sicut quibusdam visuz fuit. ¶ Secundo cum dicit.

¶ Atqui de nonnullis quidem istorum videre discernereq; facile possumus: nonnulla autem dubitationem habent. Nam vt plante nonnulle diuise sciunctęq; videntur viuere. propterea q anima que est in istis: actu quidem in vnaquaq; planta est vna: potētia vo plures: sic & circa alias videmus anime differentias fieri: cum inciduntur animantium ea que insecta vocamus: vtraq; nāq; partium: & sensum habet: & motu loco cietur. Quod si sensuz habet: & imaginationē & appetitum etiaz habet: vbi nāq; est sensus: ibi dolor etiā existit atq; voluptas. At vbi sunt hec: ibi necessario cupiditas etiam inest.

T.c.20. ¶ De quibusdaz quidē horū nō est difficile videre. Quedā autē dubitationē habent. ¶ Sicut enim in plātis quedā diuisa videntur & viuentia separata abinuicē tanq; existēte in his aīa actu quidē vna in vnaquaqz planta: potētia autem pluribus: sic videmus & circa alteras differentias aie accidere: vt in entomis decisis. Ea enim sensum vtraqz partium habet & motum fm locum. Si autē sensum: & phantasiaz & appetitum: vbi quidem enim sensus est: & tristitia & letitia est. Ubi autem hec sunt: ex necessitate & desiderium est.

¶ Soluit ppositas qōnes. Et prio scdam. Scdo primaz. ibi (De aūt qbusdā aialium.) Circa primum duo facit. Primo soluit secundam qōnem q̄tum ad scdam partē ondēs vtrū partes aie sint sepabiles loco. Scdo q̄tuz ad primā. vtrū. s. sint sepabiles rōne. ibi (Rōne aūt q alterę &c.) Dicit ergo primo q de qbusdā ptibus aie nō est difficile videre. vtrū sint separabiles loco. i. subiecto: sed de qbusdam dubiū est. Et ad ondēdū q in qbusdā h facile est videre: pmittit similitudinē de plantis. ibi (Sicut. n. in plātis.) dicēs q quedā partes diuise ab eis & separate ab alijs partibus vident viuere. Et hoc manifestaē p hoc q ramusculi abscisi inserūtur vel plantantur & coalescunt: qd non esset nisi remaneret in eis vita: & p 9ns aia q̄ ē pncipiū viuendi: qd 9tingit tanquam in vna quaq; planta aia sit vna in actu: & multiplex in potentia. Sicut. n. accidere videt in formis corporū naturaliū inaiatorū: ita in his que pp sui imperfectionē non requirūt diuersitatē in ptibus: q in aliquo vno toto aia est in actu vna: & plures in potētia: sicut & ipsuz corpus est vnū in actu: & plura in potētia. Pōt. n. diuidi vnūquodq; corpus in diuersas partes similes spē. sicut pz in aere: aqua: & in corporibus mineralibus. Unde oportet q si partes sunt similes specie adinuicē & toti: q forma specifica post diuisionē sit in vtraq; partiū. Et eadē rōne: q2 aia plāte imperfecta est in ordine aiarū nō requirit magnā diuersitatē in partibus. vnde aia totius pōt saluari in aliqua ptiuz. Et sic etiam videmus in alijs differētijs aie: sicut in entomis decisis. i. in animalibus que decisa viuunt: q2 vtraq; partium hz sensum. Qd patet ex hoc q retrahit se si pūgitur. Et etiā hz motum fm locū: vt ad sensum apparet. Sic ergo in vna & eadē parte apparet & sensitiuuz & motiuū pricipiū. Et si est ibi sensus: necesse est q sit ibi phātasia. Phātasia aūt nihil aliud est q̄ motus factus a sensu fm actum: vt infra dicet. Et similiter si habet sensuz ps decisa: necesse est q habeat appetitū. Ad sensum. n. de necessitate sequit letitia & tristitia: siue delectatio & dolor. Necesse est. n. si sensibile pceptū est 9ueniēs: q sit delectabile: si āt est nociuū. q sit dolorosuz. Ubi āt est dolor & delectatio: opz q sit desideriuz & appetitus. vñ necesse ē q si ps decisa sentit: q ēt habeat appetitū. Sic g manifestū est q vegetatiuū sensitiuū appetitiuum & motiuū īueniūt in vna parte decisa: ex q̄ pz q nō distinguūtur loco in corpore aialis. Sz de qbusdā potentijs particularibus: manifestū est q distinguunt loco. Uisus. n. manifeste nō est nisi in oculo: auditus in aure: olfatus in naribus: gustus in lingua & palato. Sed pmus sensus q ē tactus & necessarius aiali est in toto. ¶ Sed qd dicit q phātasia est in parte decisa: videt eē dubiū. Nā a quibusdaz phātasie attribuitur determinatū organum in corpore. ¶ Sed sciēdū est q phātasia inuenit indeterminata in aialibus imperfectis: in aialibus vo pfectis determinata: sicut īfra in tertio dicet. Organū ergo aliqd determinatū phantasie attribuit ad maiorē pfectionē & determinationē sui actus: sine quo phātasie actus nullo mō eē posset: sicut actus visus nullo mō pōt eē sine oculo. Sic igit manifestauit q in quibus potentijs aie: non est difficile videre: vtrum sint sepabiles loco. ¶ Deinde cum dicit. Li.3°.t.c.162. T.c.156 lectio.5.

¶ De intellectu vo cōtemplatiuaq; potentia: nondū quicquā est manifestum: sed videtur hoc anime genus esse diuersum. Idq; solum perinde atq; perpetuum: ex eo qd accidit seiungi: separariq; potest. Ceteras autem anime partes separabiles quidē nō esse: vt quidā asseruerunt: ex his que diximus patet.

T.c.21. ¶ De intellectu autem & perspectiua potentia nihil adhuc manifestum est: sed videtur genus alterum anime esse: & hoc solum contingere separari: sicut & perpetuuz a corruptibili. ¶ Reliqué aūt partes anime manifestuz ex his q nō separabiles sunt sicut quidā dicunt. T.c.22.

¶ Ostendit in qua parte aie circa hoc possit esse dubiuz. Et dicit q de intellectu & quocūq; noie vocet pspectiua potētia. i. speculatiua: nihil est ad hoc manifestū. Nōdū enim p ea que dicta sunt apparet vtrū habeat aliqd orga

nū in corpore distinctū loco ab alijs organis vel nō distinctū. Sed tñ q̄tū in superficie apparet videt̄ q̄ sit alterū genus aīe ab alijs partib⁹ aīe.i.alteri⁹ nature ⁊ alio modo se babēs: ⁊ q̄ boc solū gen⁹ aīe possit separari ab alijs partib⁹ aīe: vel etiā q̄ sit separatū ab organo corporeo sicut perpetuum a corruptibili. Sed q̄ relique partes aīe non sint separabiles loco abinuicem manifestum est ex predictis. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Ratione vō differre non obscurū esse videtur. Sēsitiui nanq̄ȝ ratio diuersa est a ratione principij opinandi: siquidem diuersa sunt sentire: ac opinari: ⁊ vnumquodq̄ȝ dictorum similiter.

❡ Ratione autem q̄ altere: manifestuȝ est. Sēsitiuo.n.esse ⁊ opinatiuo: alterū. Siquidem ⁊ sentire ab ipso opinari. Similiter auteȝ ⁊ aliorum vnūquodq̄ȝ que dicta sunt.

❡ Ostendit q̄ sint separabiles rōne. Cuiuslibet enim potētie ratio est fm ordinē ad actū. vnde necesse est si act⁹ sint diuersi fm speciem: q̄ potētie babeāt diuersam rōneȝ speciei. Et boc est qđ dicit q̄ alterū est esse sensitiuo ⁊ opinatiuo.i.intellectiuo.i.altera est ratio vtriusq̄ȝ potētie si sentire est alterū ab opinari: ⁊ similiter est de predictis alijs potentijs. ❡ Deinde cum dicit.

❡ At vō quibusdam animantium cuncte partes: vt patet insunt: quibusdam nonnulle: sunt ⁊ quib⁹ vna tm̄ inesse videtur: atq̄ȝ idipsum differentiam animātium facit. Quam autem ob causam ita fit: postea p̄scrutabimur. Eadem ⁊ circa sensus fieri sane videmus. Quedam enim omnes: quedam aliquos: quedam vnū duntaxat babere videntur: tactum inquaȝ ipsum q̄ quidē est oīum maxime necessarius.

T.c.23 ❡ Or autem quibusdam animalium omnia insunt bec: quibusdam vō quedam borum: alteris autem vnum solum. Boc autem facit differentiam aīalium. Propter quam autem cām sit factum: posterius intendendum est. Similiter autem ⁊ circa sensus accidit. Alia quidem enim babent oēs: alia vō quosdam. Quedam vō vnū maxime necessarium tactum.

❡ Soluit primā qōnē.⁊ dicit q̄ bic facit differētiā ī aīalibus q̄ q̄busdā animaliū insunt oīa predicta: quibusdaȝ vō quedā borū: alijs vō vnū solū. Quibuscūq̄ȝ āt īest vnū solū predictorū: oporteret q̄ illud sit anima. In quib⁹ vō insunt plura quodlibet est pars aīe: sed illa aīa denoīat̄ a principaliori vel sensitiua vel intellectiua. Quare aūt
L.i.3°.t.c.131. boc sit q̄ q̄dam babent vnū: quedam plura: quedaȝ oīa: posterius dicetur. Et sicut accidit circa potentias aīe: ita accidit circa sensus. Quedā eniȝ bn̄t oēs sensus sicut aīalia perfecta: quedā vō bn̄t quosdā sensus sed nō omnes. vt talpa: quedam vō babēt vnū maxime necessariū.s. tactum vt animalia imperfecta. ❡ Potest aūt ⁊ bec particula ad aliū sensum referri: vt dicat̄ q̄ q̄r superius ostenderat pħs q̄ partes aīe non sunt separabiles abinuicem loco vel subiecto in aīali in quo sunt. q̄ propter boc etiā non separentur in diuersis aīalibus: sed cuicūq̄ȝ īest vnū inessent oīa. Et ideo remouet boc in bac particula.
❡ Deinde cum dicit.

❡ Quoniam autem id quo viuimus: quoue sentim⁹: bifariam dicitur: ⁊ perinde atq̄ȝ id qđ scimus; ⁊ id etiam quo sani sumus: atq̄ȝ valemus: quoddā enim scientiam: quoddam animam dicimus: quippe cum vtroq̄ȝ scire dicamus: ⁊ aliud sanitatem: aliud partem corporis aliquā: vel totū dicimus corpus. Atq̄ȝ borū vtrūq̄ȝ: tam scientia: q̄ȝ sanitas forma quedaȝ ⁊ species est: ⁊ ratio: ⁊ tanq̄ȝ actus suscipientis: sciētia quidem scientis: sanitas autem sani. Actus eniȝ agentium in eo quod patitur: atq̄ȝ disponitur inesse videtur. Anima autem id est (vt patet) quo viuim⁹: ⁊ quo sentimus: ac intelligimus primo. Ipsa profecto ratio quedam erit: ⁊ forma: sed non vt materies atq̄ȝ subiectum. Nam cuȝ substantia tripliciter dicatur: vt diximus: quedā enim est forma: quedam materies: quedaȝ id quod ex vtrisq̄ȝ componitur: ⁊ materia quidem est (vt patet) potentia: forma aūt act⁹. Cum igitur: vt diximus substantia dicatur trifariaȝ animāq̄ȝ id sit qđ ex vtrisq̄ȝ corpore inquā ⁊ aīa cōstat: corpus profecto non est actus anime: sed ipsa corporis alicuius est actus.

❡ Quoniā autem quo viuimus ⁊ sentimus dupliciter: sicut quo scimus: dicimus autem boc quidem scientiam: illud autē aīam: vtroq̄ȝ eniȝ borū dicimus scire. Similiter autem ⁊ quo sanamur: aliud quidem sanitas est: aliud autem p̄te quadam corporis: aut ⁊ toto. Borum autē sciētia q̄dem ⁊ sanitas forma est: ⁊ species quedam ⁊ ratio: vt actus susceptiuorum: bec quidē scietifici: illa vō sanabilis. Videtur.n.in patiente ⁊ disposito actiuorum inesse actus. Anima āt bec quo viuimus: ⁊ sentimus: ⁊ mouemur: ⁊ intelligimus p̄io. Quare ratio quedaȝ vtiq̄ȝ erit ⁊ species: sȝ nō vt materia ⁊ vt subm̄. T.c.24

❡ Tripliciter.n.dicta substantia sicut diximus⁹: bec quidē species: illud vō vt materia: aliud autem ex vtrisq̄ȝ. Borum autem materiam quidē potentia: species auteȝ actus: postea ex vtrisq̄ȝ animatum: non corpus est actus anime: sed ipsa corporis cuiusdam. T.c.25

❡ Ostēso q̄ aīa est p̄mū viuēdi p̄ncipiū: ↄcludit ex boc diffinitionē pri⁹ assignatā. Et circa boc duo facit. Primo demōstrat p̄positū. Scđo ex vītate demōstrata quasdā ↄclusiones vlteri⁹ īducit. ibi (Propter boc bene opinantur ⁊c̄.) Circa primū ponit talē demōstrationē. Duoruȝ quorū vtroq̄ȝ dicimur esse aliq̄d aut op̄ari: vnū.s. qđ primū est: ē q̄si forma: ⁊ aliđ quasi mā̄. Sȝ aīa est p̄mū quo viuimus: cum tñ viuamus aīa ⁊ corpore. ergo aīa est forma corporis viuētis. Et bec est diffinitio superius de aīa posita q̄ aīa est actus primus pbysici corporis potentia vitā babētis. Manifestū est aūt q̄ mediū buius demōstrationis est quedā diffinitio aīe.s. aīa est quo viuimus primū. Circa bāc aūt demōstrationē.4.facit. P̄rio ponit maiorē dicēs q̄ quo viuimus ⁊ sentimus dī dupliciter .s. altero sicut forma: ⁊ altero sicut mā̄. Sicut ⁊ quo scimus dī dupliciter: duobus.n.dicimur scire quorū vnum est sciētia: ⁊ aliud est aīa. Et similiter quo sanamur dicit̄ de duobus: quorū vnū est sanitas: ⁊ aliud est aliqua pars corporis: vel ēt totū corpus. Utrobiq̄ȝ aūt vnū est quasi

forma: et aliud quam materia. Nam scientia et sanitas sunt forme quasi actus suscepti in eo: scientia quidem forma scientifici .i. partis anime in qua est scientia: sanitas vero est forma corporis sanabilis. Ideo autem dicit (sanabile et scientificum) vt ostendat aptitudinem in subiecto ad tales formas. Secundum p.n. actiuorum actus: id est forme que inducuntur ab agentibus in materia videntur esse in patiente et disposito .i. in eo quod est natum pati actiones agentis a tali agente: et quod est dispositum ad consequendum finem passionis .s. formam ad quam patiendo perducitur.

lectio. 3. Secundo ibi (Anima autem hoc.) ponit minorem propositionem: et dicit quod anima est primum quo et viuimus et sentimus et mouemur et intelligimus. Et referuntur hec .4. ad quatuor genera vite: de quibus superius fecerat mentionem. Uiuere enim refert ad principium vegetatiuum: quia superius dixerat quod viuere propter hoc principium inest omnibus viuentibus. ¶ Sciendum est autem quod quamuis sanitate et corpore dicamur esse sani: tamen sanitas est primum quo sani dicimur esse. Non .n. dicimur esse sani corpore nisi inquantum habet sanitatem. Et similiter scientia est primum quo dicimur esse scientes: quia alia non dicimur esse scientes nisi inquantum habet scientiam. Similiter et corpore non dicimur esse viuentes nisi inquantum habet animam: et propter hoc hic dicit quod (anima) est primum quo viuimus et sentimus etc. Tertio ibi (Quare ratio quedam.) ponit conclusionem: et pendet huiusque constructio ab illo loco (quoniam autem quo viuimus etc.) Concludit ergo ex predictis: quod anima se habet vt ratio et species: et non sicut materia et subiectum. Quarto ibi (Tripliciter enim dicta substantia etc.) ostendit conclusionem sequi ex premissis. Non enim videbatur magis sequi de anima quod sit forma quam de corpore: cum vtroque viuere dicamur. Unde ad perfectionem dicte demonstrationis subiungit: quod cum substantia dicatur tripliciter: vt supra dictum est .s. de materia et forma et composito ex vtrisque: quorum materia est in potentia: et species siue forma est actus: et compositum ex vtrisque est animatum: manifestum est quod corpus non est actus anime: sed magis anima est actus corporis alicuius: corpus enim est in potentia respectu anime. Et iterum consequatur ex predicta demonstratione quod vel corpus vel anima sit species: et corpus vt dictum est non sit species anime: sequitur quod anima sit species corporis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Idcirco recte admodum putant hi quibus anima: neque esse sine corpore: neque corpus aliquod esse videtur. Etenim ipsa corpus quidem non est. Est autem corporis aliquid.

Tc.26. ¶ Et propter hoc bene opinantur quibus videtur neque sine corpore esse: neque corpus aliquod anima. Corpus quidem enim non est. corporis autem aliquid est.

¶ Inducit quasdam conclusiones ex premissis. quarum prima est quod bene opinati sunt quibus visum est quod anima non sit sine corpore. neque sit corpus. Non .n. est corpus: quia non est materia: sed est aliquid corporis: quia est actus corporis. Et quia omnis actus est in eo cuius est actus: infert consequenter ibi.

¶ Et inest ob hoc in corpore atque in corpore tali: non in quouis sine discrimine vllo: quemadmodum veteres ad corpus ipsam accommodabant nihil prorsus determinantes quodnam illud et quale sit corpus: atque non recte vt patet. Quippe cum non videatur quoduis sine vllo discrimine quodcunque suscipere. Hoc autem pacto cum ratione etiam fit sane. Actus enim vniuscuiusque in eo quod est potentia: et in propria materia suapte natura fieri esseque solet. Animam igitur perfectionem quandam eius: et actum: ac rationem esse: quod potentiam habet vt huiusmodi sit: ex hisce que diximus innotescit.

¶ Et propter hoc in corpore est: et corpore huiusmodi. et non sicut priores ad corpus aptabant ipsam nihil diffinientes in quo et quali: et vere cum non videatur accipere quodlibet contingens. Sic autem fit secundum rationem. Uniuscuiusque enim actus in potentia existente et in propria materia aptus natus est fieri. Quod quidem igitur actus est quidam et ratio potentiam habentis esse huiusmodi manifestum ex his.

¶ Secundam conclusionem .s. quod anima est in corpore et tali corpore .s. physico organico: et hoc non est per modum quo priores physici loquebantur de anima et vnione eius ad corpus: nihil determinantes in quo vel quali corpore esset: et vere hoc est sicut nunc dicimus quod anima est in determinato corpore: cum non videatur anima accipere quodcunque corpus contingat sed determinatum. Et hoc rationabiliter accidit: quia vnusquisque actus natus est fieri in propria et determinata materia. vnde et animam oportet quod in determinato corpore recipiatur. ¶ Ultimo autem epilogando concludit: quod anima est actus quidam et ratio habentis esse huiusmodi .s. potentia viuentis.

¶ Animantium autem quibusdam omnes insunt potentie dicte: quibusdam nonnulle sunt: et quibusdam vna tantum inesse videtur: atque potentias anime diximus: nutritiuum: sensitiuum: appetitiuum: loco motiuum: atque intellectiuum.

¶ Potentiarum autem anime que dicte sunt: alijs quidem insunt omnes: alijs vero quedam harum: quibusdam vero vna sola. Potentias autem dicimus vegetatiuum: sensitiuum: appetitiuum: motiuum secundum locum: intellectiuum. Lec. V. Tc.27

Postquam Aristoteles diffiniuit animam in communi. Nunc accedit ad determinandum de partibus eius. Non autem habet aliter anima partes: nisi secundum quod eius potentie partes eius dicuntur put alicuius potentis multa: partes dici possunt potestates ad singula. Unde determinare de partibus eius: est determinare de singulis potentijs eius. Diuiditur autem hec pars in duas. In prima determinat de potentijs anime in communi: distinguendo eas adinuicem. In secunda determinat de singulis earum. ibi (Quare primum de alimento et generatione etc.) Prima autem pars diuiditur in duas. In prima distinguit potentias anime abinuicem. In secunda ostendit quid de potentijs anime et quomodo et quo ordine determinandum sit. ibi (Quare et secundum vnumquodque querendum etc.) Circa primum duo facit. Primo distinguit potentias anime abinuicem. Secundo ostendit quomodo ratio communis anime se habet ad partes predictas. ibi (Manifestum igitur est quoniam eodem etc.) Circa primum duo facit. Primo enumerat potentias anime. Secundo ostendit quomodo se inuicem consequantur. ibi (Inest autem plantis etc.) Dicit ergo primo quod de potentijs anime que supra nominate sunt quibusdam insunt omnes: sicut hominibus: quibusdam quedam harum: sicut alijs animalibus: quibusdam vna tantum: sicut plantis. Et quia superius non nominauerat eas potentias: sed partes anime: ideo manifestat quod per potentias idem intelligit: quod supra per partes. Quarum quidem sunt quinque genera .s. vegetatiuum: sensitiuum: appetitiuum: motiuum secundum locum. intellectiuum. ¶ Oportet autem hec duo videre. Primo quidem quare ponuntur hic quinque genera potentiarum anime: precipue cum consuetum sit dici triplicem esse animam: vegetabilem: sensibilem:

z rationalem. Secundo considerare oportet quare hic ponit .5. cū superius posuerit tm̄ q̄tuor. ¶ Sciendū aūt circa p̄mū q̄ cū oīs potētia dicat ad actu propriū: potentia op̄atiua dr̄ ad actū q̄ ē op̄atio. Potentie aūt aīe sunt op̄atiue: aīa aūt ē potētia forme. Unde necesse est s̄z diuersas op̄ationes aīe accipi diuersitatē potētiaꝝ. Op̄atio aūt aīe ē op̄atio rei viuētis, cū igit̄ vnicuiqꝫ rei cōpetat ꝓpria op̄atio s̄m q̄ hꝫ esse: eo q̄ vnūqdqꝫ op̄atur in q̄ātū est ens: oꝫ op̄ationes aīe ꝯsiderare s̄m q̄ iueniunt in viuētib⁹. Huiusmodi aūt viuētia inferiora quoꝝ act⁹ est aīa de qua nūc agit: habēt duplex eē. Unū qdem m̄ale in quo ꝯueniūt cū alijs reb⁹ m̄alib⁹: aliud aūt im̄ale i quo cōicāt cū substātijs superiorib⁹ aliq̄liter. Est aūt differētia inter vtrūqꝫ eē: q2 s̄m eē m̄ale qd̄ est per m̄am ꝯtractū vnaq̄qꝫ res est hoc solū qd̄ est: sicut hic lapis non est aliud q̄ꝫ hic lapis. s̄m vo eē im̄ale qd̄ est amplū z quodāmō infinitū: inq̄ꝫtū nō ē p m̄am terminatū: res nō solū ē id qd̄ est: sed ēt ē quodāmodo alia. Unde i substātijs superiorib⁹ im̄alib⁹ sunt quodāmodo oīa sicut in vlibus causis. Huiusmodi aūt imateriale eē hꝫ duos gradus in istis inferiorib⁹. Nā qddā est penitus imateriale: s. esse intelligibile. In intellectu enim res habēt eē z sine m̄ā z sine cōditionib⁹ materialib⁹ idiuiduātib⁹: z ēt absqꝫ organo corporali. Esse aūt sensibile ē mediū īter vtrūqꝫ. Nā in sensu res hꝫ eē sine materia: non tn̄ absqꝫ cōditionibus materialibus indiuiduantibus: neqꝫ absqꝫ organo corporali. Est enim sensus particulariū: intellectus vo vniuersaliū. Et q̄ātū ad hoc duplex esse dicit. Phus in

T.c.37 tertio huius. q̄ aīa est quodāmodo oīa. Op̄ationes igit̄

Lec.13. que cōpetūt viuenti s̄m esse m̄ale sunt op̄ationes q̄ attribuunt̄ aīe vegetabili: q̄ tn̄ lꝫ ad id ordinent̄ ad qd̄ ēt ordinant̄ actiones in rebus inanimatis. s. ad cōsequēdū esse z cōseruandū: tn̄ in viuētibus hoc fit p altiorē z nobiliorem modū. Corpora enim inanimata generātur z cōseruantur in esse a principio motiuo extrinseco: aīata vo generant̄ a p̄ncipio intrinseco qd̄ est in semine: conseruantur vo a p̄ncipio nutritiuo intrinseco. Hoc n. vr̄ eē viuentiū ꝓpriū: q̄ operent̄ tāq̄ꝫ ex seipsis mota. Op̄atiōes aūt q̄ attribuunt̄ reb⁹ viuētib⁹ s̄m eē penit⁹ im̄ale ptinent ad ptē aīe intellectiuā: q̄ vo attribuunt̄ eis s̄m eē mediū ptinēt ad ptē aīe sensitiuā. Et s̄m hoc triplex eē distiguitur cōiter triplex aīa. s. vegetabilis: sensibilis: z rōnalis. Sꝫ q2 oē eē ē s̄m aliquā formā: oꝫ q̄ eē sensibile sit s̄m formam sensibilē: z eē itellibile s̄m formam itelligibilem. Ex vnaq̄qꝫ aūt forma seq̄t̄ aliq̄ iclinatio z ex inclinatiōe op̄atio: sic ex forma n̄ali ignis seq̄t̄ iclinatio ad locū q ē sursuꝫ s̄m quā ignis dr̄ leuis: z ex hac inclinatiōe sequitur op̄atio. s. mot⁹ q ē sursuꝫ. Ad formā igit̄ tā sensibilē q̄ꝫ intelligibilē seq̄tur iclinatio q̄dā q̄ dr̄ appetit⁹ sensibilis: vel itellectualis. sicut inclinatio ꝯsequens formam n̄alē dr̄ appetitus n̄alis. Ex appetitu aūt sequit̄ op̄atio q̄ est mot⁹ localis. Hec igit̄ ē rō q̄re oꝫ eē quinque genera potētiarū aīe: qd̄ primo q̄rebat̄. ¶ Circa scdm̄ sciēdum ē q̄ supra Ari. intendēs ondere q̄ aīa est p̄ncipiū viuēdi in oīb⁹ viuētib⁹ distinxit ip̄m viuere s̄m gradus viuētiū: z nō s̄m op̄ationes vite s̄m q̄s distinguūt̄ hec gn̄a potētiaꝝ. Appetitiuū āt nō ꝯstituit aliquē diuersuꝫ gradū i viuētib⁹: q2 oīa q̄ hn̄t sensuꝫ hn̄t appetitū: z sic remanēt tm̄ q̄tuor

Lect.3. gradus viuētiū: vt supra ondsū est. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et plantis quidē nutritiuū est dūtaxat. Alijs autē z idipsum z sensitiuū. Qr si sensitiuum inest: z appetitiuum ēt inest. Nam appetitus: cupiditas est: z ira: atqꝫ voluptas. Animalia vo cūcta vnū ex sensibus habent: tactum inquā ipsum: atqꝫ cui sensus inest: ei voluptas etiam z dolor inest: z perceptio iocundi: atqꝫ molesti. Quibus autem hec insunt: ea cupiditatem etiam habent: hec est enim appetitio eius quod afficit voluptate.

¶ Inest autem plantis vegetatiuum solum: alteris autem hoc z sensitiuum: si autē sensitiuū: z appetitiuū. Appetitus quidem enim desiderium z ira z voluntas sunt. Animalia autē oīa habent vnum sensum tactum. Cui autem sensus inest huic z letitia z tristitia z dulce z triste. Quibus autem hec: z concupiscentia. Delectabilis enim appetitus hec.

¶ Ondit quō p̄dicte potētie ꝯsequunt̄ se inuicē manifestās qd̄ supra dixerat q̄ potētiaꝝ q̄busdā insunt oēs: q̄busdā q̄dā: q̄busdā vna sola. Ubi ꝯsiderādū est q̄ ad hoc q̄ vniuersū sit p̄fectū: nullus gradus p̄fectiōis in reb⁹ intermittit̄: sed paulatī nā de imp̄fectis ad p̄fecta ꝓcedit.

Propter qd̄ etiā Ari. in .8. meta. assimilat spēs reꝝ numeris: q paulatim in augmētū ꝓficiūt. Unde in viuētibus T.c.10

q̄dā hn̄t vnū tm̄ p̄dictoꝝ. s. plāte: in q̄b⁹ est solū vegetatiuū: qd̄ necesse est in oīb⁹ viuētib⁹ m̄alib⁹ eē: q2 huic potētie attribuūt̄ op̄atiōes ptinentes ad eē m̄ale. Alijs āt s. aīalib⁹ inest vegetatiuū z sensitiuū. Si aūt est ibi sensitiuū: oꝫ q̄ adsit tertiū. s. appetitiuū. Qd̄ qdē diuidit̄ in tria. s. desideriū qd̄ ē s̄m vī ꝯcupiscibilē: z irā q̄ ē s̄m vī irascibilē: q duo appetit⁹ ptinēt ad ptē sensitiuā: sequūt̄ enim apprehensionē sensus. Tertiū aūt ē volūtas qd̄ est appetit⁹ intellectiu⁹ ꝯñs. s. apphensionē itellis. Qr aūt appetitiuū insit oīb⁹ aīalibus ꝓbat duplici rōne. Quarum p̄ma ē: q̄ oīa aīalia hn̄t ad min⁹ vnū sensuꝫ. s. tactū. q̄b⁹ aūt inest sensus: inest letitia z tristitia. delectatio z dolor. Letitia enim z tristitia magis vident̄ sequi apphensionē interiorē. Sꝫ delectatio z dolor ꝯsequunt̄ apprehensionē sensus: z p̄cipue sensus tact⁹. Et sicut letitia z tristitia: necesse ē q̄ sit aliqd triste z dulce. i. delectabile z dolorosum. oꝫ enī oē qd̄ sentit̄ s̄m tactū eē vel ꝯueniens: z sic est delectabile: vel nociuū. z sic est dolorosuꝫ. Quibuscūqꝫ aūt inest aliqd delectabile z triste: his inest z cōcupiscētia q̄ est appetit⁹ delectabilis. ergo de primo ad vltimū: omnib⁹ animalib⁹ q̄b⁹ inest sensus tactus: inest appetit⁹. ¶ Scdām rōnē ad idē ostendēdū ponit ibi.

¶ Alimenti preterea sensum habent. Tactus enī sensus est alimenti: naꝫ siccis: z humidis: z calidis atqꝫ frigidis aluntur viuentia cuncta. Horum autem vt patet sensus est tactus: ceteris vo sensibilibus p accidens nutriuntur. Nihil enim conducit ad alimētū sonus: vel color: z odor: sapor autem vnum quidē est eorum que tactu percipiuntur. At vo fames sitisue cupiditas est: sicci quidem z calidi fames: frigidi vo z humidi sitis. At sapor horum quasi quoddam est condimentum. Uerum hec declaranda posteri⁹ sunt. Nunc vsqꝫ sit dictum: animantiū inquā hisce que tactum habent: z appetitum inesse. De imaginatione vo non patet: sed de hoc postea considerenius oportet. ¶ Nōnullis insuper z loco motiuum etiam inest: z alijs ratiocinatiuum ac intellectus vt hoib⁹: z siqd sit aliud tale vel etiam prestabilius.

¶ Adhuc autem alimenti sensuꝫ hn̄t: tactus. n. alimēti sensus. Siccis. n. z humidis z calidis T.c.28.

τ frigidis aluntur oīa viuentia: horum autem
sensus tactus: sed alioꝝ sensibilium ſm acciñs.
Nihil enim in alimentū confert sonus: neqȝ co
lor: neqȝ odoratus. Humor aūt vnum aliquod
est tangibiliū: esuries aūt τ sitis est concupiscē
tia: τ esuries quidē calidi τ sicci: sitis autē fri
gidi τ humidi: sapor ṽo vt delectamētū horū
T.c.29. est. Certificandū aūt de his posteri⁹ est. Nūc
aūt intātū dictū sit ꝙ animalibus habentibus
tactum: τ appetitus insit. De phantasia aūt im
manifestum est: posterius autem intendendū
est. Quibusdā autē adhuc inest τ ſm locū mo
tiuum. Alteris aūt intellectiuum τ intellectus:
vt hominibus: τ si aliquod alterum huiusmo/
di est: aut τ honorabilius.

¶ Que talis ē. Oīa aīalia hñt sensum quo cognoscūt suū
alimētū. s. sensum tactus q est sensus alimenti. Et qꝛ ne/
cessariū est oib⁹ aīalibus vti alimēto. vt dictū est. iō ne/
cessariū est ꝙ habeāt sensum tact⁹ quo ꝑcipiant sibi ali/
mentū ꝯueniēs. Qꝛ aūt tactus sit sensus alimēti manife
stū ē. sicuti. n. corpora viuētia ꝯstāt ex calidis τ humidis
τ frigidis τ siccis: ita ex his nutriūt: tact⁹ aūt est sensus
discretiu⁹ horū. (Sed alioꝝ sensibiliū). i. alijs sensibili
bus nō nutriunt viuētia nisi ſm acciñs: inq̄tū videlȝ cō
iūgunt tāgibilib⁹. Son⁹. n. τ odor τ color nihil ꝯferūt in
alimētū inq̄tū hꝫ: sȝ solū inq̄tū ꝯtingit colorata τ odora/
ta τ sonantia eē calida vel frigida: humida vel sicca. hu/
mor aūt. i. sapor ē quoddā de numero tāgibiliū qualita/
tū: sicut τ gustus est qdā tactus. Sic igit̄ pȝ ꝙ oīa aīalia
hñt sensum alimēti: quibuscūqȝ aūt inest sensus alimen
ti: his inest esuries τ sitis: quorū vtrūqȝ ē ꝯcupiscētia ali
mēti: esuries qdē est ꝯcupiscētia calidi τ sicci: qȝ hꝫ rō/
nē cibi: sitis aūt frigidi τ humidi: qȝ hꝫ rationem potus.
Sapor aūt est quoddā hoꝝ delectamentū. sapor. n. dele/
ctabilis indicat ꝯuenietē ꝓportionē calidi τ frigidi. hu/
midi τ sicci ī alimēto. Vñ magis ꝑtinet ad delectationē
alimēti q̄ ad necessitatē. Sic igit̄ vbicunqȝ est sensus ta
ctus: est appetit⁹. Quō aūt phātasia se hꝫ ad appetitiuū
τ sensitiuū: posterius dicet̄. Quibusdā aūt aīalib⁹ supra
hec tria. s. vegetatiuū: sensitiuū: τ appetitiuū inest etiam
motiuū ſm locū. Alijs ṽo supra hec quatuor inest ēt in/
tellectiuū: τ intellectus ipse. s. hoib⁹: τ si aliqȝ aliud gen⁹
reꝝ est simile hoib⁹: aut ēt honorabilius hoib⁹: inuenit̄
aūt aliqd honorabili⁹ hoib⁹ qb⁹ inest intellectus: est. n. ī
substātijs separatis: τ in corporibus celestibus: si tñ sunt
aīata lȝ in viuētib⁹ mortalib⁹ nō est aliqȝ genus viuētiū
habētiū intellectiuū nisi in specie humana. Cū. n. intelle
ctus nō habeat organū corporale nō pñt diuersificari ha
bētia intellectū ſm diuersam cōplexionē organoꝝ: sicut
diuersificant̄ spēs sensitiuoꝝ ſm diuersas cōplexiones:
quibus diuersimode se habent ad operationes sensus.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Perspicuum igitur est: vnam anime rationem esse
perinde atqȝ figure. ¶ Neqȝ enim ibi figura vlla ꝑ
ter triangulum est: τ eas que deinceps sunt colloca/
te: neqȝ hic anima vlla preter eas quas diximus. At
vt in figuris vna cōmunis ratio fieri potest: que cū/
ctis quidem figuris accōmodabitur: nullius autem
erit figure propria ratio: sic τ in animalib⁹ dictis fie
ri potest. Quapropter ridiculum est τ in his τ in cete
ris rebus cōmunem querere rationem: que quidem
nullius eorum que sunt erit propria ratio: nec in ꝓ
pria cuiquā accōmodabitur τ indiuidua specie: ra/
tionem eaȝ omittentes diffinitionemue que cuilibet
hoc pacto competere accōmodariqȝ potest. At ṽo
quemadmodum in figuris: sic τ in anima fit. Naȝ tā
in figuris q̄ in animantibus in eo qȝ deinceps est
collocatum: id inest potentia qȝ illo est prius. In q̄/
drato nanqȝ triangulus: τ in sensitiuo vegetatiuum
inest vt patet.

¶ Manifestum igitur est ꝙ eodem modo vna T.c.30.
vtiqȝ erit ratio aīe τ figure. Neqȝ. n. ibi figura
est preter triangulū τ figuras: τ q̄ cōsequenter
fiunt: neqȝ hic aīa preter predictas est: fiet autē
vtiqȝ τ in figuris rō cōis: q̄ cōueniet qdē oib⁹:
propria aūt nullius erit figure. Similiter autē
τ in dictis animabus. Vnde ridiculū est que
rere cōem rationē τ in his τ in alteris: que nul
lius erit eorum que sunt propria ratio: neqȝ ſm
propriam τ indiuiduam speciem dimittentib⁹
huiusmodi. Similiter aūt se habent ei qȝ de fi T.c.31.
guris est: τ que ſm animā sunt. Semper enim
in eo qȝ est ꝯsequēter: est in potētia qȝ prius ē
in figuris τ in aīatis: vt in tetragono qdē trigo
nū est: in sensitiuo autem vegetatiuum.

¶ Ostēdit q̄liter se hꝫ ꝑdicta diffinitio aīe ad ꝑtes enu/
meratas. Et ad huius intellectū sciēdū est ꝙ Plato po/
suit vniuersalia esse separata ſm esse: tñ in illis q̄ se ha/
bēt ꝯsequēter nō posuit vnā ideā cōem sicut in nūeris τ
figuris. nō. n. posuit vnā ideā numeri preter oēs nūeros:
sicut posuit vnā ideā hominis preter oēs hoies: eo ꝙ nu/
meroꝝ spēs naturali ordine ꝯsequenter se habēt. Et sic
prima eaꝝ. s. dualitas est cā oium ꝯsequētiū. Vñ nō opȝ
ponere aliquā ideā cōem numeri ad causandū spēm nu
meroꝝ. Et silr rō est de figuris. Naȝ eius spēs ꝯñter se
hñt sicut τ spēs numeroꝝ: trigonū eni est añ tetragonū:
τ tetragonū añ pētagonū. Dicit ḡ manifestū esse ꝙ eodē
mō vna est rō aīe sicut vna est rō figure: sicuti. n. inter fi
guras nō est aliqua figura q̄ sit ꝑter triāgulū τ alias spe/
cies ꝯsequētes vtpote que sit communis omnium figu/
rarum: ita nec in proposito est aliqua anima quasi sepa/
rata existens preter omnes predictas partes. Sed quā/
uis non sit vna figura separata inesse preter omnes figu/
ras: etiam ſm Platonicos qui ponunt species commu/
nes separatas: tamen inuenitur vna ratio communis q̄
conuenit omnibus figuris: τ non est propria alicuius ea/
rum: ita est τ in animalibus. Et ideo ridiculum est ꝙ ho
mo querat vnam rationem communem tam in animali
bus q̄ in alijs rebus que non conueniat alicui animarū
que sunt in rerum natura particulariter. Neqȝ etiam est
conueniens ꝙ homo querat diffinitionem aīe ſm vnā/
quāqȝ speciem anime: τ dimittat diffinitionem commu
nem omnibus animabus. Ergo neqȝ diffinitio commu/
nis anime pretermittenda fuit. neqȝ sic est assignāda dif
finitio communis anime ꝙ non conueniat singulis ani/
mabus. Et quia dixerat ꝙ eodem modo se habet ratio
anime sicut ratio figure ostendit conuenientiam inter
vtrunqȝ: τ dicit ꝙ similiter se habent figure τ anime ad/

inuicem: in vtrisq3 enim illud quod est prius: est in potētia in eo qđ est ꝯsequēter. Manifestū est eni in figuris ꝙ trigonū qđ est prius est potētia in tetragono. Potest eni tetragonum diuidi in duos trigonos. Et similiter in anima sēsitiua vegetatiuu3 est quasi quedā potentia eius: ⁊ quasi anima per se. Et similiter est de alijs figuris ⁊ alijs ptib⁹ anime.

¶ Quapropter in singulis querendum est: quenā sit cuiusq3 anima: vt quenam sit anima plante: que bestie: que deniq3 hominis.

¶ Quare ⁊ ꝫm vnūquodq3 q̄rendum quid sit vniuscuiusq3 ainma: aut que plante: ⁊ que hominis: aut bestie. Lec. VI.

Postq̄ phs enumerauit genera potētiarum aīe: ⁊ q̄uo se h3 diffinitio cōis aīe supra posita ad ptes ei⁹. Hic ondit qd aliud mō determinādu3 sit: ⁊ quo ordine. Et diuidit̄ in ptes duas. In pma ondit qd determinādū restat de anima. Scđo ondit quo ordine determiare oporteat ibi (Necessariū aūtē debētē.) Circa pmū ondit duo restare ad determinādū: quoꝝ vnū ꝯcludit ex pdictis. Dictū ē supra: ꝙ sicut nō ē q̄renda talis diffinitio cōis aīe q̄ nlli aīe ꝓpriū ꝯueniat: ita nō debem⁹ eē cōtēti diffōne cōi: s3 ops ꝓpriā diffōne3 cuiuslibet ptis aīe ingrere. ⁊ ex h ꝯcludit ꝙ hoc ꝫm vnūquodq3 aīatū q̄rēdū est q̄ sit vniuscuiusq3 aīa. vt. s. sciat̄ qd est aīa plante: ⁊ qd aīa hoīs: ⁊ qd aīa bestie: ⁊ hoc est scire de vnaquaq3 parte anime quid sit. ¶ Secundo ibi.

Lect. 5.

¶ Quam autem ob causam deinceps sic se habent: considerare oportet. Sensitiuū nanq3 sine vegetatiuo non est. At a sensitiuo vegetatiuū in plantis seiūgitur. Rursus sine tactu nullus ceterorum sensuum est. At ipse tactus sine ceteris est. Complura nanq3 sunt animalium: que neq3 visum neq3 auditu3 neq3 sensum habent odoris. Et eoru3 rursus que sentiūt quedam habent loco motiuum: quedam nō habent. Extrema autem atq3 minima rationē habēt ⁊ mentem. Quibus enim mortalium inest ratio ijs insunt continuo ⁊ cetera cuncta. At quibus vnumquodq3 illorum inest: hisce non omnibus inest ⁊ ratio. Sed quedam imaginatione vacant: quedam hac sola viuunt. De intellectu vo contemplatiuo alia ratio est. Que cum ita sint: patet horum cuiusq3 ratione3 anime maxime rationem propriam esse.

¶ Propter quā aūt cā3 cōsequēter sic se habēt. cōsiderādum est. Sine. n. vegetatiuo sensitiuū non est. A sensitiuo aūt separat̄ vegetatiuu3 in plātis. Iteꝝ aūt sine quidē eo qđ pōt tangere: aliorum sensuum neq3 vnus est. Tactus aute3

T. c. 32 sine alijs est. Multa. n. aīaliū neq3 visum: neq3 auditū habēt. neq3 odoratus sensum. Et sensitiuoꝝ aūt alia qdē habent ꝫm locum motiuu3: alia vo nō habēt: vltimum autem ⁊ minimum rōnē ⁊ intellectum: vt hō: aut huiusmodi aliđ. Quibus. n. inest ratiocinatio corruptibilium. his ⁊ reliqua oīa. Quibus aūt illoꝝ vnūqđq3: non oībus ratiocinatio: sed quibusdā quidem neq3 imaginatio. Alia autem hac sola viuunt. De speculatiuo aūt intellectu alia ratio est. Or quidem igitur de horum vnoquoq3 ratio hec ꝓprijssima ⁊ de anima: manifestum est.

¶ Ponit aliud qđ restat ad determinādū. Dictū est. n. supra ꝙ ptes aīe ꝯsequēter se hn̄t adinuicē sicut spēs figure. Sed ꝯsiderandū est pp quā cām ptes aīe hoc modo se habeāt ꝯsequēter. Huiusmodi. n. cām in fine libri assignabit. Exponit aūt qualr̄ se habeāt ꝯsequēter: q2 sensitiuū nō pōt esse sine vegetatiuo: s3 vegetatiuū separat̄ a sēsitiuo in plātis. Nec est mirꝫ: q2 supra dictū est ꝙ opa vegetatiui ordināt̄ ad adipiscēdū ⁊ ꝯseruādū esse nāle qđ subiacet. q. fundamētū. Iteꝝ ēt ꝯnītia q̄dā inuenit̄ i ipis sensibus: q2 sine sensu tact⁹ nullus alioꝝ sensuum eē pt: tactus aūt inuenitur sine alijs sensibus. Multa. n. aīaliū neq3 visum hn̄t neq3 auditū: neq3 sensu3 odoratus: s3 solū tactū. Et hoc ēt rōnabiliter accidit. Nā tactus est sensus pceptiuus eoꝝ q̄ ptinēt ad ꝯsistētiā aīalis: ex qb⁹. s. aīal ꝯstat ⁊ nutrit̄. Alia vo sensibilia nō ꝯferūt hoc nisi p accidēs. Vn̄ alij sensus nō sunt de necessitate aīalis: ⁊ pp hoc nō inueniunt̄ in oīb⁹ aīalibus: sed in pfectis. Est ēt ꝯsiderāda ꝯn̄a sensitiui ⁊ motiui. Nā motiuū non est sine sensitiuo: sensitiuu3 aūt pōt esse sine motiuo: aliq̄. n. habētiū sensum habēt etiā motū ꝫm locū: sed aliq̄ non hn̄t. S3 itelligēdū ē de motu ꝓgressiuo aīaliū: ꝫm ꝙ aīalia mouent̄ de loco ad locum. Hic. n. motus non inest oībus animalibus. Sed que carent hoc motu habent aliquem motū localē. s. dilatatiōis ⁊ cōstrictionis: sicut apparet in ostreis. Illud autem qđ est vltimū inter omnes partes anime ⁊ minimū: q2 nō diuidit̄ in diuersa ꝫ3 spē3 est ꝙ h3 rōne3 ⁊ intellectū: q2 qbuscunq3 de numero corruptibiliu3 inest ratio: his insunt ⁊ omnia alia predicta. Hoc āt dic̄ vt pseruet se a substātijs sepatis: ⁊ a corpibus celestibus si sunt aīata. q2 cum sint sine generatiōe ⁊ corruptione: nō indigēt vegetatiuo. Iterum eorum intellectus per se speculatur ea que sunt ꝫm se itelligibilia: vn̄ nō indigent sensibus ad cognitionē intellectiuā ꝯsequēdam. Sed in mortalibus habentibus intellectum: necesse est omnia alia preexistere sicut quedam instrumēta ⁊ pparatoria ad intellectum: qui est vltima perfectio intēta in operatione nature. Nō aūt oībus qbus inest aliqđ pdictorum inest ⁊ ratio. Et q2 imaginatio videt̄ habere q̄dā affinitatē ad intellectū: cum supra dictū sit ꝙ intellectus vel est phātasia q̄dā: vel nō sine phātasia: addit de imaginatione: ⁊ dicit ꝙ quibusdā aīalib⁹ nō solū nō inest intellectus: sed nec etiam imaginatio. ¶ Videtur tamē hoc eē ꝯtrariū ei qđ supra dixerat: q2 si pars decisa h3 sensum ⁊ appetitum: ꝙ h3 ēt phātasiā. si tn̄ phātasia est idem cum imaginatione vt vr̄. ¶ Dicēdū est igit̄ ꝙ aīalia imperfecta (vt in tertio dicetur) hn̄t qde3 phantasiā. sed indeterminate. q2. s. motus phātasie nō remanēt in eis post apprehensionē sensus: in aīalibus aūt pfectis remanet motus phantasie ēt abeuntibus sensibilibus. Et ꝫm hoc dr̄ hic ꝙ imaginatio non est eadē oībus aīalibus. Sed q̄dā aīalia sunt q̄ hac sola viuunt carentia. s. intellectu

lectio. 5. lect. 4. lectio. 5

tellectu ꝛ directa in suis operationibus per imaginatio-
né.sicut nos dirigimur per intellectū.Et lꝫ nō omnibus
aialibus insit imaginatio:sicut nec intell'is:tñ de intelle-
ctu speculatiuo est alia ratio:ꝙ̃ de imaginatione. Diffe-
runt eni adinuicē:vt infra patebit.Manifestū est igitur
Lib° 3° ꝙ de vnaquaqꝫ parte aie ꝓpꝛyssime dicaꝫ hec diffinitio
tc.157. que assignata est de anima. ❡ Deinde cum dicit.

❡ Necesse est autem eum qui de hisce cōsideratioñē
facturus est:quidnā sit vnūquodqꝫ ipsoꝝ accipere:
deniqꝫ querere:perscrutariqꝫ de hisce que sequun-
tur:ac comitantur.

Tc.33. ❡ Necessariū autē est debentē de his perscruta
tionē facere:accipere vnūqdqꝫ eoꝛuꝫ quid est.
Postea sic de habitis aut ꝛ de alijs iuestigare.

❡ Ostendit quo ordine determinādū sit de partibus aie.
Et assignat ordinē quātū ad duo.Primo quātū ad hoc:
ꝙ ille q debet de ptibus aie pscrutari.pmo debet accipe
re vnūqdqꝫ hoꝝ quid est:ꝛ postea debet considerare de
habitis.i.cō sequētibus partibus ꝛ de alys que sunt con-
sideranda circa ptes aie ꝛ circa ipsa aiata:sicut de orga-
nis ꝛ de alys huiꝰ.Et iste ordo necessariꝰ est:qa si sil' de
oibꝰ determinareꝫ:eēt ꝯfusa doctria. ❡ Scdꝫ tāgit ibi.

❡ Qō si dicere oporteat quid vnūqdqꝫ ipsoꝛū sit:vt
qd sit intellectiuū:vel sensitiuū:vel nutritiuū:antea
dicendū est quidnā sit intelligere:quid sentire.Nam
operationes actionesue potētijs viribusqꝫ priores
sunt ratione.Qō si ita sit:atqꝫ prius etiam obiecta
ꝙ̃ ista contemplari oporteat:primum profecto de
illis propter eandē causam:vt de alimento de sensi
bili:de intelligibili determinare oportet.

❡ Si autē opꝫ dicere quid vnūqdqꝫ ipsorum.
vt quid intellectiuū:aut sensitiuū:aut vegetati
uum:prius adhuc dicendū quid sit intelligere:
ꝛ qd sentire.Priores eni potētijs actus ꝛ ope
rationes ꝼm rōnem sunt.Si aūt sic:adhuc his
priora opposita opꝫ cōsiderare:de illis primuꝫ
vtiqꝫ oportebit determinare propter eādē cau-
sam:vt de alimento ꝛ sensibili ꝛ intelligibili.

❡ Dicens ꝙ si opꝫ de aliqua pte aie dicere qd est.s.qd est
itellectiuū:aut sensitiuū:aut vegetatiuū:pus opꝫ dicere
de actibus.s.qd sit itelligere:ꝛ quid sentire.Et hoc iō qa
ꝼm rationē diffinitiuā:actus ꝛ opationes sunt pores po-
tentys.Potētia eni ꝼm hoc ipsuꝫ qd est iportat habitu-
dinē quādā ad actū:est eni pn^m quoddā agēdi vel patiē-
di.vnde opꝫ ꝙ actus ponanꝫ in diffinitionibꝰ potētiarū.
Et si ita se hꝫ circa ordinē actus ꝛ potentie:ꝛ actibꝰ ad h
sunt pora opposita.i.obiecta.Spēs eni actuū ꝛ opationū
sumunꝫ ꝼm ordinē ad obiecta.Ois eni aie opatio vel est
actus potētie actiue vel passiue. Obiecta qdē potētiarū
passiuarū cōparanꝫ ad opationes eaꝝ vt actiua:qa redu
cunt potētias in actū:sic visibile visum:ꝛ omne sensibi-
le sensuꝫ.Obiecta v̄o potētiarū actiuarū comparanꝫ ad
operationes ipsarū vt fines.Obiecta eni potentiaꝝ acti
uarū sunt operata ipsarū.Manifestū est aūt ꝙ in qbus-
cūqꝫ pter operationes sunt aliqua operata ꝙ operata sūt
Lec.p° fines operationū:vt dī in p ethi.sicut domꝰ que edificaꝫ
est finis edificationis.Manifestū est igiꝫ ꝙ omne obm
cōparaꝫ ad opationē aie vel vt actiuuꝫ:vel vt finis.Ex
vtroqꝫ aūt specificaꝫ opatio.Manifestū est eni ꝙ diuer
sa actiua ꝼm spēm hn̄t opationes specie differētes:sicut
calefactio est a calore:ꝛ infrigidatio a frigore.Silr etiā
ex termino ꝛ fine specificaꝫ opatio:sic sanatio ꝛ egrota-
tio differūt specie ꝼm dr̄iaꝫ sanitatis ꝛ egritudinis. Sic
igiꝫ obta sunt pora opationibꝰ aie in via diffiniēdi. Vñ
ꝛ pus oportebit determinare de obiectis ꝙ̃ de actibꝰ pp
eandē cām pp quā ꝛ de actibꝰ pus determinaꝫ ꝙ̃ de po
tētys.Obiecta aūt sunt sic alimētū respectu vegetatiui:
ꝛ sensibile respectu sensus:ꝛ itelligibile respectu itell's.
❡ Sed sciēdū est ꝙ ex obiectis diuersis nō diuersificā
tur actus ꝛ potētie aie:nisi qñ fuerit dr̄ia obtoꝝ iquantū
sunt obta.i.ꝼm rōnē formalē obiecti:sicut visibile ab au
dibili.Si aūt seruēꝫ eadē ratio obiecti:quecūqꝫ alia di-
uersitas nō iducit diuersitatē actuū ꝼm spēm et potētie.
Eiusdē eni potētie est videre hoiem coloratū ꝛ lapideꝫ
coloratū:qa hec diuersitas p accñs se hꝫ in obiecto iquā
tū est obiectū. ❡ Sciendū est etiaꝫ ꝙ itell's nr̄ possis est
in potētia tm̄ i ordine itelligibiliū:fit aūt actu p formā
a phātasmatibꝰ abstractā:nihil aūt cognosciꝫ nisi ꝼm ꝙ
est actu:vñ intell's possibilis noster cognoscit seipsum p
spēm itelligibilē:vt in 3° habeꝫ:nō aūt intuēdo essentiā Lec.8.
suā directe.Et iō opꝫ ꝙ in cognitione aie ꝓcedamus ab t.c.8.
his q̄ sūt magis extrinseca:a qbus abstrahunꝫ spēs itel-
ligibiles:per q̄s intell's itelligit seipsuꝫ:vt.s.per obiecta
cognoscamꝰ actus:ꝛ p actus potētias:ꝛ per potētias essen
tiam aie.Si aūt directe essentiā suā cognosceret anima
per seipsam:esset contrarius ordo seruādus in aie cogni
tione:qa quāto aliquid eēt propinquius essentie anime:
tanto per prius cognosceretur ab ea.

❡ Quare de alimento de generationeue primo dōꝫ
esse videꝫ.Nutritiua nāqꝫ anima ꝛ ceteris iest:ꝛ pri
ma est:ꝛ maxime cōis anime vis ꝛ potentia:qua cū-
cta viuentia viuūt:cuius sunt operationes:officia-
ue generare nutrimentoqꝫ vti.

❡ Quare primū de alimento ꝛ generatione di- Tc.34
cendū est.Vegetatiua enim anima ꝛ alijs inest
prima:ꝛ maxime cōmunis potentia est anime:
ꝼm quaꝫ inest viuere omnibus:cuius sunt ope
ra generare ꝛ alimento vti. Lec. VII.

Ostꝙ̃ phs distixit potētias aie abinuiceꝫ ꝛ
ostēdit qd ꝛ quo ordine de eis tractādū sit.h
ꝼm ptaxatū ordinē de eis determinat. Et di-
uidiꝫ in ptes duas.In pma dterminat de sin
gulis ptibꝰ aie qd sit vnaqqꝫ. In 2ª assignat
cām q̄re talē ꝯnītiā hn̄t adiuicē.ibi(Vegetabiles igitur
hn̄t aiam ꝛc̄.)in penultio caplo libri.Prima diuidiꝫ in
ptes q̄tuor.In pma determinat de vegetatiuo. In scda
de sensitiuo.ibi(Determinatis aūt his dicamꝰ cōiter de
oī sensu ꝛc̄.)In 3° de itellectiuo.ibi(De pte āt aie q̄ co-
gnoscit ꝛc̄.)In 4° de motiuo ꝼm locū.ibi(De mouente
aūt ꝙ forte aie sit ꝛc̄.)De appetitiuo aūt nō facit spāleꝫ
tractatū:qa appetitiuū nō ꝯstituit aliquē spālē gradū vi
uentiū:ꝛ qa sil' cū motiuo de eo determinaꝫ.Pria āt ps
diuidiꝫ in duas.In pma pmittit q̄dā que sunt necīa ad
cognitionē ptis vegetatiue.In 2ª determinat de pte ve-
getatiua.ibi(Qm̄ aūt eadē potētia aie vegetatiue ꝛ gña
tiue ꝛc̄.)Pria diuidiꝫ in duas. In pma dicit de quo est
intētio.In 2ª manifestat q̄dā q̄ ptīgunꝫ ad cognē ptis
vegetatiue.ibi(Nālissimū eni opeꝝ ꝛc̄.)Cōcludit ergo
pmo ex pdictis ꝙ cū dicēdū sit pmo de obiectis ꝛ actibꝰ
ꝙ̃ de potētys.ꝛ pmo de pª poª:ꝙ̃ de ꝯsequētibꝰ seqꝫ ꝙ h
dicendum est de alimento quod est obiectum anime ve-
getatiue:ꝛ de generatione que est actus eius. Ideo pmo
dicenduꝫ est de obiecto ꝛ actu huiusmodi partis ꝙ̃ alia-

rū:quia ista pars est p̄ma īter alias ptes anime in subiectis in qbus inuenit̄ cū alijs:est enim quasi fundamētū aliarū:sicut esse naturale ad qđ pertinent opationes ei⁹: est fundamentum esse sensibilis ⁊ intelligibilis. Et alia ratio est quare prius de ea dicendum est:qa ipsa est cōis oībus viuentibus.ipsa eni separatur ab alijs:sed alie nō separantur ab ea:⁊ de cōibus prius est agēdū. Huiusmodi autem partis opera sunt generare ⁊ alimento vti.⁊ iō de istis primo agendum est. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec enim operatio maxime omnium operationū viuentibus est naturalis: viuentibus inquam hisce que sunt perfecta nō membris capta : quecꝫ nō sine semine oriuntur: vnūqđqꝫ inquā aliud sibi simile procreare:animal quidē animal:planta autē plantā: vt sint semper hoc pacto conditionēqꝫ subeant quoad possunt diuinā. Id enim ipsum appetunt vniuersa: gratiaqꝫ ipsius omnia agunt:quecūqꝫ fm naturam agunt. Duplex est autē id causa cuius cetera fiunt: atqꝫ vnum est quod:alterum quo. Cū igitur semper esse cōditionemqꝫ diuinā subire. Continuatione nequeant animantia:qa fieri nequit vt caducorū atqꝫ mortaliam quicꝫ idem vnūqꝫ numero semper permaneat:vt vnūquodqꝫ potest:sic eternitatis conditionisqꝫ diuine particeps est:aliud quidem magis: aliud aūt minus. Permanetqꝫ non ipsuꝫ:sed tale q̄le est ipm:numero qdē non vnum:specie aūt vnū.

¶ Naturalissimū eni operū viuentibus quecūqꝫ perfecta ⁊ non orbata:aut generationē spōtaneam habent:facere alterū quale ipsum:aīal quidē aīal.planta autē plantam:quatenus ipso semp ⁊ diuino esse ⁊ imortali participent fm ꝙ possunt. Omnia enim illud appetunt:⁊ illi⁹ causa agunt omnia quecūqꝫ agunt fm naturā.

T.c.35. Id auteꝫ qđ cuius causa fit:dupliciter est:hoc quidem cuius:illud vo quo. Quoniam igitur cōmunicare non possunt ipso semper ⁊ diuino continuatione:ppter id qđ nihil contingit corruptibilium idē ⁊ vnū numero permanere:fm ꝙ potest pticipare vnumqđqꝫ sic cōmunicat: hoc quidem magis:illud vo minus. Et permanet non idem:sed vt idem;numero quidem nō vnum:specie autem vnum.

¶ Determinat quedā que precxigunt̄ ad cognitionē partis vegetatiue. Et diuidit̄ in duas partes. In prima ostēdit ꝙ generare pertinet ad partem vegetatiuā : qđ ideo necessarium fuit:qa supra huic parti non attribuit generationē:sed solum augmentum ⁊ decrementuꝫ. In scđa ostēdit ꝙ opera potentie vegetatiue sint ab aīa:qđ ideo necessarium fuit:qa cum his operibus deseruiant qualitates actiue vel passiue posset alicui videri ꝙ cēnt a natura ⁊ non ab aīa:⁊ precipue qa in plātis est vita occulta ⁊ latens:⁊ hoc ibi(Est auteꝫ aīa viuentis corpis ⁊c̄.) Primū ostendit tali ratione. Oīs operatio que naturalr inuenitur in oībus viuentibus pertinet ad potentiaꝫ vegetatiuā fm quā p̄mo viuere inest oībus:vt dictū est:sꝫ generare naturalr inest oībus viuentibus:ergo pertinet ad potentiā vegetatiuaꝫ. Dicit ergo ꝙ ideo generare est opus aīe vegetatiue : qa inter alia opera est magis nāle oībus viuentibus. Et dicit̄ naturalissimū:qa in hoc cōuenit etiam cū alijs rebus inaīatis que gñationē habent:lꝫ alio modo:habēt eni inaīata gñationē ab extriseco generante:sed viuētia a p̄ncipio intrinseco īquātū generant̄ ex semine qđ proficit in rem viuā. Sed ab ista generalitate viuentiū excipiunt̄ tria qbus hoc opus nō cōpetit. Primo illa que sunt imperfecta:sicut pueri nō generāt. Qđ eni potest alterū facere tale quale ipsum est in vnoquoqꝫ genere perfectū est. Scđo excipit illa que patiūt̄ aliquē defectū alicuius principij nālis:sicut sunt spadones ⁊ frigidi. Tertio aīalia ⁊ plante que generantur sine semine ex putrefactione. In his eni ppter sui īperfectionem sufficit ad eorū pductionem agens vniuīe.s.virtus corporis celestis ⁊ materia disposita. In aīalibus autem perfectis plura requirunt̄ p̄ncipia:nō eni agens vniuīe sufficit:sed requirit̄ agens ppriū vniuocū. Dicit ergo ꝙ viuentia possunt facere alterū quale ipsa sunt(quecūqꝫ sunt perfecta)ad excludendū pueros(et nō orbata.)ad excludendū eunuchos:⁊ habētes siles defectus.(aut q̄cunqꝫ non hñt generationē spontaneā.)ad excludendū ea que generant̄ ex putrefactione:que dicunt̄ quasi spōte nasci:qa pducunt̄ ex terra sine semine per illā silitudinē que dicit̄ aliquis sponte facere illud ad qđ ab extrinseco nō īducit̄. Sic aūt intelligit̄ ꝙ res viua facit alterū q̄le ipsum est:qa aīal facit aīal:⁊ plāta plantā. Et vlteri⁹ fm spēm tale aīal facit tale aīal.vt hō generet hoiem:et oliua oliuā. Ideo aūt est nāle viuētibus facere alterū tale q̄le ipsuꝫ est(vt semp pticipent fm ꝙ pñt diuino ⁊ imortali.)i.vt assimilent̄ ei fm posse. ¶ Cōsiderādū est eni ꝙ sic sūt diuersi gradus pfectiōis in aliq̄ vno ⁊ eodē qđ exit de potētia in actū:ita etiā sunt diuersi gradus pfectionis in diuersis entibus:vñ quāto aliqd fuerit magis perfectū:tāto pfectiorib⁹ magis assimilat̄. Sic igit̄ vnūqđqꝫ qñ fuerit exiēs de potētia in actū : cū fuerit in potētia ordinat̄ ad actū ⁊ appetit ipsuꝫ nāliter:⁊ cū fuerit in actu min⁹ pfecto desiderat actū pfectiorē:ita vnūqđqꝫ qđ est in iferiori gradu reruꝫ desiderat assimilari supiorib⁹ quātū pōt. Et hoc est qđ subiūgit ꝙ(oīa appetunt illđ.)s.assimilari diuo ⁊ imortali.(et illius cā agūt q̄cūqꝫ nālr agūt.) ¶ Sꝫ itelligēdū est ꝙ id cui⁹ cā agit̄ dicit̄ duplr.vno mō id cuius causa agit̄ directe:sic sanitatis causa agit medicus. Alio mō sicut quo. Qđ pōt itelligi duplr.vno mō vt intelligamus ꝙ finis dicit̄ et subm habēs id cuius causa agit̄:vt si dicamus ꝙ finis medicine est nō tm̄ sanitas:sed corpus hñs sanitatē.alio modo vt dicamus ꝙ finis est nō tm̄ p̄ncipale intentū:sed etiaꝫ illud quo illud adipiscimur:vt si dicam⁹.ꝙ finis medicine est calefacere corp⁹:qa a calore habet̄ eq̄litas cōplexionis:que est sanitas. Sic igit̄ et hoc pōt dici ꝙ ipsum esse perpetuū est cuius causa agit̄:vl̄ res habēs perpetuitatē:cui nālia intēdunt assimilari per gñationē:in quo.s. est perpetuitas:vel etiā ipsa gñatio qua ppetuitatē adipiscunt̄. Quia igit̄ nō possunt cōicare iferiora viuentia ipsi esse sempiterno ⁊ diuino per modū cōtinuationis.i. vt maneant eadē numero ppter hoc ꝙ nihil corruptibilium cōtingit vnū ⁊ idē numero permanere semp:cū necessitas corruptionis sit necessitas absoluta:vtpote pueniens ex ipsa materia:nō ex fine:sequit̄ ꝙ vnūqđqꝫ cōicet perpetuitate fm ꝙ pōt:hoc quidē magis qđ est diuturnus:illud vo minus qđ est minus diuturnū:⁊ tm̄ pmanet semp p gñationē:nō idē simplr.(sꝫ vt ideꝫ.)i.in sili fm spēm. Unde exponēs qđ dixerat:subdit ꝙ nō permanet vnū numero qđ est esse vnum simplr:sed permanet ideꝫ specie:quia vnumqđqꝫ generat sibi simile fm speciem. ¶ Deinde cum dicit.

4° metheo. t.c.19.

¶ Est

¶ Est autē anima corporis causa: principiūq; viuē/tis. Atqui cū multifariā hec dicantur: aīa pari mō tribus determinatis modis causa est. Nam est cā a qua pfluit motus: est etiā grā cui⁹ cetera fiūt: est in/super vt forma corpoꝝ aīatoꝝ: substantiaue.

T.c.36. ¶ Est autem anima viuentis corporis causa et principium. Hec autem multipliciter dicuntur. Attamē aīa fm determinatos modos tres causa dicitur. Etenim vnde motus causa est: et cuius causa: et sicut substantia animatorum corporum anima causa.

¶ Ostendit q̄ opera que attribuunt potētie vegetatiue sunt ab aīa. Et circa hoc duo facit. Primo ostēdit veritatē. Scdo excludit errorē. ibi (Empedocles aūt nō bene dixit ꝛc.) Circa primū duo facit. Primo pponit qd̄ intēdit: et dicit q̄ aīa est pncipiū et causa viuētis corporis. Et cū pn̄m et causa dicat multiplr: aīa dicit tribus modis pncipiū et causa viuētis corpis: vno modo sicut vnde est pncipiū motus. Alio mō sicut cui⁹ causa. i. finis. Tertio sicut substantia. i. forma corpoꝝ animatoꝝ. ¶ Secūdo ibi.

¶ Atq; causam vt substantiā animantiū esse non est obscurum. Cām nāq; cunctis vt sint formam ipsam atq; substantiā esse patet. At viuere viuentiū est eē: cuius sane causa est vt cōstat: atq; principiū anima.

T.c.37. ¶ Qd̄ qdē igit sit sicut suba: manifestū est. Cā enim ipsius eē oībus suba est. Uiuere aūt viuētibus esse est. Causa aūt et principiū horū aīa.

¶ Probat qd̄ supposuerat. Et pmo q̄ aīa sit causa viuentis corpis vt forma: et hoc duplici rōne: quarū pma talis est. Illud est causa alicuius vt suba. i. vt forma: qd̄ est cā essendi. Nā per formā vnūqdq; est actu. Sed aīa viuentibus est causa essendi: per aīam eni viuunt: et ipsum viuere est esse copꝝ. ergo aīa est cā viuentis corpis vt forma. ¶ Secundam rationem ponit ibi.

¶ Preterea actus ei⁹ qd̄ est potētia: ratio est eiusdē: vt anima viuentis est corporis actus.

¶ Amplius aūt eius qd̄ potētia: rō actus est.

¶ Que talis est. Id qd̄ est actus alicui⁹ est ratio et forma eius qd̄ est in potentia. Sed aīa est actus corporis viuentis vt ex supiorib⁹ pz. ergo aīa est rō et forma viuentis
t.c.6. corporis. ¶ Secundo ibi.

¶ Patet etiā aīam esse causam: vt id gratia cuius cetera fiunt. Nam vt mens: sic et natura alicuius gratia facit: qd̄ quidē ipsius est finis: atq; tale est i ipsis viuentibus aīa: et fm nām vniuersam. Nāq; naturalia corpora tā aīalium q̄ etiā plātarū ipsius anime sunt instrumēta. Quo fit vt ipsa sint aīe sine controuersia gratia. Duplex est aūt id vti dixim⁹: causa cuius cetera fiunt: atq; vnū est quod. alterum quo.

¶ Manifestū aūt est q̄ et cui⁹ gratia aīa causa. Sicut enim itellectus gratia huius facit: eodem mō et nā: et hoc est ipsius finis. Huiꝰ aūt in aīalibus aīa et fm nām. Oia eni physica corpa aīe instrūa sunt: sicut aīaliū sic et plantarū: tanq̄ gratia aīe existentia. Dupliciter autem dicitur q̄ cuius gratia: et q̄ cuius: et q̄ quo.

¶ Ostendit q̄ aīa est causa vt finis: et q̄ sit causa vt finis viuentiū corporū sic ostendit. Sicut eni intellectus operatur pter finem: ita et natura: vt pbat in scdo physicorū. Sed itellectus in his que fiunt per artē māz ordinat et disponit pter formā: ergo et natura. Cū igit aīa sit forma viuētis corpis: sequit q̄ sit finis ei⁹. Et vlterius nō solū aīa est finis viuentiū corpoꝝ: sed etiā oīum nāliū corporū in istis iferiorib⁹. qd̄ sic pbat. Uidemus eniz q̄ oia nālia corpora sunt q̄si instrā aīe: nō solū in aīalibus: sed etiā in plantis. Uidemus eniz q̄ hoīes vtunt ad sui vtilitatē aīalibus et plātis: et rebus inaīatis: aīalia vō plātis et rebus inaīatis: plante aūt rebus inaīatis inquantū: scilz alimentū et iuuamētū ab eis accipiunt. Scdm autē q̄ agitur vnūqdq; in reꝝ natura: ita natū est agi. Unde videt q̄ oia corpora inaīata sint instrā animatoꝝ: et sint pter ipsa. Et etiā aīata minus pfecta sint pter aīata magis pfecta. Et cōsequēter distiguit id cuius causa est sicut et supra. ¶ Tertio ibi.

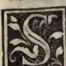
t.c.79. ¶ At vō cōstat aīam id etiā esse vnde primū motus ad locū accōmodatus emergit: verū hec vis nō vniuersis inest viuentibus. Fit etiā per aīaz et alteratio et accretio: sensus eniz alteratio quedā esse videtur: sentitq; nihil qd̄ nō habeat animā: eadē est et de accretione decretioneue ratio. Nihil enim incremēta naturaliter decremētaue suscipit: qd̄ non nutritur: et nihil prorsus nutrit: qd̄ nō vite particeps sit.

¶ At vō et vnde principiū qui fm locū motus aīa est: non oībus autē viuentibus inest potentia hec. Est autē et alteratio et augmentum fm aīam. Sensus eni quedā alteratio esse videtur. Nihil autē sentit: quod non habet animā. Silr autem et de augmento et decremēto se hz: nihil enim decrementū patitur: neq; augmētat physice: nisi alatur: alit aūt nihil: qd̄ nō cōicet vita. T.c.38.

¶ Ostendit q̄ aīa est pncipiū mouētis corporis sicut vñ motus: et vtitur quasi tali ratione. Omnis forma corporis naturalis est pncipiū motus ppꝛ illius corporis: sicut forma ignis est pncipiū motus eius. Sed quidā motus sunt ppꝛ rebus viuentibus: scilz motus localis quo animalia mouent seipsa motu pcessiuo fm locum: lz hoc nō insit omnibus viuentibus: et silr sentire est alteratio quedam: et hoc non inest nisi habentibus animā. Item mot⁹ augmenti et decrementi non inest nisi illis que aluntur: et nihil alitur nisi habens animaz. ergo oportet q̄ anima sit principium omnium istorum motuum.

¶ Atq; in hac pte snīa Empedoclis est post habēda qui quidē hoc nō recte dixit hoc addens: ideo incremēta plantas suscipe: tū in radicibus infra: tū in ramis etiā supra: quia terra deorsum suapte natura: et ignis sursum identidem pergit.

¶ Empedocles aūt nō bn̄ dixit h addēs augmētum accidere plantis deorsuz qdē radicē mittētibus: ppter qd̄ terra sic fertur fm naturā: sursum autē pter ignē similr. Lec. VIII.

Uperius ostēdit Philosophus q̄ opera que attribuūtur potentie vegetatiue sunt ab anima. Tunc excludit quosdam errores contra determinatā veritatem. Et diuidit in partes duas fm duos errores quos remouet. secūda pars icipit ibi (Uidet aūt quibusdā.) Circa primū duo facit. Primo ponit errorē. Secūdo improbat ipsum. ibi

(Neq; eni sursum τ deorsus.) ℂ Sciēdū est igitur circa primum q̃ sicut Empedo. alias vtilitates que in rebus viuentibus prouenuunt non dixit pcedere ex intentione nature: sed ex necessitate materie: puta q̃ pedes aialium sic sunt dispositi: non vt sint vtiles ad gressum: sed quia sic cōtingit mām dispositā fuisse circa pedes: ita etiã τ augmentū viuentiū non attribuit aie: sed motui grauiū τ leuium. Uidebat enim q̃ viuentia augent̃ in diuersas partes: puta sursum τ deorsum: qđ apparet manifeste in plantis que radices in deorsū mittunt: τ rami in sursū eleuant̃. Dicebat igitur q̃ augmentū plātarū in deorsū causat̃ ex motu terre que est in cōpositione plante: τ naturaliter deorsum fert̃ ppter sui grauitatē. Augmentū autē in sursū causat̃ ex motu ignis qui ppter sui leuitatem naturalr̃ sursum fertur. ℂ Deinde cum dicit.

ℂ Primū nāq; nō recte accipit in plātis differētias dictas ifra inquã ac supra. Non eni eadē sunt oium rerum: τ vniuersi supra τ infra: sed quã habet rōnē in aialibus caput eam subeunt in plantis radices: si īstrumenta diuersa: vel eadem operationibus officijs sue dicere: asserere que oportet.

ℂ Neq; enim sursum τ deorsum bene accipit. Non eni idē oib⁹ sursum τ deorsum τ oi: sed sicut caput aialiū: sic radices plātarū sunt: si cōgruit īstrumenta dicere altera τ eadē opibus.

Dīe sur distiguūt duo⁹ mō de i diuersis. ℂ Reprobat pdictã opionē dupl'r. Et pmo qdē per h q̃ nō bene accipit sursū τ deorsum. ℂ Ad cuius euidētiā sciendū est q̃ sursum τ deorsum τ alie positionū differētie. s. ante τ retro: dextrū τ sinistrum: in quibusdã quidē distiguunt̃ fm nām: in quibusdã vo solū positione quo ad nos. In quibus eni sunt determinate partes que sunt naturalr̃ pncipia aliquor motuū: in his distinguunt̃ predicte positionū differētie fm nām: sicut in vniuerso ad cuius mediū nāliter ferunt̃ grauia: ad circūferētiā ferūtur naturalr̃ leuia. vñ in vniuerso sursū τ deorsū naturaliter distinguunt̃. Et sursū dicit̃ locus ad quē ferunt̃ leuia: deorsum siue mediū ad quē ferunt̃ nāliter grauia. In viuētib⁹ etiā τ mortalib⁹ fm motū augmēti τ decrementi determinant̃ sursum τ deorsū. Nam sursum dī illa pars vnde viuentia alimentū accipiunt: deorsū aūt pars opposita: vnde superfluitates emittunt̃. Ante vo et retro determinant̃ in quibusdã aialibus vel viuentib⁹ fm sensum: dextrū τ sinistrū fm motū localem. In his vo in quibus nō est aliqua determinata pars principiū aut terminus alicuius motus: in eis non determinant̃ positionū dīe fm nām: sed solū positione quo ad nos. sicut in rebus inanimatis. Unde eadē colūna dicit sinistra τ dextra fm q̃ est homini dextra vl' sinistra. In quibusdã aūt viuentiū in quibus determinat̃ sursum τ deorsū fm nām eodē modo determinant̃ sicut in vniuerso: vt in hoīe cuius supior pars. i. caput est versus sursū vniuersi: inferior aūt est versus deorsum ipsius. In plantis autē est ecōuerso: nā radices plantarū sunt pportionabiles capiti: ad eundē eni actū ordinant̃: nā sicut aialia cibū accipiunt ore qđ est in capite: ita plāte radicib⁹. Instra aūt dicunt̃ eadē τ altera: siue silia τ dissimilia ex opibus que sunt fines eaꝝ. vnde radices plantaꝝ sunt similes capitibus aialiū: τ tñ sunt versus deorsū. vñ mō cōtrario se hēt sursū τ deorsum in plātis τ in vniuerso. In brutis aūt aialibus nō eodē mō se hēt: qa eoꝝ capita nō se hñt vsus sursū vniuersi neq; deorsū ipsius. Hoc est ergo qđ dicit q̃ sursum τ deorsum nō est idē oibus. s. viuētibus. τ omni. i. vniuerso. Sed Empe. sic accipit sursum τ deorsum: ac si eodē modo esset in oibus viuentib⁹ τ in vniuerso. Si eni motus augmenti fm quē determinatur sursum τ deorsum in viuētibus sit fm motū grauiū τ leuiū fm quē determinat̃ sursū τ deorsum in vniuerso: sequet̃ q̃ eodē mō sit sursum τ deorsum in oibus viuentibus: τ in vniuerso. Et ideo etiam ipse in plantis augmentū radicū dicit esse deorsum. ℂ Secundo ibi.

ℂ Deinde qđ est qđ ptinet terrā: ignemue: que quidē in cōtraria loca feruntur: distrahent enim profecto nisi aliquid sit: qđ ipsa phibeat atq; detineat. Qđ si sit aliquid: id est profecto anima ipsa. Quo fit vt ipsa sit augendi causa: nutriendiue: nō elemēta quēadmodum ille putabat.

ℂ Adhuc autē quod est continens in contraria que feruntur ignem τ terram: Distrahent̃ eni nisi aliquid sit phibens. Si vo erit: hoc est anima: τ causa augmenti τ alimenti. T. c. 39.

ℂ Reprobat predictā positionē alio modo. Ad cuius euidentiā sciendū est: q̃ cū elemēta nō sint actu in mixto: sed vtute: nō hz in eo qđlibet elementū seorsū propriū motū: sed totū mixtū mouet̃ motu elemēti predominātis in ipso. Si aūt qđlibet elementū haberet ppriū motū vt E npeđ. ponere videbat̃: cū nālis motus elntorū sit ad cōtraria loca: sequeret̃ q̃ totalr̃ abinuicē separentur: nisi esset aliquid continens elemēta: qđ nō sineret totaliter abscedere elementa abinuicē. Illud autē quod cōtinet elemēta ne totalr̃ abinuicē segregent̃: maxime videt̃ esse causa alimenti τ augmenti. Sed augmentū fm diuersas partes cōtingit ex diuersis motibus elemētorū. Non eni posset imaginari qualr̃ esset augmentum elementis in 3ria motis nisi per hoc q̃ manent adinuicem coniuncta: quia si totalr̃ separent̃ esset diuisio: non augmentū. Illud igitur pncipalr̃ est causa augmenti qđ continet elementa ne totalr̃ abinuicē separent̃: hoc aūt est anima in rebus viuentibus: anima igit̃ est principiū augmenti. ℂ Deinde cū dicit.

ℂ Sunt aūt quibus ipsius ignis natura causa simpliciter nutritionis τ accretionis esse videt̃: ipse nāq; solus oium corporū: aut elementoꝝ nutriri ac augeri videtur: quapropter τ in plantis: τ in aialibus putabit quispiā ignē ipsum esse quod operatur.

ℂ Uidet̃ aūt quibusdã ignis natura simpliciter causa augmenti τ alimenti esse. Et nāq; ipsum videt̃ solū corporū τ elemētorū quod alitur τ augmentat̃. Vñ τ in plātis τ in aialibus putabit vtiq; quis hoc esse quod operatur. T. c. 40.

ℂ Ponit aliā positionem. Et circa hoc duo facit. Primo ponit eam. Scđo improbat. ibi (hoc autē cōcausā τc.) Sciendū est autem q̃ hec opinio differt in hoc a pma: q̃ prima attribuebat causam augmenti τ alimēti diuersis elementis. s. igni τ terre: hec autē attribuit eorū cām igni tm̃. Et mouebant̃ ad hoc hac rōne. Quia illud videtur esse pncipiū alicuius passionis vel motus in aliquo: qđ fm se hz illā passionē vel motū: sicut ignis qui fm se calidus est: est causa caloris in rebus mixtis: τ terra que fm se est grauis: est causa grauitatis in eis. Inter autem elementa videt̃ solus ignis nutriri τ augeri: si superficialiter de nutrimento τ augmento loquamur. Solus igit̃ ignis videtur esse faciens augmentū τ alimentū in plantis τ aialibus. Utrum vo ignis nutriatur τ augeatur inferius erit manifestum. ℂ Deinde cū dicit.

ℂ Uerū

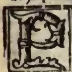
¶ Verum non ita est: sed cum comitetur cām: est ob idipsum quodāmodo non simplr causa: sed talis est potius aīa. Nam ignis quidē accretio in infinitū p̄greditur: ⁊ eousq̃ fit quousq3 sit cōbustibile. At eorum oium que natura cōstant est finis tā magnitudinis q̃ accretionis ⁊ ratio. Hec autez anime sunt nō ignis: ⁊ rationis potius q̃ materie.

T.c.41 ¶ Hoc aūt cōcausa qdē quodāmodo est: nō tamē simpliciter causa: sed magis anima. Ignis enim augmentum in infinituz est quousq3 fuerit combustibile. Natura autē cōstantiū oium terminus est ⁊ ratio magnitudinis ⁊ augmēti. Hoc āt est aīe: s3 nō ignis ⁊ rōnis mag q̃ mãe.

¶ Improbat predictā pōnē. Sciendū tñ est q̄ p̄dicta positio aliqd hēt veritatis. necesse est eni oē alimētū decoqui. qđ quidē fit p ignē: vñ ignis aliq̃ mō operaī ad alimentū: ⁊ p ɔ̄ñs ad augmētū: nō qdē sicut agēs p̄ncipale: hoc eni est aīe: sed sicut agēs secūdariū ⁊ istr̄ale. Et ideo dicit q̄ ignis quodāmō ɔcausa est augmēti ⁊ alimenti: sicut instr̄m cōcausa est p̄ncipalis agētis. Nō tñ est p̄ncipalr causa: vt p̄ncipale agēs: sed hoc modo cā est aīa: qđ sic p̄bat. Illud est p̄ncipale in qualibet actiōe: a quo iponit termin⁹ ⁊ rō ei qđ fit: sicut p3 in artificialib⁹: q̄ terminus vel rō arche vł domui nō iponiī ab instr̄is: s3 ab ipsa arte. Nā instr̄a se hñt idifferenter: vt cooperenī ad hāc formā vel quātitatē vel aliā. Serra eni quantū est de se apta est ad secādū lignū ꝺm q̄ competit et ostio ⁊ scamno ⁊ domui: ⁊ in quacūq3 quātitate: sed q̄ sic seceī lignū q̄ sit aptū ad talē formā ⁊ ad talē quātitatē: est ex v̄tute artis. Manifestū est aūt q̄ in oīb⁹ q̄ sunt ꝺm nām est cert⁹ termin⁹ ⁊ determinata rō magnitudis ⁊ augmēti: sicut eni cuilibet spēi debenī aliq̃ accñtia p̄pria: ita ⁊ p̄pria quātitas: l3 cū aliq̃ latitudine pp diuersitatē mãe ⁊ alias cās idiuiduales: nō eni oēs hoīes sunt vnius quātitatis. Sed tñ ē aliq̃ quātitas tā magna vltra quā spēs humana nō porrigiī: ⁊ alia quātitas tā p̄ua vltra quam hō nō iuenií. Illđ igiī qđ est cā determinationis magnitudinis ⁊ augmēti: est p̄ncipalis causa augmēti. Hoc aūt nō est ignis. Manifestū est eni q̄ ignis augmētū non est vsq3 ad determinatā quātitatē: sed in īfinitū extēdiī: si in īfinitū mã cōbustibilis inueniaī. Manifestū est igiī q̄ ignis nō est p̄ncipale agens in augmēto ⁊ alimēto: sed magis aīa. Et hoc rōnabilr accidit: q̄a determinatio quātitatis in reb⁹ nālibus est ex forma: que est p̄ncipiū spēi: magis q̃ ex mã. Aīa aūt cōparaī ad elr̄ta que sūt in corpore viuēte sicut forma ad mãm. Magis igiī termin⁹ ⁊ rō magnitudinis ⁊ augmēti est ab aīa q̃ ab igne.

¶ Cū autē eadē vis anime sit: ⁊ nutriendi ⁊ generandi: primū de alimento determinare necesse est. Hec eni a ceteris potentijs hoc opere seiungitur.

T.c.42 ¶ Quoniam autē est eadem potentia anime vegetatiua ⁊ generatiua: de alimento necessariuz est determinare primum. Separatur enim ab alijs potentijs opere hoc. Lec. IX.

Ostq̃ p̄hs ostēdit q̄ aīa est p̄n^m opationuz que attribuunī potētie vegetatiue: hic itendit de his determinare. Et circa hoc tria fac̄. Prio determinat de obto ꝺm se. s. de alimento. Scđo determinat de eo ꝺm q̄ ɔgruit operationibus aīe vegetatiue. ibi (Qm̄ aūt nō aliī.) Tertio potētias diffinit que sunt p̄ncipia harū operationuz. ibi (Quare huiꝰ aīe ⁊c̄.) Circa p̄mū tria facit. Primo dicit de quo est itētio. Scđo p̄ponit id qđ p̄mo aspectu apparet de alimento. ibi (Videī aūt esse alimētū ⁊c̄.) 3° mouet circa h̄ dubitationē. ibi (Dubitationē aūt hēt.) Dic̄ ergo p̄mo: q̄ cū vegetatiua ⁊ gñatiua ab eadē cōi potentia aīe ɔtineaī: l3 vegetatiua. i. nutritiua sit q̄dā specialis potētia distincta a gñatiua: op3 p̄mū determinare de alimēto: qđ est obiectū gñatiue siue nutritiue. Hoc eniz opere. s. nutritione distinguiī hec pars aīe ab alijs. s. itellectiuo sensitiuo ⁊c̄. Nā alie opationes hui⁹ partis. i. aīe hanc presupponunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Videtur itaq̃ contrariū esse contrario nutrimentū. At nō cuilibet quoduis: sed id ei quorū alterū ex altero nō solū mutuo generaī: sed incremēta etiam suscipit. Complura nāq̃ ɔtrarioꝝ fiūt quidē ex sese mutuo: sed nō a suis oia cōtrarijs incrementa suscipiunt: vt ex egrotante fit sanū. At v̄o nec illa modo eodem sibi mutuo nutrimentū esse videnī: sed aqua quidem alimentū est igni: ignis aūt nō nutrit aquā. At simplicib⁹ corporibus hoꝝ alterū alimēti: alteꝝ eius qđ nutritur maxime subire rationē videtur.

¶ Videtur autē esse alimentū ɔtrariū cōtrario: T.c.43 non omne aūt omni: sed quecūq3 cōtrariorum non solum generationē habent ex inuicem: sed ⁊ augmentum. Fiunt enim multa ex inuicem: sed non oia augenī: vt sanū ex laborante. Videtur autē neq3 illa eodē modo adinuicez esse alimentū: sed aqua quidē igni alimentū est: ignis autē nō alit aquā. In simplicibus quidez igitur corporibus hoc esse videtur maxime aliud qdē alimentum. aliud v̄o quod alitur.

¶ Proponit illud qđ p̄mo aspectu de alimento appet: et p̄ponit tria: quoꝝ p̄mū est: q̄ alimentū videī esse cōtrariū ei qđ alitur: ⁊ hoc ideo: q̄a nutrimentū cōuertiī in id qđ nutriī: generationes aūt fiūt ex cōtrarijs. Scđm aūt est q̄ nō vī qđcūq3 ɔtrariū sufficere ad rōnē alimenti: sed op3 q̄ sit de illis cōtrarijs que hñt gñationē ex inuicem. Nutrimentū eni cōuertiī in subaz nutriti: vnde q̄cūq3 ɔ̄ria insunt in suba ꝺm que fiunt alterationes adinuicē: ⁊ nō gñationes: nō pertinēt ad rōnem alimēti. Nō eni dicimus q̄ īfirmū sit nutrimētū sani: vel albū nigri: aut aliqd huiꝰ. Qūo aūt in substātijs sit aliqua ɔ̄rietas. alia q̄stio est. Tertio op3 q̄ sit de illis ɔ̄rijs que augmentum suscipiunt ex inuicē: q̄a ad alimentum videī sequi augmentū. Vñ l3 ex igne genereī aqua sic ecōuerso: nō tñ dī q̄ ex igne nutriaī aq̃: s3 q̄ ex aq̃ nutriaī ignis inquātū liquores humidi cedunt in ignis nutrimētū: q̄a. s. dū ignis in aquā ɔuertiī nō apparet noua aque gñatio. sed ignis p̄existēs ad sui ɔseruationē ⁊ augmētū vī in se humorē ɔuertere. Et ideo in elemētis videī solus ignis nutriri: ⁊ sola aq̃ esse eius nutrimētū: ꝺm q̄ ad aquā p̄tinent oēs humores ⁊ liquores. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Verum eni is locus dubitationē habere videtur. Sunt enim qui dicunt simile simili nutriri: quemadmodū ⁊ accrescere. Quibusdaz aūt vti diximus non hec sententia: sed ɔtraria placet: censentq3 nō simile simili: sed ɔtrario ɔtrariū ali. Etenī fieri nequit (vt inquiunt) vt a simili simile patiaī. Alimentū aūt mutatur atq3 digeriī: mutationēue reꝝ oium in oppo-

situ͂:vel in mediū esse cōstat. Preterea nutrimentū quidē aliquid patitur ab eo qđ alitur.hoc aūt ab alimento nō patiẽ quicq̄3:quēadmodu3 nec a materia faber:sed materies (vt patet) a fabro : qui quidē ex ocio mutatur tm̄ ad operandum.

T.c.44 ¶ Dubitationem autem habet. Dicunt eni3 hi quide3 simile simili ali sicut ⁊ augeri. Alijs aūt sicut diximus econtrario videtur ali contrariū contrario tāq̄3 impassibile sit simile a simili:alimentum autē mutari ⁊ decoqui. Mutatio aūt

T.c.45 omnibus in contrariū aut medium. ¶ Adhuc autem patitur aliquid alimentum ab eo qđ alitur:sed non hic ab alimēto:sicut nec instructor a materia:sed ab illo hec. Instructor aute3 mutatur solum in actum ex ocio.

¶ Mouet quandā dubitationē circa p̄determinata.Et p̄° obijcit ad vtrāq3 partē.Scđo soluit eā.ibi(Utrum aūt sit alimentū ⁊c.)Oriẽ aūt dubitatio circa hoc qđ supra dictū est:ꝙ alimentū op3 esse ꝯriū.quibusdā aūt videẽ ꝙ alimentū oporteat esse simile ei qđ alitur. Alimentū eni est causa augmēti.oportet aūt ꝙ simile sibi augeatur.Si eni aliqd diuersum apponereẽ alicui non esset eiusdem augmentū:sed nature extranee adiunctio. Videẽ igitur ꝙ oporteat simile simili ali.Alijs aūt videẽ ꝙ alimentū op3 esse cōtrariū ei qđ aliẽ ſm id qđ supra dictu3 est. Et ad hoc iducunẽ duplici rōne:quarū p̄ma est:qa alimētū decoquiẽ ⁊ mutaẽ in id qđ nutriẽ. Nihil aūt mutaẽ nisi in ꝯriū aut mediū:sicut albū mutaẽ i nigrū aut pallidū. Mediū aūt est quodāmodo ꝯriū. Pallidū eni3 albo cōparatū est nigrū:nigro vͦo cōparatū est albū:est eni cōpositū ex vtroq3.ḡ nutrimētū est ꝯriū ei qđ alitur et in qđ mutaẽ.Scđa rō est:qa agēs est ꝯtrariū patiēti:nō enim sile a simili patiẽ. Alimētū aūt patiẽ ab eo qđ aliẽ:alteraẽ eni ab eo ⁊ digeriẽ. Id aūt qđ aliẽ nō patiẽ ab alimēto.Sicut neq3 artifex patiẽ a mā:sed ecōuerso:mā eni3 mutaẽ:nō aūt artifex : nisi forte per accñs ſm ꝙ exit de potētia in actū.Videẽ igiẽ ꝙ alimentū sit ꝯriū ei quod alitur. Prima igiẽ harꝫ rōnū sumiẽ ex ꝯrietate quā op3 esse iter terminos mutationis.Scđa vͦo ex ꝯrietate quā op3 eē iter agens ⁊ patiēs:id eni qđ aliẽ:⁊ agit in alimentū:⁊ est termin⁹ in quē alimētū mutaẽ. ¶ Deide cū diẽ.

¶ At eni interest plane:si nutrimentū sit id qđ vltio tandē adiungiẽ:atq3 addiẽ:an nō hoc:sed id qđ primū ingrediẽ.Qđ si vtrūq3 quidē est alimentū:alterꝫ tamē est digestū:alterū indigestu3:vtroq3 profecto modo ⁊ ꝯtrario ꝯtrariū:⁊ simile sibi vere licet nutriri. Nā si vt idigestū sumaẽ:ꝯtrariū cōtrario aliẽ. Si vt digestū:sile sibi nimirū h̄ pacto nutriẽ. Quare p3 illos vtrosq3 ꝑti recte:ꝑti nō recte dicē atq3 sentire.

¶ Utrum autem sit alimentu3 quod vltimo aduenit:aut qđ primo:habet differentia3. Si vͦo vtrūq3:sed hoc quidē non coctum:illud aute3 coctum:vtrobiq3 vtiq3 continget alimentū dicere. Inquātū eni nō coctum:contrarium contrario alitur. Inquantum autem coctum simile simili. Quare manifestum ꝙ dicunt quodāmodo vtriq3 ⁊ recte ⁊ non recte.

¶ Soluit ꝓpositā dubitationē dicēs:ꝙ differt quātū ad ꝓpositā qōnē:vtrū alimentū dicaẽ id qđ vltimo aduenit.s.post decoctionē ⁊ digestionē:an illud qđ p̄° assumiẽ: scil3 anq̄3 digeraẽ ⁊ decoq̄ẽ.Et si dici possit vtrūq3 horꝫ alimētū.vnū horꝫ q̄si alimētū decoctū:aliđ vͦo q̄si nō decoctū:ſm vtrāq3 ꝑtē qōnis poterit indicari de alimēto. Quia inquātū alimētū dẽ nō decoctū:sic ꝯriū ꝯrio aliẽ: hoc eni est qđ patiẽ ⁊ mutaẽ. Inquātū vͦo est coctum.sic alitur sile sibi.agens eni3 assimilat sibi patiēs:vñ in fine passiōis op3 passu3 eē sile agēti:⁊ ꝑ hūc modū pōt augere id qđ aliẽ.Et sic p3 ꝙ vtriq3 p̄dcōꝝ opinātiū aliq̄ mō dicūt recte:⁊ aliq̄ mō dicūt nō recte. ¶ Deide cū dicit.

¶ Cum aūt nihil nutriaẽ quin habeat vitā : animatū id erit profecto corpus:qđ alitur : ea sane rōne qua est animatū.Quare ⁊ nutrimentum ad animatū per se refertur:⁊ non per accidens.

¶ Quoniam autem nihil alitur non participās vita:animatum vtiq3 erit corpus qđ alitur inquantū animatū:quare ⁊ alimentu3 ad animatum est:⁊ non ſm accidens. T.c.46

¶ Determinat de alimēto ſm ꝙ cōuenit opationib⁹ aīe vegetatiue.Et p̄° ſm ꝙ congruit nutritioni. Scđo ſm ꝙ ꝯgruit augmēto.ibi(Est āt alterꝫ alimento ⁊c.)3° ſm ꝙ cōgruit gñationi.ibi(Et gñationis aūt factiuū ⁊c.)Diẽ ergo p̄mo ꝙ nihil nutriẽ qđ nō ꝑticipet vitā:oē aūt ꝑticipās vitā est aīatū.seqtur ḡ ꝙ corpus qđ aliẽ sit aīatu3. Alimentū aūt est in potētia ad id qđ alitur:cōuertiẽ eni in ipsum:relinquiẽ ergo ꝙ alimentū inquātū est nutritionis obiectū sit aliqd existēs i potētia ad aīatū per se: ⁊ nō ſm accñs. ¶ Cōsiderādū est aūt ꝙ nihil ꝓprie nutriẽ nisi aīatū:ignis aūt videẽ qdē per quādā silitudinē nutriri:nō autē ꝓprie nutriẽ:qđ sic p3. Id ꝓprie nutriri dicimus qđ in seipso aliqd recipit ad suiipsius cōseruationē.hoc aūt in igne videẽ qdē accidere:sed tn̄ nō accidit.Cū eni igni accēso aliq̄ mā cōbustibilis addiẽ:in illa mā cōbustibili nouus ignis gñaẽ:non aūt ita ꝙ illud cōbustibile additū cedat in cōseruationē ignis in alia mā prius accēsi. Puta si aliqđ lignū de nouo igniẽ:per hanc ignitionē nō ꝯseruaẽ ignitio alteri⁹ ligni prius igniti:totus eni ignis q est ex cōgregatione multoꝝ ignitoꝝ non est vnus simplr:sed videẽ vn⁹ aggregatione:sicuti aceruus lapidū est vnus:⁊ pp talē vnitatē.Est ibi quedā silitudo nutritionis.Sed corpa aīata vere nutriunẽ:qa per alimentū ꝯseruaẽ vita in illa ꝑte eadē que prius fuit.Et ꝓpter h̄ etiā sola aīata vere augenẽ:qa q̄libet pars eorū ⁊ nutriẽ ⁊ augeẽ:qđ nō ꝯuenit in reb⁹ inaīatis que videntur per additionē crescere. Nō eni crescit id qđ p̄us fuit sed ex additione alterius cōstituiẽ quodda3 aliud totu3 maius. Ideo aūt silitudo augmēti ⁊ nutrimēti precipue apparet in igne:quia ignis hēt plus de forma q̄3 alia elementa:⁊ est potētior in virtute actiua:vnde propter hoc ꝙ manifeste alia conuertit in se.videẽ nutriri et augeri. ¶ Deinde cum dicit. Ignis nō ꝓprie nutritur.

¶ At qui diuersa est alimēti ratio:vt nutrit ⁊ auget. Nam vt ipsum animatū quantū est quoddā:auget. Ut est hoc aliquid:⁊ suba:nutrit.Cōseruat eni substantiam:⁊ est eousq3 profecto quousq3 nutritur.

¶ Est autem alterū alimēto ⁊ augmētatiuo eē. T.c.47 Secundū enim ꝙ quantū aliquod animatu3: est augmētatiuum:ſm autem ꝙ hoc aliquid ⁊ substantia:alimentum est:saluat enim substantiam:⁊ vsq3 ad hoc est quousq3 alatur.

¶ Ostēdit

¶ Ostēdit quō alimētum ꝯgruit augmēto. Et dicit ꝙ lȝ idē sit subiecto qd ē obiectū nutritiōis put dr alimētū: ⁊ qd est obiectū augmēti put dicit augmētatiuū: tn̄ differt rōne. Dictū est enī ꝙ alimētū est in potentia ad corpus aīatū: corpus aūt aīatū ⁊ est qddā q̄ntuȝ: ⁊ est hoc aliqd ⁊ substātia. Scdm igit ꝙ est quoddā q̄ntū. fm hoc alimētū adueniēs ei: qd etiā ⁊ ipsum q̄ntū est: facit augmentū: ⁊ dicitur augmentatiuum. Inquātum aūt corpus aiatum hoc aliqd ⁊ substātia est sic hȝ rōnem alimēti: Hoc enim est de ratione alimēti qd ꝯseruat substātiā eius qd alitur. q̄ quidē ꝯseruatio necessaria est ppter ꝯtinuā cōsumptionē humidi a calido naturali: ⁊ iō tamdiu durat substātia ei⁹ qd nutrit: q̄ndiu nutriat. ¶ Deide cū dicit.

¶ Efficit preterea generationem ac ortum: non eius qd alitur: sed talis quale est id qd nutritur. Jam enī est ipsius substātia: ⁊ nihil seipsum gnāt: sȝ ꝯseruat.

¶ Et generatiōis aūt factiuū nō eius qd alitur: sed q̄le id qd alitur. Jam.n.est ipsa suba. Generat aūt nihil ipsum seipsum: sȝ saluat.

¶ Ostēdit quō alimētū ꝯgruat generationi. Et dicit ꝙ ēt alimētū est factiuū generationis. Semē.n.qd est generationis principiū est superfluū alimēti. Nō tn̄ alimētum est pncipiū generatiōis eius qd alit: sed alterius qd ē tale fm speciē quale est qd alit: q2 substātia que alit iaȝ ē: ⁊ qd est nō generatur: ⁊ nihil generat seipsum: q2 qd generat iā est: qd generatur nōdū est. Sed aliqd pōt agere ad sui ꝯseruationē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare tale quidem anime principiū vis est talis: vt id conseruet: qd ipsam habet: ea nimirum ratiōe qua ipsam habet. Alimentum autem ad operanduȝ preparare videtur: quapropter alimento priuatum esse non potest.

T.c.48 ¶ Quare huiusmodi anime principium potentia est possibilis saluare suscipiens ipsaȝ fm ꝙ est huiusmodi. Alimentū autē preparat operationem: vn̄ priuatū alimēto non potest esse.

¶ Ex premissis accipit diffinitionē potētiaꝝ aīe vegetabilis. Et primo potētie nutritiue. Scdo toti⁹ aīe vegetabilis: ibi (Qm̄ autē a fine ⁊c̄.) Circa pmū pmo ex pmissis ꝯcludit diffinitionē potētie nutritiue: ⁊ dicit ꝙ cū dictū sit ꝙ nutrimentū inq̄ntū hm̄ saluat nutritum: manifestum est ꝙ hoc pncipiū aīe qd.s.est principiū nutritiōis: nihil est aliud q̄ȝ potētia potēs saluare suū susceptiuum inquātū huiusmodi. Alimētū vo est qd pparat operationem huiusmodi potētie: inquātū talis potentia mediāte alimēto saluat suū susceptiuū. Et ppter hoc illud qd priuatur alimēto non pōt ꝯseruari. Et q2 dixerat ꝙ principium nutritionis est potētia anime: cuius principiū ē ēt alimētū. vt ex dictis pȝ. Jdeo scdo ibi.

¶ At vo cuȝ hoc in officio tria sint hec: necessarioq3 concurrant: id inquam qd nutritur: ⁊ quo nutritur: ⁊ qd nutrit: id quidem qd nutrit est ipsa anima pria. Jd autem qd nutritur corpus est: qd ipsam animaȝ habet. At id qd nutrit ipsam est alimētum.

¶ Quoniam autem sunt tria: qd alitur: ⁊ quo alitur: ⁊ alens: alens quidem est prima anima: qd vo alitur est habens hanc corpus: quo vo alitur alimentum.

¶ Ostēdit quō differēter potētia aīe ⁊ alimētū sunt pncipia nutritionis. Dicit ḡ q2 in nutritiōe sunt tria. qd alit: quo alitur: ⁊ alēs p^m. Primū qdē alēs est p^a aīa.s.aīa vegetabilis. Jllud vo qd alitur est corpus hn̄s hāc aīam: sȝ illud quo alit est alimētū Sic igit potētia aīe est principium nutritionis vt agēs pncipale: alimentum auteȝ vt instrumētum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At qui cum sit par vniuersas a fine res appellare: finisq3 hui⁹ anime sit generatio talis quale est id qd ipsam habet: erit anima prima profecto principium generandi tale quale est id qd hanc ipsam aīam hȝ.

¶ Quoniam autē a fine appellari omnia iustū est. Finis autem est generasse quale ipsuȝ erit. vtiq3 prima anima generatiuum q̄le ipm̄. T.c.49.

¶ Diffinit ipsam pmā aīam que dr aīa vegetabilis q̄ quidē in plātis est aīa: in aīalibus pars aīe. Et circa hoc duo facit. Primo diffinit hm̄ aīaȝ. Ad cuius diffinitiōis itellectū sciēdū est ꝙ iter tres opationes aīe vegetabilis ē quidā ordo. Nā pma eius opatio est nutritio per quā saluatur aliqd vt est. Scda aūt opatio ⁊ pfectior ē augmētuȝ quo aliqd pficit in maiorē pfectionē ⁊ fm q̄ntitatē ⁊ fm virtutē. Tertia aūt pfectissima ⁊ finalis est generatio p quā aliqd iā quasi in seipso pfectū existēs: alteri esse ⁊ pfectionē tradit. Tunc.n. vnūqdq3 maxime pfectū est: vt in.4.metheoroꝝ dr cū pōt facere alteꝝ tale q̄le ipsuȝ ē. Quia igit iustū est ꝙ oia diffiniant ⁊ denominent a fine: finis aūt opeꝝ aīe vegetabilis est generare alterū tale quale ipsum est: sequit ꝙ ipsa sit ꝯueniēs diffinitio p^e aīe.s.vegetabilis: vt sit generatiua alteri⁹ similis fm speciem. ¶ Et q2 dixerat ꝙ alimētū est instrumētum hui⁹ aīe. ne credat ꝙ nō habeat aliō istrumētū. Jō scdo ibi.

Tria opa aie vegetabilis.

T.c.19.
Lect.4.

¶ Jd autem quo nutrit anima duplex est: quēadmodum ⁊ id quo gubernator gubernat: manus inquaȝ ⁊ clauus. Atq3 aliud mouet atq3 mouetur: aliud mouetur tm̄. Necesse est autem omne nutrimentum nature sit talis: que digeri possit. At digestionē efficit calor. Quapropter omne animans habet calorem. Quid igitur sit alimentum ipsum vniuersaliter diximus: postea vo de ipsis exactius perscrutabimur.

¶ Est autem quo alitur dupliciter: sicut ⁊ quo gubernatur: ⁊ manus ⁊ temo: hoc quidem mouens ⁊ motum: illud autem mouens solū. Oē autem alimentū necessariuȝ est decoqui. Opatur autem decoctionē calidū. Unde omne aīatum habet calorem. Figuraliter quideȝ igitur alimentū qd sit dictū est. Certificādum autem est posterius de ipso in pprijs rōnibus. T.c.50.

¶ Ostēdit ꝙ habeat aliud instrm̄ ⁊ dicit ꝙ duplex ē istrm̄ quo alit: sicut duplex est istrm̄ gubernationis: gubernator enī gubernat manu ⁊ temone. man⁹.n.est instrm̄ ꝯiūctum: cui⁹ forma est aīa. vn̄ temo est instrm̄ mouēs nauē ⁊ motū a manu: sed man⁹ nō est istrm̄ motū aliquo exteriori: sȝ solū a pncipio itrinseco: est.n.ps hoīs mouētis seipsuȝ. Sic igit ⁊ nutritiōis instrm̄ est duplex: ⁊ vt separatum qdē ⁊ cui⁹ for^a nondū est aīa: est nutrimentū. Oportet aūt ꝙ aliud sit instrm̄ nutritiōis ꝯiūctū. Necesse est enī ꝙ alimētū decoquat: qd aūt opat decoctionē ē aliqd calidū. Sicut igit gubernator mouet temoneȝ manu: nauē aūt temone: ita aīa mouet calido alimētū: ⁊ alimento nutrit. Sic igit calidū aliqd: est instrm̄ ꝯiūctū huius aīe in quo.s.radicalr est calor nālis digerēs. ⁊ ppter h oȝ ꝙ

oē aiatū qȯ nutrit habeat calorē nālē q est digōnis pn̄ᵐ. Si aūt hec aīa nō haberet instr̄m ꝯiūctum nō eēt actus alicui⁹ ptis corpis:qȯ soli itellectui cōpetit. ¶ Ultimo epilogās qȯ dixerat ꝯcludit ꝙ figuralr.i.vlr dcm̄ est gd sit alimētū:sed posterius certius tractādū est de alimen

De nutrimento et nutribili. to:in ppriȷs rōnibus. Fecit.n.vnū spālē librū de alimento:sicut de gnōne animalium:ꝛ de motu aialium.

¶ Determinatis autem his: primum de omni sensu cōmuniter:deinde de vnoquoq̧ dicamus. Fit itaq̧ sensus cū mouetur atq̧ patitur aliqd. vti diximus. Nam ipse sensus alteratio quedam esse videtur. Inquiunt autem quidam ꝛ a simili simile pati: qȯ quidem quonã pacto fieri potest:aut non potest :i vniuersalibus de actiōe sermonibus passiōeue dixim⁹.

T.c.51. ¶ Determinatis autem his dicamus cōiter de omni sensu. Sensus autem in moueri aliqd ꝛ pati accidit:sicut dcm̄ est:videt̃.n.quedã alteratio esse. Aiunt autem quidā ꝛ simile a simili pati. Hoc autē quomodo possibile:aut impossibile dictum ē in vniuersalibus rationibus de agere ꝛ pati.

Lec. X.

POstq̧ determinauit phs de pte vegetatiua. Hic incipit determinare de pte sensitiua. Et diuidit̃ in ptes duas. In p° determinat de eo qȯ apparet in hac pte.s.de sensibus exterioribus. In scda determinat de eo qȯ latet in pte sensitiua.ibi(Qr āt nō sit sensus alter ꝛc̃.) Pria diuidit̃ in ptes duas. In p° ondit qūo se hȝ sensus ad sensibile. In z° determinat de sensibili ꝛ sensu. ibi(Dōȝ ē aūt fȝ vnū.) Circa pᵐ duo facit. Primo resumit qdā q̄ sunt pus dcā. Scdo inuestigat ppositū.ibi(Habet autē dubitationē ꝛc̃.) Dicit g̊ pmo ꝙ determinatis his que ptinent ad

Lec.14 ꝛ inde aīam vegetatiuā dōm est de his que pertinēt ad sensum

in cōi. De his enim que ptinēt ad vnūquēq̧ sensum spāliter:postmodū dicet. Duo aūt resumit dicta de sensu q̄

Le.7.t.c.37. rum vnū est ꝙ sentire ꝯsistit in moueri ꝛ pati. Est.n. sen

Le.9.t.c.44. sus in actu q̄dā alteratio:qȯ aūt alterat̃ patit̃ ꝛ mouet̃. Aliud aūt qȯ resumit est ꝙ qdā dicūt simile a simili pati. Et pp hoc ꝙ sentire est pati:qdā ātiq phi posuerūt ꝙ simile simili cognoscit̃ ꝛ sentit̃:sicut Emp.posuit ꝙ terra:terra cognoscit̃:ignis igne:ꝛ sic de aliȷs. Sed hoc qūo esse possit vel nō:ꝙ simile simili patiat̃:dictū est in vniuersalibus rōnib⁹ de agere ꝛ pati.i.in libro ð gnōne:vbi

Li. p°. determinauit de actione ꝛ passione in cōmuni. Dictum

T.c.51. est.n.ibi ꝙ id qȯ patit̃:a pn̄° dum patit̃ est ꝯriū agenti: sed in fine qn̄ iam est passum:est silē. Agēs.n.agēdo assimilat sibi patiens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Habet autem is locus dubitationem: ambigetq̧ non iniuria quispiam:cur ꝛ sensuū ipsorum sensus nō sit:ꝛ cur sine ȷȷs que sunt extra non efficiunt sensum:cum insit ꝛ ignis ꝛ terra:ceteraq̧ elemēta quorum est per se sensus:vel per ea que ipsis accidunt: At enim patet sensitiuum non esse actu: sed potētia tm̄. Quapropter non sentit.quēadmodum combustibile non vritur.ipsum per se sine eo qȯ ipsum vrere potest. Ureret enim seipsum:ꝛnon indigeret eius quo actu est ignis.

T.c.52. ¶ Habet autem dubitationē propter quid sensuum ipsorum non sit sensus: ꝛ quare sine his que sunt extra non faciunt sensum in existe igne ꝛ terra ꝛ aliȷs elementis: quorum est sensus p se:aut fm accidens his. Manifestum igitur ē: ꝙ sensitiuum non est actu:sed potentia tm̄: vñ non sentiunt:sicut combustibile nō comburit̃ ipȝ a seipso sine cōbustiuo. Cōbureret.n.seipȝ ꝛ nihil indigeret actu ignē esse.

¶ Determinat vitatē circa ppositū. Et circa h̄ facit tria. Prio ostēdit ꝙ sensus sit in potētia. Scdo ꝙ qñq̧ est in actu ibi(Qm̄ aūt sensus ꝛc̃.) Tertio ostēdit qūo sensus reducat̃ de potētia in actū. ibi(Dōm aūt ꝛc̃.) ¶ Circa primū ꝯsiderādū est ꝙ Emp.ꝛ qcūq̧ posuerūt simile simili cognosci:posuerūt sensuȝ eē actu ipsa sensibilia: vt eniȝ cognosceret oīa sensibilia posuerūt aīam sensitiuaȝ eē cōpositā quodāmodo ex oīb⁹ sensibilib⁹ inq̧tū ꝯstabat fm eos ex elemētis sensibiliū. Duo g̊ ad hāc positionem ꝯsequebant̃.quoꝝ vnū est:ꝙ sensus est ipsa sensibilia in actu vtpote cōpositus ex eis ꝛ cū ipsa sensibilia in actu sentiri possint sequeret̃ ꝙ ipsi sensus sentiri possūt. Scdm est ꝙ cū sensus sentire possit pn̄tib⁹ sensibilib⁹: si sensibilia actu sunt in sensu:vtpote ex eis cōposito:sequtur ꝙ sensus possit sentire sine exteriorib⁹ sensibilibus. Utrūqȝ āt hoꝝ ē fl̄ȝ. Et iō hec duo icōueniētia q̄ sequuntur ad ātiquoꝝ pōnem sub qōne pposuit:tāq̧ q̄ p antiquos solui nō possint. Hoc est g̊ qȯ dicit: ꝙ (Dubitationē hȝ pp qd nō sunt sensus ipsoꝝ sensuū).i.q̄re ipsi sensus nō sentiant̃:h̄ enim vr̃ seq si sensus sint similes sensibilib⁹. Itē hȝ dubitationē(q̄re nō faciūt sensum).i.q̄re sensus nō sentiūt actu(sine his q̄ sūt extra).i. sine exteriorib⁹ sensibilibus:cū tn̄ interi⁹ existāt in ipsis sensibus fm opinionē antiquoꝝ ignis ꝛ terra ꝛ alia elt̄a que sunt sensibilia:aut fm se.i.fm suā substātiā fm eos qui nō discernūt iter sensum ꝛ intellectū:itellectus enim est pprie cognoscitiuus substantie:aut fm accn̄tia ppria.s. calidū ꝛ frigidū ꝛ alia hȯ que sunt p sensibilia. Quia igitur he dubitationes p se solui nō pn̄t si sensus hȝ sensibilia in actu vt antiq posuerūt:ꝯcludit tanq̧ manifestū ꝙ aīa sensitiua nō ē actu sensitiua: sȝ pō tm̄. Et pp hoc sensus nō sentiunt sine exterioribus sensibilib⁹:sicut cōbustibile qȯ est potētia tm̄ ignitum nō cōburit̃ a seipo sine exteriori cōbustiuo. Si eni esset actu ignituȝ cōbureret seipsum:ꝛ nō indigeret exteriori igne ad hoc ꝙ combureretur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo qm̄ sentire bifariam dicere cōsueuimus:nā ꝛ id qȯ potentia videt ꝛ audit:videre audireq̧ dicimus:ꝛ si forte dormiat:ꝛ id idētidem qȯ iam operatur: dupliciter ꝛ ipse sensus profecto dicetur:quidam vt potentia:quidam vt actu: similiter ꝛ ipsum sentire:ꝛ qȯ est potētia:ꝛ qȯ est actu.

¶ Quoniam autem sentire dicimus dupliciter. T.c.53. Potentia enim audiens ꝛ videns:audire ꝛ videre dicimus ꝛ si forte dormiens: ꝛ qȯ iā operans:duplr vtiqȝ dicet̃ ꝛ sensus:hic qdē sicut potētia. ille vo sicut actu. Similiter aūt ꝛ sentire qȯq̧ potentia ens: ꝛ qȯ actu.

¶ Ostēdit ꝙ ēt sensus est qñqȝ actu. Et circa h̄ tria facit. Prio ostēdit sensum qñqȝ eē in actu per hoc ꝙ duplr dicimus aliquē sentire:qñqȝ enim dicimus aliquē videre ꝛ audire:q audit ꝛ videt in potētia:puta cū aliquis ē dormiēs:qñqȝ aūt dicim⁹ aliquē videre ꝛ audire:eo ꝙ ē in ipsa operatione audiēdi ꝛ videndi. Ex quo pȝ ꝙ sensus ꝛ sentire dicunt̃ duplr.s.in actu ꝛ in potētia. ¶ Scdo ibi.

¶ Primū igitur id scire oportet: nos inquā quasi sit eadem pati: moueri: ac operari: ita nūc his vti ac dicere. Motus enim est quidam actus: imperfectus tamen: vt in alijs diximus.

T.c.54 ¶ Primum quidem igitur tanquā sit idem pati et moueri: et agere et mouere dicimus. Et namq3 motus est actus quidam: imperfectus tamen sicut in alijs dictum est.

¶ Manifestat quō intelligēdū sit qd dictū ē: videbatur enim repugnare q sentire dicit in actu ei qd dictū est q sentire est qddā pati et moueri. Esse eniz in actu videtur magis ptinere ad agere. Et io ad hoc exponēdū dicit: q ita dicim⁹ sentire in actu ac si dicamus q pati et moueri sint qddā agere: id est qddā eē in actu. Nā mot⁹ est qdaz
T.c.6. act⁹: sz imperfect⁹: vt dictū est in.3.physi. Est enim actus existētis in potētia.s.mobilis. Sicut igit mot⁹ est act⁹: ita moueri et sentire est qddā agere vel eē fm actuz. Per h aūt q dicit primū: significat q quedam alia postmoduz
Lec. ii. subdet ad ostendendum quomodo sensus fiat in actu.

¶ Tertio ibi.

¶ Ea vo cuncta que patiuntur: atq3 mouentur ab actiuo: ab eo qd est actu patiuntur: atq3 mouentur. Idcirco fit vt tum a simili sibi: tuz a dissimili res ois patiatur: vt diximus. Patitur enim ea que est dissimilis: at cum est passa: tum similis est vt patet.

¶ Omnia autez patiunt et mouent ab actiuo et actu ente. Vñ est quidē tāq3 a simili pati. est autē vt a dissimili: sicut diximus. Patit qdē eniz qd dissimile: passum aūt simile est.

¶ Ostēdit fm pdicta quō antiquoꝝ positio nō possit esse vera.s.q sile sili sentit. Dicit ḡ q oia que sunt in potētia patiunt et mouent ab actiuo et existēte in actu: qd.s.duz facit eē in actu ea q patiunt assimilat ea sibi: vnde quodāmō patit aliqs aliqd a simili et quodammō a dissimili: vt dictū est: qr a principio dū est in trāsmutari et pati est dissimile: in fine aūt dū est in trāsmutatū eē et passum: est simile. Sic igit et sensus postq3 factus ē in actu a sensibili: est similis ei: sed ante non est similis. Quod antiqui non distinguentes errauerunt.

¶ Deinde distinguendum est de potentia atq3 actu: nūc enim de his ipsis simpliciter dicimus.

T.c.55. ¶ Dicendum autem et de potentia et actu est. Nunc enim simpliciter dicimus que habemus de ipsis. Lec. XI.

Postq3 Phs ostēdit sensum eē in potētia et in actu: nūc intēdit ostendere quomodo educat de potētia i actū. Et diuidit in ptes duas. In pma distinguit potētiā et actū: et ostēdit quomō diuersimode aliquid educat de potētia in actū. vtens exēplo in intellectu. In scda pte ostēdit ppositū circa sensum. ibi (Sensitiui aūt.) Circa primum tria facit. Primo dicit d quo est intētio. Scdo distiguit potētiā et actū circa intellectū. ibi (Est qdē eniz sic sciēs etc.) Tertio ostēdit quomō educit aliqd de vtraq3 potētia in actū. ibi (Ambo qdē igit etc.) Dicit ḡ p q dōm est de potētia et actu.i. ostēdēdū quot modis dicit aliqd i potentia: et quot modis in actu: qd necessariuz fuit: qr in superiorib⁹ simplr.i. absq3 distinctione vsus est potentia et actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nam est hoc pacto quippiam sciens: vt si dicam⁹ hominem esse scientem: quia homo est talis suapte natura: vt sit sciens atq3 scientiam habeat. Est etiā hoc pacto quippiam sciens: vt hominem eum iā dicimus esse scientem: qui geometriam atq3 grāmaticam habet: atq3 horum vterq3 non eodem modo potest: potentieq3 subijcitur: sed aliter quidez ex eo qr genus ipsuz est tale materiesue. Alter vo propterea qd cum voluerit contemplari: potest id ipsum facere: nisi quid externum forte prohibeat impedimentoq3 fiat. At preter ipsos ē iste qui iam contemplatur: et est actu proprieq3 sciens: hoc. A.

¶ Est quidem enim sicut sciens aliquid: sicut si dicamus hominem: quoniam homo scientiuz et habentium scientiam. Est autem sicut iaz dicimus scientem habentem grāmaticā. Vterq3 autem horum non eodem modo possibilis est.

¶ Sed hic quidem quoniam genus huiusmodi et materia est: ille autem qr volens possibilis est cōsiderare: nisi aliquid prohibeat exterius. Iam autem considerans actu ens: per se et proprie sciens hanc litteram A. T.c.56.

¶ Distinguit potētiā et actum circa intellectū. Et dicit q vno mō dicit aliqd. in potentia puta homo sciēs: qr habet nālē potētiā ad sciēdū: sicut homo dicit eē de numero sciētiū et habētiū sciētiā: inq3tū hz naturā ad sciēdū et ad habēdū habitū sciētie. Scdo mō dicim⁹ aliquid qd aliq sciat: sicut dicimus habentem habitū alicuius sciētie puta grāmatice esse iā scientē. Manifestū est autē q vterq3 hoꝝ dicit sciēs ex eo q aliqd pōt: sed nō eodem modo vterq3 est potēs ad sciendū. Sed primus qdē dicit potēs: qr est genus hōi et mā.i. qr hz nālem potētiā ad sciēdū: p quā collocat in tali genere: et qr est in potentia: puta ad sciam: sicut mā ad formā. Scds aūt.s.q hz habitū sciētie dicit potēs: qr cū vult pōt ɔsiderare: nisi aliqd extrisecū p accidēs ipediat: puta vel occupatio exterior: vel aliqua idispositio ex pte corporis. Tertius aūt q iaz cōsiderat est in actu: et iste est q pprie et pfecte scit ea que sunt alicuius artis. puta hanc lrām. a. que ptinet ad grāmaticā: de qua supra fecit mentionē. Hoꝝ igit triū vltimus est in actu tm: prim⁹ in potētia tm: scds aūt in actu respectu primi: et in potētia respectu scdi. Unde manifestū est q esse in potentia dicitur dupliciter.s. de primo et secundo: et esse in actu dicitur dupliciter: scilz de secundo et tertio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ambo igitur illi primi potentia quidez sunt scientes vt diximus: verum vnus indiget alteratione p disciplinam. qua quidem nōnunq3 etiam ex habitu, contrario dispositioneq3 mutatur. Alter habet quidem sensum: aut grāmatica: sed indiget operatiōis: vt ex ocio tandem operationisq3 vacuitate: agat ac operetur: atq3 hic modus potentie diuersus est (vt patet) ab antea dicto.

¶ Ambo quidem igitur primi fm potētiā scientes sunt. Sed hic quidē per doctrinā alteratus est: et multotiens ex cōtrario mutatus habitu: hic autem ex eo q habet sensum aut grāmaticā nō agit autem: in agere alio modo.

¶ Ostēdit quomō de vtraq3 potentia aliquid reducitur in actū. Et circa hoc duo facit. Prio ostēdit quomodo de vtraq3 potētia aliquid in actū reducitur. Scdo ostendit vtrū talis reductio sit ꝭm aliquā passionē. ibi (Nō ē aūt simplr neq3 pati 7c.) Dicit ḡ p̄ ꝙ cū ambo p̄mi sint sciētes ꝭm potētiā: 7 id qđ est in potētia reducatꝰ in actum. alio mō reducitꝰ in actū aliqd de potētia pᵒ: 7 aliter de secūda. Nā qđ est in potētia pᵒ mō reducitꝰ in actū quasi alteratus ꝑ doctrinā: 7 motꝰ ab aliquo alio existēte ī actu: sicut a magistro: 7 multotiēs talis mutatio est ex 3rio habitu. Qđ iō dicit: q2 cū aliqs reducitꝰ de potētia p̄ma in actū: ex ignorāte fit sciēs. Ignorās aūt dicitꝰ dupliciter. vno mō ꝭm simplicē negationē: qñ nec veritatē3 cognoscit: nec 3rio errore detinetꝰ: 7 ꝗ sic ignorans est fit actu sciens: nō. q. mutatus de 3rio habitu. sed solū sicut acquirens sciam. Alio mō dicitꝰ aliqs ignorās ꝭ3 prauā dispōnem: vtpote q2 detinetꝰ errore 3rio veritati: 7 hic in actū scientie reducitur q̄si de 3rio habitu mutatus. Qui vō ē in potētia scdo mō: vt. s. iam hñs habitū3: trāsit ex eo qđ habet sensum aut sciam 7 non agit ꝭm ea: in agere: q2. s. fit agēs ꝭm sciam. S3 alio modo iste fit actu: 7 alio modo primus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vō neq3 ipsum pati simplex esse videtꝰ: sed aliđ est a contrario corruptio quedam: aliud est salus potius est qđ ē potētia ab eo qđ est actu: simileq3 perinde atq3 potentia sese habet ad actum.

T.c.57 ¶ Non est autem simplr neq3 agere neq3 pati: ꝭ3 aliud qdem corruptio quedā a ꝯtrario: aliud aūt salus magis eius qđ potētia ab eo qđ ē actu 7 simili: sicut potētia se h3 ad actum.

¶ Manifestat vtꝝ ꝭm ꝙ aliqd educitꝰ de potētia ī actū sciē p̄ mō vel scdo possit dici pati. Et circa hoc duo facit. Prio ondit quot modis dī pati. Scdo manifestat ꝑpositū. ibi (Speculans aūt fit hñs scia3.) Dicit ḡ p̄ ꝙ sicut potētia 7 actꝰ nō dñr simplr: sed multiplr: ita 7 pati non vno mō: s3 multiplr. Dī enī pati vno mō ꝭm quādā corruptionē q̄ fit a 3rio. Passio enim ꝑprie dicta videtꝰ importare qđdā decremētū patiētis inq̄tū vincitꝰ ab agēte: decremētū aūt patiēti accidit ꝭm ꝙ aliqd a patiēte abycitꝰ: q̄ qdē abiectio corruptio q̄dā est: vel simplr. sicut qñ abycitꝰ forma substātialis: vel ꝭ3 qd: sicut qñ abycitꝰ forma accñtalis. Pꝰ aūt forꝭ abiectio fit a 3rio agēte: abycitꝰ enim forꝰ a mā vel subo ꝑ itroductionē 3rie forme: 7 hoc ē a 3rio agēte. Prio igitꝰ mō ꝑprie dī passio ꝭm ꝙ q̄dā corruptio fit a 3rio. Alio mō passio cōiter dī 7 minus ꝑprie: ꝭm. s. ꝙ iportat quādā receptionē. Et q2 qđ est receptiuū alteriꝰ cōparatꝰ ad ipsum sicut potētia ad actu3: actꝰ aūt ē ꝑfectio potētie: iō h mō dī passio nō ꝭm ꝙ fit q̄dā corruptio patiētis: sed magis ꝭm ꝙ fit q̄dā salus: 7 ꝑfectio eiꝰ qđ est in potētia ab eo qđ est in actu: qđ enim est in pō nō ꝑficitꝰ nisi ꝑ id qđ est in actu. Qđ aūt in actu est: nō est 3riū ei qđ ē ī pō inq̄tū hꝫ: s3 magis silē. nā potētia nihil aliđ ē q̄3 qdā ordo ad actū: nisi aūt eēt aliq̄ silitudo iter pōm 7 actū: nō eēt nec1u3 ꝙ ꝑprius actꝰ fieret in ꝑpria pō. Pō igitꝰ sic dicta nō est a 3rio: sicut pō prio mō dicta: s3 est a sili: eo modo quo pō se h3 ꝭm similitudinē ad actum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fit enim contemplans qđ scientiam habet. Quod quidem aut non est alterari: in ipsum enim fit incrementum 7 in actū perfectionemue: aut aliud alterationis est genus. Quocirca non recte se habet dicere ipsum sciens cum scit alterari: sicut nec edificatorem cum edificat. Quod igitur in actum ducit ex eo qđ est intelligens potētia atq3 sciens: id non doctrinam appellare oportet: sed aliud nomē ē equū hēe.

¶ Speculans enim fit habens scientiam qđ vere aut non est alterari: in ipsu3 enim additio est 7 in actum: aut alterum genus alterationis est. Unde non bene habet dicere sapientem cu3 sapiat: alterari: sicut nec edificatorem cum edificat. In actū quidē igitur ducēs ex potētia ente ꝭm intelligere 7 sapere nō doctrinā: sed altera3 habere denominationem iustum esse. T.c.58

¶ Manifestat vtꝝ qđ educitꝰ de potētia in actu3 sciē patiatꝰ. Et p̄ manifestat hoc circa id qđ educitꝰ de scda potētia in actū ꝑxꝫ. Scdo aūt mãifestat hoc circa id qđ educitꝰ de potētia pᵃ in habitū. ibi (Ex potētia aūt 7c.) Dicit ḡ prio ꝙ hñs sciam. i. habitualr sciens fit actu speculās. S3 h aut nō ē vē 7 ꝑprie alterari 7 pati: q2 (vt dictū ē) nō est ꝑprie passio 7 alteratio: cum de potētia ꝑcedit in actū: s3 cū aliqd de 3rio mutatꝰ in 3riu3. Cū aūt habitualiter sciēs fit speculās actu: nō mutatꝰ de 3rio in 3riu3: s3 ꝑficit in eo qđ iam h3. Et h est qđ dicit ꝙ (est additio ī ipm 7 in actū:) additꝰ enim ei ꝑfectio ꝭm ꝙ ꝑficit ī actū. Aut si dicatꝰ alterari 7 pati: erit aliud genus alteratiōis 7 passionis nō ꝑprie dicte. Et hoc manifestat per exēplū dicēs: ꝙ nō bene se h3 dicere sapiētē habitualr cū sapiat actu alterari: sicut neq3 dicimꝰ edificatorē alterari cum edificat. Cōcludit aūt vlterius ꝙ cū ille ꝗ trāsit de habitu in actū nō accipiat de nouo sciam: s3 ꝑficiat 7 ꝑficiatꝰ in eo qđ h3: doceri aūt sciam est acqrere: manifestū est ꝙ cū educitꝰ aliqs de potentia in actū: ꝭm h ꝙ incipit facere eum intelligere actu 7 sapere: non est iustum ꝙ talis exitus de potentia in actū habeat denominationem doctrine: sed aliquā aliam potest habere: que quidem forte nō est posita: sed potest poni. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At qđ ex eo qđ est potentia discit: accepitq3 scientiam: ab eo qđ est actu sciens atq3 ab ipso docente. Id autem non est dicendū pati ac alterari: aut duos alterationis esse modos fateamur oportet. Eam inquam mutationem que ad priuatiuas est dispōnes: 7 eā que est ad habitus atq3 naturam.

¶ Ex potentia autem ente addiscēs 7 accipiens scientiam ab actu ente, 7 didascalo: aut neq3 pati dicendum sicut dictum est; aut duos esse modos alterationis: 7 eā que in priuatiuas dispōnes mutationem: 7 eā q̄ in habitū 7 nām.

¶ Manifestat vtꝝ cū aliqs exit de p̄ma potētia in actū scientie alteretꝰ 7 patiatꝰ: 7 dicit ꝙ cū aliqs prius sciens ī potētia tm̄ fit addiscēs: 7 accipiēs sciam ab eo ꝗ ē actu sciēs: 7 a magistro: vel non d3 dici pati simplr 7 alterari: aut dōm est esse duos modos alteratiōis. quoꝝ vnus alteratiōis est ꝭm (mutationē in priuationis dispōnes). i. in dispōnes 3rias ꝗbꝰ priuātꝰ ꝑꝑ dispōnes prius existentes: q2 vnū 3rioꝝ est priuatio alterius. Alter vō alterationis modus est ꝭm (mutationem in habitū 7 nām). i. ꝭ3 ꝙ recipiuntꝰ aliq habitus 7 forme: q̄ sunt ꝑfectiōes nāe absq3 eo ꝙ aliqd abyciatꝰ. Ille igitꝰ ꝗ addiscit scia3: nō alteratꝰ neq3 patitꝰ p̄ modo: sed scdo. ¶ Videtꝰ aūt hoc esse 3riū eiꝰ qđ supra dixit: ꝙ multotiēs ꝗ addiscit scia3 mutatꝰ est a 3rio habitu: 7 ita videtꝰ ꝙ fit alteratio ꝭm mutationē in priuatiuas dispōnes. ¶ Sed dōm ꝙ cū aliqs

Ad vas alterationes; quid.

ab errore reducitur ad sciam veritatis:est ibi quedã similitudo alteratiõis que est de 3rio ad 3rium:nõ tñ vere est ibi talis alteratio. Nã alteratiõi que est de 3rio in 3riũ vtrũq; per se ⁊ essentialr̃ competit.s.ꝙ sit a 3rio:⁊ ꝙ sit in 3riũ. Sicut enim dealbatio nõ est nisi ad albũ: ita nõ est nisi a nigro vel medio qđ respectu albi est quodã mõ nigꝝ. Sed in acquisitiõe sciẽtie accidit ꝙ ille q̃ acq̃rit sciẽtiã veritatis:pri⁹ fuerit in errore:absq; h̄ enim põt adduci ad sciẽtiam veritatis:vñ nõ est vere alteratio de 3rio in 3riũ. ¶ Itẽ dubitat̃ de hoc qđ dicit: ꝙ ille q̃ accipit sciẽtiam fit actu sciens a sciente in actu ⁊ magistro. Hoc enim non semꝑ fit:sciam enim aliq̃s acq̃rit: non solum addiscẽdo a magistro:sed ẽt per se iueniẽdo. ¶ Et ad hoc dđ est:ꝙ semꝑ cũ aliq̃s est in potẽtia sciẽs: si fiat actu habẽs sciẽtiã:opꝫ ꝙ hoc fit ab eo qđ ẽ actu. ¶ Cõsiderandũ tñ est ꝙ aliqđ aliqñ reducit̃ de potẽtia in actũ ab extrinseco ꝑncipio tñ:sicut aer illuminat̃ ab eo qđ est actu lucidũ:qñq; aũt ⁊ a ꝑncipio intrinseco ⁊ a ꝑncipio extrinseco sicut hõ sanat̃ ⁊ a nã ⁊ medico:vtrobiq; aũt sanat̃ a sanitate in actu. Manifestũ est enim ꝙ in mẽte medici est rõ sanitatis ꝑm quã sanat:oꝫ ẽt in eo q̃ sanat̃ ꝑm nãm esse aliquã partẽ sanã.s.cor:cuius virtute alie ptes sanant̃:⁊ cũ medicus sanat:h̄ mõ sanat sicut nã sanaret.s.calefaciẽdo:aut infrigidãdo:aut aliter trãsmutando. vnde medicus nihil aliud facit q̃ ꝙ auxiliat̃ nãe ad expellẽdũ morbũ:quo auxilio nã nõ egeret si eẽt fortis. Eodẽ aũt mõ se hꝫ in sciẽtie acq̃sitiõe. hõ eñi acq̃rit sciam:⁊ a ꝑncipio itrĩseco:dũ iuenit:⁊ a ꝑncipio extrĩseco dũ addiscit. Utrobiq; ãt reducit̃ de potẽtia in actũ ab eo qđ est actu. Hõ enim per lumẽ intellect⁹ agẽtis statim cognoscit actu ꝑma ꝑncipia nãliter cognita: ⁊ dũ ex eis ꝯclones elicit:per hoc qđ actu scit:venit in actualem cognitionẽ eoꝝ que potẽtia sciebat. Et eodẽ modo dicẽs exterius ei auxiliat̃ ad sciẽdũ.s.ex ꝑncipijs addiscẽti notis:deducẽs eũ per demõstrationẽ in ꝯclones prius ignotas. Qđ q̃dẽ auxiliũ exterius homini necessariũ nõ esset si adeo esset ꝑspicacis itellectus:ꝙ ꝑ seipsũ posset ex ꝑncipijs notis cõclusiones elicere: que quidem perspicacitas hominibus adest ꝑm plus ⁊ minus.

¶ Hec cũ ita sint:prima quidem mutatio sensitiui ab eo qđ generat fit:cum autẽ ortum ac generatũ est: habet iam sensum perinde atq; scientiam : ⁊ sentire actu simile est cõtemplari.

T.c.59. ¶ Sensitiui autem prima quidem mutatio fit a generãte. Cum autem generatum est: habet iam sicut scientiã ⁊ sentire. Qđ autẽ ꝑm actũ: similiter dicitur ipsi ꝯsiderare. Lec. XII.

Postq̃ ph̃s distinxit potẽtiã ⁊ actũ:⁊ ostẽdit quomõ aliqđ de potentia in actũ exeat circa intellectũ: qđ dixerat de intellectu adaptat ad sensum. Et circa hoc tria facit. Primo ostendit quõ circa sensum aliqđ educit̃ de potentia in actũ. Scđo ostẽdit differẽtiã inter sensum ⁊ intellectũ.ibi(Differũt aũt q: huius q̃dẽ accidẽtia ⁊c.) Tertio colligit epilogãdo q̃ dixerat de sensu.ibi(Nũc autẽ intãtũ.) Cõsiderãdũ est q̃ circa ꝑmum ꝙ sicut in sciẽtia est duplex potẽtia ⁊ duplex actus:ita est ⁊ circa sensum. Nã qđ nõdũ hꝫ sensum ⁊ natũ est habere:est in potẽtia ad sensum. Et qđ iã hꝫ sensum ⁊ nõdũ sentit:est potẽtia sentiens:sicut circa sciam dicebat̃. Sicut aũt de potẽtia ꝑma aliqđ mutat̃ in ꝑmũ actũ dũ acq̃rit sciam ꝑ doctrinã:ita de ꝑma potẽtia ad sensum aliqđ mutat̃ in actũ vt .s.habeat sensum:per generationẽ. Sensus aũt nãliter inest aiali:vnde sicut ꝑ generationẽ acq̃rit ꝓpriam nãm ⁊ spẽm:ita acquirit sensum. Sensus autẽ est de scia que nõ inest homini per nãm:sed acq̃rit̃ per iuẽtionẽ ⁊ disciplinã. Hoc est q̃ qđ dicit:ꝙ ꝑma mutatio sensitiui fit a generãte. Manifestat autẽ ꝑmã mutationem que est de pura potentia in actũ ꝑmũ ducẽs. Nec aũt mutatio fit a generãte.nã per virtutẽ que est in semine educit̃ aĩa sensitiua de potentia in actũ cũ oĩb⁹ suis potẽtijs. Cũ autẽ aial iam generatũ est:tũc hoc mõ hꝫ sensum sicut aliq̃s hꝫ sciẽtiam qñ iã didicit. Sed qñ iã sentit ꝑm actũ:tunc se hꝫ sicut ille q̃ iã actu ꝯsiderat. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Differentia tamen est:an ea que actu sensum efficiunt extra sunt:ipsum inquã visibile : ⁊ audibile: ⁊ sensibilium cetera. Cuius causa hec est. Actu nanq; sensus singularium est. Scientia vero vniuersaliũ est: hec autem ipsa anima quodammodo sunt. Quapropter intelligere quidem cum quispiã voluerit:in ipso est situm. Sentire autem non collocatur in ipso. Necesse est enim sensibile ipsum adesse: pari modo res sese habet:⁊ in scientijs sensibiliũ:⁊ ob eandẽ vtiq; causam: q: sensibilia singularia sunt:sunt ⁊ extra sicuti diximus. Sed vt de his exactius dilucidiusue dicamus: dabitur nobis rursus occasio.

¶ Differt autem quia huiusmodi actiua operationis extra sunt visibile ⁊ audibile. Similiter autem ⁊ reliqua sensibilium. Causa autẽ: quoniam singularium quidem ꝑm actum sensus. Scientia autem vniuersalium. Hec eniꝫ in ipsa quodammodo sunt anima:vnde intelligere in ipsa est cum velit. Sentire autẽ non est in ipsa. Necessarium est autem esse sensibile. Similiter autem ⁊ hoc se habet in scientijs sensibiliũ ⁊ propter eandem causaꝫ:quia sensibilia singularium sunt ⁊ exteriorum. Sed de his quidem certificare tempus fiet ⁊ in rursum. T.c.60.

¶ Quia posuerat similitudinẽ inter sentire in actu ⁊ ꝯsiderare:vult ostẽdere differẽtiã inter ea:cuius q̃dẽ differẽtie cãm assignare incipit ex differẽtia obiectoꝝ.s.sensibiliũ ⁊ itelligibilium:que sentiũtur ⁊ ꝯsiderant̃ in actu. Sẽsitiua enim q̃ sunt actiua operationis sensitiue.s.visibile ⁊ audibile:⁊ alia hõ sunt ex̃ aiaꝫ. Cuius cã est: q: sensus ꝑm actũ sunt singularium q̃ sunt extra aiam : sꝫ scia est vniuersaliũ que quodãmodo sunt i aia. Ex quo pꝫ ꝙ ille q̃ iã hꝫ sciam nõ opꝫ ꝙ querat extra sua obiecta: sed hꝫ ea in se:vnde põt ꝯsiderare ea cuꝫ vult:nisi forte per accidẽs impediat̃. Sed sentire nõ põt aliq̃s cũ vult: q: sensibilia nõ hꝫ in se:sed oꝫ ꝙ assint ei extra. Et sicut est de operatiõe sensuũ:ita est in sciẽtijs sensibiliũ: q: etiã sensibilia sunt de numero singulariũ:⁊ eoꝝ que sunt ex̃ aiam. Unde hõ nõ põt cõsiderare ꝑm sciam oia sensibilia que vult:sed illa tñ:que sensu percepit. Sed ꝑm certitudinẽ determinare de his iteꝝ erit tẽpus.s. in 3°. vbi aget̃ de intellectu:⁊ de cõparatione intellect⁹ ad sensuꝫ. T.c.i. ⁊ inde.

¶ Circa ea vero q̃ h̄ dicunt̃ ꝯsiderãdũ est:quare sensus sit singulariũ:scia vero vniuersaliũ:⁊ quõ vniuersalia sint in aia. ¶ Sciẽdũ est igit̃ circa p^m:ꝙ sensus est virtus in organo corporali:intellectus vero est virtus imãlis:que non est act⁹ alicui⁹ organi corporalis. Unũquodq; aũt recipitur in aliquo per modũ sui: cognitio aũt oĩs fit per hoc ꝙ cognitũ est aliquo mõ in cognoscẽte.s.ꝑm similitudi- Quare sẽsus ẽ singulariũ ⁊ itellectus vniuersaliũ.

nẽ.nã cognoscens in actu est ipsum cognitũ i actu:opȝ igitur ꝙ sensus corpaliter recipiat silitudinẽ rei que setit. Intellect⁹ aũt recipit similitudinẽ eius qd̓ intelligit incorporaliter ⁊ imãliter. Indiuiduatio aũt nãe cõis in rebus corporalibus ⁊ mãlibus est ex mã corporali sub determinatis dimẽsionib⁹ ꝯtẽta:vle aũt est per abstractionẽ ab hꝫ mã ⁊ mãlibus cõditiõib⁹ idiuiduantib⁹. Manifestũ est igit̃ ꝙ similitudo rei recepta in sensu repñtat rẽ fm ꝙ est singularis:recepta aũt in intellectu repñtat rẽ fm rõnem vlis nãe:⁊ ide est ꝙ sensus cognoscit singu

Quo vl'ia sunt i aia: ⁊ quo i rebus. laria:itellect⁹ vo vlia.⁊ hoꝝ sunt sciẽtie. ¶ Circa scd̓ȝ vo ꝯsiderandũ est:ꝙ vle põt accipi dupliciter.vno mõ põt dici vle ipsa nã cõis ꝓut subiacet intẽtioni vlitatis:alio mõ fm se. Sicut ⁊ albũ põt accipi dupliciter: vel id cui accidit esse album:vel ipsummet fm ꝙ subest albedini. Ista aũt nã cui aduenit intentio vlitatis: puta nã hois: hꝫ duplex esse.vnũ qdeȝ mãle fm ꝙ est in mã naturali: aliud aũt imateriale fm ꝙ est in itellectu. Scd̓ȝ igit̃ ꝙ hȝ esse in mã nãli:non põt ei aduenire intentio vlitatis: qꝛ per mãm idiuiduat̃. Aduenit igit̃ ei vniuersalitatis intentio fm ꝙ abstrahit̃ a mã idiuiduali. Nõ est auteȝ possibile ꝙ abstrahat̃ a mã idiuiduali realiter:sic Platonici posuerũt. Nõ enĩȝ est hõ nãlis.i.realis:nisi in his

lec. 7. t. c. 28. carnibus ⁊ in his ossibus.sicut ꝓbat Phs in.7. metaph. Relinquitur igit̃ ꝙ nã humana non hȝ eẽ ꝑter ꝑncipia idiuiduãtia:nisi tñ in itellectu. Nec tñ itellectus est falsus dum apprehẽdit nãm cõem preter ꝑncipia idiuiduãtia:sine qbus esse nõ põt in reꝝ nã:non eniȝ apprehẽdit hoc intellect⁹.s.ꝙ nã cõis sit sine principijs indiuiduãtibus:sed apprehẽdit nãm cõem nõ apprehẽdẽdo ꝑncipia idiuiduãtia:⁊ hoc nõ est falsuȝ. Primũ aũt eẽt falsum sicut si ab hoie albo separarẽ albedinẽ hoc mõ ꝙ itelligerẽ eũ nõ esse albũ:eẽt enim tũc apprehẽsio falsa:si auteȝ sic separarẽ albedinẽ ab hoie ꝙ apprehenderẽ hominez nihil apprehẽdẽdo de albedine eius:nõ esset apprehensio falsa. Nõ enim exigit̃ ad veritatẽ apprehẽsionis ꝙ q apprehẽdit rem aliquã apprehẽdit oĩa que isunt ei. Sic igitur itellectus absq̃ falsitate abstrahit genus a spẽb⁹: iquãtũ intelligit nãȝ generis nõ intelligẽdo differẽtias. Et silr abstrahit spẽm ab indiuiduis:iquãtum intelligit naturaȝ spẽi nõ itelligẽdo idiuidualia ꝑncipia. Sic igit̃ pȝ ꝙ nature cõi nõ põt attribui intẽtio vlitatis nisi fm esse qd̓ hȝ in itellectu.sic enim solum est vnũ de multis ꝓut itelligitur ꝑter ꝑn^a quibus vnũ in multa diuiditur. vnde relinquitur ꝙ vniuersalia fm ꝙ sunt vlia nõ sunt nisi in aia. Ipse autem nature quibus accidit itentio vniuersalitatis sunt in rebus. Et propter hec nomina cõia significantia naturas ipsas predicãtur de indiuiduis: non aũt noĩa significantia itentiones. Socrates enim est hõ: sꝫ nõ est spẽs.q̃uis hõ sit spẽs. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Nunc id sit a nobis determinatum. Cuȝ simplex in quam non sit id qd̓ dicitur esse potentia:sed aliud quidem sit vt puer:quẽ militare posse dicere licet. Aliud auteȝ vt hisce qui iaȝ etate militariq̃ arte actus cua sit:ad militandum:sensitiuum similiter se habere. Atq̃ cum ipsorum differentia nomine careat:determinatum autem sit ipsa esse diuersa:⁊ quo pacto diuersa sunt:necesse est ipso pati ac alterari:tanq̃ proprijs nominibus vti. Ipsum autem sensitiuum potẽtia tale est:quale iam ipsum sensibile est actu: sicuti diximus. Patitur igitur cum est nõ simile. At passuȝ euasit simile:⁊ est tale quale est illud.

T.c. 61. ¶ Nunc autem tñ sit diffinitum quoniam cuȝ non simpliciter sit qd̓ potentia dicitur: sed aliud quidem:sicut si dicamus puerum posse militare:aliud autem sicut in etate existentem: sic habet sensitiuũ. ¶ Quoniam autem innominata est ipsorum differentia. Determinatum est T.c. 62 autem de his:quoniam altera: ⁊ quomodo altera. Uti autem necesse est ipso pati ⁊ alterari tanq̃ proprijs nominibus. Sensitiuum auteȝ potẽtia est q̃le iam actu sensibile:sicut dictũ est. Patit̃ quidem igit̃ non simile ens:passum aũt assimilatum est: ⁊ est quale illud.

¶ Recolligit qd̓ dictum est de sensu. Et dicit ꝙ nunc tñ sit diffinitũ ꝙ nõ simplr dicit̃ id qd̓ est in potẽtia:sꝫ multiplr. Uno enim mõ dicimus pueruȝ posse militare fm potẽtiã remotã. Alio mõ posse dicim⁹ militare:qñ iam est in etate ꝑfecta:⁊ hoc fȝ potẽtiã ꝓpinquã. Et silr se hȝ in sensitiuo:duplr enim est aliqs in potẽtia in sentiẽdo aliqd: vt iam dictũ est. Et lȝ nõ sint noĩa posita: in qbus haꝝ differẽtia potẽtiaꝝ ostẽdat̃: tñ determinatuȝ est ꝙ iste potẽtie sunt altere abinuicẽ:⁊ quõ sint altere. Et lȝ alterari ⁊ pati nõ ꝓprie dicat̃ aliqd fm ꝙ exit de potẽtia secũda in actuȝ ꝓut hñs sensum fit actu sentiens: tñ necesse est vti hoc ipso qd̓ est pati ⁊ alterari ac si eẽnt noĩa ꝓpria ⁊ ꝯuenientia:qꝛ sensitiuũ in potẽtia est quale ẽ in actu sensibile. Et ꝓpter hoc sequit̃ ꝙ fm ꝙ patit̃ a ꝑncipio nõ est simile sensus sentiẽti:sed fm ꝙ iam est passuȝ est assimilatum sensibili:⁊ est tale quale est illud. Qd̓ qꝛ distinguere nescierunt antiqui phi:posuerunt sensum eẽ compositum ex sensibilibus.

¶ At enim de vnoquoq̃ sensu deinceps a sensibilibus cuiusq̃ proficiscentes dicamus oportet. Atq̃ prius ipsa sensibilia distinguẽda esse videntur. Sensibile itaq̃ trifariam dicitur. Sensibilium enim quedã per se:qdã per accidens sentiuntur. Et illoꝝ rursus alia sũt vniuscuiusq̃ ꝓpa sẽsus:alia cõia cũctis.

¶ Dicendum autem est fm vnumquenq̃ sensum. de sensibilibus primo. Dicitur autem sensibile tripliciter:quorum duo quidem dicim⁹ T.c. 63. per se sentiri: vnum autem fm accidẽs. Duoꝝ aũt aliud qdeȝ ꝓpriũ est vniuscuiusq̃ sensus: aliud autem commune omnium. Lec. XIII.

POstq̃ ostendit Phs quomõ se habet sensus ad sensibilia:incipit determinare de sensibili ⁊ sensu. Et diuiditur in partes duas. In prima parte determinat de sensibilibus. In scd̓a de sensu.ibi(De aũt vniuersaliter de omni sensu ⁊c.) Prima diuidit̃ in duas partes. In p° distinguit sensibilia ꝓpria ab alijs modis sensibiliũ. In z° determiat de sensibilibus ꝓprijs fm vnumquẽq̃ sensum.ibi (Cuius qdẽ est visus ⁊c.) Circa ꝑmũ duo facit. Primo ponit diuisionẽ sensibilium. Scd̓o exponit membra diuisionis.ibi(Dico aũt ꝓprium qdẽ ⁊c.) Dicit ꝙ ꝑmo ꝙ anteq̃ determinet̃ de sensu qd naȝ sit:opȝ ꝑmo dicere de sensibilibus fm vnũquẽq̃ sensum:qꝛ obiecta sunt ꝑuia potẽtijs. Sensibilia vo tribus modis dicuntur. Uno quidẽ modo per accidens:⁊ duobus modis per se:quoꝝ vno dicuntur sensibilia illa q̃ ꝓpria sunt singulis sensibus: alio mõ dicuntur sensibilia illa que cõmuniter sentiunt̃ ab oibus q̃ sentiunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq̃

¶ Atq3 ꝓpriū id sensibile dico: qḋ alio sensu sentiri nō pōt: ꝛ circa qḋ error fieri nequit. Ut color respectu visus: ꝛ sonus audit⁹: ꝛ sapor gustus. Tact⁹ aūt plures differētias habet qdē: iudicat tamen de illis vt ceteroꝝ sensuū quisq3 de suo sensibili: ꝛ nō decipitur. Uisus enim non errat esse colorē: aut audit⁹ esse sonū: sed quid sit id qḋ est infectū colore vl' vbi aut quid sonans. Huiuscemodi igitur sensibilia dicuntur vniuscuiusq3 propria sensus.

¶ Dico aūt propriū quidē: qḋ non contingit altero sensu sentiri: ꝛ circa qḋ non contingit errare: vt visus coloris: ꝛ audit⁹ soni: ꝛ gustus humoris. Tactus autē plures habet differentias. Sed vnusquisq3 iudicat de his: ꝛ non decipit̃ visus: qm̄ color. neq3 auditus: qm̄ sonus: s3 qd est coloratum: aut vbi: aut quid sonans. Huiꝰ quidem igitur dicuntur propria vniuscuiusq3.

¶ Exponit mēbra diuisionis. Et primo exponit que sunt sensibilia ꝓpria. Et dicit ꝙ sensibile ꝓprium est qḋ ita sentit̃ vno sensu ꝙ non potest alio sensu sentiri: et circa quod non potest errare sensus: sicut visus proprie est cognoscitiuus coloris: ꝛ auditus soni: et gustus humoris. i. saporis: sed tact⁹ habet plures differētias appropriatas sibi. cognoscit eni calidū ꝛ humidum: frigidum ꝛ siccu3: graue ꝛ leue: ꝛ huiꝰ multa. Unusquisq3 aūt horū sensuū iudicat de ꝓpriis sensibilibus ꝛ non decipitur in eis: sic̄ visus nō decipitur ꝙ sit talis color: neq3 auditus decipitur de sono. Sed circa sensibilia per accidens vel cōmunia decipiuntur sensus: sicut decipitur visus: si velit iudicare homo per ipsum quid est coloratum: aut vbi sit. Et similr̃ decipitur quis. si velit iudicare per auditum qd est qḋ sonat. Hec igitur sunt propria sensibilia vniuscuiusq3 sensus. ¶ Secundo ibi.

¶ Cōmunia vō sunt hec: motus: quies: numerus: figura: ꝛ magnitudo. Talia nāq3 nullius sunt propria sensus: sed omnibus cōmunia sunt. Eteni tactu motus quidam sensibilis est atq3 visu.

Tx.c.64. ¶ Cōmunia autē motus: quies numerus: figura: magnitudo: huiusmodi eni3 nullius vnius sunt ꝓpria: sed cōmunia omnibus. Tactui enī motus aliquis sensibilis: ꝛ visui. Per se qdē igitur sunt sensibilia hec.

¶ Exponit scḋm membrum diuisionis dicens: ꝙ cōmunia sensibilia sunt ista quinque: motus: quies: numerus: figura ꝛ magnitudo. Hec enim nullius sensus vnius sūt propria: sed sunt cōmunia omnibus. Quod non est sic intelligendum quasi omnia ista sint oībus cōmunia: sed queda3 horū. s. numerus: motus: ꝛ quies sunt cōia oībus sensibus. Tactus vō ꝛ visus percipiūt oīa quinque. Sic igit̃ manifestū est que sint sensibilia p se. ¶ Tertio ibi.

¶ Per accidens aūt sensibile dicit̃ vt si album diari filius sit. Per accidens eni3 hoc sentit: quia albo qḋ sentit id accidit. Quapropter ꝛ nihil ipse sensus ab huiuscemodi sensibilibus patitur: vt talia sunt. Eorū autē que per se sentiunt̃: illa sunt ꝓprie sensibilia que ꝓpria sunt: ꝛ q̄ subā vniuscuiusq3 sensus ē apta.

Tx.c.65. ¶ Scḋm accn̄s aūt dicit̃ sensibile: vt si albū sit. Diari filius. Scḋm accn̄s eteni hoc sentitur: qm̄ accidit albo hoc qḋ sentit̃: vnde nihil patit̃ ſm ꝙ huiusmodi est a sensibili. Sensibilium autē ſm se proprie propria sensibilia sunt: ꝛ ad que substātia apta nata ē vniuscuiusq3 sensus.

¶ Exponit tertiū membrū diuisionis: ꝛ dicit ꝙ ſm accidēs sensibile dicit̃: vt si dicamus ꝙ Diarius vel Socrates est sensibile per accn̄s: qa accidit ei eē albū. Hoc eni sentit̃ per accn̄s: qḋ accidit ei qḋ sentit̃ p se: accidit autē albo qḋ est sensibile per se ꝙ sit Diarius. vnde Diarius est sensibile per accidēs. Unde nihil patitur sensus ab h inquantū huiꝰ. Quāuis aūt sensibilia cōia: ꝛ sensibilia ꝓpria sint p se sensibilia: tamē ꝓpria sensibilia sunt ꝓprie per se sensibilia: qa suba vniuscuiusq3 sensus ꝛ eiꝰ diffinitio est in hoc qḋ est aptū natu3 pati a tali sensibili: ratio aūt vniuscuiusq3 potētie cōsistit in habitudīe ad ꝓpriū obiectū. ¶ Dubitat̃ aūt hic de distinctione sensibiliū cōmuniū a sensibilibus p accn̄s. Sic̄ eni sensibilia p accn̄s nō apprehendunt̃ nisi iquātū sensibilia ꝓpria apprehendunt̃: ita nec sensibilia cōia: nunq̄3 eni visus apprehēdit magnitudinē: aut figurā: nisi iquātū apprehēdit coloratū: videt̃ ḡ ꝙ sensibilia cōia sint etiā sensibilia p accn̄s. Dubiū.

¶ Dicūt igit̃ qdā ꝙ huiꝰ cōia sensibilia nō sūt sensibilia p accn̄s ꝑꝑ duas rōnes. Primo qdē: qa huiꝰ sensibilia cōia sunt ꝓpria sensui cōi: sic̄ sensibilia ꝓpria sunt ꝓpria singulis sensibus. Scḋo: qa sensibilia ꝓpria nō pn̄t esse sine sensibilib⁹ cōib⁹: pn̄t aūt eē sine sensibilib⁹ p accidēs. Rō 1ª Cōmētatoris.

¶ Utraq3 aūt rn̄sio incōpetēs est. Prima qdē: qr falsu3 est ꝙ ista sensibilia cōia sint ꝓpria obiecta sensus cōis. Sensus eni cōis est q̄dā potētia ad quā terminant̃ imutationes oiu3 sensuū: vt ifra patebit. Un̄ impoīe est ꝙ sensus cōis hēat aliqḋ ꝓpriū obm: qḋ nō sit obiectu3 sensus ꝓprii. Sed circa imutationes ipsas sensuū ꝓpoꝝ a suis obtis hēt sensus cōis aliquas opatiōes ꝓprias q̄s sensus ꝓprii hēre nō pn̄t: sic̄ ꝙ ꝑcipit ipsas imutatiōes sensuū: ꝛ discernit iter sensibilia diuersorū sensuū. Sensu eni cōi ꝑcipim⁹ nos videre ꝛ discernim⁹ iter sensibilia diuersoꝝ sensuū. s. albu3 ꝛ dulce. ¶ P. Dato ꝙ sensibilia cōia eēnt ꝓpria obta sensus cōis nō excluderet̃ qn eēnt p accn̄s sensibilia respectu sensuū ꝓpriorū. Sic eni agit̃ de sensibilib⁹ ſ3 ꝙ hn̄t habitudinē ad sensus ꝓpos, nā potētia sensus cōis nōdū est declata. Qḋ aūt est obm ꝓpriū alicuiꝰ iterioris potētie: ꝯtingit eē p accn̄s sensibile: vt postea dicet̃. Nec est mirū: qa hoc qḋ est per se sensibile vni sensuū exteriorū: est per accn̄s sensibile respectu alteri⁹: sic̄ dulce est p accn̄s visibile. Scḋa etiā ratio nō est cōpetēs. Nō eni refert ad id qḋ est esse sensibile p accn̄s. Utru3 id qḋ est subm sensibilis q̄litatis sit per se subm eius: vel nō per se. Nullus eni diceret ignē q est ꝓpriū sub3 caloris eē p se sensibile tactu. ¶ Et ideo aliter dicḋm ꝙ sentire cōsistit in quodā pati ꝛ alterari. vt supra dictū est. Quicqd igit̃ facit dr̃ia3 in ipsa passiōe vel alteratione sensus: hȝ p se habitudinē ad sensu3: ꝛ dr̃ sensibile per se. Qḋ āt nullā facit dr̃ia3 circa imutationē sensus: dr̃ sensibile p accn̄s. Un̄ ꝛ in lr̃a dicit Phs: ꝙ a sensibili per accn̄s nihil patit̃ sensus ſm ꝙ huiꝰ. Dr̃ia3 aūt circa imutatione3 sensus pōt aliqd facē duplr̄. Uno modo quātū ad ipsa3 spēm agentē: ꝛ sic faciūt dr̃ia3 circa imutationē sensus sensibilia per se: ſm ꝙ hoc est color: illud aūt est sonus. hoc aūt est albū: illud vō nigrum. Ipse eni species actiuorum in sensu actu sunt sensibilia ꝓpria: ad que hēt nālem aptitudinē potētia sensitiua: ꝛ ꝓpter hoc ſm aliquā dr̃ia3 hoꝝ sensibiliū diuersificantur sensus. Quedā vō alia faciūt dr̃iam in trāsmutatione sensuu3: nō quātū ad spēm agentis: sed quātū ad modū actionis.

Impro bacio pª rn̄sionis Cōmen. Libro 3º t.c.134. — Libro 3º t.c.134. Impro batio scḋe rn̄sionis Cōmē. ꝛ Alberti. t.c.37.

Qualitates enī sensibiles mouēt sensuȝ corpalr ⁊ situaliter. Unde aliter mouēt ſm ꝙ sunt in maiori vel minori corpore: ⁊ ſm ꝙ sunt in diuerso situ.s. vel ꝓpinquo vl' remoto: vel eodē vl' diuerso. Et hoc mō faciūt circa imutationē sensuū dīaȝ sensibilia cōia. Māifestū est enī ꝙ ſȝ oia hec gnque diuersificaꝛ magnitudo vl' situs. Et qꝛ nō hñt habitudinem ad sensuȝ vt species actiuorū: ideo ſm ea non diuersificanꝛ potētie sensitiue: sed remanēt cōmunia pluribus sensibus. Uiso igitur quō dicanꝛ per se sensibilia: ⁊ cōmunia: ⁊ ꝓpria: restat videndū qua ratione dicaꝛ aliquid sensibile per accidens. ¶ Sciendū est igitur ꝙ ad hoc ꝙ aliquid sit sensibile ꝑ accidēs primo requiriꝛ ꝙ accidat ei qđ per se est sensibile: sicut accidit albo esse hominē: ⁊ accidit ei esse dulce. Secūdo requiriꝛ ꝙ sit apprehēsuȝ a sentiente. si enī accideret sensibili ꝙ lateret sentiētē: nō diceretꝛ per accñs sentiri. Opȝ igiꝛ ꝙ ꝑ se cogñscaꝛ ab aliq̄ alia po° cognoscitiua sentientis. Et hoc qdē vel est alius sensus: vel est itellectus: vel vis cogitatiua: aut vis estimatiua. Dico autē ꝙ est alius sensus: sicut si dicamus: ꝙ dulce est visibile per accidēs: inquātū dulce accidit albo qđ apprehendiꝛ visu: ⁊ ipsuȝ dulce per se cognosciꝛ ab alio sensu: sciȝ a gustu. Sed vt proprie loquamur hoc nō est vniu'lr sensibile per accñs sed per accidens visibile: sensibile aūt per se. Qđ ergo sensu ꝓprio non cognosciꝛ: si sit aliqd vl'e: apprehendiꝛ itellectu: non tamē oē qđ intellectu apprehēdi pōt in re sensitiua pōt dici sensibile per accidens: sed statim ꝙ ad occursum rei sensate apprehendiꝛ intellectu. Sicut statim cum video aliquē loquentē vel mouere seipsum apprehendo per intellectū vitam eius. vnde possum dicere ꝙ video eum viuere. Si vō apprehēdaꝛ in singulari: vtputa cuȝ video coloratū percipio hunc hoiem vel hoc aial: huiꝰ quidē apprehensio in homine fit per vim cogitatiuam: que dicitur etiam ratio particularis: eo ꝙ est collatiua intentionū idiuidualiū: sicut ratio vniu'lis est collatiua rationū vniuersaliū. Nihilominꝰ tamē hec vis est in parte sensitiua: qꝛ vis sensitiua in sui supremo participat aliquid de vi intellectiua in hoie in quo sensus itellectui cōiungitur. In aiali vō irrationali fit apprehēsio intentionis indiuidualis per estimatiuā naturalē ſm ꝙ ouis per auditū vel visum cognoscit filium: vel aliquid huiꝰ. Differenter tamē circa hoc se hēt cogitatiua ⁊ estimatiua. Nam cogitatiua apprehendit indiuiduū vt existens sub natura cōmuni: qđ cōtingit ei inquantuȝ vniꝛ intellectiue in eodē subiecto: vnde cognoscit hunc hominem prout est hic homo: ⁊ hoc lignū prout est hoc lignū. Estimatiua autē non apprehendit aliqđ indiuiduuȝ ſm ꝙ est sub natura cōmuni: sed solum ſm ꝙ est terminus: aut ꝑncipiū alicuius actiōis vl' passionis: sicꝰ ouis cognoscit hunc agnum: non inquantū est hic agnus: sed inquātum est ab ea lactabilis: ⁊ hanc herbā inquantū est eius cibus. Unde alia indiuidua ad que se non extendit eius actio vel passio nullo modo apprehendit sua estimatiua naturali. Naturalis enim estimatiua datur animalibus. vt per eam ordinenꝛ in actiones proprias vel passiones prosequendas vel fugiendas.

Sensibile per accñs quid?

Officium cogitatiue i hoie ⁊ estimatiue i brutis ⁊ dīa earūdem potētiarū.

¶ Cuius igiꝛ visus est ꝑceptiuus: id est visibile. Uisibile vō est color: ⁊ id qđ oratione quidē explicare ac dicere licet: noīe aūt caret: atqȝ idipsum maxime patebit cū vlterius procedemus.

T.c.66. ¶ Cuius quidē est visus hoc est visibile. Uisibile autem est color quidēȝ: ⁊ quod vere est dicere: inominatū autem contingit esse. Manifestū aūt erit igredientibꝰ maxime.

Lec. XIIII.

Postq̄ Philosophus distinxit ꝓpria sensibilia a cōmunibꝰ sensibilibus: ⁊ a sensibilibus ſm accidēs: hic determinat de proprijs sensibilibus ſm vnūquenqȝ sensum. Et primo de proprio sensibili visus. Scđo de proprio sensibili auditus. ibi (Nunc autem primuȝ de sono ⁊c.) tertio de ꝓprio sensibili olfatus. ibi (De odore autē ⁊c.) quarto de proprio sensibili gustus. ibi (Gustabile autem est ⁊c.) quinto de proprio sensibili tactus. ibi (De tangibili autem ⁊ tactu ⁊c.) Circa primū duo facit. Primo determinat de visibili. secūdo dicit quomodo visibile videatur. ibi (Nunc autem in tantū ⁊c.) Circa primū duo facit. Primo determinat quid est visibile distinguēs visibile in duo. Secūdo determinat de vtroqȝ visibili. ibi (Uisibile enim est color ⁊c.) Dicit ergo primo ꝙ cuȝ dictum sit ꝙ propria sensibilia sunt que vnusquisqȝ sensus proprie percipit: illud sensibile cuius proprie perceptiuus est visus hoc est visibile. Sub visibili autē comprehenduntur duo. Nam visibile ⁊ est color: ⁊ est quoddam aliud: quod ratione quideȝ designari potest: sed nō habet proprium nomen sibi impositum: qđ quidē visibile cōpetit his que videntur de nocte: sicut sunt noctiluce ⁊ putredines quercuum ⁊ huiusmodi: de quibus erit manifestum in processu huius tractatus: postq̄ ingressi fuerimus in cognitioneȝ visibilis ex cognitione coloris qđ est manifestius visibile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uisibile igiꝛ est color: hic auteȝ est id qđ est: in eo qđ per se visibile est. Per se vō nō rōne: sed quia in se causam habet vt sit visibile. Color aūt ois motiuꝰ est eius qđ est perspicuū actu: ⁊ id est ipsius natura. Quapropter nō est visibile absqȝ luce: sȝ ois vniuscuiusqȝ color in lumine sane videꝛ. Quāobrē qd nā sit ipsuȝ lumē: prius dicere declarareqȝ oportet.

¶ Uisibile enī est color: hoc aūt est in eo qđ ſm se visibile: ſm se aūt non rōne: sed qm̄ in seipso hēt cām essendi visibile. Omnis enī color mouens est eius qđ ſm actum diaphani: ⁊ hec est ipsius natura. Unde quidē non visibile sine lumine: sed omnis cuiuslibet color in lumine visibile. Ex quo de lumine primo dicēdū qdē est. T.c.

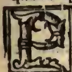
¶ Determinat de vtroqȝ visibili. Et ꝑmo de colore. Secundo de eo quod dixit esse inominatū. ibi (Non autem omnia visibilia ⁊c.) Circa primū duo facit. Primo ostēdit quō color se habet ad hoc ꝙ sit visibilis. Scđo determinat de his que requirunꝛ ad hoc ꝙ color videatur. ibi (Est igitur aliquid diaphanū ⁊c.) Dicit ergo primo ꝙ cū color sit quoddā visibile: esse visibile conuenit ei ſm se. nam color in eo quod est color: est visibilis per se. Per se autem dupliciter diciꝛ. Uno enim modo dicitur propositio per se cuius ꝑdicatuȝ cadit in diffinitione subiecti: sicut ista. homo est animal. animal enī cadit in diffinitione hominis: ⁊ quia id quod est in diffinitiōe alicuius est aliquo modo causa eius: in his que sunt per se dicuntur predicata esse causa subiecti. Alio modo diciꝛ propositio per se: cuius econtrario subiectum poniꝛ in diffinitione predicati: sicut si dicaꝛ: nasus est symmus vel nūerus est par: symmuȝ enī nihil aliud est q̄ nasus curuus: ⁊ par nihil aliud est q̄ numerus medietatem habens: et in istis subiectum est causa predicati. Intelligenduȝ est ergo ꝙ color est visibilis per se hoc scđo modo: ⁊ nō pmo. Nā visibilitas est q̄dā passio: sicꝰ symmū est passio nasi. Et hoc est

qđ dicit

qualitas primi alterantis qd est maxime perfectũ ⁊ formale in corporibus: illa corpora que sunt maxime formalia ⁊ nobilia sunt lucida actu: que aũt sunt ꝓpinqua his sunt receptiua luminis: sũt diaphana: q̃ autẽ sunt maxĩe materialia: neq; habẽt lumen in sui natura: neq; sunt luminis receptiua sũt opaca. Qđ pʒ in ipsis elemẽtis. Naʒ ignis hẽt lucẽ in sui natura: lʒ eiꝰ lux nõ appareat nobis nisi in natura aliena ꝓpter densitatem. Aer autẽ ⁊ aqua que sunt minus formalia sunt diaphana: terra autẽ que est maxime materialis est opaca. ¶ Circa tertiũ ṽo sciẽdũ est ꝙ quidã dixerunt ꝙ lumen necessarium est ad vidẽdũ ex parte ipsius coloris. Dicunt eni ꝙ color nõ hʒ virtutẽ vt moueat diaphanuʒ nisi per lumẽ. Et huius signuʒ dicunt: qa ille qui est in obscuro videt ea que sunt in lumine: sed nõ ecõuerso. Rõnẽ etiã ad hoc adducũt: qa opʒ ꝙ cũ visus sit vnus: ꝙ visibile non sit nisi ꝑ rõnẽ vnã: qđ nõ eẽt si color esset per se visibilis nõ per virtutem luminis: ⁊ item lumen esset per se visibile. ¶ Sed hoc est manifeste ꝫ id qđ Aristoteles hic dicit (⁊ qđ hẽt in se cãm essendi visibile.) Unde ẜm sniaʒ Aristo. dđm est ꝙ lumẽ necessariũ est ad vidẽdũ nõ ex parte coloris: eo ꝙ faciat colores esse actu: quos quidã tñ dicunt esse in potẽtia cũ sũt in tenebris: sed ex parte diaphani inquãtum facit ipsum esse in actu: vt in littera dicit̃. ¶ Et ad eius euidentiã cõsiderandũ est ꝙ ois forma inquantuʒ huiꝰ est ṗncipiũ agẽdi sibi simile. vnde cũ color sit q̃daʒ forma: ex se hẽt ꝙ causet sui silitudinem in medio. Sed tamẽ sciendũ est ꝙ dĩa est inter virtutẽ perfectã ⁊ imperfectã. Nam forma que est perfecte virtutis in agẽdo nõ solũ põt inducere suaʒ silitudineʒ in suo susceptibili: sed põt etiã disponere patiens vt sit propriuʒ eius susceptiuũ: qđ quidẽ nõ põt facere cũ fuerit imperfecte virtutis. Dicẽdũ est igit̃ ꝙ virtus coloris in agẽdo est imperfecta respectu virtutis luminis. naʒ color nihil aliud est q̃ꝫ lux quedã quodãmodo obscurata ex admixtione corporis opaci. Unde non hẽt virtutẽ vt faciat medium in illa dispõne qua sit susceptiuũ coloris: qđ tñ põt facere lux pura. Ex quo etiã patet ꝙ cũ lux sit quodãmodo substantia coloris: ad eãdẽ nãm reducit̃ omne visibile: nec opʒ ꝙ color per lumẽ extrinsecũ fiat actu visibile. Qđ ãt colores illuminati vident̃ ab eo qui est in obscuro cõtingit ex eo ꝙ etiam medium illuminatur: inquãtum sufficit ad immutationem ipsius.

¶ At qui coloris quidem id est susceptiuũ quod colore vacat: soni autem id qđ sono. Uacat autem colore perspicuũ ipsum ⁊ inuisibile: vel id qđ vix tãdẽ videtur: quale id esse videt̃ qđ tenebris est affectũ: atq; tale est ipsum vt patet perspicuũ. Attamen nõ cum est perspicuũ actu: sed cum potẽtia: eadem eni natura modo est tenebre: modo lumen.

T.c.71. ¶ Est autẽ coloris susceptiuuʒ: qđ sine colore: soni autem absonũ. Sine colore aũt diaphanũ ⁊ inuisibile: aut qđ vix videtur: vt qđ tenebrosum est. Huiusmodi aũt diaphanũ quideʒ est: non cum sit actu diaphanuʒ: sed cum potentia. Eadem enim natura quãdoq; quideʒ tenebra: quandoq; autem lumen est. Lectio. XV.

Postq̃ Phs ostendit superius quid est color: ⁊ quid diaphanum: ⁊ quid lumen. Hic auteʒ ostẽdit quõ diaphanũ se habeat ad colores. Manifestũ est aũt ex pmissis ꝙ diaphanuʒ est susceptiuũ coloris: est eni color motiuus diaphani. vt supra dictuʒ est. Qđ autem est susceptiuum coloris oportet esse sine colore: sicut qđ est susceptiuum soni: oportet esse sine sono: nihil eni recipit qđ iam hẽt: ⁊ sic patet ꝙ diaphanuʒ oportet esse sine colore. Cum aũt corpora sint visibilia per suos colores: sequit̃ ꝙ diaphanũ ẜm seipsum sit inuisibile. Quia ṽo eadẽ est potentia cognoscitiua oppositoꝝ: sequit̃ ꝙ visus qui cognoscit lucem: cognoscat ⁊ tenebram. Lʒ igit̃ diaphanuʒ ẜm se careat colore ⁊ lumine: quoꝝ est susceptiuũ: ⁊ sic ẜm se visibile non sit eo modo quo sunt visibilia lucida ⁊ colorata: tamẽ põt dici visibile: sicut videt̃ tenebrosum: quod vix videt̃. Diaphanũ igit̃ est huiꝰ. i. tenebrosum: cũ non est actu diaphanum: sed in potentia tñ. Eadem eniʒ natura est subiecta: quandoq; quidem tenebrarũ: quãdoq; autem luminis. Et sic diaphanum carens lumine: quod ei accidit dum est potentia diaphanum: oportet ꝙ sit tenebrosum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At ṽo non vniuersa visibilia in lumine sunt visibilia: sed solũ vniuscuiusq; proprius color. Nonnulla nãq; in lumine quidẽ nõ vident̃: in tenebris autem efficiunt sensum: vt ea que apparent ignea atq; splẽdent. Hec autẽ noĩe carent vno: vt fungus: cornu: piscĩũ capita: squame: oculi: sed nullius horum proprius color videt̃: atq; quã ob causam hec visibilia sunt: alia ratio est.

¶ Non omnia autẽ visibilia sunt in lumine: sed solum vniuscuiusq; proprius color. Quedam enim in lumine quidem non vident̃: in tenebra autẽ faciunt sensum: vt que ignea vident̃ ⁊ lucentia. Nõ autẽ nominata sunt hec vno nomine vt quercus putride: cornu: capita piscium: ⁊ squame: ⁊ oculi. Sed nulli horum videtur proprius color. Propter quam igitur causam hec videntur: alia ratio. T.c.72.

¶ Quia iam determinatũ est de colore qđ videt̃ in lumine: determinat de alio visibili qđ supra dixit esse inominatum. Et dicit ꝙ nõ oĩa sunt visibilia in lumine: sed solum proprius color vniuscuiusq; corporis in lumine visibilis est: quedã enim non vident̃ in lumine sed in tenebris: sicut animalia que in tenebris vident̃ ignita ⁊ lucẽtia: ⁊ hec sunt multa: sed non habent vnum nomen commune: sicut putredines quercuuʒ: ⁊ aliqđ cornu alicuius animalis: ⁊ capita quorundaʒ piscium: ⁊ squame: ⁊ oculi quorũdã animaliũ. Sed lʒ ista videant̃ in tenebris: nullius tamẽ horũ ꝓprius color in tenebris videt̃. Uident̃ ergo ista in tenebris ⁊ in lumine: sed in tenebris vt lucẽtia: in lumine aũt vt colorata. Sed ꝓpter quã cãm sic videant̃ in tenebris lucentia: alia ratio est. Nõ eniʒ hic inducit̃ hoc nisi quasi per accidens: ad ostendendũ comparationem visibilis ad lumen. ¶ Uidet̃ autẽ visibilitatis eoꝝ in tenebris hec esse ratio: qa huiꝰ ex sua compositione habent aliquid lucis: inquãtũ lucidũ ignis ⁊ diaphanum aeris ⁊ aque nõ est totaliter in eis cõprehẽsum per opacum terre. Sed qa modicũ habent de luce: eoruʒ lux ad presentiaʒ maioris luminis occultat̃. Unde in lumine non vident̃ vt lucẽtia: sed vt colorata tñ. Lux aũt eoꝝ ꝓpter sui debilitatem nõ põt diaphanũ perfecte reducere in actum ẜm ꝙ natum est moueri a colore. vnde sub eorũ luce: nec eoꝝ color: nec alioꝝ videt̃: sed solum lux ipsoꝝ. Lux enim cũ sit efficacior ad mouenduʒ diaphanũ q̃ꝫ color ⁊ magis visibilis: cũ minori imutatione

[Margin notes:] Cur q̃dã corpora lucida sint: q̃daʒ diaphana: et q̃dã opaca. — l cause necessarius lumi ad videndum. — opinio. — improb. — determinatio veri. — Quare q̃dã lucida i tenebris videant̃ ⁊ nõ i lũie.

(Neq3 eni sursum ⁊ deorsu3.) Sciēdū est igitur circa primum ꝙ sicut Empedo. alias vtilitates que in rebus viuentibus prouenuint non dixit pcedere ex intentione nature: sed ex necessitate materie: puta ꝙ pedes aialiu3 sic sunt dispositi: non vt sint vtiles ad gressum: sed quia sic cōtingit mām dispositā fuisse circa pedes: ita etia3 ⁊ augmentū viuentiū non attribuit aie: sed motui grauiū ⁊ leuium. Uidebat eni3 ꝙ viuentia augent̃ in diuersas partes: puta sursum ⁊ deorsum: qd̄ apparet manifeste in plantis que radices in deorsu3 mittunt: ⁊ rami in sursu3 eleuant̃. Dicebat igitur ꝙ augmentū plātarū in deorsu3 causat̃ ex motu terre que est in cōpositione plante: ⁊ naturaliter deorsum fert̃ ꝑpter sui grauitatē. Augmentu3 autē in sursu3 causat̃ ex motu ignis qui ꝑpter sui leuitatem naturalr̃ sursum fertur. Deinde cum dicit.

Primū nāq3 nō recte accipit in plātis differētias dictas īfra inquā ac supra. Non enī eadē sunt oium rerum: ⁊ vniuersi supra ⁊ infra: sed quā habet rōne3 in aialibus caput eam subeunt in plantis radices: si īstrumenta diuersa: vel eadem operationibus officijsue dicere: asserere que oportet.

Neq3 enim sursum ⁊ deorsum bene accipit. Non enī idē oib⁹ sursum ⁊ deorsum ⁊ oi: sed sicut caput aialiū: sic radices plātarū sunt: si cōgruit īstrumenta dicere altera ⁊ eadē opibus.

Dĩfe sũr distĩguũt dũo mõ de i diuer sis.

Reprobat p̄dictā opionē duplr̃. Et p̄mo qdē per h̄ ꝙ nō bene accipit sursu3 ⁊ deorsum. Ad cuius euidētiā sciendū est ꝙ sursum ⁊ deorsum ⁊ alie positionū differētie. s. ante ⁊ retro: dextrū ⁊ sinistrum: in quibusdā quidē distiguunt̃ sm nām: in quibusdā v̄o solū positione quo ad nos. In quibus enī sunt determinate partes que sunt naturalr̃ p̄ncipia aliquoꝝ motuū: in his distinguunt̃ predicte positionū differētie sm nām: sicut in vniuerso ad cuius mediū nāliter ferunt̃ grauia: ad circūferētiā feruntur naturalr̃ leuia. vn̄ in vniuerso sursu3 ⁊ deorsu3 naturaliter distinguunt̃. Et sursu3 dicit̃ locus ad quē ferunt̃ leuia: deorsum siue mediū ad quē ferunt̃ nāliter grauia. In viuētib⁹ etiā ⁊ mortalib⁹ sm motū augmēti ⁊ decrementi determinant̃ sursum ⁊ deorsu3. Nam sursum dī illa pars vnde viuentia alimentū accipiunt: deorsu3 aūt pars opposita: vnde superfluitates emittunt̃. Ante v̄o et retro determinant̃ in quibusdā aialibus vel viuentib⁹ sm sensum: dextrū ⁊ sinistrū sm motu3 localem. In his v̄o in quibus nō est aliqua determinata pars principiu3 aut terminus alicuius motus: in eis non determinant̃ positionū dr̃ie sm nām: sed solu3 positione quo ad nos. sicut in rebus inanimatis. Unde eadē colūna dicit̃ sinistra ⁊ dextra sm ꝙ est homini dextra vl̃ sinistra. In quibusdā aūt viuentiū in quibus determinat̃ sursum ⁊ deorsu3 sm nām eodē modo determinant̃ sicut in vniuerso: vt in hoīe cuius supior pars. i. caput est versus sursu3 vniuersi: inferior aūt est versus deorsum ipsius. In plantis autē est ecōuerso: nā radices plantarū sunt ꝓportionabiles capiti: ad eundē enī actū ordinant̃: na3 sicut aialia cibū accipiunt ore qd̄ est in capite: ita plāte radicib⁹. Instrā aūt dicunt̃ eadē ⁊ altera: siue silīa ⁊ dissimilia ex opibus que sunt fines eaꝝ. vnde radices plantaꝝ sunt similes capitibus aialiū: ⁊ tn̄ sunt versus deorsu3. vn̄ mō cōtrario se hēt sursu3 ⁊ deorsum in plātis ⁊ in vniuerso. In brutis aūt aialibus nō eodē mō se hēt: qa eoꝝ capita nō se hn̄t v̄sus sursu3 vniuersi neq3 deorsu3 ipsius. Hoc est ergo qd̄ dicit ꝙ sursum ⁊ deorsum nō est idē oibus. s. viuētibus. ⁊ omni. i. vniuerso. Sed Empe. sic accipit sursum ⁊ deorsum: ac si eodē modo esset in oibus viuentib⁹ ⁊ in vniuerso. Si enī motus augmenti sm quē determinatur sursum ⁊ deorsum in viuētibus sit sm motū grauiū ⁊ leuiū sm quē determinat̃ sursu3 ⁊ deorsum in vniuerso: sequet̃ ꝙ eodē mō sit sursum ⁊ deorsum in oibus viuentibus: ⁊ in vniuerso. Et ideo etiam ipse in plantis augmentū radicū dicit esse deorsum. Secundo ibi.

Deinde qd̄ est qd̄ ꝯtinet terrā: ignemue: que quidē in cōtraria loca feruntur: distrahent enim profecto nisi aliquid sit: qd̄ ipsa ꝓhibeat atq3 detineat. Qd̄ si sit aliquid: id est profecto anima ipsa. Quo fit vt ipsa sit augendi causa: nutriendiue: nō elemēta quēadmodum ille putabat.

Adhuc autē quod est continens in contraria que feruntur ignem ⁊ terram? Distrahent̃ enī nisi aliquid sit ꝓhibens. Si v̄o erit: hoc est anima: ⁊ causa augmenti ⁊ alimenti. T.c.39.

Reprobat predictā positionē alio modo. Ad cuius euidentiā sciendū est: ꝙ cu3 elemēta nō sint actu in mixto: sed v̄tute: nō h3 in eo qd̄libet elementū seorsu3 propriū motū: sed totū mixtū mouet̃ motu elemēti predominātis in ipso. Si aūt qd̄libet elementū haberet ꝓpriū motū vt Empedo. ponere videbat̃: cū nālis motus elntoru3 sit ad cōtraria loca: sequeret̃ ꝙ totalr̃ abinuicē separentur: nisi esset aliquid continens elemēta: qd̄ nō sineret totaliter abscedere elementa abinuicē. Illud aute3 quod cōtinet elemēta ne totalr̃ abinuicē segregent̃: maxime videt̃ esse causa alimenti ⁊ augmenti. Sed augmentu3 sm diuersas partes cōtingit ex diuersis motibus elemētorū. Non enī posset imaginari qualr̃ esset augmentum elementis in ꝯ̄ria motis nisi per hoc ꝙ manent adinuicem coniuncta: quia si totalr̃ separent̃ esset diuisio: non augmentū. Illud igitur p̄ncipalr̃ est causa augmenti qd̄ continet elementa ne totalr̃ abinuicē separent̃: hoc aūt est anima in rebus viuentibus: anima igit̃ est principiū augmenti. Deinde cum dicit.

Sunt aūt quibus ipsius ignis natura causa simpliciter nutritionis ⁊ accretionis esse videt̃: ipse nāq3 solus oium corporū: aut elementoꝝ nutriri ac augeri videtur: quapropter ⁊ in plantis: ⁊ in aialibus putabit quispiā ignē ipsum esse quod operatur.

Uidet̃ aūt quibusdā ignis natura simpliciter causa augmenti ⁊ alimenti esse. Et nāq3 ipsum videt̃ solū corporū ⁊ elemētorū quod alitur ⁊ augmentat̃. Un̄ ⁊ in plātis ⁊ in aialibus putabit vtiq3 quis hoc esse quod operatur. T.c.40.

Ponit alia3 positionem. Et circa hoc duo facit. Primo ponit eam. Scd̄o improbat. ibi (hoc aute3 cōcausa3 ⁊c̄.) Sciendu3 est autem ꝙ hec opinio differt in hoc a p̄ma: ꝙ prima attribuebat causam augmenti ⁊ alimēti diuersis elementis. s. igni ⁊ terre: hec autē attribuit eorū cām igni tm̄. Et mouebant̃ ad hoc hac rōne. Quia illud videtur esse p̄ncipiū alicuius passionis vel motus in aliquo: qd̄ sm se h3 illā passionē vel motū: sicut ignis qui sm se calidus est: est causa caloris in rebus mixtis: ⁊ terra que sm se est grauis: est causa grauitatis in eis. Inter autem elementa videt̃ solus ignis nutriri ⁊ augeri: si superficialiter de nutrimento ⁊ augmento loquamur. Solus igit̃ ignis videtur esse faciens augmentū ⁊ alimentū in plantis ⁊ aialibus. Utrum v̄o ignis nutriatur ⁊ augeatur īferius erit manifestum. Deinde cū dicit.

Uerū

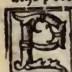
¶ Uerum non ita est: sed cum comitetur cām: est ob idipsum quodāmodo non simpl r causa: sed talis est potius aīa. Nam ignis quidē accretio in infinitū pgreditur: ꝛ cousqꝫ fit quousqꝫ sit cōbustibile. At eorum oium que natura cōstant est finis tā magnitudinis ꝙ̄ accretionis ꝛ ratio. Hec autem anime sunt nō ignis: ꝛ rationis potius ꝙ̄ materie.

T.c.41 ¶ Hoc aūt cōcausa qdē quodāmodo est: nō tamē simpliciter causa: sed magis anima. Ignis enim augmentum in infinitū est quousqꝫ fuerit combustibile. Natura autē cōstantiū oium terminus est ꝛ ratio magnitudinis ꝛ augmēti. Hoc āt est aīe: sꝫ nō ignis ꝛ rōnis mag ꝙ̄ māe.

¶ Improbat predictā pōnē. Sciendū tn̄ est ꝙ pdicta positio aliqd hēt veritatis. necesse est eni oē alimētū decoqui. qđ quidē fit p ignē: vn̄ ignis aliq mō operaꝛ ad alimentū: ꝛ p̄ñs ad augmētū: nō qdē sicut agēs pncipale: hoc eni est aīe: sed sicut agēs secūdariū ꝛ istrale. Et ideo dicit ꝙ ignis quodāmō ꝯcausa est augmēti ꝛ alimenti: sicut instrm cōcausa est pncipalis agētis. Nō tn̄ est pncipalr causa: vt pncipale agēs: sed hoc modo cā est aīa: qđ sic pbat. Illud est pncipale in qualibet actiōe: a quo iponit termin⁹ ꝛ rō ei qđ fit: sicut pꝫ in artificialib⁹: ꝙ terminus vel rō arche vl domui nō iponiꝛ ab instrīs: sꝫ ab ipsa arte. Nā instra se hn̄t idifferenter: vt cooperenꝛ ad hāc formā vel quātitatē vel aliā. Serra eni quantū est de se apta est ad secādū lignū fm ꝙ competit et ostio ꝛ scamno ꝛ domui: ꝛ in quacūqꝫ quātitate: sed ꝙ sic seceꝛ lignū ꝙ sit aptū ad talē formā ꝛ ad talē quātitatē: est ex vtute artis. Manifestū est aūt ꝙ in oīb⁹ q̄ sunt fm nām est cert⁹ termin⁹ ꝛ determinata rō magnitudis ꝛ augmēti: sicut eni cuilibet spēi debenꝛ aliq accn̄tia ppria: ita ꝛ ppria quātitas: lꝫ cū aliq latitudine pp diuersitatē māe ꝛ alias cās idiuiduales: nō eni oēs hoies sunt vnius quātitatis. Sed tn̄ ē aliq quātitas tā magna vltra quā spēs humana nō porrigiꝛ: ꝛ alia quātitas tā pua vltra quam hō nō iueniꝛ. Illđ igiꝛ qđ est cā determinationis magnitudinis ꝛ augmēti: est pncipalis causa augmēti. Hoc aūt nō est ignis. Manifestū est eni ꝙ ignis augmētū non est vsqꝫ ad determinatā quātitatē: sed in īfinitū extēdiꝛ: si in īfinitū mā cōbustibilis inueniaꝛ. Manifestū est igiꝛ ꝙ ignis nō est pncipale agens in augmēto ꝛ alimēto: sed magis aīa. Et hoc rōnabilr accidit: qa determinatio quātitatis in reb⁹ nālibus est ex forma: que est pncipiū spēi: magis ꝙ̄ ex mā. Aīa aūt cōparaꝛ ad elnta que sūt in corpore viuēte sicut forma ad mām. Magis igiꝛ termin⁹ ꝛ rō magnitudinis ꝛ augmēti est ab aīa ꝙ̄ ab igne.

¶ Cū autē eadē vis anime sit: ꝛ nutriendi ꝛ generandi: primū de alimento determinare necesse est. Hec eni a ceteris potentijs hoc opere seiungitur.

T.c.42 ¶ Quoniam autē est eadem potentia anime vegetatiua ꝛ generatiua: de alimento necessariū est determinare primum. Separatur enim ab alijs potentijs opere hoc. Lec. IX.

Ostq̄ phs ostēdit ꝙ aīa est pn̄ opationū que attribuunꝛ potētie vegetatiue: hic itendit de his determinare. Et circa hoc tria fac. Primo determinat de obto fm se. s. de alimento. Scdo determinat de eo fm ꝙ ꝯgruit operationibus aīe vegetatiue. ibi (Qm̄ aūt nō aliꝛ.) Tertio potētias diffinit que sunt pncipia harū operationū. ibi (Quare huiꝰ aīe ꝛc.) Circa pmū tria facit. Primo dicit de quo est itētio. Scdo pponit id qđ pmo aspectu apparet de alimento. ibi (Uideꝛ aūt esse alimētū ꝛc.) 3° mouet circa h dubitationē. ibi (Dubitationē aūt hēt.) Dič ergo pmo: ꝙ cū vegetatiua ꝛ gn̄atiua ab eadē cōi potentia aīe ꝯtineaꝛ: lꝫ vegetatiua. i. nutritiua sit qdā specialis potētia distincta a gn̄atiua: opꝫ pmū determinare de alimēto: qđ est obiectū gn̄atiue siue nutritiue. Hoc eniꝫ opere. s. nutritione distinguiꝛ hec pars aīe ab alijs. s. itellectiuo sensitiuo ꝛc. Nā alie opationes hui⁹ partis. i. aīe hanc presupponunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uidetur itaqꝫ contrariū esse contrario nutrimentū. At nō cuilibet quoduis: sed id ei quoꝝ alterū ex altero nō solū mutuo generaꝛ: sed incremēta etiam suscipit. Complura nāqꝫ ꝯtrarioꝝ fiūt quidē ex sese mutuo: sed nō a suis oīa cōtrarijs incrementa suscipiunt: vt ex egrotante fit sanū. At vō nec illa modo eodem sibi mutuo nutrimentū esse videnꝛ: sed aqua quidem alimentū est igni: ignis aūt nō nutrit aquā. At simplicib⁹ corporibus hoꝝ alterū alimēti: alteꝝ eius qđ nutritur maxime subire rationē videtur.

¶ Uidetur autē esse alimentū ꝯtrariū cōtrario: non omne aūt omni: sed quecūqꝫ cōtrariorum non solum generationē habent ex inuicem: sed ꝛ augmentum. Fiunt enim multa ex inuicem: sed non oīa augenꝛ: vt sanū ex laborante. Uidētur autē neqꝫ illa eodē modo adinuicēꝫ esse alimentū: sed aqua quidē igni alimentū est: ignis autē nō alit aquā. In simplicibus quidēꝫ igitur corporibus hoc esse videtur maxime aliud qdē alimentum. aliud vō quod alitur. T.c.43

¶ Proponit illud qđ pmo aspectu de alimento appet: et pponit tria: quoꝝ pmū est: ꝙ alimentū videꝛ esse cōtrariū ei qđ alitur: ꝛ hoc ideo: qa nutrimentū cōuertiꝛ in id qđ nutriꝛ: generationes aūt fiūt ex cōtrarijs. Scdm aūt est ꝙ nō vꝫ qđcūqꝫ ꝯtrariū sufficere ad rōnē alimenti: sed opꝫ ꝙ sit de illis cōtrarijs que hn̄t gn̄ationē ex inuicem. Nutrimentū eni cōuertiꝛ in subāꝫ nutriti: vnde q̄cūqꝫ ꝯria insunt in subā fm que fiunt alterationes adinuicē: ꝛ nō gn̄ationes: nō pertinēt ad rōnem alimēti. Nō eni dicimus ꝙ īfirmū sit nutrimētū sani: vel albū nigri: aut aliqd huiꝰ. Qūo aūt in substātijs sit aliqua ꝯrietas. alia q̄stio est. Tertio opꝫ ꝙ sit de illis ꝯrijs que augmentum suscipiunt ex inuicē: qa ad alimentum videꝛ sequi augmentū. Un̄ lꝫ ex igne generéꝛ aqua ꝛ ecōuerso: nō tn̄ dr̄ ꝙ ex igne nutriaꝛ aq: sꝫ ꝙ ex aq nutriaꝛ ignis inquātū liquores humidi cedunt in ignis nutrimētū: qa. s. dū ignis in aquā ꝯuertiꝛ nō apparet noua aque gn̄atio. sed ignis pexistēs ad sui ꝯseruationē ꝛ augmētū vꝫ in se humorē ꝯuertere. Et ideo in elemētis videꝛ solus ignis nutriri: ꝛ sola aq esse eius nutrimētū: fm ꝙ ad aquā ptinent oēs humores ꝛ liquores. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uerum eni is locus dubitationē habere videtur. Sunt enim qui dicunt simile simili nutriri: quemadmodū ꝛ accrescere. Quibusdaꝫ aūt vti diximus non hec sententia: sed ꝯtraria placet: censentqꝫ nō simile simili: sed ꝯtrario ꝯtrariū ali. Eteni fieri nequit (vt inquiunt) vt a simili simile patiaꝛ. Alimentū aūt mutatur atqꝫ digeriꝛ: mutationē ue reꝝ oium in oppo

sitū: vel in mediū esse cōstat. Preterea nutrimentū quidē aliquid patitur ab eo qđ alitur. hoc aūt ab alimento nō patiť quicq̄: quēadmoduʒ nec a materia faber: sed materia (vt patet) a fabro: qui quidē ex ocio mutatur tm̄ ad operandum.

T.c.44 ¶ Dubitationem autem habet. Dicunt eniʒ hi quideʒ simile simili ali sicut ⁊ augeri. Alijs aūt sicut diximus econtrario videtur ali contrariū contrario tāq̄ impassibile sit simile a simili: alimentum autē mutari ⁊ decoqui. Mutatio aūt

T.c.45 omnibus in contrariū aut medium. ¶ Adhuc autem patitur aliquid alimentum ab eo qđ alitur: sed non hic ab alimēto: sicut nec instructor a materia: sed ab illo hec. Instructor auteʒ mutatur solum in actum ex ocio.

¶ Mouet quandā dubitationē circa pdeterminata. Et p̊ obycit ad vtrāqʒ partē. Scđo soluit eā. ibi (Utrum aūt sit alimentū ⁊c.) Oriť aūt dubitatio circa hoc qđ supra dictū est: q̄ alimentū opʒ esse ꝯ̄riū. quibusdā aūt videť q̄ alimentū oporteat esse simile ei qđ alitur. Alimentū eni est causa augmēti. oportet aūt q̄ simile simili augeatur. Si eni aliqd diuersum apponereť alicui non esset eiusdem augmentā: sed nature extranee adiunctio. Videť igitur q̄ oporteat simile simili ali. Alijs aūt videť q̄ alimentū opʒ esse cōtrariū ei qđ aliť ſm id qđ supra dictuʒ est. Et ad hoc iducunť duplici rōne: quarū p̄ma est: q̄a alimētū decoquiť ⁊ mutať in id qđ nutriť. Nihil aūt mutať nisi in ꝯ̄riū aut mediū: sicut albū mutať i nigrū aut pallidū. Mediū aūt est quodāmodo ꝯ̄riū. Pallidū eniʒ albo cōparatū est nigrū: nigro v̊o cōparatū est albū: est eni cōpositū ex vtroqʒ. ḡ nutrimētū est ꝯ̄riū ei qđ alitur et in qđ mutať. Scđa rō est: q̄a agēs est ꝯtrariū patiēti: nō enim sile a simili patiť. Alimētū aūt patiť ab eo qđ aliť: alterať eni ab eo ⁊ digeriť. Id aūt qđ aliť nō patiť ab alimēto. Sicut neqʒ artifex patiť a mā: sed ecōuerso: mā eniʒ mutať: nō aūt artifex: nisi forte per accñs ſm q̄ exit de potētia in actū. Videť igiť q̄ alimentū sit ꝯ̄riū ei quod alitur. Prima igiť harꝫ rōnū sumiť ex ꝯ̄rietate quā opʒ esse iter terminos mutationis. Scđa v̊o ex ꝯ̄rietate quā opʒ eē iter agens ⁊ patiēs: id eni qđ aliť: ⁊ agit in alimentū: ⁊ est termin⁹ in quē alimētū mutať. ¶ Deide cū diċ.

¶ At eni interest plane: si nutrimentū sit id qđ vltio tandē adiungiť: atqʒ addiť: an nō hoc: sed id qđ primū ingrediť. Qđ si vtrūq̄ quidē est alimentū: alterꝫ tamē est digestū: alterū indigestuʒ: vtroq̄ profecto modo ⁊ ꝯtrario ꝯtrariū: ⁊ simile simili vere licet nutriri. Nā si vt idigestū sumať: ꝯtrariū cōtrario aliť. Si vt digestū: sile sili nimirū h̄ pacto nutriť. Quare pʒ illos vtrosqʒ pti recte: pti nō recte dicē atq̄ sentire.

¶ Utrum autem sit alimentuʒ quod vltimo aduenit: aut qđ primo: habet differentiaʒ. Si v̊o vtrūqʒ: sed hoc quidē non coctum: illud auteʒ coctum: vtrobiqʒ vtiqʒ continget alimentū dicere. Inquātū eni nō coctum: contrarium contrario alitur. Inquantum autem coctum simile simili. Quare manifestum q̄ dicunt quodāmodo vtriqʒ ⁊ recte ⁊ non recte.

¶ Soluit ppositā dubitationē dicēs: q̄ differt quātū ad ppositā q̄ōnē: vtrū alimentū dicať id qđ vltimo aduenit. s. post decoctionē ⁊ digestionē: an illud qđ p̊ assumiť: scilʒ anq̄ digerať ⁊ decoq̄ť. Et si dici possit vtrūqʒ horꝫ alimētū. vnū horꝫ q̄si alimētū decoctū: aliđ v̊o q̄si nō decoctū: ſm vtrāqʒ ptē q̄ōnis poterit iudicari de alimēto. Quia inquātū alimētū dř nō decoctū: sic ꝯ̄riū ꝯ̄rio aliť: hoc eni est qđ patiť ⁊ mutať. Inquātū v̊o est coctum. sic alitur sile sili. agens eniʒ assimilat sibi patiēs: vñ in fine passiōis opʒ passuʒ eē sile agēti: ⁊ ꝑ hūc modū pōt augere id qđ aliť. Et sic pʒ q̄ vtriqʒ pdcōꝝ opinātiū aliq̄ mō dicūt recte: ⁊ aliq̄ mō dicūt nō recte. ¶ Deide cū dicit.

¶ Cum aūt nihil nutriať quin habeat vitā: animatū id erit profecto corpus: qđ alitur: ea sane rōne qua est animatū. Quare ⁊ nutrimentum ad animatū per se refertur: ⁊ non per accidens.

¶ Quoniam autem nihil alitur non participās vita: animatum vtiqʒ erit corpus qđ alitur inquantū animatū: quare ⁊ alimentuʒ ad animatum est: ⁊ non ſm accidens. T.c.46

¶ Determinat de alimēto ſm q̄ cōuenit opationib⁹ aīe vegetatiue. Et p̊ ſm q̄ congruit nutritioni. Scđo ſm q̄ ꝯgruit augmēto. ibi (Est āt alterꝫ alimento ⁊c.) 3° ſm q̄ cōgruit gñationi. ibi (Et gñationis aūt factiuū ⁊c.) Diċ ergo p̊mo q̄ nihil nutriť qđ nō pticipet vitā: oē aūt pticipās vitā est aīatū. seq̄tur ḡ q̄ corpus qđ aliť sit aīatuʒ. Alimentū aūt est in potētia ad id qđ alitur: cōuertiť eni in ipsum: relinquiť ergo q̄ alimentū inquātū est nutritionis obiectū sit aliqd existēs i potētia ad aīatū per se: ⁊ nō ſm accñs. ¶ Cōsiderādū est aūt q̄ nihil pprie nutriť nisi aīatū: ignis aūt videť q̄dē per quādā silitudinē nutriri: nō autē pprie nutriť: qđ sic pʒ. Id pprie nutriri dicimus qđ in seipso aliqd recipit ad suiipsius cōseruationē. hoc aūt in igne videť q̄dē accidere: sed tm̄ nō accidit. Cū eni igni accēso aliq̄ mā cōbustibilis addiť: in illa mā cōbustibili nouus ignis gñať: non aūt ita q̄ illud cōbustibile additū cedat in cōseruationē ignis in alia mā prius accēsi. Puta si aliqđ lignū de nouo igniť: per hanc ignitionē nō ꝯseruať ignitio alteri⁹ ligni prius igniti: totus eni ignis q̄ est ex cōgregatione multoꝝ ignitoꝝ non est vnus simplr: sed videť vn⁹ aggregatione: sicuti aceruus lapidū est vnus: ⁊ pp talē vnitatē. Est ibi quedā silitudo nutritionis. Sed corpa aīata vere nutriunť: q̄a per alimentū ꝯseruať vita in illa pte eadē que prius fuit. Et ppter h̄ etiā sola aīata vere augenť: q̄a q̄libet pars eorū ⁊ nutriť ⁊ augeť: qđ nō ꝯuenit in reb⁹ inaīatis que vidētur per additionē crescere. Nō eni crescit id qđ p̊us fuit sed ex additione alterius cōstituiť quoddaʒ aliud totuʒ maius. Ideo aūt silitudo augmēti ⁊ nutrimēti precipue apparet in igne: quia ignis hēt plus de forma q̄ alia elementa: ⁊ est potētior in virtute actiua: vnde propter hoc q̄ manifeste alia conuertit in se. videť nutriri et augeri. ¶ Deinde cum dicit.

Ignis nō pprie nutritur.

¶ At qui diuersa est alimēti ratio: vt nutrit ⁊ auget. Nam vt ipsum animatū quantū est quoddā: auget. Ut est hoc aliquid: ⁊ suba: nutrit. Cōseruat eni substantiam: ⁊ est eousqʒ profecto quousqʒ nutritur.

¶ Est autem alterū alimēto ⁊ augmētatiuo eē. T.c.47
Secundū enim q̄ quantū aliquod animatuʒ: est augmētatiuum: ſm autem q̄ hoc aliquid ⁊ substantia: alimentum est: saluat enim substantiam: ⁊ vsqʒ ad hoc est quousqʒ alatur.

¶ Ostēdit

¶ Ostēdit quō alimētum ɔgruit augmēto. Et dicit ꝙ lȝ idē sit subiecto qđ ē obiectū nutritiōis put dr̄ alimētū: ⁊ qđ est obiectū augmēti put dicit̄ augmētatiuū:tn̄ differt rōne. Dictū est eni ꝙ alimētū est in potentia ad corpus aīatū:corpus aūt aīatū ⁊ est qđdā q̄tū:⁊ est hoc aliqd ⁊ substātia. Scđm igit̄ ꝙ est quoddā q̄tū. fm hoc alimētū adueniēs ei:qđ etiā ⁊ ipsum q̄tū est:facit augmentū:⁊ dicitur augmentatiuum. Inquātum aūt corpus aīatum hoc aliqd ⁊ substātia est sic hȝ rōnem alimēti: Hoc enim est de ratione alimēti qđ ɔseruat substātiā eius qđ alitur. q̄ quidē ɔseruatio necessaria est ꝑpter ɔtinuā cōsumptionē humidi a calido naturali: ⁊ iō tamdiu durat substātia ei⁹ qđ nutrit̄: q̄diu nutriat̄. ¶ Deīde cū dicit.

¶ Efficit preterea generationem ac ortum:non eius qđ alitur:sed talis quale est id qđ nutritur. Jam eni est ipsius substātia:⁊ nihil seipsum gn̄āt:sȝ ɔseruat.

¶ Et generatiōis aūt factiuū nō eius qđ alitur: sed q̄le id qđ alitur. Jam.n.est ipsa subā. Generat aūt nihil ipsum seipsum:sȝ saluat.

¶ Ostēdit quō alimētū ɔgruat generationi. Et dicit ꝙ ēt alimētū est factiuū generationis. Semē.n.qđ est generationis principiū est superfluū alimēti. Nō tn̄ alimētum est ṗncipiū generatiōis eius qđ alit̄:sed alterius qđ ē tale fm speciē quale est qđ alit̄:q2 substātia que alit̄ iaȝ ē: ⁊ qđ est nō generatur:⁊ nihil generat seipsum:q2 qđ generat iā est:qđ generatur nōdū est. Sed aliqd pōt agere ad sui ɔseruationē. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quare tale quidem anime principiū vīs est talis: vt id conseruet:qđ ipsam habet:ea nimirum ratiōe qua ipsam habet. Alimentum autem ad operanduȝ preparare videtur:quapropter alimento priuatum esse non potest.

T.c.48 ¶ Quare huiusmodi anime principium potentia est possibilis saluare suscipiens ipsaȝ fm ꝙ est huiusmodi. Alimentū autē preparat operationem:vn̄ priuatū alimēto non potest esse.

¶ Ex premissis accipit diffinitionē potētiaꝝ aīe vegetabilis. Et primo potētie nutritiue. Scđo toti⁹ aīe vegetabilis:ibi(Qm̄ autē a fine ⁊c̄.)Circa ṗmū ṗmo ex ṗmissis ɔcludit diffinitionē potētie nutritiue:⁊ dicit ꝙ cū dictū sit ꝙ nutrimentū inq̄tū hm̄ saluat nutritum:manifestum est ꝙ hoc ṗncipiū aīe qđ.s.est principiū nutritiōis: nihil est aliud q̄ potētia potēs saluare suū susceptiuum inquātū huiusmodi. Alimētū vō est qđ ꝑparat operationem huiusmodi potētie:inquātū talis potentia mediāte alimēto saluat suū susceptiuū. Et ꝑpter hoc illud qđ priuatur alimēto non pōt ɔseruari. Et q2 dixerat ꝙ principium nutritionis est potētia anime:cuius principiū ē ēt alimētū. vt ex dictis pȝ. Ideo scđo ibi.

¶ At vō cuȝ hoc in officio tria sint hec:necessarioq3 concurrant:id inquam qđ nutritur:⁊ quo nutritur: ⁊ qđ nutrit:id quidem qđ nutrit est ipsa anima prīa. Jd autem qđ nutritur corpus est:qđ ipsam animaȝ habet. At id qđ nutrit ipsam est alimētum.

¶ Quoniam autem sunt tria:qđ alitur: ⁊ quo alitur: ⁊ alens:alens quidem est prima anima: qđ vō alitur est habens hanc corpus:quo vō alitur alimentum.

¶ Ostēdit quō differēter potētia aīe ⁊ alimētū sunt ṗncipia nutritionis. Dicit ḡ q2 in nutritiōe sunt tria. qđ alit̄: quo alitur:⁊ alēs ṗ^m. Primū qdē alēs est ṗ^a aīa.s.aīa vegetabilis. Illud vō qđ alitur est corpus hn̄s hāc aīam: sȝ illud quo alit̄ est alimētū. Sic igit̄ potētia aīe est principium nutritionis vt agēs ṗncipale:alimentum auteȝ vt instrumētum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At qui cum sit par vniuersas a fine res appellare: finisq3 hui⁹ anime sit generatio talis quale est id qđ ipsam habet:erit anima prima profecto principium generandi tale quale est id qđ hanc ipsam aīam hȝ.

¶ Quoniam autē a fine appellari omnia iustū est. Finis autem est generasse quale ipsuȝ erit. vtiq3 prima anima generatiuum q̄le ipm̄. T.c.49.

¶ Diffinit ipsam ṗmā aīam que dr̄ aīa vegetabilis q̄ quidē in plātis est aīa:in aīalibus pars aīe. Et circa hoc duo facit. Primo diffinit hm̄ aīaȝ. Ad cuius diffinitiōis itellectū sciēdū est ꝙ iter tres opationes aīe vegetabilis ē quidā ordo. Nā ṗma eius opatio est nutritio per quā saluatur aliqd vt est. Scđa aūt opatio ⁊ ꝑfectior ē augmētuȝ quo aliqd ꝑficit in maiorē ꝑfectionē ⁊ fm q̄titatē ⁊ fm virtutē. Tertia aūt ꝑfectissima ⁊ finalis est generatio ꝑ quā aliqd iā quasi in seipso ꝑfectū existēs:alteri esse ⁊ ꝑfectionē tradit. Tunc.n. vnūqđq3 maxime ꝑfectū est: vt in.4.metheoroꝝ dr̄ cū pōt facere alteꝝ tale q̄le ipsuȝ ē. Quia igit̄ iustū est ꝙ oīa diffiniant̄ ⁊ denominent̄ a fine:finis aūt opeꝝ aīe vegetabilis est generare alterū tale quale ipsum est:sequit̄ ꝙ ipsa sit ɔueniēs diffinitio ṗ^e aīe.s.vegetabilis:vt sit generatiua alteri⁹ similis fm speciem. ¶ Et q2 dixerat ꝙ alimētū est instrumētum hui⁹ aīe:ne credat̄ ꝙ nō habeat aliū īstrumētū. Jō scđo ibi.

Tria opa aie vegetabilis.

T.c.19. Lect.4.

¶ Jd autem quo nutrit anima duplex est: queādmodum ⁊ id quo gubernator gubernat: manus inquaȝ ⁊ clauus. Atq3 aliud mouet atq3 mouetur:aliud mouetur tm̄. Necesse est autem omne nutrimentum nature sit talis:que digeri possit. At digestionē efficit calor. Quapropter omne animans habet calorem. Quid igitur sit alimentum ipsum vniuersaliter diximus:postea vō de ipsis exactius perscrutabimur.

¶ Est autem quo alitur dupliciter: sicut ⁊ quo gubernatur: ⁊ manus ⁊ temo:hoc quidem mouens ⁊ motum:illud autem mouens solū. Oē autem alimentū necessariuȝ est decoqui. Operatur autem decoctionē calidū. Unde omne aīatum habet calorem. Figuraliter quideȝ igitur alimentū qd sit dictū est. Certificādum autem est posterius de ipso in ꝑprijs rōnibus. T.c.50.

¶ Ostēdit ꝙ habeat aliud instr̄m ⁊ dicit ꝙ duplex ē istr̄ȝ quo alit̄:sicut duplex est istr̄m gubernationis: gubernator eni gubernat manu ⁊ temone. man⁹.n.est instr̄m ɔiūctum:cui⁹ forma est aīa. vn̄ temo est instr̄m mouēs nauē ⁊ motū a manu:sed man⁹ nō est istr̄m motū aliquo exteriori:sȝ solū a ṗncipio itrinseco:est.n.ps hoīs mouētis seipsuȝ. Sic igit̄ ⁊ nutritiōis instr̄m est duplex:⁊ vt separatum qdē ⁊ cui⁹ for^a nondū est aīa:est nutrimentū. Oportet aūt ꝙ aliud sit instr̄m nutritiōis ɔiūctū. Necesse est eni ꝙ alimētū decoquat̄:qđ aūt opat̄ decoctionē ē aliqd calidū. Sicut igit̄ gubernator mouet temoneȝ manu:natuē aūt temone:ita aīa mouet calido alimētū:⁊ alimento nutrit. Sic igit̄ calidū aliqđ:est instr̄m ɔiūctū huius aīe in quo.s.radical̄r est calor nālis digerēs.⁊ ꝑpter h̄ dȝ ꝙ

oē aiatū qd nutrit̄ habeat calorē nālē q est digōnis pn^m. Si aūt hec aīa nō haberet instr̄m ɔiūctum nō eēt actus alicui^s ptis corpis:qd soli itellectui cōpetit. ¶ Ultimo epilogās qd dixerat ɔcludit q figuralr̄.i.vlr dcm̄ est qd sit alimētū:sed posterius certius tractādū est de alimen to:in ꝓprijs rōnibus. Fecit.n.vnū spālē librū de alimen to:sicut de gnōne animalium:ꝛ de motu aīalium.

De nutrimento ꝛ nutribili.

¶ Determinatis autem his: primum de omni sensu cōmuniter: deinde de vnoquoq; dicamus. Fit itaq; sensus cū mouetur atq; patitur aliqd. vti diximus. Nam ipse sensus alteratio quedam esse videtur. In quiunt autem quidam ꝛ a simili simile pati: qd qui dem quonaꝫ pacto fieri potest:aut non potest :i vni uersalibus de actiōe sermonibus passiōeue dixim^s.

T.c.51. ¶ Determinatis autem his dicamus cōiter de omni sensu. Sensus autem in moueri aliqd ꝛ pati accidit:sicut dcm̄ est: videt̄.n. quedaꝫ alteratio esse. Aiunt autem quidā ꝛ simile a simili pati. Hoc autē quomodo possibile:aut impossibile dictum ē in vniuersalibus rationibus de agere ꝛ pati. Lec. X.

Postq̄ determinauit P̄hs de pte vegetatiua. Hic incipit determinare de pte sensitiua. Et diuidit̄ in ptes duas. In p^a determinat de eo qd apparet in hac pte.s.de sensibus exteriori bus. In scda determinat de eo qd latet in pte sensitiua.ibi(Qz āt nō sit sensus alter ꝛc̄.) Pria diuidit̄ in ptes duas. In p^a ondit quō se hꝫ sensus ad sensibile. In 2^a determinat de sensibili ꝛ sensu. ibi (Dōꝫ ē aūt fꝫ vnū.) Circa p^m duo facit. Primo resumit q̄dā q̄ sunt p̄us dcā. Scdo inuestigat ꝓpositū.ibi(Habet autē dubitatio nē ꝛc̄.) Dicit ḡ pmo q determinatis his que ptinent ad aīam vegetatiuā dōm est de his que pertinēt ad sensum in cōi. De his enim que ptinēt ad vnūquēq; sensum spā liter:postmodū dicet. Duo aūt resumit dicta de sensu q̄ rum vnū est q sentire ɔsistit in moueri ꝛ pati. Est.n. sensus in actu q̄dā alteratio:qd aūt alterat̄ patit̄ ꝛ mouet̄. Aliud aūt qd resumit est q q̄dā dicūt simile a simili pati. Et pp hoc q sentire est pati:q̄dā āti q ph̄i posuerūt q simile simili cognoscit̄ ꝛ sentit̄:sicut Emp. posuit q terra:terra cognoscit̄:ignis igne:ꝛ sic de alijs. Sed hoc quō esse possit vel nō:q simile simili patiat̄:dictū est in vni uersalibus rōnib^s de agere ꝛ pati.i.in libro d gnōne:vbi determinauit de actione ꝛ passione in cōmuni. Dictum est.n.ibi q id qd patit̄:a pn^o dum patit̄ est ɔ̄riū agenti: sed in fine qn̄ iam est passum:est sile. Agēs.n. agēdo assi milat sibi patiens. ¶ Deinde cum dicit.

Lec.14 ꝛ inde Le.7.t. c.37. Le.9.t. c.44.

Li. p^o. T.c.51.

¶ Habet autem is locus dubitationem; ambiget q; non iniuria quispiam: cur ꝛ sensuū ipsorum sensus nō fit:ꝛ cur sine ijs que sunt extra non efficiunt sensum:cum insit ꝛ ignis ꝛ terra: ceteraq; elemēta quo rum est per se sensus: vel per ea que ipsis accidunt: At enim patet sensitiuum non esse actu: sed potētia tm̄. Quapropter non sentit. queadmodum combu stibile non vritur. ipsum per se sine eo qd ipsum vre re potest. Ureret enim seipsum: ꝛ non indigeret eius quo actu est ignis.

T.c.52. ¶ Habet autem dubitationeꝫ propter quid sensuum ipsorum non fit sensus: ꝛ quare sine his que sunt extra non faciunt sensum in exn̄te igne ꝛ terra ꝛ alijs elementis: quorum est sensus p se: aut fm accidens his. Manifestum igitur ē: q sensitiuum non est actu: sed potentia tm̄: vn̄ non sentiunt: sicut combustibile nō comburit̄ ipꝫ a seipso sine cōbustiuo. Cōbureret.n. seipꝫ ꝛ nihil indigeret actu ignē esse.

¶ Determinat v̄itatē circa ꝓpositū. Et circa h̄ facit tria. Primo ostēdit q sensus sit in potētia. Scdo q qn̄q; est in actu ibi(Qm̄ aūt sensus ꝛc̄.) Tertio ostēdit quō sensus reducat̄ de potētia in actū. ibi (Dōm aūt ꝛc̄.) ¶ Circa primū ɔsiderādū est q Emp. ꝛ qcūq; posuerūt simile simili cognosci:posuerūt sensuꝫ eē actu ipsa sensibilia: vt eniꝫ cognosceret oīa sensibilia posuerūt aīam sensitiuaꝫ eē cōpositā quodāmodo ex oīb^s sensibilib^s inq̄tū ɔstabat fm eos ex elemētis sensibiliū. Duo ḡ ad hāc positionem ɔsequebant̄. quoꝝ vnū est: q sensus est ipsa sensibilia in actu vtpote cōpositus ex eis ꝛ cū ipsa sensibilia in actu sentiri possint sequeret̄ q ipsi sensus sentiri possūt. Scdm est q cū sensus sentire possit ptib^s sensibilib^s: si sensibilia actu sunt in sensu:vtpote ex eis cōposito:seq tur q sensus possit sentire sine exteriorib^s sensibilibus. Utrūq; āt hoꝝ ē fl̄ꝫ. Et iō hec duo icōueniētia q̄ sequuntur ad āntiquoꝝ pōnem sub qōne ꝓposuit:tāq̄ q̄ p antiquos solui nō possint. Hoc est ḡ qd dicit: q (Dubitatio nē hꝫ pp qd nō fiunt sensus ipsoꝝ sensuū).i.q̄re ipsi sensus nō sentiant̄: h̄ enim vi seq si sensus sint similes sensibilib^s. Itē hꝫ dubitationē (q̄re nō faciūt sensum).i.q̄re sensus nō sentiūt actu(sine his q̄ sūt extra).i. sine exteriorib^s sensibilibus:cū tn̄ interi^s existāt in ipsis sensibus fm opinionē antiquoꝝ ignis ꝛ terra ꝛ alia elta que sunt sensibilia:aut fm se.i.fm suā substātiā fm eos qui nō discernūt iter sensum ꝛ intellectū:itellectus enim est ꝓprie cognoscitiuus substantie:aut fm accn̄tia ꝓpria.s. calidū ꝛ frigidū ꝛ alia hōi que sunt p sensibilia. Quia igitur he dubitationes p se solui nō pnt si sensus hꝫ sensibilia in actu vt antiq posuerūt:ɔcludit tanq̄ manifestū q aīa sensitiua nō ē actu sensitiua:sꝫ pō tm̄. Et pp hoc sensus nō sentiunt sine exteriorībus sensibilib^s:sicut cōbustibile qd est potētia tm̄ ignitum nō cōburit̄ a seipo sine exteriori cōbustiuo. Si enī esset actu ignituꝫ cōbureret seipsum:ꝛ nō indigeret exteriori igne ad hoc q combureretur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At v̄o qm̄ sentire bifariam dicere cōsueuimus:nā ꝛ id qd potentia videt ꝛ audit: videre audireq; dicimus: ꝛ si forte dormiat: ꝛ id idētidem qd iam operatur: dupliciter ꝛ ipse sensus profecto dicetur: quidam vt potentia: quidam vt actu: similiter ꝛ ipsum sentire: ꝛ qd est potētia: ꝛ qd est actu.

¶ Quoniam autem sentire dicimus dupliciter. Potentia enim audiens ꝛ videns: audire ꝛ videre dicimus ꝛ si forte dormiens: ꝛ qd iā operans: duplr̄ vtiqꝫ dicet̄ ꝛ sensus: hic qdē sicut potētia. ille v̄o sicut actu. Similiter aūt ꝛ sentire qdqꝫ potentia ens: ꝛ qd actu. T.c.53.

¶ Ostēdit q ēt sensus est qn̄qꝫ actu. Et circa h̄ tria facit. Primo ostēdit sensum qn̄qꝫ eē in actu per hoc q duplr̄ dicimus aliquē sentire: qn̄qꝫ enim dicimus aliquē videre ꝛ audire: q audit ꝛ videt in potētia: puta cū aliquis ē dormiēs: qn̄qꝫ aūt dicim^s aliquē videre ꝛ audire: eo q ē in ipsa operatione audiēdi ꝛ videndi. Ex quo pꝫ q sensus ꝛ sentire dicunt̄ duplr̄.s.in actu ꝛ in potētia. ¶ Scdo ibi.

¶ Primus igitur id scire oportet: nos inquã quasi sit eadem pati: moueri: ac operari: ita nũc his vti ac dicere. Motus enim est quidam actus: imperfectus tamen: vt in alijs diximus.

T.c.54 ¶ Primum quidem igitur tanquã sit idem pati ⁊ moueri: ⁊ agere ⁊ mouere dicimus. Et namq; motus est actus quidam: imperfectus tamen sicut in alijs dictum est.

¶ Manifestat quõ intelligẽdũ sit qđ dictũ ẽ: videbatur enim repugnare ꝙ sentire dicit̃ in actu ei qđ dictũ est ꝙ sentire est qđdã pati ⁊ moueri. Esse enim in actu videtur magis ptinere ad agere. Et iõ ad hoc exponẽdũ dicit: ꝙ ita dicim⁹ sentire in actu ac si dicamus ꝙ pati ⁊ moueri sint qđdã agere: id est qđdã eẽ in actu. Nã mot⁹ est qdaz
T.c.6. act⁹: sz imperfect⁹: vt dictũ est in .3. physi. Est enim actus exñtis in potẽtia .s. mobilis. Sicut igit̃ mot⁹ est act⁹: ita moueri ⁊ sentire est qđdã agere vel eẽ ſm actuz. Per h aũt ꝙ dicit primũ: significat ꝙ quedam alia postmoduz
Lec. ii. subdet ad ostendendum quomodo sensus fiat in actu.
¶ Tertio ibi.

¶ Ea võ cuncta que patiuntur: atq; mouentur ab actiuo: ab eo qđ est actu patiuntur: atq; mouentur. Idcirco fit vt tum a simili sibi: tuz a dissimili res oĩs patiatur: vt diximus. Patitur enim ea que est dissimilis: at cum est passa: tum similis est vt patet.

¶ Omnia autez patiunt̃ ⁊ mouent̃ ab actiuo ⁊ actu ente. Vñ est quidẽ tãq; a simili pati. est autẽ vt a dissimili: sicut diximus. Patit̃ qdẽ enim qđ dissimile: passum aũt simile est.

¶ Ostẽdit ſm p̃dicta quõ antiquoꝝ positio nõ possit esse vera .s. ꝙ sile sili sentit̃. Dicit g̃ ꝙ oĩa que sunt in potẽtia patiunt̃ ⁊ mouẽt̃ ab actiuo ⁊ exñte in actu: qđ .s. duz facit eẽ in actu ea q̃ patiunt̃ assimilat ea sibi: vnde quodãmõ patit̃ aliqs aliqd a simili ⁊ quodammõ a dissimili: vt dictũ est: q2 a principio dũ est in trãsmutari ⁊ pati est dissimile: in fine aũt dũ est in trãsmutatũ eẽ ⁊ passum: est simile. Sic igit̃ ⁊ sensus postq̃ factus ẽ in actu a sensibili: est similis ei: sed ante non est similis. Quod antiqui non distinguentes errauerunt.

¶ Deinde distinguendum est de potentia atq; actu: nũc enim de his ipsis simpliciter dicimus.

T.c.55. ¶ Dicendum autem ⁊ de potentia ⁊ actu est. Nunc enim simpliciter dicimus que habemus de ipsis. Lec. XI.

Postq̃ Phs ostẽdit sensum eẽ in potẽtia ⁊ in actu: nũc intẽdit ostendere quomodo educat̃ de potẽtia i actũ. Et diuidit̃ in ptes duas. In p̃ma distinguit potẽtiã ⁊ actũ: ⁊ ostẽdit quomõ diuersimode aliquid educat̃ de potẽtia in actũ. vtens exẽplo in intellectu. In scđa pte ostẽdit ꝓpositũ circa sensum. ibi (Sensitiui aũt.) Circa primum tria facit. Primo dicit đ quo est intẽtio. Scđo distiguit potẽtiã ⁊ actũ circa intellectũ. ibi (Est qdẽ enim sic sciẽs ⁊c.) Tertio ostẽdit quomõ educit̃ aliqd de vtraq; potẽtia in actũ. ibi (Ambo qdẽ igit̃ ⁊c.) Dicit g̃ p̃ ꝙ dñm est de potẽtia ⁊ actu .i. ostẽdẽdũ quot modis dicit̃ aliqd i potentia: ⁊ quot modis in actu: qđ necessariuz fuit: q2 in superiorib⁹ simplr̃ .i. absq; distinctione vsus est potentia ⁊ actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nam est hoc pacto quippiam sciens: vt si dicam⁹ hominem esse scientem: quia homo est talis suapte natura: vt sit sciens atq; scientiam habeat. Est etiã hoc pacto quippiam sciens: vt hominem cum iã dicimus esse scientem: qui geometriam atq; grãmaticam habet: atq; horum vterq; non eodem modo potest: potentieq; subijcitur: sed aliter quidez ex eo q2 genus ipsuz est tale materiesue. Alter võ propterea qđ cum voluerit contemplari: potest idipsum facere: nisi quid externum forte prohibeat impedimentoq; fiat. At preter ipsos ẽ iste qui iam contemplatur: ⁊ est actu proprieq; sciens: hoc A.

¶ Est quidem enim sicut sciens aliquid: sicut si dicamus hominem: quoniam homo scientiuz ⁊ habentium scientiam. Est autem sicut iaz dicimus scientem habentem grãmaticã. Vterq; autem horum non eodem modo possibilis est.

¶ Sed hic quidem quoniam genus huiusmodi ⁊ materia est: ille autem q2 volens possibilis est cõsiderare: nisi aliquid prohibeat exterius. Jam autem considerans actu ens: per se ⁊ proprie sciens hanc litteram A. T.c.56.

¶ Distinguit potẽtiã ⁊ actum circa intellectũ. Et dicit ꝙ vno mõ dicit̃ aliqd. in potentia puta homo sciẽs: q2 habet nãlẽ potẽtiã ad sciẽdũ: sicut homo dicit̃ eẽ de numero sciẽtiũ ⁊ habẽtiũ sciẽtiã: inq̃ntũ hz naturã ad sciẽdũ ⁊ ad habẽdũ habitũ sciẽtie. Scđo mõ dicim⁹ aliquid qđ aliq̃ sciat: sicut dicimus habentem habitũ alicuius sciẽtie puta grãmatice esse iã scientẽ. Manifestũ est autẽ ꝙ vterq; hoꝝ dicit̃ sciẽs ex eo ꝙ aliqd põt: sed nõ eodem modo vterq; est potẽs ad sciendũ. Sed primus qdẽ dicit̃ potẽs: q2 est genus hõ: ⁊ m ã .i. q2 hz nãlem potẽtiã ad sciẽdũ: ꝑ quã collocat̃ in tali genere: ⁊ q2 est in potentia: puta ad sciam: sicut mã ad formã. Scđs aũt .s. q hz habitũ sciẽtie dicit̃ potẽs: q2 cũ vult põt ꝯsiderare: nisi aliqd extrĩsecũ ꝑ accidẽs ipediat: puta vel occupatio exterior: vel aliqua idispositio ex pte corporis. Tertius aũt q iaz cõsiderat est in actu: ⁊ iste est q ꝓprie ⁊ ꝑfecte scit ea que sunt alicuius artis. puta hanc lr̃am .a. que ptinet ad grãmaticã: de qua supra fecit mentionẽ. Hoꝝ igit̃ triũ vltimus est in actu tñ: prim⁹ in potẽtia tñ: scđs aũt in actu respectu primi: ⁊ in potẽtia respectu scđi. Unde manifestũ est ꝙ esse in potentia dicitur dupliciter .s. de primo ⁊ secundo: ⁊ esse in actu dicitur dupliciter: scilz de secundo ⁊ tertio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ambo igitur illi primi potentia quidez sunt scientes vt diximus: verum vnus indiget alteratione ꝑ disciplinam. qua quidem nõnunq̃ etiam ex habitu, contrario dispositioneq; mutatur. Alter habet quidem sensum: aut grãmatica: sed indiget operatiõis: vt ex ocio tandem operationisq; vacuitate: agat ac operetur: atq; hic modus potentie diuersus est (vt patet) ab antea dicto.

¶ Ambo quidem igitur primi ſm potẽtiã scientes sunt. Sed hic quidẽ per doctrinã alteratus est: ⁊ multotiens ex cõtrario mutatus habitu: hic autem ex eo q2 habet sensum aut grãmaticã nõ agit autem: in agere alio modo.

¶ Ostēdit quomō de vtraqȝ potentia aliquid reducitur in actū. Et circa hoc duo facit. Primo ostēdit quomodo de vtraqȝ potētia aliquid in actū reducitur. Scđo ostendit vtrū talis reductio fit ꝰm aliquā passionē. ibi (Nō ē aūt simplr neqȝ pati ⁊c̄.) Dicit ḡ p̄ ꝙ cū ambo p̄mi sint sciē tes ꝰm potētiā: ⁊ id qđ est in potētia reducat̄ in actum. alio mō reducit̄ in actū aliqđ de potētia p°: ⁊ aliter de se cūda. Nā qđ est in potētia p° mō reducit̄ in actū quasi al teratus p doctrinā: ⁊ mot° ab aliquo alio existēte i actu: sicut a magistro: ⁊ multotiēs talis mutatio est ex ꝯ̄rio ha bitu. Qđ iō dicit: q2 cū aliqs reducit̄ de potētia p̄ma in actū: ex ignorāte fit sciēs. Ignorās aūt dicit̄ dupliciter. vno mō ꝰm simplicē negationē: qn̄ nec veritatē cogno scit: nec ꝯ̄rio errore detinet̄: ⁊ q sic ignorans est fit actu sciens: nō .q. mutatus de ꝯ̄rio habitu. sed solū sicut acqui rens sciam. Alio mō dicit̄ aliqs ignorās ꝰȝ prauā dispō nem: vtpote q2 detinet̄ errore ꝯ̄rio veritati: ⁊ hic in actū sciētie reducitur q̄si de ꝯ̄rio habitu mutatus. Qui vō ē in potētia scđo mō: vt .s. iam hn̄s habituȝ: trāsit ex eo qđ habet sensum aut sciam ⁊ non agit ꝰm ea: in agere: q2 .s. fit agēs ꝰm sciam. Sȝ alio modo iste fit actu: ⁊ alio mo do primus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vō neqȝ ipsum pati simplex esse videt̄: sed aliđ est a contrario corruptio quedam: aliud est salus po tius est qđ ē potētia ab eo qđ est actu: simileqȝ perin de atqȝ potentia sese habet ad actum.

T.c.57 ¶ Non est autem simplr neqȝ agere neqȝ pati: ꝰȝ aliud qdem corruptio quedā a ꝯtrario: aliud aūt salus magis eius qđ potētia ab eo qđ ē actu ⁊ simili: sicut potētia se hȝ ad actum.

¶ Manifestat vtꝝ ꝰm ꝙ aliqđ educit̄ de potētia i actū sciē p̄ mō vel scđo possit dici pati. Et circa hoc duo facit. Primo ōndit quot modis dr̄ pati. Scđo manifestat ꝓpo situ. ibi (Speculans aūt fit hn̄s sciaȝ.) Dicit ḡ p̄ ꝙ sicut potētia ⁊ act° nō dr̄ simplr: sed multiplr: ita ⁊ pati non vno mō: sȝ multiplr. Dr̄ enī pati vno mō ꝰm quādā cor ruptionē q̄ fit a ꝯ̄rio. Passio enim ꝓprie dicta videt̄ im

Pati 2 portare qđdā decremētū patiētis inq̄ntū vincit̄ ab agēte: decremētū aūt patiēti accidit ꝰm ꝙ aliqđ a patiēte abij cit̄: q̄ qdē abiectio corruptio q̄dā est: vel simplr. sicut qn̄ abijcit̄ forma substātialis: vel ꝰȝ qd: sicut qn̄ abijcit̄ for ma accn̄talis. Vtraqȝ aūt for° abiectio fit a ꝯ̄rio agēte: abij cit̄ enim for° a mā vel subo p itroductionē ꝯ̄rie forme: ⁊ hoc ē a ꝯ̄rio agēte. Primo igit̄ mō ꝓprie dr̄ passio ꝰm ꝙ q̄ dā corruptio fit a ꝯ̄rio. Alio mō passio cōiter dr̄ ⁊ minus ꝓprie: ꝰm .s. ꝙ iportat quādā receptionē. Et q2 qđ est re ceptiuū alteri° cōparat̄ ad ipsum sicut potētia ad actuȝ: act° aūt ē pfectio potētie: iō h̄ mō dr̄ passio nō ꝰm ꝙ fit q̄dā corruptio patiētis: sed magis ꝰm ꝙ fit q̄dā salus: ⁊ pfectio ei° qđ est in potētia ab eo qđ est in actu: qđ enim est in pō nō pficit̄ nisi p id qđ est in actu. Qđ aūt in actu est: nō est ꝯ̄riū ei qđ ē i pō inq̄ntū hē: sȝ magis sile. nā potē tia nihil aliđ ē q̄ȝ qdā ordo ad actū: nisi aūt eēt aliq̄ sili tudo iter pōm ⁊ actū: nō eēt neciuȝ ꝙ ꝓprius act° fieret in ꝓpria pō. Pō igit̄ sic dicta nō est a ꝯ̄rio: sicut pō primo mō dicta: sȝ est a sili: eo modo quo pō se hȝ ꝰm similitu dinē ad actum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fit enim contemplans qđ scientiam habet. Quod quidem aut non est alterari: in ipsum enim fit incre mentum ⁊ in actū perfectionemue: aut aliud altera tionis est genus. Quocirca non recte se habet dice re ipsum sciens cum scit alterari: sicut nec edificato rem cum edificat. Quod igitur in actum ducit ex eo qđ est intelligens potētia atqȝ sciens: id non doctri nam appellare oportet: sed aliud nomē ē equū hic.

¶ Speculans enim fit habens scientiam qđ ve re aut non est alterari: in ipsuȝ enim additio est ⁊ in actum: aut alterum genus alterationis est. Unde non bene habet dicere sapientem cuȝ sa piat: alterari: sicut nec edificatorem cum edifi cat. In actū quidē igitur ducēs ex potētia ente ꝰm intelligere ⁊ sapere nō doctrinā: sed alteraȝ habere denominationem iustum esse. T.c.58

¶ Manifestat vtꝝ qđ educit̄ de potētia in actuȝ sciē pa tiat̄. Et p̄ manifestat hoc circa id qđ educit̄ de scđa potē tia in actū pnꝝ. Scđo aūt māifestat hoc circa id qđ edu cit̄ de potētia p̄a in habitū. ibi (Ex potētia aūt ⁊c̄.) Dicit ḡ primo ꝙ hn̄s sciam .i. habitualr sciens fit actu speculās. Sȝ h̄ aut nō ē vē ⁊ ꝓprie alterari ⁊ pati: q2 (vt dictū ē) nō est ꝓprie passio ⁊ alteratio: cum de potētia ꝓcedit in actū: sȝ cū aliqđ de ꝯ̄rio mutat̄ in ꝯ̄riuȝ. Cū aūt habitua liter sciēs fit speculās actu: nō mutat̄ de ꝯ̄rio in ꝯ̄riuȝ: sȝ ꝓficit in eo qđ iam hȝ. Et h̄ est qđ dicit ꝙ (est additio i ipm ⁊ in actū:) addit̄ enim ei pfectio ꝰm ꝙ ꝓficit i actū. Aut si dicat̄ alterari ⁊ pati: erit aliud genus alteratiōis ⁊ passionis nō ꝓprie dicte. Et hoc manifestat per exēplū dicēs: ꝙ nō bene se hȝ dicere sapiētē habitualr cū sapiat actu alterari: sicut neqȝ dicim° edificatorē alterari cum edificat. Cōcludit aūt vlterius ꝙ cū ille q trāsit de habi tu in actū nō accipiat de nouo sciam: sȝ ꝓficiat ⁊ pficiat̄ in eo qđ hȝ: doceri aūt sciam est acqrere: manifestū est ꝙ cū educit̄ aliqs de potentia in actū: ꝰm h̄ ꝙ incipit face re eum intelligere actu ⁊ sapere: non est iustum ꝙ talis exitus de potentia in actū habeat denominationem do ctrine: sed aliquā aliam potest habere: que quidem for te nō est posita: sed potest poni. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At qđ ex eo qđ est potentia discit: accepitqȝ scien tiam: ab eo qđ est actu sciens atqȝ ab ipso docente. Id autem non est dicendū pati ac alterari: aut duos alterationis esse modos fateamur oportet. Eam in quam mutationem que ad priuatiuas est dispōnes: ⁊ eā que est ad habitus atqȝ naturam.

¶ Ex potentia autem ente addiscēs ⁊ accipiens scientiam ab actu ente ⁊ didascalo: aut neqȝ pa ti dicendum sicut dictum est: aut duos esse mo dos alterationis: ⁊ eā que in priuatiuas dispō nes mutationem: ⁊ eā q̄ in habitū ⁊ nām.

¶ Manifestat vtꝝ cū aliqs exit de p̄ma potētia in actū sciētie alteret̄ ⁊ patiat̄: ⁊ dicit ꝙ cū aliqs prius sciens i potētia tm̄ fit addiscēs: ⁊ accipiēs sciam ab eo q ē actu sciēs: ⁊ a magistro: vel non dȝ dici pati simplr ⁊ alterari: aut dōm est esse duos modos alteratiōis. quoꝝ vnus al teratiōis est ꝰm (mutationē in priuationis dispōnes) .i. in dispōnes ꝯ̄rias gb° priuāt̄ ꝓ dispōnes prius existen tes: q2 vnū ꝯ̄rioꝝ est priuatio alterius. Alter vō alteratio nis modus est ꝰm (mutationem in habitū ⁊ nām) .i. ꝰȝ ꝙ recipiunt̄ aliq habitus ⁊ forme: q̄ sunt pfectiōes nāe absqȝ eo ꝙ aliqđ abijciat̄. Ille igit̄ q addiscit sciaȝ: nō al terat̄ neqȝ patit̄ p̄ modo: sed scđo. ¶ Videt̄ aūt hoc esse ꝯ̄riū ei° qđ supra dixit: ꝙ multotiēs q addiscit sciaȝ mu tat° est a ꝯ̄rio habitu: ⁊ ita videt̄ ꝙ fit alteratio ꝰm mu tationē in priuatiuas dispōnes. ¶ Sed dōm ꝙ cū aliqs

Ad hās altera/tiones: quid.

ab errore reducitur ad sciam veritatis:est ibi quedaȝ si/militudo alteratiōis que est de ɔ̄rio ad ɔ̄riuṁ:nō tñ ve est ibi talis alteratio. Nā alteratiōi que est de ɔ̄rio in ɔ̄riū vtrūqȝ per se ꝛ essentialr̄ competit.s.ꝙ sit a ɔ̄rio:ꝛ ꝙ sit in ɔ̄riū. Sicut enim dealbatio nō est nisi ad albuȝ: ita nō est nisi a nigro vel medio qđ respectu albi est quodā mō nigꝝ. Sed in acquisitiōe sciētie accidit ꝙ ille ꝗ acq rit sciētiaȝ veritatis:pri⁹ fuerit in errore:absqȝ ħ enim pōt adduci ad sciētiam veritatis:vñ nō est vere altera/tio de ɔ̄rio in ɔ̄riū. ¶ Itē dubitaṫ de hoc qđ dicit: ꝙ ille ꝗ accipit sciētiam fit actu sciens a sciente in actu ꝛ ma/gistro. Hoc enim non semꝑ fit:sciam enim aliqs acqrit: non solum addiscēdo a magistro:sed ēt per se ineniēdo. ¶ Et ad hoc dōȝ est:ꝙ semꝑ cū aliqs est in potētia sciēs: si fiat actu habēs sciētiaȝ:opȝ ꝙ hoc fit ab eo qđ ē actu. ¶ Cōsiderandū tñ est ꝙ aliqđ aliqñ reduciṫ de potētia in actū ab extrinseco pn̄cipio tm̄:sicut aer illuminaṫ ab eo qđ est actu lucidū:qñqȝ aūt ꝛ a pn̄cipio intrinseco ꝛ a pn̄cipio extrinseco sicut hō sanaṫ ꝛ a nā ꝛ medico:vtro/biqȝ aūt sanaṫ a sanitate in actu. Manifestū est enim ꝙ in mēte medici est rō sanitatis ꝭm quā sanat:oȝ ēt in eo ꝗ sanaṫ ꝭm nām esse aliquā partē sanā.s.cor:cuius virtu te alie ꝑtes sananṫ:ꝛ cū medicus sanat:ħ mō sanat sicut nā sanaret.s.calefaciēdo:aut infrigidādo:aut aliter trā/smutando. vnde medicus nihil aliud facit ꝗ̄ ꝙ auxiliaṫ nāe ad expellēdū morbū:quo auxilio nā nō egeret si eēt fortis. Eodē aūt mō se hȝ in sciētie acqsitiōe.hō eni acq rit sciam:ꝛ a pn̄cipio itrīseco:dū inenit:ꝛ a pn̄cipio extri seco dū addiscit. Utrobiqȝ āt reduciṫ de potētia in actū ab eo qđ est actu. Hō enim per lumē intellect⁹ agētis sta tim cognoscit actu pm̄a pn̄cipia nāliter cognita: ꝛ dū ex eis ɔ̄clōnes elicit:per hoc qđ actu scit:venit in actualem cognitionē eoꝝ que potētia sciebat. Et eodē modo dicēs exterius ei auxiliaṫ ad sciēdū.s.ex pn̄cipiȷs addiscēti no tis:deducēs eū per demōstrationē in ɔ̄clōnes prius igno tas. Qđ qdē auxiliū exterius homini necessariū nō esset si adeo esset ꝑspicacis itellectus:ꝙ ꝑ seipsuȝ posset ex pn̄ cipiȷs notis cōclusiones elicere: que quidem perspicaci/tas hominibus adest ꝭm plus ꝛ minus.

¶ Hec cū ita sint:prima quidem mutatio sensitiui ab eo qđ generat fit:cum auteȝ ortum ac generatū est: habet iam sensum perinde atqȝ scientiam : ꝛ sentire actu simile est cōtemplari.

Te.c.59. ¶ Sensitiui autem prima quidem mutatio fit a generāte. Cum autem generatum est: habet iam sicut scientiaȝ ꝛ sentire. Qđ autē ꝭm actū: similiter dicitur ipsi ɔ̄siderare. Lec. XII.

Postꝗ̄ Phs distinxit potētiā ꝛ actū:ꝛ ostēdit quomō aliqđ de potentia in actū exeat circa intellectuȝ: qđ dixerat de intellectu adaptat ad sensum. Et circa hoc tria facit. Pri͡o osten dit quō circa sensum aliqđ educiṫ de poten/tia in actū. Scđo ostēdit differētiā inter sensum ꝛ intel/lectū.ibi(Differūt aūt qꝛ huius qdē accidētia ꝛc̄.) Ter/tio colligit epilogādo ꝗ̄ dixerat de sensu.ibi(Nūc autē intātū.) Cōsiderādū est ꝙ̄ circa pm̄um ꝙ sicut in sciētia est duplex potētia ꝛ duplex actus:ita est ꝛ circa sensum. Nā qđ nōdū hȝ sensum ꝛ natū est habere:est in potētia ad sensum. Et qđ iā hȝ sensum ꝛ nōdū sentit:est potētia sentiens:sicut circa sciam dicebaṫ. Sicut aūt de potētia pm̄a aliqđ mutaṫ in pm̄ū actū dū acqrit sciam ꝑ doctri nā:ita de pm̄a potētia ad sensum aliqđ mutaṫ in actū vt .s.habeat sensum:per generationeȝ. Sensus aūt nāliter inest aiāli:vnde sicut ꝑ generationē acqrit ꝓpriam nām ꝛ spēm:ita acquirit sensum. Sensus autē est de scia que nō inest homini per nām:sed acqriṫ per inētionē ꝛ disci plinaȝ. Hoc est ꝙ̄ qđ dicit:ꝙ pm̄a mutatio sensitiui fit a generāte. Manifestat autē pm̄ā mutationem que est de pura potentia in actū pm̄ū ducēs. Nec aūt mutatio fit a generāte.nā per virtutē que est in semine educiṫ aīa sen sitiua de potentia in actū cū oib⁹ suis potētȷs. Cū auteȝ aīal iam generatū est:tūc hoc mō hȝ sensum sicut aliqs hȝ sciētiam qñ iā didicit. Sed qñ iā sentit ꝭm actū:tunc se hȝ sicut ille ꝗ iā actu ɔ̄siderat. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Differentia tamen est:an ea que actu sensum effi/ciunt extra sunt:ipsum inquā visibile : ꝛ audibile: ꝛ sensibilium cetera. Cuius causa hec est. Actu nanqȝ sensus singularium est. Scientia vō vniuersaliū est: hec autem ipsa anima quodammodo sunt. Quapro/pter intelligere quidem cum quispiā voluerit:in ipo est situm. Sentire autem non collocatur in ipso. Ne cesse est enim sensibile ipsum adesse: pari modo res sese habet:ꝛ in scientiis sensibiliuȝ:ꝛ ob eandē vtiqȝ causam: qꝛ sensibilia singularia sunt:sunt ꝛ extra si/cuti diximus. Sed vt de his exactius dilucidiusue di camus: dabitur nobis rursus occasio.

¶ Differt autem quia huiusmodi actiua opera tionis extra sunt visibile ꝛ audibile. Similiter autem ꝛ reliqua sensibilium. Causa autē: quo niam singularium quidem ꝭm actum sensus. Scientia autem vniuersalium. Hec eniȝ in ipa quodammodo sunt anima: vnde intelligere in ipsa est cum velit. Sentire autē non est in ipsa. Necessarium est autem esse sensibile. Simili/ter autem ꝛ hoc se habet in scientȷs sensibiliuȝ ꝛ propter eandem causaȝ:quia sensibilia singu larium sunt ꝛ exteriorum. Sed de his quidem certificare tempus fiet ꝛ in rursum. Te.c.60.

¶ Quia posuerat similitudinē inter sentire in actu ꝛ ɔ̄si/derare:vult ostēdere differētiā inter ea:cuius qdē diffe/rētie cām assignare incipit ex differētia obiectoꝝ.s.sensi biliū ꝛ itelligibilium:que sentiūtur ꝛ ɔ̄sideranṫ in actu. Sēsitiua enim ꝗ̄ sunt actiua operationis sensitiue.s.visi bile ꝛ audibile:ꝛ alia hꝰ sunt exͣ aīaȝ. Cuius cā est: qꝛ sen sus ꝭm actū sunt singularium ꝗ̄ sunt extra aīam : ſȝ scia est vniuersaliū que quodāmodo sunt i aīa. Ex quo pȝ ꝙ ille ꝗ iā hȝ sciam nō opȝ ꝙ querat extra sua obiecta: sed hȝ ea in se:vnde pōt ɔ̄siderare ea cuȝ vult:nisi forte per accidēs impediaṫ. Sed sentire nō pōt aliqs cū vult : qꝛ sensibilia nō hȝ in se:sed oȝ ꝙ assint ei extra. Et sicut est de operatiōe sensuuȝ:ita est in sciētȷs sensibiliū: qꝛ etiā sensibilia sunt de numero singulariū:ꝛ eoꝝ que sunt exͣ aīam. Unde hō nō pōt cōsiderare ꝭm sciam oīa sensibi/lia que vult:sed illa tm̄:que sensu percepit. Sed ꝭm cer titudinē determinare de his iteꝝ erit tēpus.s. in 3°. vbi ageṫ de intellectu:ꝛ de cōparatione intellect⁹ ad sensuȝ. Te.c.i. ꝛ inde.

¶ Circa ea vō ꝗ̄ ħ dicunṫ ɔ̄siderādū est:quare sensus fit singulariū:scia vō vniuersaliū:ꝛ quō vniuersalia sint in aīa. ¶ Sciēdū est igiṫ circa pm̄:ꝙ sensus est virtus in or gano corporali:intellectus vō est virtus imālis:que non est act⁹ alicui⁹ organi corporalis. Unūquodqȝ aūt recipi tur in aliquo per modū sui : cognitio aūt oīs fit per hoc ꝙ cognitū est aliquo mō in cognoscēte.s.ꝭm similitudi/ Quare sē sus ē sin/gulariū ꝛ itellectus vni/uersaliū.

nē.nā cognoscens in actu est ipsum cognitū i actu:opȝ igitur ꝙ sensus corpaliter recipiat silitudinē rei que sētit. Intellect⁹ aūt recipit similitudinē eius qđ intelligit incorporaliter ꝛ imāliter. Indiuiduatio aūt nāe cōis in rebus corporalibus ꝛ mālibus est ex mā corporali sub determinatis dimēsionib⁹ ɔtēta: vl'e aūt est per abstractionē ab hꝫ mā ꝛ mālibus cōditiōib⁹ idiuiduantib⁹. Manifestū est igit ꝙ similitudo rei recepta in sensu repn̄tat rē fm ꝙ est singularis: recepta aūt in intellectu repn̄tat rē fm rōnem vl'is nāe: ꝛ ide est ꝙ sensus cognoscit singularia: itellect⁹ vo vl'ia. ꝛ hoꝝ sunt sciētie. ¶ Circa scđꝫ vo ɔsiderandū est: ꝙ vl'e pōt accipi dupliciter. vno mō pōt dici vl'e ipsa nā cōis ꝓut subiacet intētioni vl'itatis: alio mō fm se. Sicut ꝛ albū pōt accipi dupliciter: vel id cui accidit esse album: vel ipsummet fm ꝙ subest albedini. Ista aūt nā cui aduenit intentio vl'itatis: puta nā hois: hꝫ duplex esse. vnū qdeꝫ māle fm ꝙ est in mā naturali: aliud aūt imateriale fm ꝙ est in itellectu. Scđꝫ igit ꝙ hꝫ esse in mā nāli: non pōt ei aduenire intentio vl'itatis: qꝛ per mām idiuiduat. Aduenit igit ei vniuersalitatis intentio fm ꝙ abstrahit a mā idiuiduali. Nō est auteꝫ possibile ꝙ abstrahat a mā idiuiduali realiter: sic Platonici posuerūt. Nō eniꝫ est hō nālis. i. realis: nisi in his carnibus ꝛ in his ossibus. sicut ꝓbat Phs in. 7. metaph. Relinquitur igit ꝙ nā humana non hꝫ eē p̄ter p̄ncipia idiuiduātia: nisi tm̄ in itellectu. Nec tm̄ itellectus est falsus dum apprehēdit nām cōem preter p̄ncipia idiuiduātia: sine qbus esse nō pōt in reꝝ nā: non eniꝫ apprehēdit hoc intellect⁹. s. ꝙ nā cōis sit sine principijs indiuiduātibus: sed apprehēdit nām cōem nō apprehēdēdo p̄ncipia idiuiduātia: ꝛ hoc nō est falsuꝫ. Primū aūt eēt falsum: sicut si ab hoie albo separarē albedinē hoc mō ꝙ itelligerē eū nō esse albū: eēt enim tūc apprehēsio falsa: si auteꝫ sic separarē albedinē ab hoie ꝙ apprehenderē homineꝫ nihil apprehēdēdo de albedine eius: nō esset apprehensio falsa. Nō enim exigit ad veritatē apprehēsionis ꝙ q apprehēdit rem aliquā apprehēdit oīa que īsunt ei. Sic igitur itellectus absq; falsitate abstrahit genus a spēb⁹: īquātū intelligit nāꝫ generis nō intelligēdo differētias. Et sil'r abstrahit spēm ab indiuiduis: īquātum intelligit naturaꝫ spēi nō itelligēdo idiuidualia p̄ncipia. Sic igit pꝫ ꝙ nature cōi nō pōt attribui intētio vl'itatis nisi fm esse qđ hꝫ in itellectu. sic enim solum est vnū de multis ꝓut itelligitur p̄ter p̄n͡a quibus vnū in multa diuiditur. vnde relinquitur ꝙ vniuersalia fm ꝙ sunt vl'ia nō sunt nisi in aīa. Ipse autem nature quibus accidit itentio vniuersalitatis sunt in rebus. Et propter hec nomina cōia significantia naturas ipsas predicātur de indiuiduis: non aūt noīa significantia itentiones. Socrates enim est hō: sꝫ nō est spēs. q̄uis hō sit spēs. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Nunc id sit a nobis determinatum. Cuꝫ simplex inquam non sit id qđ dicitur esse potentia: sed aliud quidem sit vt puer: quē militare posse dicere licet. Aliud auteꝫ vt hisce qui iaꝫ etate militariq; arte actus cua sit: ad militandum: sensitiuum similiter se habere. Atq; cum ipsorum differentia nomine careat: determinatum autem sit ipsa esse diuersa: ꝛ quo pacto diuersa sunt: necesse est ipso pati ac alterari: tanq̄ proprijs nominibus vti. Ipsum autem sensitiuum potētia tale est: quale iam ipsum sensibile est actu: sicuti diximus. Patitur igitur cum est nō simile. At passuꝫ euasit simile: ꝛ est tale quale est illud.

T.c.61. ¶ Nunc autem tm̄ sit diffinitum quoniam cuꝫ non simpliciter sit qđ potentia dicitur: sed aliud quidem: sicut si dicamus puerum posse militare: aliud autem sicut in etate existentem: sic habet sensitiuū. ¶ Quoniam autem innominata est ipsorum differentia. Determinatum est autem de his: quoniam altera: ꝛ quomodo altera. Uti autem necesse est ipso pati ꝛ alterari tanq̄ proprijs nominibus. Sensitiuum auteꝫ potētia est q̄le iam actu sensibile: sicut dictū est. Patit quidem igit non simile ens: passum aūt assimilatum est: ꝛ est quale illud. T.c.62

¶ Recolligit qđ dictum est de sensu. Et dicit ꝙ nunc tm̄ sit diffinitū ꝙ nō simpl'r dicit id qđ est in potētia: sꝫ multipl'r. Uno enim mō dicimus pueruꝫ posse militare fm potētiā remotā. Alio mō posse dicim⁹ militare: qn̄ iam est in etate pfecta: ꝛ hoc fꝫ potētiā ꝓpinquā. Et sil'r se hꝫ in sensitiuo: dupl'r enim est aliqs in potētia in sentiēdo aliqd: vt iam dictū est. Et lꝫ nō sint noīa posita: in qbus haꝝ differētia potētiaꝝ ostēdat: tm̄ determinatuꝫ est ꝙ iste potētie sunt altere abinuicē: ꝛ quō sint altere. Et lꝫ alterari ꝛ pati nō ꝓprie dicat aliqd fm ꝙ exit de potētia secūda in actuꝫ ꝓut hn̄s sensum fit actu sentiens: tm̄ necesse est vti hoc ipso qđ est pati ꝛ alterari ac si eēnt noīa ꝓpria ꝛ ɔuenientia: qꝛ sensitiuū in potētia est quale ē in actu sensibile. Et ꝓpter hoc sequit ꝙ fm ꝙ patit a p̄ncipio nō est simile sensus sentiēti: sed fm ꝙ iam est passuꝫ est assimilatum sensibili: ꝛ est tale quale est illud. Qđ qꝛ distinguere nescierunt antiqui phi: posuerunt sensum eē compositum ex sensibilibus.

¶ At enim de vnoquoq; sensu deinceps a sensibilibus cuiusq; proficiscentes dicamus oportet. Atqꝫ prius ipsa sensibilia distinguēda esse videntur. Sensibile itaqꝫ trifariam dicitur. Sensibilium enim quedā per se: q̄dā per accidens sentiuntur. Et illoꝝ rursus alia sūt vniuscuiusqꝫ ꝓp̄a sēsus: alia cōia cūctis.

¶ Dicendum autem est fm vnumquenqꝫ sensum. de sensibilibus primo. Dicitur autem sensibile tripliciter: quorum duo quidem dicim⁹ per se sentiri: vnum autem fm accidēs. Duoꝝ aūt aliud qdeꝫ ꝓpriū est vniuscuiusqꝫ sensus: aliud autem cōmune omnium. T.c.63.

Lec. XIII.

Postq̄ ostendit Phus quomō se habet sensus ad sensibilia: incipit determinare de sensibili ꝛ sensu. Et diuiditur in partes duas. In prima parte determinat de sensibilibus. In scđa de sensu. ibi (Et aūt vniuersaliter de omni sensu ꝛc̄.) Prima diuidit in duas partes. In p̄° distinguit sensibilia ꝓpria ab alijs modis sensibiliū. In 2° determīat de sensibilibus ꝓprijs fm vnumquēq; sensum. ibi (Cuius qdē est visus ꝛc̄.) Circa p̄mū duo facit. Primo ponit diuisionē sensibilium. Scđo exponit membra diuisionis. ibi (Dico aūt ꝓprium qdē ꝛc̄.) Dicit ḡ p̄mo ꝙ anq̄ determinet de sensu qd naꝫ sit: opꝫ p̄mo dicere de sensibilibus fm vnūquēq; sensum: qꝛ obiecta sunt p̄uia potētijs. Sensibilia vo tribus modis dicuntur. Uno quidē modo per accidens: ꝛ duobus modis per se: quoruꝫ vno dicuntur sensibilia illa q̄ ꝓpria sunt singulis sensibus: alio mō dicuntur sensibilia illa que cōmuniter sentiunt ab oibus q̄ sentiunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atqꝫ

¶ Atq₃ ꝓpriū id sensibile dico: qđ alio sensu sentiri nō pōt: ⁊ circa qđ error fieri nequit. Ut color respectu visus: ⁊ sonus auditꝰ: ⁊ sapor gustus. Tactꝰ aūt plures differētias habet qdē: iudicat tamen de illis vt ceteroꝝ sensuū quisq₃ de suo sensibili: ⁊ nō decipitur. Uisus enim non errat esse colorē: aut auditꝰ esse sonū: sed quid sit id qđ est infectū colore vł vbi aut quid sonans. Huiuscemodi igitur sensibilia dicuntur vniuscuiusq₃ propria sensus.

¶ Dico aūt propriū quidē: qđ non contingit altero sensu sentiri: ⁊ circa qđ non contingit errare: vt visus coloris: ⁊ auditꝰ soni: ⁊ gustus humoris. Tactus autē plures habet differentias. Sed vnusquisq₃ iudicat de his: ⁊ non decipit̄ visus: qm̄ color. neq₃ auditus: qm̄ sonus: ſ₃ qđ est coloratum: aut vbi: aut quid sonans. Huiꝰ quidem igitur dicuntur propria vniuscuiusq₃.

¶ Exponit mēbra diuisionis. Et primo exponit que sunt sensibilia ꝓpria. Et dicit ꝙ sensibile ꝓprium est qđ ita sentit̄ vno sensu ꝙ non potest alio sensu sentiri: et circa quod non potest errare sensus: sicut visus proprie est cognoscitiuus coloris: ⁊ auditus soni: et gustus humoris. i. saporis: sed tactꝰ habet plures differētias appropriatas sibi. cognoscit enī calidū ⁊ humidum: frigidum ⁊ siccū: graue ⁊ leue: ⁊ huiꝰ multa. Unusquisq₃ aūt horū sensuū iudicat de ꝓprijs sensibilibus ⁊ non decipitur in eis: sicut visus nō decipitur ꝙ sit talis color: neq₃ auditus decipitur de sono. Sed circa sensibilia per accidens vel cōmunia decipiuntur sensus: sicut decipitur visus: si velit iudicare homo per ipsum quid est coloratum: aut vbi sit. Et similr̄ decipitur quis. si velit iudicare per auditum qđ est qđ sonat. Hec igitur sunt propria sensibilia vniuscuiusq₃ sensus. ¶ Secundo ibi.

¶ Cōmunia vō sunt hec: motus: quies: numerus: figura: ⁊ magnitudo. Talia nāq₃ nullius sunt propria sensus: sed omnibus cōmunia sunt. Etenī tactu motus quidam sensibilis est atq₃ visu.

Lc.64 ¶ Cōmunia autē motus: quies numerus: figura: magnitudo: huiusmodi eni₃ nullius vnius sunt ꝓpria: sed cōmunia omnibus. Tactui enī motus aliquis sensibilis: ⁊ visui. Per se qdē igitur sunt sensibilia hec.

¶ Exponit scđm membrum diuisionis dicens: ꝙ cōmunia sensibilia sunt ista quinque: motus: quies: numerus: figura ⁊ magnitudo. Hec enim nullius sensus vnius sūt propria: sed sunt cōmunia omnibus. Quod non est sic intelligendum quasi omnia ista sint oībus cōmunia: sed quedā₃ horū. s. numerus: motus: ⁊ quies sunt cōia oībus sensibus. Tactus vō ⁊ visus percipiūt oīa quinque. Sic igit̄ manifestū est que sint sensibilia p̱ se. ¶ Tertio ibi.

¶ Per accidens aūt sensibile dicit̄ vt si album diari filius sit. Per accidens eni₃ hoc sentit: quia albo qđ sentit id accidit. Quapropter ⁊ nihil ipse sensus ab huiuscemodi sensibilibus patitur: vt talia sunt. Eorū autē que per se sentiunt̄: illa sunt ꝓprie sensibilia que ꝓpria sunt: ⁊ q̄ suba vniuscuiusq₃ sensus ē apta.

Lc.65. ¶ Scđm accn̄s aūt dicit̄ sensibile: vt si albū sit. Diari filius. Scđm accn̄s etenī hoc sentitur: qm̄ accidit albo hoc qđ sentit̄: vnde nihil patit̄ ſm ꝙ huiusmodi est a sensibili. Sensibilium autē ſm se proprie propria sensibilia sunt: ⁊ ad que substātia apta nata ē vniuscuiusq₃ sensus.

¶ Exponit tertiū membrū diuisionis: ⁊ dicit ꝙ ſm accidēs sensibile dicit̄: vt si dicamus ꝙ Diarius vel Socrates est sensibile per accn̄s: q̄a accidit ei eē albū. Hoc enī sentit̄ per accn̄s: qđ accidit ei qđ sentit̄ p̱ se: accidit autē albo qđ est sensibile per se ꝙ sit Diarius. vnde Diarius est sensibile per accidēs. Unde nihil patitur sensus ab h̄ inquantū huiꝰ. Quāuis aūt sensibilia cōia: ⁊ sensibilia ꝓpria sint p̱ se sensibilia: tamē ꝓpria sensibilia sunt ꝓprie per se sensibilia: q̄a suba vniuscuiusq₃ sensus ⁊ eiꝰ diffinitio est in hoc qđ est aptū natū₃ pati a tali sensibili: ratio aūt vniuscuiusq₃ potētie cōsistit in habitudīe ad ꝓpriū obiectū. ¶ Dubitat̄ aūt hic de distinctione sensibiliū cōmuniū a sensibilibus p̱ accn̄s. Sicut enī sensibilia p̱ accn̄s nō apprehendunt̄ nisi īquātū sensibilia ꝓpria apprehendunt̄: ita nec sensibilia cōia: nunq̄ enī visus apprehēdit magnitudinē: aut figurā: nisi īquātū apprehēdit coloratū: videt̄ g̊ ꝙ sensibilia cōia sint etiā sensibilia p̱ accn̄s. ¶ Dicūt igit̄ q̄dā ꝙ huiꝰ cōia sensibilia nō sūt sensibilia p̱ accn̄s p̱p̱ duas rōnes. Primo q̄dē: q̄a huiꝰ sensibilia cōia sunt ꝓpria sensui cōi: sicut sensibilia ꝓpria sunt ꝓpria singulis sensibus. Scđo: q̄a sensibilia ꝓpria nō pn̄t esse sine sensibilibꝰ cōibꝰ: pn̄t aūt eē sine sensibilibꝰ p̱ accidēs. ¶ Utraq₃ aūt rn̄sio incōpetēs est. Prima q̄dē: q̄r falsu₃ est ꝙ ista sensibilia cōia sint ꝓpria obiecta sensus cōis. Sensus enī cōis est q̄dā potētia ad quā terminant̄ imutationes oīu₃ sensuū: vt īfra patebit. Un̄ impoſſe est ꝙ sensus cōis hēat aliqđ ꝓpriū obm̄: qđ nō sit obiectu₃ sensus ꝓprij. Sed circa imutationes ipsas sensuū ꝓprioꝝ a suis obiectis hēt sensus cōis aliquas op̱atiōes ꝓprias q̄s sensus ꝓprij hēre nō pn̄t: sicut ꝙ p̱cipit ipsas imutatiōes sensuū: ⁊ discernit īter sensibilia diuersorū sensuū. Sensu enī cōi p̱cipimꝰ nos videre ⁊ discernimꝰ īter sensibilia diuersoꝝ sensuū. s. albu₃ ⁊ dulce. ¶ Z. Dato ꝙ sensibilia cōia eēnt ꝓpria obiecta sensus cōis nō excluderet̄ q̄n eēnt p̱ accn̄s sensibilia respectu sensuū ꝓpriorū. Sic enī agit̄ de sensibilibꝰ ſ₃ ꝙ hn̄t habitudinē ad sensus ꝓpꝛios, nā potētia sensus cōis nōdū est declarata. Qđ aūt est obm̄ ꝓpriū alicuiꝰ īteriorispotētie: ꝯtingit eē p̱ accn̄s sensibile: vt postea dicet̄. Nec est mirū: q̄a hoc qđ est per se sensibile vni sensuū exteriorū: est per accn̄s sensibile respectu alteriꝰ: sicut dulce est p̱ accn̄s visibile. Scđa etiā ratio nō est cōpetēs. Nō enī refert ad id qđ est esse sensibile p̱ accn̄s. Utru₃ id qđ est subm̄ sensibilis q̄litatis sit per se subm̄ eius: vel nō per se. Nullus enī diceret ignē q̄ est ꝓpriū sub₃ caloris eē p̱ se sensibile tactu. ¶ Et ideo aliter dōm ꝙ sentire cōsistit in quodā pati ⁊ alterari. vt supra dictū est. Quicq̄d igit̄ facit dr̄ia₃ in ipsa passiōe vel alteratione sensus: h₃ p̱ se habitudinē ad sensu₃: ⁊ dr̄ sensibile per se. Qđ āt nullā facit dr̄ia₃ circa imutationē sensus: dr̄ sensibile p̱ accn̄s. Un̄ ⁊ in lr̄a dicit Phs: ꝙ a sensibili per accn̄s nihil patit̄ sensus ſm ꝙ huiꝰ. Dr̄ia₃ aūt circa imutatione₃ sensus pōt aliq̄d facē duplr̄. Uno modo quātū ad ipsa₃ spēm agentē: ⁊ sic faciūt dr̄ia₃ circa imutationē sensus sensibilia per se: ſm ꝙ hoc est color: illud aūt est sonus. hoc aūt est albū: illud vō nigrum. Ipse enī species actiuorum in sensu actu sunt sensibilia ꝓpria: ad que hēt nālem aptitudinē potētia sensitiua: ⁊ ꝓpter hoc ſm aliquā dr̄ia₃ hoꝝ sensibiliū diuersificantur sensus. Quedā vō alia faciūt dr̄iam in trāsmutatione sensuu₃: nō quātū ad spēm agentis: sed quātū ad modū actionis.

Dubiū. Respō 1ª Cōmētatoris. Improbatio p̄e rn̄sionis Cōmen. Libro 3° t.c.134. Libro 3° t.c.134. Improbatio scđe rn̄sionis Cōmē. ⁊ Alberti. t.c.37.

Qualitates eniz sensibiles mouēt sensuz corpalr ⁊ situa liter. Unde aliter mouēt ſm ꝙ sunt in maiori vel mino/ri corpore: ⁊ ſm ꝙ sunt in diuerso situ.s.vel ppinquo vl' remoto: vel codē vl' diuerso. Et hoc mō faciūt circa imu tationē sensuū diãz sensibilia cōia. Māifestū est enī ꝙ ſʒ oia hec gnque diuersificat̄ magnitudo vl' situs. Et qr nō hñt habitudinem ad sensuz vt species actiuorū: ideo ſm ea non diuersificant̄ potētie sensitiue: sed remanēt cōmunia pluribus sensibus. Uiso igitur quō dicant̄ per se sensibilia: ⁊ cōmunia: ⁊ ppria: restat videndū qua ra/tione dicat̄ aliquid sensibile per accidens. ¶ Sciendūz est igitur ꝙ ad hoc ꝙ aliquid sit sensibile p accidēs pri/mo requirit̄ ꝙ accidat ei qđ per se est sensibile: sicut ac/cidit albo esse hominē: ⁊ accidit ei esse dulce. Secūdo re quirit̄ ꝙ sit apprehēsuz a sentiente. si enī accideret sensi bili ꝙ lateret sentiētē: nō diceret̄ per accñs sentiri. Opʒ igit̄ ꝙ p se cognoscat̄ ab aliq̄ alia po⁹ cognoscitiua sentien tis. Et hoc qdē vel est alius sensus: vel est itellectus: vel vis cogitatiua: aut vis estimatiua. Dico autē ꝙ est alius sensus: sicut si dicamus: ꝙ dulce est visibile per accidēs: inquātū dulce accidit albo qđ apprehendit̄ visu: ⁊ ipsuz dulce per se cognoscit̄ ab alio sensu: scilʒ a gustu. Sed vt proprie loquamur hoc nō est vniulr sensibile per accñs sed per accidens visibile: sensibile aūt per se. Qđ ergo sen su ppio non cognoscit̄: si sit aliqd vle: apprehendit̄ itel lectu: non tamē oē qđ intellectu apprehēdi pōt in re sen/sitiua pōt dici sensibile per accidens: sed statim ꝙ ad oc cursum rei sensate apprehendit̄ intellectu. Sicut statim cum video aliquē loquentē vel mouere seipsum appre/hendo per intellectū vitam eius. vnde possum dicere ꝙ video eum viuere. Si vō apprehēdat̄ in singulari: vtpu ta cuʒ video coloratū percipio hunc hoiem vel hoc aial: huiꝰ quidē apprehensio in homine fit per vim cogitati/uam: que dicitur etiam ratio particularis: eo ꝙ est colla/tiua intentionū idiuidualiū: sicut ratio vniulis est colla/tiua rationū vniuersaliū. Nihilominꝰ tamē hec vis est in parte sensitiua: qa vis sensitiua in sui supremo parti/cipat aliquid de vi intellectiua in hoie in quo sensus itel lectui cōiungitur. In aiali vō irrationali fit apprehēsio intentionis indiuidualis per estimatiuā naturalē ſm ꝙ ouis per auditū vel visum cognoscit filium: vel aliquid huiꝰ. Differenter tamē circa hoc se hēt cogitatiua ⁊ esti matiua. Nam cogitatiua apprehendit indiuiduū vt exi stens sub natura cōmuni: qđ cōtingit ei inquantuʒ vnit̄ intellectiue in eodē subiecto: vnde cognoscit hunc homi nem prout est hic homo: ⁊ hoc lignū prout est hoc lignū. Estimatiua autē non apprehendit aliqđ indiuiduuʒ ſm ꝙ est sub natura cōmuni: sed solum ſm ꝙ est terminus: aut pncipiū alicuius actiōis vl' passionis: sicut ouis cogno/scit hunc agnum: non inquantū est hic agnus: sed inquā/tum est ab ea lactabilis: ⁊ hanc herbā inquantū est eius cibus. Unde alia indiuidua ad que se non extendit eius actio vel passio nullo modo apprehendit sua estimatiua naturali. Naturalis enim estimatiua datur animalibus. vt per eam ordinent̄ in actiones proprias vel passiones prosequendas vel fugiendas.

Sensibi/le p accñs quid

Officiuʒ cogitati/ue i hoie ⁊ extima tiue i bru tis ⁊ dña earūdem potētia p.

¶ Cuius igit̄ visus est pceptiuus: id est visibile. Ui/sibile vō est color: ⁊ id qđ oratione quidē explicare ac dicere licet: noie aūt caret: atqʒ idipsum maxime patebit cū vlterius procedemus.

T.c.66. ¶ Cuius quidē est visus hoc est visibile. Uisi/bile autem est color quideʒ: ⁊ quod vere est di cere: innominatū autem contingit esse. Manife stū aūt erit igredientibꝰ maxime.

Lec. XIIII.

Postq̄ Philosophus distinxit ppria sensibi/lia a cōmunibꝰ sensibilibus: ⁊ a sensibilibus ſm accidēs: hic determinat de proprijs sen/sibilibus ſm vnūquenqʒ sensum. Et primo de proprio sensibili visus. Scđo de proprio sensibili auditus. ibi (Nunc autem primuʒ de sono ⁊c̄.) tertio de pprio sensibili olfatus. ibi (De odore autē ⁊c̄.) quarto de proprio sensibili gustus. ibi (Gustabile autem est ⁊c̄.) quinto de proprio sensibili tactus. ibi (De tangi/bili autem ⁊ tactu ⁊c̄.) Circa primū duo facit. Primo de terminat de visibili. secūdo dicit quomodo visibile vi/deatur. ibi (Nunc autem in tantū ⁊c̄.) Circa primū duo facit. Primo determinat quid est visibile distinguēs vi sibile in duo. Secūdo determinat de vtroqʒ visibili. ibi (Uisibile enim est color ⁊c̄.) Dicit ergo primo ꝙ cuʒ di ctum sit ꝙ propria sensibilia sunt que vnusquisqʒ sen/sus proprie percipit: illud sensibile cuius proprie perce/ptiuus est visus hoc est visibile. Sub visibili autē com/prehenduntur duo. Nam visibile ⁊ est color: ⁊ est quod/dam aliud: quod ratione quideʒ designari potest: sed nō habet proprium nomen sibi impositum: qđ quidē visi/bile cōpetit his que videntur de nocte: sicut sunt noctilu ce ⁊ putredines quercuum ⁊ huiusmodi: de quibus erit manifestum in processu huius tractatus: postq̄ ingressi fuerimus in cognitioneʒ visibilis ex cognitione coloris qđ est manifestius visibile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Uisibile igit̄ est color: hic auteʒ est id qđ est: in eo qđ per se visibile est. Per se vō nō rōne: sed quia in se causam habet vt sit visibile. Color aūt oīs motiuꝰ est eius qđ est perspicuū actu: ⁊ id est ipsius natura. Quapropter nō est visibile absqʒ luce: sʒ oīs vniuscuiusq̄ color in lumine sane videt̄. Quāobrē qđ nā sit ipsuʒ lumē: prius dicere declarareqʒ oportet.

¶ Uisibile enī est color: hoc aūt est in eo qđ ſm se visibile: ſm se aūt non rōne: sed qm̄ in seipso hēt cām essendi visibile. Omnis enī color mo/uens est eius qđ ſm actum diaphani: ⁊ hec est ipsius natura. Unde quidē non visibile sine lu/mine: sed omnis cuiuslibet color in lumine visi bile. Ex quo de lumine primo dicēdū qdē est. T.c.67.

¶ Determinat de vtroqʒ visibili. Et pmo de colore. Se/cundo de eo quod dixit esse inominatū. ibi (Non autem omnia visibilia ⁊c̄.) Circa primū duo facit. Primo ostē dit quō color se habet ad hoc ꝙ sit visibilis. Scđo deter minat de his que requirunt̄ ad hoc ꝙ color videatur. ibi (Est igitur aliquid diaphanū ⁊c̄.) Dicit ergo pmo ꝙ cū color sit quoddā visibile: esse visibile conuenit ei ſm se. nam color in eo quod est color: est visibilis per se. Per se autem dupliciter dicit̄. Uno enim modo dicitur propo sitio per se cuius pdicatuʒ cadit in diffinitione subiecti: sicut ista. homo est animal. animal enī cadit in diffinitio ne hominis: ⁊ quia id quod est in diffinitiōe alicuius est aliquo modo causa eius: in his que sunt per se dicuntur predicta esse causa subiecti. Alio modo dicit̄ propositio per se: cuius econtrario subiectum ponit̄ in diffinitione predicati: sicut si dicat̄: nasus est symmus vel nūerus est par: symmuʒ enī nihil aliud est q̄ nasus curuus: ⁊ par ni hil aliud est q̄ numerus medietatem habens: et in istis subiectum est causa predicati. Intelligenduʒ est ergo ꝙ color est visibilis per se hoc scđo modo: ⁊ nō pmo. Nā vi sibilitas est qdā passio: sicut symmū est passio nasi. Et hoc est

qđ dicit

Cur qdā corpa lucida sunt/ qdaȝ diaphana: et qdā opaca.

qualitas primi alterantis qđ est maxime perfectū ⁊ formale in corporibus:illa corpora que sunt maxime formalia ⁊ nobilia sunt lucida actu:que aūt sunt ꝓpinqua bis sunt receptiua luminis:sūt diaphana:q̄ autē sunt maxie materialia:neqȝ bȝ lumen in sui natura:neqȝ sunt luminis receptiua sūt opaca.Qđ pȝ in ipsis elemētis.Naȝ ignis hȝ lucē in sui natura:lȝ eiꝰ lux nō appareat nobis nisi in natura aliena ꝓpter densitatem. Aer autē ⁊ aqua que sunt minus formalia sunt diaphana:terrā autē que est maxime materialis est opaca. ¶ Circa tertiū vo sciēdū est ꝙ quidā dixerunt ꝙ lumen necessarium est ad vidēdū ex parte ipsius coloris.Dicunt eni ꝙ color nō hȝ virtutē vt moueat diaphanuȝ nisi per lumē.Et huius signuȝ dicunt:qa ille qui est in obscuro videt ea que sunt in lumine:sed nō ecōuerso.Rōnē etiā ad hoc adducūt: qa opȝ ꝙ cū visus sit vnus:ꝙ visibile non sit nisi p rōnē vnā:qđ nō eēt si color esset per se visibilis nō per virtutem luminis:⁊ item lumen esset per se visibile. ¶ Sed hoc est manifeste ꝯ id qđ Aristoteles hic dicit(⁊ qđ hȝ in se cām essendi visibile.)Unde ꝑm sniaȝ Aristo.dōm est ꝙ lumē necessariū est ad vidēdū nō ex parte coloris: eo ꝙ faciat colores esse actu:quos quidā tn̄ dicunt esse in potētia cū sūt in tenebris:sed ex parte diaphani iquātum facit ipsum esse in actu:vt in littera dicit̄. ¶ Et ad eius euidentiā cōsiderandū est ꝙ ois forma inquantuȝ huiꝰ est pncipiū agēdi sibi simile.vnde cū color sit qdaȝ forma:ex se hȝ ꝙ causet sui silitudinem in medio.Sed tamē sciendū est ꝙ dr̄ia est inter virtutē perfectā ⁊ imperfectā.Nam forma que est perfecte virtutis in agēdo nō solū pōt inducere suaȝ silitudineȝ in suo susceptibili: sed pōt etiā disponere patiens vt sit propriuȝ eius susceptiuū:qđ quidē nō pōt facere cū fuerit imperfecte virtutis.Dicēdū est igit̄ ꝙ virtus coloris in agēdo est imperfecta respectu virtutis luminis.naȝ color nihil aliud est q̄ȝ lux quedā quodāmodo obscurata ex admixtione corporis opaci.Unde non hȝ virtutē vt faciat medium in illa dispōne qua sit susceptiuū coloris:qđ tn̄ pōt facere lux pura.Ex quo etiā patet ꝙ cū lux sit quodāmodo substantia coloris:ad eādē nām reducit̄ omne visibile: nec opȝ ꝙ color per lumē extrinsecū fiat actu visibile.Et āt colores illuminati videnꞇ ab eo qui est in obscuro cōtingit ex eo ꝙ etiam medium illuminatur:inquātum sufficit ad immutationem ipsius.

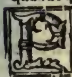
Ubi causetur necessitas luminis ad videndum. Opinio.

Improbatio.

Determinatio veritatis.

¶ At qui coloris quidem id est susceptiuū quod colore vacat:soni autem id qđ sono. Uacat autem colore perspicuū ipsum ⁊ inuisibile:vel id qđ vix tādē videtur:quale id esse videt̄ qđ tenebris est affectū: atqȝ tale est ipsum vt patet perspicuū. Attamen nō cum est perspicuū actu:sed cum potētia:eadem eni natura modo est tenebre:modo lumen.

Te.c.71. ¶ Est autē coloris susceptiuuȝ: qđ sine colore: soni autem absonū. Sine colore aūt diaphanū ⁊ inuisibile:aut qđ vix videtur:vt qđ tenebrosum est. Huiusmodi aūt diaphanū quideȝ est: non cum sit actu diaphanuȝ:sed cum potentia. Eadem enim natura quādoqȝ quideȝ tenebra: quandoqȝ autem lumen est. Lectio. XV.

Ostq̄ȝ Phs ostendit superius quid est color: ⁊ quid diaphanum:⁊ quid lumen. Hic auteȝ ostēdit qūo diaphanū se habeat ad colores. Manifestū est aūt ex p̄missis ꝙ diaphanuȝ est susceptiuū coloris:est eni color motiuus diaphani.vt supra dictuȝ est.Qđ autem est susceptiuum coloris oportet esse sine colore:sicut qđ est susceptiuum soni:oportet esse sine sono:nihil eni recipit qđ iam hȝ:⁊ sic patet ꝙ diaphanuȝ oportet esse sine colore. Cum aūt corpora sint visibilia per suos colores:sequit̄ ꝙ diaphanū ꝑm seipsum sit inuisibile.Qui a vo eadē est potentia cognoscitiua oppositoꝝ:sequit̄ ꝙ visus qui cognoscit lucem:cognoscat ⁊ tenebram Lȝ igit̄ diaphanuȝ ꝑm se careat colore ⁊ lumine:quoꝝ est susceptiuū:⁊ sic ꝑm se visibile non sit eo modo quo sunt visibilia lucida ⁊ colorata:tamē pōt dici visibile:sicut videt̄ tenebrosum:quod vix videt̄.Diaphanū igit̄ est huiꝰ.i.tenebrosum:cū non est actu diaphanum:sed in potentia tn̄.Eadem eniȝ natura est subiecta:quandoqȝ quidem tenebrarū:quādoqȝ autem luminis.Et sic diaphanum carens lumine:quod ei accidit dum est potentia diaphanum:oportet ꝙ sit tenebrosum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo non vniuersa visibilia in lumine sunt visibilia:sed solū vniuscuiusqȝ proprius color. Nonnulla nāqȝ in lumine quidē nō videnꞇ : in tenebris autem efficiunt sensum: vt ea que apparent ignea atqȝ splēdent. Hec autē noīe carent vno: vt fungus : cornu: piscīū capita: squame: oculi: sed nullius horum proprius color videt̄: atqȝ quā ob causam hec visibilia sunt: alia ratio est.

¶ Non omnia autē visibilia sunt in lumine:sed solum vniuscuiusqȝ proprius color. Quedam enim in lumine quidem non videnꞇ:in tenebra autē faciunt sensum:vt que ignea videnꞇ ⁊ lucentia. Nō autē nominata sunt hec vno nomine vt quercus putride:cornu : capita piscium: ⁊ squame: ⁊ oculi. Sed nulli horum videtur proprius color. Propter quam igitur causam hec videntur:alia ratio. Te.c.72.

¶ Quia iam determinatū est de colore qđ videt̄ in lumine:determinat de alio visibili qđ supra dixit esse inominatum.Et dicit ꝙ nō oia sunt visibilia in lumine:sed solum proprius color vniuscuiusqȝ corporis in lumine visibilis est:quedā enim non videnꞇ in lumine sed in tenebris:sicut animalia que in tenebris videnꞇ ignita ⁊ lucētia:⁊ hec sunt multa:sed non habent vnum nomen commune:sicut putredines quercuuȝ:⁊ aliqđ cornu alicuius animalis:⁊ capita quorundaȝ piscium:⁊ squame:⁊ oculi quorūdā animaliū.Sed lȝ ista videanꞇ in tenebris:nullius tamē horū ꝓprius color in tenebris videt̄. Uidenꞇ ergo ista in tenebris ⁊ in lumine:sed in tenebris vt lucētia:in lumine aūt vt colorata.Sed ꝓpter quā cām sic videant̄ in tenebris lucentia:alia ratio est.Nō eniȝ hic inducit̄ hoc nisi quasi per accidens:ad ostendendū comparationem visibilis ad lumen. ¶ Uidet̄ autē visibilitatis eoꝝ in tenebris hec esse ratio:qa huiꝰ ex sua compositione habent aliquid lucis:inquātū lucidū ignis ⁊ diaphanum aeris ⁊ aque nō est totaliter in eis cōprehēsum per opacum terre.Sed qa modicū habent de luce:eoruȝ lux ad presentiaȝ maioris luminis occultat̄.Unde in lumine non videnꞇ vt lucētia:sed vt colorata tn̄.Lux aūt eoꝝ ꝓpter sui debilitatem nō pōt diaphanū perfecte reducere in actum ꝑm ꝙ natum est moueri a colore.vnde sub eorū luce:nec eoꝝ color:nec alioꝝ videt̄ : sed solum lux ipsoꝝ.Lux enim cū sit efficacior ad mouenduȝ diaphanū q̄ȝ color ⁊ magis visibilis:cū minori imutatione

Quare qdā lucida i tenebris videant̄ ⁊ nō i lūie.

diaphani videri potest. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nunc tñ patet id inquã qd in lumine videtur esse colorẽ: quocirca sine lumine non videt: hec est eniz sane coloris ratio: esse inquã eius motiuuz quod est perspicuum actu. Actus autẽ perspicuis lumen est: vti diximꝰ. Id ita esse ex eo tanq̃ e manifesto signo patere potest. Nam si quispiam id qd hz colorẽ sup ipsum visum posuerit: non sane videbit. Sed color quidem mouet perspicuũ vt aerẽ: ab hoc aũt cuz sit continuus: sensus instrumentũ mouetur.

T.c.73. ¶ Nunc autẽ intantũ manifestuz est: qm̃ quod quidẽ in lumine videt color est: vnde non videtur sine lumine: hoc eni erat ipsi colori esse: motiuũ esse ꝯm actum diaphani: actus autez diaphani lumen est. Signum autẽ huius manifestum. Siquis enim ponat habens colorez sup ipsum visum: nõ videbitur. Sed color mouet diaphanũ: puta aerem. Ab hoc autem iam cõtinuo existente mouet qd sensitiuum est.

¶ Ostendit quõ color perueniat ad visum. Et circa hoc duo facit. Primo ostẽdit quid est necessarium ad hoc q visus moueat a colore. Scdo ostendit aliquid simile qd est necessariũ in alijs sensibilibus. ibi (Eadẽ aũt ratio.) Circa primũ duo facit. Prio determinat veritatẽ. Scdo excludit errorẽ. ibi (Non eniz bene hoc.) Dicit ergo primo q per supradicta intãtũ manifestũ sit q illud qd videt in lumine est color: ꝛ q sine lumine videri non põt: qa vt supra dictũ ẽ: hoc est de rõne coloris q sit motiuũ diaphani: qd quidẽ fit per lumẽ qd est actus diaphani: ꝛ ideo sine lumine color videri nõ põt. Cuius signũ est: qa si aliqs ponat corpus coloratũ super organũ visus: nõ videbit: qa nõ est ibi diaphanũ ĩ actu qd moueat a colore. Nam ꝛ si pupilla sit quoddã diaphanum: nõ tñ erit diaphanũ in actu. si superponat sibi corpus coloratũ. Oportet autẽ q color moueat diaphanũ in actu: puta aerẽ vl aliquid huiꝰ: ꝛ ab hoc mouetur sensitiuũ. i. organũ visus sicut a corpore sibi continuato. Corpora enim nõ se imutant nisi se tangant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non eniz hoc loco recte sentire videtur Democritus: qui quidẽ putat si mediũ spatiũ vacuũ fiat: formicã etiã si sit in celo exacte pfecteqz videri. Eteni ipsuz fieri non põt. Visio nãqz fit patiente aliquid sensitiuo: at vt patiat ab ipso colore qui videt: fieri nequit. Restat igit vt a medio. Quare necesse est aliqd esse mediũ inter colorem ipsum ꝛ visuz. Qd si id vacuũ fiat: non modo non exacte: sed neqz quicq̃ oino videtur. Quam igitur ob causam necesse est in lumine colorem videri: diximus.

T.c.74 ¶ Non eni bene hoc dicit Democritus opinatus si eẽt vacuũ q mediuz prospici vtiqz certe: ꝛ si formica in celo esset. Hoc enim impossibile est. Patiente enim aliqd sensitiuo fit ipsum videre. Ab ipõ igit qui videt colore impossibile est. Relinquit autẽ q a medio. Quare necesse est aliquod esse mediũ. Vacuo autẽ facto nõ aliquid certe: sed omnino nihil videbit. Propter quam quidem igitur causam colorem necesse est in lumine videri dictum est.

¶ Excludit errorẽ dicẽs: q nõ bene dixit Democritus: q opinatus fuit q si mediũ qd est inter rem visam ꝛ oculũ esset vacuũ: q posset aliquid quãtũcũqz paruũ videri p quãtãcũqz distãtiã: puta si formica eẽt in celo. Sed hoc est impossibile: opz eni ad hoc q aliqd videat q organũ visus patiat a visibili. Manifestuz est aũt q nõ patit ab ipso visibili imediate: qa visibile suppositũ oclo nõ vi. Relinquit g̃ q oporteat organuz visus pati a visibili p aliqd mediũ: nece est g̃ eẽ aliqd mediũ iter visibile ꝛ visũ. Si ãt est vacuũ nihil ẽ mediũ qd posset imutare ꝛ imutari. Relinquit g̃ q si esset vacuũ oino nihil videretur. Incidit aũt in hãc opionẽ Democritus: qa putabat q cã quare distantia impedit visionẽ alicuius rei fit per mediũ qd resistit imutationi visibilis. hoc aũt ẽ falsuz. Nõ eni diaphanũ hẽt ꝯrietatẽ ad lumẽ vel colorẽ: sed est in vltima dispõne ad coꝝ receptionẽ: cuiꝰ signũ est q subito imutat a lumine vel colore. Causa aũt q̃re distantia ipediat visum est: qa omne corpus videt sub quodã angulo cuiusdã triãguli: vl magis pyramidis: cuius basis est in re visa: ꝛ angulus est ĩ oculo vidẽtis. Neqz differt quantũ ad hoc vtrũ visus fiat extramittẽdo: ita q linee ꝯcludẽtes triãgulũ vl pyramidẽ sint linee vel visuales ꝓgrediẽtes a visu ad rem visam: vel ecõuerso fiat: dummõ visus sit sub pdicta figura triãguli vel pyramidis. Qd iõ nece est: qa cũ res visa sit maior quãtitate q̃ pupilla: opz q ꝓportionalr diminuẽdo ꝑueniat imutatio visibilis vsqz ad visuz. Manifestũ est aũt q quãto latera triãguli vel pyramidis sunt longiora: dũmõ sit eadẽ basis: tãto angulꝰ ẽ minor: ꝛ iõ quãto a remotiori vĩ: minus vĩ: ꝛ tãta pt eẽ distãtia q oio nõ vĩ. ¶ Deide cũ dic.

Quare distantia localis ipediat visũ.

¶ At ignis in vtrisqz plane videt: in tenebris iquaz atqz in lumine. Id autez necessario accidit. Ipsum enim perspicuum ab hoc perspicuum fit.

¶ Ignis autem in vtrisqz videtur ꝛ in tenebra ꝛ in lumine: ꝛ hoc ex necessitate. Diaphanum enim ab hoc lucidum fit.

¶ Ostẽdit quõ videat ignis ꝛ lucida corpa: ꝛ dicit q vident nõ solũ in lumie sicut colorata: sed etiã in tenebris sicut illa de qbus supra dixit. Et hoc ex necessitate cõtingit: qa ignis hz tãtũ de lumie q põt diaphanũ oino facere in actu: ita vt ꝛ ipm ꝛ alia videant. Nec est tãtũ debile lumen eius q ad pñtiaz maioris lumis obũbret: sicut accidit in his que sunt dicta supra. ¶ Deinde cuz dicit.

¶ Eadem autẽ est ꝛ de sono: ꝛ de odore etiaz ratio: nihil eni ipsoꝝ sensus instrm tãgens efficit sensum: sed ab odore quidẽ: ꝛ sono mouet mediũ: ab hoc ãt vtrũqz sensuum instrm. Qd si quispiaz super ipsum instrumentuz sensus: vel id qd sonat: vel id qd olet posuerit: nullus profecto sensus efficiet. Simili mõ res se habet in tactu ꝛ etiaz gustu: sed non apparet: quã aũt ob causam: postea dicetur ac patebit.

¶ Eadem enim ratio est ꝛ de sono ꝛ de odore. T.c.75.
Nihil enim ipsoꝝ tangẽs sensitiuũ facit sensũ. Sed ꝛ ab odore quidẽ ꝛ sono media mouent: ab hoc aũt sensitiuoꝝ vtrũqz. Cũ aũt sup ipsũ sensitiuuz aliqs apponit odorans: aut sonans: neqz vnũ sensuz faciet. De tactu aũt ꝛ gustu hz se similr: nõ aũt videt: ꝓpter quã aũt causam: posterius erit manifestum.

¶ Ostẽdit

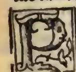
¶ Ostēdit q̄ silr se h3 in alijs sensibus sicut in visu: ⁊ dicit q̄ eadē rō est de sono ⁊ odore sicut ⁊ de colore. Nullū enim eoꝝ sentit si tāgit organū sensus: s3 ab odore ⁊ sono mouent̄ media: a medio aūt vtrūq3 organoꝝ: auditus .s. ⁊ olfatus. Sed cū aliqs ponit corpus odorans: aut sonās super organū sensus: nō sentit̄. Et similiter est in tactu ⁊
Li.2°.t. gustu: l3 non videatur propter causam que inferius dicetur. ¶ Deinde cum dicit.
cu.4.
¶ Atq3 medium quidem in sonis est aer: in odorib⁹ autem nomine vacat. Nam vt perspicuum in colore cōmunis est quidam affectus in aere: atq3 aqua: sic alius quidam in odoribus est affectus: qui quidem inest in his vtrisq3: in aere inqua3: ⁊ aqua. Uidetur enim ⁊ animalium ea que versantur in aquis sensu3 odoris habere. Ueru3 homo ceteraq3 animantia q̄ degunt in terra: atq3 respirant: nequeūt sine respiratiōe olfacere. Et cā ēt huiusce posteri⁹ explicabit̄.

Lc.76 ¶ Medium autem sono quidem aer est. Odori aūt inominatum est. Cōmunis enim quedā passio est ab aere ⁊ aqua: sicut diaphanum colori: sic est habenti odorem q̄ est in vtrisq3 his. Uidentur enī animaliu3 aquatica habere odoris sensu3. Sed homo ⁊ pedibus ambulantiū quecunq3 respirant impossibilia sunt odorare nisi respirātia. Cā aūt de his posteri⁹ dicetur.

¶ Ostēdit qd sit mediū in his sensib⁹: ⁊ dicit q̄ illud qd mouet̄ a sono est aer: mediū aūt qd mouet̄ ab odore est aliqd cōe aeri ⁊ aque: sicut ⁊ vtrūq3 eoꝝ est medium qd mouet̄ a colore: s3 a colore mouet̄ vtrūq3 hoꝝ f̄m q̄ diaphanū. Passio aūt cōis aeri ⁊ aque f̄m quā mouetur ab odore est inominata: vtrō eni3 mouet̄ ab odore f̄m q̄ sūt diaphana. Et q̄ vtrunq3 hoꝝ moueat̄ ab odore manifestat p̄ hoc q̄ animalia aquatica hñt sensum odoris: ex q̄ manifestū est q̄ aque mouentur ab odore. Homo aūt ⁊ animalia gressibilia ⁊ respirātia nō odorāt nisi respirando. Et sic manifestū ē q̄ aer est mediū in odoratu. Hoꝝ autem causa posterius dicetur.

Lc.98 ¶ Nunc aute3 post hec de sono ⁊ auditu: determinemus oportet. Est itaq3 sonus duplex. Quidam eni3 est actu: quidam potentia sonus. Nam corporum q̄dam non habere dicimus sonum: vt spongia3: lanā: ⁊ huiuscemodi: quedā habere: vt es ⁊ quecunq3 solida leniaq3 sunt: q2 possunt sonare: id est inter se ⁊ auditum: sonum efficere.

Lc.77 ¶ Nunc autem primum de sono ⁊ olfatu determinemus. Est autem duplex sonus. Hic quidem enim actu: quidam alius autem potentia. Alia enim non dicimus habere sonum: vt spōgiam: lanam: pilos. Quedam aute3 habent: vt es ⁊ quecunq3 plana ⁊ lenia sunt: quonia3 possunt sonare. Hoc autem est ipsius medij ⁊ auditus facere sonu3 actu. Lec. XVI.

Ostēq3 Phs determinauit de visibili: hic determinat de audibili .i. de sono. Et diuiditur in duas ptes. In pma determinat de sono in cōmuni. In 2ª determiat de q̄dā spē soni .s. voce. ibi ¶ Uox aūt. Prima in duas ptes diuidit̄. In p̄ª determinat de sono. In 2ª de differentijs sonorū. ibi ¶ Differentie aūt sonoꝝ. Prima diuidit̄ in duas. In p̄ª determinat de sono. In 2ª mouet quādā dubitationē circa p̄determiata. ibi ¶ Utrū āt sonat. Pria diuidit̄ i duas. In p̄ª determiat de gnōne soni. In 2ª de imutatione audit⁹ a sono. ibi ¶ Uacuū aūt. Si aūt q̄rat̄ q̄re determinat h̄ de gnōne soni: cū supra non determinauerit de gnōne coloris: s3 solū de imutatione sensus ⁊ medij a colore. Dōm est q̄ color ⁊ odor ⁊ sapor ⁊ q̄litates tāgibiles hñt esse permanēs: ⁊ fixū in suo subto. Uñ est alia ɔsideratio ipsaꝝ q̄litatū f̄m se: ⁊ f̄m q̄ imutāt sensum: ⁊ pp̄ h̄ alterius est ɔsideratiōis vtrūq3. Uñ Phs de gnōne coloris ⁊ saporis ⁊ odoris determinat in libro de sensu ⁊ sensato. De q̄litatibus aūt tāgibilib⁹ in libro de gnātione: ⁊ quātū ad aliq̄ in libro metheo. In hoc aūt lib° nō intendit determinare de sensibilibus nisi inquātū sunt imutatiua sensus. Sonus aūt causat̄ ex motu: ⁊ non h3 eē fixum ⁊ quiescēs in subto: s3 in q̄dā imutatiōe ɔsistit. vñ simul determinat̄ de eo f̄m q̄ generat̄ in sua spē: ⁊ f3 q̄ imutat sensum. Prima autē pars diuidit̄ in duas. In p̄ª determinat de p̄ªgnātione soni. In 2ª de scđa soni gnōne que fit p̄ reflexionē. ibi ¶ Echon aūt fit. Circa pmū duo facit. Primo ostēdit q̄ sonus q̄nq3 est in actu: q̄nq3 i potētia. Scđo ostēdit quō fit sonus in actu. ibi ¶ Fit aūt f3 actū. Dicit ḡ p̄ q̄ anq3 determinet̄ de tactu ⁊ de gustu: dō3 ē d̄ sono ⁊ olfatu: s3 p̄ d̄ sono: q2 spūalior est: vt supra ostēsum est. Sonus aūt duplr̄ dr̄: dr̄ enim sonus in actu: Lec.14.
⁊ sonus in potētia. Dicimus aūt aliquā rē habere sonū: ⁊ q̄ñ actu sonat: ⁊ quādo h3 potētiā sonādi. sicut dicim⁹: hec cāpana hñ sonat: quāuis nō sonet in actu. Et f̄m hūc modū dicimus q̄ quedā nō habēt sonū: q2 nō habēt potentiā sonādi: sicut spongia ⁊ hō mollia. Quedā aūt dicūtur habere sonū: q2 possunt sonare: sicut es ⁊ alia huiusmodi plana ⁊ lenia. Sic ḡ p3 q̄ sonus q̄nq3 dicit̄ f̄m potētiā: q̄nq3 f̄m actum. Sed q̄ fiat sonus in actu: hoc pertinet ⁊ ad mediū ⁊ ad auditū. Omne enī sensibile dupliciter dicit̄ esse in actu. Uno mō q̄ñ actu sentit̄: hoc ē du3 spēs eius est in sensu: ⁊ sic sonus est actu f̄m q̄ est in auditu. Alio mō f̄m q̄ h3 ppriā spēm per quā sentiri pōt: put est in suo subiecto: ⁊ sic alia sensibilia fiunt in actu: put sunt in corporibus sensibilibus: sicut color put est i corpore colorato: ⁊ odor ⁊ sapor put sunt in corpore odorifero ⁊ saporoso. Sic aūt nō est de sono. Nā in corpore sonāte nō ē sonus nisi i potētia. In medio aūt qd mouet̄ ex percussione corporis sonātis fit sonus in actu. Et propter hoc dicit̄ q̄ sonus in actu est medij ⁊ auditus: nō āt subiecti sonabilis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fit autem actu sonus alicuius semper ad aliquid ⁊ in aliquo. Ictus est enim qui sonum efficit ipsum. Quapropter fieri non potest: vt si vnu3 sit corpus: sonus efficiatur. Quippe cum aliud sit id qd verberat: aliō qd v̄berat̄. Quare id qd sonat: ad aliqd sonat: sine autem latione nunq3 efficitur ictus.

¶ Fit autem qui f̄m actum sonus semper alicuius ad aliquid ⁊ in aliquo. Percussio enim est faciens. Unde impossibile est cum sit vnum: fieri sonum. Alterum enim est verberās: ⁊ qd verberatur. Quare sonans ad aliqd sonat. Tāgit enim aliquid. Cum aute3 ictu tangit̄: sonat. Ictus autem non fit sine motu. Tc.78

¶ Ostendit quō sonus fiat in actu. Et circa hoc duo facit. Primo oñdit quot ɔcurrunt ad hoc q̄ sonus ɔstituatur.

in actu. Scd̃o ostẽdit q̃lia eẽ oporteat. ibi (Sicut aũt di ximus.) Dicit ḡ primo ꝙ ad h̃ ꝙ sonus fiat in actu oportet tria ꝯcurrẽ. Fit enim semꝑ alicuius: ⁊ ad aliqd: ⁊ ĩ aliquo: ⁊ iõ si sit vnũ tm̃: nõ põt sonũ facere. Et huius rõ est huic signũ: q: percussio est cã soni. oꝫ igiť esse aliqd. i. ꝑcutiẽs ⁊ aliqd ꝑcussum. Et pp̄ hoc dicit ꝙ (sonus est alicuius ad aliqd). i. ꝑcutiẽs ad ꝑcussum. Oportet enim ꝙ illud qd̃ facit sonũ tãgat aliqd: ⁊ cũ tetigerit suo ictu generet tunc sonus. Ictus aũt ꝑcutiẽtis nõ fit sine motu locali: motus aũt localis nõ est sine medio. Unde relinquiť ꝙ opꝫ esse mediũ ad hoc ꝙ fiat sonus ĩ actu. Et h̃ est qd̃ dictũ est ꝙ oportet esse sonũ: non solum alicuius ⁊ ad aliquid: sed etiam in aliquo. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq; vti diximus non quorumuis ictus corporum sine vllo discrimine sonus est. Nullum enim efficit sonuꝫ: si percussa fuerit lana: sed es ⁊ quecunqꝫ sunt lenia cõcauaqꝫ. Es quidem q: corpus est lene. Concaua v̾o q: per reflexiones q̃plures post primum efficiunt ictus. quippe cum nõ possit aer motus ac agitatus exire.

¶ Sicut autem diximus: non contingentiũ ict⁹ sonus est: nullum enim faciunt sonum pili: ⁊ si percutiantur: sed es ⁊ quecũqꝫ lenia ⁊ cõcaua sunt. Es quidem quoniam lene est. Concaua autem: ex repercussione faciunt multos ictus post primum in potenti exire qd̃ motuꝫ est.

Es.l.solida corpora.

¶ Ostẽdit qualia oꝫ esse ea q̃ requiruntur ad soni generationẽ. Et primo ostẽdit q̃lia oꝫ esse ꝑcutiẽs ⁊ ꝑcussum. Secũdo q̃le oꝫ esse mediũ. ibi (Amplius aũt.) Dicit ergo p̄ ꝙ sicut p̄dictũ est sonus nõ fit ex ꝑcussione quorũcũqꝫ ꝯtingentiũ corporum. Dictũ est enim supra ꝙ pili ⁊ spõgia ⁊ h̾ mollia nõ h̃nt potẽtiã sonãdi: vñ nullũ sonũ faciũt ẽt si ꝑcutiantur. Cuius ratio est: q: mollia cedũt ꝑcutienti: vñ ex ꝑcussione nõ extrudiť aer: vt sic in eo possit formari sonus ex ictu ꝑcutiẽtis: ⁊ resistẽtia ꝑcussi. Sed si h̾ mollia cõprimantur vt aliquã duritiẽ habeãt ⁊ resistãt ꝑcutiẽti: sequiť sonus: lꝫ sonus surdus. Sed es ⁊ corpora lenia ⁊ ꝯcaua sua ꝑcussione faciunt sonum. Necesse est enim ꝙ illa ex quoꝝ ꝑcussione sonus reddiť sint dura: vt aer extrudatur: que quidẽ extrusio est cã generationis soni. Requiriť ẽt ꝙ sint lenia vt sit aer vnus: sicut infra diceť. Cõcaua aũt etiã ꝑcussa bene reddũt sonũ: q: in eis intus aer ꝯcludiť. Et cũ illd̃ qd̃ primo motũ est non possit statim exire ꝑcutit aliũ aerẽ: ⁊ sic ex ꝑcussiõe fiũt multi ictus: ⁊ multiplicať sonus. Et pp̄ hoc etiã illa que in sui cõpositione h̃nt aerẽ bene dispositũ: sunt bene sonora. sicut es ⁊ argẽtũ. In quoꝝ aũt cõpositiõe aer nõ bene se hꝫ: nõ sunt bene sonora: sicut plũbus ⁊ alia h̾ q̃ sũt magis feculenta ⁊ terestria. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Preterea auditur quidem sonus ⁊ in aere: ⁊ in aq̃. At v̾o nec aer est auctor soni: nec aqua: sed opus ẽ: vt inter sese solidorum corporum: atqꝫ ad aerẽ ictus fiat. Qd̃ quidem tum fit: cum aer percussus permanet: neqꝫ diffunditur. Quapropter si cito vehementerqꝫ percutiatur: sonat. Opus est enim vt percutiẽtis motus diffusioneꝫ preueniat aeris: perinde atqꝫ si cumulum aut aceruum arene cuꝫ fertur velociter quispiam verberet.

T.c.79. ¶ Amplius auditus in aere ⁊ in aqua: sed min⁹ in aqua. Non est autem soni proprius aer neqꝫ aqua. Sed oportet firmoruꝫ repercussione fieri adinuicem ⁊ ad aera. Hoc autem fit: cũ permaneat percussus aer: ⁊ non soluatur: vnde si velociter ⁊ fortiter percutiatur: sonat. Oportet enim preoccupare motum ferientis fracturam aeris. sicut si ꝯgregationem aut cumulum lapilloꝝ ꝑcutiat aliquis latum velociter.

¶ Ostẽdit q̃le sit medium in quo gñatur sonus: ⁊ dicit ꝙ mediũ in quo sonus audiť est aer ⁊ aqua: sed minus audiť in aqua: q̃ꝫ in aere: vñ ꝓpinquissimũ mediũ tã in genere soni q̃ꝫ in auditu est aer. Et q: mediũ in quolibet sensu qualitatibus sensibilibus f̄m illũ sensum caret vt possit oẽs recipere: manifestũ est ꝙ neqꝫ aer neqꝫ aqua h̃nt ꝓpriũ sonũ: sed necessariũ est ad soni generationẽ: ĩ aere vel aqua: ꝙ aliq̃ corpa firma vel solida ⁊ dura ꝑcutiant se inuicẽ ⁊ ꝑcutiãt aerẽ. Qr aũt simul fiat ꝑcussio solidorũ adinuicẽ: ⁊ ꝑ ꝯñs sonus: ⁊ ad aera: ꝯtingit cũ aer in sua ĩtegritate manet vt possit ꝑcuti: ⁊ nõ diuidiť añ ꝑcussionẽ. Et pp̄ hoc videmus ꝙ si aliqd tardo motu tãgat alterũ: nõ facit sonũ: q: prius recedit aer ⁊ dissoluiť: q̃ꝫ ꝯtact⁹ solidoꝝ corpoꝝ fiat. Sed si ꝑcussio sit velox ⁊ fortis: tũc fit sonus: q: ad hoc ꝙ fiat sonus oꝫ ꝙ mot⁹ percutientis ꝑueniat diuisionẽ aeris: vt aer adhuc adunatus siue collectus ꝑcuti possit: ⁊ in eo sonus generari. Et est simile sicut cũ aliqd velociter ferť: ꝑcutere põt aceruũ lapidũ anteq̃ꝫ dissoluatur: qd̃ nõ ꝯtigit si tarde moueatur. Et pp̄ h̃ ẽt qñ aliquid velociter ferť ipso aere facit sonũ ex suo motu: q: ipse aer adhuc adunatus se hꝫ in ratione percussi: ⁊ nõ solũ medij. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fit autem echon sonitus inquaꝫ is qui post sonũ resultat: cum aer factus vnus ob vas vel locum qui terminauit ipsum atqꝫ dissolui prohibuit: inde resilit veluti pila repulsus.

¶ Echon autem fit: cum ab aere vno facto propter vas determinans ⁊ prohibens diffundi: iterum aer repellitur sicut spera. T.c.80.

¶ Determinat de 2ª gñatione soni que fit ꝑ reuerberationẽ: q quidem sonus vocať echon. Primo ḡ determinat quomõ generetur. Scd̃o ostẽdit quõ diuersificať in ei⁹ gñatione. ibi (Videť aũt.) Cõsiderãdũ est aũt circa p̄m ꝙ gñatio soni in aere ꝯsequiť motũ aeris: vt dictũ est. Sic aũt ꝯtingit de imutatione aeris apud generationẽ soni: sicut de imutatiõe aque cũ aliqd in aqua ꝓijciť. Manifestũ est enim ꝙ fiunt quedã regyrationes in circuitu aq̃ ꝑcusse. Que q̃dẽ circa locũ ꝑcussionis sunt p̾ue: ⁊ mot⁹ est fortis. In remotis aũt gyrationes sunt magne: ⁊ motus debilior. Tãdẽ motus totaliter euanescit: ⁊ gyrationes cessant. Si aũt añq̃ꝫ mot⁹ cesset gyratiões ille aliqd̃ obstaculũ iueniãt fit motus gyrationis in ꝯriũ: ⁊ tãto vehemẽtius: q̃to ꝓpinquius fiũt prime ꝑcussioni. Sic igiť itelligendũ est ꝙ ad ꝑcussionẽ corpoꝝ sonãtiũ aer ĩ gyrũ mouetur: ⁊ sonus vndiqꝫ diffundiť. Et in vicino q̃deꝫ gyrationes sunt minores: sꝫ motus fortior. vñ ⁊ sonus forti⁹ ꝑcipiť. In remotis aũt gyratiões sunt maiores: ⁊ motus debilior: ⁊ sonus obscurior audiť. Tandẽ aũt deficit totũ. Si aũt añq̃ꝫ h̾ gyrationes deficiãt fiat reuerberatio aeris sic moti: ⁊ sonũ deferẽtis ad aliquod corpus: gyrationes reuertentur ĩ ꝯriũ: ⁊ sic audiť sonus quasi ex aduerso. Et hec vocatur Echon. Qd̃ ꝓcipue fit qñ illd̃ obstãs ad qd̃ repercutiť aer motus: est aliqd̃ corpus ꝯcauum quasi qd̃dã vas determinãs ⁊ ꝯcludens aereꝫ in sua vnitate: ⁊ iõ

Echon gñatio.

prohibens ipsum diuidi. Tunc enim ille aer fit vnitus et cõmotus: quia nõ põt vlterius motũ prendere propter corpus obstans: percutit iterum aerem a quo percutiebat: et fit motus in cõtrarium. Sicut accidit cum aliquis proijcit pilam que h spera dicitur: et inueniens obstaculũ retro resilit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Videt aũt talis sonitus fieri semper: sed nõ semper clarus efficitur. Nã et in sono perinde atque in lumine fit. Lumen enim semper refrangitur: alioquin nõ fieret lumen vbique: sed essent extra locum cum tenebre: quo radij solis perueniant. Verum non ita semper refrangitur: vt vmbram efficiat: qua terminare lumen solemus: quod quidẽ tum fit: cum ab aqua vel aere: ceterisque leuibus (vt patet) reflectitur.

¶ Videt autẽ semper fieri Echon: sed non certus: quia accidit in sono sicut et in lumine. Etenim lumen semper repercutitur: neque enim fieret penitus lumen: sed tenebra extra solem. Sed non sic repercutitur: sicut ab aqua aut aere aut et ab aliquo alio lenium: quare tenebram facit qua lumen determinamus.

¶ Ostẽdit quõ diuersimode fit echon. Et dicit quod videtur semper fieri echon: sed nõ semper fit certus. i. manifeste perceptibilis. Et h ostẽdit per simile. Dicit enim quod accidit in sono sicut in lumine. Lumen enim semper repercutitur: sed quandoque quidem est manifesta repercussio luminis: quãdoque autem non. Manifesta quidem est repercussio luminis quando repercutit ab aliquo corpore fulgido: ita quod cum quadam claritate fit luminis repercussio simili modo prime luminis emissioni. Immanifesta aũt est percussio luminis quando repercutit ab aliquo corpore opaco: quia h percussio fit sine claritate et radiorum emissione. Nisi enim a corporibus opacis fieret repercussio radiorũ solis: nõ fieret lumen penitus. i. in quolibet parte aeris superioris hemispherij: sed vbique esset tenebra extra solẽ. i. extra loca ad que directe perueniũt radij solares. Nõ tamen sic repercutitur lumen a corporibus opacis sicut ab aqua vel aere: aut aliquo de numero lenium corporũ et tersorum a quibus fit repercussio cũ claritate et radiorum emissione. Et ideo quia repercussio que fit a corporibus opacis nõ est similis repercussioni que fit a corporibus fulgidis: repercussio que fit a corporibus opacis facit tenebrã. i. vmbrã ex illa parte vbi determinat lumẽ manifestũ: quod est ex directa emissione radiorum solariũ. Similiter autẽ quando repercussio soni fit ad corpus concauũ in quo natus est multiplicari sonus: fit echon certus. i. manifeste comprehẽsibilis. Quãdo aũt ad alia corpora fit reuerberatio soni que nõ sunt nata multiplicare sonũ: nõ fit echon manifestus.

¶ Recte autem a veteribus audiendi vacuo tribuit auctoritas: nam aer vacuum esse videtur. Is autem est qui audire facit: cum continuus vnusque fuerit agitatus. Verum quia fragilis est: nõ personat: nisi id quod est percussum sit lene. Tum enim vnus ipso simul ob planitiem ipsam euadit. Lenis namque corporis planum est vnum. Id igitur sonũ efficit: quod mouet vsque ad auditum cõtinuatione aerem vnũ.

Te. c. 81. ¶ Vacuum autem recte dicitur proprium audiendi. Videtur enim esse vacuum aer. Hoc autem est faciens audire cum moueatur continuus et vnus. Sed propter id quod fragilis est non sonat: nisi lene sit quod percutitur: tunc autem vnus fit. Simul enim propter planũ: vnum enim est lenis planum. ¶ Sonatiuũ quidem igitur quod motiuum vnius aeris continuitate vsque ad auditum. Te. c. 82

Lec. XVII.

Postquam Philosophus determinauit de generatione soni: h determinat de immutatione sensus a sono. Et primo quantũ ad immutationẽ medij. Secundo quantũ ad immutationẽ instrumẽti. ibi (Auditus aũt.) Dicit ergo primo quod quia mediũ in sono est aer: recte dicit a quibusdã quod vacuũ est propriũ sensui auditus: quia videt eis quod vacuũ sit aer. aer aũt facit audire sonũ: cũ moueat existens vnus et continuus: vt in eo possit formari sonus. Et quia ad hoc quod formet sonus necessaria est vnitas et continuitas aeris: ideo nõ fit sonus nisi sonabile quod percutit sit lene. Lene enim est cuius vna pars non supereminet alteri. Asperum aũt cuius vna pars alicui supereminet. Unde manifestum est quod superficies lenis corporis est simpliciter vna. Et propter hoc aer propter vnitatẽ plani. i. superficiei fit vnus et simul existẽs. Si aũt corpus nõ sit lene sed asperũ: tũc superficies nõ est vna. Et quia aer est frangibilis. i. facile diuisibilis sequitur quod et aer nõ sit vnus et continuus: vnde nõ põt in eo formari sonus. Sic igitur patet quod illud ẽ sonãs tamen. i. faciẽs sonũ quod mouet aerẽ vnũ continuũ existentẽ a seipso ad auditũ. Sic ergo patet quod illi qui dicunt quod vacuum est proprium sensui auditus: dicunt aliquid recte: quia esse proprium auditus cõpetit aeri quem vacuum eẽ dicunt. Nõ autẽ dicunt recte quãtũ ad hoc quod plenũ aere dicunt esse vacuum ¶ Deinde cum dicit.

Lene quid. Asperũ quid.

¶ Inest autem auditui quidam insitus aer: at quum auditus in aere sit: cum externus aer mouetur: et internus mouetur ac agitatur. Quapropter animal nõ omni audit ex parte: neque quouis aer pertransit et penetrat: quippe cum animatũ non habeat aerẽ vbique quo possit quouis sua parte moueri.

¶ Auditus autem connaturalis est aeri: propter id autem quod in aere est moto exteriori: quod infra mouetur. Propter quod quidem non vbique audit animal: neque vbique transit aer. Non enim vbique habet aerem mouenda pars et animatũ: sicut pupilla humidum.

¶ Determinat de immutatiõe auditus a sono quantũ ad ipm organũ sensus auditus. Et circa hoc tria facit. Primo ostẽdit quod aer appropriat organo auditus. Secundo ostẽdit qualis sit aer qui cõpetit orgãno auditus. ibi (Per se quidẽ igitur.) Tertio ostẽdit quõ auditus impedit vel nõ impedit ex impedimẽto organi. ibi (Propter hoc aũt et aqua.) Dicit ergo primo quod auditus cõnaturalis est aeri: ita quod sicut humidũ aqueũ cõuenit instrumẽto visus: ita aer conuenit instrumento auditus. Et hoc ideo quia si attribuat aer instrumento auditus: sequitur quod eadem passio soni erit in aere exterius moto: et in aere qui mouetur intus: et est instrumentum auditus. Et ideo animal non audit in quolibet parte sui corporis: neque aer sonãs generat sonũ siue penetrat quãcũque partẽ corporis animati: quia animatum nõ habet in quolibet sui parte aerẽ: vt quolibet pars eius possit eẽ mouẽda a sono: sicut etiã animatũ habet humidũ aqueũ: nõ vbique: sed in quadã parte determinata. s. in pupilla. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ipse igitur aer vacat ex se sono: quia facile dispergitur ac dissoluitur. Verum cum prohibetur dissolui:

motio tum ipsius est sonus. At is aer qui in auribus est collocatus: intus est cōditus: vt sit imobilis: atq3 hoc vt exacte sentiat differentias omnes.

T.c.83. ¶ Per se quidem igitur insonabilis aer: ꝓpter id qđ facile cessabilis est. Cū vero prohibeatur defluere: huiusmodi motus sonus est. Hic autem est in auribus edificatus: cum hoc q imobilis sit: quatenus certe sentias omnes differentias motus.

¶ Ostendit q̄lis sit aer q appropriat instr̄o audit⁹. Et dicit q cū oē hñs sonū sit aptū natū resistere percutiēti: manifestū est q aer p se nō hʒ sonū: eo q de se nō est natū resistere percutienti: sed facillime cedit. Prohibet enim cessio eius siue defluxus ab aliquo corpore solido. ꝛ iō cum hoc accidit: motus aeris reddit sonū. Dictū est eni q ad generationē soni opʒ fieri percussionem duorū solidorum adinuicem ꝛ ad aerē. Sed aer q est ꝯnaturalis auditui (est edificatus) .i. firmiter dispositus in auribus cū hac proprietate q sit imobilis ad hoc q animal possit sentire per certitudinē oēs differētias mot⁹. Sicut enim humidū aqueū qđ est in pupilla caret omni colore: vt possit cognoscere oēs coloꝝ differentias: ita opʒ q aer q est intra tympanū auris: careat omni motu ad h q possit discernere oēs sonoꝝ differentias. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Et propter hoc in aqua etiam audimus: q2 non ingreditur in ipsum insitū aerem: nec in aurem ob obliquitatis ipsius aqua. Qđ si acciderit non audim⁹: nec iteʒ si egrotauerit ipsa membrana. Quemadmodum etiam non videmus: cum ea pellis egrotat que pupillam complectitur.

¶ Propter hoc autem ꝛ in aqua audimus quoniam non ingredit ad ipsuʒ cōnaturalem aerē: sed neq3 in aurem propter reflexiones ipsius. Cū aūt hoc accidat. nō audit. neq3 si miringa sicut que in pupilla pellis laboret.

¶ Ondit quō ipediat auditus ex ipedimēto organi. Ponit aūt duo ipedimēta sʒ duo q̄ dixit eē necessaria ad organū audit⁹. Quoꝝ p^m est q sit ibi aer. Scđm est q ille aer sit imobilis. Primū ḡ impedimētū est ex hoc q ipse aer corrūpit. Et iō ex predictis manifestū est: q in aqua audit⁹ fit: ita dūtaxat q aq̄ nō ingrediat ad ipm ꝯnāleʒ aerē quem dixit edificatū eē in aurib⁹: sʒ neq3 ēt in aurē ingrediat: qđ possibile est ꝓpter reflexiones q̄ ꝓhibent itroitū aque in aurē. Sʒ cū hoc accidit q aqua. s. ingrediatur ad nālē aerē: nō audit aīal ꝓpter corruptionē aeris q est necessarius ad audiendū. Sicut ēt si corrūpat humidū pupille ex imissiōe alicui⁹ extranei: ipedit visio. Et nō solū ex corruptione aeris ipedit audit⁹: sʒ ēt (si miringa) .i. pellis circūdās aerē: aut aliq̄ ps ꝯiuncta (laboret) .i. ifirmet: sicut ēt visio impedit si ipediat pellis pupille: q̄ ꝯtinet humorē aqueū pupille. Quidaʒ aūt libri hñt q in aqua nō audim⁹. Qđ est ꝯtra illud qđ dictū ē q audimus in aere ꝛ in aqua: ꝛ ꝯtra illud qđ Phs dicit in lib° de hystorijs aīaliū: q aīalia audiūt in aqua. Lʒ enim aq̄ nō ingrediat ad interiorē aerem: tamen pōt cum cōmouere: ꝛ sic imprimere in ipsum specieʒ soni. ¶ Scđm autem impedimentum auditus ponit ibi.

lib°. 4. ca. 8.

¶ At enim signum id est audiendi vel non audiendi. Nam auris semper personat perinde ac cornu. Semper enim aer insitus motu suo quodam in aurib⁹ agitatur. Verum ipse sonus alienus est ꝛ non propri⁹. Et propterea veteres vacuo nos inquiūt audire ac personāte: q2 audimus eo qđ determinatū aerē hʒ.

¶ Sed signū est audiendi aut non: sonare semper aurem sicut cornu. Semper enim quodaʒ proprio motu aer mouet in auribus: sed sonus extraneus ꝛ non proprius. Et propter hoc debent audire vacuo ꝛ sonanti: q2 audimus i habente determinatum aerem. T.c.84

¶ Et hoc ipedimentū ꝓuenit ex hoc q aer q est in aurib⁹ nō est imobilis. vñ dicit q signū p qđ pōt discerni vtꝝ aliqs sit boni auditus vel nō: est q semp audiat tinnitū in aurib⁹ ꝛ sonū: sicut audit cū apponit cornu ad aures pp motū aeris in cornu. Cū enim hoc accidit: hō nō ē boni auditus: q2 aer in auribus sic audiētis tinnituʒ: semp mouet quodā ꝓprio motu. Sed ab instr̄o audit⁹ sonus dʒ esse extraneus: ꝛ nō ꝓprius: sicut instrumētū visus recipit extraneū colorē ꝛ nō hʒ ꝓpriū. Si aūt haberet proprium: impediret visio. Et silr si aer q est in aurib⁹ habet propriū motu ꝛ sonū: impedit audit⁹. Quia igit auditus fit per aereʒ: pp hoc aliq credentes aerē esse vacuū dicūt nos audire vacuo ꝛ sonāti: q2. s. ps qua audim⁹ hʒ aerem determinatum id est imobilem ꝛ distinctum ab aere exteriori. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed vtrum horum duorum sonet: verberās an id qđ verberatur. At constat vtrūq3 sonare: modo autem diuerso. Sonus enim motio est eius qđ eo motu moueri potest: quo mouentur ea q̄ resiliunt a corporibus lenibus cum quispiam percutit. Nec omne quoduis tam verberatum q̄ verberans sonum efficit: vti diximus. Nō enim (vt patet) sonus efficitur: si acus feriat acum: sed opus est vt id qđ verberat sit planū: quo simul aer īde resiliat: totusue ꝯcutiat.

¶ Utrum autem sonet verberans: aut qđ verberatur. Aut vtrūq3: modo autem altero. Est eni sonus mot⁹ possibilis moueri hoc modo quo quidem saltantia a lenibus cum aliquis traxerit. Non igitur sicut dictum est omne sonat qđ verberatur ꝛ verberans: vt si obijciatur ac⁹ acui: sed oportet qđ percutitur regulare eē: vt aer subito dissiliat: ꝛ moueatur. T.c.85.

¶ Mouet qōnem circa generationē soni: vtꝝ cā actiua soni sit verberans aut qđ verberatur. Et determinat q vtrūq3 est cā: sed alio ꝛ alio mō: q2 eni ꝯsequit son⁹ motū: necesse est q sicut aliqd est cā actiua mot⁹: ita aliqd ē cā actiua soni. Generat aūt son⁹ ex motu quo aliqd percutiēs pp resistētiā percussi resilit: eo. s. mō quo (saltātia) .i. resiliētia mouent a lenib⁹ ꝛ duris: cū aliqd (ea traxerit) .i. fortiter ipulerit. Manifestū est igit q primū percutiēs mouet: ꝛ iteꝝ percussum: inq̄tū facit resilire percutiēs: ꝛ sic vtrūq3 est cā actiua mot⁹. Et q2 in gnōne soni necesse est q quedā resilitio fiat ex resistētia percussi: non oē qđ verberat ꝛ verberat sonat: sicut dictū est prius: puta si obuciatur acus acui. nō fit sonus. Sed ad hoc q generet son⁹ opʒ hoc qđ percutit esse regulare. i. esse sic dispositum vt aer subito dissiliat ex eius resistētia ꝛ moueatur: ꝛ ex tali motu generetur sonus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq; differentie sonorum actu sono manifeste fieri solent. Nã vt absq; lumine non videntur colores: sic neq; acutũ graueq; sine sono discernitur.

Te.c.86 ¶ Differentie autem sonantium in sono fm actũ ostendũtur. Sicut enim non videnť colores sine lumine: sic neq; sine sono acutum ꝛ graue.

¶ Determinat de differentijs sonorum. Et circa hoc duo facit. Primo oñdit quõ percipianť. Scdo quõ nominentur. ibi (Hec aũt dicunť.) Dicit ergo pmo ꝙ diuerse res sonantes faciunt diuersos sonos. Sed hꝰ differentie sonantiũ: fm ꝙ nate sunt facere diuersos sonos: non manifestanť quãdo sonus est in potentia: sed solum quãdo sonus est in actu. Sicut enim non videntur colores sine lumine: sic non percipiunť acutũ ꝛ graue in rebus sonantibus nisi fiat sonus in actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec autem a tangibilibus translatione dicuntur.

¶ Hec autem dicuntur fm metaphorã ab illis que tanguntur.

¶ Ostẽdit quõ differẽtie sonoꝝ nominenť. Et circa hoc quattuor facit. Primo oñdit vñ sumanť noĩa sonoꝝ: ꝛ dicit ꝙ sumunť ꝫ metaphorã a qlitatibꝰ tãgibilibꝰ. Manifestũ est eni ꝙ acutũ ꝛ graue inter qualitates tangibiles computantur. ¶ Secundo ibi.

¶ Acutum nanq; multum in breui tempore sensum mouet: graue vo longo in tempore parum.

¶ Acutũ eniꝫ mouet sensum in pauco tempore multum. Graue aũt in multo paucum.

¶ Ponit rõnes nominũ. Et dicit ꝙ ille sonus acutus est: q multũ mouet sensum auditus in pauco tpe: grauis aũt sonus est q multo tpe mouet parum. ¶ Tertio ibi.

¶ Non igitur idem est acutũ ꝛ velox: neq; graue tardum q;: sed fit alterius quidem motus propter velocitatem talis: alterius aũt talis. ob tarditatem.

¶ Neq; tamen velox est acutum: graue autem tardum. Sed fit hoc quidem propter velocitatem huius motus: illud autẽ propter tarditatẽ.

¶ Quia pdicte rõnes videnť eẽ velocis ꝛ tardi: velox eni ẽ qδ i paruo tpe multũ mouet: tardũ aũt qδ in multo tẽpore paꝝ. Ostẽdit qualiter se hꝫ acutũ ꝛ graue in sonis: ac velox ꝛ tardũ in motibꝰ: ꝛ dicit ꝙ velox nõ est idẽ qδ acutũ: nec graue in sonis est idẽ qδ tardũ: sicut nec sonꝰ: cuius differẽtie sunt graue ꝛ acutũ: est idẽ qδ motꝰ: cuiꝰ differẽtie sunt velox ꝛ tardũ. Sed sicut motus est cã soni: ita velocitas motus est cã soni acuti: ꝛ tarditas motꝰ ẽ cã soni grauis. Sed hoc intelligẽdũ est cũ sonus cãtur ab vno motu: cũ aũt causať ex pluribꝰ motibus: frequentiã motuũ est cã acuti soni: ꝛ tarditas est cã grauis: vt dicit Boetius i musica. Vñ ꝛ chorda magis tẽsa acutiꝰ sonat: q: ex vna pcussiõe freqũẽtiꝰ moueť. ¶ Quarto ibi.

¶ Et similia esse videntur acuto atq; obtuso: q̃ sunt in tactu. Nam acutum quidem quasi pungit: obtusuꝫ autem quasi pellit: q: illud in pauco: hoc in multo tẽpore mouet. Quare fit vt illud fit velox: hoc tardũ. Atq; de sono quidẽ determinatũ sit hactenus.

¶ Et videntur similitudinẽ habere circa tactuꝫ cum acuto ꝛ hebeti. Acutum enim quasi pungit: hebes quasi pellit: propter id quod mouet hoc quidem in pauco: illud aũt in multo. Quare accidit hoc quidem velox: illud autem tardũ esse. De sono igitur sic determinatuꝫ sit.

¶ Assimilat differẽtias sonoꝝ qualitatibꝰ tãgibilibus a qbus nominanť: ꝛ dicit ꝙ ea q̃ sunt circa tactũ hñt similitudinẽ cũ acuto ꝛ hebeti in sonis: q: acutꝰ sonꝰ q̃si pungit auditũ eo ꝙ in pauco tpe mouet ipsum. hebes ãt q̃si pellit q: in multo tempore mouet. Unde vnũ coꝝ accidit cum velocitate motus: aliud cum tarditate. Ultimo concludit ꝙ sic de sono determinatum sit.

¶ Vox autem sonus quidam est animantis. Nil eniꝫ inanimatorum vocem habet: sed similitudine quadã dicuntur vocem emittere: vt tibia: lyra: cetera q; ianimata: quecunq; extensionem: concentum: ꝛ locutionem hñt. Hoꝝ enim soni similes esse voci videntur: quia vox ꝛ hec eadem habet.

¶ Vox autem sonus quidã est animati. Inanimatorum enim nullum vocat: sed fm similitudinem dicitur vocare. vt tibia ꝛ lyra: ꝛ q̃cũq; alia inanimatorum extensionem habent ꝛ melos ꝛ locutionem. Assimilantur enim quia ꝛ vox hec habet. Te.c.87

Lect. XVIII.

Postq̃ phs determiãuit de sono: hic determinat de voce que est spẽs soni. Et diuidiť i partes duas. In quaꝝ pª pmittit quedã q̃ sunt necessaria ad diffinitionem vocis. In 2ª diffinit vocẽ. ibi (Quare pcussio.) Circa pª duo facit. Primo oñdit quoꝝ sit habere vocẽ. Scdo quid sit proprium organũ vocis. ibi (Uox aũt sonus.) Circa pᵐ duo facit. Primo oñdit ꝙ habere vocẽ est aiatoꝝ. Scdo oñdit quoꝝ animatoꝝ. ibi (Multa aũt aialiũ.) Dicit ergo primo ꝙ vox est quedã spẽs soni: est enim sonus aiati: non aũt quoꝝlibet: sed quoꝝdaꝫ: vt post patebit. Nullũ aũt inanimatũ hꝫ vocem. Et si aliquãdo aliqδ coꝝ dicať habere vocem: hoc est fm similitudinẽ: sicut tibia ꝛ lyra ꝛ hꝰ instrumenta dicunť habere vocem. Habent eniꝫ tria coꝝ soni in quibus assimilanť voci. Quoꝝ pmũ est: extẽsio. Manifestũ est enim ꝙ in corporibus inanimatis ex simplici percussione causatur sonus. vnde cũ pcussio statim transeat: sonus etiam cito transit ꝛ nõ ɔtinuatur. Sed vox causať ex percussione aeris ad vocalẽ artariã: vt post diceť: q̃ quidem percussio continuatur fm appetitum aie: ꝛ ideo vox extendi põt ꝛ cõtinuari. Illa igitur instrumẽta de quibus dictũ est: ex hoc ipso ꝙ habẽt quãdã ɔtinuitatẽ in suo sono: habẽt similitudinẽ vocis. Secunduꝫ aũt in quo assimilanť voci est melos. i. ɔsonãtia. Sonus eniꝫ corporis inanimati cum ex simplici pcussione pueniat vniformis est non habẽs in se diuersitatem grauis ꝛ acuti. vnde in eo nõ est ɔsonãtia que ex coꝝ proportiõe causatur. Sed vox diuersificať fm graue ꝛ acutum: eo ꝙ pcussio que causat vocẽ: diuersimode fit ꝫ appetitũ aialis vocẽ emittẽtis. Vñ cũ in pdictis instrumẽtis distinctio sit grauis ꝛ acuti in sono: eoꝝ sonus est cuiusq̃dam melodia ad similitudinẽ vocis. Tertiũ in quo sonus hoꝝ instrumẽtoꝝ hꝫ similitudinẽ vocis ẽ locutio. i. interpretatio sonorum ad similitudinẽ locutionis. Manifestuꝫ est enim ꝙ humana locutio nõ est ɔtinua. vnde ꝛ in libro pdicamẽtoꝝ: oratio que in voce pferť ponitur spẽs q̃titatis discrete. Distinguiť enim oratio p dictiones: ꝛ dictio p syllabas: ꝛ hoc accidit pp diuersas pcussiones aeris ab anima. Et similiter sonus pdictoꝝ istrumẽtoꝝ distinguiť fm diuersas percussiones: vtpote diuersarum chordarum: vel diuersorum flatuum: aut aliquoꝝ huiusmodi. ¶ Deinde cum dicit.

i tex.se.

Quidãs soni iaiatorũ assimulãt voci i tribꝰ.

Te.c.90.

¶ At qui complura sunt animalium que non eliciūt vocem: vt ea que sanguinis expertia sunt. Et eorū que sanguinem habent pisces: atq; id non absq; ratione: siquidem sonus motio quedam aeris est. Sz qui vocez dicitur emittere vt acheloi fluuij pisces: ij bráchijs sane sonitant: vel aliqua simili parte.

¶ Multa autem animalium vocem non habēt: vt que sunt sine sanguine: τ sanguinem habentium pisces. Et hoc rationabiliter: siquidē motus sonus est. Sed qui dicuntur vocare: vt qui in acheleo: sonant branchijs: aut quodam altero huiusmodi.

¶ Ostēdit quoꝝ aīatoꝝ sit habere vocē: τ dicit ꝙ ēt multa animalia sunt q̄ nō hñt vocez: sicut oīa carētia sanguine: quoꝝ q̄tuor sunt genera: vt dr̄ in lib° d̄ aīalib°. s. mollia: q̄ habent mollē carnē exteri°: vt pulpi τ sepie: τ aīalia mollis teste: vt cancri: τ animalia dure teste: vt ostree: τ animalia anulosi corporis: vt apes τ formice: τ huiusmodi. Nullū enim hoꝝ hꝫ sanguinem neq; vocē. Et similiter ēt aliqua animalium hñtium sanguinem nō habēt vocē. s. pisces. Et h̄ rōnabiliter accidit: q2 sonus est quidam motus aeris vt supra dictū est. Huiusmodi aūt animalia nō respirāt aerē: τ iō nō habēt ꝓpriū sonū qui sit vox. Sed ꝙ aliqui pisces dicunt̄ habere vocez: sicut qui sunt in acheleo: qd̄ est ꝓpriū nomē fluuij: nō habēt ꝓpe vocem: sed faciunt quēdam sonū cū brāchijs q̄bus expellunt aquā: τ attrahunt aerem: aut aliquo alio instrumento motus. ¶ Deinde cum dicit.

li. 4. de hyst. aīalium ca. 9.

T. c. 83.

¶ Vox autem τ sonus est animalis: τ non quauis efficitur sine discrimine parte: sed cum aliquo percutiente aliquid τ in aliquo qd̄ quidem est aer sonus effici solcat: iure profecto vocem animalium ea solum habebunt que suscipiunt aerem.

T. c. 88. ¶ Vox autem sonus animalis est: τ non qualibet parte. Sed quoniam omne sonat verberante aliquo τ aliquid in aliquo. Hoc autē est: aer rationabiliter vtiq; vocabūt hec sola quecūq; suscipiunt aera.

¶ Ostēdit qd̄ sit organū vocis. Et circa hoc tria facit. Primo ondit ꝙ idē est organū vocis τ respiratiōis. Secūdo ostēdit ad quid respiratio sit vtilis. ibi (Jam enim respirato.) Tertio ondit qd sit organū respirationis. ibi (Organum aūt.) ¶ Dicit ḡ ṗ ꝙ q̄uis vox sit son° aīalis: nō tñ cuiuscumq; partis aīalis sonus est vox. Sed q2 ad generationez soni requirit̄ ꝙ sit pcussio alicuius ad aliqd τ in aliquo qd̄ est aer: rationabile est ꝙ illa sola animata vocem habeant que aerem respirando suscipiunt: τ ex eadē parte vnde respirant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Jam enim ipsa natura vt ad gustum τ locutionez vtitur lingua: quorum gustus quidem necessariū ē: quapropter pluribus inest: interpretatio vo est gratia boni: sic τ aere qui respiratiōe trahitur: ad duas vtitur operationes: ad internum inquam disponendum calorem: qd̄ quidem est necessarium: τ causam in alijs explicabim°: τ ad vocē ēt ꝯficiēdā ob bonū.

¶ Jam enī aere respirato vtitur natura in duo opera: sicut lingua: τ in gustum τ locutionez. Quorum quidez gustus necessarius est: vnde τ pluribus inest. Interpretatio autem est propter bene esse. Sic τ spiritu τ ad calorem interiorem tāq̄ necessarium: causa autē in alijs dicta est: τ ad vocem: vt sit qd̄ bene.

¶ Dicit ꝙ natura vtit̄ aere respirato ad duo opa: sicut ēt vtit̄ lingua ad gustū: τ ad locutionē: quoꝝ duoꝝ gustus est necessarius: est enim discretiuus alimēti ꝯuenientis q̄ ꝯseruat̄ animal: τ propter hoc plurib° animalibus iest. Sed iterpretatio q̄ fit p̄ locutionē est ad bene esse. Et similiter aere respirato natura vtit̄ ad mitigationē caloris naturalis: qd̄ est necessariū: τ huius cā dicta est in li° de respiratione τ expiratione: τ vtitur aere respirato ad formationē vocis: qd̄ est ad bene eē. ¶ Deide cū dicit.

¶ Instrumentum autem respirandi fauces sunt: pulmoq; id est gratia cuius est ista pars. Nam ea q̄ gradiuntur hac in parte plus habent caloris: q̄ cetera. Is preterea locus qui circa cor est: primus respiratione nimirum eget. Idcirco necessarium est aerem ingredi respiratione attractum.

¶ Organum autem respirationis: vocalis artaria est. Cuius autem causa hec pars est pulmo. Hac enim parte plus habent calore pedib° gradientia alijs. Indiget autem respiratione τ circa cor locus primus. Unde necesse est interius respirante ingredi aerez. T. c. 89.

¶ Ostēdit qd̄ sit organū respiratiōis: τ dicit ꝙ organum respiratiōis est vocalis artaria: q̄ est ordinata ad pulmonē: vt ei deseruiat per aeris attractionē. Aer enī necesse est vt recipiat̄ in pulmone: q2 aīalia gressiua hñt in hac p̄te plus de calore q̄ in alijs partib°. Pulmo enim ꝯiungit̄ cordi: in quo est principiū caloris naturalis: τ iō loc° q̄ est circa cor indiget respiratiōe ad refrigerium caloris naturalis. Dicit aūt (locus prim°) vel q2 est prim° post cor pulmo: vtpote ei vicinior: vel q2 cor est prima p̄s aīalis: τ q̄tuꝫ ad generationē: τ q̄tuꝫ ad causalitatē motus. τ p̄p̄ hoc necesse est vt aer ingrediat̄ ad pulmonē ad refrigeriū caloris naturalis cordis. Uel hoc qd̄ dicit q2 (in hac parte aīalia pedibus gradientia habent plus caloris alijs) intelligendū est alijs aīalibus. Manifestū est enī ꝙ aīalia habētia sanguinem habent plus de calore nāli. carētib° sanguine. Et in genere hñtiū sanguinem: hñt pisces minus de calore nāli. Et p̄p̄ h̄ aīalia carētia sanguine. τ pisces: nō respirāt: vt supra dictū ē. ¶ Deide cū dic. T. c. 87

¶ Quare vox est ictus aeris respiratione attracti: q quidez ab anima fit: ca/que his in partibus collocatur ad eam partem que gurgulio appellatur.

¶ Quare pcussio respirati aeris ab anima q̄ est in his ptibus ad vocalem artariam vox est. T. c. 90.

¶ Ex premissis vocis diffinitionem ꝯcludit. Et circa hoc duo facit. Primo ponit diffinitionē vocis. Scdo manifestat eā. ibi (Nō enī oīs.) Dicit ergo primo ꝙ q2 vox est sonus animati: τ ex illa p̄te qua aerem respirat. omnis aūt sonus est ex aliqua pcussiōe aeris: sequit̄ ꝙ vox sit respirati pcussio aeris ad artariā vocalē: q̄ qdē pcussio fit ab anima que est in his ptibus. i. ṗncipaliter in corde. Quāuis enim anima sit in toto corpore vt est forma aīalis: tñ vis eius motiua est principaliter in corde. Dat autē hec diffinitio p̄cām. Non enim vox est percussio: sed sonus ex pcussione causatus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non

¶ Nõ eni omnis quiuis animalis sonus vox est: vti diximus: fit enim vt ⁊ lingua sonus efficiat: ⁊ etiam vt tussientes efficiunt vocem spirantẽ aut respirantem: sed aerem detinentẽ: sed oportet ⁊ animatũ sit id qđ verberat: ⁊ aliqua cũ imaginatione. Vox eniꝫ sonus quidẽ est significatiuus: ⁊ nõ aeris ei⁹ qui respiratione trahitur: vti tussis: sed hoc ferit aereꝫ eũ qui est in gurgulione ad ipsum.

¶ Non eniꝫ omnis aialis sonus vox est. sicut dixinus. Est eniꝫ ⁊ lingua sonare ⁊ sicut tussientes. Sed opꝫ animatũ verberans ⁊ cum imaginatione aliqua. Significatiuũ enim qdã sonus est vox ⁊ nõ respirati aeris: sicut tussis: sed isto verberat eum qui est in artaria ad ipsam.

¶ Manifestat predictam diffinitionem. Et primo quantum ad hoc quod dixerat: ꝙ percussio vocalis est ab anima. Secũdo quantũ ad hoc quod dixit: ꝙ est aeris respirati. ibi (Signum autem.) Posuerat enim tria in diffinitione vocis. Percutiens scilꝫ animã. Percussum scilꝫ aerem respiratum. Et ad quod fit percussio: scilꝫ vocalẽ artariam: quorum tertium supra manifestauerat: vnde restabat ꝙ duo prima manifestaret. Dicit ergo primo ꝙ sicut supra dictuꝫ est: nõ omnis sonus animalis est vox. Contingit enim linguaꝫ facere aliquos sonos: qui tamẽ non sunt voces: sicut ⁊ tussientes faciunt sonum: qui tamen non est vox. Oportet enim ad hoc ꝙ sit vox ꝙ verberans aerem sit aliquid animatum: ⁊ cum imaginatione ad aliquid significanduꝫ. Oportet enim ꝙ vox sit sonus quidam significans: vel naturalr̃ vel ad placitum: ⁊ ꝑpter hoc dictuꝫ est ꝙ huiusmodi percussio est ab anima. Operationes eniꝫ animales dicunť que ex imaginatione procedunt. Et sic patet ꝙ vox non est percussio respirati aeris: sicut accidit in tussi. Sed id cui principaliter attribuiť causa generationis vocis est anima: que vtiť isto aere scilicet respirato ad verberandum aerem qui est in artaria ad ipsam artariam. Aer ergo non est principale in vocis formatione: sed anima que vtitur aere vt instrumento ad vocem formandaꝫ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Signũ autẽ est: non posse quenq̃ edere vocẽ spirantem aut respirantem: sed aerem retinentẽ. Detinens enim aerem hoc ipso nimirũ mouet. Patet aũt ⁊ quã ob causam pisces voceꝫ non fundunt: fauces eni non habent: at hanc partem nõ habẽt: qa nõ suscipiunt aerem: neq̃ respirãt. Sed qui ita dicunt vehemẽter aberrant. Quã autẽ ob causaꝫ ali⁹ s̃mo est.

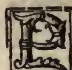
T.c.91. ¶ Signũ autẽ est nõ posse vocare respirantem neqꝫ expirantem: sed detinentẽ. Mouet enim isto retinẽs. Manifestũ aũt ⁊ qa pisces sine voce. Nõ eni hñt guttur. Hãc aũt partẽ nõ habẽt: qa nõ recipiũt aerẽ neqꝫ respirãt. Sed q dicũt sic: peccãt. Propter quã igit causam: altera rõ est.

¶ Ostendit aliam parteꝫ diffinitionis: scilicet ꝙ vox sit percussio aeris respirati: ⁊ dicit ꝙ signum huius est duplex. Unum quia animal non potest formare vocẽ neq̃ dum attrahit aerem respirando: neq̃ dum expellit expirando: sed dum retinet aerem: quia dum retinet: isto aere retento ⁊ percutiente aerem existentem in vocali artaria causat motum ad formationeꝫ vocis. Aliud signũ est ꝙ pisces non habent vocem: nõ enim habent guttur: id est vocalem artariam: ⁊ hanc partem non habent: qa non recipiunt aerem neq̃ respirant. Sed qui dicũt hoc ꝙ pisces respirant: peccant. Quare autem pisces non respirant alia ratio est: pertinet enim ad scientiam in qua considerantur particularia accidentia animalium.

¶ De odore vero ⁊ odorabili nõ eque bñ atqꝫ de hisce que dicta sunt: discernere determinareqꝫ possum⁹. Non eni sic patet quale quid sit odor: vt sonus: vel lumen: vel color. Cuius causa est nos non hr̃e hunc sensum exactũ: sed inferiorẽ cõpluriũ animaliũ sensu. Remisse nãq̃ homo olfacit: ⁊ nihil odorabilium percipit absq̃ dolore: vl' voluptate: ꝓpterea ꝙ sensus instumentũ huiusce non est exactum atqꝫ perfectum. Atqꝫ consentaneum est rationi: tã animaliuꝫ ea que duros oculos habent: sic sentire colores: vt non eorum percipiant differentias: nisi terrore contrarioqꝫ ipsius: q̃ hominum genus odores.

T.c.92. ¶ De odore aũt ⁊ olfatibili minus bene determinabile est dictis. Nõ eni manifestũ est quale qd sit odor sicut sonus: aut visibile: aut lumen. Causa aũt est: qa sensum hũc nõ habemus certum: sed peiorẽ multis aialib⁹. Praue eni odorat hõ. Et nihil odorat odorabilium sine leticia ⁊ tristitia: sicut non existente certo eo quo sentimus.

T.c.93. ¶ Rationabile autem sicut ⁊ fortes oculis colores sentire: ⁊ non per manifestas ipsis esse drĩas colorꝫ nisi terrentiũ: ⁊ non terrentiũ: sic aũt ⁊ odores hoiumgenus. Lec. XIX.

Postq̃ Philosophus determinauit de visibili ⁊ audibili: nunc tertio determinat de odorabili. Et diuiditur in partes duas. In pͥma determinat de odorabili vt sic. In secunda determinat de odorabili s̃m ꝙ imutat sensum olfatus. ibi (Est autem olfatus.) Circa primuꝫ duo facit. Primo determinat de odorabili s̃m se. In secũda de non odorabili s̃m ꝙ odoratu percipitur. ibi (Adhuc autem.) Circa primum duo facit. Primo ostendit difficultatem terminandi de odorabili. Secundo ostendit quomodo accipiatur cognitio odorabilium. ibi (Videť enim ⁊ analogia.) Dicit ergo primo ꝙ nõ ita bene determinari potest de odore ⁊ odorabili: sicut de ṕdictis sensibilibus: scilicet audibili ⁊ visibili: quia non manifestũ est nobis quid sit odor: sicut quid est sonus: aut quid est visibile: aut lumẽ: vel aliquid huiusmodi. Et huius causam assignat: quia sensum odoratus non habemus bonum qui perspicaciter et per certitudinem cognoscat suum obiectum: sed habemus eum peiorem multis alijs animalibus. Cuius ratio est. quia cum instrumentũ sensus debeat esse proportionatũ suo sensibili: sicut odor causatur ex calido ⁊ sicco: ita ad bonitatẽ istrumẽti odoratus exigitur victoria calidi ⁊ sicci. Homo autem habet cerebrũ in cuius vicino positum est instrumẽtũ olfatus: maius omnibus alijs aialibus s̃m ꝓportionem sui corporis: vt Phs dicit in libro de aialibus. vnde cũ cerebrum sit humidũ ⁊ frigidũ in se cõsideratũ: impediť in hoie bonitas olfatus: ⁊ ꝓpter hoc praue odorat homo: ⁊ nihil odorabilium ꝑcipit nisi qđ est s̃m aliquã excellentiã īducẽs delectationẽ aut ꝯtriuꝫ: qđ cõtingit ꝓp sensuꝫ q nõ est ꝑspicax ad certitudinalr̃ discernẽdũ de suo obťo. Unñ rõnabile est ꝙ hoiuꝫ genus sic se hẽt ad ꝑcipiẽdos odores: (Cur odoratũ peiorẽ multis aialib⁹ habemus. li° p. ca. ii)

ſicut ſe habēt aīalia habētia duros oculos: vt locuſte ⁊ qdam piſces ad ꝑcipiēdos colores: quos ꝓpter debilitatē viſus ex ineptitudine organi nō ꝑcipiūt niſi in quadam excellentia prout ex eis ingeritur eis aliquis terror vel eius contrarium. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Similē aūt rōnes ſubire videnſ odoratus ad guſtum: ⁊ odoris ſpeciei ad ſpecies ipſas ſapoꝝ. Uez exactiorē guſtū habemus ꝙ̄ odoratuꝫ: ex eo qꝫ guſtus tactus eſt quidā: queꝫ quidē ſenſuꝫ hō exactiſſimum hēt. Jn ceteris nāqꝫ ſenſibus vehemēter a ceteris aīalibus ſuperaſ: at tactu longe ceteris oībus excellentius percipit. Quapropter ⁊ prudentiſſimuꝫ eſt aīaliuꝫ. Judiciū autē eſt in hoīuꝫ genere ob hoc inſtrumentū ſenſus ingenioſos eſſe cbetcſue: ⁊ non ob aliud quicꝙ̄. Qui nāqꝫ ſunt duri carne: ij ſunt inepti mente. Qui vō ſunt molles carne: ij ſunt ingenioſi menteqꝫ dextri.

¶ Uideſ eni ⁊ analogiaꝫ habere ad guſtum: ⁊ ſimiliter ſpecies humorū cū his que ſunt odoris. Sed certiorē habemus guſtū ꝓpter id qđ ipſe quidā tactus eſt: hunc autē hēt homo ſenſum certiſſimū. Jn alijs eni deficit ab aīalibus
T.c.94. multis. ¶ Scđꝫ aūt tactū differēter certificat. vnde ⁊ prudentiſſimū aīalium eſt. Signū aūt in genere hoīum ſm ſenſum hūc igenioſos eſſe ⁊ non ingenioſos: ſm aliū aūt nullū. Duri eniꝫ carne: iepti mēte. Molles aūt carne bene apti.

¶ Oſtēdit quō inoteſcant nobis dr̄e odorū. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit ꝙ differētie odoꝝ nobis inoteſcunt per cōparationē ad dr̄ias ſapoꝝ. Scđo oſtendit quō rndent dr̄e odoꝝ differentijs ſapoꝝ. ibi (Eſt auteꝫ ſicut humor.) Dicit ergo pͥmo ꝙ ſenſus olfatus in hoīe videſ hr̄e quādā ꝯueniētiā ⁊ ꝓportionē ad guſtū: ⁊ ſilr̄ ſpecies humoꝝ: id eſt ſaporū ad ſpēs odoris. Unūqđqꝫ aūt ignotū cognoſciſ per id qđ eſt magis manifeſtū. Uñ cū ſpēs ſapoꝝ ſint nobis maxime manifeſte: ſpēs odoꝝ que ſūt nobis ignote ⁊ hn̄t affinitatē ad ſpēs ſapoꝝ: ſub eoꝝ ſilitudine a nobis cognoſcunſ. Spēs aūt ſapoꝝ ſūt nobis manifeſte: qꝫ ſenſum guſtus hēt homo certiorem ꝙ̄ alia aīalia: qꝫ guſtus eſt tact⁹ qdā: tactū aūt hꝫ certiſſimuꝫ alijs aīalibus: lꝫ in alijs ſenſibus deficiat a qbuſdā aīalibus. Sunt eni quedā aīalia que melius vident: audiunt: ⁊ olfaciunt ꝙ̄ homo: ſed homo ſm tactū multum differt in certitudine cognitionis ab alijs animalibus. Unde qꝫ hō hēt optimū tactū: ſequiſ ꝙ ſit prudentiſſimū oīum alioꝝ aīaliuꝫ. Et in genere hoīum ex ſenſu tactus accipimus ꝙ aliq ingenioſi ſunt vel nō ingenioſi: et nō ſm aliquē aliū ſenſuꝫ. Qui eni habēt durā carneꝫ: ⁊ ꝑ cōſequēs hn̄t malū tactū: ſunt inepti ſm menteꝫ: qui vō ſunt molles carne: ⁊ per ꝯn̄s boni tactus: ſunt bene apti mente. Unde etiā alia aīalia hn̄t duriores carnes ꝙ̄ homo. ¶ Sed videſ ꝙ aptitudo mentis magis reſpōdeat bonitati viſus ꝙ̄ bonitati tact⁹: qꝫ viſus eſt ſpiritualior ſenſus ⁊ plures dr̄ias rerū demonſtrat. ¶ Sed dđm eſt ꝙ duplici ex cauſa bonitatis mētis reſpōdet bonitati tactus. Prima rō eſt ꝙ tactus eſt fundamentū oīum aliorū ſenſuū. Manifeſtū eſt ꝙ organū tactus diffundiſ per totū corpus: ⁊ qđlibet inſtr̄m cuiuſcūqꝫ ſenſus eſt etiaꝫ inſtr̄m tactus: ⁊ illud ex quo aliquid diciſ eſſe ſenſitiuū eſt ſenſus tactus. Unde ex hoc ꝙ aliquid hēt meliorem tactū: ſequiſ ꝙ ſimplr̄ hēt meliorē ſenſitiuā nām: ⁊ per

Duplici ex cā bonitas mētis reſpōdet bonitati tact⁹.

ꝯſequēs ꝙ ſit melioris itellectus. Nā bonitas ſenſus eſt diſpoſitio ad bonitatē itellectus. Ex hoc autē ꝙ aliquis habet meliorē auditū vel meliorē viſum: nō ſequitur ꝙ ſit melius ſenſitiuus vel melioris ſenſitiue ſimplr̄: ſꝫ ſolum ſm quid. Alia ratio eſt: qꝫ bonitas tactus cōſequiſ bonitatē cōplexionis ſiue tēperantie. Cū eni inſtrumentū tactus nō poſſit eē denudatū a gn̄e tāgibiliū q̄litatuꝫ: eo ꝙ eſt ex elm̄tis cōpoſitū: opꝫ ꝙ ſit in potētia ad extrema: ſaltē ꝑ hoc qđ eſt mediū iter ea. Ad bonaꝫ aūt cōplexionē corꝑis ſequiſ nobilitas aīe: qꝫ oīs forma eſt ꝓportionata ſue mãe. vñ ſequiſ ꝙ q ſunt boni tactus: ſūt nobilioris aīe ⁊ perſpicacioris mētis. ¶ Queriſ aūt iteruꝫ cū tactus ſit certiſſimus ſenſuū: quare ſpecies odorū denominanſ magis a ſpecieb⁹ ſaporū ꝙ̄ a q̄litatib⁹ tāgibibilibus. ¶ Et dđm ꝙ odor ⁊ ſapor cauſanſ ex determinata cōmixtione q̄litatū elm̄tariū: ⁊ ideo ſpecies odoris magis correſpōdet ſpeciebus ſaporis ꝙ̄ ſimplicib⁹ qualitatibus tangibilibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Ut autē ſaporū alius dulcis: alius eſt amarus: ſic ⁊ odorum quoſdam dulces: quoſdā appellam⁹ amaros. Uerū quedā odorē habēt: ſaporēqꝫ ſimilis rationis: dulcem inquā ſaporē: dulcemqꝫ odorē: quedam ꝯtra. Similiter ⁊ acer eſt ⁊ acerbus odor: ⁊ acutus ⁊ pinguis. Nam quia odores non ſunt vti diximus manifeſti: ⁊ perinde atqꝫ ſapores: iō noīa odorum deducta ſunt a ſaporibus per ſimilitudinē reꝝ. Alius enim eſt dulcis: vt croci melliſqꝫ: alius acer: vt thimi ac huiuſcemodi rerum. Jdem ⁊ in ceteris modus ſeruatur.

¶ Eſt autem ſicut humor: hic quidē dulcis: ille vō amarus: ſic ⁊ odores ſunt. Sed alia qdem habent proportionalr̄ odorē ⁊ humorē. Dico aūt dulcem odorē ⁊ dulcē humorē: alia vō cōtrariū. Similr̄ aūt ⁊ acer ⁊ auſterus ⁊ acutus ⁊ pinguis eſt odor: ſed ſicut diximus ꝓpter id qđ non multū permanifeſti ſunt odores ſicut humores: ab his acceperūt noīa ſm ſilitudinē rerū. Dulcis quidē eni a croco ⁊ melle: acer aūt a thimo ⁊ hui⁹. Eodē autē modo ⁊ in alijs. T.c.95.

¶ Oſtēdit quō ſpēs odoris correſpōdēt ſpeciebus ſaporis: ⁊ dicit ꝙ ſicut humor .i. ſapor qdā eſt dulcis: ⁊ qdaꝫ amarus: ſic etiā ⁊ odores diſtinguūſ. Sed ſciendū eſt ꝙ quedā hn̄t ꝓportionalē odorē ⁊ ſaporē .ſ. dulceꝫ odorē ⁊ dulcē ſaporē: qdā vō per ꝯriū .ſ. ſuauē ſaporē ⁊ nō ſuaueꝫ odorē: vel ecōuerſo. Cuius rō eſt. qꝫ ſapor cōſiſtit in humido aqueo aliqualr̄ digeſto: odor aūt conſiſtit in ſicco aereo aliqualr̄ ꝯtēperato. Cōtingit aūt qñqꝫ vtrāqꝫ ſubſtātiā .ſ. ſubtilē aereā ⁊ aqueā groſſiorē ſm debitā ꝓportionē cōmixtā eſſe: ⁊ ſic eſt ſuauitas ſaporis ⁊ odoris. Si vō ſit debita ꝓportio in vno ⁊ non in altero: erit in vno ſuauitas ⁊ in alio nō. Et ſic dictū eſt de dulci ⁊ amaro q̄ ſunt extrema in ſaporibus que trāfferunſ ad odores: ita etiā ⁊ acetoſum ⁊ auſterū .i. ſtipticū aut pōticū ⁊ acutuꝫ: ⁊ pigue: odoribus attribuunſ. Sed lꝫ nō ſemꝑ in oībus correſpondeāt odores ſaporibus: tn̄ ſicut dixi: ꝑꝑ hoc ꝙ odores nō ſunt mlꝉtū manifeſti ſicut ſapores: acceperūt noīa odores a ſaporibus ſm ſilitudinē rerū: qꝫ vt in pluribus odores reſpōdēt ſaporibus. Dulcis eni odor et ſapor cauſaſ a croco ⁊ melle. Acer aūt a thimo ⁊ a ſilibus. Et ſilr̄ de alijs odoribus ⁊ ſaporibus. ¶ Deide cū dicit.

¶ Atqui sicut auditus est audibilis atqȝ iaudibilis: ⁊ visus visibilis atqȝ iuisibilis: ⁊ quisqȝ similiter sensuum: sic ⁊ odoratus est odorabilis atqȝ inodorabilis. Inodorabile aũt multipliciter dicit̃: naȝ ⁊ id qđ oino caret odore: neqȝ vnqȝ odoreȝ hře pōt: ⁊ id qđ exiguũ habet: ⁊ id etiã qđ malum tetrumqȝ hẽt odorem: hoc appellari nomine solet: similiter ⁊ ipsum ingustabile dicitur.

T.c.96. ¶ Adhuc autẽ sicut auditus ⁊ vnusquisqȝ sensum: hic quidem audibilis ⁊ non audibilis: ille ṽo visibilis ⁊ nõ visibilis: ⁊ olfatus odorabilis ⁊ nõ odorabilis. Nõ odorabile aũt aliđ qdẽ ƀm id qđ oino impoſ̃e est habere odoreȝ: aliud ṽo paruum habens ⁊ prauum: similiter auteȝ ⁊ non gustabile dicitur.

¶ Ostẽdit etiã quõ nõ odorabilia odoratu percipiunt̃: ⁊ dicit ꝙ sicut audit᷒ est audibilis ⁊ nõ audibilis: ⁊ visus est visibilis ⁊ nõ visibilis: cũ sit eadẽ potẽtia cognoscitiua oppositoꝝ: ⁊ ꝑuatio nõ cognoscat̃ nisi per habitũ: silr̃ olfatus est odorabilis ⁊ nõ odorabilis. Sed nõ odorabile dicit̃ duplr̃. Aut qđ oino nõ pōt hẽre odoreȝ sič corpa simplicia. Aut qđ hẽt parũ de odore aut malũ odorẽ. Et similr̃ intelligendũ est de gustabili ⁊ non gustabili.

¶ Fit aũt olfatus etiã per mediũ: aut aerẽ aut aquã. Etenĩ aĩaliũ ea q̃ in aqs degunt: vident̃ odorẽ sentire: tã habẽtia qȝ nõ hñtia sãguinẽ. Sicut ⁊ ea que versant̃ in aere. Horꝝ nãqȝ nõnulla odorẽ alimenti percipiunt eminus: perguntqȝ ad ipsum.

¶ Est autẽ omnis olfatus per mediũ vt aerem aut aquã. Et nãqȝ aquatica vident̃ odorẽ sentire. Similr̃ aũt ⁊ q̃cũqȝ cũ sanguine ⁊ sine sanguine: sicut ⁊ que in aere. Etenĩ horũ quedam a longe occurrunt ad alimentum: que ab odore mouentur.

Lectio. XX.

Postq̃ pħs determinauit đ odorabili: hic determinat de imutatione odoratus ab ipso. Et ꝑmo quãtũ ad mediũ. Scđo quãtũ ad organũ sensus. ibi (Est ãt odor sicci.) Circa ꝑmuȝ duo facit. Primo ostẽdit qđ sit mediũ istrumenti odoratus. Scđo mouet quandã q̃onẽ circa determinata. ibi (Unde dubiũ.) Dicit ergo ꝑmo ꝙ sensus olfatus imutat̃ ab odorabili per mediũ. s. aereȝ: aut aquã. Et ꝙ aer sit mediũ in olfatu manifeste apparet: q̃a nos ꝑ aerẽ odoramus. Unde oportuit manifestare aquaȝ esse mediũ in olfatu. Qđ quidẽ ostẽdit ꝑ hoc ꝙ aĩalia aq̃tica odorẽ sentiũt: nõ solũ illa que hñt sanguinẽ: sed etiã illa que sanguine carẽt: sicut ⁊ aĩalia que viuunt in aere. Qđ apparet ex hoc ꝙ quedã coꝝ de lõginquo veniũt ad alimentũ: qđ nõ posset esse: nisi iquãtũ ꝓuocant̃ ab odore: sicut pȝ de vulturibus q̃ ex mł̃tis diebus dñr ad cadauera ꝯuenire. ¶ Quõ aũt odor ad tã remota spatia diffundit̃: dubitatio est. ¶ Sciẽdũ itaqȝ est quosdam posuisse oẽs sensus quodã perfici tactu. Dicebãt enĩ oportere ꝙ sensus ⁊ sensibile se cõtingat ad hoc ꝙ sentiat̃. Aliter tñ estimabãt hoc accidere ĩ visu: ⁊ in alijs sensib᷒. Dicebãt enĩ ꝙ ex visu egrediebant̃ linee visuales progredientes vsqȝ ad rẽ visaȝ: ⁊ ex earũ contactu visibile videbat̃. In alijs aũt sensib᷒ dicebãt ꝙ ecõuerso sensibile ꝑueniebat ad sensuȝ. Et ꝙ in tactu ⁊ gustu hoc manifeste videt̃ accidere. Nã tãgibile ⁊ gustabile quodã ꝯtactu sentiunt̃: in auditu etiã idẽ videt̃ eẽ. Nã aer motus vsqȝ ad auditũ pertingit. Circa olfatũ etiã idẽ esse dicebãt. Ponebãt enĩ ꝙ a corꝑe odorabili resoluat̃ quedã fumalis euaporatio: que est subm odoris: ⁊ ꝑueniebat vsqȝ ad sensuȝ olfatus. Cã enĩ hui᷒ diuersitatis hec esse videt̃: q̃a antiquĩ nõ ponebãt nec percipiebãt aliq̃d de imutatione spũali medij: sȝ solũ de imutatiõe nãli. In alijs aũt sensib᷒ apparet q̃dã imutatio nãlis in medio: sȝ nõ in visu. Manifestũ est enĩ ꝙ soni ⁊ odores deferunt̃ ꝑ ventos vel ipediunt̃: colores aũt nullo mõ. Mãifestũ est etiã ꝙ ꝯrioꝝ coloꝝ spẽs ꝑ eãdẽ partẽ aeris deferunt̃ ad visuȝ: sič cuȝ vn᷒ videt albũ: alius nigrũ siľ existẽtes ĩ eodẽ aere ⁊ eodẽ aere vtẽtes pro medio. Qđ qdẽ in olfatu nõ accidit. Nã ꝯrij odores ẽt in medio se ĩpedire ĩueniunt̃. Et ideo non ꝑcipiẽtes ĩmutationẽ qua mediuȝ ĩmutat̃ a visibili: posuerũt ꝙ visus defert̃ vsqȝ ad rẽ visam. Sed q̃a ꝑcipiebãt imutationẽ qua mediũ imutat̃ ab alijs sensib᷒: credebãt ꝙ alia sensibilia deferent̃ ad sensuȝ. ¶ Sed manifestũ est ꝙ hoc in olfatu nõ pōt accidere. Cũ enĩ odor cadaueris vsqȝ ad quingẽta miliaria vel amplius a vulturibus sentiat̃: ipoſ̃e eẽt ꝙ aliqua corꝑalis euaporatio cadaueris vsqȝ ad tantũ spatiũ diffunderet̃. ꝑcipue cuȝ sensibile ĩmutet mediũ vndiqȝ ƀȝ eãdẽ distãtiã: nisi ipediat̃. Nõ aũt sufficeret ad occupandũ tantũ spatiũ: etiaȝ si totũ cadauer resolueret̃ in fumalẽ euaporationẽ: cũ sit certus terminus rarefactionis ad quẽ corꝑ᷒ nãle ꝑuenire pōt: qui est raritas ignis: ⁊ ꝑcipue cũ ꝑ huiꝰ odorẽ cadauer nõ appareat sensibilr̃ imutatũ. ¶ Et ideo dđm ẽ: ꝙ ab odorabili resolui quidẽ pōt fumalis euaporatio: q̃ tñ nõ ꝑtingit vsqȝ ad terminũ vbĩ odor ꝑcipit̃: sed imutat̃ medium spiritualr̃ vltra qȝ dicta euaporatio pertingere possit. Qꝫ autẽ spũalis imutatio sit a visibili magis qȝ ab alijs sensibilibus. rõ est: q: visibiles q̃litates ĩsunt corruptibilibus corꝑib᷒ ƀm ꝙ cõicant cũ corꝑib᷒ icorruptibilib᷒. vñ hñt eẽ formali᷒ ⁊ nobili᷒ qȝ reliq̃ sensibilia que sũt ꝓꝑa corruptibiliũ corporũ. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ Quocirca dubitationẽ hic locus hẽe videt̃: si cuncta quidẽ similr̃ olfaciunt: homo ṽo respirãs: non respirãs aũt: sed spirãs: aut detinẽs spũȝ non olfacit: neqȝ eminus neqȝ cominus: neqȝ si in ipsis naribus intus rem olentẽ posuerim᷒. Atqȝ sensum qdeȝ nõ fieri: si in instrumẽto sensus res ipsa sensu ꝑcipienda ponat̃: cõe oibus est. Sed nõ sentire sine respiratione propriũ hoium esse videt̃: qđ qdẽ experientia late patet. Quare ea que sanguinis expertia sũt: cũ nõ respirent: sensum quendã preter eos sensus qui dicantur alium habent.

¶ Unde ⁊ dubiũ videt̃: si oia qdẽ que sub odore fiunt similr̃ odorẽt. Homo aũt respirãs odorat: nõ respirãs aũt sed expirãs aut retinẽs spũȝ nõ odorat neqȝ a lõge neqȝ a ꝓpe: neqȝ si in nasum intus apponat̃. Et hoc quidẽ in ipso positũ quo sentit̃: isensibile esse oibus cõmune est: sed sine respiratiõe nõ sentire: ꝓpriũ est hoiuȝ. Manifestũ aũt est tentantibus. Quare sanguinẽ non habẽtia quoniã nõ respirant: altez vtiqȝ quendã sensum hñt preter eos qui dicti sunt.

¶ Mouet dubitationẽ circa predicta. Et ꝑmo obijcit ad vnã ꝑtẽ. Scđo ad aliã. ibi (Sed impoſ̃e est.) Tertio soluit. ibi (Uidet̃ aũt.) Dicit ergo ꝑmo ꝙ cũ etiã aquatica odorẽt ꝑ aquã: dubiũ videt̃ si oia similr̃ odorẽt q̃si habẽ

tia eũdẽ sensuz. Et videt q̄ nõ: q̃a hõ odorat dũ attrahit aerẽ respirãdo: qñ aũt nõ respirat attrahẽdo aerem: sed emittẽdo ipsuz expirat aut retinet spũm: nõ odorat neq̃ de lõge neq̃ de ꝑpe: etiã si poneret odorabile itus in naso. Sed hoc q̄ sensibile positũ supra sensuz nõ sentiatur cõe est oĩbus alijs sensibus vł aĩalibus. Sed q̄ odor nõ sentiat̃ sine respiratione hoc est propriũ hoĩb⁹. Et h̃ manifestũ est si q̃s tẽtare voluerit. Uñ cũ aĩalia nõ hñtia sãguinẽ nõ respirẽt: videt̃ q̄ hẽant aliũ sensum p̃ter olfatũ ꝛ alios sensus q̃ dicti sunt in hoĩe. ¶ Deĩde cuz dicit.

¶ At id esse non põt: quippe cũ odorẽ percipiãt: sensus eni rei tã male q̃ bene olentis olfatus sine controuersia est. Preterea a vehementibus ꝛ ipsa corrũpi vident̃ odoribus: a quibus ꝛ hõ corrũpit̃: vt bitu minis: sulfuris: ꝛ similiũ. Necesse est igitur ipsa olfacere: non respirantia tamen.

T.c.99. ¶ Sed impossibile est. siquidẽ odorẽ sentiunt. Odorabilis eni sensus ꝛ mali odoramẽti ꝛ boni odoramenti olfatus est. Amplius aũt ꝛ corrumpi vident̃ a fortibus odoribus ex quib⁹ hõ corrumpit̃: vt asphalto sulfure ꝛ hui⁹. Olfatũ quidẽ igit̃ hẽc neciũ etiã nõ respirantia.

¶ Obijcit in ɔ̃riũ duab⁹ rõnib⁹. P̃ria rõ est. q̃a sensus distinguunt̃ s̃m sensibilia. vñ cuz sensus olfatus sit sensus odorabilis. s. boni ꝛ mali odoramẽti: ꝛ hoc cõiter sentiatur tã ab hoĩe q̃ ab aĩalibus alijs nõ respirãtib⁹: seq̃t̃ q̄ idẽ sensus olfatus sit in hoĩe ꝛ in alijs aĩalibus. Alia rõ est: q̃a eiusdẽ sensus eadẽ sũt corruptiua: nõ eni visus patit̃ aliq̃d a sonis neq̃ auditus a colorib⁹. Sed sensus aĩalium non respirantiũ vident̃ corrũpi a grauib⁹ odorib⁹ ꝛ excellẽtib⁹ ex q̃b⁹ sensus hoĩs corrũpit̃. s. ab asphalto qd̃ est quedam confectio ex succis herbarũ: ꝛ a sulfure: ꝛ ab huiusmodi. ergo alia habent sensum olphatus sicut hõ: lz non respirent. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq̃ huius instrumentũ sensus in hoĩe perĩde videt̃ ab instr̃o differre taliũ aĩantiũ: atq̃ oculi differunt ab eoꝝ oculis animaliũ: que duros oculos habent. Nam aĩaliũ ea que molles oculos habent palpebras ipsas vti sepem ꝛ tegmen habent: quas nisi mouerint: ac aperuerint: non vident: vt late patet. At ea que duroꝝ sunt oculoꝝ: nihil habẽt profecto tale. Sed ilico res eas vident: que in perspicuo sũt. Sic igit̃ ꝛ instrumentum olfatus in hisce qui dicit̃ que non respirant velamine caret: perinde atq̃ oculus durus: vt diximus. In his autez que suscipiunt aerẽ hẽt velamen: qd̃ cuz respirant aperitur: venis meatibusue distentis. Et idcirco que respirant non olfaciunt in aqua: necesse est enim olfaciant respirando: at id in aqua facere nequeunt.

T.c.100 ¶ Uidet̃ aũt hoĩbus differre hoc sensitiuũ ad ea que alioꝝ aĩaliũ: sicut oculi ad ea que duroꝝ oculoꝝ sunt. Hec q̃dẽ eni hñt phragma ꝛ sicut velamẽ palpebras quas aliq̃s nõ mouens neq̃ retrahẽs nõ videt. Fortia aũt oculis nihil hui⁹ hñt: sed mox vidẽt que fiunt in lucido. Sic igit̃ ꝛ odoratũ: alijs qui idẽ sine operculo ẽ: sic oculis: alijs v̾o aerẽ recipientibus hẽre coopertimẽtum: qd̃ respirantibus discooperit̃ ampliatis venis ꝛ poris. Et ꝑpter hoc respirãtia nõ odorãt in aqua. Necessariũ eni est odorẽ pati respirantia: hoc autem facere in humido impõe.

¶ Soluit questionẽ: q̃a ista diuersitas in modo respirãdi nõ est ex diuersitate sensus: sed ex diuersa dispõne organi. Organũ eni olphatus in hoĩe differt ab organis alioꝝ aĩaliũ: sic̃ oculi hoĩuz differũt ab oculis duris quorũdaz aĩaliũ. Oculi eni hoĩuz hñt q̃dda phragma. i. pãnũ ad cooperiendũ. s. palpebras: vñ hõ nõ põt videre nisi quodã motu palpebre retrahant̃: qd̃ nõ accidit in aĩalib⁹ hñtibus duros oculos: sed stati vident ea quoꝝ spẽs fiunt in diaphano. Ita etiã ꝛ in aĩalibus nõ respirãtibus: organũ odoratus est sine operculo: sed in aĩalibus respirantibus hñt quoddã coopertulũ: qd̃ opz aperiri ampliatꝭ poris ꝑ respirationẽ. Et iõ aĩalia respirãtia nõ odorãt ĩ aqua: q̃a opz q̄ patiant̃ ab odore respirando: quod non potest fieri in aqua. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Est autẽ odor sicci: sicut humidi sapor. Ipsum v̾o instrumentum olfatus est potentia tale.

¶ Est aũt odor sicci sicut humor humidi. Odoratiuũ autem sensitiuum potẽtia hui⁹ est.

¶ Determinat de instr̃o olfatus: ꝛ dicit q̄ odor fundatur in sicco sicut sapor in humido. Organũ aũt odorat⁹ opz esse in potentia ad odorem ꝛ ad siccum: sicut organũ visus est in potentia ad colores ꝛ ad lucem.

¶ Gustabile aũt est quoddã tangibile. Atq̃ hec est causa vt ipsum non sit sensibile per medium corpus extraneũ. Neq̃ eni tactus tali medio percipit. Eni v̾o corpus etiam id in quo tanq̃ in materia: est ipse sapor qui gustu percipitur: humidum est: quod est tangibile quoddam.

¶ Gustabile autẽ est quiddaz tãgibile: ꝛ hec est causa quare non sit sensibile per medium extraneũ corpus. Neq̃ eni tactus. Et corp⁹ in quo est humor qd̃ est gustabile est in humido sic̃ in m̃ã. Hoc autẽ quiddã tãgibile. T.c.101. Lec. XXI.

Ostq̃ ph̃s determinauit de visibili ꝛ audibili et olfatibili: hic quarto determinat de gustabili. Et diuidit̃ in ptes duas. In prima determinat de gustabili ĩ cõi. In scd̃a de speciebus gustabilis. i. saporis. ibi (Spẽs aũt.) Circa p̄mũ tria facit. P̃io inq̃rit an gustabile ꝑcipiat̃ ꝑ mediũ. Scd̃o oñdit q̃d ꝑcipiat̃ per gustũ: q̃a gustabile ꝛ nõ gustabile. ibi (Sic̃ aũt.) Tertio q̃le oporteat ẽẽ organũ sensus gustus. ibi (Qm̃ ãt humidũ.) Hec eni tria circa alios sensus tractauit. s. mediũ ĩ quo sentit̃: id qd̃ sensu ꝑcipit̃: ꝛ organũ sensus: q̃ in gustu vt videbit̃ opz esse. Circa p̄mũ tria facit. P̃io oñdit q̄ gustabile nõ ꝑcipit̃ ꝑ mediũ extraneũ. Scd̃o excludit quãdã obiectionẽ. ibi (Uñ ꝛ si ĩ aqua.) Tertio oñdit q̃d req̃rat̃ ad h̃ q̄ gustabile ꝑcipiat̃. ibi (Nõ aũt facit.) Dicit ergo p̃io q̄ gustabile est q̃dda tãgibile. i. qd̃ tactu discernit̃. Et hec est cã q̃re nõ sentit̃ ꝑ mediũ qd̃ sit corpus extraneũ. Et dr̃ extraneũ qd̃ nõ est ps aĩalis. Sentiunt̃ eni sensibilia de q̃bus p̄us dictũ est ꝑ aerẽ aut aquã q̃ nõ sunt ptes aĩalis. Sed tact⁹ nõ sentit suũ obiectũ per mediũ extraneũ: sz ꝑ mediũ ɔiunctũ. Nã caro est mediũ in sensu tact⁹. vt ĩfra patebit. T.c.116. Et iõ cũ gustus sit q̃dda tact⁹: ꝛ gustabile sit q̃dda tãgibile nõ ꝑcipiet̃ gustabile ꝑ mediũ extraneũ. Qȝ aũt gustabile sit q̃dda tãgibile oñdit ꝑ h̃ q̄ humor. i. sapor qui est gustabile radicat̃ in hũido sic̃ in m̃ã ꝑpͣ. Humidũ aũt

est qōdā tāgibile. Unī māifestū est ꝙ gustabile est qōdā tāgibile. ¶ Sed si gustus est qdā tactus videt̄ ꝙ nō debeat distigui ꝯ tactū cū spēs nō diuidat̄ ex opposito contra genus: ꝛ sic sequit̄ ꝙ nō sūt qnque sensus: sed tm̄ quatuor. ¶ Sed dicit̄ ꝙ gustus ꝛ tactus pñt cōsiderari dupliciter. Uno mō quantū ad modū sentiēdi: ꝛ sic gustus est qdā tactus. Nā in tāgēdo suū obꝫ pcipit. Alio modo quātū ad obm: ꝛ ita opꝫ dicere ꝙ sicut se hēt obꝫ gustus ad obm tact⁹: sic se hēt sensus gust⁹ ad sensuꝫ tact⁹. Manifestū est aūt ꝙ sapor q est obm gustus non est aliq̄ q̄litas de q̄litatib⁹ simpliciū corpoꝝ ex qbus aial ꝯstituit̄: que sūt ꝑpria obiecta sensus tactus: sed causat̄ ab eis et fundat̄ in aliquo eoꝝ sic̄ in mā. s. in humido. Unī manifestū est ꝙ gustus nō est idē ꝙ sensus tactus: sed quodā modo radicat̄ in eo. Unde ꝛ cōsueuit de gustu distigui. ꝙ pōt accipi gustus ꝑut est discretiuus sapoꝝ: ꝛ pōt accipi vt est tactus quidā ꝑut discernit qualitates tāgibiles. s. alimenti: cuius sensus est tactus vt supra dictū est. Unde pħs dicit in 3° ethicoꝝ ꝙ circa delectationes gustus prout accipit̄ pmo modo: non est tēperātia: sed solū prout est tactus quidam. ¶ Deinde cum dicit.

Dubiū3. | Solo. Rão cōueniit vt nō pcnt gust⁹ ꝛ tactus. | Lec.20 t.c.28. ca.iz.

¶ Quapropter si etiā essem⁹ in aqua: dulce sane sentiremus in ipsa positum: ꝛ non sensus illius nobis ꝑ aquam: tanq̄ per medium esset: sed quia permixtuꝫ illud esset cuꝫ humido: quēadmodū in potione fieri solet. Color autem non hoc videt̄ modo ꝙ misceat̄: neq̄ de fluxibus. Non igit̄ vt est ibi: sic essē de medio dicere possumus: nullum eni extremū est mediū: vt dixim⁹: vt āt visibile ē color: sic ē gustabile sapor.

¶ Unde ꝛ si in aqua essemus: sentiremus vtiqꝫ appositū dulce. Non aūt eēt tūc nobis sensus per mediū: sed in eo qđ miscet̄ humido sicut in potu. Color aūt nō sic videt̄ in eo qđ miscetur: neqꝫ de fluxionib⁹. Ut qdē igit̄ mediū: nihil ē. Ut aūt color visibile. Sic gustabile hūor est.

¶ Excludit quandā obiectionē. Manifestuꝫ est eni ꝙ si aliqđ corpus saporosuꝫ dissolubile per aquā in aqua ponat̄: vtpote mel vel aliqd huiꝰ: et nos essemus in aqua: q̄uis distātes ab illo corpe saporoso: saporē tm̄ eius sentirem⁹ i aqua: ꝛ sic videt̄ ꝙ gustus suscipiat suū obiectū ꝑ aquā qđ est mediū extraneū. Et ideo ad excludēdū hāc obiectionē ꝯcludit ex dictis: ꝙ cū gustabile nō ꝑcipiat̄ ꝑ mediū extraneuꝫ: sequit̄ ꝙ si essemus in aq̄ sentiremus vtiqꝫ corpus dulce appositū in aqua distans a nobis: nō tm̄ eēt nobis sensus per mediū: sed ex eo ꝙ sapor ille permiscet̄ aqueo humido: vt accidit i potu: puta cū ꝑmiscet̄ aque vel vino mel vel aliqd huiꝰ. ipsa eniꝫ aqua imutat̄ nāli imutatione a corpe saporoso. Unde gustus nō percipit saporē corpis distātis vt est talis corpis sapor: nisi ꝭꝫ ꝙ aqua est imutata a tali corpe. Cuius signū est ꝙ gust⁹ nō imutat̄ ab aq̄ sic intēse: sic̄ natus est imutari a sapore corpis distātis: eo ꝙ sapor ille debilitat̄ per admixtionē aque. Sed color nō sic videt̄ per mediū: ꝙ. s. corpus coloratū admisceat̄ medio: aut aliqd ei⁹ defluat ad visuꝫ: vt Democritus ponebat: sed per spūalē inmutationē medij. Unde visus non percipit colorē vt aeris vł vt aque: sed vt corpis colorati distantis: ꝛ ꝭm eādē mēsurā. Si ḡ velimus cōparare gustum ad visum nihil est qđ sit mediū in gustu. sicut illud qđ est mediuꝫ in visu. Sed sicut color est visibile. i. obiectū visus: sic humor. i. sapor ē gustabile: id est obiectū gustus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atqui nihil absqꝫ hūiditate saporis efficit sensuꝫ: sed omne quod ipsius efficit: humiditatem aut actu aut potentia nimirū hēt vt salsum. Nam ꝛ ipsum liq̄scere potest facile: ꝛ se linguam vt patet cum liquescit humidiorem efficere potest.

¶ Nō aūt facit humoris sensum sine hūiditate: sꝫ hēt actu aut potētia hūiditatē vt salsuꝫ. Unī eni liquidū ipsum est ꝛ liquefactiuum lingue. T.c.102

¶ Ostendit qd reqrat̄ ad gustū ex quo mediū nō reqrit̄: ꝛ dic̄ ꝙ nullū saporosuꝫ facit sensuꝫ sui humoris. i. saporis sine hūiditate. Nā sic̄ color fit actu visibilis ꝑ lumē: ita sapor fit actu gustabilis ꝑ hūidū. Et ꝑꝑ h̄ opꝫ ꝙ gustabile vel actu hēat humiditatē aqueā sicut vinū vł aliquod huiꝰ: aut sit potētia humectabile: sic̄ qđ sumit̄ per modū cibi. Et ideo opꝫ vt sit saliua in ore que est bene liquida ꝛ liquefactiua lingue ꝑ quā ea q̄ sumunt̄ humectant̄: vt eoꝝ sapor percipi possit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vero sicuti visus est visibilis ꝛ inuisibilis: ꝛ tenebre nāqꝫ sunt inuisibiles: quas etiam visus discernit: ꝛ eius qđ valde splendidum est: ꝛ hoc enim inuisibile dicitur q̄q̄ nō eodē sed alio modo q̄ tenebre. Sicut igitur visus visibilis ꝛ inuisibilis est: ꝛ auditus similiter soni silentijqꝫ: quoꝝ alterū audibile: alteruꝫ inaudibile est: ꝛ etiā soni magni: perinde atqꝫ splendidi visus. Nam vt paruus sonus modo quoddam inaudibilis: sic etiam ꝛ magnus ac violentus. Inuisibile vero multifariā dici solet: quoddam perinde dicit̄ tale atqꝫ in ceteris etiā id quod impossibile est quoddā: hoc pacto vt aptū quidē sit id hēre quo videre possit: illo auteꝫ careat: aut hēat remisse vel praue: vt informe dicit̄ aut indoctū. Sicut igitur visus inquā visibilis ꝛ inuisibilis est: ꝛ auditus silr: sic ꝛ gustus gustabilis ꝛ ingustabilis est: qđ qdē aut exiguum habet: aut paruum: aut vastantē gustuꝫ saporem. Uidetur autem potabile ꝛ impotabile esse principium. Utrūqꝫ enim gustu percipit̄. Uerum alterū est prauū: gustūq̄ deuastat: alteꝝ est amicū nature: est autē potabile gustui cum tactu cōmune.

¶ Sicut aūt visus visibilis est ꝛ inuisibilis: tenebra aūt inuisibilis est: iudicat aūt ꝛ ipsam visus. Adhuc aūt ꝛ valde splendidi est: eteni hoc inuisibile est. alio aūt mō a tenebra. Similr auteꝫ ꝛ auditus soniqꝫ ꝛ silentij: quoꝝ aliud audibile: aliud nō audibile ꝛ magni soni: sicut visus est splendidi. Sicut eni paruus sonus inaudibilis quodā modo: sic ꝛ magnus ꝛ violentus. Inuisibile aūt aliud quidē oīno dicit̄: sicut ꝛ in alijs impoſe: aliud autē q̄uis aptum natum nō hēt: aut praue: sicut qđ sine pedibus est: ꝛ sine gradu dicit̄. Sic autem gustus gustabilisqꝫ ꝛ non gustabilis. Hoc aūt est paruū aut prauū habēs humorē: aut corruptiuū gustus. Uidet̄ autem principiū esse potabile ꝛ non potabile. Gustus eni quidā ambo. Sed hoc qdē vt prauū ꝛ corruptiuū gustus. illud autē ꝭm nām. Est autem cōmune tactus ꝛ gustus potabile. T.c.103

¶ Ostēdit qd percipiat per gustū: et dicit quod sicut est de visu et auditu: sic est de gustu. Visus enim cognoscit visibile et
t.c.71. inuisibile vt supra dictū est. Inuisibile enim est tenebra de qua visus iudicat. Et similiter illud qd est valde splēdidū vt sol dicitur inuisibile: sed alio modo quam tenebra. Nā tenebra dicitur inuisibile propter defectū luminis: splēdidū aūt propter abūdantiā corrūpentis sensum. Et similiter auditus est audibilis .s. soni et nō audibilis: vt silētiū: qd est priuatio soni: et etiā nō audibilis .i. soni male audibilis: qui vel propter sui excellentiā corrūpit sensum: vel propter sui prauitatē non sufficienter sensum imutat. Sic etiā est in oībus quae sm potētiā et ipotentiā dicuntur. Nā ipossibile dicitur in oībus aut qd nō habet qd natū est habere: aut qd praue habet. Sicut nō gressibile dicitur aial: et qd penitus caret pedibus: et qd est claudū aut debile pedibus. Similiter aūt et gustus et gustabilis et nō gustabilis. Non gustabile aūt dicitur dupliciter: qd aut parū habet de sapore: aut malū saporē: aut nimis violentū ad corrūpēdū sensum. Et quia gustabile est humidū aqueū qd est potabile: et hoc est pncipiū saporis .s. humidū aqueū: videtur quod potabile et nō potabile sit pncipiū eorum quae gustu pcipiuntur. Gustus enim percipit ambo: sed vnū vt prauū et corruptiuū sensus .s. nō potabile: aliud aūt vt cōueniēs sm nām .s. potabile. Sicut autē gustabile percipitur gustu put gustus est quidā sensus discretus a tactu: ita potabile et nō potabile percipitur a gustu put gustus est qdā tactus. Nā potabile est cōe et tactus et gustus. Tactus quidē iquantū est humidū: gustus aūt iquātū est humidū saporabile. Manifestū est ergo quod delectationes quae sunt in cibis et potibus inquātū sunt sensibilia et potabilia: ptinēt ad gustū inquātū est tactus qdā
capi.12. vt dicitur in 3° ethicorū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vero cum gustabile sit humidum: necesse est et instrumētū sensus ipsius neque humidū esse actu: neque etiam tale: vt humectari nō possit: humidumque euadere. Patitur enim aliquid gustus ab ipso gustabili: ea nimirū ratione qua gustabile est. Necesse est igitur instrumentū gustus: potentia quidem humidum esse: humectari autem actu. Ita autē humectari: vt eius conseruetur cum humectatur et ratio.

T.c.104 ¶ Quoniā aūt humidū quidē est gustabile: necesse sensitiuū ipsius neque humidum esse actu: neque impossibile fieri humidū. Patitur enim aliqd gustus a gustabili sm quod gustabile est. Necessarium est ergo humectatū fore qd possibile humectari saluatū: nō humidū aūt gustatiuū sensitiuū.

¶ Ostendit quale debeat esse instrumētū gustus. Et primo ponit veritatē. Secūdo manifestat eā per signū. ibi (Signū autē.) Dicit ergo primo quod quia illud qd est gustabile oportet esse humidum et saporosum: necesse est organum gustus neque esse humidū actu neque saporosum sm seipsum: neque esse tale quod nō possit fieri humidū: sicut istrumētū visus est quod nō habet colorē: sed est susceptiuū coloris. Et hoc ideo est: quia gustus patitur aliqd a gustabili sm quod est gustabile: sicut quilibet sensus a sensibili. Unde cum gustabile iquantū gustabile sit humidū: necesse est quod organū gustus inquantum est iam passum sit humectatum: et tamen saluatur in sua natura vt sit gustatiuū: id est potēs gustare: cum possibile est humectari: non tamē est humidum actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Signum autem est linguam neque cum est valde sicca neque cū est nimirū humida sentire. Is enim tactus fit humidi primi perinde atque si cum pregustauerit quispiam vehementē acremue saporem: deinde aliū gustet: et vt in egrotantibus fit: quibus cuncta videntur amara: quia ligua sentiāt tali humiditate referta.

¶ Signū aūt neque siccā existentē linguā sentire: neque multū humidā. Hic enim tactus fit primi humidi: sicut cū aliquis qui ante gustauit forte humorem: gustet alterum: et vt laborantibus amara omnia videntur: propter id quod ligua plena huiusmodi humiditate sentit.

¶ Ostendit qd dixerat per signum dicens: quod signum predictorum est: quod neque lingua existēs sicca potest sentire: neque existens multū humida: quia cum existit valde humida: precedente: domināte humiditate fit in ea tactus et sensus precedētis humidi et nō superuenientis: sicut cū aliquis ante gustauerit aliquē forte saporē: postea si gustet alterum: nō percipiet ipsum: quia adhuc manet sensus primi humoris in lingua. Et similiter laborātibus .i. febricitantibus: omnia videntur esse amara: propter hoc quod sentiunt per linguam plenā humiditate huiusmodi: scilicet cholera que est amara. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Species autem saporum ita sese habēt: queadmodū colorū. Dulce nāque et amarū cōtraria simplicia sunt. Heret autē dulci quidē pingue: amaro autē salsum. At inter hec collocantur: acre: acerbum: acidum: atque acutū. He nāque fere differentie videntur esse saporū. Quare gustus quidē instrumentū id est qd est potētia tale: gustabile autem id qd ipsum actu facere pōt.

¶ Species aūt humorum sicut et in coloribus: T.c.105
simplices quidē cōtrarie sūt: sicut dulce et amarum. Habite autē sunt cum hac quidē pingue: cum illa vero salitum: media autē horū acre et austerū: et ponticum et acutū. Fere enim he videntur esse humorū differentie. Quare gustatiuū est potentia huiusmodi. Gustabile autem est faciunm actu huius.

¶ Determinat de speciebus saporum: et dicit quod sicut in coloribus simplices colores sunt cōtrarij: vt albū nigro: sic in saporibus simplices sunt cōtrarij: vt dulce et amarū. Species aūt saporum hite .i. immediate cōsequētes simplices spēs sunt pingue qd sequitur dulce: et salsum qd sequitur amarū. Media aūt horum sūt acetosum et austerū et ponticū et acutū: que duo in idē reducuntur. Ad has aūt septē spēs saporum fere videntur reduci oēs alie. Cōsiderādū est aūt circa has species quod quamuis sapores causentur a calido et frigido et humido et sicco: et cōtraria sunt: que maxime distant: nō tamen sm maximā distantiam calidi et frigidi et humidi et sicci attenditur cōtrarietas in spēbus saporum: sed sm ordinem ad gustū put natus est imutari a sapore: vel cū horrore vel cum suauitate. Unde non est necessariū quod dulce vel amarū sit maxime vel calidū vel frigidū vel humidū vel siccum: sed maxime se habeat in tali dispōne per quā comparatur ad sensum gustus. De generatione aūt saporū in libro de sensu et sensato determinatur. Ultimo aūt concludit quod gustatiuum .i. sensus gustus vel organum eius est in potentia ad saporem et species eius: gustabile autem est qd potest reducere ipsum de potentia in actum.

¶ De tāgibili autem et tactu eadem ratio est. Nam si tactus nō vnus sit sensus: sed plures: necesse est et ea que tactu percipiuntur plura sensibilia esse. Dubitationem

tionem autem iste locus habere videtur. Dubitabit autẽ non iniuria quispiam. vtrum plures sint tactus an vnus tm̃. Et de instrumento tactus quid tandez sit: vtrum ipsa caro: ꝛ id qd̓ in ceteris simile est carni: an ita non sit: sed id quidem ipsum sit sensus huiusce medium: instrumentum autem ipsius primuz: aliud quoddam sit intus.

T.c.106 ℭ De tangibili autem ꝛ tactu eadem ratio. Si enim tactus non est vnus sensus sed plures. necessarium ꝛ tangibilia sensibilia plura esse. Habet autem dubitationem vtrum plures sint aut

T.c.107 vnus. Et quid est sensitiuum tangibilis. vtruz caro ꝛ in alijs proportionale: aut non: sed hoc quidem est medium: primum autem sensitiuũ aliud quiddam est intus. Lec. XXII.

Postq̃ determinauit Phs de sensibilibus fz alios sensus: hic determinat vltimo de sensibili fm tactũ: q2 tactus inter alios sensus videt̃ esse minus spũalis: lz sit oium aliorũ sensuum fundamentũ. Diuidit̃ aũt hec ps in duas partes. In pᵃ determinat q̃sdã dubitatiões circa sensum tactus. In scd̃a ondit v̓itatẽ circa hũc sensuz. ibi (Ois aũt videt̃.) Circa p̊mũ duo facit. Primo mouet qões. Secũdo determinat eas. ibi (Ois eteni sensus.) Dicit ergo p̊mo ꝙ q̃tũ ad ea de qbꝰ ingrendũ ẽ eadẽ rõ est: siue loq̃mur de tãgibili siue de tactu. Qd̓ enim d̓r de vno opz dici de altero: q2 si tactus nõ est vnus sensus fz pl'es. necesse est ꝙ tangibilia nõ sint vnũ genus sensibiliũ: sed pl'a. Ideo autẽ hic dicit: q2 intentio sua est primo determinare de sensibilibꝰ: postmodũ determinabit de sensu. Quia v̓o in his que circa tãgibile ꝛ tactũ dicẽda sunt: circa sensum tactus qões mouebit propter hoc ꝙ cõmodiꝰ possunt ptractari qões iste circa tactũ q̃ȝ si moueant̃ circa tangibile: idcirco hanc excusationẽ premittit ostendens ꝙ nõ refert vtꝝ de tactu vel tangibili loq̃mur. Mouet ergo duas qões circa tactũ ꝛ tangibile. Quaruz prima talis est. Utrũ sint plures sensus tactus. an vnus tm̃. Secunda dubitatio est qd est sensitiuum. i. organũ sentiendi in tactu. vtrum. s. caro sit organũ sensus tactus in aialibus brutibus carnẽ q̃ sunt aialia brũtia sanguinem: ꝛ in alijs q̃ carẽt sanguine aliqd ꝓportionabiliter rñdẽs carni. Aut non est ita: sed caro qdẽ ꝛ illud qd̓ ꝓportionabiliter ei rñdet est mediũ in sensu tactus. Sed primũ organum sensus tactus est aliqd intrinsecum circa cor vt dicitur in libᵒ de sensu ꝛ sensato. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Omnis enim sensus vnius cõtrarietatis esse videtur: vt visus: albi: nigriq3: ꝛ auditus: acuti: grauisq3: ꝛ gustus: dulcis: atq3 amari. At in tangibili plures insunt contrarietates vt patet. est enim calidum: frigidum: humidum: siccum: molle: durum: ꝛ istiusmodi alia.

ℭ Omnis etenim sensus vnius cõtrarietatis esse videtur: vt visus albi ꝛ nigri: auditus grauis ꝛ acuti: gustus amari ꝛ dulcis. In tangibili autem multe insunt contrarietates: calidum: frigidum: humidum: siccum: durum: molle: ꝛ aliorum quecunq3 sunt huiusmodi.

ℭ Determinat premissas dubitationes. Et p̊mo pᵐᵃ. Secũdo scd̃az. ibi (Utꝝ aũt circa primuz tria facit. Primo ostẽdit ꝙ nõ est vnus sensus tactus sed plures. Scd̓o soluit positaz rõnẽ. ibi (Habet aũt solutionẽ.) Tertio iprobat solutionẽ. ibi (Sed ꝙ sit.) Rõ aũt quã primo ponit talis est. Ois enim vnus sensus v̓r esse vnius ɔ̃rietatis: sicut visus albi ꝛ nigri: auditus grauis ꝛ acuti: gustus amari ꝛ dulcis. Sed in tangibili qd̓ est obiectum tactus sunt multe ɔ̃rietates. s. cali. ꝛ frigi. humi. ꝛ sic. duruz ꝛ molle: ꝛ quedam alia huiusmodi: vt graue: ꝛ leue: ꝛ acutum ꝛ hebes: ꝛ similia: ergo tactus nõ est vnus sensus: sed plures. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Sed esse videtur ad hanc dubitationem quedam solutio. Nam in ceteris etiam sensibus plures sunt contrarietates. In voce nanq3 non soluz est acumẽ ꝛ grauitas: sed etiam magnitudo ꝛ paruitas: ꝛ leuitas ꝛ asperitas vocis: ꝛ alia huiuscemodi. Sũt ꝛ circa colorẽ differẽtie alie tales.

ℭ Habet autem solutionem quandam ad hanc dubitationem: ꝛ ꝙ in alijs sensibus sunt cõtrarietates plures: vt in voce non soluz acumen ꝛ grauitas: sed ꝛ magnitudo: ꝛ paruitas: ꝛ lenitas: ꝛ asperitas vocis: ꝛ similia alia. Sunt aũt ꝛ circa colorẽ differẽtie huiusmodi altere. T.c.108

ℭ Ponit quãdã apparentẽ solutionẽ ad predictã dubitationẽ: ꝛ dicit ꝙ aliquis potest habere solutionẽ ad predictam dubitationẽ per hoc ꝙ in alijs sensibus videntur esse plures cõtrarietates: sicut in auditu. Nã circa vocez audibilẽ nõ solũ põt attẽdi cõtrarietas acuti ꝛ grauis: sz ẽt magnitudo ꝛ paruitas vocis: ꝛ lenitas ꝛ asperitas eiꝰ: ꝛ aliq̃ alia similia. Et similiter circa colorẽ pñt inueniri alique alie differẽtie preter cõtrarietatem albi ꝛ nigri: sicut ꝙ aliquis color est intensus ꝛ alius remissus: aliqs pulcher: ꝛ aliquis turpis: ꝛ tamẽ per hoc non tollit̃ quin auditus sit vnus sensus ꝛ similiter visus. Unde multiplex cõtrarietas tangibilium nõ videtur impedire: quo minus tactus sit vnus sensus. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Uerum quidnam sit vnum obiectum tactui: sicut vnum est auditui sonus: non esse manifestum videt̃.

ℭ Sed ꝙ sit vnuz subiectũ sicut auditui sonus sic tactui: non est manifestuz.

ℭ Excludit positã solutionem: ꝛ dicit ꝙ oium ɔ̃rietatũ q̃ sunt circa audibilia est vnũ subm. s. sonus: ꝛ similiter color circa visibilia. Sz nõ potest īueniri aliqd vnũ qd̓ sit cõe subm oium ɔ̃rietatuz q̃ sunt circa tangibilia: ꝛ pp̄ h̓ nõ v̓r esse vnũ genus tangibiliũ. vnde neq3 vnus sensus tactꝰ. ℭ Ad euidẽtiã aũt coꝝ q̃ hic dicunt̃ ɔsiderare oz: ꝙ distictio potẽtiaꝝ ꝛ obiectoꝝ ꝓportionabilis est. Unñ cũ vnus sensus sit vna potẽtia: opz ꝙ ei sensibile corrñdens sit vnũ genus. Oñsum est aũt in. 10. meta. ꝙ in vno genere est vna prima ɔ̃rietas. Unde opz ꝙ circa obiectũ vnius sensus: attẽdat̃ tm̃ vna p̊ma ɔtrarietas. Et iõ hic dicit Phs ꝙ vnius sensus est vnius ɔ̃rietatis. Pñt tamẽ in vno genere esse plures ɔ̃rietates post primã: vel p modũ subdiuisionis: sicut in genere corpoꝝ. p̊ma ɔ̃rietas est animati ꝛ iaiati. Et q2 aiatũ corpus diuidit̃ p sensibile ꝛ insensibile: ꝛ vlterius sensibile p rationale ꝛ irrationale: multiplicãtur ɔ̃rietates in genere corpis. Uel sunt plures ɔ̃rietates vnius generis p accidẽs: sicut in genere corporis est ɔ̃rietas albi ꝛ nigri: ꝛ fm oia q̃ corpori accidere pñt. Et per hunc modũ intelligẽdũ est: ꝙ circa sonum ꝛ vocẽ preter p̊mã ɔ̃rietatẽ grauis ꝛ acuti q̃ est per se: sũt alie ɔ̃rietates q̃si per accidens. In genere aũt tangibiliũ

sunt plures prime 9rietates per se: que tñ oẽs quodãmo
do reducunt ad vnũ subm: ⁊ quodãmodo nõ. Potest enĩ
vno modo accipi subm 9rietatis ipsuʒ genus qd̃ cõpara
tur ad differentias 9trarias: sicut potẽtia ad actum. Alio
modo potest accipi subiectum 9rietatũ suba que ẽ subʒ
generis cuius sunt cõtrarietates: sicut si dicamus ꝙ cor
pus coloratum est subiectum albi ⁊ nigri. Si igitur loq̃
mur de subiecto qd̃ est genus: manifestũ est ꝙ nõ est idẽ
subiectum oĩum qualitatũ tangibiliũ. Si autem loqua
mur de subiecto que est suba: vnũ subiectum est oĩuʒ eo
rum. s. corpus pertinens ad 9sistentiam aĩalis. Unde in
fra dicit Philosophus: ꝙ tangibiles qualitates sunt cor
poris ſm ꝙ est corpus quibus. s. elemẽta corporis distin
guunt abinuicem. Horum enim est sensus tactus discre
tiuus que ad cõsistentiam corporis animalis pertinent.
Unde formaliter loquendo ⁊ ſm rationem sensus: tact⁹
non est vnus sensus: sed plures. Subiecto autẽ est vnus.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Huius autem vtrum instrumentũ tactus intus sit:
post carnem an non sit: sed statim sit ipsa caro: id nõ
esse signum videtur: sensum inquã illico fieri: cũ res
tactu percipiende tanguntur. Etenĩʒ si quis nunc cir
ca carnem subtilem pellem extenderit: deinde reʒ ta
ctu percipiendaʒ tetigerit: sensus statĩ similiter fiet:
⁊ tamen in illa pelle tactus instrumentũ non est. Qd̃
si copulata fuerit: veloci⁹ vt pʒ: sensus pceptio fiet.

T.c.109 ¶ Utrum autem est sensitiuum intus aut non: ſʒ
mox caro: nullum videtur esse signum fieri sen
sum simul cum tactu. Etenim nunc si aliquid
circa carnem extenderit vt pellem faciens simi
liter sensum mox tactum insinuat: ⁊ tamen cõ
stat ꝙ non est in hoc sensitiuum. Si auteʒ ⁊ cõ
naturale fuerit: citius vtiqʒ pertiget sensus.

¶ Pertractat scd̃am q̃õnem. Et circa hoc duo facit. Pri
mo docet veritatẽ. Scd̃o 9cludit quoddã qd̃ pertinet ad
manifestationẽ prime q̃õnis. ibi (Propter qd̃ talis ps.)
Circa primũ sciẽdũ est ꝙ posset alicui videri: ꝙ caro eẽt
organũ sentiẽdi ſm tactum hac rõne: q2 statim ad tactũ
carnis sentimus tangibilia. Dicit ergo ad excludendum
hãc rõnem ꝙ ad iudicandũ vtrũ organũ tactus sit itus:
vel nõ sed statim caro sit organum tactus: nõ videt̃ esse
sufficiẽs signũ hoc ꝙ simul cum caro tangitur fit sensus
tãgibilis. i. sentitur: q2 ⁊ nũc si aliquis supra carnem ex
tẽderet aliquã pelliculã aut telã subtilẽ: stati ad tactum
ipsius qd̃ superextẽderet̃ carni sentiret̃ tangibile. Sed tñ
constat ꝙ organũ sensus tactus non esset in illa pelle su
perextẽsa. Et iterũ manifestũ est: ꝙ si illa pellis superex
tẽsa fieret 9naturalis hoĩ: citi⁹ per eã sentiret̃. Uñ lʒ ad
tactũ carnis q̃ est hoĩ connãlis statim tangibile sentiat̃:
nõ tñ seqtur ꝙ caro sit organũ tactus: sed est quoddam
mediũ connaturale. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Quapropter talis pars corporis perinde sese habe
re videtur: atqʒ si circunfusus aer coniunct⁹ esset no
bis: ac copulat⁹. Tunc enim vno quodam instrumẽ
to profecto sonum: ⁊ colorem: ⁊ odoreʒ: videremur
sentire: ⁊ vnus quidem videretur esse nimirum sen
sus: visus: audit⁹: atqʒ olfatus. Nunc autem q2 scitũ
ctum ẽ id per qd̃ fiunt motus: patet instrumenta iaʒ
dicta sensuum esse diuersa. In tactu autem idipsum
nunc latet. Fieri enim nequit vt ex aere vel aq̃ cor
pus animatum tñmodo 9stet: quippe cum solidum
quoddam esse oporteat. Restat igitur vt ex his atqʒ
terra sit mixtum: quale ẽ ipsa caro: ⁊ id qd̃ vicẽ ipsi⁹
subit. Quare necesse ẽ ipsum corpus copulatum me
dium esse inter instrumentum ipsi⁹ tact⁹: ⁊ res ipsas
tangibiles: per qd̃ fiunt ipsi sensus: q qdẽ sunt plẽs.

¶ Propter qd̃ talis pars corporis videtur sic T.c.110
se habere sicut si circulariter nobis adunat⁹ es
set aer. Videremur enim vno quodam sentire
⁊ sonum ⁊ odorem ⁊ colorem: ⁊ vnus quideʒ
sensus esse auditus ⁊ visus ⁊ olfatus. Nũc au
tem quoniam determinatuʒ est per qd̃ fiũt mo
tus: manifesta sunt predicta sensitiua altera eẽ.

¶ In tactu autem hoc quideʒ nunc inmanife T.c.111
stum est. Ex aere quidem eniʒ aut aqua impos
sibile est constare animatum corpus. Oportet
enim firmum esse. Relinquitur autem mixtum
ex terra: ⁊ ex his eẽ vt vult caro ⁊ proportiona
le. Quare necessarium est ⁊ corpus esse qd̃ me
dium tactui adunatum per quod fiant sensus
cum sint plures.

¶ Cõcludit quoddã qd̃ valet ad manifestationeʒ prime
q̃õnis: ⁊ dicit ꝙ q2 caro est sicut medium 9naturale ĩ sen
su tactus: videt̃ ꝙ hec pars corporis sic se habeat ad sen
sum tactus: sicut si aer qui est circa nos esset 9naturalis
nobis. Videretur enim tũc ꝙ aer ille esset organũ in vi
su: auditu: ⁊ olfatu: q̃uis sit mediũ: ⁊ ita videremur vno
organo sentire sonũ: ⁊ odorẽ ⁊ colorem: ⁊ p 9sequẽs vide
retur esse vnus sensus auditus: visus: ⁊ olfatus. Sed nũc
q2 mediũ per qd̃ fiunt motus dictoꝝ sensibiliũ ẽ (deter
minatũ). i. distinctum a nobis: manifestum est ꝙ nõ est
organũ. Et itẽ manifestũ est. ꝙ diuersa sunt organa triuʒ
sensuum dictoruʒ: ⁊ per 9sequens ꝙ sunt diuersi sensus.
Sed in tactu hoc nõ est manifestũ: q2 mediuʒ est 9natu
rale nobis. Et huius diuersitatis rationem assignat. Aer
enim ⁊ aqua que sunt media alioꝝ sensuum: nõ pñt esse
9naturalia nobis: q2 impossibile est ꝙ ex aere puro ⁊ ex
aqua pura consistat aĩatũ corpus. Cuʒ enim sint corpora
humida ⁊ fluxibilia nõ sunt firma neqʒ bene terminabi
lia in seipsis. sed solũ termino alieno. Corpus autem aĩa
tum oportet esse firmũ ⁊ in se terminatuʒ. vnde oportet
ꝙ sit mixtuʒ ex terra ⁊ aere ⁊ aqua: sicut vult se habere
id est sicut exigit caro in aĩalibus habentibus carnem: ⁊
illud qd̃ pportionabile est in aĩalibus non habentib⁹ car
nem. Et sic illud corpus qd̃ est mediũ in tactu. s. caro: po
test eẽ adunatũ id est naturaliter vnitũ tactui: ita ꝙ per
ipsum sicut per medium cõnaturale: fiant plures sensus
tactus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Indicat autem plures esse: tact⁹ iste qui in lingua
cõsistit. Nam eadeʒ in parte ⁊ omnes res tangibiles:
⁊ saporem etiam sentit. Si igitur ⁊ cetere partes car
nis sentirent saporem: vnus idemqʒ tunc sensus vi
deretur: esse profecto gustus ⁊ tactus. Nunc autem
q2 nõ fit 9uersio: duo diuersi sensus eẽ cẽsentur.

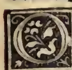
¶ Demonstrat autem ꝙ plures sint qui in lingua T.c.112
tactus. Omnia enim tangibilia sentit ſm ean
dem partem ⁊ humorem. Siquidem igitur ⁊

alia caro sentiret humorē: videret̄ vn⁹ ⁊ idē eē sensus: gustus ⁊ tactus. Nunc autē sunt duo: propter id qđ non conuertitur.

℄ Ponit quoddā aliud ad idē māifestādū: ⁊ dicit ꝙ hoc idē demonstrat̄ per hoc ꝙ in lingua fiunt plures tactus. Sentimus enim per linguā oīa tangibilia: que sentim⁹ per alias partes corporis. ⁊ vlterius per ipsam sentimus (humorē). i. saporem quē nō sentimus per aliquā aliā partem corporis. Si aūt alia caro sentiret saporem: non discerneremus inter gustū ⁊ tactum: sicut nūc non discernimus inter tactum qui est discretiuus calidi ⁊ frigidi ⁊ tactum qui est discretiuus humidi ⁊ sicci. Sed nunc apparet ꝙ gustus ⁊ tactus sint duo sensus. q̄ nō ꝯuertunt̄ inuicem. non enim per q̄cūq; partē fit sensus tactus fit ⁊ gustus. Ratio aūt quare non per quācunq; partem fit gustus per quā fit tactus est: q̄ sapores non sunt qualitates elemētorū. ex quib⁹ corpus aīalis cōstat. vnde nec ptinent ad ꝯsistentiā aīalis: sicut qualitates tangibiles.

℄ At vō dubitabit hoc loco nō iniuria quispiā. Nā si corpus qdem omne profunditatē habet: atq; hec est tertia magnitudo: fieri vō negt: vt ea corpora sese mutuo tangāt: inter que corpus aliqđ medium intercedit: humidumq; nō est sine corpore nec humectatum: sed necesse est vel aquā esse vel aquā habere: qui fieri potest: vt corpus tangat corpus in aquā. Etenim necesse est cum extrema nō sint sicca: in medio aquam esse: qua repleta sunt ipsa extrema. Qđ si hoc est verū: fieri profecto nō potest: vt corporū tactus fiat in aqua. Eodē etiam modo de ijs dici potest: que in aere collocātur. Simili nāq; modo sese habet aer ad ea que sunt in ipso: ⁊ aqua ad ea q̄ sunt in ipsa. Latet aūt nos magis in hisce: que ī aere collocant̄: q̄ in animalibus: que sunt in aqua: si humectatum: humectatum tangit.

℄ Dubitabit autē aliquis: si omne corpus pro- T.c.iiij.
fundum habet. ℄ Hec autem est tertia. Quorum autem corporum mediū est aliquod corpus: non contingit ipsa adinuicem se tangere. Humidum autē non est sine corpore neq; humectatum: sed necesse est aquam esse aut habere aquam. Que vō tanguntur adinuicem in aq̄ nisi sicca extrema sint: necesse est aquam habere medium: quo repleta sint vltima. Si autē hoc verum: impossibile est tangere aliquid aliud in aqua. Eodem autē modo est ⁊ in aere. Similiter enim se habet aer ad ea que sunt in ipso: ⁊ aqua ad ea que sunt in aqua. Latet autē magis nos: sicut ⁊ que sunt in aqua aīalia: si humectatum tangit humectatum. Lec. XXIII.

Stenso ꝙ in sensu tactus requiritur mediū ꝯnāle: h̄ ingrit Phs vtrū regrat̄ in eo mediū extraneū. Et circa hoc duo facit. Primo ostēdit ꝙ tact⁹ nō fit sine medio extraneo. Scđo oñdit in quo differāt tactus ⁊ gustus ab alijs sensibus q̄ per mediū extraneū sentiunt. ibi (Vtrū igitur.) Dicit ergo p̄mo ꝙ circa tactum pōt aliqs dubitare vtrū. s. habeat medium extraneū: cū ostēsū sit ꝙ habeat mediū ꝯnāle. Et ista dubitatio pcedit si oē corp⁹ h̄z pfūdū qđ est tertia dimēsio. Manifestū est enim oē corpus tres dimēsiones habere. s. lōgitudinē: latitudinē: ⁊ pfunditatē. Ex quo sequit̄ ꝙ inter q̄cūq; corpora est aliquod corpus mediū. ipsa nō tāgūt se inuicē imediate. Distant enim abinuicē ex quo aliq̄ dimēsio ē iter ea: manifestū ē etiā ꝙ vbicūq; ē mediū humidū vel humectatū: opꝫ eē aliqđ corpus. Humiditas enim cū sit qualitas q̄dā: non est nisi in sbiecto corpe. Aut igit̄ iest alteri corpori fm se ipsum: ⁊ tunc est humidū sicut aq̄: aut h̄z humiditatē fꝫ aliqđ corpus sibi adueniēs: ⁊ sic dr̄ humectatū ex hoc ꝙ h̄z aquā in superficie tm̄: vel in supficie ⁊ pfundo. Et h̄ est qđ dicit ꝙ necesse est oē corpus humidū vl̄ humectatū eē aquā: aut habere aquā. Manifestū est aūt ꝙ corpora q̄ tangunt̄ in aqua adinuicē necesse est ꝙ habeant inter se aquā mediū: qua repleta sunt vltima corpꝝ: nisi forte dicat̄ ꝙ sint sicca in aqua existentia: qđ est impossibile. Necesse est enim ꝙ ea que in aqua sunt. sint humectata: ita ꝙ habeant aquam in supficie: ⁊ sic relinquit̄ ꝙ inter duo tangentia se in aqua sit aqua mediū. Et si hoc verum est. sequit̄ ꝙ ipossibile sit ꝙ aliqđ corp⁹ tāgat aliud in aqua imediate. Et silr̄ eodē mō se h̄z đ aere q̄ ē humidus nālr̄: sicut ⁊ aqua. Silr̄ enī se h̄z aer ad humectanda ea que sunt in aere: sicut se h̄z aqua ad humectanda ea q̄ sunt in aqua. Sed magis latet nos de aere ꝙ sit mediū q̄ de aqua: pp̄ h̄ ꝙ cōtinue sumus in aere: ⁊ sic impceptibilr̄ iheret nobis. Et similiter aīalia q̄ sunt in aqua latet si duo corpora humectata per aquā se tāgāt. q̄ enim cōtinue sunt in aqua nō pcipiunt aquā q̄ est iter ipsa ⁊ corpora tāgētia. Est aūt ⁊ alia rō: q̄re magis latet nos de aere q̄ de aq̄: q̄ aer est subtilior: ⁊ minus sensu perceptibilis. Relinqt̄ ergo ꝙ semp qñ tāgimus aliqd est mediū iter Dubitatio
nos ⁊ res cōtactas aer vel aqua. ℄ Sed dubitatio h̄ accidit. Opꝫ enim illud qđ est mediū in aliquo sensu esse denudatū a q̄litatib⁹ sensibilibus fm illū sensum: sicut diaphanū nullū h̄z colorē. manifestū est autē ꝙ aer ⁊ aq̄ hñt tāgibiles q̄litates: nō igit̄ mediātib⁹ eis pt fieri sen- Rñsio
sus tactus. Rñdet aūt ad hoc Auerrois: ꝙ nos non patimur a puro aere vel aqua. Nihil enim patit̄ nisi a suo ꝯ- Auerro.
rio fm pncipiū passiōis. aer aūt ⁊ aqua nō ꝯriant̄ nobis: sed sunt nobis sīlia. cōpant̄ enī ad nos sicut locus ad locatum: vnde tact⁹ noster nō patit̄ a qualitatibus aeris vl̄ aque: sꝫ ab extraneis q̄litatib⁹. Qđ enim sentit̄ de qualitatib⁹ tangibilib⁹ in aere ⁊ in aq̄ est de ammixtione extraneorū corporū. vt ipse dicit: q̄ sicut ignis nunq̄ amittit calorē suū: ita nec aq̄ amittit suā q̄litatē. Sꝫ ꝙ aliqñ sentimus calidā. h̄ est ex pmixtione extranei. ℄ In hac Impu.
aūt respōsione est multiplex error. Primo qdē ī hoc qđ Rñsio
dicit ꝙ corpora nostra nō patiunt̄ ab aere vel aq̄: q̄ sūt Auerro.
similia nobis. sicut locus locato. Manifestū est enim ꝙ corpora nostra sortiunt̄ locū nālē sicut ⁊ motū naturalē ex natura elemēti predominātis. Nō ergo aliter cōparātur ad locū ⁊ ad corpora ꝯtinētia corpa nostra: q̄ ipsa elemēta locata ad elemēta locātia. Elemēta aūt in suis extremitatib⁹ se alterāt: vt pꝫ per Phm in p̄mo metheo. Lec. 2ª
corpus ergo nostrū ab elemētis natū est alterari. Itē đ qđ est in potentia: natū est pati ab eo qđ est in actu. Corpora aūt nostra cū sint in quadā medietate ꝯstituta iter extremitates tāgibilium q̄litatū que sunt in elementis: hñt se ad qualitates elementares: vt potentia ad actum. Mediū enim est in potētia ad extrema: vt infra dicetur T.c.ig.
Manifestū est igitur ꝙ corpora nostra nata sunt imutari a q̄litatib⁹ elrorū ⁊ sentire eas. Prouenit ḡ h̄ error ex eo ꝙ nesciuit distinguere inter elementa fm ꝙ sunt sibi inuicem ꝯtraria: ⁊ fm ꝙ sunt se ꝯtinētia ⁊ sibi similia vt

locus locato. ¶ Dicēdū ē igiť ꝙ elemēta possunt dupliciter ꝯsiderari. Uno modo ꝺ3 q̄litates actiuas ⁊ passiuas: ⁊ sic contrariantur adinuicem: ⁊ se inuicem immutāt in suis extremis. Alio modo ꝺm formas substātiales q̄s cōsequūť ex īpressione corporis celestis. Uñ q̄to corp⁹ elementale est ꝓpingus corpori celesti: tāto plus h3 de forma. Et q2 ad formā ꝑtinet ꝯtinere: ⁊ ꝙ se habeat in rōne toti⁹: inde est ꝙ corpus superius ꝯtinet inferi⁹: ⁊ cōparať ad ipsum sicut totū ad partem diuisa3: que est comparatio loci ad locatū. Unde ⁊ vis locātis ⁊ cōtinētis deriuatur ad elementa ex primo cōtinenti .s. corpore celesti. Et propter hoc locus ⁊ motus localis non attribuūť elemē tis ꝺm qualitates actiuas ⁊ passiuas: sed cōsequitur formas substantiales elementoꝝ. ¶ Alius error est in hoc

Ali⁹ error auerrois. qḋ dicit ꝙ aqua ⁊ aer non alterātur nisi per āmixtione3 extranei. Manifestū est enim ꝙ aer ⁊ aqua ꝺm partem sunt corruptibilia. Corruptio aūt ⁊ generatio in elementis pōt fieri sine mixtione: ⁊ seqtur alterationē: vt patet

li.2.t.c.24.⁊ in in li° de generatione. Unde manifestū est ꝙ adhuc durante specie aq̄ pōt imutari aq̄ a sua nāli q̄litate absq3 ammixtione extranei. Ignis aūt cō sit formalior est magis actiuus inter elementa. q̄ omnia cōparātur ad ipsum si

Te.c.2.t.c.5. cut māľia. vt dicitur in .4. metheo. Unde non est simile de ipso ⁊ de alijs. ¶ Dōm est igiť ꝙ q2 aer ⁊ aqua sunt facile mutabilia ab extraneis qualitatib⁹: ⁊ ꝑcipue quādo sunt modice quātitatis: sicut accidit in aq̄ vel aere q̄ sunt iter alia duo corpora se tāgentia. Propter hoc nō īpediť sensus tact⁹ quin ꝑ mediū aerē ⁊ aquā fieri possit. Et minus etiā impedit aer q̄3 aqua: q2 aer h3 q̄litates tāgibiles parum sensibiles. Unde si intendantur q̄litates tangibiles aeris vel aq̄. magis impeditur tactus: vtpote cū aer vel aqua intensam frigiditatem vel caliditatem habuerint. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Utrum igitur omnium simili mō sit sensus: an sensuum quidam: vt nunc videtur eodem: quidam diuerso modo obiecta sua percipiant. Gustus quidem ⁊ tactus tāgendo: ceteri autem eminus. At id profecto non ita est: sed durum etiam ⁊ molle per alia plane sentimus. Quemadmodum ⁊ id qḋ sonat ⁊ visibile ac odorabile. Uerum hec quidem eminus: illa ꝟo cominus sentiuntur. Quapropter latet si per mediū illa percipiantur. Nam sensibilia cūcta per medium sentiunť: sed in illis idipsum latet vt diximus. Etenim ꝟo si per subtilem pellem: vt prius etiam est dictu3: positam circa carnem sentiremus omnia tangibilia idipsum nō animaduertētes: sic nos tum vtiq3 sentiremus vt nunc in aere sentimus ⁊ aqua. Nunc enim videmur res ipsas tāgibiles tāgē: ⁊ nullū mediū eē.

T.c.li4 ¶ Utrum igitur omniu3 similiter sit sensus: an aliorum aliter: sicut nunc videtur gustus quidē ⁊ tactus in tangendo: alij autem a longe. Hoc autem non est: sed duru3 ⁊ molle per altera sentimus: sicut ⁊ sonabile ⁊ visibile ⁊ odorabile. Sed alia quidem a lōge: alia ꝟo a prope. Propter qḋ latet: quoniam omnia quidem sentim⁹ per medium: sed in his latet. Et quide3 sicut diximus prius: ⁊ si per pellem sentiremus oia tāgibilia ignorato qm̄ ꝓhibet: similiter vtiq3 haberemus sicut ⁊ nunc ⁊ in aq̄ ⁊ in aere. Putamus .n. nūc ipsa tāgere: ⁊ nihil eē ꝑ medium.

¶ Ostēdit dr̄ia3 iter tactū ⁊ gustū: ⁊ alios sensus. Et prio excludit quādā dr̄iam extimatā. Scdo ponit dr̄ia3 verā ibi (Sed differet.) Dicit ergo p̊ ꝙ ex quo tactus habet me^m extraneum ꝯsiderandū est. vtꝝ oīu3 sensibiliū fiat silr sensus: aut diuersoꝝ diuersimode sicut in prōptu videtur esse dr̄ia ꝙ gustus ⁊ tactus sentiāt ex eo ꝙ īmediate tāgant. alij aūt sensus sentiāt de lōge sua sensibilia non tāgēdo ipsa. Sed h̄ nō est veꝝ ꝙ sic differant: sed duꝝ ⁊ molle ⁊ alias q̄litates tangibiles sentimus (ꝑ altera) .i. ꝑ media extranea. sicut ⁊ obiecta alioꝝ sensuu3: sicut sonabile visibile ⁊ odorabile. Sed ista sensibilia sunt a lōge q̄nq3 a sensu. gustabilia aūt ⁊ tāgibilia sunt de prope. intantū ꝙ mediū est q̄si impceptibile ꝑꝑ paruitatē: ⁊ iō mediū latet. Oia enim sensibilia sentimus per medium ex̄neū: s3 ī gustabilib⁹ ⁊ tāgibilib⁹ latet: q2 sicut ꝓus diximus si ꝑ aliquā pellē nobis circūpositā omnia tangibilia sentiremus ignorato ꝙ aliquid esset prohibens: similiter nos haberemus ad sentiendum per medium: sicut ⁊ nunc nos habemus sentiētes in aqua ⁊ in aere. Putam⁹ eni3 nunc ꝙ tangamus sensibilia ipsa ⁊ nihil sit mediū. ¶ Deinde cum dicit

¶ Interest autem inter tangibile: ⁊ ea que sonant: ⁊ visibilia. Nā hec quide3 sentimus: medio in nos aliquid agente. At tangibilia sentimus nō a medio: s3 vna cum ipso medio moti: vti fit cum quispiam per clipeum est percussus. Non enim percussus clipe⁹ percussit: sed fit vt ambo sint simul percussi: clipe⁹ atq3 miles.

¶ Sed differt tāgibile a visibilib⁹ ⁊ sonatiuis: T.c.iii quoniam illa quidem sentimus ex eo ꝙ mediū mouet aliquid nos: tangibilia ꝟo nō a medio: sed simul cum medio: sicut per clipeū percussus. Non eni3 clipe⁹ ꝑcussus pri⁹ ꝑcussit: sed simul accidit vtraq3 percuti.

¶ Exclusa falsa dr̄ia ponit verā. ⁊ dicit ꝙ tāgibilia differūt a visibilibus ⁊ sonatiuis ex eo ꝙ illa sensibilia sentimus per h̄ ꝙ mouēt mediū: ⁊ iteꝝ mediū mouet nos: s3 tāgibilia sentimus per mediū extraneū non quasi moti a medio extraneo: sed simul cū me° mouemur a sensibili. Sicut p3 de eo q̄ percutiť per clipeū. Nō eni3 accidit sic ꝙ clipe⁹ percussus ꝑcutiat: s3 q2 simul accidit vtrūq3 percuti. ¶ Or aūt h̄ di (simul) non est intelligendu3 ꝺm ordinē tpis tm̄: q2 ēt in visu simul moueť mediū ab obiecto: ⁊ sensus a me°. fit enim visio sine successione. Perceptio aūt soni ⁊ odoris cum successione aliqua vt in li° de sensu ⁊ sensato diciť. Sed hoc referēdū est ad ordinem cāe. In alijs enim sensibus imutatio medij est cā ꝙ imutetur sensus: nō aūt in tactu. Nā in alijs sensibus me^m est ex necessitate: in tactu aūt q̄si ꝑ accñs inq̄tū accidit corpora se tāgētia eē humectata. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Omnino autem vt aer ⁊ aqua sese habent ad visu3 ⁊ auditum: atq3 olfatū: sic caro ac lingua sese ad huius instrumentum sensus habere videntur. Atq3 nec ibi profecto: nec hic perceptio sensus fiet: cu3 instrumēto sensus a re sensibili tangitur: vt si quispiam super extremum oculi corpus posuerit album. Ex quo etiā plane patet instr̄m sensus ipsius quo res percipiuntur tangibiles intus esse collocatū vt diximus. Sic enim ⁊ hoc sensus fiet: id porro qḋ i ceteris sen

sibus fieri solet. Sensibiliũ enĩ si in ipsis istrumẽtis ponantur sensuũ: nõ fit (vt patet) pceptio. At si sup carne ponaτ tãgibile: fit: vt docet experientia sensus. Quare sine dubio ipsa caro medium est in tactu.

T.c.116. Omnino autem videtur caro τ lingua: sicut aqua τ aer ad visum τ auditum τ olfatũ se habent sic se habere ad sensitiuum sicut illorũ vnũ quodq;. Ipso aũt sensitiuo tacto neq; ibi neq; hic fiet vtiq; sensus: vt si quis ponat corpus album in oculum vltimum. Quare τ manifestũ q intus sit tangibilis sensitiuum: sic enim vtiq; accidit q quidem in alijs. Apposita enim sup sensitiuum non sentiunt: Super autem carnem posita sentiunt quare medium tactui caro.

Determinat de sensu tactus fm vitatẽ. Et p̃mo q̃tum ad me^m. Scõo q̃tũ ad q̃litatẽ organi. ibi (Tãgibiles q̃dem.) Tertio q̃tũ ad obiectũ qõ pcipiτ sensu. ibi (Amp. aũt.) Dicit ergo p̃ q ita videtur se habere caro τ lingua ad organũ sensus tactus: sicut se hñt aer τ aq̃ ad organũ visus auditus τ olfatus. In nullo enim istorum sensuum põt fieri sensus si tangaτ organũ. vt si quis ponat aliqõ corp' albũ i sup̃ficie oculi nõ vi. Vñ mãifestũ ẽ q organũ sensitiuũ in sensu tactus sit intus. Sic enim accidit in hoc sensu sicut τ in alijs. Nõ enim sentiũt aĩalia sensibilia apposita super organũ sensus. Sentiũt aũt sensibilia posita super carnẽ: q̃re manifestũ est q caro non est organum sensus: sed medium. Deinde cum dicit.

At qui ea tactu pcipiũτ q̃ corporis sunt: vt corpus est differẽtie. Dico aũt differẽtias eas q̃ rerũ elemẽta distinguũt: calidũ: frigidũ: siccũ: ac humidũ: de q̃bus antea diximus ijs in locis: in q̃bus de elementis ipsis tractauimus. Instrumẽtũ aũt id quo dicte q̃litates sentiũτ: τ ĩ quo primo sensus is collocaτ: quem appellare ꝯsueuimus tactũ: ps ea sane est q̃ est potẽtia talis. Sentire nãq; pati quoddam ẽ: vt diximus. Quare id qõ agit: tale illud facit: cũ sit potẽtia: quale ẽ ipsum actu. Quocirca simile calidũ atq; frigidũ: τ durũ ac molle nõ sentimus. Sed exupatiões: quia sensus est quasi mediocritas quedã ꝯtrarietatis: eis que ĩ ipsis sensibilib' ĩnest. Et pp hoc sensibilia ipsa discernit. Nam mediũ ipsum extremorũ ẽ iudex: fit. n. ad vtrũq; ipsorũ alterũ extremorũ. Atq; vt id qõ albũ nigrũq; pcepturũ ẽ sensu neutrum ipsorũ actu: sed potẽtia sit vtrũq; oportet: τ in ceteris eodẽ mõ: sic τ in tactu neq; calidũ: neq; frigidũ id actu sit oportet: sed vtrũq; potẽtia: qõ vtrũq; est pceptorũ.

T.c.117 Tangibiles quidẽ igitur sunt differentie corporis fm q corpus. Dico autẽ differẽtias quibus elementa determinãt calidũ frigidũ: humidum: siccum: de quibus prius dictum est ĩ his que de elemẽtis. Sensitiuum autem ipsarum qõ tactiuum: τ in quo sensus vocatus tactus ẽ

T.c.118 primo: q potẽtia huiusmodi pars est. Sentire enim pati quoddam est. Quare faciens q̃le ipsum actu huiusmodi illud facit cum sit potentia. Unde similiter calidũ τ frigidũ aut durum τ molle non sentimus: sed excellentias tan quã sensu velut medietate quadã existẽte eius que in sensibilibus contrarietatis. Et propter hoc discernũt sensitiua sensibilia: mediũ enim discretiuũ est. Fit enim ad vtrũq; ipsorũ alterum vltimorũ. Et oportet sicut debẽs sentire album τ nigrũ neutrũ ipsorũ τ ebere esse actu: potẽtia vero vtrũq;: sic autem τ in alijs: τ in tactu neq; calidum neq; frigidum. T.c.119.

Ondit q̃le sit organũ tact'. τ dicit q tãgibiles qualitates sunt dr̃ie corpis fm q est corpus. i. dr̃ie q̃bus elemẽta distinguũτ abinuicẽ. s. cali. frigi. humi. τ sic. de quibus dictũ est in his que sunt de elemẽtis: id est in li° de generatione τ corruptione. Manifestũ est aũt q organum tactus τ in quo primo fundatur sensus qui diciτ tactus: est quedam pars que est in potẽtia ad huiusmodi q̃litates. Organũ eni sensus patiτ a sensibili: q2 sentire est pati qõ dã: vnde sensibile qõ est agens: facit ipsum esse tale ĩ actu quale est sensibile: cũ sit in potẽtia ad hoc. Et propter h̃ organũ tactus nõ sentit illã qualitatẽ fm quã est in actu. Nõ enim sentimus id qõ est calidũ aut frigidũ: durum: aut molle: fm illum modũ quo hec insunt organo tactus: sed sentimus excellẽtias tãgibiliũ: q̃si organo tactus cõstituto in aliqua medietate inter cõtrarias tangibiles q̃litates. Et propter hoc organũ tactus discernit extrema tangibiliũ. mediũ enim est discretiuũ extremorũ. potest enim pati ab vtroq; extremorũ eo q dũ comparatur ad vnũ: se hz in rõne alterius: sicut tepidũ in cõparatiõe ad calidũ est frigidũ. In cõparatiõe ad frigidũ est calidum. vnde mediũ patitur ab vtroq; extremorũ: cum sit quodã mõ vtriq; cõtrariũ. Et oportet q sicut organũ qõ debet sentire album τ nigrũ: neutrum ipsorum habet actu. sed vtrũq; in potẽtia: τ eodẽ modo in alijs sensibus: sic etiam se habeat in sensu tact': vt. s. organũ neq; sit calidũ neq; frigidum actu: sed potentia vtrũq;. Aliter tamen accidit hoc circa tactum: τ circa alios sensus. Nã in visu organũ visus est in potentia ad albũ τ nigrũ denudatũ a toto genere albi τ nigri. est enim penitus carens colore. Sed organũ τ medium tactus nõ potest denudari a toto genere calidi τ frigidi humidi τ sicci: componiτ enim ex elemẽtis quorũ he sunt ꝓprie q̃litates. Sed sic fit in potentia organũ tactus ad sua obiecta inq̃tũ est me^m inter ꝯ̃ria. Me^m enim est in potẽtia ad extrema. Et propter hoc quãto aĩal habet complexionẽ magis reductam ad mediũ: tãto habet meliorẽ tactũ. Vñ homo inter oĩa aĩalia est melioris tact': vt supra dictũ est. Deinde cũ dicit. Li.2°.t.c.8.τ in. T.c.94 τ in li.d sensu τ sensato.

Preterea vt visus visibilis ac iuisibilis quodãmõ ẽ: vti diximus: ceteriq; sensus oppositorũ silr: sic ẽt est tãgibilis ac ĩtãgibilis tact'. Intãgibile ãt ẽ ẽt id qõ exiguã admodũ differẽtiã tãgibiliũ hz quale passus est aer: τ exuperationes etiam tangibiliũ: qualia sũt ea que corrumpere possunt. De sensuum igitur vnoquoq; dictũ sit hoc modo quasi figura. Lec. 8.

Amplius autem sicut visibilis τ inuisibilis erat quodãmodo visus: similiter autem τ reliqui oppositorum: sic τ tactus τ tangibilis τ intangibilis. Intangibile autem paruam omnino habens differentiam tangibilium: vt passus est aer. Et tangibiliũ excellentie sicut corruptiua. T.c.120

T.c.lxi ¶ Scdm quidem igitur vnumquenq3 sensu3 dictum est figuraliter.

¶ Determinat de eo qd percipit per tactu. & dicit q sicut est visus quodamodo visibilis & inuisibilis & sicut alij sensus sunt oppositoz vt auditus soni & silentij: sic & tact9 est tagibilis & itagibilis. Intagibile aut di dupliciter: aut illud qd h3 excellentia: ita q corrupit sensu3 sicut ignis: aut illud qd h3 paz de qlitate tagibili sicut aer. Utruq3 enim dicitur intangibile quasi male perceptibile sensu tactus. ¶ Ultimo aut qsi epilogado ocludit q (figuraliter) id est in quadam suma dictum est de sensibilibus fm vnumqueq3 sensum. De eis enim specialiter in lib9 de sensu & sensato determinatur.

¶ Hoc aut vniuersalr accipere de oi sensu op3: sensum inqua id esse qd sensibiles sine ma formas suscipere pot: & perinde atq3 anuli signu3 sine ferro vel auro suscipit cera: suscipit aut eneu vel aureu signu: s3 no es aut auru: neq3 signu vt est aureu encumue. Simili patit & sensus vniuscuiusq3 sensibilis mo ab eo qd habet colore: aut sonu: aut sapore. Sed no vt vnumquodq3 illorum dicitur: sed vt est tale & rone.

¶ Oportet aut vniuersalr de oi sensu accipere: qm sensus est susceptiuus specieru sine ma: vt cera anuli sine ferro & auro recipit signu3. Accipit aut aureu aut eneu signu: s3 no iquatu anu3 aut es. Similr aut & sensus vniuscuiusq3 ab habete colore aut humore aut sonu patit: s3 no inquantu vnuquodq3 illoru dicitur: sed inquatu hui9 est: & fm rone. Lec. XXIIII.

Ostq3 phs i pte pcedeti determinauit d sensibilib9 fm vnuqueq3 sensum. Hic determinat de sensu. Et circa h tria facit. Pmo ondit qd sit sensus. Scdo ocludit solutione qrudam qonum ex diffinitioe sensus posita. ibi (Manifestu aut ex his &c.) 3° mouet qsda dubitatioes circa passione a sesibilib9. ibi (Dubitabit aut.) Circa pm duo facit. Pmo ondit qd sit sensus. Scdo ondit qd sit organu sensus. ibi (Sensitiuu aut.) Dicit g p q h op3 accipere vlr & coiter oi sensui inesse q sensus est susceptiu9 specie sine ma: sicut cera recipit signum anuli sine ferro & auro. ¶ Sed h vi ee coe oi patieti. Oe enim patiens recipit aliquid ab agete fm q est ages. ages aut agit p sua3 forma & no p sua mam: oe igit patiens recipit forma sine ma. Et hoc et ad sensum apparet. Non eni aer recipit ab igne agete mam ei9 sed forma. No igit videt h pprius ee sensus q sit receptiuus spez sine ma. ¶ Dom igitur q l3 h sit coe oi patieti q recipiat forma ab agete: differetia tn est i modo recipiedi. Nam forma que in patiente recipit ab agete: qnq3 qde h3 eude modu essendi i patiete que h3 in agete: & h qde otigit qn patiens h3 eadem dispone ad forma qua h3 ages. qcuq3 enim recipit i altero: fm modu recipietis recipit. Un si eode mo disponat patiens: sicut ages: eode modo recipit forma in patiete sic erat in agete: & tuc no recipit forma sine ma. L3.n. illa & eade ma numero q est agetis no fiat patietis: fit tn quodamo eade inquatu simile dispone male ad forma acqrit ei que erat in agete. Et hoc mo aer patit ab igne: & qcqd patit passione nali. Qnq3 vo forma recipit i patiete fm aliu modu essendi q sit in agente: q2 dispositio malis patientis ad recipiedu no est similis disponi mali que est in agete. Et ideo forma recipit in patiente sine ma: inquatu patiens assimilat ageti fm forma3: & no fm mam. Et per hunc modu sensus recipit forma sine ma: q2 alterius modi ee h3 forma in sensu: & in re sensibili. Nas in re sensibili h3 ee nale: in sensu aut h3 esse intetionale & spirituale. Et ponit oueniens exemplu de sigillo & cera. No enim eade dispositio est cere ad imagine3: que erat in ferro & auro. Et ideo subiugit q cera accipit signu3. i. imagine siue figura aurea aut eneam: sed no inquatu est auru aut es. Assimilat eni3 cera aureo sigillo quatum ad imagine: sed no quatu ad dispositione auri. Et similiter sensus patit a sensibili habete colore aut humore. i. sapore: aut sonu: sed no inquatu vnuquodq3 illoz dicit. i. no patit a lapide colorato inquatu lapis: neq3 a melle dulci inquatu mel: q2 in sensu non fit similis dispositio ad forma q est in subiectis illis: sed patit ab eis inqtu h3 vel inqtu coloratu vel saporosu3: vel fm rone. i. fm forma. Assimilat eni sensus sensibili fm forma: sed non fm dispositionem materie. ¶ Deinde cum dicit.

Obtio

Solo

¶ Instrumetu aut id sensus est pmu: in quo est talis vis atq3 potetia collocata: atq3 sunt ide3. Ratio vo no est eade: sed diuersa. Na id qd sentit aliq est magnitudo: no tame ro sensitiu: neq3 sensus est magnitudo: sed est queda ratio potentiaq3 illius.

¶ Sensitiuu3 aut primu est in quo huiusmodi potetia. Est qde igit ide: s3 esse alteru est. Magnitudo qde3 eni queda erit: qd sensum patit. Non tame sensitiuo esseneq3 sensus magnitudo est: sed ratio quedam & potentia illius. t.c.lxxii.

¶ Determinat de organis sensus. Quia eni dixerat q sensus est susceptiu9 specieru sine ma: qd et itellectui conuenit. posset aliqs crede q sensus no eet potetia in corpe: sicut nec itellect9. Et io ad h excludendu3 assignat ei organu: & dicit q pm sensitiuu. i. pmu3 organu sensus est in quo est potetia hui9: que. s. est susceptiua specierum sine ma. Organu enim sensus cu potetia ipsa vtputa oculus est ide subito: sed esse aliud est: q2 rone differt potentia a corpore. Potetia eni est qsi forma organi: vt supra tradi tu est. Et io subdit q (magnitudo). i. organu corporeu3 est (qd sensum patit). i. qd est susceptiuum sensus sicut ma forme. No tame est eade ro magnitudinis & sensitiui siue sensus: sed sensus (est queda3 ro). i. pportio & forma & potetia illi9. s. magnitudinis. ¶ Deinde cum dicit. Lec.xx

¶ Patet aut ex his & cur sensibiliu ex rone sensum instrumenta corruput. Na si mot9 sit vehemetior istrumetiq3 sensus superet vires dissoluit ratio. Id aute erat sensus. Dissoluiturq3 perinde atq3 ocent9 intetione: cu3 vehemeter fides pulsant. Patet pterea & qua ob cam no sentiut plate tametsi parte aliq3 hnt aie: atq3 ab ipsis tagibilibus patiunt. Frigescut.n. & calefiut. vt p3. Na hui9 ca est mediocritate no here: neq3 principiu tale: vt sensibiliu sine materia suscipiant formas: sed cu materia patiant.

¶ Manifestu aut ex his & pp qd sensibiliu3 excelletie corrumput sensitiua. Si naq3 sit fortior sensitiuo motus. soluit ratio. Hoc aut erat sensus: sicut & symphonia & tonus pcussis fortiter chordis. Et ppter quid plante no sentiunt habetes quada parte aiale: & patietes a tagibilibus. Et naq3 frigescut & calescut. Causa eni t.c.lxxiii.

no habere

non habere medietatem neq; huiusmodi principium possibile recipere species sensibilium: sed pati cum materia.

Cur' excell'es sensibile corrūpat sensum.

℄ Ex premissis concludit solutionem quandam duoꝝ que possent queri: ⁊ dicit ꝙ manifestū est ex predictis: propter quid excellentia sensibilium corrumpat organa sensuum. Oportet enim in organis sentiendi ad hoc ꝙ sentiatur esse (quandam rationem) .i. proportionem vt dictum est. Si ergo motus sensibilis fuerit fortior q̄ organum natum sit pati: soluitur proportio ⁊ corrumpitur sensus qui consistit in quadam porportione organi vt dictum est. Et est simile sicut cum aliquis fortiter percutit chordas soluitur symphonia ⁊ tonus instrumēti qui in quadam proportione consistit. Manifesta est etiā ex p̄dictis ratio alterius q̄onis (ppter qd) .s. plante nō sentiūt. cū tn̄ hēant quādā ptē aīe: ⁊ patiant̄ a quibusdā sensibilib⁹ .s. a tāgibilib⁹. Manifestū est enī ꝙ calescunt ⁊ infrigidantur. Causa igitur quare nō sentiunt est: q2 nō est in eis illa pportio que requirit̄ ad sentiendum. Nō enī habent medietatē ẜm cōplexionem inter tangibilia: que requiritur ad organum tactus: sine quo nullus sensus esse pōt: ⁊ ideo nō habēt in se huiusmodi p̄ncipium qḋ pōt recipere species sine (materia) .s. sensum. Sed accidit ei pati cum materia .s. ẜm materialez transmutationem. ℄ Deinde cum dicit.

Cur plante nō sentiūt.

℄ Dubitabit autem quispiaz: si possit id ab odore pati quod olfacere nequit: aut id a colore quod haud quāq; videre potest: ⁊ in ceteris simili modo.

Tex.c. 125. ℄ Dubitabit aūt aliqs: si patiat̄ aliqd ab odore: ꝙ īpossibile est olfatū hēre: aut a colore nō possibile videre. Similiter aūt ⁊ in aliis.

℄ Mouet quādam dubitationē circa passionē a sensibilibus: q2 enim dixerat ꝙ plante patiunt̄ a qbusdā sensibilib⁹. p̄mo mouet dubitationē: vtrū ab aliis sensibilib⁹ aliqd posset pati qḋ nō habet sensum: puta ab odore: qḋ nō habet olfatuz: a colore qḋ nō habet visum: a sono qḋ non habet auditum. ℄ Secundo ibi.

℄ Quod si odorabile sit odor: si quid in odoratum agit: odor profecto agit. Quare fieri nequit vt ab odore quicq; patiatur eoꝝ que olfacere nequeūt. Eadem est ⁊ in ceteris ratio. Nec etiaz fieri potest: vt a sensibilibus quicq; patiatur eorum que sentiri possunt: nisi vt quodq; est sensitiuum.

℄ Si autē olfatibile odor: si aliquid facit olfatuz: odor facit. Quare īpossibilium olfatū habere: nihil possibile pati ab odore. Eadem aūt ratio ⁊ in aliis: neq; possibilium: sed inquantum vnumquodq; sensitiuum.

℄ Inducit duas rōnes ad ostēdēdū ꝙ nō: q̄rū p̄ma talis est. Quia pp̄riū olfatibilis est facere olfatū. odor aūt facit olfatibile. ergo si aliqd facit olfatū: facit hoc per odorem. Uel ẜm aliā lr̄am odor facit olfatuz. Propria igit̄ actio odoris īquātū odor: est qḋ facit olfatū: siue facere. Ex quo sequit̄ ꝙ suscipiens actionē odoris inquātum odor: hēt sensum olfatus. Qḋ ergo nō hēt sensum olfat⁹ nō pōt pati ab odore: ⁊ eadem ratio videtur de aliis: ꝙ nō sit quorūcūq; posse pati a sensibilibus: sed solum habentium sensum. ℄ Secūdam rationem ponit. ibi.

℄ Id ita esse patere potest ⁊ hoc etiam pacto. Nam neq; lumen ⁊ tenebre neq; sonus neq; odor in corpore quicq; agit. Sed ea nimiruz in quib⁹ sunt ipsa. Aer enim qui est cum tonitruo scindit lignum.

℄ Simul autem manifestū est ⁊ sic. Neq; eniz lumen ⁊ tenebra neq; sonus neq; odor quicq; facit in corpora: sed in quibus est: vt aer qui cū tonitruo scindit lignum. T.c.126

℄ Et dicit ꝙ hoc qḋ p̄ma ratio cōcludit: manifestum est per experimentum: q2 lumen ⁊ tenebra ⁊ odor ⁊ sonus nullū effectū faciūt in corpora insensibilia: nisi forte per accidens inquātum corpora habentia huiusmodi qualitates aliquid agunt: sicut aer qui quādo est tonitruum scindit lignum. Lignum enim patitur: nō a sono per se loquendo: sed ab aere moto. ℄ Tertio ibi.

℄ At enim tangibilia saporesq; agunt. Si enim non agerent: a quonā inaīata paterent̄ atq; alterarent̄.

℄ Sed tangibilia ⁊ humores faciunt. Si eniz non: a quo vtiq; patient̄ inaīata ⁊ alterabunt̄.

℄ Ostendit aliter esse de qualitatibus tangibilibus ⁊ dicit ꝙ (targibilia ⁊ humores) .i. sapores faciunt quendam effectum in sensibilibus. Sed hoc itelligendum est de saporibus: non inquantum sapores sunt: sed inquantum gustabile est quoddam tangibile: ⁊ gustus est qdaz tactus. Si enim corpora insensibilia non paterentur a qualitatibus sensibilibus: non esset ponere a quo paterent̄ ⁊ alterarent̄ corpora inanimata. Nā tāgibilia sunt q̄litates actiue ⁊ passiue elementorum ẜm quas accidit vniuer̄ alteratio in corporibus. ℄ Quarto ibi.

℄ Quid igitur agunt ne ⁊ sensibilia illa? At vt videtur: non omne corpus ab odore pati sonoq; potest: ⁊ ea que patiuntur terminis vacant: ⁊ nō manet: vt aer. Olet enim ipse tanq; aliquid passus.

℄ Ergo ne ⁊ illa faciūt. Aut non omne corpus passiuum ab odore ⁊ sono: ⁊ patientia indeterminata non manent. vt aer. Fetet eniz sicut patiens aliquid. Tex.c. 127.

℄ Ostendit etiam ꝙ alia sensibilia agunt in quasdam res inanimatas: lz non in omnes: dicens (ergo ne ⁊ illa) .s. sensibilia alia: faciunt aliquem effectum ⁊ olfatum in res inanimatas: quasi dicat sic. Sed tamen non omne corpus passiuum est ab odore ⁊ sono: sicut omne corpus passiuuz est a calore ⁊ frigore. Sed ab istis sensibilibus pati possunt sola corpora indeterminata: ⁊ que non manent: vt aer ⁊ aqua que sunt humida ⁊ nō bene determinabilia termino pp̄rio. Et ꝙ aer possit pati ab odore manifestum est: q2 aer fetet: sicut aliquid patiens ab odore. Alia littera hēt (feret) q2 .s. mediantibus aliis sensibilibus deferunt species ad sensum. Ratio aūt hui⁹ diuersitatis est: q2 qualitates tangibiles sunt cause alioꝝ sensibiliū: ⁊ ideo habēt plus de virtute actiua: ⁊ possunt agere in quecūq; corpora. Sed alia sensibilia que hn̄t minus de virtute actiua: non possunt agere nisi in corpora valde passibilia. Et similis etiā rō est de luce corpoꝝ celestium que alterant inferiora corpora. ℄ Quinto ibi.

℄ Quid aliud est olfacere quidem preter idipsum: aliquid inquam pati. At enim olfacere quidem sentire est. Aer autem passus cito sensibilis fit.

℄ Quid igitur est odorare preter pati aliquid? Aut odorē sentire est. Aer autem patiens hoc: mox sensibilis fit.

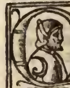
¶ Soluit rationē supra positā dicens: qr si aliquid patiť ab odore qḋ nō odorat: qd est odorare nisi pati aliquid ab odore. Et respondet q odorare est sic aliquid pati ab odore q sentiat odorē. Aer aūt nō sic patitur vt sentiat: qr nō hēt potētiā sensitiuā: sed sic patiť vt sit sensibilis: inquantū. s. est medium in sensu.

¶ Aristotelis stragyrite de aīa text⁹ libri tertij.

Ensum autē nullum aliū esse preter hos quinque. i. visum inquā auditū odoratuz gustū & tactū: ex hisce profecto que nunc deinceps dicemus credere quispiaz pōt.

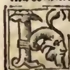
Tex.c. 128.

Uod autem non sit sensus alius preter quinque. Dico autem hos visum: auditum: olfatum: gustū: tactum: ex his credet aliquis.

¶ Diui Thome Aquinatis in tertiuz librum de anima Aristotelis preclarissima commentaria Lectio. I.

Ic incipit Liber terti⁹ apud grecos. Et satis rōnabilr: ex hinc eni Aristo. ad inquirendū de itellectu accedit. Fuerūt. n. aliq qui posuerūt sensuz & intellectū esse idē. Manifestū est aūt q itellectus nō est aliqd de sensib⁹ exteriorib⁹ de qbus iam dictum est: ex eo q nō coartať ad vnū genus sensibiliū cognoscendū: vnde restat inqsitio vtruz in parte sensitiua sit aliq̄ alia potētia cognoscitiua: vt ex hoc possit accipi. vtrū itellectus sit aliquo mō sensus. Diuidiť ḡ pars ista in partes tres. In p̄ᵃ inquirit an sit aliquis alius sensus p̄ter qnque sensus exteriores de quib⁹ iam dcm̄ est. In 2ᵃ ostendit q intellectus & sensus nullo mō sunt idē. ibi (Qm̄ aūt duabus.) In 3ᵃ ostēso q itellect⁹ nō sit sensus determinat de parte aīe itellectiua. ibi (De parte autez aīe.) Prima diuidiť in duas partes. In p̄ᵃ ostēdit q nō est alius sensus ꝓprius p̄ter quinque iam dictos. In 2ᵃ ostendit p̄ter sensus ꝓprios esse sensum cōem. ibi (Qm̄ aūt sentimus.) Circa p̄ᵐ duo facit. Primo ostēdit q nō sit alius sensus p̄ter quinque. Scđo ostēdit q̄re sunt plures & nō vnus tm̄. ibi (Inquirit aūt.) Circa p̄ᵐ duo facit. Primo ostēdit q nō sit alius sensus p̄ter quīque qui sit cognoscitiuus sensibiliū ꝓprioꝝ. Scđo ostēdit q nō est alius sensus p̄ter qnque: cui⁹ obiectū sunt sensibilia cōmunia. ibi (At vo neqz.) Circa p̄ᵐ vtiť tali rōne. Quicūqz hēt aliqḋ organū sensus per qḋ nata sunt cognosci aliqua sensibilia: cognoscit oīa illa sensibilia per organum illud: sed aīalia p̄fecta habēt oīa organa sensus. ergo cognoscunt oīa sensibilia. Cū igiť nō habēt nisi qnque sensus: nō erit alius respectu ꝓprioꝝ sensibiliū p̄ter quinque sensus. Circa hanc rōnē hoc mō ꝓcedit. Primo proponit qḋ intendit dicens: q ex his que sequunť pōt aliquis sufficienter ad credendum moueri q nō sit sensus preter quinque iam dictos. ¶ Secundo ibi.

¶ Nam si nūc sensum oīs ei⁹ habemus cuius sensus est tactus: oēs nāqz rei tangibilis vt est tangibilis affectus nobis sunt sensibiles tactu: nullus vtiqz tactus vel gustus vel olfatus vel audit⁹ vel visus deesse nobis videť. Preterea si sensus nobis deficiat aliquis: & instrumētū necesse est illius nobis deesse. Preterea omnis sensus per mediū sentit vt patuit. Mediū aūt aut cōiunctū: aut seiunctuz externumqz esse necesse est. At nos habemus vtrūqz: & id inquā qḋ est cōiunctū: quo quidē tangētes sentiamus sensibilia tactu: & ēt per qḋ eminus nō tangentes sentimus. Id vo duplex est spatiū simplex aer inquam & aqua. Res aūt ita sese habere videť: vt si sensibilia plura diuersa genere per vnū mediū sentianť: necessarium sit eū qui sensus instrumētū habeat tale sensitiuū illorū esse: vt si ex aere sensus sit instrumentū: & aer sit medium in colore sentiendo ac sono. Qḋ si vnū idēqz per plura media sentianť: vt color per aerez atqz aquā: hec eni vtraqz perspicua sunt: is qui alterū tm̄ habet ipsorum: sentit nimirum id qḋ per vtrunqz sentiri potest.

¶ Si enim omnis cuius est sensus tact⁹: & hūc sensum habemus. Omnes enim tangibiles inquantū tangibiles passiones tactu nobis sensibiles sunt. Necesse est siquidez deficit aliquis sensus: & organuz aliquod nobis deficere. Et quecūqz quidē ipsi tangentes sentimus: tactu sensibilia sunt quē existimus habētes. Quicūqz vo per media: & nō ipsa tangentes simplicibus: dico aūt vt aere & aqua: habent autem sic vt siquidē per vnū plura sensibilia existentia altera abinuicem genere: necesse habētez huiusmodi sensitiuū vtroꝛūqz sensitiuū esse: vt si ex aere est sensitiuū: & est aer mediū soni & coloris. Si vo plura eiusdem sint vt coloris & aer & aqua: vtraqz enim diaphana: & qḋ alterum ipsorū est habens solum sentiet id qḋ per vtraqz: aut qḋ ab ambobus. Tex.c. 129.

¶ Ostēdit p̄mā ꝓpositionē rōnis iductē. s. hāc q aīal habens aliqḋ organuz sensus cognoscit oīa sensibilia que possunt sentiri per illud organū. Et h̄ qdē manifestat ex sensu tact⁹ eo q manifestū est quot sunt q̄litates tāgibiles. Dictū. n. est supra q q̄litates tāgibiles sūt diie corporis elemētati inquātū h̓: que quidē manifeste sunt ex his que determinata sunt ex elemētis. vnde manifestū nobis pōt esse q nos sentim⁹ oēs q̄litates tāgibiles. Et ex hoc ↄcludit per simile in alijs: q si habem⁹ aliqḋ organū: q habem⁹ sensum illoꝝ sensibiliū que nata sūt cognosci per illḋ organū. Hoc est ergo qḋ dicit q si nos habem⁹ sensuz oīs sensibilis cui⁹ tact⁹ est ꝑceptiu⁹ apparet q oēs passiones tāgibiles iquātū h̓ a nobis sentiuntur: necesse est vniulr̄ dicere q si deficit nobis aliqs sensus aliquoꝝ sensibiliū: q deficiat nobis aliqḋ organuz quo nata sunt cognosci illa sensibilia: qr si habem⁹ organum cognoscimus sensibilia. Et hoc qḋ vniulr̄ dcm̄ est manifestat exēplificādo per singula. Et p̄mo q̄tū ad ea que cognoscunť absqz medio extraneo. Et h̄ est qḋ dicit q quecūqz nos sentim⁹ (tāgētes). i. absqz medio ex̄neo pñt sentiri per organū tact⁹: sub quo itelligiť gust⁹ quez hēmus. Sz circa illa sensibilia que sentimus per media ex̄nea que sūt simplicia corpora. s. aer & aq̄: & nō sentim⁹ ea tāgēdo: illa sic se hñt vt dicā: videlicet q si per vnuz organū plura sensibilia diuersa gñe adinicē sentiri pñt: necesse est q q hz h̓ organū sentiat vtrūqz gen⁹. Puta q si aliqḋ organū est ex aere: & aer pōt imutari a colore & sono: sequiť q qui hēt h̓ organū pōt & sonū & colorez percipere. Si vo econuerso plura organa sunt susceptiua eiusdem Sup. l. ij. 117.

na eiusdem sensibilis:sicut aer ⁊ aqua quoꝝ vtrūqꝫ est diaphanum sunt perceptiua coloris:sequit ꝙ animal habens aliqđ hoꝝ potest percipere qđ est perceptibile per vtrūqꝫ:sicut per media(aut ab ambobus)sicut ab instrumentis. Qđ ideo dicit:qꝛ in sensibus qui sentiunt p mediū extraneū organa sunt cōformia medijs. Has autē cōditiones ideo posuit:qꝛ idem sensibile sentitur ab aliquo aiali per aquā:⁊ ab aliquo per aerem.sicut patet de odore. ¶ Tertio ibi.

¶ Nam ex hisce duobus simplicibus tātū instrumēta sunt sensus ex aere atqꝫ aqua. Etenim pupilla ex aqua:auditus ex aere:odoratus ex hoꝝum altero cōstat. Jgnis aut nullius est instrumenti:aut cōmunis oium est:quippe cum sine caliditate nihil sit sensitiuum. Terra etiā aut nullius est instrumēti:aut in tactu maxime cōmixta. Quo circa restat nullū sensus instrumentū esse preter aerem atqꝫ aquā. Hec autē nōnulla nunc animaliū habēt. Ab ijs igitur animalium que sunt perfecta:non imperfecta:nec mēbris capta:omnes sensus habentur. Eteni ⁊ talpa sub cetu oculos habere videt. Atqꝫ si nullū aliud corpus est preter ea que ꝑcipimus esse:nec vllus alius affectus preter eos qui corporibus hisce competūt:que sunt hic:nullus profecto deficit sensus.

Te.c.130 ¶ Simplicium autē ex duobus his sensitiua solū sunt ex aere ⁊ aqua. Pupilla qdē enī aque: auditus vō aeris:olfatus autē hoꝝ alteri⁹ est. Jgnis autē aut nullius est:aut cōmunis oibus. Nihil eni sine calore sensitiuum est. Terra vō aut nullius est: aut in tactu maxime miscetur. Unde relinquitur nullū esse sensitiuū extra ae-

Te.c.131. rem ⁊ aquā. ¶ Hec autē ⁊ nunc quedā habent animalia. Omnes igitur sensus habentur a nō imperfectis neqꝫ orbatis. videtur enim ⁊ talpa

Te.c.132 sub pelle habens oculos. ¶ Quare si non alterū aliquod est corpus ⁊ passio que nullius est eoꝝ que sunt hic corporum:neqꝫ vnus vtiqꝫ deficiet sensus.

¶ Ponit scđam propositionē cum sua manifestatione.s. ꝙ oia organa sentiēdi habent ab aialibus perfectis. Dic ergo ꝙ organa sentiendi nata sunt constare ex solis duobus simpliciū corpoꝝ.s.ex aere ⁊ aqua:qꝛ ista sūt magis passibilia:⁊ hoc requirit cōditio organi sensus:vt facile imutet a sensibili. Jn pupilla eni est aqua:qꝛ per humo-

2°.l.c.82. rē aqueū in pupilla existē recipit oculus spēm visibilis.

Jn organo autē auditus est aer:vt supra dictū est. Olfa-

3°.l.c.96. tus autē in quibusdā attribuit aeri:in quibusdā aque: vt supra dictū est. Jgnis autē ꝫm se nullius sensus organū est:qꝛ ignis est maxie actiu⁹ ⁊ minime passiuus. Sꝫ ꝫm ꝑticipationē sue qualitatis est cōis oibus sensibus. nihil enim est sensitiuū sine calore:sicut nec viuens:cum nihil sentiat nisi viuēs. Terra vō pura nullius sensus est organū inquantū ipsum organū est sensitiuū:sed per cō-

2°.l.c.118. mixtionē appropriat tactui:qꝛ organū tactus oportet eē medie cōplexionatum:vt supra dictū est:⁊ per cōsequēs opꝫ ꝙ sit quasi cōpositū ex oibus elemētis. Unde relinquit ꝙ nullū organū sensus est preter aerē ⁊ aquā. Hec aūt organa aeris ⁊ aque hñt qdā aialia.s.aialia perfecta. Unde concludit ꝙ oia organa sensus habent ab aialibus non imperfectis ꝫm suā naturā sicut sūt imperfecta aialia imobilia que habēt solū tactū. Et aialibus(non orbatis.)id est non carētibus aliquo sensu ex aliqua causa innaturali:sicut hoies ceci vel surdi. Unde ⁊ talpa que est de genere perfectoꝝ animaliū videt habere oculos sub pelle vt assimiletur suo generi. Sed ꝓpter hoc ꝙ conuersatur sub terra:nō fuit ei necessarius visus:⁊ terra si haberet oculos discoopertos:eius oculos offenderet. Procedit autē hec ratio vt manifeste apparet ex determinato numero elemētoꝝ:ex quo probauit ꝙ organa sensuū qui sunt per media exteriora fiunt per aerē ⁊ aquā solū. Et iterū ex determinatione passionū elementoꝝ:q̄ sunt qualitates tāgibiles. vnde per eas fit notū ꝙ oēs qualitates tangibiles cognoscimus. Et ideo ꝯcludit ꝙ nullus sensus deficit nobis:nisi aliquis dicere velit ꝙ sit aliqđ corpus elemētale preter quatuor elemēta:⁊ ꝙ sunt alie passiones que possunt tactu discerni:que nō sunt aliquorū corporū hic existentiū ⁊ nobis notoꝝ. Et hoc videtur incōueniens. Unde relinquit ꝙ sint quinque sensus tm̄ qui a nobis habentur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vō neqꝫ sensus instrumentū quicq̄ꝫ proprium sensibiliū cōmuniū esse pōt. Motus inquā:quietis: figure magnitudinis:numeri:vnius:que vnoquoqꝫ sensu sentimus non per accidens.

¶ At vō neqꝫ cōmunium potest esse sensitiuū aliquod propriū que vnoquoqꝫ sensu sentim⁹ non ꝫm accidens vt motus:status:figure:magnitudinis:numeri:vnius. Te.c.133.

¶ Quia posset aliquis dicere:ꝙ est aliqs alius sensus cognoscitiuus sensibiliū cōium. Excludit hoc tali ratione. Quicquid cognoscit ab vno sensu vt proprium sensibile eius nō cognoscitur ab alijs sensibus nisi per accidēs: sꝫ sensibilia cōmunia nō sentiunt per accñs ab aliquo sensuum:sed per se a pluribus:sensibilia igitur cōia nō sunt ꝓprie obiecta alicuius sensus. Circa rationē hāc hoc mō procedit. Primo ponit cōclusionē dicēs:ꝙ nō pōt eē aliquod ꝓpriū organū sensus:cognoscitiuū cōium sensibilium que sentimus vnoquoqꝫ sensu per se:⁊ nō per accidens:que sunt motus ⁊ status ⁊c̄. ¶ Secūdo ibi.

¶ Omnia eni hec sane motu sentimus:eteni magnitudo motu sentitur. Quare ⁊ figura quidem:cuꝫ figura quedam magnitudo sit: ⁊ id quod quiescit: ex eo quia non mouetur:et numerus continui negatione:⁊ sensibilibus proprijs. Unusquisqꝫ nāqꝫ sensus vnum sentit. Quare patet fieri non posse: vt cōium cuiusqꝫ sit proprius sensus.

¶ Hec enim oia motu sentimus:vt magnitudines motu:quare ⁊ figurā. Magnitudo enī quedam ⁊ figura est. Quiescēs aūt in eo ꝙ nō mouet. Numerus vō negatione ꝯtinui ⁊ ꝓprijs. Unusqsqꝫ eniꝫ vnum sentit sensus. ¶ Quare Tex.c. manifestuꝫ est qm̄ ipossibile est cuiuslibet pro- 134. prium sensum esse hoꝝum vt motus.

¶ Probat ꝙ ista sensibilia cōia sentiant per se ⁊ nō ꝫm accidēs. Quecūqꝫ enim sentiunt per hoc ꝙ imutant sensum sentiunt per se ⁊ nō ꝫm accidens. Nam hoc est per se sentire:pati aliquid a sensibili. Sed oia hec sensibilia per imutationē quādā:sentiuntur. Et hoc est qđ dicit ꝙ hec omnia sentimus(motu)id est quadaꝫ imutatione. Manifestum est enim ꝙ magnitudo imutat sensum:cū

sit subiectū q̄litatis sensibilis:puta caloris aut saporis:τ qualitates nō agunt sine suis subiectis.Ex quo apparet φ figurā etiā cognoscimus cū quadā imutatione:q2 figura est aliquid magnitudinis:q2 cōsistit in cōterminatione magnitudinis.Est eni figura que termino vel terminis cōtinet̄:vt dicit̄ in p̄mo Euclidis.Manifestum est etiā φ quies cōprehendit̄ ex motu sicut tenebra per lucē.Est enim quies priuatio motus.Numerus etiā cognoscit̄ per negationem cōtinui qd̄ est magnitudo.Numerus enim rerum sensibiliū ex diuisione continui causatur:vnde τ ꝓprietates numeri per ꝓprietates ꝯtinui cognoscūtur.Quia eni cōtinuū diuisibile est in infinitū:
tex.c.68.69. τ numerus in infinitū crescere pōt:vt p3 ex.3° phy.Manifestū etiā φ vnusquisq3 sensus per se cognoscit vnu3: vt imutatus ab vno obiecto.Unde manifestū est φ ista sensibilia cōmunia sentiunt̄ per se τ non per accidens. Unde ex hoc concludit̄ φ impossibile est esse propriu3 sensum alicuius horum.¶Tertio ibi.

¶Si eni esset.perinde tunc fieret atq3 nūc visu dulce sentimus:qd̄ quidē ꝓpterea fit:qd̄ vtrorūq3 sensum habemus:quo cū cōcurrunt agnoscimus.Qd̄ si ita nō esset:nullo alio mō ꝓfecto nisi per accidēs sentiremus:quo pacto filiū sentimus Cleonis.Non eni Cleonis filiū:sed albū sentimus:huic autē accidit vt filius sit Cleonis.At cōmuniū habemus iam sensu3 cōem nō per accidens sane.Nullus igit̄ ipsorum sensus est ꝓprius:nullo eni sentiremus modo: nisi eo quo diximus filiu3 videre Cleonis.Propria aūt sensibilia sensus ipsi per accidens alter alterius sentiunt:non hoc sane quo ipsi sunt.Sed quo vnus ceu simul in eodē sensus efficit̄:ceu bilem amaram esse ac flaua3.Non eni ad alterū ꝑtinet:vnū ambo hec esse dicere:q̄propter τ errat τ si sit qppiā flauū.

¶Sic enim erit sicut nūc visu dulce sentimus. Hoc aūt est qm̄ ambo℞ habentes existim⁹ sensum.quo cū cōciderit:cognoscim⁹.Si vō nō: nequaq̄ vtiq3:sed aut ꝑm accidens sentiebamus:vt Cleonis filium:nō q2 Cleonis filius est:sed quoniā albet.Huic autē accidit filius Cleonis esse.Cōmuniu3 aūt habem⁹ iam sensum cōmune3 nō ꝑm accidens.Non igitur est proprius.Nequaq̄ eni3 vtiq3 sentiremus:sed aut sic:sicut dictū est Cleonis filiū nos videre.Adinuicē eni propria ꝑm accidens sentiunt sensus:nō ꝑm φ ipsi sunt:sed ꝑm φ vnus cum simul fiat sensus in eodem:vt cholera quidem amara τ rubicūda.Non enim alterius dicere φ ambo vnum.Propter qd̄ τ decipit̄ φ si sit rubicūdū:cholerā opinat̄ esse.

¶Ostendit φ si sentirent̄ ꝓprie ab aliquo sensu:φ eēnt sensibilia per accidens.Et hoc est qd̄ dicit:φ sic esset de sensibilibus coībus si essent ꝓpria obiecta alicuius sensus:sicut nūc est φ visu sentimus dulce.Hoc eni3 est:q2 nos habemus sensum vtriusq3.s.albi τ dulcis.Et iō qñ coincidunt in vnū:illud qd̄ est vni⁹ sensus:per se cognoscit̄ ab illo sensu:per accidēs aūt ab alio.Ideo vidēdo: albū per se videm⁹:dulce per accidēs.Si aūt nō sit sensibile ꝓprie ab aliquo sensu:nunq̄ hoc erit φ sentiatur per accidēs ab aliquo alio sensu ex coincidentia duoru3 sensuū vel sensibiliū in idē:sed oino ꝑm accidens sensibile est:vt supra dictu3 est:sicut filium Cleonis ꝑm accidens sentim⁹:nō q2 filius cleonis est:sed q2 albus cui accidit esse filiū Cleonis:hoc aūt.s.esse filiū cleonis nō ita est sensibile visu per accidēs φ sit aliquo alio sensu sensibile per se:sicut erat de dulci.(Cōmuniū āt sensibiliū habemus sensum cōem nō ꝑm accidēs).i.cōmunia sensibilia cōmuniter sentiunt̄ a diuersis sensib⁹ per se τ nō ꝑm accidens.Unde sequit̄ φ nō sit aliqs ꝓprius sensus eo℞:q2 tūc nō sentiremus ea per se alijs sensib⁹:sed sentiremus ea per accidēs:sicut sentim⁹ filiū cleonis.Sentiunt eni sensus ꝓpria sensibilia adinuicē ꝑm accidens: vtputa visus sensibile auditus:τ ecōuerso.Non eni visus cognoscit sensibile auditus:neq3 audit⁹ sensibile visus ꝑm φ ipsa sunt:q2 visus nihil patit̄ ab audibili:nec audit⁹ ab visibili(sed ꝑm φ fit vnus sensus).i.vna sensatio ꝑm actū vt ita loquar in eodē sensibili.Et dico eu͞dem sensu3 actu:ex eo φ simul fit actio vtriusq3 sensus respectu eiusdē sensibilis:sicut cholera simul percipitur per gustū φ sit amara:τ per visum φ sit rubicunda:τ iō statim ad aspectū rubicūdi iudicamus aliquid eē amarum.Non est autē aliquis alius sensus:cuius ꝓpriu3 sit cognoscere φ album τ amarū sunt vnū.Hec eni vnitas nō est nisi per accidens:τ qd̄ est per accidens tm̄:nō pōt esse obiectū alicuius potentie.Et ideo q2 visus nō percipit illud qd̄ est gustus nisi per accidens:frequēter in talibus decipitur sensus:τ iudicamus φ si aliquid sit rubeum:φ sit cholera.¶Deinde cum dicit.

¶Quaeret aūt aliquis cui⁹ nā gratia plures sensus: sed non vnū tm̄ habemus.At vt minus ipsa que sequunt̄ atq3 cōmunia lateant:vt motus:τ magnitudo:τ numerus.Nā si esset solus visus:qui q̄dē est τ coloris:magis laterēt:ac idē esse oia viderent̄:ꝓpterea φ color τ magnitudo simul se sequunt̄ τ comitant̄.Nunc aūt cu3 in alio quoq3 sensibili ipsa cōmunia sint:fit inde perspicuum vnūquodq3 illoru3 aliquid aliud esse atq3 diuersum.

¶Inquiret autem aliquis:cuius causa plures habemus sensus:sed non solū vnū.Aut quatenus minus lateant consequentia τ cōmunia: vt motus τ magnitudo τ numerus.Si enim esset visus solus:τ ipse albi:laterēt vtiq3 magis:τ viderent̄ esse ide3 omnia:propter id qd̄ consequnt̄ se adinuicem simul color τ magnitudo.Nunc aūt quoniā in aliquo sensibili cōmunia sunt:manifestum facit φ aliud quidam vnūq̄dq3 ipso℞ū est. T.c.135.

¶Inquirit cām pluralitatis sensuum.Et hoc est qd̄da3 ꝯ̄s spēm totā:τ in talib⁹ assignāda est causa finalis:vt ꝓhus docet in vltimo de gn̄atione aīaliū.Sec⁹ aūt de accidentibus indiuiduī:quo℞ assignāda est rō ex parte materie vel agentis:vnde τ hic assignat cām finalē.Dicit ḡ φ aliqs pōt querere cui⁹ cā hēm⁹ plēs sensus τ nō vnū tm̄.Et ē rn̄sio ad B vt nos nō lateāt ea que ꝯsequūtur ad sensibilia ꝓpria:τ sunt coia diuersis sensib⁹:sicut mot⁹ τ magnitudo τ nūer⁹.Si.n.esset solus sensus visus cū ipse coloris tm̄ sit:τ color τ magnitudo se cōsequant̄: q2 simul cū colore imutat̄ sensus a magnitudine:iter colorem nō possemus discernere τ magnitudinem:sed viderentur esse idem.Sed nunc q2 magnitudo sentit̄ alio In 6e. sensu

sensu q̄ visu:color autem non:hoc ipsum manifestat no bis q2 aliud est color ⁊ magnitudo.Et simile est de alijs sensibilib⁹ coibus.Pōt aũt ⁊ hec rō assignari distinctio nis sensuũ.Manifestũ est enim ꝙ cum potẽtia dicatur ad obiectum:opꝫ ꝙ ſm differẽtiã obiectoꝝ diuersificen tur potentie sensitiue.Obiectũ aũt sensibile est put est imutatiuũ sensus.vnde ſm diuersa genera imutationũ sensus a sensibili:opꝫ eẽ diuersos sensus.Immutaꝛ aũt sensus a sensibili.vno mõ per cõtactũ:⁊ sic est sensus ta ctus qui est discret⁹ coꝝ ex q̄bus cõstat aial:⁊ sensus gu stus qui est perceptiuus qualitatũ que designãt ꝯueniẽ tiaꝫ nutrimẽti quo ꝯseruaꝛ corp⁹ aialis.Alio mõ imuta tur sensus per mediũ.Et hec quidẽ imutatio aut est cuꝫ alteratiõe sensibilis:⁊ sic odor imutat sensum cũ aliq̃ re solutiõe odorabilis.Aut cũ aliquo motu locali:⁊ sic im mutat sonus.Aut absq3 imutatiõe sensibili:sed per solã imutationẽ spiritualẽ medij ⁊ organi:⁊ sic imutat color.

¶ Cum aũt sentiamus nos videre ac audire:necesse est aut visu sentiamus videre:aut alio sensu.

Tc.136 ¶ Quoniam autem sentimus ꝙ videm⁹ ⁊ au dimus:necesse est aut visu sentire q2 videt:aut altero. Lec. II.

Postq̄ p̄hus ostendit ꝙ nõ sit alius sensus ꝓprius p̄ter quinque:ꝓcedit ad inquirendũ vtrum sit aliqua potẽtia sensitiua cõmunis his q̄nque sensibus.Et hoc q̄dẽ inuestigat ex q̄busdã actionib⁹ que nõ videnꝛ alicui⁹ sen sus ꝓprie esse:sed videnꝛ exigere aliã potẽtiã sensitiuaꝫ cõem.Huiꝰ aũt actiones sunt due.Una est ſm ꝙ nos p cipim⁹ actiões ꝓprioꝝ sensuũ:puta ꝙ sentim⁹ nos vide re ⁊ audire.Alia est ſm ꝙ discernim⁹ iter sensibilia pro pria diuersoꝝ sensuuꝫ:puta ꝙ aliud sit dulce ⁊ aliud al bũ.Primo ergo inquirit cui sit attribuenda p̄ma haruꝫ actionũ.Secũdo cui sit attribuẽda secũda.ibi(Unusq̄ꝗ q3 quidẽ igiꝛ.)Circa p̄mũ tria facit.Primo mouet q̄ 'nem dicens.Qm̃ sentimus ꝙ videmus:⁊ similr̄ sentim⁹ ꝙ audimus:⁊ sic de vnoquoq3 sensibiliũ:necessariũ est per visuꝫ sentire:q2 ipse visus videt:aut per aliã vtutẽ:⁊ sic de alijs sensib⁹.(¶ Scdo obycit ad vtrãq3 partẽ.ibi.

¶ At si alio sensu:tũ idẽ sensus erit ⁊ ipsius visus ⁊ ẽt coloris subiecti.Quare vel duo sensus eiusdem erunt subiecti:vel seipsum sentiet ipse.

¶ Si autem altero:aut ipso erit q2 videt:aut al tero.Sed idem erit visus ⁊ subiecti coloris:q̄ re aut duo eiusdẽ erũt:aut idẽ eiusdẽ.

¶ Et p̄mo iducit ad ostendendũ ꝙ visus videat se vide re duas rationes.Quarũ p̄ma talis est.Si homo sentit se videre altero sensu q̄ visu:aut h̓ erit:q2 illo alio sen su homo videt colorẽ:aut omnino alio sensu videt colo rem:⁊ sentit visionẽ coloris.Si aũt eodẽ sensu quo sen tit colorẽ:sentit visioneꝫ coloris:sequiꝛ ꝙ vnus ⁊ idem erit sensus ſm actum app̄hensiuus ipsius visionis ⁊ sub iecti coloris.Quare sequiꝛ alterũ duoꝝ:q2 si iste sensus qui sentit visionẽ ⁊ colorẽ sit alius sensus a visu oporte bit ꝙ duo sensus sint vnius subiecti.s.coloris.Aut si iste sensus quo sentimus visionẽ ⁊ colorẽ est idẽ cum sensu visus:seq̄ꝛ ꝙ sit idẽ eiusdẽ.i.ꝙ visus sit sensus suiipsi⁹ q̄d a p̄ncipio negabaꝛ.Dicere võ ꝙ ille alter sensus quo quis sentit se videre nõ sentiat colorẽ est oĩno irrationa bile:q2 si nõ cognosceret colorẽ nõ posset cognoscere q̄d esset videre:cum videre nihil aliud sit q̄ sentire colorẽ.

¶ Secundam rationem ponit ibi.

¶ Preterea si alius sit sensus:qui ꝑcipit ip̄m visum: aut in infinitũ fiet abitio:aut erit aliq̄s sensus:qui seipsum percipit sentientẽ.Quare idipsuꝫ in primo sensu continuo est faciendum.

¶ Amplius auteꝫ si ⁊ alter sit visus sensus:aut in infinitum ꝓcedet:aut aliquis ipse suiipsius erit iudex:quare in primo hoc faciendum est.

¶ Que talis est.Si sensus visus.i.visionis quo.s.senti mus nos videre sit alter a visu:iterum querendũ est de illo sensu.vtꝝ.s.ille sensus sentiat se sentire:⁊ si nõ:opor tebit querere tertiũ sensum qui sentiat illũ sentire.Aut igiꝛ hoc ꝓcedit in infinitũ:q̄d est impossibile cũ impossibile sit cõpleri actionẽ que depẽdet ab actionibus infinitis: neq3 etiã vnius rei possint esse potẽtie infinite:aut opor tebit ꝙ deueniaꝛ ad aliquẽ sensuꝫ:qui sit iudex suiipsi⁹ i.percipiat se sentire.Eadẽ ergo rõne poterat fieri in pri mo sensu:vt.s.visus sentiret se videre.Nõ est ergo ali⁹ sensus qui percipiat colorẽ:⁊ qui percipit visioneꝫ colo ris.¶ Deinde cum dicit.

¶ At hinc oriꝛ dubitatio:nã si visu q̄deꝫ sentire nil aliud est q̄ videre.Uidetur aũt color vel id q̄d hẽt colorẽ.Si quippiam videri id q̄d videt colorem:id habebit profecto q̄d videt primũ.

¶ Habet aũt dubitationẽ.Si eniꝫ visu sentire: Tc.137 videre est:videtur aũt color aut habens hunc: si videbit aliquis q̄d est videns:⁊ colorem ha bebit primum videns.

¶ Obycit ad partem contrariã.Et q2 prime rationes ali qualiter concludunt verum:hec ratio per modum dubi tationis proponiꝛ:vnde ⁊ eam soluit.Est auteꝫ ratio ta lis.Si visu sentimus nos videre:sentire autem visu ni hil est aliud q̄ videre:ergo videm⁹ nos videre.Sed ni hil videtur nisi color tñ:aut habens colorem.Si igiꝛ aliquis videt se ꝙ sit vidẽs:sequiꝛ ꝙ primũ videre q̄d secũdo fuit visum sit habens colorem:q̄d videtur incõ ueniens.Nam dictũ est supra ꝙ visus cũ sit susceptiuus coloris est absq3 colore.¶ Deinde cum dicit.

¶ Patet igiꝛ nõ vnũ idipsuꝫ esse:sentire inq̃ã visu. Nam cum nõ videmus:tenebras ⁊ lumẽ visu discer nimus:sed nõ eodem vt patet modo.

¶ Manifestũ igiꝛ qm̃ nõ est vnũ oĩno visu sen Tc.138 tire.Et nanq3 cũ nõ videmus visu discernim⁹ ⁊ tenebras ⁊ lumen:sed non similiter.

¶ Soluit tertio ꝓpositã dubitationem duobus modis. Primo cõcludens ex p̄dictis ꝙ sentire visu multiplici ter diciꝛ.Ostensum est eniꝫ supra ꝙ visu sentimus nos videre.Itẽ ostensum est ꝙ visu nõ sentim⁹ nisi colorẽ. Sentire ergo visu dupliciter diciꝛ.Uno mõ ſm ꝙ visu sentimus nos videre.Alio mõ cum visu videmus colo rem.Et ꝙ visu sentire dicaꝛ multipliciter:apparet ex h̓ ꝙ aliquãdo dicimur sentire visu:cum visus presentiali ter imutaꝛ a visibili.s.colore.Aliquãdo aũt discernim⁹ visu ⁊ tenebras:⁊ lumen etiã:cũ nõ videmus per imuta tionẽ.s.ab exteriori sensibili.Sed non similiter dicitur vtroq3 mõ visu sentire.Redit ḡ solutio ad hoc ꝙ actio visus põt cõsiderari:vel ſm ꝙ cõsistit in imutatione or gani a sensibili exteriori:⁊ sic nõ sentiꝛ nisi color.Unde ista actione visus non videt se videre.Alia est actio vi sus ſm quã post immutationem organi iudicat de ipsa perceptione organi a sensibili:etiã abeũte sensibili:⁊ sic visus nõ videt solum colorẽ vel sentit:sed sentit etiã vi sionem coloris.¶ Deinde cum dicit.

¶ Preterea idipsū etiā qđ videt: colore quodāmō delibitū est. Instrumentū eni vniuscuiusqꝫ sensus ipsum sensibile sine mã suscipit vti diximus. Quocirca sensibilibus ipsis semotis: insunt in sensuū instrumentis sensus imaginationes. Atqui operatio rei sensibilis atqꝫ sensus vna quidē ⁊ eadē est. At earū ratio nō eadē est. Dico aūt sonū actu: ⁊ auditū ⁊ actu: fit eni vt is qui auditū hēt: nō audiat: ⁊ id qđ hēt sonū: nō semper sonet. Sed cū operatꝛ id qđ audire pōt: ⁊ sonat id qđ sonū efficere pōt: tum simul fit ⁊ auditꝰ actu: ⁊ sonus ēt actu: quorū alterū quispiā auditionē: alterū sonationē eē nō icōgrue dicē pōt.

¶ Amplius aūt ⁊ videns tanqꝫ coloratum est. Sensitiuū enim susceptiuū est sensibilis sine materia vnūquodqꝫ. Unde ⁊ abeuntibꝰ sensibilibꝰ īsunt sensus ⁊ phantasie quibꝰ sentiūt. Sensibilis autē actus ⁊ sensus idē est ⁊ vnꝰ: esse autē ipsorū nō idē. Dico aūt vt sonus ꝭm actū: ⁊ auditus ꝭm actum. Est enim auditum habētia nō audire: ⁊ habens sonū nō semp sonat. Cum aūt opereꝛ possibile audire: ⁊ sonet possibile sonare: tunc ꝭm actum auditus simul fit: ⁊ ꝭm actū sonus. Quorꝫ dicet vtiqꝫ aliquis hoc qdē auditionem esse: hoc vo sonationem.

¶ Ponit aliā solutionē que quidē necessaria est eo qꝛ color hēt duplex eē: vnū nāle in re sensibili: aliud spirituale in sensu. Secūdū g̊ pmū esse coloris: pcessit pma solutio. Hec aūt secūda pcedit quātū ad secūdū esse coloris. Circa hāc solutionē tria facit. Primo ponit solutionē. Secūdo pbat qđdā qđ in solutiōe supposuerat. ibi (Si igiꝛ est motus.) Tertio ex hac solutione ostēdit ēt quarūdā aliarū questionū solutionē. ibi (Quoniā aūt vnꝰ.) Dicit g̊ pmo qꝛ cū soluta sit pma dubitatio: sustinēdo qꝛ vidēs nō sit coloratū. amplius pōt solui dicēdo qꝛ vidēs est tanquā coloratū: qꝛ in vidēte est similitudo coloris: vnde videns est simile colorato. Unde illa potētia que videt aliquē esse videntē: nō est extra genus potētie visiue. Et qꝛ vidēs sit quodāmō coloratū pbat per ea que supra dicta sunt: qꝛ vnūquodqꝫ organū sensus est susce-
2°.l.c.lxi. ptiuū speciei sensibilis sine mã: vt dictū est. Et ista est ratio quare abeuntibꝰ sensibilibꝰ fiūt in nobis sensationes ⁊ phantasie. i. apparitiones ꝭm quas aliquo mō sentiunt aīalia. Et sic pꝫ qꝛ vidēs est tanqꝫ coloratū: ignātū hēt similitudinē coloris. Et nō solū vidēs est tanqꝫ coloratū: ⁊ simile colorato: sed ēt actus cuiuslibet sensus est vnus ⁊ idē subiecto cū actu sensibilis: sed rōne nō est vnꝰ. Et dico actū sensus sicut auditū ꝭm actū: ⁊ actū sensibilis sicut sonū ꝭm actum. Nō eni semp sunt in actu: qꝛ cōtingit habētia auditū nō audire: ⁊ habēs sonū nō semp sonare. Sed cū potens audire hēt suā opationē: ⁊ potēs sonare hēt sonare: tunc simul fit sonus ꝭm actū qui vocaꝛ sonatio: ⁊ auditus ꝭm actū qui vocaꝛ auditio. Cum igiꝛ visus percipiat sensibile ⁊ actū eiꝰ: ⁊ vidēs sit simile sensibili: ⁊ actus videntis sit idem cum actu sensibilis subiecto: lꝫ nō ratiōe: relinquiꝛ qꝛ eiusdē virtutis est videre colorē ⁊ imutationē que est a colore: ⁊ visum in actu ⁊ visionē eius. Potētia ergo illa qua videmus nos videre nō est extranea a potētia visiua: sed differt rōne ab ipsa. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qđ si motus ⁊ actio atqꝫ passio in eo est qđ patiꝛ atqꝫ moueꝛ: necesse est ⁊ sonū ⁊ auditū actu in auditu qui est potētia esse. Agentis nāqꝫ mouētisqꝫ operatio in ipso patiente suscipiꝛ atqꝫ inest. Quocirca necesse est id qđ motu ciet: moueri. Actus igiꝛ sonatiui: sonus est vel sonatio. Auditiui vo auditus: vel auditio. Duplex eni est auditꝰ: ⁊ duplex etiā sonus. Eadē est ⁊ in ceteris sensibus ac sensibilibus ratio. Atqꝫ vt actio passioqꝫ nō in agēte est: sed in eo qđ patiꝛ. Sic ⁊ ipsius sensibilis actio in ipso est sensitiuo. Sed in quibusdā noīa quoqꝫ sunt posita: vt sonatio: ac auditio: in quibusdā caret alterū nomine. Operatio eniꝫ visus visio diciꝛ: at coloris nomine vacat. Operatio preterea gustus gustatio dicitur: at saporis nomen non habet.

¶ Si igitur est motꝰ: ⁊ actio ⁊ passio in eo qđ t.c.139.
agiꝛ: necesse est ⁊ sonū ⁊ auditū qui ꝭm actuꝫ in eo qđ est ꝭm potentiam esse. Actiui enim ⁊ motiui actus in patiente fit. vnde nō necesse est mouens moueri. Sonatiui quidē igiꝛ actꝰ aut sonus sonatio est. Auditiui aūt aut auditus au-
ditio est. ¶ Dupliciter eni auditus ⁊ dupliciter sonus. t.c.140.
Eadē aūt ratio est ⁊ in alijs sensibus ⁊ sensibilibꝰ. Sicut enim actio ⁊ passio in patiente: sed nō in agente: sic ⁊ sensibilis actus ⁊ sensitiui in sensitiuo est. Sed in quibusdā quidem ⁊ nominatū est vt sonatio ⁊ auditio. In quibusdā autē nō nominatū est: sed alterū. Uisio enim dicitur visus actus: que vo est coloris nō nominatū est. Et gustatiui gustus est: humoris autē nō nominatū est.

¶ Probat qđ supposuerat. s. qꝛ vnus ⁊ idē sit actꝰ sensibilis ⁊ sentiētis sed rōne differāt ex his que sunt ostēsa in 3° physicorꝫ. Ibi eni ostēsum est: qꝛ tāꝫ motꝰ qꝫ actio vel
passio sunt in eo qđ agiꝛ. i. in mobili ⁊ patiēte. Manife- 3.l.c.16.
stū est aūt qꝛ auditus patiꝛ a sono: vnde necesse est qꝛ tā vsqꝫ ad.l.
sonus ꝭm actū qui diciꝛ sonatio: qꝫ auditꝰ ꝭm actuꝫ qui cō.23.
diciꝛ auditio fit in eo qđ est ꝭm potētiā. s. in organo auditus. Et hoc iō qꝛ actus actiui ⁊ motiui fit in patiēte ⁊ nō in agente ⁊ mouēte. Et ista est ratio quare nō est necessariū qꝛ oē mouens moueaꝛ. In quocūqꝫ eni est motꝰ illud moueꝛ. Unde si motꝰ ⁊ actio que est qdā motꝰ eēt in mouēte sequereꝛ qꝛ mouēs moueretꝛ. Et sicut dictū
est in 3° physi. qꝛ actio ⁊ passio sunt vnus actus subiecto: sed tex.c.20.
differūt rōne pūt actio signaꝛ vt ab agēte. passio aūt vt
in patiēte: ita supra dixit qꝛ idē est actus sensibilis ⁊ sen tex.60.
tientis subiecto: sed nō rōne. Actꝰ igiꝛ sonatiui vel soni est sonatio: auditiui aūt actus est auditio. Dupliciter eni dr̄ auditꝰ ⁊ sonus. s. ꝭm actū ⁊ ꝭm potētiā. Et qđ de auditu ⁊ sono dictū est: eadē rōne se hēt in alijs sensibꝰ ⁊ sensibilibꝰ. Sicut eni actio ⁊ passio est in patiēte: ⁊ nō in agēte vt in subiecto: sed solū vt in pn° a quo: ita tāꝫ actus sensibilis qꝫ actus sensitiui est in sensitiuo vt in subiecto. Sed in quibusdam sensibilibus ⁊ sensitiuis nominatus est vterqꝫ actꝰ: ⁊ sensibilis vt sonatio: ⁊ sensitiui vt auditio. In quibusdam aūt vnū tm̄ nominatū est. s. actus sensitiui. Uisio eni diciꝛ actꝰ visus: sed actus coloris nō est nominatꝰ. Et gustꝰ. i. gustatio est actꝰ gustatiui: sed actꝰ saporis nō est noīatus apud grecos. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec cũ ita sint: atq; vnus actus rei sensibilis sensitiuiq; sit: quãuis diuersas habeat rões: sicuti diximus: necesse est simul corrũpanť: simulq; sint salua: auditus ac sonus qui hoc modo dicunť: ⁊ sapor itidẽ ⁊ gustus: ceteraq; similiter. At ea que dicunť potẽtia nõ hãc ipsaȝ pfecto necessario subeũt legẽ.

t.c.141. ¶ Quoniã aũt vnus qdem est actus sensibilis ⁊ sensitiui: esse aũt alterũ est: necesse simul corrumpi ⁊ saluari sicut dictũ auditũ: ⁊ sonuȝ: ⁊ humorẽ igiť ⁊ gustum ⁊ alia similiter. Dicta autem ẜm potentiam non necesse est.

¶ Ex pmissa solutione pcedit ad demõstrãdũ veritatẽ duarũ questionũ: quarũ pma est vt ꝑ sensus ⁊ sensibilia simul corrũpanť ⁊ saluenť. Ad huiꝰ ergo solutionẽ dicit ꝙ qꝛ actus sensibilis ⁊ sensitiui est vnus subto: sed differunt rõne vt dictũ est. necesse est ꝙ auditꝰ dictꝰ ẜm actũ: ⁊ sonus dictus ẜm actũ: simul saluenť ⁊ corrumpanť: ⁊ similiter est de sapore ⁊ gustu ⁊ alijs sensibilibus ⁊ sensibus. Sed si dicanť ẜm potentiã: nõ necesse est ꝙ simul corrumpantur ⁊ saluenť. ¶ Ex hac aũt ratiõe excludit opinionem antiquorum naturalium. ibi.

¶ Non recte igiť priores naturales phĩ sentiebant: qui quidẽ sine visu neq; albũ vllum: neq; nigrũ esse dicebãt: neq; itẽ nullũ sine gustu saporẽ. Nã partiȝ recte: partim nõ recte cẽsebãt. Eteni cũ dupliciter sensus sensibileq; dicať potẽtia atq; actu: in his qdem secũdis fit idipm sane: qd dictũ est: in illis aũt primꝰ nõ fit: vt luce clariꝰ extat. At illi de hisce simpliciter loquebanť: que simpliciter nõ dicunť.

t.c.142. ¶ Sed priores philosophi hoc non bene dicebant nihil opinantes neq; albũ neq; nigrũ esse sine visu: neq; humorẽ sine gustu. Sic quideȝ eni dicebãt recte: sic aũt non recte. Duplr. n. dicto sensu ⁊ sensibili: his qdẽ ẜm potentiam: illis ṽo ẜm actum. De his quidẽ accidit qd dictuȝ est: ȝ in alteris nõ accidit. Sed illi simpliciter dicebant de dictis nõ simpliciter

¶ Dicẽs ꝙ priores naturales nõ bene dicebant: in hoc qꝛ opinabanť nihil esse albũ aut nigruȝ: nisi quãdo videť: neq; saporẽ eẽ nisi quãdo gustať: ⁊ similiter de alijs sensibilibus ⁊ sensibus. Et qꝛ nõ credebãt esse alia entia nisi sensibilia: neq; aliã virtutẽ cognoscitiuã nisi sensum: credebãt ꝙ totũ esse ⁊ veritas rerũ esset in apparere. Et ex hoc deducebanť ad credendũ ꝯtradictoria simul esse vera: ppter hoc ꝙ diuersi cõtradictoria opinanť. Dicebant aũt quodãmõ recte: ⁊ quodãmõ nõ. Cum enim dupliciter dicať sensus ⁊ sensibile. s. ẜm potẽtiã ⁊ ẜm actũ de sensu ⁊ sensibili ẜm actuȝ accidit ꝙ ipsi dicebant: ꝙ nõ est sensibile sine sensu. Non auteȝ hoc verum est de sensu ⁊ sensibili ẜm potentiaȝ. Sed ipsi loquebanť simpliciter. i. sine distinctione de his que dicuntur multipliciter. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qd si vox quedã cõcentus est: vox autẽ ⁊ auditus tũ vnũ: tum nõ vnũ: aut nõ idẽ sunt: ⁊ si ꝯcentus est ratio: necesse est ⁊ auditũ quãdã esse rõneȝ: atq; ob idipsum exuperans qdq; taȝ acutũ ꝙ̃ graue corrũpit auditũ: atq; deuastat: ⁊ in saporibus gustũ: ⁊ in coloribꝰ visum id qd nimirũ est splẽdidũ ⁊ tenebrosum: ⁊ in odoribus vehemẽs odor: siue dulcis: siue amarus: quia sensus ipse quedã est rõ rata. Quocirca sensibiliũ ea que sincere talia queq; simplicia sũt vt acutũ: vel dulce: vel salsuȝ cũ reducunť ad rõnẽ: sensui sunt iocunda. Tunc eni ipsuȝ delectare videtur. Omnino aũt ipsum mixtuȝ magis cõcentus est: ꝙ̃ acutũ vel graue. Tactui quoq; nõ calidum sane simplex ac frigidũ. Sed id qd est ad rõnẽ redactuȝ: amicũ est atq; iocunduȝ. Eniuero sensus ipse ratio quedã est vti diximus. Sensibiliũ aũt ea que exuperant: aut dolorẽ afferũt ipsi: aut tãdẽ ipm corrũpũt.

¶ Si aũt symphonia vox quedã est: vox aũt ⁊ auditus est sicut vnũ: ⁊ est sicut nõ vnũ aut idẽ pportio aũt est symphonia: necesse est ⁊ auditum rationẽ quãdaȝ esse. Et ppter id corrũpit vnũqdq; excellẽs acutũ ⁊ graue audituȝ. ⁊ in humoribꝰ gustũ: ⁊ in coloribus visum fortiter fulgidũ: ⁊ opacũ: ⁊ in olfatu fortis odor ⁊ dulcis ⁊ amarus tanquã ratio quedam sit sensus. Unde ⁊ delectabilia quideȝ sunt dum dicunť sincera ⁊ mixta entia ad rationẽ: vt acutuȝ aut dulce aut salituȝ. Delectabilia eni tunc. Oino autem magis qd mixtuȝ est symphonia ꝙ̃ acutum ⁊ graue. Tactus autem calefactibile ⁊ frigorabile: sed sensus ratio est. Excellentia autẽ contristant aut corrumpunt. t.c.143.

¶ Demõstrat ex pmissis solutionẽ alterius qõnis: quare s. quedã sensibilia corrũpãt sensuȝ ⁊ quedã delectãt: ⁊ dicit ꝙ cũ symphonia. i. vox ꝯsonãs ⁊ pportionata sit vox quedã: ⁊ vox quodãmõ sit idẽ qd auditus: ⁊ symphonia sit quedã pportio: necesse est ꝙ auditus sit quedã pportio. Et qꝛ quelibet pportio corrumpiť per superabundãtiam. idõ excellens sensibile corrũpit sensum: sicut qd est excellenter graue ⁊ acutũ corrumpit auditũ. Et excellẽs saporosuȝ corrumpit gustũ. Et fortiter fulgidum vel obscurũ corrumpit visum. Et fortis odor corrumpit olfatum: quasi sensus sit quedã pportio. Sed si plura sensibilia deducunť ad pportionatã mixtionẽ efficiunť delectabilia: sicut in saporibus: quãdo aliqd ẜm debitã pportionẽ est: aut acutuȝ: aut dulce: aut salsum: tunc enim sunt oino delectabilia. Et omne qd est mixtũ est magis delectabile: ꝙ̃ qd est simplex: sicut symphonia ꝙ̃ vox acuta tm̃: vel grauis tm̃. Et in tactu qd est cõpositũ ex calefactibili ⁊ frigidabili: Sensus enim delectať in pportionatis: sicut in sibi similibus: eo ꝙ sensus est pportio quedam. Sed excellentia corrumpit sensum vel saltem contristat ipsum.

¶ Unusquisq; igiť sensus (vt sepe diximus) sensibilis est obiecti. Estq; in instrumẽto suo ea rõne qua illud sensus est instrumentũ: ⁊ differentias sensibiles obiecti sui discernit: vt albũ qdẽ ⁊ nigrũ visus: dulce aũt ⁊ amarũ gustus: ⁊ ceteri similr sensus.

¶ Unusquisq; quidẽ igiť sensus subiecti sensibilis est qui est in sensitiuo inquãtũ sensitiuuȝ: ⁊ discernit subiecti sensibilis differentias: aut albũ quidẽ ⁊ nigruȝ visus: dulce ṽo ⁊ amarũ gustus. Silr aũt se hȝ ⁊ in alijs. Lec. III. t.c.144

Rocessit Phs supius ad investigādū sensuꝫ cōcꝫ ex hac opōne q̄ sentim⁹ nos videre ⁊ audire. Ex hac aūt opōne ad h̄ devētum est: ꝙ potentia visiua sentit visionē: alio tn̄ mō q̄ȝ sentiat sensibile exteri⁹: sed nōdū habeť ꝙ potētia iudicatiua de actib⁹ sensuū sit vna ⁊ cōis. Et iō ꝓcedit vlteriuꝫ ad investigandā huiꝰ veritatē per aliā operationē que ostēdit vnā potentiā esse cōmunē habētem se quodā mō ad omnes .s. sensus. ⁊ hec operatio est discernere sensibilia abinuicem. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit quātū se possit extendere discretio sensus ꝓprij. In secūda inquirit de illa discretione sensibiliū que excedit virtutē sensus ꝓprij. ibi (Quoniā aūt album.) Dicit ergo p̄mo ꝙ ex dictis manifestū est ꝙ vnusqsqꝫ sensus est cognoscitiuus sensibilis sibi obiecti: cuius species fit in suo organo: inquātū est tale organū. Inmutať eni organū vniuscuiusqꝫ sensus a ꝓprio obiecto sensus per se: nō per accidens. Et vnusquisqꝫ sensus discernit differentias ꝓprij sensibilis: sicut visus discernit album ⁊ nigrum: gustus dulce ⁊ amaruꝫ: ⁊ similiter se hēt in alijs sensibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At enim cū albū ⁊ dulce ⁊ singula sensibiliū ad singula nimirū aliqua cōparemus: ac discernamus: ⁊ sentiamus differre: necesse est idipsum ꝑfecto fieri sensu quippe cū illa sensibilia sint. Quo patet carnē vltimum instrumentuꝫ sensu non esse. Nam necesse est id qđ discernit tangendo discernere.

Tex.c. 145. ¶ Quoniā aūt ⁊ album ⁊ dulce ⁊ vnūquodqꝫ sensibiliū ad vnūqđqꝫ cōparādo discernimus ⁊ sentimus qꝛ differūt: necesse igiť sensu. Sensibilia eni sunt. ¶ Quare ⁊ manifestū quoniā
Tex.c. 146. caro nō est vltimū sensitiuū. Necesse eni esset tangens ipsum discernens discernere.

¶ Ostēdit cui sit attribuēda ista discretio que excedit ꝓpriuꝫ sensum .s. discernere sensibile vnius sensus a sensibili alteri⁹. Et circa hoc duo facit. Primo determiat veritatē. Secūdo obycit cōtra veritatē ⁊ soluit. ibi (At vo īpossibile.) Circa p̄mū tria facit. Primo ostēdit ꝙ aliqs sensus est qui discernit īter albū ⁊ nigruꝫ ⁊ dulce. Scđo ꝙ nō sunt due potētie sensus: sꝫ vna. ibi (Neqꝫ vtiqꝫ.) Tertio ꝙ simul illa potētia ꝑcipit vtrūqꝫ sensibile īter que discernit. ibi (Ꝗ aūt neqꝫ.) Dicit ergo p̄mo ꝙ qꝛ discernimus aliqua virtute nō solū albū a nigro: vel dulce ab amaro: sed etiā albū a dulci: ⁊ vnūqđqꝫ sensibile discernimus ab vnoquoqꝫ ⁊ sentimus qꝛ differunt: opꝫ ꝙ hoc sit per sensum. qꝛ cognoscere sensibilia inquātū sūt sensibilia est sensus. Cognoscimus aūt differentias albi ⁊ dulcis nō solū quātū ad qđ qd est vtriusqꝫ: qđ ꝑtinet ad itellectū: sed etiā quātū ad diuersam īmutationē sensus. Et hoc nō pōt fieri nisi per sensum. Et si per aliquē sensum fit hoc: maxime videť ꝙ fiat per tactuꝫ qui est p̄mus sensuū: ⁊ quodāmō radix ⁊ fundamētū oīum sensuum: ⁊ ab hoc aial hēt ꝙ dicať sensitiuū. Unde manifestū est ꝙ caro nō est vltimū organuꝫ sensus tactus: qꝛ cū per sensum tact⁹ fiat discretio: necesse esset ꝙ ipso cōtactu carnis a tāgibili fieret discretio tangibilis ab alijs sensibilib⁹. Attribuiť aūt ista discretio tactui nō ꝭm ꝙ tactus est sensus proprius: sed ꝭm ꝙ est fundamentum oīum sensuū: ⁊ ꝓpinquus se habēs ad fontalē radicē oiuꝫ sensuum qui est sensus cōmunis. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fieri igiť nō pōt: vt separatis discernať dulce diuersum esse ab albo: sed vni cuipiaꝫ ambo nota esse opꝫ. Illo nāqꝫ mō sane pateret inter sese illa differre: etiā si alterū ego: alterū tu sentires. Unū igiť dicat opꝫ. Diuersa eni dulce ac albū. Dicit igiť idem. Quare vt dicit: sic ⁊ itelligit atqꝫ sentit. Patet ergo fieri nō posse: vt separatis separata diiudiceť.

¶ Neqꝫ vtiqꝫ separatis contingit discernere ꝙ alterum sit dulce ab albo: sed opꝫ aliquo vno vtraqꝫ manifesta esse. Sicut eni ⁊ hoc quideꝫ ego: illud aūt tu sentis: manifestum vtiqꝫ erit: qm̄ altera adinuicē sunt. Opꝫ aūt vnuꝫ dicere quoniam alterum. Alterum .n. dulce ab albo. Dicit ergo idē. Quare sicut dicit: sic ⁊ intelligit ⁊ sentit. Ꝗ quidem igiť non possibile separatis iudicare separata palam.

¶ Ostēdit ꝙ eiusdē sensus sit qui discernit albū a dulci. Posset eni aliquis credere ꝙ discernamus albū a dulci nō quadā vna potētia: sed diuersis vt .s. inquantū gustu cognoscimus dulce: ⁊ visu albū. Hoc aūt excludit dicēs: ꝙ nō ꝯtingit discernere ꝙ dulce sit alterū ab albo separatis potētys .i. diuersis: sed opꝫ ad discernēdū īter ea: ꝙ ꝭm aliquā vnā potentiā manifestū sit nobis. Ita eni eēt si diuersis potētys sentirem⁹ dulce ⁊ albū: sicut si diuersi hoies sentirent: vnus dulce: ⁊ alius album: puta si ego sentio hoc: ⁊ ille illud. Hoc aūt posito manifestum est ꝙ altera sunt abinuicē dulce ⁊ albuꝫ: qꝛ aliter patior ego a dulci q̄ȝ tu ab albo. Sed tamē diuersitas ista nō erit nobis per sensum manifesta: sed opꝫ ꝙ vnus sit qui dicat ꝙ alterū est dulce ab albo. Hoc eni est aliqd vnū veꝝ .s. ꝙ alteꝝ sit dulce ab albo. ergo opꝫ ꝙ illud vnū ab eodē dicať: sed dictio est interpretatio interioris apprehēsionis. ergo sicut est vnus qui dicit: ita opꝫ ꝙ vn⁹ sit qui intelligat ⁊ sentiat alterū esse dulce ab albo. Dicit aūt (intelligat ⁊ sentiat.) qꝛ nondū ostensum est ꝙ aliud sit intellectus a sensu: vel qꝛ ista diuersitas ⁊ sensu ⁊ intellectu cognosciť. Sicut igiť opꝫ ꝙ vnus homo qui dicit alterū esse albū a dulci sit qui cognoscit vtrūqꝫ: ita opꝫ ꝙ vna potētia sit qua agnosciť vtrūqꝫ. Nā hō nō cognoscit nisi per aliquā potentiā. Et hoc est qđ cōcludit vlterius palā esse qđ nō est possibile iudicare (separata) .i. ꝙ aliqua sint diuersa (separatis) .i. diuersis: sed opꝫ ꝙ sit eadē potētia que vtrūqꝫ cognoscat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At hinc patet neqꝫ fieri posse vt separatio in tēpore discernať. Nā vt idē aliud esse bonū ac malum dicit. Sic quādo alterū dicit aliud esse: tūc ⁊ alteruꝫ etiā dicit. Atqꝫ dico quādo nō per accidens: veluti nūc dico quippiā aliud esse: nō tamē dico illud nūc aliud esse: sed hoc pacto nunc dici: vt dicat: ⁊ nunc illud esse. Simul igiť dicit. Quo fit vt inseparabile ⁊ in inseparabili tēpore separata discernat.

¶ Ꝗ aūt neqꝫ in separato tēpore: hinc habituꝫ est. Sicut eni idē dicit ꝙ alterū bonū ⁊ malū: sic ⁊ quādo alterū dicit: qm̄ alterū tūc ⁊ alteꝝ: nō ꝭm accidēs ipm̄ quādo. Dico aūt puta nūc dico quoniā alterū: nō tamē qm̄ nunc alterum. Sed sic dicit ⁊ nunc ⁊ qm̄ nunc. Simul ergo. Quare inseparabile ⁊ in inseparabili tēpore.

¶ Ostendit ꝙ opꝫ simul vtrunqꝫ cognosci. Dicit ḡ ꝙ ex his que diceň manifestū est (ꝙ neqꝫ in sepato tēpore) .i. in diuerso tēpore cognoscit vtrūqꝫ. Sicut eni ille qui

iudicat aliqua esse diuersa dicit aliqd vnū ꝛ idē.s.ꝙ alterū sit bonū ꝛ malū:sic ēt dicit quādo alteruʒ sit.Dicit eni ꝙ sit alterū tūc quādo iudicat:ꝛ hocipsuʒ quādo sit alterū nō dicit ₰m accidēs:ita ꝙ ly quādo referat ad dicentē:vt puta:qꝛ nunc dicit ꝙ est alteruʒ:si nō diceret ꝙ nūc est alterū. Hoc eni esset per accidens respectu eius qꝺ dicit:sed sicut nūc dicit ꝙ est alterū:ita dicit ꝙ nūc sit alterū. Hoc aūt nō posset esse nisi simul ea apprehenderet.i.in illo istāti pro quo iudicat ea eē altera.Manifestū est ḡ ꝙ simul cognoscit vtrūqʒ.Ergo sicut est isepabilis potentia.i.vna ꝛ eadē que cognoscit vtrūqʒ eorū inter que inducat differētia:ita opʒ ꝙ in inseparabili tēpore apprehendat vtrūqʒ.¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo fieri nō pōt:vt simul idē ea rōne qua indiuisibile est:ꝛ in indiuisibili tēpore motibus cōtrarijs moueat. At dulce quidē si sit:mouet sensum ac itellectū.Amarū aūt ꝯtrario mō:ꝛ albū itidē diuerso.

Tex.c. 147. ¶ At vo impossibile est simul ₰m ꝯtrarios motus moueri idē:aut indiuisibile ꝛ in indiuisibili tēpore. Si.n.dulce sit:mouet sensuʒ aut intellectum:amarū aūt ꝯtrarie:ꝛ albū aliter.

¶ Obijcit in ꝯriū.Et circa hoc quatuor facit.Primo ponit obiectionē talē.Impossibile est idē ꝛ indiuisibile simul moueri ₰m ꝯrios motus simul ꝛ in indiuisibili tēpore:sed intellectus ꝛ sensus mouent a sensibili inquantū sentit ꝛ intelligibili inquātū itelligit.Diuersa aūt sensibilia ꝛ ꝯtraria:diuersis ꝛ ꝯtrarijs motibꝰ mouēt.ḡ impossibile est ꝙ eadē vis sensitiua:aut intellectiua simul cognoscat contraria diuersa.¶ Secundo ibi.

¶ Est ne igit qꝺ discernit idiuisibile quidē numero. Separatū aūt rōne.Partiʒ igit vt diuisibile res sentit diuisas:partim vt indiuisibile.Nam rōne quideʒ diuisibile:loco aūt atqʒ numero indiuisibile est.

Tex.c. 148. ¶ Ergo simul qdē ꝛ numero indiuisibile ꝛ iseparabile qꝺ iudicat. Secundū esse aūt separatuʒ. Est igit quodāmō ꝙ diuisibile diuisa sentit:est aūt ꝙ indiuisibile. Secūdū eē qdē.n.diuisibile:loco aūt ꝛ numero indiuisibile.

¶ Ponit vnā solutionē:ꝛ dicit ꝙ illud qꝺ iudicat diam inter ꝯtraria est simul ꝛ numero idiuisibile ꝛ iseparabile.i.vnū subiecto:sʒ ₰m esse separatū.i.rōne est diuersuʒ. Sic igit quodā mō indiuisibile sentit diuisa.i.diuersa: alio aūt mō diuisibile sentit diuersa:qꝛ ₰m eē est diuisibile.i.rōne est diuersuʒ:sed loco ꝛ numero est(idiuisibile).i.subiecto est vnū.Et dicit loco:qꝛ diuerse potētie iueniunt i diuersis ptibꝰ corpis organa hīe.¶ Tertio ibi.

¶ An id minime fieri pōt.Idē eni potentia quideʒ est ipsa cōtraria:ꝛ diuisibile ꝛ indiuisibile:actu aūt esse nō pōt.Sed patiendo diuisibile est.At fieri nequit:vt simul sit albuʒ ꝛ nigrū.Quare neqʒ formas ipsorū simul sensus ac intellectus si talia sint vt patiantur suscipient.

¶ Aut nō possibile.Potētia qdē.n.idē ꝛ idiuisibile contraria:₰m eē aūt nō:sed in operari diuisibile.Et impossibile est ꝛ albū ꝛ nigrū esse simul.Quare neqʒ species pati ipsorū si huiusmodi est sensus ꝛ intelligentia.

¶ Improbat hanc solutionē dicens:ꝙ nō est(possibile) illā pdictā solutionē stare.Qꝺ eni est ideʒ ꝛ indiuisibile subiecto:sʒ nō ₰m esse.i.₰m rōnē:pōt qdē habere ꝯtraria ₰m potētiā:sʒ qꝺ hʒ ꝯria(in opari).i.₰m actū:opʒ ꝙ sit diuisibile.Et ipossibile est idē ꝛ idiuisibile simľ ꝛ semel eē albū ꝛ nigrū.Quare neqʒ pōle est aliqꝺ vnū ꝛ idē idiuisibile simul pati spēs eoꝝ:ꝛ ita neqʒ itelligere ꝛ sentire si itelligere ꝛ sentire ē hꝫ.i.pati qꝺdā.¶ Quarto ibi.

¶ At eni hoc pinde sese habet:atqʒ id qꝺ quidā pūctum appellāt.Qꝺ quidē tum vnū est:tuʒ duo:quo pacto ꝛ diuisibile est.Quo igit indiuisibile est:hoc vnū est:id qꝺ discernit ac simul.Quo vo est diuisibile:h nō vnū est:bis.n.eiusdeʒ signi simul sit vsus. Quo ergo finis vsus si vt duoꝝ:hoc duo discernit: atqʒ est separata vt separatū.Quo vo est vnū:hoc vnius fit vsus ꝛ simul.Sed de principio quidē quo dicimus aial sensitiuū esse sit hoc mō determinatū.

¶ Sed sicut qꝺ vocāt quidā punctū:aut vnū: aut duo:sic ꝛ indiuisibile. Secundū qꝺ quidē igit idiuisibile:vnū discernēs est ꝛ simul. Secūdū vo ꝙ diuisibile:bis vtitur eodē signo simul. Inquantū quidē igit pro duobus vtitur tertio:duo iudicat:ꝛ separata sunt vt in separato. Inquantū vo vnū:vno ꝛ simul. De principio quidē igit ₰m ꝙ dicimus posse sentire animal:determinatum sit hoc modo. Tex.c. 149.

¶ Ponit verā solutionē:ꝛ solutio ista sumit ex similitudine pūcti.Punctū.n.qꝺ est inter duas partes linee pōt accipi(vt vnū ꝛ vt duo.)Et vnū qdē ₰m ꝙ ꝯtinuat partes linee:vt cōmunis terminus.(Ut duo autem ₰m ꝙ bis vtimur pūcto).s.vt principio vnius linee ꝛ vt fine alterius.Sic ēt itelligēdū est:qꝛ vis sentiendi diffundit in organa.s.sensuū ab aliq vna radice cōmuni:a qua pcedit vis sentiēdi in oīa organa:ad quā etiaʒ terminant oēs imutatiōes singuloꝝ organoꝝ.Pōt ḡ ꝯsiderari dupliciter.Uno mō put est pnᵐ vnū ꝛ terminꝰ vnus diuersʒ sensibiliū imutationū.Alio mō put est pnᵐ ꝛ terminus huius ꝛ illius sensus.Et hoc est qꝺ dicit ꝙ sicut punctū est vnū:aut duo:sic diuisibile est pnᵐ sensitiuū cōmune. Sic eni diuisibile est:inquātū(simul bis vtit eodeʒ signo).i.pncipio sensitiuo.s.vt pncipio ꝛ termino visus ꝛ auditus.Inquantū igit aliqs vtit pnᵒ sensitiuo qsi vno termino pro duobꝰ:itātū duo iudicat:ꝛ separata sūt que accipiunt:sicut(in separato).i.diuisibili pncipio cognoscunt.(Inquātū vo)est vnuʒ in se:sicut in vno pncipio cognoscit differentiaʒ vtriusqʒ ꝛ simul.Habet igit hoc pnᵐ sensitiuū cōmune ꝙ simul cognoscat plura inquantū accipit bis vt terminus duaꝝ imutationū sensibiliū: inquantū vo est vnū:iudicare pōt differētiā vnius ad alterū.Opʒ aūt illud pncipiū sensitiuum cōmune habere aliud organū:qꝛ pars sensitiua nō hēt aliqʒ operationē sine organo.Cū eni organū tactꝰ diffundat per totū corpus:necessariū videt vt ibi sit organū huius pncipij sensitiui cōmunis vbi est pma radix organi tactus.Et propter hoc superius dixit ꝙ si caro esset vltimū organū tactus ꝙ tāgēdo ₰m carnē discerneremꝰ vnū sensibile ab alio.(¶ Cōsiderādū est ēt:ꝙ lʒ hoc pnᵐ cōmune imutet a sensu pprio:qꝛ ad sensum cōem pueniūt imutationes oīum sensuū pprioꝝ:sicut ad cōem terminū:nō tñ sensus pprius est nobilior ꝙ̄ sensus cōmunis:lʒ mouēs sit nobilius moto ꝛ agēs patiēte:sicut nec sensibile exteriꝰ est nobilius ꝙ̄ sensus pprius:lʒ moueat ipm.Est enim ₰m quid nobiliꝰ.s.inquātū est actu albū vel dulce ad qꝺ

est sensus pprius in potētia. Sed sensus ppri⁹ simplr est nobilius pp vtutē sensitiuā. vnde ꝛ nobiliori mō recipit scilꝫ sine mā: omne eni recipiens aliqd recipit illud ſm suū modum. Et sic sensus cōis nobiliori modo recipit q̄ sensus pprius: ppter hoc ꝙ virtus sensitiua ꝯsideraṫ in sensu cōi vt in radice ꝛ minus diuisa. Neqꝫ opꝫ ꝙ p aliā actionem sensus cōis spēs recepta in organo fiat in ipso: qa oēs potentie partis sensitiue sunt passiue: nec est posse ꝙ vna potētia sit actiua ꝛ passiua. ¶ Cōsiderāduꝫ est ēt ꝙ sensus pprius hꝫ discernere iter ꝯria sensibilia: īquā-tū pticipat aliqd de vtute sensus cōis: qa ꝛ ipse sensus pprius est vnus terminus diuersarū imutationū que fiūt p mediū a ꝯrijs sensibilib⁹. Sed vltimū iudiciuꝫ ꝛ vltima discretio ptinet ad sensuꝫ cōem. Ultimo aūt epilogando concludit qd̄ dictū est de p̄ncipio ſm ꝙ dicit aial esse sensitiuum vel potens sentire.

¶ Cum autē duabus prisci differētijs maximeqꝫ diffiniant animā. Motione inquā loco accōmodata: ꝛ intelligendo: ꝛ discernēdo: ac sentiēdo: cōsiderādū est si quid intersit inter intelligere ac sentire. Videṫ nāqꝫ tam intelligere q̄ etiā sapere: veluti qddā esse sentire: etenī his vtrisqꝫ reꝝ aliquas anima discernit atqꝫ cognoscit.

T.c.150 ¶ Quoniā autē duabus differentijs diffiniunt maxie animā: motu qui ſm locū: ꝛ in eo quod est intelligere ꝛ discernere ꝛ sentire. Videtur autē ꝛ intelligere ꝛ sapere tanq̄ quoddā sentire esse. In vtrisqꝫ eniꝫ his anima iudicat aliqd ꝛ cognoscit eorum que sunt. Lectio. IIII.

Postq̄ phs ostēdit ꝙ due opationes de qb⁹ dubiū videbaṫ: pcipere. s. actus sensuuꝫ ppōrū: ꝛ discernere iter sensibilia diuersorū sensuū: nō excedūt facultatē principij sensitiui: nūc vult ingrere vtrū sape ꝛ itelligere excedāt facultatē eiusdē principij. Et circa hoc duo fac̄. Prio ostēdit ꝙ sapere ꝛ intelligere nō ptinēt ad sensuꝫ: qd̄ est ostēdere sensuꝫ ꝛ intellm̄ nō esse idē subito. Scd̄o ꝙ phātasia q̄ ptinet ad sensuꝫ nō est idē cū opione q̄ ptinet ad itellectū. ibi [Phantasia aūt ꝛc̄.] Circa p̄mum duo facit. Primo ponit opionē ponētiū sensuꝫ ꝛ itellm̄ esse idem. Scd̄o improbat eā. ibi [Et tñ oportuit.] Circa p̄mū duo facit. Prio ponit opionē. Scd̄o assignat cām opionis. ibi [Oēs eni hi.] Circa p̄mū duo facit. Prio ponit opionē in cōi. 2° iducit q̄dā vba q̄rūdā phoꝝ que ad illud ptinere videnṫ. ibi [Et antiqs sapere.] Dicit ḡ prio ꝙ qa antiqui phi diffiniebāt aiaꝫ ſm duo. s. ſm motū ſm locū: ꝛ cognitionē que icludit itellectiuā discretionē ꝛ sensum. videṫ ex hoc ꝙ ſm eoꝝ opionē itelligere ꝛ sapere sit quoddaꝫ sentire: qa tam sentiendo q̄ intelligendo anima iudicat ꝛ cognoscit. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et veteres idem esse sapere sentireqꝫ cēsent. Quē admodum ꝛ Empedocles dixit.

Ad presens hominum crescit sapientia semper.
ꝛ alio rursus in loco.
Hinc varia his semper prudentia somnia monstrat.
Idē ꝛ Homerus his carminibus sensisse videtur.
Tales nāqꝫ insunt mentes mortalibus ipsis.
Quales quotidie summi fert rector olympi.

¶ Et antiqui sapere ꝛ sentire idem esse aiunt: sicut Empedocles dixit. Ad p̄sens voluntas augetur: ꝛ in hominibus ꝛ in alijs: vnde eis semp sapere altera prestat. Idem autēꝫ his vult ꝛ id quod est Homeri. Talis eniꝫ intellectus est in terrenis hominibus qualem ducit in diem pater virorumqꝫ deorumqꝫ.

¶ Ostēdit ꝙ nō solū hoc sequiṫ ex hoc qd̄ in cōi dicebāt: sed expresse antiq dixerūt ꝙ idē sit sapere per intellm̄ ꝛ sentire. ¶ Ut autē intelliganṫ verba phoꝝ q̄ inducunṫ quō ad ppositū faciūt: ꝯsiderādū est ꝙ nullū corpus pōt directe agere in id qd̄ nullo mō est corporeuꝫ: qa igiṫ potentie sensitiue aliq mō sunt corporee: qa sunt virtutes in corporeis organis: imutari possunt ex actione corpoꝝ celestiū: p accidēs tñ: qa neqꝫ aia: neqꝫ aie virtus moueṫ nisi per accñs moto corpe. Et ppter hoc contingit ꝙ ex impressione corpis celestis variaṫ ꝛ phātasia et appetit⁹ sensitiuus. Unde ꝛ aialia irrationabilia que solo appetitu sensitiuo aguṅt in suis motibus: vtplurimū insequūṫ impressiones corpoꝝ celestiū. Ponere igiṫ ꝙ corpora celestia hēant impressionē directe in partē itellectiuā quātū ad intellectū ꝛ voluntatē: est ponere ꝙ voluntas ꝛ intellectus sunt vtutes corporee. Et hoc sonāt verba quorūdā phoꝝ antiquoꝝ. Dicit eni Empedō. ꝙ tā in hoibus q̄ in alijs aialibus (volūtas augeṫ). i. incitaṫ ad agēduꝫ (ad p̄sens). s. ſm p̄sentis hore dispōnē: que quidē dispositio depēdet ex dispōne corporū celestiū. Unū p̄sens tps vel hora (eis). i. hoibus ꝛ alijs aialibus (prestat semp sapere altera.) Diuersis eni horis ꝛ tēporib⁹ diuersa diuersimode homo ꝛ alia aialia īueniunṫ iudicare de reb⁹. Et ad idē ptinet illd̄ vbū Homeri: (Talis aūt est itellectus in terrenis hoibus: qualē pater virorūqꝫ deorūqꝫ). i. sol (ducit in diē.) Diciṫ aūt sol pater viroꝝ: qa est aliq̄ causa humane gñationis. Homo eni generat hoiem ꝛ sol. Diciṫ aūt pater deoꝝ: vel ppter corpa celestia que antiqui deos appellabāt: que ſm astrologos quodāmodo a sole regulanṫ: vel ppter hoies quos deificari credebant qui virtute solis generanṫ. Uirtus autē solis est in die: qa in die nobis apparet dum moueṫ in superiori hemisperio. vnde ꝛ ab astrologis diciṫ planeta diurnus. Uoluit ergo Homerus dicere ꝙ hoies terreni intellectū sortiunṫ ex actione solis: ꝛ ꝙ ſm diuersitatē motus ꝛ situs ꝛ aspect⁹ solaris diuersimode se hñt in intelligēdo. ¶ Sciendꝫ est aūt ꝙ hūc versum Homeri Aristoteles nō totum posuit: sed solū p̄ncipiuꝫ. Unde nec in greco: nec in arabico plus habeṫ q̄ hic. Talis eni itellectus est: vt sic intelligatur hoc dictū: sicut ꝯsueuimus inducētes aliquē versuꝫ alicuius auctoris tm̄ ponere p̄ncipiū: si versus sit notus. Sed qꝛ hic versus Homeri nō erat notus apud latinos Boeti⁹ totū posuit. Patet ḡ ex hoc qd̄ hic dī ꝙ si corpora celestia habēt directe impressionē in itellectū ꝛ volūtatē: idē est ac si ponaṫ ꝙ itellectus est idē cū sensu. Indirecte vō impssio corpoꝝ celestiū pōt pertingere ad itellectū vel voluntatem: prout intellectus ꝛ voluntas coniungunṫ in sua operatione vtutibus sensitiuis. Leso eni organo phantasie impediṫ itellectus in sua operatione: ꝛ ex appetitu sensitiuo inclinaṫ voluntas ad volendū vł nolendū aliquid. Quia tñ voluntas nō ex necessitate trahitur ab appetitu sensitiuo: sed semp ei liberū manet sequi inclinationem appetitus sensitiui vel nō sequi. ideo corpora celestia nullam necessitatē humanis actibus inducunt. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Etenim oēs hi putāt ipsuꝫ itelligere corporis eē: perinde atqꝫ ipsum sentire: ꝛ sentire simili simile arbitratur: ꝛ sapere vt in superioribus diximus locis.

¶ Omnes eni hi itelligere corporeū: sicut senti- T.c.151

re opinantur. Et sentire ⁊ sapere sile simili: sicut ſm principiū in rōnibus determinauimus.

¶ Ostēdit cām positionis. Manifestū est enim ꝙ remota differētia qua aliqua adinuicē differūt remanēt idē: sicut si rōnale auferat ab homine remanebit de numero irrationabiliū aialiū. Hec aūt est differētia qua differt cognitio itellectiua a sensitiua ꝙ sentire est aliquid corporeū. Nō eni operatio sensus est sine organo corporali. Intelligere aūt nō est aliquid corporeū: qꝛ operatio itellectus non est per organum corporeum vt ifra ostēdet.
5°.1.c.4. ⁊ inde. Ideo ergo antiqui ponebāt sensum ⁊ intellectuz idē: qꝛ opinabant ꝙ itelligere esset aliqd corporeū: sicut ⁊ sentire. Qūo aūt vtrūqꝫ ponerēt aliqd corporeū. ꝯñter ostēdit per hoc ꝙ ponebāt tā sapere ſm itellectū q̄ꝫ sentire: ꝯtingere per virtutē similitudinis: sicut in ṗmo libro dictū est.
Lec.10. Et itelligebāt similitudinē ſm esse corporeū: puta ꝙ per terrā cognoscit terra: ⁊ per aquā aqua: ⁊ sic de alys. Unde sequebat ꝙ sentire ⁊ itelligere ꝯsequerent naturā corpoream: ⁊ eodē mō. Et sic sentire ⁊ intelligere sequit esse idem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Oportebat tamē ipsos de errore quoqꝫ deceptioneue disserere. Sunt eni hec magis propria animalium plusq̄ꝫ id tēporis est quo in his anima versat vt patet: idcirco necesse est aut vniuersa que vident vt quidē inquiūt esse vera: aut dissimilis rei tactum errorem esse deceptionemue. Quippe cū id sit contrarium illi: simili inquā cognoscere simile.

¶ Et tamen oportuit simul ipsos de deceptione dicere. Magis proprium enim est animalibus ⁊ plurimū tempus in hoc perficit anima: vnde necesse aut (vt quidā dicunt) omnia que videntur esse vera: aut dissimilis tactum: deceptionem esse. Hoc enim contrarium ei ꝙ simile simili cognoscere.

¶ Improbat ṗdictā positionē. Et ṗmo quātum ad cām. Scdo quātū ad ipsam positionē. ibi (Qꝛ quidē igit.) Dicit ergo ṗmo ꝙ phi assignātes cām cognitiōis esse similitudinē cognoscētis ad cognitū debuerūt assignare aliquā cām etiā deceptionis: qꝛ deceptio videt esse magis ꝓpria animalibus q̄ꝫ cognitio ſm cōditionē sue nature. Uidemus eni ꝙ homines ex seipsis decipi pñt ⁊ errare. Ad hoc aūt ꝙ veritatē cognoscāt opꝫ ꝙ ab alys doceantur. Et iterū pluri tēpore aia est in deceptiōe q̄ꝫ in cognitione veritatis: qꝛ ad cognitionē veritatis vix peruenit post studiū lōgi tēporis. Et hec qdē rō efficax est cōtra antiquos phos: qui ponebāt cognitionē inesse aie ex sui nā quasi anima ex hoc ꝙ ꝯstituta est ex ṗncipys habeat ꝙ non solū sit in potētia ad cognoscibilia: sed ꝙ sit actu cognoscēs. Pōt aūt ad h dupliciter respōderi. Uno mō vt dicat ꝙ antiqui phi nō credebāt aliquā deceptionez esse. Ponebant eni ꝙ oia que vident sunt vera. vt supra
Lec.2. dictum est. Et iō nō oportebat ꝙ assignarent cām deceptionis. Alio mō pōt respōderi ꝙ ex h ipso qō dicebāt cām cognitionis esse ex hoc ꝙ aia tāgit id qō est sibi simile dat itelligi ꝙ causa deceptiōis sit hec ꝙ aia tāgit sibi dissimile. Hoc est ergo qō ꝯcludit ꝙ qꝛ antiqui phi nō assignauerunt cām deceptionis aie necesse est ꝙ aut oia que vident vera sint: vt quidaz dixerūt: aut ꝙ tact⁹ quo aia tāgit rem dissimilē sit deceptionis cā. Tangere enim dissimile videt esse cōtrariū ad cognoscere sibi si-
Lec.12. mile. Primū aūt reprobatū est in 4° metaphysice. Uñ procedit ad inquirendum 2ᵐ cum dicit.

¶ Uidetur autem ⁊ deceptio ⁊ scientia contrarioꝝ esse eadem.

¶ Uidetur autem ⁊ deceptio ⁊ scientia cōtrariorum eadem esse.

¶ Manifestū est eni ꝙ dissimile ⁊ simile sunt cōtraria: sed circa ꝯtraria eodē mō se hēt homo ad cognitionē ⁊ deceptionē: qꝛ qui cognoscit vnū cōtrariorū: cognoscit ⁊ aliud. ⁊ qui errat in vno errat in alio. Et hoc est qō dicit ꝙ scientia ⁊ deceptio videt eadē esse contrariorū. Non ergo est possibile ꝙ tactus rei similis sit causa vere cognitionis: ⁊ tactus rei dissimilis sit causa deceptiōis: qꝛ tunc esset scientia de vno contrarioꝝ: ⁊ deceptio de alio. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Non idez igitur esse sentire ac sapere patet. Illud enim omnibus animalibus hoc valde paucis inest.

¶ Qꝛ quidē igitur non idez sit sapere ⁊ sentire: manifestum est. Hoc quidē eni in oibus est: illud autem in paucis animalium est. T.c.152.

¶ Improbat positionē ostēdēs ꝙ neqꝫ sapere: neqꝫ itelligere est idē ꝙ sentire. hec eni duo itellectiue cognitioni attribuūtur. Intellectus eni habet iudicare. ⁊ hoc dicit sapere: ⁊ apprehendere: ⁊ hoc dicit intelligere. Primo ḡ ostendit ꝙ sentire nō sit idē ꝙ sapere tali rōne. Sentire inest omnibus aialib⁹: sapere aūt nō inest oibus: sed paucis. ergo (sapere) nō est idem qō sentire. Dicit aūt ꝙ sapere inest paucis aialium: ⁊ nō ꝙ insit solis hominib⁹ qꝛ etiā quedā animalia participant aliquid prudentie ⁊ aliquid sapientie. s. ꝙ recte iudicant de agendis per estimationem naturalem. ¶ Scdo ibi.

¶ At neqꝫ intelligere idem est ac sentire: intelligere inquā quo recte atqꝫ nō recte res percipi solēt. Qō nanqꝫ recte percipit: id est prudentia ⁊ scientia atqꝫ opinio vera. At qō nō recte: id est nimirū his dictis cōtrarium. Etenim ꝓpriorū sensus semꝑ est verus ⁊ vniuersis animalibus inest. At sit vt falso quoqꝫ quis ratiocinet: neqꝫ cuiq̄ꝫ cōpetit cui nō inest ⁊ rō.

¶ Sed neqꝫ intelligere in quo est ⁊ recte ⁊ non recte. Recte quidē prudētia ⁊ sciētia: aut opinio vera. Non recte aūt contraria horū. Neqꝫ hoc est idē cum ipso sentire. Sensus qdē eniz propriorum semper verus est: ⁊ in omnib⁹ inest animalibus. Intelligere autem contingit ⁊ falso: ⁊ nulli inest cui non ⁊ ratio.

¶ Probat ꝙ itelligere nō sit idē qō sentire per duo media. Quoꝝ ṗmū tale est. Intelligere cōtingit recte ⁊ non recte. Recte quidē cōtingit itelligere ſm sciam que est speculabiliū ⁊ necessarioꝝ: vel ſm prudentiā que est recta ratio ꝯtingētiū agibiliū: vel ſm opinionē verā que se habet ad vtrūqꝫ: ⁊ nō determinate ad alterū oppositoꝝ: sicut sciētia ⁊ prudētia: sed ad vnū cū formidine alterius. (Nō recte autē.) cōtingit intelligere: ſm eoꝝ cōtraria. i. ſm falsaz sciam ⁊ ſm iprudētiā ⁊ ſm opinionē falsam. Sentire aūt nō ꝯtingit nisi recte: qꝛ sensus circa ꝓpria sensibilia semꝑ verus est. ergo sentire ⁊ intelligere nō sunt idē. Et qꝛ posset aliquis dicere ꝙ recte intelligere sit idem qō sentire. iō adiūgit aliud mediū ad hoc excludendū: ꝙ tale sentire (inest oibus aialibus) intelligere aūt nō: sed solis illis quib⁹ inest ratio. s. hominibus qui per inquisitionē rōnis apprehensionez veritatis intelligibilis cōsequunt: quāuis substantie separate que

sunt altioris intellectus statim absqz inquisitione veritatem intelligant .ergo z recte intelligere non idem est qd sentire.¶ Deinde cum dicit.

¶ Imaginatio nanqz diuersa est a sensu menteqz. Atqz neqz hec fit sine sensu: neqz existimatio sine hac esse potest.

T.c.153. ¶ Phantasia enim alterū est z a sensu z ab intellectu. Et hec nō fit sine sensu: z sine hac nō est opinio.

¶ Ostendit φ opinio que sequit intellectum sit aliud a phantasia que sequitur sensum. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit φ phantasia nō est opinio. Secūdo inquirit quid sit phantasia. ibi(De eo aūt qd est intelligere.) Circa pmū tria facit. Primo pponit qd intendit z dicit φ ex hoc etiā apparet φ sensus z intellectus differunt: qz phantasia aliud est a sensu z ab intellectu: z tñ phantasia nō fit sine sensu: qz pseqt sensum: vt postea dicet: z sine phantasia nō fit opinio. Ita enim videt se habere phantasia ad sensum: sicut opinio ad intellectū. In rebus aūt sensibilibus cum aliquid sentimus asserimus sic esse. Cum aūt fm phantasiam aliquid videt nō asserimus sic eē: sed sic videri vel apparere nobis. A visione eni vel apparitiōe sumit nomē phantasie. vt infra dicet. Et similiter circa intelligibilia cum aliquid intelligimus asserimus sic esse. Cum aūt opinamur dicimus sic videri vel apparere nobis. Sicut eni intelligere reqrit sensum: ita z opinari reqrit phantasiā. ¶ Scdo ibi.

t.c.150. Lec.6.

¶ Non idem aūt esse imaginationē existimationēue patet. Hic eni affectus in potestate sine controuersia collocat. Licet nanqz cū libet fingere quicquid volumus: atqz ante oculos ponere perinde atqz ij faciūt: qui in artificiose memorie cōparatis atqz dispositis locis imagines fingentes: atqz simulachra collocant. At opinari in nobis est situm. Necesse est eni opinātē aut verā: aut falsam existimationē hře.

¶ Qz aūt nō est eadē phantasia z opinio manifestum. Hec quidē. n. passio in nobis est cū volumus. Pre oculis enim est facere sicut in recordatiuis positi z idolū sunt facientes. Opinari autem non in nobis est. Necesse enim falsum aut verum dicere.

¶ Probat φ nō sit idē opinio z phantasia duabus rōnibus: quarū pma talis est. Passio phantasie est in nobis cū volumus: qz in potestate nostra est formare aliquid quasi apparens ante oculos nostros: vt montes aureos vel quicquid volumus: sicut patet de illis qui recordantur z formant sibi idola eorum que sibi videntur ad votū. Sed opinari nō est in potestate nostra: qz necesse est φ opinans habeat rationē per quā opinetur vel verū vel falsū. ergo opinio nō est idem qd phantasia. ¶ Secundam rationem ponit cum dicit.

¶ Preterea cū opinamur aliquid malū esse atqz terribile: cōtinuo perturbamur. Similiter z cū opinamur quippiam esse tale vt in illo sit confidendū. At cum imaginamur talia: perinde afficimur atqz si in pictura eadem spectaremus.

Tex.c. 154. ¶ Amplius autem cum opinamur difficile aliquid aut terribile: statim compatimur. Similiter aūt est z si cōfidendū. Scdm phantasiā aūt similr nos hēmus sicut si essemus cōsiderantes in pictura difficilia z confidentia.

¶ Que talis est. Opinionē statim sequit passio in appetitu: qz cū opinamur aliquid esse graue vel terribile statī cōpatimur tristando vel timendo. Et similiter si sit aliquid cōfidendū. i. de quo aliquis debeat cōfidere z sperare: statim sequit spes vel gaudiū. Sed ad phantasiā nō sequit passio in appetitu: qz dū aliquid apparet nobis fm phantasiā: similiter nos habemus ac si consideremus in pictura aliqua terribilia vel sperabilia. ḡ opinio nō est idē φ phantasia. Huius aūt differentie ratio est: qz appetitus nō patit: neqz mouet ad simplicem apprehensionem rei qualē pponit phantasia. Sed opz φ apprehendat sub rōne boni vel mali pueniētis vel nociui. Et hoc facit opinio in hominib9 cōponendo vel diuidendo dum opinat hoc esse terribile vel malū: illud aūt eē sperabile vel bonū. Phantasia aūt nō cōponit neqz diuidit: patit tñ appetit9 aialiū ab estimatione nāli que h opat in eis qd opinio in hoibus. ¶ Tertio ibi.

¶ Sunt autē z existimationis ipsius he differentie: scientia: z opinio: z prudētia: z ea que sunt hisce cōtraria. De differentia quorū alius sit sermo magis ad idipsum accōmodatus.

¶ Sunt aūt z ipsius acceptiōis differētie sciētia z opinio z prudentia z contraria horū: de quorum differentia altera sit ratio.

¶ Dicit φ cum ad intellectualem acceptionē multa pertineant. s. scientia: prudentia: opinio: z ptraria horum: de hoz differētia nō est hic agēdū: sz alibi. s. in 6° ethicoz. cap.4°.

¶ At vo cū diuersū sit sentire ac intelligere: z hui9 aliud imaginatio aliud existimatio esse videtur. De imaginationeue pmo: deinde de altero dicam9 opz.

T.c.155. ¶ De eo aūt qd est itelligere: quoniā alterū est ab eo qd est sentire. Huius aūt aliud phātasia esse videtur: aliud opinio. De phantasia determinantes: sic z de altero dicendū est. Lec.V.

Ostēso Phus ostendit φ phantasia non est opinio. hic incipit iquirere quid sit. Et pmo dicit de quo est intētio. Secūdo prosequit ibi(Si igit phantasia.) Dicit ergo pmo φ cum ostensum sit φ intelligere est aliud φ sentire: z ad vnū horū pertineat opinio. s. ad intellectū: ad aliud aūt phantasia. s. ad sensum. Postφ determinatum est de sensu: dicendum est de phantasia: vt sic postmodū determinetur de altero: scilz de intellectu z opinione. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Si igitur imaginatio id est phantasia sit in quo visū phantasmaqz aliqd in nobis dicimus fieri: z nō aliud quicφ: qd per translationē hoc eodē nomine nuncupat: ipsa profecto vna quedam est potētiarū earū aut habituum: quibus discernimus: z aut vere percipimus aut falso. Tales autem sunt sensus: opinio: scientia: intellectus.

¶ Si igit phantasia est fm quā phantasma aliquod nobis fieri dicimus: z si non aliquid fm metaphorā dicimus: vna quedam potentia est harū aut habitus fm quā discernimus aut verum aut falsum dicimus. Huiusmodi autē sunt sensus: opinio: scientia: z intellectus.

¶ Prosequit

¶ Prosequit̃ itentũ. Et circa hoc duo facit. Primo ostẽdit ꝙ phantasia nõ est aliqua potentiarum vel habituũ manifestorum qui discernunt vel iudicant verum ⁊ falsum. Secundo ostendit quid sit. ibi (Sed quoniaꝫ accidit motus.) Circa p̃mũ tria facit. Primo distinguit potentias ⁊ habitus quibus aliquid discernitur. Secũdo ostendit ꝙ phantasia nõ est aliquid eoꝝ. ibi (Ex quideꝫ igit̃ nõ sit sensus.) Tertio ostendit ꝙ nõ est aliquid cõpositũ ex eis. ibi (Manifestũ igit̃ qm̃.) Dicit ergo p̃mo ꝙ cũ phantasia sit ẜm quã dicit̃ nobis fieri aliqđ phantasma. i. aliquid apparibile: nisi forte accipiamus phantasmata metaphorice: necesse videt̃ ꝙ sit aliquid de numero habituũ vel potentiarũ cognoscitiuarũ quib⁹ discernit̃ vnum ab alio: aut quibus circa aliquid dicimus verum vel falsum: hoc est erramus vel non erram⁹. Nã apparere est aliquid discernere: ⁊ dicere verũ vel falsuꝫ. Potentie autem vel habitus quibus discernimus ⁊ dicimus verum ⁊ falsum videntur esse he quatuor: sensus: intellectus: opinio: ⁊ scientia. Unde videt̃ ꝙ phantasia sit aliquid hoꝝ quatuor. Ponit autẽ hec quatuor quasi iam nota. Alia aũt que ad cognitionẽ videntur pertinere nondũ erant suo tẽpore per certitudinẽ scita. Ipse auteꝫ iam superius distinxit intellectuꝫ a sensu. Unde preter sensum cõnumerat tria alia. s. intellectum: opinionem: ⁊ scientiam. Et videt̃ ꝙ intellectus nõ accipiatur hic pro potentia: sic enim cõtra intellectum nõ diuiderent̃ sciẽtia ⁊ opinio que ad potentiam intellectiuam pertinent. Sed intellectus accipitur pro certa apprehensione eoꝝ que absq; inquisitione nobis innotescunt: sicut sunt prima principia. Scientia v̊o pro cognitione eorũ de q̃bus certificamur per certitudinẽ vel inuestigationeꝫ rõnis. Opinio auteꝫ pro cognitione eorum de quibus certum iudiciũ nõ habemus. Unde etiaꝫ dicit ꝙ phantasia est habitus vel potentia de numero eorũ: ad ostendendum ꝙ iter hec aliquid est vt potentia: ⁊ aliquid vt habitus. Cognoscere aũt possumus ꝙ hec tñ apprehensionis p̃ncipia apud antiquos nota erant: ex positione Platonis
Lec. 8. superi⁹ in p̄ libro posita: qui solũ hec q̃tuor ad numeros reduxit attribuẽs itellectũ vni: sciam dualitati: opinionẽ trinario: sensum q̃ternario. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At ipsam non esse sensum ex hisce patere potest. Sensus eniꝫ vel est potentia vel operatio: vt visus vel visio. At ꝙ nõnunq̃ neutrũ est istorum: ⁊ tamẽ apparent aliqua: videmurq; videre: vt ea que in somnis apparent.

Tex. c. 156. ¶ Ex quidẽ igitur non sit sensus: manifestuꝫ ex his est. Sensus quidẽ enim: aut potentia: aut actus est: vt visus ⁊ visio. Phantasiat̃ aũt aliquid ⁊ nullo horũ existẽte: vt qui in somnis.

¶ Ostendit ꝙ phantasia nõ est aliquid dictoꝝ. Et circa hoc tria facit. Primo ostendit ꝙ nõ sit sensus. 2° ꝙ non sit intellectus siue scientia. ibi (At v̊o neq; semper.) 3° ꝙ non sit opinio. ibi (Relinquit̃ igit̃.) Circa p̃mũ tria facit. Primo ostendit ꝙ phantasia non sit sensus: neqꝫ ẜm potentiam: neqꝫ ẜm actuꝫ: ⁊ ratio est talis. Dormiẽs aliquid phantasiatur: hoc autem non fit ẜm sensum in potentia: q2 sensui in potentia existenti nihil appareret: nec ẜm sensuꝫ in actu: q2 in somno nõ est sensus in actu. ergo phantasia nõ est sensus in potentia: neqꝫ sensus in actu. ¶ Secundo ibi.

¶ Deinde sensus quidem semper adest: imaginatio autem non semper.

¶ Postea ẜm potentiã sensus q̃dẽ semp̱ adest viuẽtibus ⁊ nõ orbatis: phantasia aũt nõ.

¶ Ostẽdit ꝙ phantasia nõ sit sensus in potentia: ⁊ est rõ talis. Sensus in potẽtia semp̱ adest aiali: phantasia aũt nõ semp̱: cũ nõ semp̱ aiali aliquid appareat. ergo phantasia nõ est sensus in potentia. ¶ Tertio ibi.

¶ Quod si idẽ esset imaginatio ac odoratio. Bestijs imaginatio profecto cũctis inesset. At nõ esse videt̃ vt api aut formice: aut vermi.

¶ Si v̊o ei qđ actu idẽ: omnibus vtiqꝫ contingeret bestijs phantasiam inesse. Videt̃ aũt nõ: vt formice: aut api: aut vermi.

¶ Ostendit ꝙ phantasia non sit sensus ẜm actum quatuor rationibus. Quarum prima talis est. Sensus ẜm actum conuenit omnibus bestijs. i. animalibus irrationalibus. si igitur phantasia esset idem qđ sensus in actu sequeretur ꝙ inesset omnibus animalibus irrationalibus. Hoc autem non est verum. Non enim inest formice: aut api: aut vermi. ergo phantasia non est sensus ẜm actum. ¶ Considerandum est autem ꝙ omnia animalia habent quodammodo phantasiam: sed animalia imperfecta habent phantasiam indeterminataꝫ: sicut infra dicet p̃hus. tex. c. 56. ¶ Sed hoc non videt̃ verum de formica ⁊ ape: in quarum operatione plurimũ prudentie apparet. ¶ Sed sciendum est ꝙ opera prudẽtie formica ⁊ apis operant̃ naturali iclinatione: nõ ex hoc ꝙ habeãt phantasiam determinatam ⁊ distinctã a sensu. Nõ eni phantasiant̃ aliq̃d nisi dũ mouent̃ a sensibili. Qđ aũt opant̃ ꝓpter finẽ q̃si ꝓuidẽtes in futurũ nõ ꝯtingit ex h̃ ꝙ habeãt aliq̃ imaginationẽ ipsi⁹ futuri: sꝫ imaginant̃ act⁹ p̃ntes qui ordinant̃ ad finẽ ex nãli iclinatione magis q̃ ex app̃hensione. Illa aũt aialia dicit p̃hus phãtasiã habere: quibus aliquid ẜm phantasiã apparet: etiam dum nõ actu sentitur. ¶ Secundam rationem ponit ibi.

¶ Preterea ille quidem vere sunt semper: imaginationes v̊o plures fiunt (vt patet) false.

¶ Postea hi quidem veri semper: phantasie autem plures false.

¶ Que talis est. Sẽsus ẜm actũ semp̱ sunt veri: nõ eniꝫ sensus decipit̃ circa ꝓpriũ sensibile: sed phãtasie vt plurimũ sunt false. Nõ. n. rñdit res imaginationi vt plm̃. g̃ phãtasia nõ ẽ sensus ẜm actũ. ¶ Tertiã rõnẽ ponit ibi.

¶ Preterea cum exacte circa sensibile operamur: nõ dicimus hoc nobis hoiem videri ac apparere. Sed potius cum non clare sentimus: quando etiã fit vt sit verus sensus ⁊ falsus.

¶ Amplı⁹ aũt nõ dicim⁹ cũ opemur certe circa sensibile qm̃ videt̃ hoc nobis hõ: sed magis cũ nõ manifeste sentim⁹: tũc ⁊ aut ver⁹ aut falsus.

¶ Que talis est. Cum operamur cũ certitudine circa sensibile actu. s. ip̃m sentiendo nõ dicimus ꝙ hoc videt̃ nobis homo: sed magis h̃ dicim⁹ cũ nõ manifeste sentim⁹: sicut cũ a remotis aliq̃d videmus: vel cũ videm⁹ aliq̃d in tenebris. Et tunc sensus ẜm actũ: aut est verus: aut est falsus. Circa sensibile eni per accidens cuiusmodi sensibile est homo: nõ semper sensus est verus: sed quãdoqꝫ decipit̃. Addit aũt h̃ vt ostẽdat ꝯueniẽtiã iter sensuꝫ nõ mãifestũ ⁊ phãtasiã: que ẽt q̃nqꝫ est vera: q̃nqꝫ falsa est. Cũ aũt manifeste aliq̃d phãtasiamur: dicim⁹ ꝙ h̃ vi nobis homo: ⁊ nõ ꝙ per certitudinẽ sit homo. g̃ phantasia nõ est idẽ ꝙ sensus in actu. ¶ Quartã rõnẽ ponit ibi.

¶ Atq̧ nobis qđ quidem paulo antea dicebamus clausis etiam oculis visa videntur: atq̧ apparēt.

¶ Et quod quidem diximus apparent ꝛ dormientibus visiones.

¶ Que talis est. Phantastice visiones apparent dormiētibus. In eis aūt nō est sensus ꝺm actū. ergo phantastica visio nō est sensus ꝺm actum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq̧ nec ullus habituum eorū erit: qui veri sunt semper: vt scientia vel intellectus. Est enim ꝛ falsa imaginatio non solum vera.

Tex.c. 157. ¶ At vo neq̧ semper vera dicentiū: neq̧ vna erit. vt scientia: aut intellectus. Est enim phantasia ꝛ vera ꝛ falsa.

¶ Ostendit ꝙ phantasia nō sit intellectus: neq̧ scientia. Intellectus enī primorū pncipiorꝫ ꝛ scientia de conclusionibus per demonstrationes acquisita: semper sunt verorum. Phantasia aūt quādoq̧ est falsa. ergo phantasia non est intellectus: neq̧ scientia. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Restat igitur vt perscrutemur si sit opinio. Atq̧ sit opinio ꝛ vera ꝛ falsa. Uerum opinionem quidē sequitur fides. Quippe cum fieri nequeat: vt hisce quisq̧ non credat quorum habet opiniones: bestiarum autem fides quidem nulli: imaginatio vo compluribus inest.

¶ Relinquit igit videre si opinio sit. Fit enī ꝛ opinio ꝛ vera ꝛ falsa. Sed opinioni quidem inheret fides. Nō enī contingit opinantem de quibus videt nō credere. Bestiarum aūt nulli inest fides. Phantasia aūt multis.

¶ Ostendit ꝙ phantasia nō sit opinio qđ magis videbatur: qꝛ opinio etiā quādoq̧ est falsa: sicut phātasia. Ostēdit aūt hoc duabus rationibus. Prima quarū talis est. Opinionē sequit fides: nō enī videt esse cōueniens: ꝙ aliquis nō credat id qđ opinat: ꝛ sic cū nulla bestia habeat fidem: nulli bestiarum inerit opinio. Sed phantasia inest multis bestiarū. vt dcm̄ est. ergo phantasia non est opinio. ¶ Secundam rationem ponit ibi.

¶ Preterea fides omnem opinionem sequitur: persuasio fidem: ratio persuasionē. At imaginatio quidem quibusdam beluis inest: ratio autem nullis.

¶ Amplius si oēm opinionē ꝯsequat fides: fidem aūt suasum esse: suasionē aūt rō. Bestiarum aūt quibusdā phantasia inest: rō vo nō.

¶ Que talis est. Ad oēm opinionē ꝯsequit fides: qꝛ vnusquisq̧ credit illud qđ opinat. vt dcm̄ est. Sed ad fidē sequit ꝙ aliqs sit persuasus: ea enī credimꝰ que nobis psuasa sunt. Ad psuasionē aūt sequit rō ꝺm ordinē illationis: qꝛ per aliquā rōnē aliqd alicui suadet. ergo de pmo ad vltimū qcūq̧ hēt opionē: hēt rōnē. Nulla aūt bestia hēt rōnē: cū tn̄ aliq̄ hēat phātasiā. ergo phātasia nō est opinio. Et manifestū est ꝙ hec secūda ratio inducit ad cōfirmādū pmā quātū ad hoc qđ pma supponebat: ꝙ nulla bestia habet fidem. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo patet nec opinionē esse cum sensu: nec opinionem per sensum: nec opinionis sensusue coniunctionem: per ea que dicta sunt.

Tex.c. 158. ¶ Manifestū igit quoniam: neq̧ opinio cum sensu: neq̧ per sensū: neq̧ complexio opinionis ꝛ sensus erit phantasia propter hec.

¶ Ostēdit ꝙ phātasia nō est aliqd cōpositū ex pmissis: ꝛ pcipue ex sensu ꝛ opinione: ex qbus magis posset videri esse cōposita. Et circa hoc tria facit. Primo ponit qđ intēdit quasi ex premissis cōcludens: ꝙ qꝛ phantasia: neq̧ est sensus: neq̧ opinio: manifestū ppter hoc eē pōt ꝙ phantasia: nec opinio est cū sensu: ita ꝙ essentialiter sit opinio: ꝛ hēat sensum cōcomitantē: neq̧ opio est per sensū: ita ꝙ eēntialiter sit opinio: sed ꝛ hēat sensū causantē: neq̧ est cōplexio opinionis ꝛ sensus: ita ꝙ eēntialiter cōponat ex vtroq̧. Nō aūt addit ꝙ nō sit phantasia sensus cum opinione: qꝛ phantasia magis videt cōmunicare cum opinione que potest esse falsa: q̄ cum sensu qui ꝯt semper verus. ¶ Secundo ibi.

¶ Patet enim si imaginatio sit opinionis sensusq̧ coniunctio: opinionē non cuiusuis rei: sed eius esse cuius est etiam sensus. Dico autem imaginationem si sit coniunctio sensus opinionisue: ꝯiunctionē eē opinionis albi ꝛ sensus eiusdem albi: non enim erit ex opinione quidem boni: sensu autem albi. Apparere igitur est opinari rem eam quā sentit: ꝛ nō per accidens.

¶ Et manifestum ꝙ non alia quedam est opinio: sed illa que qdē est cuius est ꝛ sensus. Dico autem ex albi opinione ꝛ sensu complexio phantasia est. Nō enim ex opinione quidē est albi: ex sensu aūt boni. Apparere igit est opinari qđ quidem sentit nō ꝺm accidens.

¶ Ostēdit qualiter oporteat accipi opinionē si phātasia complectit opinionē ꝛ sensū: qꝛ enī phantasia est vnꝰ ꝛ eiusdē: manifestū est ꝙ opinio adiuncta sensui qui est phantasia: nō est alia quedā opinio: sed illa que est de eodē de quo est sensus: sicut si dicamꝰ ꝙ phātasia est quedā cōplexio ex opinione albi ꝛ sensu eiusdē. Nō enī pōt esse cōposita ex opinionē albi ꝛ sensu boni: qꝛ sic phantasia nō esset de vno ꝛ eodē. Oportet igit si phantasia est ex cōplexione opinionis ꝛ sensus: ꝙ apparere aliqd ꝺm phantasiam: nihil aliud sit q̄ opinari aliquid idem qđ sentit per se ꝛ non ꝺm accidens. ¶ Tertio ibi.

¶ At apparent nōnunquā etiam falsa: de quibus simul veram opinionem habet. Sol enī pedalis quidem apparet: at persuasum est terra ipsum esse longe maiorem. Fit igitur vt aut suam is opinionem: quam habet veram abijciat re modo eodem sese habente: non oblitus: nec dissuasus: aut si adhuc illam habeat: eadem fit simul necessario falsa simul ꝛ vera. At constat opinionem tuā euadere falsam: cū res mutata latet. Nec igitur vnum est istorum imaginatio: neq̧ ex his est coniunctum.

Tex.c. 159. ¶ Apparēt autem ꝛ falsa: de quibus simul acceptionem veram habent: ꝛ videtur sol vnius pedis: sed creditus est maior esse habitatione. Accidit igitur: aut abijcere suiipsius verā opinionē quā habebat saluatā: salua re: non oblitum: neq̧ decredentē: aut si adhuc habet: eandem necesse verā ꝛ falsam. Sed falsa facta est cum lateat transcendens res. Nō ergo vnū aliquod horū est: neq̧ ex his phantasia.

¶ Destruit

¶ Destruit p̄dictā positionē tali rōne. Cōtingit aliq̄n q̄ aliqua falsa apparēt s̄m phantasiā3 que est a sensu: ⁊ de illis ⁊ de eisdē rebus homo hēt verā opinionem. Sicut s̄m sensum apparet q̄ sol nō excedit quātitatē vni⁹ pedis: qd̄ falsum est. Sed s̄m verā opinionem credit̄ esse maior (habitatione) .i. tota terra in qua habitamus. Si eni apparitio ipsa falsa: fit idē q̄ opinio cū sensu: opꝫ alterū duoꝝ dicere: quoꝝ vnū est q̄ in ista cōpositiōe opinionis ad sensum aliq̄s abyciat verā opinionē quā p̄us habebat: re opinata (saluata) .i. eodē mō manēte: ⁊ ille qui abycit opinionē nō sit oblitus: neq̄ q̄ decredat. Qd̄ est ipossibile. Istis eni tribus modis aliquis abycit verā opinionē. Primo quādo res mutat̄: sicut cū aliquis vere opinat̄ q̄ Socrates sedet: eo sedēte: sed postq̄ Socrates sedere desi̇t iterit: si retineat opinionē eandē: vera opinio mutat̄ in falsa. Secūdo quādo desinit opinari qd̄ p̄is opinabat̄: p̄pter hoc qd̄ est p̄stine opinionis oblitus. Tertio quādo desinit opinari qd̄ prius opinabat̄: q2 decredit qd̄ p̄us credebat imutatus p̄pter aliā rōnem. Q2 aūt aliq̄s amittat opinionē nullo istoꝝ ɔtingēte: est īpossibile. Qd̄ tamē ɔtingeret in p̄posito. Aliud aūt qd̄ opꝫ dicere si p^m nō dicat̄ est q̄ aliq̄s retineat cum falsa opinione veraꝫ opinionē. Et sic si ipsa apparitio est ipsa opinio: qd̄ necesse est ponere si phātasia est opinio: seq̄t̄ q̄ eadeꝫ apparitio sit vera ⁊ falsa. Sed opꝫ si vera: falsa facta est: ⁊ nō sit vera: q̄ res (transcendens) .i. transmutata ab eo qd̄ p̄us erat: lateat opināté: q2 si nō lateret eū: simul cū mutatione rei mutaret̄ opinio: ⁊ non esset eius opinio falsa. Hoc aūt adiūxit ad exponēdū qd̄ p̄us dixerat de saluatiōe rei. Cōcludit ergo q̄ phantasia: neq̄ est quid p̄dictoꝝ quatuor: neq̄ est cōpositio ex his.

¶ Verū quoniā fieri pōt vt aliud moueat̄ ab eo ip̄o qd̄ motū est. Imaginatio vō motio quedā eē videt̄ ⁊ nō fieri sine sensu: sed sentientibus: ⁊ eoꝝ etiā esse quoꝝ est sensus: fit aūt vt motus oriat̄ a sensu iam actu: quē quidē necesse ēst ipsi sensui simile eē: Imaginatio motio hec est p̄fecto: que neq̄ sine sensu nimirū esse: neq̄ cōpetere nō sentiētib⁹ pōt: atq3 multa per ipsam id agere patiue pōt qd̄ ipsum habet: ⁊ insuper ⁊ veram ⁊ falsam esse.

Tex.c. 160. ¶ Sed quoniā accidit moto hoc: moueri alterum ab hoc: phantasia aūt motus videt̄ esse: ⁊ nō sine sensu fieri: sed in his que sentiūt: ⁊ quorum sensus est. Est autē motū fieri ab actu sensus.

Tex.c. 161. ¶ Et hūc similez necesse est eē sensui: erit vtiq3 phantasia ipsa motus non sine sensu contingens. Neq3 non sentientibus inesse: ⁊ multa est s̄m ipsam facere ⁊ pati habens: ⁊ esse veram ⁊ falsam.

Lectio. VI.

Postq̄ Phus ostēdit q̄ phantasia nō est aliquid illoꝝ q̄tuor: que ab antiquis ad cognitionez pertinere ponebant̄: hic ingrit qd̄ sit phantasia. Et diuidit̄ in partes duas. In p^a ostēdit qd̄ sit phantasia. In 2^a assignat rōnē eorū que ad phantasiam pertinent. ibi (Hoc autez accidit.) Ad inuestigandū quid sit phantasia: hoc mō procedit. Primo eni p̄ponit q̄ si aliquid est motū: cōtingit q̄ ab eodē aliquid aliud moueat̄. Ostensum est eni3 in

t.cō.44. 8° physi. q̄ est duplex mouens. s. mouens imobile: ⁊ mouens motū: qd̄. s. mouet in eo qd̄ mouet̄. Deinde ponit q̄ phantasia est quidaꝫ motus. Sicuti eni sentiens mouetur a sensibilibus: ita in phantasiando mouetur a quibusdam apparentibus: que dicunt̄ phantasmata. Ulterius ponit affinitatē quā habet phantasia ad sensum: q2 phantasia nō pōt fieri sine sensu: sed est tñ in habentibus sensum. s. in aialibus: ⁊ est illoꝝ tm̄ quoꝝ est sensus. s. illorū que sentiunt̄. Ea eni que sunt intelligibilia tm̄: non cadunt in phantasiā. Deinde p̄ponit q̄ ab actu sensus cōtingit quēdam motū fieri. Qd̄ quidē fit manifestū ex eo q̄ p̄mo p̄ponebat̄: scilꝫ q̄ ab eo qd̄ est motū ɔtingit moueri alterū. Sensus aūt s̄m actū fit ex eo q̄ mouet̄ a sensibilib⁹: vnde relinquit̄ q̄ a sensu s̄m actuꝫ causet̄ aliquis motus. Ex quo ēt manifestū est q2 mot⁹ causat̄ ab actu sensus: necesse est q̄ sit similis sensui: q2 omne agens agit simile sibi. Unde ⁊ illud qd̄ mouet inquātum mouet̄ causat motū similem motui quo ipsu̇s mouet̄. Ex omnibus autē his cōcludit q̄ phantasia sit quidā motus causatus a sensu s̄m actū: qui quidem motus nō est sine sensu: neq3 pōt inesse his que nō sentiūt. Quia si aliquis motus fit a sensu s̄m actum: similis est motui sensus: ⁊ nihil aliud nisi phātasia inuenit̄ esse tale. Relinquit̄ ergo q̄ phantasia erit huiusmodi motus. Et ex hoc q̄ est motus causatus a sensu similis ei: sequitur q̄ cōtinget habentē phantasiam multa agere ⁊ pati s̄m eam. Et contingit eam esse veram ⁊ falsam. vt statiꝫ ostendetur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Atq̄ id p̄pterea fit: q̄ sensus quidē p̄prioꝝ est verus: aut raro ad modū suscipit falsitatem. At est sensus eius ēt rei cui p̄pria sensibilia accidunt: vbi iam fit vt ipse sit falsus. Nā nō est falsus: si albū dixerit esse. Sed si albū hoc aut aliud esse. Est p̄terea cōmuniū sensus: que quidem perinde atq̄ p̄pria ijs accidunt que sunt per accidens sensibilia. Dico aūt motū ⁊ magnitudinē: que vt patet accidunt sensibilib⁹ circa que maxime error deceptioq̄ fieri sensu pōt. Motus igit̄ hicce qui fit a triplici tali sensu: differentiā ob idip̄m nimirū habebit: atq̄ primus quidem cuꝫ operatio sensus adest est verus. Ceteri vō falsi etiā esse possunt ⁊ presente atq̄ absente: presertim cum a sensu longe sensibile distat. Si igit̄ nihil aliud preter imaginationem hēat ea que dicta sunt. Sūtq̄ idipsum qd̄ diximus: ipsa imaginatio motus is est profecto qui fit a sensu iam operante.

¶ Hoc autē accidit propter hoc q̄ sensus propriorū quidem est verus: aut q̄ paucissimum habens falsuꝫ. Secundo aūt de accidere hoc: ⁊ hoc iam contingit mentiri. Q̄ō quidē enim album nō mentit̄. Si autez hoc aliud ⁊ aliud: mentit̄. Tertio aūt cōmuniū ⁊ cōsequentiuꝫ: accidentia quibus insunt propria. Dico aūt vt motus ⁊ magnitudo accidūt sensibilib⁹: circa que est maxime iam decipi s̄m sensum. Motus aūt ab actu factus differt a sensu qui ab his tribus sensib⁹. Et primus quidē presentis sensus verus: alij autē presentis ⁊ absentis erunt vtiq3 falsi: ⁊ maxime cum procul sit sensibile. Siquidē igit̄ nihil aliud hēt que dicta sunt nisi phantasia: hoc aūt est qd̄ dictū est phantasia vtiq3 erit motus a sensu s̄m actū factus.

¶ Assignat rōnē eoꝝ que ꝯueniunt phantasie per ea que dicta sunt. Et circa hoc tria facit. Primo assignat causaȝ eius qđ dixerat: ꝙ phantasia qñqȝ sit vera: ⁊ qñqȝ falsa. Secūdo assignat cām huius nominis. ibi (Quoniā aūt visus.) Tertio assignat cām ei⁹ qđ dixerat ꝙ aīalia multa agunt ꝑm phantasiā. ibi (Et qm̄ imanent.) Dicit ḡ p̄mo ꝙ hoc. s. phantasiā esse qñqȝ verā ⁊ qñqȝ falsaȝ: accidit ꝓpter hoc qđ diceꝰ: qꝛ. s. sensus a cuius actu causaꝰ phantasia diuersimode se hēt ad veritatē ⁊ falsitatē ꝑm ꝙ cōparaꝰ ad diuersa. Nam p̄mo qdē circa ꝓpria sensibilia semꝑ verus est: aut modicū hēt de falsitate. Sicut eni potētie naturales nō deficiūt in ꝓprijs operationibus: nisi in minori parte ꝓpter aliquā corruptioneȝ: sic ēt sensus nō deficiūt a vero iudicio ꝓpriū sensibiliū nisi in minori parte ꝓpter aliquā corruptionē organi: vt apparet in febricitantib⁹ qb⁹ ꝓpter indispositionē lingue dulcia amara esse videnꝰ. Secundo aūt sensus est circa sensibilia per accidēs: ⁊ hic iam decipiꝰ sensus. Qđ eni albū sit qđ videꝰ nō mentiꝰ sensus: sed si albuȝ sit hoc: aut illud: puta vel nix vel farina vel aliqđ huiꝰ: hic iaȝ ꝯtingit mentiri sensuȝ ⁊ maxime a remotis. Tertio sensus est sensibiliū communiū que ꝯsequunꝰ sbā in qbus sunt accidētia que sunt sensibilia ꝓpria: sicut magnitudo ⁊ motus que sunt sensibilia cōia accidunt sensibilib⁹ corporib⁹. Et circa huiꝰ maxime est deceptio: qꝛ iudiciū de his variaꝰ ꝑm diuersitatē distātie. Nā qđ a remotiori videꝰ: minus videꝰ. Mot⁹ aūt phantasie qui est fact⁹ ab actu sensus differt ab istis trib⁹ sensib⁹. i. actibus sensus. sicut effect⁹ differt a cā. Et ꝓpter hoc ēt: qꝛ effect⁹ est debilior causa: ⁊ quāto magis aliqđ elōgaꝰ a p̄mo agēte tāto minus recipit de virtute ⁊ similitudine eius: iđ in phantasia facilius adhuc q̄ȝ in sensu pōt incidere falsitas que consistit in dissimilitudine sensus ad sensibile. Tunc eni est falsus sensus quando aliter recipiꝰ forma sensibilis in sensu q̄ȝ sit in sensibili. Et dico alr ꝑm spēȝ nō ꝑm materiam: puta si sapor dulcis recipiaꝰ in lingua ꝑm amaritudinē. ꝑm ꝟo materiā semꝑ aliter recipit sensus q̄ȝ hēat sensibile. Omnis igiꝰ mot⁹ phantasie qui fit a motu ꝓprioꝝ sensibiliū est verus: vt in plurib⁹. Et hꝰ dico quātū ad p̄sentiā sensibilis: quādo mot⁹ phantasie est simul cū motu sensus. Sed qñ mot⁹ phantasie est in absentia sensus: tūc ēt circa ꝓpria sensibilia ꝯtingit decipi. Imaginaꝰ eniȝ qñqȝ absentia vt alba: lȝ sint nigra. Sed alij motus phantasie qui cāꝰ a sensu sensibilium per accidēs: ⁊ a sensu sensibiliū coium p̄nt esse falsi siue sit p̄sens sensibile: siue nō. Sed maxime sunt falsi in absentia sensibilis qñ est ꝓcul. Tamē magis sūt falsi in absentia sensibilis. q̄ȝ qñ sūt ꝓcul. Ex hac aūt rōne assignata ꝯcludit vlterius p̄ncipale ꝓpositū dicens: ꝙ si ea que dicta sunt nō ꝯueniūt nisi phantasie: ⁊ phantasia hēt qđ dictū est: relinquiꝰ ꝙ phantasia sit mot⁹ a sensu fact⁹ in actu. Ulteri⁹ aūt ꝙ iste mot⁹ aliā potētiā reqrat q̄ȝ sensitiuā Aristoteles hꝰ nō determinat. Sed videꝰ ꝙ cū ꝑm diuersitatē actuū distinguanꝰ potētie: ⁊ diuersitas mot⁹ reqrat diuersa mobilia: qꝛ qđ moueꝰ nō mouet seipsum sed alterū: necessariū videꝰ ꝙ sit alia potētia phantastica siue imaginatiua a sensu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cum aūt visus maxime sit sensus: hinc est qđ nomen imaginatio ab ipso lumine sūpsit: phantasiaqȝ diciꝰ: qꝛ sine lumine visio fieri nequit.

Tex.c. 162. ¶ Quoniaȝ autem visus maxime sensus est: ⁊ nomen a lumine accepit: quoniam sine lumine non est videre.

¶ Assignat cāȝ hui⁹ nominis. Circa qđ sciēdū est ꝙ phos in greco idē est qđ lux: ⁊ īde venit phanos qđ est apparitio vel illuminatio ⁊ phantasia. Dicit ḡ ꝙ visus est p̄cipuus iter alios sensus: eo ꝙ est spiritualior: vt supra ostē- Lec.6.
sum est: ⁊ pluriū cognoscitiu⁹: iđ phantasia que cāꝰ a Sup.t.c.
sensu ꝑm actuȝ. accepit nomen a lumine. sine quo nō est 70.
videre. vt supra dictum est. ¶ Deinde cum dicit. 2°.a.c.73.

¶ At qꝛ imaginationes imanent: sensibusqȝ similes sunt: ideo per ipsas aīalia: bestie inquā atqȝ hoīes: multa agunt. Ille: qꝛ mentis sunt (vt patet) expertes. Homines: qꝛ mens perturbatiōe nōnunq̄ȝ vel morbo vel somno submergiꝰ. Sed de imaginatiōe quidē determinatū sit hacten⁹. Satis eni qdnā ipsa sit ⁊ cur sit: hisce que iā dicta sunt explicauimus.

¶ Et quoniā imanēt: ⁊ simile sunt sensib⁹: multa ꝑm ipsos operanꝰ aīalia. Alia quidē qꝛ non habēt intellectū vt bestie. Alia ꝟo ex velamento intellect⁹: aliqñ passione aut egritudine aut somno: vt homines. De phantasia quidē igiꝰ quid est ⁊ ꝓpter quid est: dictum sit intātū.

¶ Ostēdit cām quare aīalia agunt ⁊ patiunꝰ ꝑm phantasiam: ⁊ dicit ꝙ phantasie (imanēt). i. p̄seuerant: ēt abeūtibus sensibilib⁹: ⁊ sunt similes sensib⁹ ꝑm actū. Unde sicut sensus ꝑm actū mouet appetitū ad p̄sentiā sensibilis: ita ⁊ phantasie in absentia sensibilis. Et propter hoc dicit ꝙ aīalia multa operanꝰ ꝑm phantasias. Sed hoc ꝯtingit ꝓpter defectū intellect⁹: qꝛ cuȝ intellectus adest qꝛ est superior: eius iudiciū p̄ualet ad agēduȝ. Unde qñ itellectus nō dominaꝰ: agunt aīalia ꝑm phantasiā. Alia qdē qꝛ oīno nō habēt intellectuȝ sicut bestie. Alia ꝟo qꝛ habēt itellectū velatū sicut homines. Qđ ꝯtingit tripliciter. Qñqȝ qdē ex aliq̄ passione ire aut ꝯcupiscētie vel timoris: aut aliqđ huiꝰ. Qñqȝ aūt accidit ex aliq̄ īfirmitate: sicut pȝ in freneticis vel furiosis. Qñqȝ autēȝ in somno: sicut accidit in dormiētibus. Ex istis eni causis ꝯtigit ꝙ intellectus nō p̄ualet phantasie: vñ homo sequiꝰ apphensionē phātasticā quasi verā. ¶ Ultimo ꝯcludit de phantasia: ꝙ dictū est quid sit: ⁊ que sit eius causa.

¶ De anime autē ea parte qua cognoscit atqȝ sapit: siue sit separabilis siue nō separabilis: magnitudine sed ratione: considerandū deinceps est quā differētiam habet: quoqȝ pacto tandem fit intelligere.

¶ De parte aūt anime qua cognoscit aīa ⁊ sapit: siue separabili existente: siue nō separabili ꝑm magnitudinē: sed ꝑm rōnē: cōsiderandum quā habet differentiam: ⁊ quomodo quidem fit ipsum intelligere. Tex.co.1.

Lec. VII.

Ostq̄ȝ p̄hus determinauit de parte aīe sensitiue: ⁊ ostēdit ēt ꝙ sentire ⁊ intelligere nō sunt idē: hic icipit determinare de parte aīe intellectiua. Et diuidiꝰ in partes duas. In p̄° determinat de parte aīe intellectiua. In 2° ex his que determinata sunt de sensu ⁊ intellectu: ostendit quid sit de anima sentiēduȝ. ibi (Nunc aūt de aīa.) Prima diuidiꝰ in partes duas. In p̄ma determinat de itellectu. In secūda cōparat ipm ad sensum. ibi (Videꝰ aūt sensibile.) Prima diuidiꝰ in duas. In prima determinat de intellectu. In secunda de operatione eius. ibi (Indiuisibilium.) Prima diuidiꝰ in tres. In prima determinat de intellectu possibili. In secunda de intellectu agente.

agente.ibi(Quoniã aũt sicut in omni.)In tertia de in/
tellectu in actu.ibi(Idẽ aũt est ꝭm actũ.)Circa pᵐ tria
facit.In pᵐa determinat de intellectu possibili.In secũ
da de obiecto eiꝰ.ibi(Quoniã aũt aliud.)In tertia mo/
uet dubitationẽ circa pdeterminata.ibi(Dubitabit aũt
aliquis.)Circa pᵐũ duo facit.Primo ostendit naturaʒ
itellectꝰ possibilis.Secũdo ostẽdit quõ reducat̃ in actũ.
ibi(Cũ aũt sic singula.)Circa pᵐum duo facit.Primo
ostẽdit de quo est intẽtio.Secũdo ostendit ꝓpositũ.ibi
(Si igit̃ est itelligere.)Dicit g̃ pᵐo ꝙ postq̃ determi/
natũ est de parte aĩe sensitiua:⁊ ostensum est ꝙ sapere ⁊
intelligere nõ est idẽ qd̄ sentire:ꝯsiderandũ est nunc de
parte anime:(qua cognoscit aĩa).i.intelligit:(⁊ sapit.)
Supra aũt dictũ est:ꝙ differẽtia est inter sapere ⁊ intel/
ligere.Nã sapere pertinet ad iudiciũ intellectus:intelli
gere aũt ad eius apprehensionẽ.Circa hanc aũt partem
aliqd est qd̄ pretermittit de quo erat apud antiquos du
biũ.Utrũ.s.hec pars anime sit separabilis ab alijs par/
tibus anime subiecto:siue nõ sit separabilis subiecto:sʒ
rõne tñ.Intelligit aũt esse separabile subiecto per hoc
ꝙ dicit esse separabile ꝭm magnitudinẽ:ꝓpter Plato/
nem qui ponens partes aĩe subiecto adinuicem separatas
attribuit eis organa in diuersis partibus corporis.Hoc
est ergo qd̄ ꝑtermittit.Sed duo sunt que inquirere intẽ
dit.Quoꝝ pᵐũ est.Si sit separabilis ꝭm rõnẽ hec pars
aĩe ab alijs:quã differentiã hẽt ad alias.Et qꝛ ꝓprietas
potẽtie ex qualitate actus cognoscit̃:zᵐ ꝙ inquirere in
tendit est:(quõ sit ipsuʒ intelligere).i.quomõ operatio
intellectualis compleat̃.¶Deinde cum dicit.

¶Si igit̃ ipsum intelligere sit vt sentire:aut pati qd̄
dam erit ab ipso intelligibili:aut aliquid aliud tale.
Uacare igit̃ ipsa passione:sed forme susceptiuũ eẽ
opʒ:⁊ potẽtia talẽ:sed nõ illã esse:⁊ similitudinẽ su
bire cũ sensu:vt quẽadmodũ sese habet ad sensibi/
lia sensus:sic sese habet ad intelligibilia intellectus

T.cõ.2. ¶Si igitur est intelligere sicut sentire aut pati
aliquid:vtiqʒ erit ab intelligibili:aut aliquid
T.cõ.3. huiusmodi alterum.¶Impassibilem ergo
oportet esse:susceptiuum autem speciei ⁊ po/
tentia huiusmodi:sed nõ hoc.⁊ similiter se ha/
bere sicut sensitiuum ad sensibilia:sic intelle/
ctiuum ad intelligibilia.

¶Ostendit ꝓpositũ.Et circa hoc tria facit.Primo ꝓpo/
nit similitudinẽ intellectꝰ ad sensuʒ.Secũdo ex huiꝰ si/
militudine ꝯcludit naturã intellectꝰ possibilis.ibi(Ne
cesse est itaq;.)Tertio ostendit ex his que de intellectu
ꝓbauerat differentiã inter intellectũ ⁊ sensuʒ.ibi(Quo
niã aũt nõ similis.)Primo igit̃ ex huiusmodi supposi/
tione ꝓcedit ad ꝓpositũ ostẽdẽdũ:ꝙ itelligere est simi/
le ei qd̄ est sentire.Que qdẽ similitudo ex hoc manife/
sta est:ꝙ sicut sentire est qdd̄ã cognoscere.⁊ sentimꝰ qñ/
q; qdẽ in potẽtia:qñq; aũt in actu:sic ⁊ itelligere cogno
scere qdd̄ã est:⁊ qñqʒ qdẽ intelligimus in potẽtia ⁊ qñ/
qʒ in actu.Ex hoc aũt sequit̃ ꝙ cũ sentire sit qddaʒ pati
a sensibili:aut aliquid simile passioni:ꝙ intelligere sit
vel pati aliqd ab intelligibili:vel aliquid alterũ huiꝰ si
mile.s.passioni.Horũ aũt duoꝝ zᵐ verius est.Nam sen/
Lec.10. tire vt supra in secũdo dictũ est nõ proprie pati est.Pa/
tx.cõ.51. titur enĩ proprie aliquid a cõtrario.Sed aliquid habet
simile passioni inquãtũ sensus est in potẽtia ad sensibi/
le:⁊ est susceptiuus sensibiliũ:g̃ si intelligere est simile
ei qd̄ est sentire:⁊ partẽ intellectiuã opʒ esse ipassibileʒ

passione ꝓprie accepta:sʒ opʒ ꝙ hẽat aliqd simile passi/
bilitati:qꝛ opʒ huiꝰ ptẽʒ eẽ susceptiuã spẽi itelligibilis:
⁊ ꝙ sit in potẽtia ad huiꝰ specieʒ:sed nõ sit hoc in actu.
Et sic opʒ ꝙ sicut se hẽt sensitiuũ ad sensibilia:similiter
se hẽt itellectiuũ ad intelligibilia:qꝛ vtrũq; est in potẽ/
tia ad suũ obiectũ ⁊ susceptiuũ eiꝰ.¶Deinde cuʒ dicit.

¶Quare necesse est ipsum cũ vniuersa intelligat nõ
mixtũ esse:sicut Anaxagoras dixit:vt superet atq;
vincat:id est vt cognoscat atq; precipiat.Alienum
nãq; cũ apparet iuxta prohibet atq; seiungit.Quo
fit vt neq; vlla sit ipsiꝰ natura:nisi ea solũ qua pos/
sibilis est.Is igit̃ qui intellectus aĩe nũcupat̃.dico
aũt nũc eũ quo rõcinat̃ anima ⁊ existimat:nihil est
actu prorsus coꝝ que sunt antea q̃ intelligat ipse.

¶Necesse est itaqʒ quoniã omnia intelligit im/ T.c.4.
mixtum esse:sicut dicit Anaxagoras vt impe/
ret.Hoc aũt est vt cognoscat.Intus apparens
enĩ ꝓhibebit extraneuʒ:⁊ obstruet.¶Quare T.c.5.
neqʒ ipsiꝰ est esse naturã:neqʒ vnã:sed aut hoc
ꝙ possibilis sit vocatus itaqʒ aĩe itellectus.Di
co aũt intellectũ quo opinat̃ ⁊ intelligit aĩa:ni/
hil est actu coꝝ que sunt ante intelligere.

¶Ex premissis ostendit naturã intellectus possibilis.Et
circa hoc duo facit.Primo ostẽdit ꝙ intellectus possibi
lis nõ est aliquid corporeũ vel cõmixtũ ex rebꝰ corpora/
libus.Secũdo ostẽdit ꝙ nõ hẽt organum corporale.ibi
(Unde neq; misceri.)Cõsiderandũ est ergo circa pᵐũ
ꝙ antiqui de intellectu dupliciter opinati sunt.Quidaʒ
eniʒ posuerunt ꝙ intellectus erat cõpositus ex pᵐncipijs
oĩum:ad hoc ꝙ cognosceret oĩa:⁊ hãc supra dixit eẽ opi
nionẽ Empe.Anaxagoras vᵒ dixit itellectũ eẽ simplicẽ
⁊ imixtũ:⁊ nulli reruʒ corporaliũ hẽre aliquid cõmune.
Ex eo ergo qd̄ dictũ est:ꝙ intellectus nõ est actu intelli/ Lib.1.
gens:sed potentia tñ:cõcludit ꝙ necesse est intellectuʒ Lec.4.
ꝓpter hoc ꝙ intelligit omnia in potẽtia:nõ esse mixtuʒ
ex rebus corporalibus sicut Empe.posuit.sed esse imix/
tum sicut dixit Anaxa.Et quidẽ Anaxago.hoc dixit hac
rõne motus:qꝛ posuit intellectũ esse pᵐncipiũ totius mo/
tus a quo omnia mouent̃ ꝭm eius imperiũ.Si aũt esset
mixtus ex naturis corporalibꝰ vel haberet aliquã eorũ
determinate:nõ posset omnia mouere suo iperio:qꝛ de/
terminaret̃ ad vnũ.Et hoc est qd̄ dicit ꝙ Anaxa.posuit
intellectũ esse imixtũ:(vt iperet).i.vt suo iperio omnia
moueat.Sed qꝛ nos nũc nõ loquimur de intellectu qui
oĩa mouet:sed de itellectu quo aĩa itelligit:illud mediũ
nõ est opportunũ ad ostendendũ intellectũ esse imixtũ:
sed opʒ aliud mediũ accipere ad illud ostendendum.ex
hoc scilʒ ꝙ intellectꝰ omnia cognoscit.Et hoc est qd̄ ad/
dit:(hoc aũt est vt cognoscat)quasi dicat sicut Anaxag.
posuit intellectũ esse imixtũ ad hoc vt imperet:ita opʒ
nos ponere intellectum esse imixtum ad hoc vt cogno/
scat.Quod quidem tali ratione apparet.Omne eniʒ qd̄
est in potentia ad aliquid ⁊ receptiuum eius caret eo ad
qd̄ est in potẽtia:⁊ cuius est receptiuũ:sicut pupilla que
est in potentia ad colores:⁊ est receptiua ipsorum:est ca
rens omni colore:sed intellectus noster sic intelligit in/
telligibilia ꝙ est in potentia ad ea ⁊ susceptiuus eoꝝ:si/
cut sensus sensibilium.ergo caret omnibus illis rebus
quas natus est intelligere.Cum igit̃ intellectus noster
natus sit intelligere oẽs res sensibiles ⁊ corporeas:opʒ
ꝙ careat oĩ natura corporali:sicut sensus visus caret oĩ

colore: ꝓpter hoc qd̓ est cognoscitiuus coloris. Si enim haberet aliquez colorē: ille color ꝓhiberet videre alios colores. Sicut lingua febricitātis que hēt aliquē humorem amarū nō pōt percipere dulcē saporē. Sic etiā itellectus si haberet aliquā naturā determinatā: illa natura cōnaturalis sibi ꝓhiberet eū a cognitione aliarū naturarū. Et hoc est qd̓ dicit (Intus apparens enī ꝓhibebit cognoscere extraneū: ⁊ obstruct). i. ipediet intellectuz: ⁊ quodāmō velabit ⁊ cōcludet ab inspectione alioꝝ. Et appellat intus apparens aliqd intrinsecū cōnaturale intellectui: qd̓ dū ei appareret semꝑ impediret̄ itellectus ab intelligendo alia: sicut si diceremus ꝙ humor amar⁹ esset intus apparēs lingue febricitātis. Cōcludit aūt ex hoc ꝙ nō ꝯtingit naturā intellectus esse (neqꝫ vnaz). i. nullā determinatā: sed hanc solā naturā hēt ꝙ est possibilis respectu oīum. Et hoc quidē ꝯtingit intellectui: qꝛ nō est cognoscitiuus tm̄ vnius generis sensibiliuz: sicut visus vel auditus. vel oīum qualitatū ⁊ accidentiū sensibiliū cōmuniū vel ꝓprioꝝ: sed vniuersaliter totius nature sensibilis. Unde sicut visus caret quodam genere sensibiliū: ita opꝫ ꝙ itellect⁹ careat tota natura sensibili. Ex hoc aūt vlterius ꝯcludit: ꝙ ille qui vocat̄ intellectus aīe nihil est in actu eoꝝ que sunt ante itelligere: qd̓ est ꝯtrariū ei qd̓ antiq ponebāt. Dicebāt eniz cū ad hoc qd̓ cognosceret oīa esse cōpositū ex oībus. Si autē esset cognoscitiu⁹ oīum: qꝛ haberet in se oīa: esset semꝑ intellectus in actu: ⁊ nunqꝫ in potētia: sicut supra dixit de sensu: ꝙ si esset cōpositus ex sensibilib⁹ nō indigeret sensibilibus exterioribus ad sentiendū. Et ne quis crederet ꝙ eēt hoc veꝝ de quolibet itellectu ꝙ sit in potētia ad sua itelligibilia antequꝫ itelligat: interponit ꝙ nūc loquit̄ de itellectu quo aīa opinat̄ ⁊ intelligit. Et hoc dicit vt ꝑseruet se ab intellectu diuino: qui nō est in potentia: sed est quodammō intellectus oīum. De quo intellectu Anaxa. dixit ꝙ est imixtus vt imperet. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ Quocirca neqꝫ cū corpore mixtū ipsum esse cōsentaneū est rationi. Qualis enī quidem fieret calidus aut frigidus: ⁊ instrumentū aliqd̓ ipsius esset profecto: sicut est sensus. Nunc aūt ipsius nulluz prorsus est instrumentum.

T.c.6. ℭ Unde neqꝫ misceri est rationabile ipsum corpori. Qualis eniz aliqs vtiqꝫ fiet: aut calefact⁹ aut frigidus: si organuz aliquod erit sicut sensitiuo: nunc autem nullum est.

ℭ Ostendit ꝙ intellectus nō habet organū corporale. Et ꝑmo ostendit ꝓpositū. Scd̓o adaptat ad hoc qd̓dā dcm̄ antiquoꝝ. ibi (Et bene iā.) Dicit ergo ꝑmo cōcludēs ex predictis: ꝙ si intellectus noster ad hoc ꝙ cognoscat oīa opꝫ ꝙ nō habeat naturā aliquā determinatā ex naturis reꝝ corporaliū quas cognoscit: eodē mō rationabile est ꝙ nō (misceat̄ corpori). i. ꝙ nō hēat aliqd̓ organum corporale: sicut hēt pars anime sensitiua: qꝛ si erit aliqd̓ organū corporale intellectui: sicut est parti sensitiue sequetur ꝙ hēt aliquā naturā determinatā ex naturis rerum sensibiliū. Et h̓ est qd̓ dicit (qualis enī aliqs vtiqꝫ fiet) aliquā qualitatem sensibilē habēs. vt. s. sit actu calidus aut frigidus. Manifestum est enī ꝙ potētia anime que est actus alicuius organi: ꝯformat̄ illi organo: sicut act⁹ susceptibili. Neqꝫ refert quātū ad actū potētie: vtrū ipsa potentia habeat aliquā qualitatē sensibilē determinatā aut organū: cū actus nō potentie sit solū: sed cōpositi ex potentia ⁊ organo corporeo. Similiter enī impediretur visio oculoꝝ si potentia visiua haberet colorē determinatū sine pupilla. Et id̓ dicit ꝙ eiusdez rōnis est ponere ꝙ itellect⁹ nō hēat organū corꝑale: ⁊ ꝙ nō hēat aliquā nām corporeā determinatā. Et id̓ subdit ꝙ nullū est organū itellectiue ꝑtis: sicut est sensitiue. ℭ Deīde cū dic̄.

ℭ Atqꝫ bene recteqꝫ censent qui formarū locū aīaz inquiūt esse. Attamē neqꝫ tota est locus: sed intellectiua neqꝫ est actu: sed potentia forme.

ℭ Et bene iam dicentes sunt animam esse locū specieꝝ: nisi ꝙ nō tota sꝫ itellectiua: neqꝫ actu: sed potentia species.

ℭ Adaptat qd̓ dictū est opinioni antiquoꝝ: ⁊ dicit ꝙ ex quo pars intellectiua nō hēt organū sicut ꝑs sensitiua: iam pōt verificari dictū illoꝝ qui dixerūt ꝙ aīa est loc⁹ specierū: qd̓ per similitudinē dicit̄: eo ꝙ est specierū receptiua. Qd̓ quidē nō verū esset si quelibet pars aīe haberet organū: qꝛ iam species non reciperent̄ in aīa sola: sed in cōiuncto. Nō enī visus soluz est susceptiuus specierū: sed oculus: ⁊ ideo nō dicēdū est ꝙ tota aīa sit loc⁹ specierū: sed solū pars intellectiua que organuz nō hēt. Nec ita est locus specierū: ꝙ habeat actu species: sed potentia tm̄. ℭ Deinde cum dicit.

ℭ At qui passionis vacultatē nō similē esse sensitiui atqꝫ intellectiui: patet in sensuuz instrumentis atqꝫ in ipso sensu. Sensus enī ex vehemente sensibili sentire nō pōt. Auditus nanqꝫ nō audit sonū post magnos sonos: ⁊ visus nō videt: neqꝫ odorat⁹ olfacit post vehemētes colores atqꝫ odores. At intellect⁹ aliquo valde intelligibili itellecto: nō minus sane: sed magis percipit intelligitqꝫ inferiora. Sensitiuū enim non est sine corpore: at intellectus ab eodem est separabilis.

ℭ Quoniam autē non similis sit impassibilitas sensitiui ⁊ intellectiui manifestū est ex organis ⁊ sensu. Sensus enim nō potest sentire ex valde sensibili: vt sonum ex magnis sonis: neqꝫ ex fortibus odorib⁹ ⁊ colorib⁹ neqꝫ videre neqꝫ odorare. Sed intellectus cum intelligat aliqd̓ valde intelligibile: non minus itelligit infima: sed ⁊ magis. Sensitiuum quidē enim nō sine corpore est. hic autem separatus. T.c.7.

ℭ Ostendit differentiā inter intellectū ⁊ sensuz quātum ad ipassibilitatē. Dictum est enī supra ꝙ sicut sentire nō est pati passione ꝓprie accepta: ita nec intelligere. Et ex hoc supra ꝯclusit ꝙ intellectus erat ipassibilis. Ne ergo aliqs crederet ꝙ ī eodē gradu ipassibilitatis eēt sensus ⁊ itellect⁹: subiūgit hoc ꝙ nō est similis ipassibilitas sensitiui ⁊ itellectiui. Sēsus enī lꝫ nō patiat̄ a sensibili passione ꝓprie accepta: patit̄ tamē per accidēs. inquātū organi ꝓportio corrūpit̄ ab excellēti sensibili. Sed de intellectu hoc accidere nō pōt: cū organo careat. vnde nec per se nec per accidens passibilis est. Et h̓ est qd̓ dicit: ꝙ dissimilitudo ipassibilitatis sensitiui ⁊ intellectiui manifesta est ex organo ⁊ sensu: qꝛ sensus efficit̄ ipotens ad sentiēdū ex valde sensibili: sicut auditus nō pōt audire sonū ꝓpter hoc ꝙ mot⁹ est ex magnis sonis: neqꝫ visus pōt videre: neqꝫ olfatus odorare: ex eo ꝙ hi sensus moti sunt ꝑus ex fortib⁹ odorib⁹ ⁊ colorib⁹ corrūpentibus organū. Sed intellectus qꝛ nō hēt organū corporeū qd̓ corrumpi possit ab excellētia ꝓprij obiecti: cū intelligit aliquid valde intelligibile nō minus postea itelligit infima: sed

Lib.2. Lec.10. tex.co.51.

ma:sed magis:ꝛ idē accideret de sensu si nō haberet organū corporale. Debilitaṫ tamē itellectus ex lesione alicuius organi corporalis indirecte. inquātū ad eius operationē requiriṫ operatio sensus habētis organū. Causa igiṫ diuersitatis huius est:q2 sensitiuū nō est sine corpore:sed intellectus est separat⁹. ¶ Ex his aūt que hic dicunṫ apparet falsitas opinionis illorum qui dixerunt ꝙ intellectus est vis imaginatiua. vel aliqua ꝑparatio in natura humana ꝯsequēs corporis cōplexionē. ¶ Sed horꝫ occasione verborꝫ quidā intātū decepti sunt vt ponerent itellectū possibilē esse a corpore separatum:sicut vna de substātijs separatis. Qđ qdeꝫ oīno ipossibile est. Manifestū est.n.ꝙ hic homo intelligit. Si eni hoc negeṫ:tunc dicēs hāc opinionē nō itelligit aligd:ꝛ iō non est audiendus. Si aūt itelligit:opꝫ ꝙ aliquo formaliter intelligat. Hic aūt est intellectus possibilis:de quo Philosophus dicit(Dico aūt intellectū quo intelligit ꝛ opinaṫ anima.)Intellectus ergo possibilis est quo hic hō formaliter loquēdo itelligit. Illud aūt quo aliquid operaṫ sicut actiuo ꝓn⁹ pōt ꝼm esse separari ab eo qđ operatur:vt si dicamus ꝙ balliuus operaṫ per regē:q2 rex mouet eū ad operādū. Sed ipossibile est illud quo aliquid operaṫ formaliter separari ab eo ꝼm eē. Qđ iō est:q2 nihil agit nisi ꝼm ꝙ est actu:sic igiṫ aligd formaliter operaṫ per aligd:sicut eō fit actu. Nō aūt fit aliquid aliquo ens actu si sit separatū ab eo ꝼm esse. Unde impossibile est ꝙ illud quo aligd agit formaliter sit separatum ab eo ꝼm esse. ¶ Ideo hoc ꝯsiderātes adinuentores huius opinionis:conati sunt adinuenire aliquē modū quo illa substātia separata quē intellectū possibilē dicūt:ꝯtinuetur ꝛ vniaṫ nobiscū:vt sic eius intelligere sit nostrū itelligere. Dicūt eni ꝙ species intelligibilis est forma intellectus possibilis. Per eā eni fit in actu. Huiusmodi aūt speciei subiectū est qđdam phantasma qđ est in nobis. Sic igiṫ dicūt itellectū possibilē copulari nobiscum per formā suā. ¶ Sed hoc qđ dictū est nullā oīno cōtinuationē intellect⁹ ad nos demōstrat. Qđ sic pꝫ. Intellect⁹ eni ī possibilis nō est vnū cū intelligibili:nisi ꝼm ꝙ itellectus est in actu:sicut neqꝫ sensus est idem cū sensibili in potentia:vt supra habitū est. Species igitur intelligibilis nō est forma intellectus possibilis nisi ꝼm ꝙ est intelligibilis actu:non est autem intelligibilis actu nisi ꝼm ꝙ est a phantasmatibus abstracta ꝛ remota:manifestum est igiṫ ꝙ ꝼm ꝙ vniṫ itellectui est remota a phantasmatibus. Nō igiṫ intellectus per hoc vniṫ nobiscuꝫ. Sed manifestuꝫ est ꝙ actor huius positionis deceptus fuit per fallaciā accidentis:quasi sic arguens. Phantasmata sunt quodāmō vnū cū specie itelligibili:species aūt intelligibilis est vnū cū intellectu possibili.ergo intellectus possibilis vniṫ phantasmatibus. Manifestuꝫ est aūt ꝙ hic incidit fallacia accidentis:q2 species itelligibilis ꝼm ꝙ est vnū cū intellectu possibili est abstracta a phantasmatibus. vt dictū est. Dato tñ ꝙ per hunc modū sit aliqua vnio itellectus possibilis ad nos:nō tñ hec vnio faceret nos itelligentes:sed magis intellectos. Id enī cuius similitudo est species in virtute aliqua cognoscitiua existēs nō ex hoc fit cognoscēs:sed cognitū. Nō eni per hoc ꝙ species que est in pupilla est similitudo coloris qui est in pariete:color est videns:sed magis est visus. Per hoc igiṫ ꝙ species itelligibilis que est in intellectu possibili est similitudo quedā phantasmatū: nō sequiṫ ꝙ nos simus itelligētes:sed ꝙ nos vel potius phantasmata nostra sint intellecta ab illa substātia separata. ¶ Sunt aūt plura alia que ꝯtra hāc positionē dici possunt que alibi diligentius pertractauimus. Sed

2° ꝯ gē. cap. 59. ꝛ ide ca. 73.

hic hoc vnū sufficiat:ꝙ ad positionē hanc sequiṫ ꝙ hic homo nō intelligit. Manifestū ēt est ꝙ hec positio cōtra intentionē Philosophi est. Et pmo quidē:q2 Phus hic inquiriṫ de parte anime. Sic eni hunc tractatū incipit. Unde manifestū est ꝙ intellect⁹ possibilis pars aie est:ꝛ nō substātia separata. ¶ Itē ex hoc qđ ipse ꝓcedit ad inquirendū de itellectu siue sit subiecto separabilis ab alijs partib⁹ anime siue nō. Unde patet ꝙ suus ꝓcessus stat etiā si intellectus subiecto nō sit separabilis ab alijs partib⁹ anime. ¶ Itē per hoc qđ dicit ꝙ intellect⁹ est quo anima intelligit. Hec eni oīa ostendunt ꝙ Aristoteles nō dicit intellectū esse separatuꝫ:sicut sunt substantie separate. Mirū est aūt quō tam leuiter errauerunt.ex hoc qđ dicit ꝙ intellectus est separatus:cuꝫ ex littera sua huius rei habeaṫ intellectus. Diciṫ eni separatus itellectus:q2 nō habet organū sicut sensus. Et hoc cōtingit ꝑpter hoc:q2 anima humana ꝑpter suā nobilitatē supergrediṫ facultatē materie corporalis:ꝛ nō pōt totaliter icludi ab ea. Unde remanet ei aliqua actio in qua materia corporalis non cōmunicat. Et ꝑpter ħ potentia eius ad hanc actionem non habet organuꝫ corporale:ꝛ sic est intellectus separatus.

¶ Factus aūt vnūquodqꝫ perinde atqꝫ is qui diciṫ actu sciens:qđ quidē tñ accidit cuꝫ ipse per seipsuꝫ operari pōt. Est quidē ꝛ tunc quodāmodo potētia: sed non perinde vt erat antea ꝙ̄ didicisset vel inuenisset:atqꝫ tunc seipsuꝫ etiam intelligere potest.

¶ Cum autē sic singula fiat vt sciens:diciṫ qui ꝼm actum. Hoc autem confestim accidit. cum possit operari per seipsum. Est quidem igiṫ ꝛ tunc potentia quodāmodo:nō tamen similiter ꝛ ante addiscere aut iuenire:ꝛ ipse aūt seipsuꝫ tunc potest intelligere. T. c. s. Lectio. VIII.

Postqꝫ Phus determinauit de itellectu possibili qui est in potētia ad intelligibilia. hic ostendit quō in actū reducaṫ. Et pmo ostenditꝙ intellectus aliquādo fit in actu. Secūdo ostendit qd sit ꝓpriū obiectū eius:respectu cui⁹ fit in actu. ibi(Quoniaꝫ aūt aliud est magnitudo.)Ostendit igiṫ quō intellect⁹ in actū reducaṫ dicēs. Dictū est ꝙ anima intellectiua nō est actu ipse species sed in potentia tñ.(Cum aūt sic fiat singula).i.sic reducaṫ in actu specierū intelligibiliū:queadmodū sciēs.i.: habens sciētie habitū:hēt species in actu.ꝛ tunc diciṫ intellectus qui est ꝼm actū. Hoc aūt accidit statim cū aliquis pōt per seipm operari operationē itellectus:qđ est ꝼm intelligere:sicut ꝛ quālibet formā tunc aligs in actu hēt quādo pōt operationē illius forme explere. Sed lꝫ tunc intellectus quodāmodo sit in actu quādo hēt spēs intelligibiles:sicut sciens hēt habitū:est tamē ꝛ tūc quodāmodo in potētia:nō tamen eodē mō sicut ꝑus erat in potentia anteqꝫ scientiā acqreret addiscēdo vel iueniēdo. Nam anteqꝫ haberet habitū scientie qui est primus actus nō poterat operari cuꝫ vellet:sed oportebat ꝙ ab altero reduceret in actū:sed quādo iam hēt habitū sciētie qui est actus ꝑmus:pōt cū voluerit ꝓcedere in actū 2ᵐ qui est operatio. ¶ Manifestū est aūt ex hoc qđ hic diciṫ:falsam esse opinionē Auicēne quā hēt de specieb⁹ intelligibilibus:ꝛ cōtra opinionē Aristotelis. Ponit eni Auicēna ꝙ species nō cōseruanṫ in intellectu possibili: nec sunt in eo nisi qñ actu intelligit. Sed opꝫ ꝼm ipsum ꝙ quādocūqꝫ intelligit actu ꝙ ꝯuertat se ad intelligen-

Opinio Auicēne de spēb⁹ itelligibl lib⁹ ꝛ ei⁹ ipugna.

tiã separatã agentẽ a qua effluunt in intellectũ possibilẽ intelligibiles spẽs. ¶ Cõtra qđ manifeste hic Phus dicit ꝙ intellectus reducit̃ in actũ specierũ per modum quo sciens actu adhuc est in potentia intelligens. Cum eni intellect⁹ actu itelligit: species intelligibiles sunt in eo ẽm actũ perfectũ: cũ aũt hẽt habitũ scientie: sũt spẽs in ipso intellectu medio mõ iter potẽtiã purã ꝛ actum purũ. Et qꝛ dixerat ꝙ qñ intellectus fit quodãmodo in actu ẽm singula eoꝝ ad que erat in potẽtia: tunc põt intelligere: respectu aũt sui nullo mõ erat in potẽtia. Posset aliqs credere ꝙ factus in actu seipsum nõ intelligeret: ꝛ ideo ad hoc excludendũ subiungit: ꝙ intellect⁹ factus in actu nõ solũ põt intelligere alia: sed etiam tunc potest intelligere seipsum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cuȝ aũt aliud sit magnitudo: aliud magnitudinis esse: ꝛ aliud aqua: aliud aque esse: ꝛ in alijs itidem multis: ꝛ nõ eniȝ vniuersis hic modus accõmodat̃. Sed sunt in quibus hec ipsa sunt eadeȝ nõ diuersa: aut alia sane: aut parte qdẽ eadẽ: sed aliter sese habente: carnẽ ꝛ esse carnis discernit. Caro nãqȝ non est sine materia. Sed perinde atqȝ symmũ: hoc est in hoc. Sensitiua igitur parte calidũ discernit ꝛ frigidum: quorũ quedã est ratio caro: alia vͦo esse carnis discernit aut separabili: aut sese habente ad seipsaȝ perinde atqȝ sese hẽt cum extensa fuerit linea flexa.

T.c.9. ¶ Quoniam aũt aliud est magnitudo ꝛ magnitudini esse: ꝛ aqua ꝛ aque esse: ꝛ sic in multis alijs: non aũt in omnibus. In quibusdam eniȝ idem est esse carni ꝛ carnẽ esse. Aut alio ergo: aut aliter habente discernit. Caro eni non sine

T.c.10. materia: ȝ sicut symmũ hoc in hoc. ¶ Sẽsitiuo quidem igit̃ calidũ ꝛ frigidum iudicat: ꝛ quorum ratio quedam caro esse. Alio aũt aut separato: aut sicut circũflexa se hẽt ad seipsam cum extensa sit: carni esse discernit.

¶ Ostendit Phus qd sit obiectũ intellectus. Ad cui⁹ eui

Lec.3. dentiã sciendũ est ꝙ phus in .7º meta. inquirit vtruȝ qđ

tex.cõ.12. quid est .i. qditas vel eẽntia rei quã diffinitio significat sit idẽ qđ res. Et qꝛ Plato ponebat quiditates rerũ esse separatas a singularib⁹ quas dicebat ideas vel species: iõ ostẽdit ꝙ quiditates reꝝ nõ sunt aliud a reb⁹: nisi per accidens: vtputa nõ est idẽ qditas hominis albi. ꝛ homo albus: qꝛ quiditas hominis albi nõ continet in se nisi qđ pertinet ad spẽm hominis: sed hoc qđ dico homo albus hẽt aliqd in se p̃ter illud qđ est de specie humana. Hoc aũt ꝯtingit in omnibus habẽtibus formã in materia ꝙ in eis est aliqd p̃ter p̃ncipia speciei. Nam natura speciei indiuiduat̃ per materiã. vnde p̃ncipia indiuiduantia ꝛ accidẽtia indiuidui sunt p̃ter essentiã speciei. Et iõ ꝯtingit sub vna specie iueniri plura indiuidua: que lȝ nõ differant in natura speciei: differunt tñ ẽm p̃ncipia indiuiduantia. Et ꝑpter hoc in oĩbus habẽtib⁹ formã in mã: nõ est oĩno idẽ ꝛ res ꝛ qđ qd est ei⁹. Socrates .n. nõ est sua humanitas. In his vͦo que nõ habẽt formã in materia sicut sunt forme simplices: nihil põt esse preter essentiam speciei: qꝛ ipsa forma est tota eẽntia. Et iõ in talib⁹ nõ possunt esse plura indiuidua vnius speciei: nec põt in eis differre res ꝛ qđ qd est eius. ¶ Considerandũ est ẽt ꝙ nõ solũ naturalia habẽt spẽm in materia: sed etiã mathematica. Est eni duplex materia .s. sensibilis a qua abstrahunt mathematica. ꝛ ꝯcernunt eaȝ naturalia: ꝛ itelligibilis quã mathematica ꝯcernũt. Qđ quidẽ sic intelligendũ est. Manifestũ est .n. ꝙ quãtitas imediate iheret substantie: qualitates aũt sensibiles in quãtitate fundãtur: vt albũ ꝛ nigrũ: calidũ ꝛ frigidũ. Remoto aũt posteriori remanet p̃us. vnde remotis q̃litatib⁹ sensibilibus ẽm intellectũ adhuc remanet quãtitas ꝯtinua in itellectu. Quedã ergo sunt forme que materiã reqrũt sub determinata dispositione sensibiliũ q̃litatum: ꝛ huiꝰ sunt oẽs forme nãles: ꝛ idcirco nãlia cõcernunt materiã sensibilẽ. Quedã vͦo sunt forme que nõ exigunt materiam sub determinata dispositiõe sensibiliũ q̃litatũ: tñ requirũt materiã sub quãtitate existẽtẽ sicut triãgulus ꝛ quadratuȝ: ꝛ huiꝰ. ꝛ hec dicunt̃ mathematica. ꝛ abstrahunt a mã sensibili: sed nõ a mã itelligibili: inquãtũ in intellectu remanet ꝯtinua quãtitas abstracta a sensibili qualitate. Sic g̃ pȝ ꝙ sicut nãlia hñt formã i mã: ita ꝛ mathematica: ꝛ ꝑpter hoc tã in naturalib⁹ q̃ȝ in mathematicis differt res ꝛ qđ quid est: vnde in vtrisqȝ iueniunt̃ plura indiuidua sub vna specie: sicut eni sunt plures homines vnius spẽi: ita ꝛ plures trianguli sub vna specie. ¶ His igit̃ habitis planũ est accipere ex lr̃a Philosophi intellectũ. Dicit enim ꝙ aliud est (magnitudo ꝛ magnitudinis esse) .i. aliud est magnitudo. ꝛ qđ quid est eius. Esse eni qđ est magnitudini: appellat quiditatẽ eius. Et similiter aliud est (aqua ꝛ aque esse:) ꝛ sic est in multis alijs .i. in oĩbus mathematicis: ꝛ nãlibus. Unde signãter duo exempla posuit. Nam magnitudo est quid mathematicũ: aqua aũt quid nãle. Non aũt hoc contingit in oĩbus. Nam in his que oĩno sunt separata a mã idem est res ꝛ qđ quid est eius. Et qꝛ substãtie separate ignote sunt nobis nõ potuit eas nominare ꝓprijs nominibus: sicut mathematica ꝛ nãlia: sed nominat ea sub exemplo rerum naturaliũ. Et hoc est qđ subdit: ꝙ in qbusdã idẽ est carni esse ꝛ carnẽ: ex quo nõ itelligit ꝙ sit idẽ caro ꝛ qđ qd est eius. Non eni diceret in qbusdã sic esse: sed simpliciter diceret ꝙ idẽ est caro ꝛ carni esse. Sed itelligit ꝙ h̃ qđ sic dicit̃ aliquid ꝛ alicui: vt caro ꝛ carni esse: ideȝ est (in quibusdã) .s. in his que sũt a mã separata. Et qꝛ ad diuersa cognoscẽda diuerse potẽtie cognoscitiue requirunt̃. ꝯcludit ꝙ aĩa aut cognoscit alio rem: ꝛ alio eius qditatẽ: aut vno ꝛ eodẽ: sed alio mõ se habente. Manifestum est aũt ꝙ caro nõ est sine mã: sed forma carnis est forma determinata: ꝛ in mã determinata sensibili sicut ẽt symmũ hẽt subiectũ sensibile determinatũ .s. nasum. Hanc igit̃ naturã sensitiuã cognoscit aĩa per sensuȝ. Et hoc est qđ subdit: ꝙ aĩa iudicat potẽtia sensitiua calidũ ꝛ frigidũ ꝛ alia huiꝰ: (quoꝝ ratio) .i. ꝑportio (quedam caro est.) Forma eni carnis requirit determinatã ꝑportionem calidi ꝛ frigidi ꝛ alioꝝ huiusmodi. Sed opȝ ꝙ alia potentia (discernat esse carni) .i. qđ quid est carnis. Sed hoc cõtingit dupliciter: vno mõ sic ꝙ ipsa caro vel quiditas carnis cognoscant̃ oĩno potẽtijs adinuicem diuersis: puta ꝙ potentia intellectiua cognoscit̃ quiditas carnis: potẽtia sensitiua cognoscit̃ caro: ꝛ hoc contingit quãdo anima per se cognoscit singulare: ꝛ per se cognoscit nãm speciei. Alio mõ ꝯtingit ꝙ cognoscit̃ caro ꝛ qđ quid est carnis: nõ ꝙ sit alia ꝛ alia potentia: sed qꝛ vna ꝛ eadẽ potẽtia alio ꝛ alio mõ cognoscit carnem ꝛ qđ quid est eius: ꝛ illud opȝ eẽ cũ aĩa cõparat vniuersale ad singulare. Sicut eni supra dictũ est ꝙ nõ possemus sentire differentiã dulcis ꝛ albi: nisi esset vna potentia sensitiua cõmunis que cognosceret vtrũqȝ: ita etiã nõ possem⁹ cognoscere cõparationem vniuẽis ad particulare: nisi esset vna potẽtia que cognosceret vtrũqȝ. Intellectus igitur

vtrūq3 cognoscit:sed alio ⁊ alio mō.Cognoscit eni nām̄ speciei siue qō gd est directe extēdēdo seipsum:ipm aūt singulare per quādā reflexionē:inquātū redit sup phantasmata:a qbus species itelligibiles abstrahunt.Et hoc est qō dicit ꝙ cū sensitiuo cognoscit carnez(alio).i.alia potentia(discernit esse carni).i.qō quid est carnis:(aut separata:)puta cū caro cognoscit sensu:⁊ esse carnis itellectu:aut eodem aliter se habente.i.(sicut circūflexa se habet ad seipsam)anima intellectiua cognoscit carnez(que cum extensa sit discernit esse carni).i.directe apprehendit quiditatem carnis:per reflexionem autē ipsam carnem.℄ Deinde cum dicit.

℄ Rursus ⁊ in hijs que in abstractione cōsistunt:eadem esse vident.Rectū eniz se habet vt symmū:est enim ipsum cum cōtinuo semper.Qō si quiditas sit diuersa:aliud profecto esse recti:aliud est ipsum rectum Sit enim dualitas.Quare fit:vt hoc etiā alia vel alio mō sese habente parte discernat.Omnino igit vt res separabilis sunt a materia:sic sese habēt ⁊ ea que sunt circa intellectum ipsum.

T.c.ii. ℄ Iteruz aūt in his que in abstractione sunt rectū sicut symmū.Cū cōtinuo eni est:Qō aūt quid erat esse:si est ⁊ alterū:recto esse ⁊ rectuz alio.Sit enim dualitas.Altero itaq3 aut aliter habēte se iudicat.Omnino ergo sicut separabiles res a mā:sic ⁊ que circa intellectū sunt.

℄ Quod supra dixerat in nālibus:exponit in mathematicis dicēs:ꝙ iterū in his que sunt(per abstractionē).i.in mathematicis quoꝝ ratio abstrahit a mā sensibili:rectum se hēt sicut symmū.Hec eni mathematica habēt mām:sicut ⁊ nālia.Rectū.n.mathematicū est:symmū aūt nāle.Ratio.n.recti est cū ɔtinuo:sicut ratio symmi cū naso.Cōtinuū aūt est mā intelligibilis:sicut symmū mā sensibilis.Unde manifestū est ꝙ aliud est in mathematicis res:⁊ qō gd erat esse:vt rectū ⁊ recto esse:vnde opz ꝙ alio cognoscat qō gd erat esse hoꝝ:⁊ alio ipsa.Et supponamus ad presens exempli cā cū Platone ꝙ dualitas sit qō quid erat esse linee recte.Plato eni ponebat ꝙ numeri erant species ⁊ quiditates mathematicoꝝ:puta vnitas linee:dualitas linee recte:⁊ sic de alijs.Opz igit ꝙ aīa alio cognoscat ipsa mathematica:⁊ qditates eoꝝ:aut eodē aliter se habēte.Unde sicut per naturalia ostēdit ꝙ intellectus qui cognoscit quiditates nāliū sit ali⁹ a sensu qui cognoscit ipsa nālia singularia:ita ex mathematicis ostēdit ꝙ intellectus qui cognoscit qōquid est ipsoꝝ sit aliud ab imaginatiua virtute que apprehēdit ipsa mathematica.Et qꝛ posset aliquis dicere ꝙ eodem mō intelligerent mathematica ⁊ nālia:subiungit ꝙ sicut res sunt separabiles a mā:ita se habēt ad intellectum.Unde illa que sunt fm esse separata a materia sensibili solo intellectu percipi possunt:que aūt nō sunt separata a mā sensibili fm esse:sed fm rōnē:intelliguntur absq3 mā sensibili:nō aūt absq3 materia intelligibili.Naturalia vo intelligunt per abstractionē a materia indiuiduali:nō aūt per abstractionē a materia sensibili totaliter.Intelligit eni homo vt cōpositus ex carnibus ⁊ ossibus:per abstractionē tamen ab his carnibus ⁊ his ossibus.Et inde est ꝙ itellectus nō cognoscit directe singularia:sed sensus vel imaginatio.℄ Apparet autez ex hoc qō Phus hic dicit ꝙ ꝓpriū obiectū intellectus est quiditas rei que nō est separata a reb⁹:vt Platonici posuerunt.Unde illud qō est obiectū intellectus nostri nō est aliquid extra res sensibiles existēs:vt Platonici posuerunt:sed aliquid in rebus sensibilibus existens:lz intellectus apprehendat alio modo quiditates rerum ꝙ sint in rebus sensibilibus.Non eni apprehendit eas cuz cōditionibus indiuiduantib⁹ que eis in rebus sensibilibus adiungunt.Et hoc sine falsitate intellectus:ɔtingere pōt.Nihil eni ꝓhibet duoꝝ adinuicē ɔiunctoꝝ vnū intelligi absq3 hoc ꝙ intelligat aliud.Sicut visus apprehendit colorē absq3 hoc ꝙ apprehēdat odorē:nō tamē absq3 hoc ꝙ apprehēdat magnitudinē:que est ꝓprium subiectū coloris.Unde ⁊ intellectus pōt intelligere aliquā formā absq3 indiuiduantib⁹ ꝑncipijs:nō tn̄ absq3 mā a qua dependet rō illius forme:sicut nō pōt intelligere symmū sine naso:sed pōt curuū sine naso intelligere.Et qꝛ hoc nō distinxerunt Platonici:posuerūt ꝙ mathematica ⁊ quiditates rerum sunt separate inesse sicut sunt separate in intellectu.℄ Manifestū est ēt ꝙ spēs intelligibiles qbus intellectus possibilis fit in actu non sunt obiectū intellectus.Non eni se habēt ad itellectuz sicut qō intelligit:sed sicut quo intelligit.Sicut eni species que est in visu nō est qō videt:sz quo visus videt:qō aūt videt est color qui est in corpore:similiter ꝙ intellectus intelligit est quiditas que est in rebus:nō autē species intelligibilis nisi inquātū intellectus in seipsuz reflectit.Manifestū est eniz ꝙ scientie sunt de his que intellectus intelligit:sunt aūt scientie de rebus:nō autē de speciebus vel intentionibus intelligibilibus:nisi sola scientia rōnalis.Unde manifestū est ꝙ species itelligibilis nō est obiectū intellectus:sed quiditas rei intellecte.℄ Ex quo patet nullā esse rōnē quoꝝūdā volentiuz ostendere ꝙ intellectus possibilis sit vnus in oīb⁹:ex hoc ꝙ idē est intellectū ab oībus:cū oporteat esse plures numero species intelligibiles si sunt plures intellect⁹.Nō eni est species intelligibilis ipsum intellectū:sed similitudo eius in anima:⁊ ideo si sint plures intellectus habentes similitudinē vnius ⁊ eiusdē rei:erit eadē res intellecta apud oēs.Et ꝑter hoc manifestū est ꝙ etiā substantie separate intelligunt quiditates rerum naturaliū quas nos intelligimus:⁊ earuz intellectus diuersi sunt.Unde si eoꝝ ratio esset efficax nō euitaret incōueniēs qō cōcludunt per hoc ꝙ ponunt vnū intellectū in omnibus hominibus.Non enim possunt ponere vnū intellectum in omnibus intelligentibus.

℄ Dubitabit aūt non iniuria quispiaz:quonā modo intelliget intellectus:si ipe qdē simplex sit ac passionis expers:nihilq3 hēat cū vlla re prorsus cōe:sicut Anaxagoras asserit:intelligere autē pati quoddaz sit vt diximus.Quo nāq3 qppiā est vtrisq3 cōmune hoc nimirū alterū agere:alterum pati videt.

℄ Dubitabit autem vtiq3 aliquis:si intellectus simplex est ⁊ ipassibilis:⁊ nulli nihil habet cōmune:sicut dicit Anaxagoras:quomodo intelliget:si intelligere pati aliquid est.Inquātū eni aliqd cōmune vtrisq3 est:hoc qdez agere:illud vo pati videtur. T.c.ix.

Lectio. IX.

Ostq3 ostendit Phus nām intellectus possibilis ⁊ obiectū eius:hic mouet quasdā dubitatiōes circa ꝑdeterminata.Et diuidit in partes duas.Et ꝑmo ponit dubitatiōes.Secundo soluit eas.ibi(Aut pati.)Mouet aūt ꝑmo duas dubitationes:quarū ꝑma talis est.Si intellectus est simplex ⁊ impassibilis ⁊ nulli hz aliqd cōmune

vt Anaxago. dixit quo mō ītellectus pōt intelligere: cū
intelligere sit pati quoddā: ⁊ de rōne patientis hoc esse
Lec. 9. videat̄ φ habeat aliqd cōmune cū agēte: q2 inquātū est
aliquid cōmune vtrisq3. s. agenti ⁊ patiēti videt̄ φ hoc
agat ⁊ illud patiat̄. Op3 eni ea que agūt ⁊ patiunt̄ adin-
uicem cōmunicare in materia: vt dicit̄ in pmo de gene-
tex. c. 22. ratione. ¶ Secundam dubitationem ponit ibi.

¶ Preterea ambiget quispiā: si ipse etiā intelligibi-
lis sit. Nam aut ceteris rebus inerit intellectus: nisi
alia ratione sit intelligibilis ipse. Intelligibile autē
vnū quōdam est specie: aut aliquid ipse mixtū habe
bit: qd ipsum intelligibile perinde atq3 cetera facit.

T. c. 13. ¶ Amplius autē si intelligibilis ⁊ ipse: aut eni3
alijs inerit intellectus: si non fm aliud ipse itel-
ligibilis est: vnum autem aliquid intelligibile.
Si autem sit mixtum: aliquid habebit qd facit
intelligibile ipsum sicut alia.

¶ Et surgit hic dubitatio ex eo qd supra dixit φ intelle
ctus factus in actu: etiā seipm intelligit. Et est ista dubi
tatio φ si intellectus est intelligibilis: hoc pōt cōtingere
duobus modis. Uno mō φ sit intelligibilis fm se: ⁊ nō
fm aliud. Alio mō φ habeat aliquid sibi adiunctū qd
faciat ipsum intelligibilē. Si aūt fm seipsum est intelli
gibilis ⁊ nō fm aliud: intelligibile aūt inquātū huiꝰ est
vnū in specie: sequet̄ si hoc nō soluz est intelligibile sed
intellectus: φ etiā alia itelligibilia sint intellectus: ⁊ ita
omnia intelligibilia intelligunt. Si aūt est intelligibi-
lis per hoc φ habet aliquid aliud sibi adiunctū: sequere
tur φ habeat aliquid qd faciat ipsuz intelligibilē: sicut
⁊ alia que itelligunt̄: ⁊ ita videt̄ seq id qd pus. s. φ semp
id qd intelligit̄ intelligat. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At enim ipsum pati diuisum est prius vna quadā
rōne cōmuni. Atq3 intellectus potentia quidem est
quodā modo itelligibilia ipsa: actu vō nihil est eoꝝ
antea q̄3 intelligat ipse. Oportet autē in ipso nihil
esse perinde atq3 in tabula nihil est actu scripta an-
teaq̄3 in ipsa scribatur. Hoc eni3 in ipso fit atq3 ac-
cidit intellectu.

T. c. 14 ¶ Aut pati fm commune aliquid: diuisum est
prius: quoniā potentia quodāmodo est intelli-
gibilia intellectus. Sed actu nihil anteq̄3 itelli-
gat. Oportet aūt sic sicut in tabula nihil est scri
ptum actu: qd quidē accidit in intellectu.

¶ Soluit pmissas dubitationes. Et pmo soluit pmā di-
cens: φ sicut pus distinctū est de passione: cū ageret̄ de
sensu: pati dicit̄ fm aliquid cōmune. i. hoc qd est pati cō
mune est ad passionē que est in cōtrarias dispositiones:
sicut est passio mutua in rebus naturalibus que cōmu-
nicant in mā: ⁊ est aliqd pati qd dicit̄ fm receptionem
tm̄. Intellectus igit̄ dicit̄ pati inquātū est quodāmō in
potentia ad intelligibilia: ⁊ nihil est actu eoꝝ anteq̄3 in
telligat. Op3 aūt hoc sic esse sicut contingit in tabula in
qua nihil est actu scriptū: sed plura possunt in ea scribi.
Et hoc etiā accidit intellectui possibili: q2 nihil intelligi
biliū est in eo actu: sed potētia tm̄. Et per hoc excludit̄
tam opinio antiquoꝝ nāliū qui ponebāt animā cōposi-
tā ex oībus vt intelligeret oīa: q̄3 etiā opinio Platonis
qui posuit nāliter animā humanā habere omnē sciam:
sed esse eā quodāmō oblitā pp vnionē ad corpꝰ dicēs. φ
addiscere nihil aliud est q̄3 reminisci. ¶ Deide cū dicit.

¶ Est etiā intelligibilis ⁊ ipse vt itelligibilia cuncta.
Nam in hisce quidē: que sine materia sunt: itelligēs
⁊ id qd intelligitur idem est. Eteni idē est cōtempla
tiua scientia: ⁊ id qd ita sub scientiam cadit.

¶ Et ipse autem intelligibilis est: sicut intelligi- T. c. 15.
bilia. In his enim que sunt sine materia idē est
intellectus ⁊ qd intelligit̄. Scientia nanq3 spe-
culatiua: ⁊ sic scibile: idem est.

¶ Soluit secundā dubitationē. Et pmo soluit qōnē. Se
cūdo respōdet ad obiectionē in cōtrariū factā. ibi (Nō
aūt semper.) Dicit ergo pmo φ intellectus possibilis est
intelligibilis nō per suā essentiā: sed per aliquā spēm in
telligibilē sicut ⁊ alia intelligibilia. Qd probat ex hoc φ
intellectū in actu ⁊ intelligens in actu sunt vnū: sicut ⁊
supra dixit φ sensibile in actu: ⁊ sensus in actu sūt vnū. t. c. 138. et
Est aūt aliqd intelligibile in actu per hoc φ est in actu a 141.
materia abstractū: sic. n. supra dixit: φ sicut res sūt sepa-
rabiles a mā: sic sunt ⁊ que sunt circa intellectū. Et ideo
hic dicit φ (in his que sunt sine mā). i. si accipiamus in
telligibilia actu: idē est intellectus ⁊ qd intelligit̄: sicut
idem est sentiens in actu ⁊ qd sentit̄ in actu. Ipsa enim
sciētia speculatiua (⁊ sic scibile). i. scibile ī actu est idē.
Species igit̄ rei itellecte in actu est spēs ipsius intelle-
ctus: ⁊ sic per eam seipsum itelligere pōt. Unde ⁊ supra tex. c. 8.
Phus per ipm intelligere: ⁊ per illud qd intelligit̄: scru
tatus est naturā intellectus possibilis. Nō eni cognosci-
mus intellectū nostrū nisi per hoc φ intelligimus nos
intelligere. Accidit aūt hoc in intellectu possibili φ non
intelligat̄ per essentiā suā: sed per speciē intelligibilem
ex hoc φ est potentia tm̄ in ordine intelligibiliū. Osten
dit eni Phus in 9° meta. φ nihil itelligit̄ nisi fm φ est Lec. 3.
in actu. Et pōt accipi simile in rebus sensibilibus. Nam
id qd est ī potētia tm̄ in eis: scil3 mā pma: nō h3 aliquā
actionē per essentiā suā: sed solū per formā ei adiunctā.
Substantie aūt sensibiles que sunt fm aliquid in actu:
⁊ fm aliquid in potētia: fm seipsas habēt aliquā actio-
nem. Similiter intellectus possibilis qui est tm̄ in potē
tia in ordine intelligibiliū nō intelligit neq3 intelligit̄:
nisi per speciē in eo susceptā. Deus aūt qui est purꝰ actꝰ
in ordine intelligibiliū: ⁊ alie substātie separate que sūt
medie inter potentiā ⁊ actum. per suam eēntiam ⁊ intel
ligunt. ⁊ intelliguntur. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sed cur nō semper intelligit consideranda est cā.
In is aut que materiā habent vnūquodq3 intelligi
bilium potentia est. Quare illis quidē nō inerit intel
lectus. Nam intellectus taliū potentia sine materia
est: ipse aūt intelligibilis rationem subibit.

¶ Non autem semper intelligendi: causa consi- T. c. 16.
deranda. In habentibus aūt materiā: potentia
vnūquodq3 intelligibiliū. Quare quidem illis
nō inerit intellectus. Sine materia eni potētia
est intellectus taliū. Illud aūt intelligibile erit.

¶ Respondet ad obiectionē que erat in cōtrariū dicēs.
φ exquo intellectus possibilis hēt aliquid qd facit ipm
intelligibilē sicut ⁊ alia: restat vt consideret̄ (causa non
semp intelligendi). s. quare nō semp intelligibile intel-
ligit. Qd iō est: q2 in rebus habentibus materiā species
nō est intelligibilis fm actū: sed fm potentiā tm̄. Intel-
ligibile aūt in potētia nō est idē cū intellectu: sed soluz
intelligibile in actu: vnde in illis que habēt speciem in
materia nō inerit intellectus: vt. s. intelligere possint: q2

intellectus talium.i.intelligibilium est quedã potentia sine materia. Illud aũt qd est in materia est intelligibile: sed in potentia tm: qd vo est in itellectu est species intelligibilis fm actũ.

¶ Cum aũt in omni natura sint quedã: quo℞ alterũ quidẽ vnicuiq3 generi materies est: qd id esse patet qd est potentia illa cuncta: alterũ vo causa est ⁊ efficiens: omnia nimirũ efficiendo atq3 agendo talem subiens rationem qualem ars conditionẽ ad materiam subit. Necesse est ⁊ in anima differentias has easdẽ inesse. Atq3 quidã est intellectus talis vt oia fiat: quidã talis vt omnia agat atq3 efficiat: qui quidem vt habitus est quidã ⁊ perinde ac lumen. Nam ⁊ lumen colores qui sunt potẽtia: actu colores quodammodo facit.

Tx.c.17. ¶ Quoniã aũt sicut in omni natura est aliquid: hoc quidẽ materia vnicuiq3 generi: hoc aũt est potentia omnia illa: alterum autem causa ⁊ factiuum: qd in faciendo omnia vt ars ad materiã sustinuit: necesse ⁊ in anima has esse differentias.

Tx.c.18. ¶ Et est intellectus hic quidẽ talis in omnia fieri: ille vo in omnia facere sicut habitus quidam ⁊ sicut lumen. Quodã enim mõ ⁊ lumen facit potentia existentes colores actu colores. Lectio. X.

Postq̃ Phus determinauit de intellectu possibili: nunc determinat de intellectu agente. Et circa hoc duo facit. Primo ostẽdit esse intellectũ agentẽ pter possibilẽ ⁊ ratione ⁊ exẽplo. Secũdo ostẽdit huius intellectus nãm. ibi ¶ Et hic intellectus. Ponit ergo circa pm talẽ rõnẽ. In omni natura que est qñq3 in potẽtia ⁊ qñq3 in actu: op3 ponere aliquid qd est sicut mã in vnoquoq3 genere: qd scil3 est in potẽtia ad omnia que sunt illius generis. Et aliud qd est sicut cã agens ⁊ factiuũ: qd ita se hẽt in faciendo oia sicut ars ad mãm. Sed aia fm partẽ intellectiuã quãdoq3 est in potẽtia ⁊ quãdoq3 in actu. Necesse est igit in aia intellectiua esse has differẽtias vt scil3 vnus sit intellectus in quo possint oia itelligibilia fieri: ⁊ hic est intellectus possibilis: de quo supra dictũ est. Et alius intellectus sit ad hoc q possit omnia intelligibilia facere in actu: qui vocaẽ intellectus agẽs: ⁊ est sicut habitus quidã. ¶ Hui9 aũt verbi occasione quidã posuerunt intellectũ agentẽ idẽ esse cũ intellectu qui est habitus pncipio℞. Qd esse nõ põt: qz intellectus qui est habitus pncipio℞ psupponit aliqua iam intellecta in actu.s. terminos pncipio℞ per quo℞ intelligentiã cognoscim9 pncipia: ⁊ sic sequereẽ q intellect9 agens nõ faceret oia itelligibilia in actu. vt hic Phus dicit. ¶ Dicẽdu3 est g q habitus hic accipiẽ fm q phus frequẽter ↄsueuit nominare oẽm formã ⁊ nãm habitũ: put habit9 distinguitur ↄtra puationẽ ⁊ potentiã: vt sic per hoc q nominat eũ habitũ distinguat eũ ab itellectu possibili qui est potentia. Unde dicit q est habitus vt lumẽ: qd quodãmõ facit colores existentes in potentia: esse actu colores. Et dicit (quodãmodo:) qz supra ostensum est q color fm seipsum est visibilis. Hoc aũt solũmõ facit lumen ipm esse actu colorẽ: inquantũ facit diaphanũ esse in actu vt moueri possit a colore: ⁊ sic color videaẽ. Intellect9 aũt agens facit ipsa intelligibilia esse in actu que pus erant in potentia. per hoc q abstrahit ea a mã: sic enĩ sunt intelligibilia in actu. vt dcm̃ est. ¶ Inducit aũt Aristoteles ad ponẽdũ intellectũ agentẽ ad excludendũ opinionem Platonis qui posuit quiditates rerũ sensibiliũ esse a mã separatas: ⁊ intelligibiles actu: vnde nõ erat ei necessarium ponere intellectum agentem. Sed qz Aristo. ponit q quiditates rerum sensibilium sunt in materia: ⁊ nõ intelligibiles actu: oportuit q poneret aliquẽ intellectum qui abstraheret a materia: ⁊ sic faceret eas intelligibiles actu. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Et is intellectus separabilis est: ⁊ nõ mixtus: passioneq3 vacat: cu3 sit substantia actu. Semper enĩ id qd efficit atq3 agit pstabilius est eo qd patiẽ: ⁊ ipsum principium omnino materia.

¶ Et hic intellectus separabilis ⁊ impassibilis ⁊ immixtus substantia actu ens. Semper enĩ honorabilius est agẽs patiente: ⁊ pncipiũ mã. Tx.c.19.

¶ Ponit q̃tuor ↄditiones intellectus agentis: quarũ pa est q sit separabilis: 2a q sit ipassibilis: 3a q sit imixtus i. nõ cõpositus ex naturis corporalibus: neq3 adiunctus organo corporali. Sed in his tribus ↄuenit cũ itellectu possibili. Quarta aũt cõditio est q sit in actu fm suam substantiã: in quo differt ab intellectu possibili qui est in potẽtia fm suã substantiã: sed est in actu solũ fm speciem susceptã. Et ad has quatuor cõditiones pbandas inducit vnã rõnẽ que talis est. Agens est honorabilius patiente. ⁊ pnm actiuũ mã: sed intellectus agens cõparatur ad possibilẽ sicut agens ad mãm: sicut iam dcm̃ est. ergo intellectus agens est nobilior possibili. Sed intellectus possibilis est separatus: impassibilis: ⁊ imixtus: vt supra ostensum est: ergo multo magis intellectus agens. Et hoc etiã p3 q sit fm substantiã suã in actu: qz agens est nobilius patiẽte nõ nisi fm q est in actu. ¶ Occasione aũt ho℞ que hic dicunẽ quidã posuerũt intellectum agentẽ substantiã separatã: ⁊ q differt fm substantiam ab intellectu possibili. ¶ Illud aũt nõ videẽ esse veru3. Non enĩ homo esset a natura sufficiẽter institutus: si nõ haberet in seipso pncipia qbus posset operationẽ cõplere que est intelligere: que quidẽ cõpleri nõ põt nisi per intellectũ possibilẽ ⁊ per intellectũ agentẽ. Unde perfectio humane nature requirit q vtrũq3 eo℞ sit aliquid in homine. Uidemus etiã q sicut operatio intellectus possibilis que est recipere intelligibilia attribuiẽ homini. ita ⁊ operatio itellectus agẽtis que est abstrahere intelligibilia. Hoc aũt nõ posset nisi pncipiũ formale huius actionis esset ei fm esse cõiunctũ. Nec sufficit ad h: q hec actio attribuaẽ homini per hoc q species intelligibiles facte per intellectũ agentẽ hahẽt quodãmõ pro subiecto phantasmata que sunt in nobis: qz vt supra diximus: cũ de intellectu possibili ageret: spẽs nõ sunt intelligibiles in actu: nisi qz sunt abstracte a phantasmatibus: ⁊ sic eis mediantib9 actio intellectus agẽtis nõ posset nobis attribui. Supra.c.7. ¶ Et pterea intellectus agens cõparaẽ ad species intellectas in actu: sicut ars ad species artificiato℞. per quas manifestũ est q artificiata nõ hñt actionẽ artis. vnde etiã dato q species facte intelligibiles actu essent in nobis nõ sequereẽ q nos possem9 habere actionẽ itellectus agẽtis. ¶ Est etiã pdicta positio ↄtra Aristo. intẽtionẽ qui expresse dixit has differẽtias duas. s. intellectũ agentẽ ⁊ intellectũ possibilẽ esse in aia: ex quo expresse dat intelligere q sint partes aie vel potentie: ⁊ nõ alique substãtie separate. ¶ Sed cõtra hoc videẽ esse precipue q intellectus possibilis cõparaẽ ad

intelligibilia vt in potentia existens ad illa:intellectus
aũt agens cõparaẽ ad ea vt ens in actu:nõ enĩ videẽ pos
sibile idẽ respectu eiusdẽ posse esse in potẽtia ⁊ in actu.
vnde nõ videẽ possibile ꝙ intellect⁹ agens ⁊ possibilis
cõueniat in vna substantia aĩe. ¶ Sed hoc de facili sol
uiẽ si quis recte ↄsideret quõo itellectus possibilis sit in
potẽtia ad intelligibilia:⁊ quõo intelligibilia sunt in po/
tentia respectu intellectus agentis.Est enĩ intellect⁹pos
sibilis in potentia ad intelligibilia sicut indeterminatũ
ad determinatũ.Nam intellectus possibilis nõ hẽt de/
terminare naturã alicuius rerũ sensibiliũ.Unũquodq̧
aũt intelligibile:est aliqua determinata natura alicuius
Lec.9. speciei.Unde supra dixit ꝙ intellectus possibilis cõpa/
tex.c.14. raẽ ad itelligibilia:sicut tabula ad determinatas pictu/
ras.Quãtũ aũt ad hoc intellectus agẽs nõ est in actu.Si
enĩ intellectus agẽs haberet in se determinationẽ oĩum
intelligibiliũ:nõ indigeret intellectus possibilis phan/
tasmatibus:sed per solũ intellectũ agentẽ reduceret in
actũ oĩum intelligibiliũ:⁊ sic nõ cõpararet ad intelligi/
bilia vt faciẽs ad factũ:vt Phus hic dicit:sʒ vt existẽs
ipsa intelligibilia.Comparaẽ igiẽ vt actus respectu itel
ligibiliũ inquãtũ est quedã virt⁹ imaterialis actiua po/
tens alia silia sibi facere.s.imãlia.Et per hunc modũ ea
que sunt intelligibilia in potentia facit intelligibilia in
actu.Sic enĩ ⁊ lumen facit colores in actu:nõ ꝙ ipsum
habeat in se determinationẽ oĩum colorꝝ.Huiꝰ aũt vir
tus actiua est quedã participatio luminis intellectualis
a substãtijs separatis.Et ideo Phus dicit ꝙ est sicut ha
bitus vt lumen:qđ nõ cõpeteret dici de eo si esset substã
tia separata. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Scientia aũt ea que est actu:est idẽ qđ res.Ea vero
que est potentia in vno prior est tempore:absolute
autẽ neq̧ tempore:sed non nunc quidem intelligit:
nunc autem non intelligit.

T.c.20. ¶ Idem autẽ est ſm actum scientia rei:que vero
ſm potentiam tempore prior in vno est.Omnino
autem neqʒ tempore.Sed nõ aliquãdo qdem
intelligit:aliquando autem non intelligit.

¶ Determinat de intellectu ſm actum.Et circa hoc duo
facit.Primo ponit cõditiones intellectus in actu.Secũ
do ostẽdit cõditiones totius partis intellectiue ſm ꝙ
differt ab alijs partibus aĩe.ibi(Separatus aũt.)Circa
p̄m tres ponit ↄditiones intellectus in actu:quarũ p̄ma
est ꝙ scientia in actu est idẽ rei scite.Qđ nõ est verũ de
intellectu in potẽtia.Scđa cõditio ei⁹ est:ꝙ scientia in
potẽtia in vno ⁊ eodẽ:tẽpore est p̄or q̄ȝ sciẽtia in actu:sʒ
vniuersaliter nõ est p̄or:nõ solũ nã:sʒ neqʒ etiã tẽpore.
Lec.8. Et hoc est qđ Phus dicit in 9° meta.ꝙ actus est p̄or po/
tex.c.13. tentia natura:tẽpore vero in vno ⁊ eodem potẽtia p̄or est
actu:q₂ vnuʒ ⁊ idem p̄us est in potẽtia:⁊ postea fit actu.
Sed vniuersaliter loquendo etiaʒ tẽpore actus est p̄or.
Nam qđ in potẽtia est nõ reduciẽ in actũ nisi per aliqd
qđ est actu.Et sic etiã de potẽtia sciẽte nõ fit aliqs sciẽs
actu neq̧ inueniẽdo neq̧ discẽdo nisi per aliã sciam pre
existentẽ in actu:q₂ oĩs doctrina ⁊ disciplina intellecti/
Lec.1. ua fit ex p̄existenti cognitione:vt diciẽ in p̄mo posterio
rum.Tertia conditio intellectus in actu per quã differt
ab intellectu possibili ⁊ intellectu in habitu est:q₂ vter/
qʒ quãdoqʒ intelligit.⁊ quãdoqʒ nõ intelligit.Sed hoc
nõ p̄ot dici de intellectu in actu qui consistit in ipso itel
ligere. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Separatus vero id est solum qđ est:atq̧ id soluʒ est
immortale perpetuumq̧.

¶ Separatus autem est soluʒ hoc qđ vere est.
Et hoc solum imortale ⁊ perpetuum.

¶ Ponit cõditiones totius intellectiue partis.Et prim°
ponit veritatẽ.2° excludit obiectionẽ.ibi(Non reminis
cimur.)Dicit ergo p̄mo ꝙ solus intellectus separatus
est hoc qđ vere est.Qđ quidẽ nõ p̄ot intelligi neqʒ de in
tellectu agente:neqʒ de intellectu possibili tm̃:sed vtro/
qʒ:q₂ de vtroqʒ supra dixit ꝙ est separatus.Et sic patet tex.cõ.7.
ꝙ hic loquiẽ de tota parte intellectiua:que quidẽ diciẽ ⁊.19.
separata ex hoc ꝙ hẽt operationẽ suã sine organo corpo
rali.Et q₂ in p̄ncipio huius libri dixit ꝙ si aliq̃ operatio
anime sit ꝓpria:contingit animã separari.Concludit ꝙ
hec sola pars anime.s.itellectiua est icorruptibilis ⁊ per
petua:Et hoc est qđ supra posuit in 2°:ꝙ hoc genus aĩe tex.c.11.
separaẽ ab alijs sicut perpetuũ a corruptibili.Diciẽ aũt
ꝑpetua nõ ꝙ semꝑ fuerit:sed ꝙ semꝑ erit.Unde Phus
dicit in.12.meta.ꝙ forma nunquã est ante materiaʒ:sed tex.c.17.
posterius remanet anima:non omnis:sed intellectus.
¶ Deinde cum dicit.

¶ Non aũt recordamur:q₂ hoc quidẽ expers est pas
sionis. Intellectus vero passiuus extinguitur:⁊ sine
hoc nihil intelligit.

¶ Non reminiscimur autem:q₂ hoc quidẽ im-
passibile:passiuus vero itellectus corruptibilis:
⁊ sine hoc nihil intelligit anima.

¶ Excludit quandã obiectionẽ.Posset enim aliquis cre
dere ꝙ q₂ pars intellectiua aĩe est incorruptibilis rema
net post mortẽ in aĩa intellectiua sciẽtia reruʒ eodẽ mõ
quo nunc eam hẽt:cuius cõtrariũ supra dixit in p̄mo ꝙ tex.c.66.
intelligere corrumpiẽ quodã interius corrupto:⁊ ꝙ cor/
rupto corpore nõ reminisciẽ aĩa neqʒ amat.Et iđ hic di
cit ꝙ nõ reminiscimur scilʒ post mortẽ eoꝝ que in vita
sciuimus:q₂(hoc quidẽ ipassibile est).i.ista pars aĩe in
tellectiue ipassibilis est:vnde ipsa nõ est subiectũ passio-
nuʒ aĩe:sicut sunt amor:⁊ odiũ:reminiscẽtia:⁊ huiꝰ:que
ex aliqua passione corporali cõtingunt.Passiuus vero itel
lectus corruptibilis est.i.pars aĩe que nõ est sine p̄dictis
passionibus:est corruptibilis:pertinent enim ad parteʒ
sensitiuã.Tamẽ hec pars anime diciẽ intellectus:sicut
⁊ diciẽ rõnalis inquãtũ aliq̃liter participat rõnẽ obediẽ
do rõni ⁊ sequẽdo motũ ei⁹:vt diciẽ in p̄mo ethi.Sine Le.20.
hac aũt parte aĩe corporali itellectus nihil itelligit.Nõ
enĩ intelligit aliqd sine phantasmate vt ifra diceẽ.Et iđ cap.19.
destructo corpore nõ remanet in aĩa separata scia reruʒ
ſm eundẽ modũ quo mõ intelligit.Sed quomodo tũc
intelligat:nõ est presentis intentionis discutere.

¶ Indiuisibiliũ igiẽ intellectio in hisce cõsistit circa
que falsitas nõ est.At in quibus ⁊ falsitas iam ⁊ ve
ritas iest:i hisce cõposito quedã iã est ↄceptiuũ itel/
lect⁹:q̃si ipsi sint vnũ.Atq̧ vt Empedocles dixit.
Multorum certe capita:admirabile dictu.
Ceruicibus sine sunt exorta in luminis aura.
Illa tamen dulcis post hoc concordia iungit.
Sic ⁊ hec separata componi solent:vt in incõmẽsu
rabile ⁊ diameter.Quod si eorũ etiã que fuerũt vel
erunt fit cõpositio:⁊ tẽpus insuper itelligiẽ:atq̧ ad
diẽ.Falsitas enĩ in cõpositione semper cõsistit.Naʒ
si albũ nõ albũ esse dicat:ipsum tm̃ nõ albũ cõpo-
nit.Licet aũt per diuisionẽ etiã omnia dicere.Attñ
falsitas aut veritas nõ solũ cõsistit in hoc Cleon est
albus.

albus. Sed in his etiã Cleon erat vel erit albus. Id v'o quod singulos dictos conceptus cõponit vnũ q3 facit: ipse est intellectus.

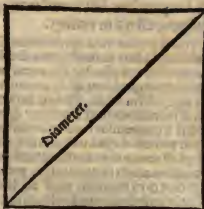
T.c.21. ¶ Indiuisibiliũ quidẽ igit̃ intelligentia in his est circa que nõ est falsum. In quibus aũt & falsum iam & verũ est. cõpositio quedã iam intellectiuũ est: sicut eorũ que vnum fiunt. Sicut Empe. dixit vere: multorũ quidẽ capita sine ceruice germinauerũt: postea cõposita sunt cõcordia: sic & hec separata cõposita sunt: vt asymetron & diametros & vt symetron & diametros. Si aũt factorũ est futurorũ: tẽpus cointelligens est & componens. Falsum enim in compositione semper est. Et nanq3 si album nõ albo: aut si non album albo componit. Contingit aũt & diuidentẽ dicere omnia. Sic ergo est nõ solũ falsum aut verũ ꝙ albus cleon est: sed

T.c.22. & qđ erat aut erit. Unũ aũt faciens hoc intellectus est vnumquodq3.

Lectio. XI.

Postq̃ prius determinauit de intellectu: hic determinat de operatione intellectus. Et diuidit̃ in duas ptes. In pma distinguit duas operationes intellectus. In secũda determinat de vtraq3 earũ. ibi (Indiuisibile autẽ.) Dicit ergo primo ꝙ vna operationũ intellectus est s'm ꝙ intelligit indiuisibilia: puta cum intelligit hominem aut bouem: aut aliquid huiusmodi incõplexorũ. Et hec intelligentia est in his circa que nõ est falsum: tum q2 incomplexa nõ sunt vera neq3 falsa: tum q2 intellectus nõ decipit̃ in eo qđ quid est: vt infra dicet̃: sed in illis intelligibilibus in quibus est verum & falsũ est iam quedã cõpositio intellectuũ id est rerum intellectarum: sicut quãdo ex multis fit aliquid vnum. Et ponit exemplum s'm opinionem Empe. qui opinabat̃ ꝙ omnia generata sunt a casu: nõ ppter aliquẽ finẽ: sed s'm ꝙ cõtingit: ex diuisione rerum per litem: & coniunctione per amicitiã. Unde dixit ꝙ a principio germinauerunt multa capita sine ceruice: & similiter multe alie partes ab animalium separate alijs partibus. Et dicit (germinauerunt) quasi ex elementis producta sine semine animalis: sicut terra germinat herbam virentẽ. Sed postmodũ huiusmodi partes sic diuise cõposite sunt per cõcordiam: & ex eis factum est vnũ animal habens diuersas partes. vtputa caput manus pedes & huiusmodi. Et vbi est cõstitutũ aĩal habens omnes partes necessarias ad sui cõseruationẽ: idẽ aĩal saluatum est & generauit sibi simile. Si aũt defuit aliqua aliarũ partiũ nõ potuit saluari nec remãsit in sibi simili per generationẽ. Sicut ergo Empe. posuit ꝙ amicitia cõposuit multas partes & cõstituit ex eis vnũ aĩal: ita & intellectus multa incõplexa prius separata cõponit: & facit ex eis vnũ intellectũ. in qua compositione qñq3 est veritas qñq3 falsitas. Ueritas quidẽ quãdo cõponit ea que in re sunt vnum & composita: sicut cum cõponit asymetrũ hoc est incommensurabilem & diametrum: nam diameter quadrati est incõmensurabilis lateri. Falsa autẽ compositio est quando cõponit ea que non sunt composita in rebus: sicut cum componit symetrũ diametro dicens ꝙ diameter quadrati est symeter id est commensurabilis lateri.

Costa quadrati.

Symetrũ & diametrũ aliqñ separatiũ & seorsum intellect' intelligit: & tũc sũt duo intelligibilia. Qñ aũt cõponit fit vnũ intelligibile: & simul itelligitur ab intellectu. Sed q2 intellect' nõ sp componit ea que sunt in psenti: sed que fuerũt vel erũt: iõ subiũgit ꝙ si itellect' faciat cõpositionem factorũ. i. pteritorũ & futurorũ opz ꝙ cointelligat sue cõpositioni tẽpus pteritũ & futurum. Et sic cõponit formans cõpositionẽ de pterito vel de futuro. Et ꝙ hoc sit verũ pbat: q2 ɔtingit cõpositionẽ de pterito vel de futuro esse falsam: falsum aũt semp in cõpositione est. Et nã q3 falsum est si nõ albũ cõponat̃ ei qđ est albũ. vt si dicas. cignus nõ est albus. Aut si albũ cõponat̃ ei qđ nõ est albũ: vt si dicat̃ ꝙ coruus est albus. Et q2 quecũq3 cõtingit affirmare: ɔtingit ẽt negare: subiũgit ꝙ oĩa predicta possunt per diuisionẽ fieri. Põt enĩ intellect' oĩa diuidere & s'm psens tẽpus & s'm pteritũ & s'm futurũ: & vere & false. Sic igit̃ pz ꝙ cũ cõpositio nõ solũ sit s'm psens tẽpus: sed s'm pteritũ & futurũ: verũ aũt & falsum ɔsistit in cõpositione & diuisione: opz ꝙ verũ & falsũ nõ solũ sint de ppositionib' de psenti: puta ꝙ cleon est albus: sed ẽt in illis de pterito & futuro: puta ꝙ cleon erit vel fuit albus. ¶ Considerandũ est aũt ꝙ cõpositio ppositionis nõ est opus nature: sed est opus rõnis & intellectus. Et iõ subiũgit ꝙ illud qđ facit vnũqđq3 itelligibiliũ cõponẽdo ex intelligibilibus ppositiones: hoc est intellectus. Et q2 verum & falsum cõsistit in compositione: ideo dicitur in 6° metaphysice: ꝙ verum & falsum non est in rebus: sed in mente. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cum aũt dupliciter indiuisibile dicat̃: aut potentia: aut actu: nihil prohibet intellectũ cum longitudinem intelligit indiuisibile intelligere: & in indiuisibile tempore. Est enim indiuisibilis actu: & tempus perinde atq3 longitudo diuisibile ac indiuisibile est. Non igit̃ dici põt: quid in vtroq3 temporis dimidio intelligebat: nõ est enĩ (si nõ diuisio fiat) nisi potentia. At cũ vtrũq3 seorsum intelligit: diuidit simul & tempus: atq3 tunc vt longitudines illa intelligit. Or si longitudinem vt ex vtrisq3 ɔstantem intelligat in eo quoq3 tẽpore nimirũ ipsam intelligit: qđ ex vtrisq3 pari modo tẽporibus constat atq3 componit̃.

¶ Indiuisibile autem quoniã dupliciter potentia aut actu est: nihil prohibet intelligere indiuisibile cum longitudinem intelligat. Indiuisibilis enim actu aliter est: & in tempore indiuisibili. Similiter enim tẽpus diuisibile & indiuisibile longitudini est. Non enim est dicere aliqd in medio intelligere vtriq3. Non enim est nisi diuidat̃. Sed aut poẽtia seorsum: aut vtrũq3 T.c.23.

intelligens dimidiorum: diuidit & tempus simul tunc vt in longitudine. Si vero est sicut ex vtrisq3: & in tempore est qd in vtrisq3.

¶ Determinat de vtraq3 predictarum operationum. Et primo de ea que est intelligentia indiuisibilium. Secūdo de ea que est compositio & diuisio. ibi (Est autem dictio quidem.) Tertio ponit quoddam qd est commune vtrisq3. ibi (Idem autē est fm actum.) Prima pars diuiditur in tres fm q indiuisibile dicit̄ tripliciter quot videlicet modis dicit̄ & vnum: cuius ratio ex indiuisione est. ¶ Dicit̄ enim vno mō aliquid vnū cum continuitate. Unde & illud qd est continuū: indiuisibile dicit̄: inquantum non est diuisum actu: lz sit diuisibile in potentia. Hoc est ergo qd dicit q cū diuisibile dicat̄ dupliciter: scilicet actu & potētia: nihil prohibet intellectū intelligere indiuisibile cū intelligit aliquid cōtinuū. s. longitudinis que est indiuisibilis actu: lz sit diuisibilis potentia. Et ꝓpter hoc intelligit eam cum indiuisibili tempore: q2 intelligit eam vt indiuisibile. Et hoc est cōtra opinionem Platonis in pmo positam qui posuit intelligētiam fieri quasi per motū quēdam cōtinuū magnitudinis. Potest ergo intellectus intelligere magnitudinē dupliciter. Uno mō fm q est diuisibilis in potētia: & sic intelligit lineā numerando partem post partē: & sic intelligit eam in tempore. Alio modo fm q est indiuisibilis in actu: & sic intelligit eam vt vnū quid cōstans ex multis partibus. & sic intelligit eam simul. Et ideo subiūgit q similiter tēpus & longitudo diuidit̄ vel nō diuidit̄ in intelligendo. Unde nō est dicere q intelligat̄ fm mediū vtriusq3: id est q media pars intelligat̄ in medio tēporis. Hoc eni nō esset nisi linea diuideret̄ in actu: sed est diuisibilis tm̄ in potentia. Si aūt vtrūq3 dimidiū linee seorsū intelligat: tūc diuidit lineā in actu fm itellectū. Unde & tunc tempus simul diuidit̄ sicut & lōgitudo. Si aūt intelligat lineā: sicut vnū quid cōstitutū ex duabus partibus: etiā intelliget in tēpore nō diuiso: sed fm aliquid qd est in vtrisq3 partibus tēporis. s. in instanti. Et si cōtinuet̄ cōsideratio per aliqd aliud tēpus. nō diuidetur tēpus: vt aliud itelligat in vna parte tēporis & aliud in alia: sed idem in vtraq3. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Qd vero nō quātitate: sed forma est indiuisibile: id indiuisibili tēpore & anime indiuisibili percipit atq3 intelligit. Per accidens autem & non hoc sane quo illa diuisibilia sunt: id qd intelligit & tempus in quo intelligit. Sed hoc quo indiuisibilia sunt. Inest eni & in his indiuisibile qddā: at fortasse nō separabile: qd quidem vnū tam tempus ipsum q̄ ipsam longitudinem facit. At que id omni sane cōtinuo & tempus & longitudine similiter inest.

Tex. c. 24. ¶ Quod autē nō fm quātitatē indiuisibile est sed specie: intelligit & indiuisibili tēpore: & indiuisibili anime. Secūdum accidens autem & nō inquantum illa diuisibilia: qd intelligit & in quo tempore: sed inquātū indiuisibilia. Inest autem vtiq3 his aliquid indiuisibile: sed forte non separabile: qd facit tēpus vnum: & longitudinem. Et hoc similiter in omni est & continuo: & tempore: & longitudine.

¶ Ponit alium modum indiuisibilis. Nam dicitur alio modo vnū quādo habet speciem vnam: etsi sit cōpositū ex partibus nō cōtinuis: sicut homo aut domus aut etiā exercitus: & huic respondet indiuisibile fm speciem. Et de hoc dicit hic q illud qd est indiuisibile non fm quātitatem: sed fm speciem: intelligit anima tempore indiuisibili & per indiuisibilem anime partem: nō q intellectus intelligens sit aliqua magnitudo: vt Plato posuit. Et lz illud quod est indiuisibile specie habeat aliquā diuisionem in partibus: tamen illa diuisa intelligit per accidens: nō inquātū sunt diuisibilia: & ex parte eius qd intelligit̄: & ex parte tēporis: sed inquātū sunt idiuisibilia: q2 in partibus diuisis etiā in actu est aliquid indiuisibile. s. ipsa species quā itellectus indiuisibiliter intelligit. Sed si intelligeret partes vt diuisas: puta carnē per se: & os per se: & sic de alijs. tūc nō itelligeret in tempore indiuisibili. Uult aūt Phus ꝯsequēter ostēdere similitudinē huius modi ad pmū modū. Sicut enim in hoc mō est aliquid idiuisibile. s. species que facit omnes partes totius esse vnū: sic forte in cōtinuis est aliquid inseparabile. s. indiuisibile qd facit tēpus esse vnū & longitudinē vnā: siue hoc dicat̄ esse punctū in longitudine: & instans in tempore: siue ipsa species longitudinis aut temporis. Sed in hoc differt q istud indiuisibile est similiter in omni continuo & tempore & longitudine: sed indiuisibile qd est spēs: nō est similiter in oīb9 habētib9 spēm: q2 quedā cōponunt̄ ex ptib9 homogeneis: quedā ex ptib9 etherogeneis: & ex his dissimiliter. ¶ Deinde cū dicit.

¶ Punctum aūt omnisq3 diuisio: & id qd est sic indiuisibile perinde atq3 priuatio cognoscit̄ manifestāq3 euadit. Similis esse videtur: & in alijs ratio. Hoc enim modo malū cognoscit: atq3 etiā nigrum. Contrario nanq3 quodā modo cognoscit. Id aūt qd cognoscit: potentia nimirum esse: & in ipso potentiam inesse oportet. Qd si causarum alicui nullum sit omino contrariū: illa seipsam profecto cognoscit: & est actus & etiam separabilis.

¶ Punctū aūt & ois diuisio: & sic indiuisibile mōstratur sicut priuatio. Et similis rō in alijs est: vt qūo malū cognoscit aut nigrū. Cōtrario eni aliquo mō cognoscit. Op3 aūt potētia esse cognoscēs: & eē in ipso. Si vero alicui nō inest ꝯriū: ipm cogn̄scit seipm: & actu est: & sepabile. Te. c. 25.

¶ Prosequit̄ de indiuisibili tertio mō dicto. Uidet̄ enī vnū esse qd est penit9 idiuisibile vt punct9 & vnitas. & de hoc ostēdit nūc qūo itelligit̄ dicēs: q punctū qd est qddā signū diuisionis inter partes linee: & oē qd est diuisio inter partes ꝯtinui: sicut istans iter partes tēporis: & sic de alijs: & oē qd est sic indiuisibile in potētia & actu vt punctus: (monstrat̄) i. manifestat̄ itellectui (sicut priatio) i. per priationē ꝯtinui & diuisibilis. Cuius rō est: q2 intellectus noster accipit a sensu. & iō ea cadūt pus in apphēsione intellect9 nostri que sunt sensibilia: & huiꝰ sūt magnitudinē habētia. vnū punct9 & vnitas nō diffiniunt̄ nisi negatiue. Et ide est ēt q oia que trāscendūt hec sensibilia nota nobis: non cognoscunt̄ a nobis nisi per negationem: sicuti de substātijs separatis cognoscimus q sunt imales & incorporee & alia huiꝰ. Et similis rō est in alijs que cognoscunt̄ per oppositū: vt qñ cognoscit intellect9 malū aut nigrū que se hñt ad sua opposita vt priatiō es: semp. n. alterū ꝯrioꝝ est vt iperfectū & vt priatio respectu alteri9. Et subiūgit qsi rñdēs q intellect9 cognoscit vtrūq3 istoꝝ aliquo mō suo ꝯrio: scilz malū per bonū: & nigrū per albū. Op3 aūt q itellect9 noster q sic cognoscit vnū

[Left margin, beside "re: q2 intelligit eam vt indiuisibile": t. cō. 47. & inde.]

vnũ ꝯ̃rioꝝ per alterũ ſit in potẽtia cognoſcẽs: ⁊ ꝙ in ipſo ſit ſpẽs vniꝰ oppoſiti per quã aliud cognoſcat: ita ꝙ qñ q̄ʒ ſit in ipſo ſpẽs albi ⁊ qñq̄ʒ ſpẽs nigri: vt ꝑ vnũ poſſit cognoſcere alterũ. Si aũt eſt aliqͤ itellectꝰ cui nõ ineſt vnũ ꝯ̃rioꝝ ad cognitionẽ alteriꝰ: tũc opʒ ꝙ talis intellectus cognoſcat ſeipm̃ pͦ: ⁊ per ſeipm̃ cognoſcat alia: ⁊ ꝙ ſit ſemꝑ in actu: ⁊ ſit penitus ſeparabilis a mã etiaʒ ſm̃ eſſe: vt oſtenſuʒ eſt de intellectu dei in .xi. metaphyſice.

tex.c.41, c.51. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Eſt aũt dictio qdẽ qppiã de quopiã: quẽadmodũ affirmatio. Atq̄ʒ oĩs eſt vera vel falſa. At itellectꝰ nõ oĩs: ſed qui eſt ipſiꝰ qd eſt ad formã accõmodati eſt verꝰ: ⁊ nõ qppiã de quopiam dicit. Sed vt viſio ꝓprij ipſius eſt vera. Si vͦo albũ hoiem eẽ dicat: nõ ſemꝑ eſt vera. Sic ſeſe habẽt ea que ſine mã ſunt.

T.c.26. ¶ Eſt aũt dictio quideʒ aliquid de aliquo ſicut affirmatio vera aut falſa omnis. Intellectꝰ aũt nõ omnis: ſed qui eſt ipſius quid eſt ſm̃ hoc ꝙ aliquid erat eſſe: verus eſt: ⁊ non aliquid de aliquo: ſed ſicut videre proprij veruʒ eſt. Si aũt homo albũ aut nõ. nõ verum ſemper. Sic aũt ſe habent quecunq̄ʒ ſine materia ſunt.

¶ Determinat de 2ª opõne itellectus que eſt cõpoſitio ⁊ diuiſio. ⁊ dicit ꝙ dictio q̃ dicit itellectꝰ aliqd de aliq̃: ſicut ꝯtingit in affirmatione ſemꝑ eſt aut vera vel falſa. Sed itellectꝰ nõ ſemꝑ eſt verꝰ: aut falſus: qꝛ eſt itellectꝰ incõplexoꝝ: g neq̄ʒ verꝰ aut falſus eſt quãtũ ad id qd̃ itelligitur. Ueritas. n. ⁊ falſitas ꝯſiſtit in q̃dã adeq̃tiõe vel cõparatiõe vniꝰ ad alterũ: que qdẽ eſt in cõpõne vel diuiſione itellectꝰ. Nõ aũt in itelligibili icomplexo. Sed lʒ ipm̃ itelligibile icõplexũ nõ ſit neq̄ʒ verũ neq̄ʒ falſum: tñ itellectꝰ itelligẽdo ipm̃ verꝰ eſt: iquãtũ adeq̃tur rei intellecte. Et iõ ſubdit ꝙ itellectꝰ qui eſt ipſiꝰ qd eſt ſm̃ h qd̃ aliqd erat eẽ. i. ſm̃ ꝙ itelligit qd eſt res: verꝰ eſt ſemꝑ ⁊ nõ ſm̃ ꝙ itelligit aliqd de aliq̃. Et huiꝰ rõnẽ aſſignat: qꝛ qd̃ qd ẽ: eſt pͫ obm̃ itellectꝰ. vñ ſicut viſus nunq̃ decipit in ꝓprio obiecto: ita neq̄ʒ itellectꝰ in cognoſcẽdo qd̃ qd eſt. Nã itellectꝰ nunq̃ decipit in cognoſcẽdo qd eſt hõ. Sed ſicut viſus nõ ſemꝑ verꝰ eſt in iudicãdo de his que ſũt adiuncta ꝓprio obiecto: puta ſi albũ eſt hõ vel nõ: ſic itellectꝰ nõ ſemꝑ eſt verus in cõponẽdo aliqd alicui. Sic. n. ſe hñt in itelligẽdo ſubſtãtie ſepate ſi penitus ſũt ſine mã: ſicut cũ nos itelligimꝰ qd̃ qd eſt: ⁊ iõ in earũ intellectu nõ ꝯtingit eſſe falſum. ¶ Sciẽdũ tñ eſt ꝙ in cognoſcẽdo qd̃ qd eſt ꝯtigit eẽ deceptionẽ per accñs dupliciter rõne cõpõnis iteruenietis. Uno mõ ꝓut diffinitio vniꝰ rei eſt falſa ad aliã rẽ: ſicut diffinitio circuli eſt falſa ad triãgulũ. Alio mõ ꝓut ptes diffinitionis nõ coherent ſibi inuicẽ: ⁊ tũc diffinitio eſt falſa ſimplr: vt ſi aliqͤs ponat in diffõne alicuiꝰ aĩalis iſenſibile: vñ in illis in quoꝝ diffinitiõe nulla eſt cõpoſitio nõ ꝯtingit eſſe deceptioneʒ: ſed opʒ ea vel intelligere vere vel nullo mõ: vt dicitur in 9º metaphyſice. ¶ Deinde cum dicit.

Lec.13. tex.c.22. ¶ Sciẽtia aũt ea que eſt actu: eſt idem qd̃ res: ea vͦo que eſt potẽtia: in vno prior eſt tꝑe. Simplr aũt neq̄ʒ tꝑe. Sũt eñi vniuerſa que fiũt: ex eo qd̃ actu eſt.

T.c.27. ¶ Idẽ aũt eſt ſm̃ actũ ſcĩa rei: que vͦo ſm̃ potẽtiam tẽpore prior eſt in vno: oĩno aũt neq̄ʒ tempore: fiunt enim ex actu ente omnia que fiunt.

¶ Reſumit qd̃dã qd̃ ſupra dictũ eſt de itellectu ſm̃ actũ eo ꝙ nũc etiam de actu intellectus locutus eſt. ⁊ dicit ꝙ ſcientia ſm̃ actum eſt idem rei ſcite ſm̃ actũ. ⁊ ꝙ ſcientia que eſt ſm̃ potẽtiã eſt in vno ⁊ eodem prior tẽpore: ſed vniuerſaliter neq̄ʒ eſt tẽpore prior: qꝛ oĩa que ſunt in actu fiunt ex ente in actu: ⁊ hoc ſupra expoſitum eſt. tex.c.20.

¶ Senſibile aũt ad actũ ex potẽtia ſenſitiuũ ipm̃ deducere actuq̄ʒ videt̃ efficere. Nõ eñi patit̃ ac alteratur. Quapropter alia quedã eſt hec ſpẽs motꝰ. Naʒ motꝰ actꝰ eſt iperfecti. At actus ſimpliciter qui qdẽ eſt rei perfecte: alius eſt oĩno diuerſuſq̄ʒ ab illo.

¶ Uidetur autem ſenſibile ex potentia exiſtente ſenſitiuo actu agens. Non enim patit̃: neq̄ʒ alteratur. Unde alia hec ſpecies motus. Motus enim imperfecti actus. Simpliciter auteʒ actus alter eſt qui perfecti. T.c.28.

Lec. XII.

Poſtq̃ phus determinauit de itellectu ſm̃ ſe: hic determinat de itellectu per cõparatione ad ſenſum. Et circa hoc duo facit. Primo oſtẽdit qualis ſit motꝰ ſenſus. Scd̃o aſſimilat motũ itellectꝰ motui ſenſus. ibi (Sentire qdẽ igit̃.) Dicit g̃ pͦmo ꝙ ſenſibile videt̃ faciẽs in actu partẽ ſenſitiuã ex eo ꝙ erat in potẽtia. Nõ enim ſic agit ſenſibile in ſenſum: ſicut ꝯ̃riũ in ſuũ ꝯ̃riũ vt aliqd ab eo abijciat trãſmutãdo ⁊ alterãdo ipm̃: ſed ſolũ reducit eũ de potẽtia in actũ. Et hoc eſt qd̃ ſubdit ꝙ ſenſitiuũ neq̄ʒ patit̃ neq̄ʒ alterat̃ a ſenſibili paſſiõe ⁊ alteratiõe ꝓprie accepta: ſm̃. ſ. ꝙ eſt a ꝯ̃rio in ꝯ̃riũ. Et qꝛ motus qui eſt in rebꝰ corporalibꝰ de qua determinatũ eſt in libro phyſicoꝝ eſt de ꝯ̃rio in ꝯ̃riũ: manifeſtuʒ eſt ꝙ ſentire ſi dicat̃ motꝰ eſt alia ſpẽs motꝰ ab ea de qua determinatũ eſt in lib. phyſicoꝝ. Ille. n. motꝰ eſt actus exiſtis in potẽtia: qꝛ videlʒ recedẽs ab vno ꝯ̃rio: q̃diu mouet̃: nõ attingit alterũ ꝯ̃riũ qd̃ eſt terminꝰ motꝰ: ſʒ eſt in potẽtia ad ipm̃. Et qꝛ oẽ qd̃ eſt in potẽtia inquãtũ huiꝰ eſt iperfectuʒ: iõ ille motus eſt actus imperfecti. Sed iſte motꝰ eſt actus perfecti: eſt eñi opatio ſenſus iam facti in actu per ſuam ſpẽm. Nõ eñi ſentire ꝯuenit ſenſui niſi in actu exiſtẽti: ⁊ iõ iſte motus ſimplr eſt alter a motu phyſico. Et huiꝰ motꝰ dr̃ ꝓprie opatio. vt ſentire ⁊ intelligere ⁊ velle. Et ſm̃ hunc motũ aĩa mouet ſeipſam ſm̃ Platonẽ inquantum cognoſcit ⁊ amat ſeipſam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Sẽtire igit̃ ipſi dicere ſolũ ac itelligere ſile eſt. Cũ aũt ſenſus iocũdũ aut moleſtũ diſcernit: q̃ſi affirmauerit aut negauerit: tũ pſequit̃ aut fugit. Atq̄ʒ delectari aut dolere: eſt opari ipſa medietate ſenſus ad bonũ aut malũ vt talia ſũt: ⁊ fuga ⁊ appetitus: q eſt actu hoc ſunt. Et nõ aliud eſt appetitiuum: aliud fugitiuũ: nec alia ſunt iſta a ſenſitiuo q̃q̃ ipſoꝝ rõ non eſt eadem ſed diuerſa.

¶ Sentire quidẽ igitur ſimile eſt ipſi dicere ſolum ⁊ intelligere. Cum autem delectabile: aut triſte: vt affirmãs: aut negãs: proſequit̃: aut fugit. Et eſt delectari ⁊ triſtari agere ſẽſitiua medietate ad bonũ aut malũ inquãtũ talia: ⁊ fuga aut ⁊ appetitus hec que ſm̃ actum. Et non alterum appetitiuum ⁊ fugitiuũ: neq̄ʒ abinuicẽ: neq̄ʒ a ſenſitiuo: ſed eſſe alterum eſt. T.c.29.

¶ Aſſimilat motũ intellectus motui ſenſus. Et circa hoc duo facit. Primo oſtendit qualiter procedit motus in ſenſu. Scd̃o oſtẽdit ꝙ ſimiliter ꝓcedit in intellectu. ibi

(Intellectiue aũt.) Dicit ḡ pmo q̄ cũ sensibile reducat in actũ sensitiuũ sine passione ⁊ alteratione: sicut de itellectu supra dictũ est: manifestũ est ex dictis q̄ ipm sentire est simile ei qđ est itelligere: ita tñ q̄ qñ est solũ sentire. i. apphendere ⁊ iudicare ſm sensum: hoc est simile ei qđ est solũ dicere ⁊ intelligere: qñ. s. intellectus iudicat aliqd ⁊ apphendit: qđ est dicere: q̄ simplex apphensio. ⁊ iudiciũ sensus assimilatꝰ speculationi intellectus. Sed qñ sensus sentit aliqd delectabile aut triste. quasi affirmans ⁊ negans id qđ sensu percipiẽ esse delectabile aut triste: tũc ꝓsequiẽ per appetitũ. i. desiderat aut fugit. Et dicit signãter (aut affirmãs aut negãs:) q̄ facere affirmationẽ ⁊ negationẽ est ꝓpriũ intellectꝰ: vt supra dictũ est. Sed sensus facit aliqd simile huic: qñ apphendit aliquid vt delectabile ⁊ triste. Et vt sciaẽ qd sit delectari ⁊ tristari: subiũgit q̄ delectari ⁊ tristari est agere sensitiua medietate. i. actio quedã sensitiue virtutis: que dicitẽ medietas iquãtũ sensus cõmunis cõparaẽ ad sensus ꝓprios vt qđdã mediũ: sicut centrũ cõparaẽ ad lineas terminatas ad ipm. Nõ aũt oĩs actio sensitiue partis est delectari ⁊ tristari: sed que est respectu boni vel mali iquãtum huiꝰ. Nã bonũ sensus scilʒ qđ est ei ꝯueniẽs: causat delectationẽ: malũ aũt qđ est repugnãs ⁊ nociuũ causat tristitiaʒ. Et ex hoc qđ est tristari vel delectari sequunẽ fuga ⁊ appetitus. i. desideriũ: que sunt ſm actum. Patet igiẽ q̄ motus sensibilis in sensuʒ ꝓcedit qñ triplici gradu. Nam pmo apphendit ipm sensibile vt ꝯueniẽs vel nociuũ. Secũdo ex h̄ sequiẽ delectatio ⁊ tristitia. Tertio aũt sequiẽ desiderium vel fuga. Et quãuis appetere vel fugere vel sentire sint diuersi actus: tamẽ principiũ eoꝝ est idẽ subiecto: sed ratione differt. Et hoc est quod iungit q̄ appetitiuũ ⁊ fugitiuũ. i. pars aĩe que fugit ⁊ desiderat nõ sũt altere subiecto neqʒ adinuicẽ neqʒ a parte sensitiua: sed esse aliud est. i. differũt rõne. Et h̄ dicit cõtra Platonẽ qui ponebat in alia parte corporis organũ appetitiui: ⁊ in alia organũ sensitiui. ¶ Deide cũ dicit.

¶ Anime aũt que principiũ est rõcinãdi ipsa phantasmata ꝑinde atq̄ sensibilia sensui ipsi subijciẽ: atqʒ cũ bonũ aut malũ esse dicit affirmãdo aut negãdo: tum fugit aut persequitur. Quapropter ipsa anima sine phantasmate nunq̄ intelligit.

T.c.30. ¶ Intellectiue aũt anime phantasmata vt sensibilia sunt. Cum aũt bonum aut malum: affirmat aut negat: ⁊ fugit aut prosequiẽ. Propter qđ nequaq̄ sine phantasmate itelligit aĩa.

¶ Assimilat ꝓcessum motus in intellectu ad id qđ dictũ est circa sensum. Et circa hoc duo facit. Primo ostendit qũo hẽt se circa sensibilia. Secũdo qũo se hẽt ad ea que sunt a sensibilibus separata. ibi (Abstractione aũt.) Circa pᵐ duo facit. Primo ostẽdit qũo intellectus se hẽt circa sensibilia in agẽdo. Secũdo cõparat itellectũ actiuũ ad speculatiuũ. ibi (Et oĩno in actione.) Circa pᵐ duo facit. Primo assimilat ꝓcessum intellectus processui sensus. Secũdo manifestat similitudineʒ. ibi (Sicut enim aer.) Dicit ergo pmo q̄ phantasmata se habẽt ad intellectiuã partẽ aĩe: sicut sensibilia ad sensuʒ. Unde sicut sensus moueẽ a sensibilibꝰ: ita itellectus a phantasmatibꝰ. Et sicut cũ sensus apphendit aliqd sicut delectabile vel triste ꝓsequiẽ illud aut fugit: ita etiã cũ itellectus apphendit aliqd affirmans vel negans esse bonũ vel maluʒ fugit aut ꝓsequiẽ. Ex ipso aũt modo loquẽdi Aristo. duplex est attendenda differẽtia iter intellectũ ⁊ sensum: q̄ in sensu erãt tria. Naʒ ex apphẽsione boni vel mali: nõ statim sequebaẽ desideriũ vel fuga: sicut hic circa intellectũ: sed sequebaẽ delectatio ⁊ tristitia: ⁊ ex hoc vlterius desideriũ ⁊ fuga. Cuius ratio est: q̄ sicut sensus nõ apphendit bonum vniuẽe: ita appetitus sensitiue partis nõ moueẽ a bono vel malo vniuẽi: sed a quodã determinato bono qđ est delectabile ſm sensum: ⁊ quodã determinato malo qđ est ꝯtristans ſm sensum. In parte autẽ intellectiua est apphẽsio boni ⁊ mali vniuẽis: vnde ⁊ appetitus itellectiue partis moueẽ statim ex bono vel malo apphenso. Secũda differentia est q̄ de intellectu dicit simpliciter q̄ affirmat vel negat: sʒ de sensu qđ quasi affirmat vel negat. Cuiꝰ ratio ex dictis patet. Ex hoc aũt qđ dixerat ꝯcludit vlterius q̄ si phantasmata se habẽt ad animã intellectiuã sicut sensibile ad sensuʒ: sicut sensus nõ põt sentire sine sensibili: ita anima nõ põt intelligere sine phantasmate. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fit aũt ⁊ hic perinde vt ibi. Nã aer qdẽ pupillã talẽ efficit: ipsa aũt aliud: ⁊ auditus simili mõ. Ipsum võ vltimũ vnũ qdẽ est: ⁊ medietas: vna: ⁊ ipsiꝰ plures sunt rõnes: quo võ diiudicat atq̄ discernit calidũ a dulci differre: dictũ ⁊ prius est: ⁊ nũc ẽt est dicẽdum. Est eni vnũ qd ipsum: ⁊ ita vnũ vt terminꝰ. At q̄ hec ipsa vnuʒ sunt aut similitudine rõnis: aut numero quẽ habẽt ad vtrũq̄: vt illa inter sese habẽt. Quid eni interest: si quonaʒ pacto discernit aut ea que sub eodẽ genere collocanẽ: aut ꝯtraria dubitemus vt albũ ac nigrũ. Si igiẽ vt est. a. qđ est albuʒ: ad. b. qđ est nigrum: sit. c. ad. d. quare mutuo ordine cõparationẽ etiã eo rũdem vere facere licet. Si igiẽ c. d. sint vnuʒ: ipsa profecto sese habebunt perinde atq̄. a. b. vt sint idem ⁊ vnum. Non eandẽ aũt habebant rõnem ⁊ illa simili modo. Eadem erit oĩno rõ: ⁊ si. a. quidem sit dulce. b. võ album.

¶ Sicut enim aer pupillã huiꝰ facit: ipsa aũt alterũ: ⁊ auditus similr. Sed vltimũ vnũ ⁊ vna medietas: esse aũt ipsi plura. Quo aũt discernit quo differt dulce ⁊ calidũ: dictũ est qdeʒ ⁊ prius. dicẽdũ aũt ⁊ nũc. Est eni aliqd vnũ: sic aũt vt terminus. ¶ Et hoc in ꝓportionali: aut numero ens vnuʒ hẽt se ad vtrũqʒ sicut illa ad inuicẽ. Quo eni differt nõ homogenea iudicare aut ꝯtraria vt albũ ⁊ nigrũ. Sit igiẽ sicut. a. albũ ad. b. nigrũ. g. ad. d. sicut illa adinuicem: q̄re ⁊ ꝓmutatim. Sicut igiẽ. g. d. vni sint existẽtia: sic habebũt sicut ⁊. a. b. idẽ qdẽ: esse aũt nõ idẽ: ⁊ illud similiter. Eadẽ aũt ratio est: ⁊ si. a. quidem dulce sit. b. võ album. T.c.31. T.c.32.

¶ Manifestat similitudinẽ positaʒ. Et pmo quãtum ad hoc qđ dixit: q̄ intellectiue aĩe phantasmata sũt vt sensibilia. Scđo quãtũ ad h̄ qđ dixit: q̄ cũ bonũ aut malũ affirmat aut negat: fugit aut ꝓsequiẽ. ibi (Species qdẽ igiẽ.) Dicit ergo pmo q̄ aer imutatus a colore facit pupillam huiusmodi: idest facit eam aliqualeʒ: imprimẽs in eam speciem coloris. ⁊ ipsa scilicet pupilla sic immutata imutat alterũ scilʒ sensum cõmunẽ: ⁊ similr auditꝰ imutatus ab aere imutat sensum cõmunẽ. Et lʒ sensus exteriores sint plures: tñ vltimũ ad qđ terminanẽ imutationes horum sensuum est vnuʒ: q̄ est qñ quedã medietas

dictas vna inter oēs sensus:sicut centrū ad qđ terminā tur oēs lineę:q̄si ad vnū mediū.Et quāuis sit vnū sub iecto illud mediū oīum sensuū:tñ eē ipsi⁹ est plura.i.rō ipsius diuersificat̄ s̄m q̄ ad diuersos sensus comparat̄. Et hoc est quo discernit aīa in quo differat dulce ꝛ calidū:de quo dictū est p̄us:cū de ipso s̄m se agebat̄.ꝛ nunc ēt dōm est de ipso per cōparationes ad intellectū:q2 est aliqd vnū respectu oīum sensibiliū:sicut itellect⁹ est terminus oīum phantasmatū.Et sicut ex parte illa erāt plura que diiudicabant̄ ab vno:ita ꝛ hic ex p̄te itellectus se habēt in quodā mō ꝓportionali.i.q̄ ꝓportionabilr̄ rñdet vni diiudicanti circa sensibilia:aut ēt est similitudo quātū ad numerū diiudicatoꝝ.Iste eni inquātū terminus qui est intellect⁹ ens vnū se hēt ab vtraq3 inter que discernit:sicut illa se hēbant adinuicē.i.sicut se habebat vnus sensus cōmunis ad diuersa sensibilia iter que discernebat.Et nō differt si accipiam⁹ eā exēpli:vel nō homogenea.i.diuersa sensibilia nō vnius generis:sicut album qđ est in gn̄e coloris:ꝛ dulce qđ est in gn̄e saporis: iter que sensus cōmunis discernit:aut si accipiam⁹ 3ria: vt albū ꝛ nigrū que sunt vnius generis:q2 inter vtraq3 sensus cōmunis discernit.Accipiamus g̊.a.loco albi:ꝛ.b. loco nigri.vt sic se habeat.a.albū ad.b.nigrū:sicut.g.ad.d.idest sicut phātasia albi ad phantasiā nigri:q̄re ꝛ s̄m ꝑmutationē ꝓportionū.a.se hēt ad.g.sicut.b.ad.d.idest albū ad phantasmata albi:sicut nigrū ad phātasmata nigri:ꝛ sic se hēt itellectus ad.g.ꝛ ad.d.s.ad phantasmata albi ꝛ nigri:sicut se hēt sensus ad.a.ꝛ.b.idest ad albū ꝛ nigrū.Si igit̄.g.ꝛ.d.i.phantasmata albi ꝛ nigri sunt existentia vni.i.iudicantur ab vno itellectu:sic se habebūt sicut.a.ꝛ.b.i.album ꝛ nigrū que iudicantur ab vno sensu.Ita q̄ sicut sensus diiudicans hec duo:erat vnus subiecto differens ratione:ita erit de intellectu.Et eadē rō est si accipiamus non homogenea:vt scil3.a.sit dulce.ꝛ b.sit album.¶ Deinde cum dicit.

¶ Intellectiuū igit̄ ipsas formas in phantasmatib⁹ ipi is intelligit̄.Et vt in illis ipsi definitum est id qđ fugiendū est vel sequēdū:sic ꝛ sine sensu cū in phantas matib⁹ est mouet̄.Sentiens.n.signū face datum ignē esse:videsq3 ipm coi sensu agitari motu cognoscit hostem accedere.At nōnunq̄ hisce que sunt in aia phantasmatibus aut mētis conceptib⁹:quasi videns ad ea que sunt presentia ratiocinat̄ atq3 deliberat de futuris.Et cū hic vt ibi re3 eē que voluptatem aut dolorem affert:tum fugit aut persequit̄.

T.c.33. ¶ Species quidem igitur intellectiuū in phantasmatib⁹ intelligit.Et sicut in illis determinatum est ipsi imitabile ꝛ fugiendum:ꝛ extra sensum cum in phantasmatibus fuerit:mouetur. Ut sentiens qđ fugibile est q2 ignis:communi cognoscit videns qđ mouetur:quoniā impugnans est.Aliquando aūt que sunt in aīa phantasmatib⁹ aut intellectib⁹:ꝛ tanquā vidēs rōcinat̄:ꝛ deliberat futura aut p̄sentia.¶ Et cū di-

T.c.34 xerit vt ibi letū aut triste:hic fugit aut imitat̄.

¶ Manifestat qđ dixerat supra q̄ cū intellect⁹ affirmat vel negat bonū aut malū:fugit aut ꝓsequit̄:ꝯcludēs ex p̄dictis:q̄ pars aie itellectiua intelligit species a phātasmatibus abstractas.Et sicut intellectui determinat̄ aliquod imitabile ꝛ fugiendū in illis:scil3 in sensibilib⁹ cū p̄sentia fuerint:ita ꝛ mō ad imitandū vel fugiendū cu3 fiunt in phantasmatibus extra sensum.i.cū rep̄sentant̄ phantasmata in absentia sensibiliū.Et ponit exēplū de vtroq3.Et p̄⁹ qn̄ mouet̄ ad p̄sentiā sensibiliu3:sicut hō sentiēs aliqd qđ fugiendū est.i.aliqđ terribile:puta fremitū aliquē:sicut cū videt q̄ ignis est accensus in ciuitate:videns ignē moueri:cognoscit(cōmuni).i.aliqua potētia cōmuni diiudicatiua.vel(cōmuni).i.ab eo qđ cōmuniter accidere solet:cognoscit inq̄ qm̄ sunt ꝑlia:vel qn̄ est aliqd pugnās.ꝛ sic mouet̄ aliqn̄ intellect⁹ ad fugiendū vel imitandu3 ex sensibili p̄sente.Aliqn̄ aūt ex phātasmatib⁹ aut itelligibilib⁹ que sūt in aīa:rōcinat̄ ꝛ deliberat futura aut p̄sentia tanq̄ si actu videret.Et cū iudicat aliqd eē letū vel triste fugit h̄ aut imitat̄:vt ibi quādo mouebat̄ a p̄senti sensibili.¶ Deinde cu3 dicit.

¶ Et oino aliqd agit:ipm ēt verū ac falsu3:que sine actione sunt in eodē genere sunt:in quo sunt bonu3 ac malū.Sed absoluti differūt atq3 cuiuspiā rōne.

¶ Et omnino in actione ꝛ qđ sine actiōe est verū ꝛ falsu3 in eodē genere est cū bono ꝛ malo. Sed in eo qđ simpliciter differt ꝛ quodā.

¶ Cōparat cognitionē intellect⁹ practici ꝛ speculatiui ostens(q̄ verū ꝛ falsum).i.vera ꝛ falsa cognitio itellect⁹ (in actione).i.s̄m q̄ ꝑtinet ad itellectū practicū(ꝛ sine actione).i.s̄m q̄ ꝑtinet ad intellectū speculatiuū est in eodē gn̄e:siue illud genus sit bonū siue malū.Qđ pōt dupliciter itelligi.Uno mō sic:q̄ res itellecta vel practice vel speclatiue qn̄q3 est bona:qn̄q3 est mala.Neq3 diuersificat̄ ꝓpter h̄ genus rei q̄ ꝯsiderat̄ speculatiue vl practice.Alio mō pōt itelligi q̄ ipsa cognitio vera est qđdā bonū intellect⁹ siue speculatiui siue practici.Et ipsa cognitio falsa est qđdā malū itellect⁹:siue speculatiui siue practici.Nō g̊ itēdit cōparare verū ꝛ falsu3 bono ꝛ malo s̄m ꝯueniētiā gn̄is:sed verū ꝛ falsum qđ est in actiōe vero ꝛ falso qđ ē sine actiōe.Et h̄ p3 ex diia quā subdit dicēs q̄ differt.s.qđ est ī actiōe:ꝛ qđ est sine actiōe in eo qđ est simplr̄ ꝛ quodā.Nā itellect⁹ speculatiu⁹ ꝯsiderat aliqđ verū esse vel falsu3 in vniuli:qđ est ꝯsiderare simpliciter:itellect⁹ aūt practic⁹applicādo ad p̄ticulare operabile:q2 opatio in particularib⁹ est.¶ Deinde cū dicit.

¶ At vō res ea que vocitant̄ ob abstractionē abstracte:hoc pacto itelligit.Nā vt si q̄spiā symmitatē nō vt est symmitas:quo qdē pacto percipi separata nō pōt.Sed vt cōcauitas est itelligeret actu sine ea cū ipsam intelligeret carne in qua ꝯcauitas est.Sic cū res intelligit mathematicas:tu3 separatas ipsas vt separatas intelligit.Omnino aūt is intellectus qui actu intelligit:res ipse vti diximus.

¶ Abstractione autē dicta intelligit:sicut symmum nō separate.Inquantū autē curuū si aliqđ intellexit actu:sine carne itellexit in qua curuum:sicut mathematica:nō separata tanq̄ si separata sint intelligit cum intelligat illud.Omnino aūt intellectus s̄m actū res est intelligens. T.c.35.

T.c.36.

¶ Quia dixerat p̄hus q̄ nequaq̄ sine phantasmate intelligit anima:phantasmata aūt a sensu accipiunt̄:vult ostendere quomō itellectus noster itelligit ea que sūt a sensib⁹ separata.Et circa h̄ duo facit.P̄mo ōndit quō intelligit mathematica que a mā sensibili abstrahunt̄. Scđo īquirit vtrū itelligat ea que sūt s̄m eē a mā separata.ibi(Utrū aūt cōtingat.)Circa p̄mū cōsiderādū est q̄ eoꝝ que sunt in rebus coniuncta:cōtingit vnū sine

altero intelligi ꝛ vere:dūmō vnū eoꝝ nō sit in rōne alterius.Si.n.Socrates sit music⁹ ꝛ alb⁹.possuȝ itelligere albedinē:nihil de musica itelligēdo.Nō aūt possuȝ itelligere hoiem nihil intelligēdo de aiali:qꝛ aial est in rōne hois.Sic ḡ separādo ꝑm itellectū que sūt ꝑm rē ꝯiūcta mō ꝑdicto:nō ꝯtigit falsitas.Si aūt itellect⁹ itelligat ea que sūt ꝯiūcta:eē separata.eēt itellus falsus.vtputa si in ꝑdicto exēplo diceret musicū nō eē albū.ea vō que sūt in sensibilib⁹ abstrahit itellus:nō qdē itelligēs ea eē separata:sed separatim vel seorsuȝ ea itelligēs.Et h est qd dicit ꝙ itellect⁹ itelligit ea que sūt dicta per abstractioneȝ.s.mathematica.h mō sicut dū itelligit symmū ꝑm qd ē symmum non intelligit sepate.i.seorsum symmū a mā sensibili:qꝛ mā sensibilis.s.nasus cadit i diffōne symmi. Si aūt itellect⁹ itelligit aliqd in actu:iquātū est curuuȝ sine carne itelligit iquātū est curuū. Nō qdē:ita ꝙ itelligat curuū eē sine carne:sȝ qꝛ itelligit curuū nō itelligēdo carnē.Et hoc iō qꝛ caro nō ponit̄ in diffōne curui.Et sic itellect⁹ itelligit oīa mathematica sepate:tanq̄ si eēnt sepata:q̄uis nō sint separata ꝑm rē.Nō aūt sic itelligit nālia:qꝛ in diffōne nāliū ponit̄ mā sensibilis:nō aūt in diffōne mathematicoꝝ.Abstrahit tn̄ circa nālia intellectus vniu̾le a ꝑticulari simili mō:iquātū itelligit nām spēi sine ꝑncipijs idiuiduantib⁹ que nō cadūt in diffōne spēi.Et oīno itellect⁹ in actu est res itellecta:qꝛ sicut res in sui rōne habēt mām vel nō habēt:sic ab itellectu ꝑcipiunt̄.Et qꝛ hūc modū abstractiōis Plato nō ꝯsiderauit:coact⁹ fuit ponere mathematica ꝛ spēs separatas:loco cuius ad predictā abstractionē faciendam Aristo.posuit intellectum agentem.℄ Deinde cum dicit.

℄ Si vō fieri possit vt aliquam ipse non separatus a magnitudine separatarum rerum intelligat necne:considerandum est postea.

℄ Utrum aūt ꝯtingit aliqd separatoꝝ intelligere ipsum existentē nō separatū a magnitudine:aut nō:considerandum posterius.

℄ Mouet qōnē de his que sunt separata a mā ꝑm eē dicens:ꝙ posterius ꝯsiderādū erit vtrū ꝯtingat itellectuȝ nostrū nō separatū a magnitudine.i.a corpore itelligere aliqd separatoꝝ.i.aliquā subām separatā.Hec enim qō hic determinari nō potuit:qꝛ nōdū erat manifestū esse aliquas substātias separatas:nec que vel q̄les sint.Uñ hec qō ꝑtinet ad metaphysicū:nō tn̄ iuenit̄ ab Aristotele soluta:qꝛ cōplemētū illi⁹ scie nōdū ad nos ꝑuenit:vel qꝛ nōdū est tot⁹ liber trāslatus:vel qꝛ forte ꝑoccupatus morte nō cōpleuit.Cōsiderandū tn̄ est ꝙ intellectu hic dicit nō separatū a corpore:inquātū est potētia quedaȝ aie que est act⁹ corporis.Supra tamē dixit eū a corpore separatū:qꝛ nō hȝ aliqd organū deputatū sue oꝑationi.

℄ Nūc aūt ea:que de aia dicta sunt:quasi ad quedā capita redigētes:rursus dicam⁹ aiam ipsam ea vniuersa quodāmō esse que sunt.Nā ea que sūt:aut intelligibilia sunt:aut sensibilia sunt.Atq̄ scia qdem est res he quodāmō:que sub ipsam sciam cadūt:sensus aūt ipse sensibiles.Uerū quo pacto id ita ē queraf opȝ.Scindit̄ igit̄ in ipsas res scia atq̄ sensus. Is qdē qui est potētia in res potētia tales:is vō q est actu in actu simil̄r tales:ꝛ scia pari mō.Sēsitiuū aūt aie:ꝛ id qd sciētijs affici pōt:hec potētia sunt:h quidē id qd sub sciam cadit:illud vō sensibile.

T.c.37. ℄ Nunc aūt de anima dicta recapitulātes dicamus iterū:ꝙ oia ea que sunt quodāmō est aia:aut eni sensibilia que sunt:aut itelligibilia.Est aūt scia qdē scibilia quodāmō.sensus aūt sensibilia.℄ Qualiter autē hec sint opȝ inquirere. T.c.38. Secat eni scientia ꝛ sensus in res:que quideȝ potentia est in ea que sunt potētia:que vō actu in ea que sunt actu.Anime aūt sensitiuuȝ ꝛ qd scire potest:potentia hec sunt:hoc quidem scibile:illud vō sensibile.

Lectio. XIII.

POstq̄ ꝑhus determinauit de sensu ꝛ itellectu.Nūc per ea que de vtraq̄ dicta sūt ostēdit quid de nā aie sit sentiēdū.Et diuidit̄ in partes duas.In pª ostēdit ꝙ nā aie est quodāmō sicut antiq credebāt:ꝛ quodāmō alr. In 2ª ostēdit dependentiā itellect⁹ a sensu.ibi(Qm̄ aūt neq̄ȝ res.)Circa pᵐ duo facit.Primo ostēdit ꝙ aia quodammō est oia sicut antiq dixerūt.Scdo dicit ꝙ aliter est oia q̄ illi dixerūt.ibi(Necesse est aūt.)℄ Dicit ḡ pº ꝙ nūc recapitulātes que dicta sunt de aia.vt ex his ꝓpositū ostēdamus:dicam⁹ ꝙ oia quodāmō est aia.Oia eni que sunt aut sunt sensibilia aut intelligibilia.aia aūt est quodāmō oia sensibilia ꝛ intelligibilia:qꝛ in aia est sensus ꝛ itellect⁹ siue scia:sensus aūt est quodāmō ipsa sensibilia:ꝛ itellectus intelligibilia siue scia scibilia.Et qualiter hoc sit opȝ inquirere.Sensus eniȝ ꝛ scia diuidunt̄ in res.i.diuidunt̄ in actū ꝛ potētiā queadmodū ꝛ res:ita tamē ꝙ scia ꝛ sensus que sunt in potētia ad sensibilia ꝛ scibilia:se habēt ad scibilia ꝛ sensibilia que sunt in potētia.sciētia vō ꝛ sensus que sunt in actu ordinant̄ in sensibilia ꝛ scibilia que sunt in actu:sed tamen diuersimode. Nā sensus in actu:ꝛ scia vel intellectus in actu sunt scibilia ꝛ sensibilia in actu.Sȝ potētia aie sensitiue:ꝛ id qd scire pōt.i.potētia itellectiua:nō est ipsum sensibile vel scibile:sed est in potētia ad ipsa.Sensitiuū qdē ad sensibile:qd aūt scire pōt ad scibile.Relinquit̄ igitur ꝙ aia quodāmodo sit oia.℄ Deinde cum dicit.

℄ At qui necesse est aut res ipsas aut formas in aia esse.At nō sunt in ea res ip̄e ꝑfecto.Nō.n.ip̄e lapis in aia:sed forma lapidis inest.Quare aia est vt manus:manus eni istrumētoꝝ est istrumētū:ꝛ itellect⁹ formaꝝ est forma:ꝛ sensus itidē sensibiliū forma.

℄ Necesse est aūt aut ipsa:aut spēs eē.Ipsa quidem igit̄ nō sūt:nō eni lapis in aia est:sed spēs. Quare aia sicut manus est.Manus eniȝ organum organorum:ꝛ intellectus species specierum:ꝛ sensus species sensibilium.

℄ Ostendit ꝙ alio mō est oia q̄ antiq ponerēt:ꝛ dicit ꝙ si aia est oia:necesse est ꝙ sit vel ipse res scibiles ꝛ sensibiles:sicut Empedo.posuit ꝙ terra terrā cognoscimus:ꝛ aq̄ aquā:ꝛ sic de alijs:aut sit spēs ipsoꝝ.Nō aūt aia est ipse res sicut illi posuerūt:qꝛ lapis nō est in aia:sed spēs lapidis.Et per hunc modū dicit̄ itellect⁹ in actu eē ipm itellectū in actu:inquātū species itellecti est spēs itellectus in actu.Ex quo pȝ ꝙ aia assimilat̄ manui.Manus eni est organuȝ organoꝝ:qꝛ manus date sunt homini loco oīum organoꝝ que data sunt alijs aialibus ad defensionē vel impugnationē vel cooperimentū.Omnia eni hec homo sibi manu ꝑparat.Et similiter aia data est homini loco oīuȝ formaꝝ:vt sit hō q̊dāmō totū ens:iquantū ꝑm aiaȝ est q̊dāmō oia:put ei⁹ aia est receptiua oium formarū.Nā itellect⁹ est quedā potētia receptiua oium formarū intelligibiliuȝ:ꝛ sensus est quedā potētia receptiua

ptiua oium formaruz sensibiliū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cuz aūt nulla res sit p̄ter magnitudines separata: vt v. def: res ipse sensibiles: in ipsis ꝓfecto sensibilib⁹ formis ipse sunt itelligibiles forme: tū earū rerū que abstracte vocant̄: tū coꝝ etiaz sensibiliū que sūt habit⁹ atq; affect⁹. Jccirco ⁊ qui nō sentit: nihil discere vel intelligere pōt: ⁊ qui ꝯtēplat̄: necesse est vna cū phantasmate contēplet̄. Jpsa nāq; phantasmata veluti sensibilia sunt: attamē sine materia.

T.c.39. ¶ Qoniam aūt neq; res nulla est preter magnitudines: sicut videtur: sensibilia separata in speciebus sensibilibus itelligibilia sunt: ⁊ que abstractione dicunt̄: ⁊ quecūq; sensibiliū habit⁹ ⁊ passiōes. Et ob hoc neq; nō sentiēs nihil: nihil vtiq; addiscet neq; intelliget. Sed cuz speculetur: necesse simul phantasma aliqd̄ speculari. Phantasmata aūt sicut sensibilia sunt preter qd̄ sunt sine materia.

¶ Quia dixerat q̄ itellect⁹ est quodāmō itelligibilis sic̄ sensus sensibilis: posset aliqs credere q̄ intellect⁹ nō depēderet a sensu. Et hoc q̄dē verū esset si itelligibilia nr̄i itellect⁹ eēnt a sensibilib⁹ separata s̄m esse: vt Platonici posuerunt. Et iō hic ostēdit q̄ itellect⁹ indiget sensu. Et postmodū q̄ intellectus differt a phantasia que ēt a sensu depēdet. ibi (Est aūt phantasma.) Dicit ḡ p̄mo q̄ q̄ꝛ nulla res itellecta a nobis est p̄ter magnitudines sensibiles q̄si ab eis separata s̄m esse: sicut sensibilia videntur abinuicē separata: necesse est: q̄ itelligibilia itellect⁹ nr̄i sint in spēb⁹ sensibilib⁹ s̄m esse: tam illa que dicunt̄ per abstractionē .s. mathematica: q̄z nālia que sunt habitus ⁊ passiōes sensibiliū. Et ꝓpter hoc sine sensu nō pōt aliquis homo addiscere q̄si de nouo acq̄rens sciaz: neq; intelligere quasi vtens sciētia habita. Sed opꝫ cū aliqs speculat̄ in actu q̄ simul formet sibi aliqd̄ phantasma. Phantasmata eni sunt similitudines sensibilium. Sed in hoc differūt ab eis: q̄ꝛ sunt p̄ter mām̄. Naz sensus est

T.l.c.122 susceptiuus specierū sine mā: vt supra dictū est. Phantasia aūt est motus fact⁹ a sensu s̄m actū. Patet aūt ex hoc falsum esse qd̄ Auicēna ponit q̄ itellect⁹ nō indiget sensu postq̄ acquisiuit sciam. Manifestuz est eni q̄ postq̄ aliquis acq̄siuit habitū scie: necesse est ad h̄ q̄ speculet̄ q̄ vtat̄ phantasmate: ⁊ ꝓpter hoc per lesionē organi impedit̄ visus scientie iaz acquisite. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Est aūt aliud phātasia ab affirmatiōe negatiōe ue. Verū eni vel falsum cōplexio est ꝯceptuū itellect⁹.

¶ Est aūt phātasia alterū a dictione ⁊ negatione. Cōplexio .n. itellectū est verū aut falsum.

¶ Ostēdit dr̄iam iter phātasiaz ⁊ itellectū. Et p̄° q̄tū ad operationē cōem itellect⁹ que est cōpositio ⁊ diuisio: dicens q̄ phantasia est alterum ab affirmatione vel negatione intellectus: q̄ꝛ in cōplexione itelligibiliū iā est verum ⁊ falsum: qd̄ nō est in phantasia. Nam cognoscere verum ⁊ falsum est solius intellectus. ¶ Secūdo ibi.

¶ At mentis primi conceptus quo queso different: vt non phantasmata sint. An neq; ceteri sunt phantasmata: non tamen sine phantasmatibus sunt.

¶ Primi aūt intellectus quidē differunt vt nō phantasmata sint. Aut neq; hi phantasmata: sed non sine phantasmatibus.

¶ Jngrit in quo differāt p̄mi itellect⁹ .i. itelligētie idiuisibiliū cuz nō sint phantasmata. Et r̄ndet q̄ nō sunt sine phātasmatib⁹: sed tn̄ nō sunt phātasmata: q̄ꝛ phātasmata sunt silitudines p̄ticulariū: itellecta aūt sunt vlia ab indiuiduantibus cōditionib⁹ abstracta. vnde phātasmata sunt indiuisibilia in potentia ⁊ nō in actu.

¶ Cuz aūt aialiū aia hisce duob⁹ sit diffinita: discernendi inquā potentia: qd̄ q̄dē est opus officiūq; mētis atq; ēt sensus: ⁊ insup ēt mouēdi motu ad locuz accōmodato potētia: de sensu quidē ⁊ itellectu hec sint determinata ac ꝑtractata. Deinceps aūt de eo qd̄ mouet: quidnā sit ipsius anime cōsiderem⁹ opꝫ: vtrū vna quedā ipsius sit pars separabilis magnitudine vel rōne: an ipsa aia tota. Et si pars sit aliq̄a: vtrū sit alia quedā ꝓpria p̄ter eas que dici solent: ⁊ eas quas diximus: an istarū aliqua vna.

¶ Quoniā aūt aia s̄m duas diffinita est potentias que aialiuz est: ⁊ discretio qd̄ intelligentie opus est ⁊ sensus: ⁊ adhuc in mouēdo s̄m locū motū: de sensu quidē ⁊ intellectu determinata sint tanta. De mouente autē quid forte sit anime: speculandū est: vtrum vna quedā pars ipsius sit separabilis aut magnitudine aut rōne aut omnis anima. Et si pars aliqua: vtrū propria quedam sit preter consuetas dici ⁊ dictas: aut harum vna aliqua sit. T.c.40 Lec. XIIII.

Postq̄ Phus determinauit de p̄tib⁹ aie vegetatiua sensitiua ⁊ itellectiua. Nūc q̄rto determinat de parte aie motiua. Et diuidit̄ in p̄tes duas. Jn p̄° dicit de quo ēst intētio. Jn 2° ꝓsequit̄. ibi (Dēt aūt dubitationē.) Dic̄ ḡ p̄ q̄ q̄ꝛ aia que est aialiū: diffinita est ēt ab antiqs phis s̄m duas potētias .i. s̄m q̄ hēt potētiā ad duo: quoꝝ vnū est discretio que fit per cognitionē: que quidē discretio opus est intellectiue ⁊ sensitiue partis. aliud aūt est mouere s̄m locū: de sensu ⁊ intellectu sunt tāta determinata quāta in p̄orib⁹ habita sunt. Sed nūc speculandū est de alia p̄te .s. p̄n° mouēte: q̄d aie sit. Utrū .s. sit aliq̄ pars aie separabilis ab alijs vel magnitudine .i. subto: ita q̄ hēat distinctū locū in corpore ab alijs potētijs sicut platonici posuerūt: vel sit separabilis ab alijs aie partibus rōne tm̄. Aut nō sit pars aie: s; sit tota aia. Et dato q̄ sit aliq̄ pars aie: remanet ꝯsiderādū vtꝝ sit quedā alia p̄s aie p̄ter illas que ꝯsueuerūt dici: ⁊ p̄ter eas que a nobis dicte sunt: aut est vna earū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At hic existit continuo dubitatio: dubitabitq; nō iniuria quispiā: quonam partes aie ⁊ quot oporteat dicere. Nam infinite quodāmō ⁊ nō ee solū esse vident̄ quas diuidendo quidaz dixerunt: rationis inquam participes ⁊ irascendi ac cupiendi principiū: velut alij rationis particeps ⁊ rōnis expers.

T.c.41. ¶ Habet aūt dubitationē mox: q̄uo opꝫ partes aie dicere ⁊ quot. Modo .n. quodā infinite vident̄: ⁊ nō solū quas dicūt quidā determinantes rationatiuā ⁊ irascibilē ⁊ appetitiuā: hi aūt rationem habentē ⁊ irrationabilem.

¶ Prosequit̄ suā intētionē. Et p̄mo per moduz disputationis. Secūdo per modū determinatiōis. ibi (Uident̄

autem hec duo.) Circa pᵐ duo facit. Primo disputat cōtra distinctionē potētiarū aie. Scdo specialr circa pᵐ mot⁹ que pars aie sit. ibi (Sed de motu fm locū.) Circa pᵐ duo facit. Primo recitat diuisionē potētiarū aie quā qdā ponebāt. Scdo disputat ɔtra eas. ibi (Scdm.n.differētias.) Dicit ḡ pmo q mox in pn° hui⁹ inqsitiōis hēt dubitationē quō oportet distinguere partes aie ꝛ quot sunt: q2 fm aliquē modū vident ifinite esse. i. nō posse cōprehēdi sub aliquo certo numero. Et hoc verū esset si singulis operib⁹ aie ꝛ motib⁹ que sunt ab aia necesse eēt attribuere diuersas partes aie: ꝛ sic videt q nō sint solū ille ptes quas qdā determināt. s. rōnalē: irascibilē: appetitiuā. i. ɔcupiscibilē. Hec qdem diuisio nō cōprehēdit oēs aie ptes: sed solū vires motiuas in hoie. Alij aūt distinguūt aie vires per rōnē habētē ꝛ irrationabilē. Sed hec qdē diuisio lȝ fm aliquē modū cōprehēdat aie partes oēs: nō tñ est ppria diuisio partiū aie fm q sunt aie partes: sed forte solū fm q sunt in aia rōnē hābēte: ꝛ sic vtit ea Aristo. in pmo ethicoꝝ. ℂ Deinde cum dicit.

Le.20. ℂ Per differētias eni qbus hasce diuidūt ꝛ separāt partes ꝛ alie partes eē vident: que maiorē iter sese q̄ dicte distātiā habent. Uegetatiua inq̄: que quidem ꝛ plātis ꝛ vniuersis aialib⁹ iest: ꝛ sensitiua quā nec vt rationis expertē: nec vt eiusdem participē quisq̄ facile ponet.

ℂ Secundum enim differentias per quas has separant: ꝛ alie videntur partes maiorem his differentiaȝ habentes: de quibus ꝛ nunc dictū est. Uegetatiua autē que cum plantis inest ꝛ omnibus viuentib⁹: ꝛ sensitiua quā neqȝ sicut irrationabilem neqȝ sicut rationem habentem ponet quis vtiqȝ facile.

ℂ Obijcit ɔtra pdictas diuisiones multipliciter. Primo obiectio est q si iste differētie fm quas diuersificāt aliqui ptes aie sufficiūt ad diuersitatē in ptib⁹ aie ɔstituēdā: iueniunt alie partes maiorē distam habētes adinuicē q̄ ille que dicte sunt: de qb⁹ ēt in hoc libro dictū est. Pars eni vegetatiua est in plātis ꝛ in oibus aialib⁹: siue in oib⁹ viuentib⁹: ꝛ sensitiua ēt est in oib⁹ aialib⁹. ꝛ manifestū est q vegetatiua ꝛ sensitiua plus differūt abinuicē ꝛ a rōnali ꝛ ɔcupiscibili ꝛ irascibili q̄ irascibilis differat a ɔcupiscibili: ꝛ tñ iste due potētie nō cōprehēdunt sub illis diuisionib⁹. Et q nō cōprehēdat sub pᵃ diuisione manifestū est. Patet eni q neq̄ vegetatiua neq̄ sensitiua pōt dici eē rōnabilis vel cōcupiscibilis vel irascibilis. Unde hoc ptermisso pbat q hec nō cōprehēdantur sub 2ᵃ diuisione: dicens q nō de facili pōt aliqs vel vegetatiuā vel sensitiuam ponere vel irrationalem vel rōnē habētē. Et qdē q neutra harū habeat rōnē manifestum est. Sed q neq̄ etiā aliqua earū sit irrationabilis: ex hoc manifestū esse pōt: q2 irrationabile est: vel qd est ɔtrariū rōni: vel qd est natū habere rōnē ꝛ nō hēt: quorū neutrū ɔtingit dictis ptib⁹. Si eni diceret tñ negationē rōnis: nō posset poni genus potētiarū aie. Uñ manifestū videt q pmisse diuisiones potētiarū aie sint incōuenictes. ℂ Secūdam rōnem ad idem ponit ibi.

ℂ Preterea imaginatiua: que rōne quidē ab oibus est diuersa. Cui vo sit iungenda vt sit idē qd illa: aut a qua est seiungenda vt sit alia ab illa. magnā dubitationē habet profecto: si quis seiunctas anime partes separatasq̄ ponat.

ℂ Adhuc aūt ꝛ phantastica que per esse quidē ab omnibus altera est. Cui aūt harū eadē vel altera sit habet multā dubitationem. si aliquis ponat separatas partes anime.

ℂ Dicens q ps aie phātastica que fm rōnē ab oib⁹ alijs differt hȝ multā dubitationē cū q̄ pdictaꝝ potētiaꝝ debeat eē eadē vl altera: ꝛ pcipue si aliqs ponat ptes aie separatas subto: sic aliq ponebāt. ℂ Tertiā rōnē pōit ibi.

ℂ Insuper appetitiua: que ꝛ rōne ꝛ vi alia diuersaq̄ sine dubio ab vniuersis esse videt. Absurdū aūt est hāc a ceteris diuellere partib⁹. Fit.n. ꝛ in participe rōnis voluntas: ꝛ in rōne vacāte cupiditas atq̄ ira. Qd si tres in partes diuidit anima: in vnaquaq̄ profecto partium inerit appetitus.

ℂ Adhuc autem ꝛ appetitiua que ꝛ ratione ꝛ potentia altera videtur vtiqȝ esse ab omnibus ꝛ inconueniens vtiqȝ hanc sequestrare. In ratiocinatiua enim volūtas fit: ꝛ in irrationabili concupiscentia ꝛ ira. Si autem tria in anima: in vnoquoqȝ erit appetitus. T.c.42

ℂ Dicens q vis ēt appetitiua videt esse altera rōne ꝛ potentia ab oib⁹ partib⁹ aie. Et si fm pdictā diuisionē partes aie subto distinguant in rōnalē ꝛ irrōnalē (incōueniens videbit sequestrare) i. diuidere appetitiuam in duas partes subiecto differētes: ꝛ tñ hoc oportebit si quis dicat rōnale ꝛ irrōnale ptes aie subiecto distictas: q2 quedam appetitiua est in parte rōnali. i. voluntas: quedā in parte irrōnabili: scilȝ irascibilis ꝛ concupiscibilis. Et si quis distinguat partes aie in tres subiecto distinctas. s. rōnalē irrōnalē ꝛ irascibilē: sequet q in vnaquaq̄ earum erit appetit⁹. In rōnabili eni est volūtas: vt dcm̄ est. Irascibili inest appetitus: ꝛ silr cōcupiscibili. Erūt igit tres appetit⁹ in aia subiecto differētes fm pdictā diuisionem. ℂ Sed querit q̄re in appetitu sensitiuo sunt due potētie appetitiue. s. irascibilis ꝛ cōcupiscibilis. In appetitu aūt rōnali est vnus appetit⁹ tm̄. s. volūtas. ℂ Et dicēdū est q potētie distinguunt fm rōnes obiectoꝝ: obiectū aūt appetitiue est bonū apphensum. Alio aūt mō apphēdit bonū intellectus ꝛ sensus. Nā intellect⁹ apphēdit bonū fm vniulem rōnē boni: sensus aūt apphendit sub determinatā rōnē boni. Et iō appetit⁹ qui sequit apphensionē intellectus est vnus tm̄. Appetit⁹ aūt qui sequunt apprehensionē sensus distinguunt fm diuersam rōnē boni apphensi. Nā aliqd apphensum per sensum hēt rōnē boni appetibilis inqātū est delectabile fm sensus: ꝛ ad hoc bonū ordinat cōcupiscibilis. Aliqd aūt hēt rōnē boni ꝛ appetibilis inqātū pficit delectabilib⁹ q̄si habēs facultatē ad libitū vtendi eis: ꝛ ad hoc ordinat irascibilis: que est q̄si ppugnatrix cōcupiscibilis. Et inde est q aialia nō irascunt neq̄ pugnant nisi pter delectabilia i. pter cibos ꝛ venerea: vt dr̄ in 6° de hystorijs aialium. cap.8. Et pter hoc oēs passiones irascibilis incipiūt a passionib⁹ cōcupiscibilib⁹ ꝛ terminant in eis. Ira eni a tristitia cōmouet: ꝛ in delectationem finit. Irati.n. puniēdo delectant. Et pter hoc qdā dicūt q obiectū irascibilis est arduū. ℂ Qd aūt a qbusdā dr̄ q irascibilis ordinat ad fugā mali: nullā oino hēt rōnē. Eadē enim est potentia ɔtrarioꝝ: sicut visus albi ꝛ nigri: vnde bonū ꝛ malū nō pñt diuersificare potētiā appetitiuā. Et pter hoc sicut amor boni ptinet ad cōcupiscibilē: ita odiū mali vt dicit phs in 9° ethi. ꝛ spes de bono: ꝛ timor de malo pti-

nent ad irascibilem. ¶ Quartam rõnem ponit ibi.

¶ Sed vt redeam⁹ vnde digressi sum⁹: qd est id qd mouet ipsum aial loco: quo nunc disputatio nostra est instituta. Motu nāq3 eo quo incrementa decrementaq3 suscipiunt: qui quidē oibus animantibus inest: id mouere sane videt qd vniuersis inest eisdē principium inq3 generādi ac nutriēdi. De respiratione aūt expiratiōeue τ somno atq3 vigilia posterius considerare oportet. Nam τ hec ipsa magnam dubitationem difficultatemq3 habent.

T.c.43. ¶ Et etiam de quo nunc sermo instat: quid forte mouens ſm locum animal est. Secundum quidem igitur augmentum τ decrementū motum qui omnibus inest videbit vtiq3 mouere generatiuū τ vegetatiuū. ¶ De respiratione aūt τ expiratione τ somno τ vigilia posterius perspiciēdū. Habēt enim dubitationē multā.

¶ Dicens q etiā illud de quo nūc querimus: scilz qd sit mouēs aial ſz locū facit dubitationē circa pdictas diuisiones: qz nō videt sub eis ptineri. De motu aūt augmēti τ decremēti qui est cōmunis oibus viuētib⁹ manifestū est q hēt pn^m cōmune oib⁹ viuētib⁹ ſm generatiuā τ vegetatiuā. Quedā aūt alie mutatiōes animaliū sunt sicut respiratio τ expiratio: somnus τ vigilia: de quibus posterius determinandum est quid causet ea. Habēt eni multam dubitationem: τ propter hoc speciale3 exigunt tractatum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nunc est de motu ad locū accōmodato psiderandum quid nā id tande3 sit: qd ipm aial motu mouet pgrediēdi. Patet itaq3 nō esse ipsam potētiā nutriēdi. Nā alicuius gratia semp hic mot⁹ efficit: estq3 cū imaginatione vel appetitu: nihil enim nō appetens aut fugiens hoc motu cietur: nisi forsitā vi.

Tex.c. 44. ¶ Sed de motu ſm locū quid sit mouens aial ſm pcessiuū motum cōsiderandū. Qd quidē igitur nō vegetatiua potētia manifestū. Semper enim propter aliquid mot⁹ hic aut cū phātasia aut appetitu est. Nihil eni nō appetēs aut fugiens mouet: sed aut violentia.

¶ Procedit disputatiue ad inquirendū qd sit pn^m mot⁹ ſm locū in aialib⁹. Et p° ostēdit q nō sit vegetatiua potētia. Scdo q nec sensitiua. ibi (Similr aūt neq3 sensitiua.) 3° q nec itellectiua. ibi (At vo neq3 rōci.) 4° q nec appetitiua. ibi (At vo neq3 appetit⁹.) Dicit g p° q psiderandū nūc est qd sit mouēs aial ſm locū motu pcessiuo. Et q nō sit potētia vegetatiua ostēdit duab⁹ rōnib⁹: qrū pma talis est. Semp mot⁹ pcessiu⁹ ſm locū est pper aliqd imaginatū τ desideratū. Nō eni animal mouetur nisi appetens aut fugiens aliqd nisi forte per violentiā. Sed phantasia τ appetitus nō competit parti vegetatiue. ergo pars vegetatiua nō est principium motus localis processiui. ¶ Secundam rōnem ponit ibi.

¶ Preterea plante quoq3 tali cierent pfecto motu: parteq3 aliquā ad hūc motū vt istrumētu3 haberēt.

T.c.45. ¶ Amplius τ plāte vtiq3 mote eēnt τ vtiq3 haberēt aliquā partē organicā ad motū hunc.

¶ Que talis est. Pars vegetatiua est ēt in plātis. Si igit pars vegetatiua esset pncipiū motus localis pcessiui: sequeret q plante eēnt motiue suiipsarū ſm hūc motū: τ haberēt partes organicas pueniētes huic motui: qd p3 esse falsum. Non ergo pars vegetatiua est pncipiū mot⁹ localis pcessiui in aialibus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Pari mō nec ipm sentiēdi vim motus huiusce principiū esse cōstat. Sunt eni aialiū multa: que sensum quidē habēt manent tn̄ τ semp imobilia sunt. Qd si natura nihil facit frustra: neq3 necessariorū quicq3 omittit nisi in aialibus mēbris captis ac iperfectis. atq3 aialiū hec τ pfecta sunt τ nō mēbris capta: cuius id indiciū est: τ generāt. n. τ statū decrementaq3 suscipiunt: haberent τ eas ipsa profecto partes que progrediendi sunt instrumenta.

¶ Similiter aūt neq3 sensitiuū. Multa eni sūt aialiū que sensum quidē habēt: manentia autē τ imobilia sunt per finē. Si igitur natura facit frustra nihil: neq3 deficit in necessarijs nisi in orbatis τ iperfectis: hui⁹ aūt aialium pfecta τ nō orbata sunt: signū aūt est qz generatiua sunt τ augmentum habēt τ decrementu3: quare τ haberēt vtiq3 partes organicas processionis.

¶ Ostēdit q neq3 ēt sensus est pn^m talis mot⁹ tali rōne. Sensus eni est oibus aialib⁹: si g sensus esset pn^m pdicti mot⁹: sequeret q oē aial hoc mō moueret. Qd p3 eē falsum: qz multa sunt habētia sensum: que tn̄ manēt semp in eodē loco: τ sūt imobilia per finē. i. qdiu viuūt. Et qz posset aliqs credere q h nō est pper hoc q deficiat eis pn^m motiuū: sed qz deficiūt eis instrumēta apta ad motū. iō ad remouēdū h subiūgit: q nā nihil facit frustra: neq3 deficit in necessarijs nisi in aialib⁹ orbatis τ iperfectis: sicut sunt aialia mōstruosa: que qdē mōstra aialib⁹ accidūt pter intētionē nāe ex corruptione alicui⁹ pncipij in semine. Sed aialia imobilia sūt pfecta in sua specie: τ nō sūt orbata q̄si mōstra: cui⁹ signū est: qz generāt sibi simile: τ habēt debitū augmētū τ decremētū: qd nō est in aialib⁹ orbatis. g τ in hui⁹ aialib⁹ nā nihil facit frustra neq3 deficit in necessarijs. Vn̄ sequit q si haberēt pn^m mot⁹ q haberēt partes organicas dispositas ad motū pcessiuū. Alias pn^m motiuū esset in eis supfluū: τ necessaria ad executionē potētie motiue eis deficerent. Ex hoc aūt accipere possumus q cuicunq3 inest aliqd pn^m vite: insunt ei organa pueniētia illi pncipio: τ q partes corporis sunt pper partes anime. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vo neq3 rōcinandi vis τ id qd ēt intellect⁹ appellat principiū est mouendi. Intellect⁹ eni cōtēplatiuus nihil coꝝ que sub actionē cadūt contemplat: neq3 dicit quicq3 oino si sit fugiendū an psequēdū. At mot⁹ semp aut fugiētis aut psequētis quippia3 est. Actiuus ēt cū re3 aliquā huiuscemodi cōtēplat: inde iam fugere aut persequi iubet. Attamen si res illa terribilis sit: cor ipsum mouet: sin afficiens voluptate: pars aliqua alia corporis agitat.

¶ At vo neq3 rōcinatiua τ vocatus itellect⁹ est mouēs. Speculatiuus qdē igit nihil speculat agibile: neq3 dicit de fugibili τ psequibili. Semper aūt mot⁹ aut fugiētis aut psequētis aliqd est. Sed neq3 cu3 speculatus fuerit aliquid huiusmodi: iam precipit aut persequi aut fugere: puta cum multotiēs intelligit terribile aliquid T.c.46

aut delectabile: nõ iubet aũt timere: sed cor mouetur. Si aũt delectabile altera aliqua pars.

¶ Ostẽdit q̃ et intellectus nõ est pñm motiuus. ꝛ dicit q̃ neq̃ pars rõnatiua que vocat intellectus videt eẽ mouens. Unde accipere possum⁹ q̃ rõ ꝛ intellectus nõ sunt diuerse partes aĩe: sed ipse intellect⁹ dicit rõ ĩquãtũ per inq̃sitionẽ quãdã puenit ad cognoscẽdũ itelligibilẽ veritatẽ. Et q̃ intellectus nõ sit pñm mot⁹: pbat pmo quãtũ ad speculatiuũ intellectũ: q2 cũ intellect⁹ speculatiu⁹ speculatiue ↄsideret ea que sũt tm̃ speculabilia: ꝛ nullo mõ agibilia: sicut cũ ↄsiderat q̃ triãgulus hẽt tres angulos eq̃les duob⁹ rectis: ꝛ alia hui⁹: manifestũ est q̃ speculatiuus itellect⁹ nõ speculat aliqd agibile: neq̃ dicit aliqd de fugibili ꝛ ꝓsequibili: ꝛ sic nõ põt mouere: q2 semper mot⁹ est fugiẽtis aliqd ẜm appetitũ aut ꝓsequẽtis. Aliqñ aũt itellect⁹ ↄsiderat aliqd agibile: nõ tñ practice: sꝫ speculatiue: q2 ↄsiderat ipm in vniuꝉi: ꝛ nõ ẜm q̃ est pncipiũ pticularis operis. Et de h̃ ↄñter dicit: q̃ neq̃ itellectus (cũ fuerit speculatiu⁹) .i. speculatiue cõsiderauerit (aliqd hui⁹) .i. aliqd agibile nõdũ pcipit ꝓsequi vel fugere: sicut cũ multotiẽs itelligim⁹ terribile aliqd vel delectabile. Sed itellectus nõ iubet timere vel desiderare sed aliqñ mouet cor ad timẽdũ absq̃ iperio itellect⁹. Et h̃ iterũ delectabile moueat appetitũ: erit aliq̃ alia ps q̃ cor que mouet. Et h̃ dicit pp opionẽ Platonis: q̃ posuit ptes aĩe eẽ subto distictas: ita q̃ irascibilis: cui⁹ est timere sit in corde: ꝛ cõcupiscibilis sit in aliq̃ alia pte corporis: puta in epate. Sic igit manifestuꝫ est q̃ intellectus speculatiue considerando aliquid agibile non mouet: ex quo patet q̃ itellectus speculatiuus nullo modo mouet aliquid. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Preterea itellect⁹ nõnunq̃ iubet: rõq̃ fugere aliqd aut ꝓseq̃ dicit. At nõ obtẽperat hõ neq̃ mouet: sed agit cupiditate: vt in ipso fieri solet incõtinẽte. Omino aũt ꝓsepe fieri videm⁹: vt nõ medeat hisce q̃ medicinã hẽt: nec hisce ↄficiat statuã: qui statuariã hẽt artẽ. Propterea q̃ nõ ars ipsa neq̃ scia: sed aliquid aliud hanc habet vim ꝛ potentiã vt per ipsam artem aliquid scientiamq̃ agatur.

Tex.c. 47. ¶ Amplius ꝛ precipiẽte itellectu ꝛ dicẽte itelligentia fugere aliquid aut prosequi nõ mouetur: sed ẜm cõcupiscentiã agit: vt incontinens. Et totaliter videmus quoniã habẽs medicatiuam nõ sanatur: tanq̃ alterius proprũ sit agere ẜm scientiam: sed non scientie.

¶ Probat q̃ nec et itellect⁹ practic⁹ mouet dicẽs: q̃ nec et itellectu practico percipiente: qd ↄtingit cũ intelligẽtia dicit aliquid fugiẽdũ aut ꝓsequẽdũ. nõ ꝓpter h̃ hõ mouet: sꝫ agit ẜm ↄcupiscẽtiã: sicut pꝫ de incõtinẽtib⁹: qui habẽt rõnẽ rectã: sed nõ iherẽt rõni recte. vñ videt q̃ itellect⁹ nõ moueat. Probat aũt idẽ ex medicis q̃ habẽtes sciam medicatiuã ꝛ nõ sanant: q2 nõ faciunt ea in seipsis que pcipit ars eis. Ex quo vꝫ q̃ agere ẜm sciam nõ sit scie practice: sꝫ alicui⁹ alteri⁹. ¶ Deinde cũ dicit.

¶ At vo nec appetitus auctor atq̃ pticeps hui⁹ est motionis. Cõtinẽtes eni q̃q̃ appetunt atq̃ cupiũt: non tamen agunt ea que cupiunt: sed intellectũ ipm sequuntur: rationiq̃ obtemperant.

T.c.48 ¶ At vo neq̃ appetitus huiusmodi motus dominus est. Abstinentes enim appetentes ꝛ cõcupiscentes non operantur quorum appetitũ habent: sed consequuntur intellectum.

¶ Ostendit q̃ pars appetitiua nõ sit dominatiua super hũc motũ: q2 videmus q̃ cõtinentes appetunt ꝛ cõcupiscunt: sed nõ operant ea quoꝝ habẽt appetitum. E conuerso est in incõtinentib⁹. vt manifestius apparet in 7° ethi. Uidetur igit q̃ neq̃ appetitus moueat. cap.x.

¶ Uident igit duo hec eẽ mouẽtia vel appetit⁹ vel intellect⁹: si quis imaginationẽ vt quãdã intellectionẽ esse ponat. Nam ꝛ hoĩes magis imaginationẽ q̃ sciam plerũq̃ sequunt: ꝛ in ceteris aĩalib⁹ nõ itellectio neq̃ rõ: sed imaginatio iest. Hec igit ambo intellect⁹ ꝛ appetit⁹ mouẽdi motu dicto pricipia sũt.

¶ Uident aũt duo hec mouẽtia: aut appetitus: aut intellectus: si aliqs phãtasiã posuerit sicut intellectũ quẽdã. Multa eni pter sciam sequũtur phantasiã. Et in alijs aĩalib⁹ nõ intellectiuũ neq̃ rõ est: ẜꝫ phantasia. Utraq̃ hec ergo motiua ẜm locũ itellect⁹ ꝛ appetit⁹. Lec. XV.

Ostq̃ Phus pcessit disputatiue ad ingrẽdũ qd sit pñm mot⁹ localis i aĩalib⁹: hic determinat ṽitatẽ. Et p° ostendit in vniuꝉi qd sit pñm mot⁹. ꝛ° q̃ũo h̃ pñm diuersimode in diuersis reperit. ibi (Omino qdẽ igit.) Circa pm̃ duo facit. Primo ostẽdit qd sit pñm mot⁹ in aĩalib⁹. Scdo docet ordinẽ q̃ũo mot⁹ iste cõplet quãtũ ad motores ꝛ mobilia. ibi (Specie qdẽ igit.) Circa pm̃ tria facit. Primo ponit eẽ duo pñª mot⁹. Scdo reducit ea in vnũ. ibi (Intellect⁹ aũt.) Tertio soluit obctionẽ superius positã. ibi (Qm̃ aũt appe.) Dicit g̃ p° q̃ ↄsideratis his que pdicta sũt: cũ manifestũ sit q̃ vegetatiua ps nõ sit mouẽs: ꝛ siꝉr neq̃ sensus: cũ nõ oĩa in q̃b⁹ hec sũt mouerĩ iueniant: vt pꝫ ex dictis: vident duo hec eẽ mouẽtia. s. appetit⁹ ꝛ itellect⁹: ita tñ q̃ sub itellectu phãtasia cõprehẽdat que hꝫ aliqd siꝉe itellectui: iquãtũ mouet ad absentiã sensibiliũ sicut itellect⁹: q2 hec et est pñm mot⁹. Multi. n. hoĩes pretermissa scia itellect⁹ sequunt in suis motib⁹ phantasiã: sicut illi qui nõ ẜm rõnẽ agũt: sꝫ ipetu mouent ad aliqd agẽdũ. Et in alijs aĩalib⁹ manifestũ est q̃ nunq̃ itellect⁹ est neq̃ rõ que mouere possit: sed solũ phantasia. In hominib⁹ vo est phantasia ꝛ itellect⁹. Sic ergo manifestuꝫ est q̃ vtraq̃ hec mouẽt. s. intellectus cõprehẽdens sub se phantasiam: ꝛ appetitus. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Intellect⁹ is inq̃ quĩ alicui⁹ grã rõcinat: quiq̃ pricipiũ est agẽdi. Atq̃ hic fine ab itellectu ↄtẽplatiuo differt. Appetit⁹ et oĩs alicui⁹ est grã: cui⁹ eni est appetitio. i. principiũ itellect⁹ actiui. At ipm vltimũ pricipiũ est actionis. Quare nõ sine rõne principia mouẽdi vident hec eẽ duo: appetit⁹ inq̃ ꝛ mẽs ea que pricipiũ est agẽdi. Ipsum eni appetibile mouet: ꝛ ꝓpterea mẽs mouet: qꝛ appetibile ipsi⁹ pricipiũ est. Imaginatio quoq̃ cũ mouet nõ absq̃ appetitiõe mouet. Unuꝫ igit est id qd mouet ipsum inq̃ appetitũ. Nã si duo itellect⁹ atq̃ appetit⁹ mouerẽt: p aliquã cõem vtiq̃ formã mouerẽt. Tũc aũt itellectus qdẽ nõ videt absq̃ appetitu mouerĩ. Uolũtas enim appetitus est quidã: atq̃ cũ sit motus: per rõnem ꝛ etiã per voluntatẽ fit. Appetitus autẽ absq̃ rõne mouet. Cupiditas eni ꝛ ipsa qdã est appetitus.

Te.c. 49. ¶ Intellectus aũt ppter aliquid rõcinaṫ: ꝛ qui practic⁹ est. Differt aũt a speculatiuo ſm finē. Et appetitus ppter aliquid omnis est. Cuius eni appetitus: hoc pricipiũ practici itellectus. Ultimũ aũt principiũ actionis. Quare rõnabiliter hec duo videnṫ mouentia appetitus ꝛ intelligentia practica. Appetibile eni mouet. ꝛ ppter hoc intelligētia mouet: qꝛ principiũ hoc est qđ appetibile. Et phantasia aũt cũ moueat nõ mouet sine appetitu. Unũ igiṫ mouens qđ

T.c.50. appetimus. Si enim duo intellectus ꝛ appetitus mouebant: ſm cõmunē vtiq3 aliquā spēm mouebant. Tunc aũt intellectus nõ videṫ mouens sine appetitu. Volũtas eni3 appetit⁹ est. Cum aũt ſm rõnē moueṫ: ꝛ ſm voluntatē mouetur. Appetitus aũt mouet pter rationē. Cõcupiscentia enim appetitus quidā est.

¶ Reducit pdicta mouētia in vnu3. Et circa h tria facit. Prio ostēdit ppositũ. Scđo ex eo qđ est ostēsu3 assignat cām cuiusdā accidētis circa motũ aialiũ. ibi (Intellect⁹ qdē igiṫ.) 3° iprobat diuisionē potētiaꝝ quā antiq ponebāt. ibi (Diuidētib⁹ aũt.) Dicit ḡ p° ꝙ itellect⁹ q mouet: est itellect⁹ qui rõcinaṫ ppter aliqd: nõ ppter rõcinari tm: ꝛ hic est itellect⁹ practic⁹ qui differt a speclatiuo ſm finē. Nā speculatiu⁹ speculaṫ veritate3: nõ ppter aliqd aliud: sed ppter seipm tm: practic⁹ aũt speculaṫ veritatē ppter opationē. Et manifestũ est ꝙ ois appetitus est ppter aliqd. Stultũ eni est dicē ꝙ aliqs appetat ppter appetere. Nā appetē est qdā mot⁹ in aliud tendēs. Sed illud cui⁹ est appetit⁹. s. appetibile est pn^m itellect⁹ practici. Nā illud qđ est p° appetibile est finis a quo icipit ꝯsideratio itellect⁹ practici. Cũ. n. volum⁹ aliqd deliberare de agēdis p° supponim⁹ finē. deide pcedim⁹ per ordinē ad ingrēdũ illa que sunt ppter finē: sic pcedētes semp a posteriori ad pus. vsq3 ad illud qđ nobis iminet pmo agēdũ. Et h est qđ subdit: ꝙ vltimũ de actiõe itellectus practici est pn^m actionis. i. illud vñ debem⁹ actionē incipere. Uñ rõnabilr dictũ est ꝙ hec duo sũt mouētia. s. appetit⁹ ꝛ itellect⁹ practic⁹: qꝛ. n. ipm appetibile qđ est p^m ꝯsideratũ ab itellectu practico mouet. ppter h dr̄ itellect⁹ practic⁹ moueṫ: qꝛ. s. ei⁹ pn^m qđ est appetibile mouet. Et qđ dr̄ de itellectu: itelligēdũ est ēt de phantasia: qꝛ cũ phātasia mouet: nõ mouet sine appetitu. Non. n. mouet nisi iquātũ repñtat appetibile: sicut nec intellectus. Sic igiṫ appet ꝙ vnũ est mouēs. s. appetibile. h. n. appetitũ mouet: ꝛ est pn^m itellect⁹: que duo ponebanṫ mouentia. Et hoc rationabile est ꝙ hec duo mouētia reducanṫ in vnũ qđ est appetibile: qꝛ si ponebanṫ hec duo itellect⁹ ꝛ appetit⁹ eē mouētia respectu eiusdē mot⁹: cũ vnius effectus sit vna cā ppria: necesse est ꝙ moueāt hec duo ſm aliquā cõe3 spēm. Nõ est aũt dicēdũ ꝙ appetit⁹ moueat sub spe itellectus: sed magis ecõuerso: qꝛ itellect⁹ nõ iueniṫ mouēs sine appetitu: qꝛ volũtas ſm quā mouet itel

tex.c.io. lect⁹ est qdā appetit⁹. Et rõ hui⁹ assignaṫ in 9° meta. qꝛ cũ rõ scie practice se hēat ad opposita: nõ mouet nisi determineṫ ad vnũ per appetitũ. Sed appetit⁹ mouet sine rõne: sicut p3 ex his que ex ꝯcupiscētia moueñṫ. Cõcupiscētia. n. est appetit⁹ qdā. Exēplificat aũt magis de ꝯcupiscētia ꝙ̄ de ira: qꝛ ira h3 aliqd rõnis: nõ aũt ꝯcupiscen

cap.6°. tia: vt pbat Phus in 7° ethi. Et sic p3 ꝙ mouentia reducunṫ ad vnũ qđ est appetibile. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Intellect⁹ igiṫ rect⁹ est ois: at appetit⁹ atq3 imaginatio ꝛ recta est ꝛ nõ recta. Quocirca semp qdē ipm appetibile mouet. Hoc aũt est aut vere bonum: aut apparēs bonũ. Attñ nõ oē bonu3 mouet: sed id qđ sub actionē cadit. Sub actionē aũt cadit: qđ aliter sese habere ēt põt. Patet igiṫ talē aie vim atq3 potentiam principium esse mouendi: que quidem est ea quā appetitum consueuimus appellare.

¶ Intellectus quidem igitur omnis rectus est. T.c.51. Appetitus autem ꝛ phantasia recta ꝛ non recta. Unde semper quidem mouet appetibile. Sed hoc est bonu3: aut apparens bonũ. Non omne aũt: sed agibile bonum. Agibile autē est contingens ꝛ aliter se habere. Qđ quide3 igiṫ huiusmodi potentia mouet anime que vocaṫ appetitus manifestum est.

¶ Assignat ex pdictis rõnē cuiusdā accidētis circa motũ vel actionē: ostēdēs. s. q̄re in actionib⁹ ꝛ motib⁹ nr̄is erramus. Et dicit ꝙ (ois itellect⁹ est rect⁹) qđ itelligēdũ est de itellectu pncipioꝝ. Nõ eni erram⁹ circa p^a pn^a in operabilib⁹: cuiusmodi sunt: nulli nocēdũ eē: nõ eē aliqd iniuste agēdũ. ꝛ silia: sicut nec erram⁹ circa p^a pn^a in speculatiuis. In his aũt que sunt post pn^a: si qdē recte ꝯsideramus: pcedit ex rectitudine que est circa p^a pn^a. Si aũt a rectitudine deuiam⁹: pcedit ex errore qui accidit in rõcinādo. Sed appetit⁹ ꝛ phātasia: qui ēt mouēt: sunt ꝛ cũ rectitudine ꝛ sine rectitudine. Et iō in actionib⁹ nr̄is cõtingit deficere a rectitudine ſm ꝙ deficim⁹ ab itellectu ꝛ rõne. Unde p3 ex pdictis ꝙ appetibile semp mouet. Hoc aũt appetibile est aut vere bonũ qđ ꝑsistiṫ in iudicio itellect⁹ recti: aut apparens bonũ qđ declinat a iudicio itellect⁹ recti ppter appetitũ vel phantasiā. Nõ aũt omne bonũ est appetibile ꝛ mouens: sed bonu3 agibile: qđ est bonũ applicatũ ad operationē: ꝛ hoc cõtingit aliter se habere: sicut omnia que nostre actioni subduntur. Unde bonũ vltimũ ꝛ necessarium in sua vniuersalitate ꝯsistēs nõ mouet. Manifestũ est igiṫ ꝙ potētia aie que diciṫ appetitus sit mouens. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cõstat eos oportere qui partes aie diuidũt: si mõ potētias ipsas diuidāt atq3 separēt: cõplures ipsas eē ꝯcedere: nutriēdi principiũ sentiēdi intelligendi deliberandi ꝛ appetendi. Hec enim plus inter sese differunt: ꝙ̄ potentia cupiendi ac irascendi.

¶ Diuidentibus aũt aie partes: si ſm potētias T.c.52. diuidant ꝛ separāt: valde multe fiunt: vegetabile: sensitiuũ: intellectiuũ: consiliatiuũ: adhuc appetitiuum. Hec enim plus differunt abinuicem ꝙ̄ concupiscibile ꝛ irascibile.

¶ Excludit illud quod antiqui dixerunt de distinctione partiũ motiuarũ dicēs: ꝙ diuidētib⁹ partes aie in rõnalem irascibilē ꝛ ꝯcupiscibilē: si ipsi itēdũt distiguere potētias aie abinuicē sepatas multo plures fient ꝙ̄ ipsi ponāt. s. vegetabile sensibile itellectiuũ ꝯsiliatiuũ ꝛ appetitiuũ. Distiguit aũt ꝯsiliatiuũ ab appetitiuo: sicut ꝛ in 6° cap.2°. ethi. distinguiṫ rõcinatiuũ qđ est ꝯtingētiũ: a sciētifico: qđ est necessarioꝝ: ꝛ ea rõne que ibi tāgiṫ. He aũt ptes aie plus differũt abinuicem: ꝙ̄ cõcupiscibile ꝛ irascibile que cõprehenduntṫ sub appetitu sensitiuo: vnde plures

sunt partes q̄s ipsi ponant. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Cum aūt appetitiões iter sese ꝯtrarie fiāt: qḋ qdē tū fit: cū rō cupiditasq̄ ꝯtrarie sunt: idq̄ fieri solet in hisce que sentiūt atq̄ ꝑcipiūt tēpus: mens eni ob futurū retrahere iubet. Cupiditas vō p̄sens ipm ꝑsequit. Nā qḋ iam afficit voluptate id ⁊ simpliciter afficere voluptate: ⁊ absolute bonum esse videt: ex eo sane q: futurum nō perspicit.

Te.c.53. ¶ Quoniā aūt appetitus fiūt ꝯtrarij adinuicē: hoc aūt accidit cū ratio ⁊ concupiscētia cōtrarie fuerint. Fit aūt in ipsis tēporis sensū habētib⁹. Intellect⁹ qdē igit̄ ꝑpter futurū: retrahere iubet. Cōcupiscētia aūt ꝑpter ipm iam. Videt. n. q: iā delectabile: ⁊ simplr delectabile: ⁊ bonū simplr: ꝑpterea qḋ nō videt qḋ futurū.

¶ Excludit quādā obiectionē supra positā ad ostēdēdū q̄ appetit⁹ nō mouet per hoc q̄ ꝯtinētes appetitū nō sequunt. Sed hec rō soluit: q: in hoīe sunt ꝯtrarij appetitus: quoꝝ vnū ꝯtinētes sequunt: ⁊ alij repugnāt. Dicit ḡ q̄ q: pūt fieri appetit⁹ ꝯtrarij adinuicē: h ꝯtingit cū rō ꝯcupiscētie ꝯtrariat: ⁊ fit ⁊ accidit h in habētib⁹ sēsū tēporis. i. qui nō solū cognoscūt qḋ in p̄senti est: sed ꝯsiderāt ꝑteritū ⁊ futurū: q: intellect⁹ q̄nq̄ ab aliquo ꝯcupiscibili retrahere iubet ꝑpter futurā ꝯsiderationē. Sicut cū febricitāti ex iudicio intellect⁹ videt a vino abstinēdū esse ne febris incalescat. Sed ꝯcupiscētia incitat ad accipiēdū ꝑpter ipm iam. i. ꝑpter illud qḋ in p̄senti est. Videt. n. qḋ in p̄nti est delectabile: eē simplr delectabile ⁊ bonū: ex eo q̄ nō ꝯsiderat vt futurū. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Specie qdē vnū id est ꝑfecto qḋ mouet appetitiuum inq̄ vt appetitiuū est: atq̄ appetibile oīum est mouētiū primum. Hoc enim mouet. ⁊ nō mouetur mente aut imaginatione perceptū: numero vō plura sūt ea que mouent.

Tex.c. 54. ¶ Specie quidē igitur vnū erit mouens: appetibile aut appetitiuū. Primū autem omnium appetibile. Hoc enim mouet cum non mouetur: eo q̄ sit intellectiuum aut imaginatiuum. Numero autem plura mouentia.

¶ Ostēdit ordinē mot⁹. Et circa h tria facit. Primo ostēdit q̄uō mouētia sunt vnū ⁊ q̄uō plura. Scḋo q̄uō ordinant adinuicē. ibi (Qm̄ aūt tria sunt.) 3° sūmarie determinat de vnoquoq̄ eoꝝ quedā que ad motū requirunt. ibi (Nūc aūt.) Dicit ḡ p̄mo q̄ si mouētia ꝯsiderant formaliter ⁊ fm spēm: vnū erit mouēs. s. appetibile vel appetitiuū: q: iter oīa p̄mū mouēs est appetibile. h eni est mouēs nō motū: inquātū est imaginatū vel intellectū. Manifestū est eni q̄ 2ª mouētia nō mouent nisi inquātū participant p̄m. Unde oīa ꝯueniūt in specie p̄mi mouentis. Quis aūt oīa ꝯueniant in specie p̄mi mouentis. tamen numero sunt plura. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At vō cū tria sint in aīaliū motu: vnum id qḋ mouet: scḋm id quo mouet: ⁊ tertiū id qḋ mouet: at q̄ id qḋ mouet sit duplex: nā aliud est imobile: aliud mouet atq̄ mouet: imobile qdē id bonum est: qḋ sub actionē cadit: id vō qḋ mouet atq̄ mouet est ipsiū principiū appetēdi. Mouet eni id qḋ appetit ea rōne qua appetit: ⁊ appetitio est mot⁹ qdā vel opatio. Id aūt qḋ mouet est aīal ipm. At quo mouet appetitus vt instrumento. Id iam corpori tribuēdū est. Quocirca de ipo tūc est ꝯtēplādū: cū de cōmunib⁹ aīe corporisue operib⁹ atq̄ officijs ꝯtemplabimur.

¶ Quoniā aūt tria sūt. vnū qdē mouēs: scḋm aūt quo mouet: ⁊ tertium qḋ mouet. Mouēs autem duplex: aliud quidem imobile: aliud qḋ mouetur. Est autem imobile actuale bonum: mouēs aūt ⁊ qḋ mouetur appetitiuū. Mouetur enim qḋ appetit fm q̄ appetit: ⁊ appetitus actus aut motus qdam est. Qḋ aūt mouet animal est. Quo vō mouet organo appetit⁹: iam hoc corporeū. Unde in cōmunib⁹ anime ⁊ corporis operibus considerandum est de ipsis.

¶ Assignat ordinē mot⁹ ⁊ dicit q̄ tria sunt que inueniunt in motu. Unū qḋ est mouēs: ⁊ aliud est organū quo mouens mouet: ⁊ tertiū est qḋ mouet. Mouens aūt est duplex. vnū qdē imobile: ⁊ aliud qḋ est mouēs motum. In motu igit̄ aīalis: mouēs qḋ nō mouet est bonū actuale qḋ mouet appetitū: put est itellectū vel imaginatū. Sꝫ mouēs motū est ipse appetit⁹: q: oē qḋ appetit inquātū appetit mouet: ⁊ ipm appetere est qdā actus vel mot⁹: put mot⁹ est actus perfecti: put dictū est de operatione sensus ⁊ intellect⁹. Qḋ aūt mouet est aīal. Organū autē quo appetitus mouet est aliquid corporeū. s. qḋ est p̄mū organum motus: ⁊ ideo de huiusmodi organis considerandum est in operationib⁹ cōmunib⁹ anime ⁊ corporis. Determinat enim de hoc: in libro de causa motus animalium. In hoc enim libro intēdit determinare de anima fm se. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Nūc vt in summa dicam⁹ id qḋ mouet vt istrumētum: ibi est collocādū vbi idē principij rōnē finisue subit: vt in cardine fit. Hic eni cōuexū ⁊ ꝯcauū est: quoꝝ alterū finis: alterū principiū est. Quapropter alterū q̄escit alterū mouet. Sunt rōne qdē diuersa: magnitudine vō nō separant. Uniuersa nanq̄ pulsu tractuq̄ mouent. Iccirco opꝫ peride atq̄ in circulo aliquid manere: ⁊ hinc incipere motum.

¶ Nunc autē vt in summa dicatur mouens organice vbi principium ⁊ finis idē: velut in circulatione. hoc est gibbosum ⁊ concauū. Hoc quidem finis: illud vō principiū. Unde aliud quidem quiescit: aliud vō mouetur. Ratione quidem altera entia: magnitudine vō inseparabilia. Omnia enim pulsu ⁊ tractu mouentur. Propter quod opꝫ sicut in circulo manere aliquid: ⁊ hinc incipere motum. T.c.55.

¶ Sūmarie determinat de organo motus localis ⁊ dicit in sūma: q̄ p̄mū mouēs organice opꝫ tale eē vt in eodē sit ⁊ p̄ncipiū ⁊ finis motus: sicut in quadā circulatiōe in qua est gibbosum ⁊ cōcauū: quoꝝ vnū est quasi finis: ⁊ aliud quasi p̄ncipiū. Nā cōcauū est sicut finis: gibbosū aūt videt esse sicut p̄ncipiū motus. Scḋm cōcauitatem eni cōtrahit in seipso: fm gibbositatē vō attendit eius dilatatio: put ab ipso fit p̄ncipiū motus ⁊ pulsus. Et q: in ipso est p̄ncipiū motus ⁊ finis: p̄ncipiū aūt mot⁹ opꝫ esse imobile in vnoquoq̄ motu: sicut cū mouet manus q̄escit bracchiū: ⁊ cū mouet bracchiū quiescit humerus: ⁊ sic oīs motus ab aliquo imobili ꝑcedit: opꝫ q̄ in ipso organo

organo mot⁹ qꝺ eſt coꝛ: ſit aliqd qeſcēs inquātū eſt p̄n^m motus: ꝛ aliud qꝺ mouet̃ inquātuꝫ motus terminat̃ ad ip̄m. Et hec duo in ipſo. ſ. quieſcens ꝛ motū ſunt diuerſa rōne: lꝫ ſubiecto ꝛ magnitudine ſint abinuicē inſeparabilia. Et ꝙ opoꝛteat ibi eſſe p̄n^m motus ꝛ finis ꝛ per ꝯñs qeſcens ꝛ mobile: manifeſtū eſt ex h̄ ꝙ oīs mot⁹ aīalis cōponit̃ ex pulſu ꝛ tractu. In pulſu aūt id qꝺ eſt mouēs eſt tm̄ p̄n^m motus: q2 pellens elongat a ſe id qꝺ pellitur. Sed in tractu id qꝺ mouet eſt terminus motus: q2 trahēs ad ſe mouet id qꝺ trahit̃. Et ꝓpter hoc opꝫ ꝙ p̄mū organū motus localis in aīali ſit ꝛ vt p̄ncipium motus: ꝛ vt terminus. Et ideo opꝫ ꝙ in eo ſit aliquid manēs: ꝛ tm̄ ꝙ hinc incipiat motus: ſicut apparet in motu circulari. Nā coꝛpus qꝺ circulariter mouet̃ ꝓpter imobilitatē cētri ꝛ poloꝝ nō mutat totaliter locū: niſi foꝛte rōne: ſed ſm totū manet in eodē loco ſm ſubm: partes aūt variāt locū ſubiecto ꝛ nō rōne tm̄: ſic ēt eſt in omni motu coꝛdis. Nā coꝛ in eadē p̄te coꝛpoꝛis confixū manet: ſed mouet̃ ſm dilatationē ꝛ ꝯſtrictionem vt cauſet motū pulſus ꝛ tract⁹: ꝛ ſic quodāmō eſt mobile: ꝛ quodāmō qeſcēs.

¶ Omnino igit̃ vti diximꝰ: hoc ſuiipſiꝰ motiuum eſt aīal: quo eſt appetitiuū. At appetitiuū ſine imaginatione nō eſt. Oīs aūt imaginatio aut rōnis eſt particeps: aut eſt ſenſitiua. Atq3 huiꝰ ꝛ belue p̄ticeps ſūt.

T.c.56. ¶ Omnino quidem igitur ſicut predictum eſt inquantum appetitiuum animal: ſic ipſius motiuum eſt. Appetitiuum autem nō ſine phantaſia. Phantaſia aūt omnis rationalis aut ſenſibilis eſt. Hac quidem igit̃ ꝛ alia animalia participant.

Lectio. XVI.

Poſtq3 Phs determinauit de p̄nº motiuo ſm localē motū in cōmuni ꝛ ſm ſe: nunc determinat de ipſo per cōparationē ad diuerſa genera aīaliū. Et circa h̄ tria facit. Primo oſtēdit quid ſit cōmune oībus aīalibus participantibus motum. Secūdo quomō p̄ncipiū motiuū inueniat̃ in aīalibus imperfectis. ibi (Cōſiderandū aūt de imperfectis.) 3º oſtēdit quomō hoc p̄ncipiū motus ſit in animali perfectiſſimo qꝺ eſt homo: differenter ab alijs aīalibus. ibi (Senſibilis quidē.) Dicit ergo p̄mo: ꝙ omne aīal inquantū eſt appetitiuū: ſic eſt ſuiipſius motiuum. Nam appetitus eſt cauſa ꝓpꝛia motus. Sed appetitiuū nō eſt ſine phantaſia: que eſt vel rōnalis vel ſenſibilis. Senſibili aūt phantaſia: alia aīalia ab homine participant: nō aūt rōnali phantaſia. Conſiderandū aūt eſt ꝙ

tx.c.48. ſicut ſupꝛa dictum eſt: ſicut ſub intellectu phantaſiā cōprehendit: ita etiam phantaſiam vſq3 ad intellectū extendit: ſequens nominis rationem. Nam phantaſia apparitio quedam eſt: apparet aūt aliquid ꝛ ſm ſenſum ꝛ ſm rōnē. Phantaſia etiam habet ſuam opinionē in abſentia ſenſibiliū vt rō ꝛ intellect⁹. ¶ Deinde cum dicit.

¶ At eni ꝯſiderādū eſt ēt: qd nā ſit id qꝺ imperfecta aīalia motu ciet: qbꝰ ſenſus ieſt tātūmō tact⁹. Atq3 iueſtigādū eſt: ſi his ēt iſit imaginatio cupiditaſue: nec ne. Eteni doloꝛ atq3 voluptas his ieſſe videt̃. Qꝺ ſi hec inſunt: ꝛ cupiditatē neceſſe eſt eiſdē ineē. At quonā pacto his imaginatio ineſt. An aſſerēdū eſt vt videt̃ hec ꝛ in his ineſſe imaginationem inq3 atq3 cupiditatem. Uerum vt indeterminate mouentur: ſic ꝛ hec ipſis inſunt indefinite.

¶ Cōſiderandū aūt ꝛ de imperfectis quid mouens eſt: qbus tact⁹ ſolū ineſt ſenſus: vtrū contingat phantaſiā ineſſe his: aut nō. Aut ꝛ cōcupiſcentiā. Videt̃ eni letitia ꝛ triſtitia ineſſe. Si aūt hec: ꝛ ꝯcupiſcētiā neceſſe. Phantaſia aūt qūo vtiq3 inerit. Aut ſicut mouent̃ indeterminate: ꝛ hec iſunt qdē: indeterminate aūt iſunt.

¶ Oſtendit quid ſit principium motus in animalibꝰ imperfectis. Et dicunt̃ animalia imperfecta: quibꝰ ineſt ſolum ſenſus tactus. Et dicit ꝙ ꝯſiderandum eſt quid moueat ea: vtrum. ſ. in eis ſit phantaſia ꝛ cōcupiſcentia vel nō. Videt̃ aūt ꝙ in eis ſit ꝯcupiſcētia: q2 in eis videtur eſſe letitia ꝛ triſtitia. Retrahūt eni ſe cum ab aliquo nociuo tangunt̃: ꝛ aperiunt ſe: ꝛ extendunt in illud qꝺ eſt eis cōueniens: qꝺ nō fieret niſi in eis eſſet doloꝛ ꝛ delectatio. Si hec aūt ſunt in eis: neceſſariuꝫ eſt ꝙ in eis ſit cōcupiſcentia. Sed cū ꝯcupiſcētia ex ſenſu fiat delectationis: ſequit̃ ꝙ ꝯcupiſcētia nō ſit ſine phātaſia. Reſtat ergo querendū qūo in eis ſit phātaſia. Et rñdet ꝙ ſicut mouent̃: ita ineſt huiꝰ aīalibꝰ ꝛ phantaſia ꝛ ꝯcupiſcētia. Mouent̃ aūt nō determinate quaſi intēdentes aliqueꝫ determinatū locū in ſuo motu: ſicut accidit in aīalibus que mouent̃ motu ꝓceſſiuo que imaginant̃ aliquid diſtans. ꝛ illud concupiſcūt: ꝛ ad illud mouent̃. Sed huiꝰ aīalia iperfecta nō imaginant̃ aliqꝺ diſtās: q2 nihil imaginant̃ niſi ad p̄ſentiam ſenſibilis. Sed cū ledunt̃: imaginant̃ illud vt nociuū ꝛ retrahunt ſe: ꝛ cum delectant̃: extendunt ſe ſuper illud ꝛ applicant ſe illi. Et ſic in eis eſt phantaſia vel ꝯcupiſcētia indeterminata: inquātum imaginant̃ ꝛ ꝯcupiſcunt aliquid vt conueniens: nō aūt vt hoc aut illud: aut hic aut ibi: ſed habēt cōfuſam imaginationem ꝛ cōcupiſcentiam. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Imagiatio igit̃ ſenſitiua rōne ēt in expꝰtibꝰ vti diximus aīalibꝰ ineſt. At deliberatiua his ineſt tm̄ in qbꝰ rō ineſt. Nā vtrū hoc agat an hoc: rōnis iā opꝰ atq3 officiū eſt. Atq3 neceſſe eſt vno quodā metire: maius eni p̄ſequit̃. Quare pōt vnū ex pluribꝰ phantaſmatibꝰ facere. Et hec eſt cā ſane cur nō oīs imaginatio videt̃ opinionem habere: q2 eam que eſt ex rōcinatione nō habet. At hec illā nimirū hēt. Quapropter deliberatiuū appetitus nō hēt.

¶ Senſibilis quidē igitur phantaſia ſicut dcm̄ eſt: ꝛ in alijs animalibꝰ ineſt. deliberatiua autē rationalibus ineſt. Utrum enim aget hoc aut hoc: iam rationis eſt opus. Et neceſſe vno mēſurare. Maius enim imitatur. Quare poteſt vnum ex pluribus phantaſmatibus facere. Et cauſa hec eius ꝙ opinionem non putari habere. Quoniam eam que ex ſyllogiſmo non hēt. Hec autem illam. Propter qꝺ deliberatiuum non habet appetitus. T.c.57.

¶ Oſtēdit qūo p̄ncipiū motiuū ſit in hominibꝰ. Et circa hoc tria facit. Primo oſtendit qūo p̄ncipiuꝫ mouens eſt in hominibus ratio deliberans. Scđo qūo aliqñ deliberatio rōnis per appetitū vincit̃. ibi (Uincit aūt.) 3º oſtēdit que ratio ſit mouens. ibi (Scientificū aūt.) Dicit ḡ p̄mo ꝙ phātaſia ſenſibilis: vt ex dictis pꝫ eſt ēt in alijs animalibus: ſed illa que eſt per deliberationeꝫ eſt tm̄ in rationalibus: q2 cōſiderare vtrum hoc ſit agendum: aut hoc: qꝺ eſt deliberare: opus eſt rōnis. Et in tali ꝯſidera-

tione necesse est accipere aliquã vnã regulã vł finẽ vel aliquid huiꝰ ad qđ mensuretur quid sit magis agendum. Manifestum est.n.ꝙ bõ(imitaꝛ).i.desiderat id qđ est magis in bonitate:ꝛ id qđ est meliꝰ:melius aũt semp di iudicamꝰ aliq̃ mẽsura:ꝛ iđ opꝫ accipe aliq̃ mensurã in deliberãdo qđ magis sit agẽdũ.Et h̄ est mediũ ex quo rõ practica syllogiȝat qđ sit eligẽdũ.Unde mãifestũ est ꝙ rõ deliberãs põt ex pluribꝰ phãtasmatibꝰ vnũ facẽ.s. ex tribꝰ:quoꝝ vnũ ꝑeligiꝛ alteri:ꝛ 3ᵐ est q̃si mẽsura que ꝑelegit.Et hec est cã q̃re aĩalia nõ h̃nt opiones:ls̄ hẽant phãtasiã:q: nõ p̃nt vti syllõ:per quẽ vnũ ꝑeligãt alteri. Sed deliberatio rõnis hꝫ illã.s.opionem:al's nõ faceret ex pluribꝰ phãtasmatibꝰ vnũ.Et ide est ꝙ appetitꝰ inferioꝛ qui sequiꝛ phantasiã:nõ hẽt deliberationẽ:s; absq̧ deliberatione mouet ad ↄcupiscẽdũ:vel irascẽdũ:q:.s. sequiꝛ phantasiã sensibilẽ.¶ Deinde cum dicit.

¶ Uincit aũt interdũ appetitus mouetq̧ volũtatẽ: interdũ hec illũ:appetitus inq̧ appetitum vt spera sperã:cũ in ↄtinẽtia fit.Atq̧ semp ꝑ supioꝛ magis est ꝑnceps mouetq̧ nã:q̃ fit vt tres iaꝫ motꝰ efficiantꝛ.

¶ Uincit aũt ꝛ mouet aliq̃n deliberationẽ. Aliquãdo aũt mouet seipm̃:sicut spera appetitus appetitũ:cũ in ↄtinẽtia fuerit. Natura aũt semperque sursuꝫ principalioꝛ est:ꝛ mouet:vt tribus lationibus iam moueatur.

¶ Ostẽdit qũo deliberatio rõnis vincaꝛ ab appetitu iferioꝛi:ꝛ dicit ꝙ appetitꝰ iferioꝛ qui est sine deliberatione: vincit deliberationẽ:ꝛ remouet hoiem ab eo qđ delibe rauit.Aliq̃n ecõuerso appetitus mouet appetituꝫ.s.supe rioꝛ q est rõnis deliberãtis:eũ q est phantasie sensibilis: sicut in coꝛporibus celestibꝰ spera superioꝛ mouet infe rioꝛẽ:qđ accidit cũ aliqs ↄtinẽs fuerit.Cõtinentis.n.est per deliberationẽ rõnis vincẽ passiões.Et iste est nãlis oꝛdo:vt superioꝛ appetitꝰ moueat iferioꝛẽ:q: ẽt in coꝛpo ribꝰ celestibꝰ nãliter spera superioꝛ ꝑncipalioꝛ est:ꝛ mo uet iferioꝛẽ:ita ꝙ iferioꝛ mouetꝛ tribꝰ motibꝰ localibus. Sicut spera Saturni mouetꝛ ꝛ motu diurno qui est sup polos mundi:ꝛ motu 3ꝛio q est sup polos ȝodiaci:ꝛ ꝑter h̄ motu ꝑꝑꝛio.Et similr̃ appetitꝰ iferioꝛ etsi aliquid de motu ꝑꝑꝛio retineat:mouetꝛ tñ nãli oꝛdine motu appetitꝰ superioꝛis:ꝛ motu rõnis deliberãtis.Si aũt ecõuerso accidit ꝙ appetitꝰ supioꝛ trãsmoueaꝛ ab iferioꝛi:hoc est ꝑter oꝛdinẽ nãlẽ.Unde ꝛ h̄ facit peccatũ in moꝛibꝰ: sicut peccata sunt mõstra in nã.¶ Deinde cum dicit.

¶ Ea võ rõ cui scie tribuuntꝛ:nõ mouet:sed manet. Cuꝫ aũt extimationũ ac rõnũq̧ alia sit vniuĩis alia singularis.Alia nãq̧ dicit oẽ bonũ bonoꝛibus esse afficiẽdũ:hec võ dicit ꝛ me bonũ esse hec iã opinio mouet:nõ illa vniuĩis.Quin potius ambe mouẽt. At illa quiescens magis:hec autem non quiescẽs.

T.c.58. ¶ Scientificuꝫ aũt nõ mouet:sed manet. Quĩ aũt hec quidẽ vniuersalis existimatio ꝛ ratio: alia võ particularis.Hec quidem eniꝫ dicit ꝙ opoꝛtet talem tale agere:hec aũt ꝙ hoc quideꝫ est tale. ꝛ ego talis. Jam hec mouet opinio:nõ que vniuersalis. Aut vtraq̧:s; hec qdem quiescens magis.hec autem non.

¶ Ostẽdit que rõ sit mouẽs.Et pᵒ sciẽdũ est ꝙ rõ speculatiua quã appellat sciẽtificã nõ mouet:s; in qete est:q: nihil de imitãdo vel fugiẽdo dicit:vt supra ꝓcũ est. Ratio aũt practica quedã est vniuĩis ꝛ quedã particularis. Uniuĩis qdẽ:sicut que dicit ꝙ opꝫ talẽ tale agẽ.sicut filiũ honoꝛare parẽtes. Ratio aũt pticularis dicit ꝙ hoc qdẽ est tale:ꝛ ego talis:puta ꝙ ego filiꝰ:hunc honoꝛẽ debeo hũc exhibẽ parẽti.Hec aũt iã opinio mouet:nõ aũt illa que est vniuĩis.Aut si vtraq̧ mouet:sed illa que est vniuĩis mouet vt cã pᵃ ꝛ qescẽs:pticularis võ vt cã ꝑxima ꝛ quodãmõ motui applicata.Nã opationes ꝛ motꝰ in particularibꝰ sunt.vñ opꝫ ad h̄ ꝙ motꝰ sequaꝛ:ꝙ opinio vniuĩis ad particularia appliceꝛ.Et ꝑpter hoc etiaꝫ peccatũ in actionibꝰ accidit q̃n opinio in particulari operabili coꝛrũpiꝛ ꝑpter aliquã delectationẽ:vel ꝑpter aliquã aliã passionẽ:que tñ vniuĩem opinionẽ nõ coꝛrũpit.

¶ Necesse est igiꝛ oẽ qđ viuit aĩamq̧ hẽt nutriendi vim hẽre ab oꝛtu generationeue vsq̧ ad iteritũ coꝛruptionẽue suã. Necesse est.n.oẽ qđ est oꝛtuꝫ accretionẽ ꝛ statũ ꝛ decretionẽ hẽe:que qdẽ vt pꝫ sine nutritiõe fieri nequeunt. Necesse est igiꝛ vniuersis his que accrescũt atq̧ decrescũt iesse potẽtiã nutriẽdi.

¶ Uegetabilẽ qdẽ igiꝛ aĩam necesse hẽre omne qđcũq̧ viuit:ꝛ hẽt aĩam a generatiõe vsqꝫ ad coꝛruptionẽ. Necesse est.n.qđ generaꝛ augmẽtum habere ꝛ statum ꝛ decrementũ:hoc auteꝫ sine alimento esse impossibile. Necesse igiꝛ inesse vegetabilem potentiam in omnibus generabilibꝰ coꝛruptibilibus. T.c.59.

Lec. XVII.

Postq̧ ꝑhus determinauit de singulis ptibus aĩe:hic ostẽdit qũo adinuiceꝫ oꝛdinantꝛ.Et pᵒ ostẽdit ꝙ neccẽ est aĩe partẽ vegetabilẽ in oibꝰ viuẽtibꝰ iueniri.Scđo ostẽdit ꝙ sensitiua nõ est in oibus:sed in aliquibꝰ.ibi(Sensum aũt nõ necesse.)Dicit ḡ pᵒ ex his que supra de partibus aĩe determinata sunt ↄcludẽs ꝙ oẽ qđ viuit ꝛ per ↄñs quãcũq̧ partẽ aĩe h̃ns:necesse est ꝙ hẽat aĩam vegetabilẽ a ꝑncipio sue gñationis vsq̧ ad suã coꝛruptioneꝫ.Ex quo inuit h̄ eẽ in aĩalibꝰ que gñanꝛ ꝛ coꝛrũpuntꝛ itelligẽdũ. Hoc aũt ꝓbat sic:q: neccẽ est ꝙ oẽ viuẽs qđ generaꝛ habeat augmẽtũ ꝛ statũ ꝛ decremẽtũ:s; hec nõ p̃nt accidere sine alimẽto:q: tẽpoꝛe augmẽti opꝫ ꝙ plus de alimẽto ↄuertaꝛ q̃ sufficiat ad ↄseruationẽ ꝑexñtis magnitudinis:tẽpoꝛe aũt statꝰ eq̃liter:s; tẽpoꝛe diminutiõis minus.Cũ igiꝛ vti alimẽto ptineat ad ptẽ vegetabilẽ:neccẽ est ꝙ hec ps aĩe sit in oibꝰ viuẽtibꝰ que generanꝛ ꝛ coꝛrũpunꝛ.Et sic pꝫ oꝛdo istiꝰ partis aĩe ad alias ptes aĩe: q: oẽs alie ꝑsupponunt istam.¶ Deinde cum dicit.

¶ At nõ in oibꝰ viuentibꝰ necesse est sensum esse.Et eni neq̧ ea p̃sit tactuꝫ hẽre:quoꝝ coꝛpꝰ est simplex que nõ sine materia foꝛmarũ sunt susceptiua. Neq̧ fieri põt vt sine h̄ sẽsu aĩaliũ quicq̃ in rerũ sit rõne.

¶ Sensuꝫ aũt nõ necesse in oibꝰ viuẽtibus. Neq̧.n.quoꝝ simplex coꝛpus cõtingit habere tactũ. Neqꝫ sine hoc posse esse nulluꝫ aĩal. Neqꝫ quecũqꝫ nõ susceptiua specierũ sine materia. T.c.60.

¶ Ostẽdit qũo se hẽat ps sensitiua ad viuẽtia.Et pᵒ ostẽdit ꝙ nõ est in oibꝰ viuẽtibꝰ.Scđo ostẽdit in qbꝰ viuẽtibus sit ibi(Animal aũt necesse.)Dicit ḡ pᵒ ꝙ nõ est necessariũ ꝙ oĩa viuẽtia hẽant sensum:q: sensus tactꝰ sine quo nullus aliꝰ põt eẽ:ꝛ per ↄñs neqꝫ aliqđ aĩal:cuiꝰ rõ perficiꝛ ex h̄ ꝙ hꝫ sensum:esse nõ põt in aliquo coꝛpoꝛe simplici:q: oꝛganũ sensus tactus necesse est eẽ in quadã medietate

tex.c.46.

medietatē iter 9ria. vt supra ostēsum est: qd̄ nulli corpi simplici ꝯuenit: cū in corpib⁹ simplicib⁹ sint excellētie q̄litatū sensibiliū: puta in igne excellētia calidi: in aqua excellētia frigidi. Silr̄ ēt quecūq₃ nō sūt susceptiua spe cierꝫ sine mā: nō habēt sensuz. Nā sensus est susceptiu⁹ specierū sine materia: vt supra dictum est. Sunt autem quedā viuētia. s. plante: que sunt propinqua corporibus simplicibus ꝑpter earū terrestreitatē: ꝛ nō recipiūt species sensibiliū nisi per mālem imutationē: nō ergo oīa viuentia habent sensum. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Animal aūt necesse est sensuz habere: si nihil facit frustra nā. Nā vniuersa que nā ꝯficiunt̄ grā sūt alicuius: aut sunt casus eoꝝ que alicui⁹ cā fiūt. Si igit̄ corp⁹ qd̄ hēt vim gradiēdi nō hēret sensum: corrūperet̄ sane: ꝛ nō ad suū ꝑficisceret̄ ꝑueniretq₃ finē quē qdē op⁹ esse nāe ꝯstat. Quo nāq₃ pacto nutrietur. Immobilib⁹. n. adest nutrimentū eo in loco vbi sunt orta: quo nutriri possunt suapte natura.

¶ Animal aūt necesse sensum hēre: si nihil frustra facit natura. Propter aliquid eni oīa que sunt natura subsistunt: aut concidētia sunt eorum que sunt propter aliquid. Si igitur omne ꝓcessiuū corpus nō habet sensum: corrumpet̄ vtiq₃: ꝛ ad finem non vtiq₃ veniet qui est nature opus. Quomō eni aletur. Manentib⁹ qdez enim existit vnde nutriri nata sunt.

¶ Ostēdit q̄ oīa aīalia habēt sensum. Et circa h̄ duo facit. Primo ostēdit hoc de aīalib⁹ que mouent̄ motu ꝓcessiuo. Secūdo simpliciter de oīb⁹ aīalib⁹. ibi (At vō.) Circa p͂ᵐ duo facit. Primo ostēdit ꝓpositū. Secūdo excludit qddā per qd̄ posset sue rōni obuiari. ibi (Nō pōt aūt corp⁹.) Dicit ḡ pmo q̄ necesse est q̄ aīal sensum habeat. Ad qd̄ ꝓbandū ꝓponit pmo q̄ nā nihil facit frustra: q2 oīa que sunt in nā sunt ꝑpter aliud. i. ꝓueniunt ex necessitate ex his que ꝑpter aliquid sunt: sicut natura facit mēbra ꝑpter aliquas operatiōes. Sed ex hoc q̄ mēbra sunt talis dispositionis sequit̄ q̄ habeāt aliq̄ accidētia: sicut q̄ habeāt pilositates quasdam vel colores vel corruptiōes que nō sunt ꝑpter finē: sed magis ꝓueniunt ex necessitate materie. Sic igit̄ cū natura operet̄ ꝑpter aliqd: si res naturales nō possent ꝑuenire ad finē quē natura intēdit: essent frustra. Sed nā fecit corp⁹ ꝓcessiuū. i. aīalis qd̄ pōt moueri motu ꝓcessiuo: sic organicatū ꝛ dispositū ꝑpter motū: ꝛ vt per motū vlteri⁹ ꝓsequeret̄ alimētū per qd̄ ꝯseruaret̄ in eē. Hoc aūt nō posset esse si nō hēret sensum: q2 nō discerneret corruptibilia que possent ei obuiare: ꝛ sic corrumperet̄: ꝛ nō ꝑueniret ad finē quē nā itēdit: vt. s. ꝯseruet̄ alimēto: qd̄ ex motu acqrit̄. Quō enim alerent̄ nisi quererent alimentum per motuz. Nec est instantia de aīalibus imobilibus: q2 aīalibus manētibus. i. imobilibus existit adiunctum illud vnde nata sūt nutriri. vnde nō opz q̄ a remotis querant. Manifestū est igit̄ q̄ si corpora ꝓcessiua nō haberent sensum: nō possent ꝯseq finē ad quē nā ordinauit: ꝛ ita eēnt frustra: qd̄ est incōueniēs. ¶ Deinde cum dicit.

¶ Fieri aūt nequit vt corporꝫ quicq₃ mobile atq₃ ortum: aīam qdē hēat discernentēq₃ mentē: sensu aūt vacet. Cur eni nō habebit: Aut eniz aīe aut corpori idipm melius erit. At neutri videt̄ meli⁹ eē. Illa nāq₃ ob hoc nō intelliget magis. Illud aūt non ob id ipsum magis persistet. At vō neq₃ corp⁹ quicquā ingenitū aīatū sensum hēre necē est. Nullū igit̄ vti diximus nō imobile corpus hēt aīam absq₃ sensu.

¶ Non potest autem corpus habere quidē animam ꝛ intellectum discretiuum: sensum autē non habere: non mansiuum existens: generabile autem. At vō neq₃ ingenerabile. Quare enim non habebit. Aut eni anime melius: aut corpori. Nunc autem neutrum est. Hoc quidem non magis intelligit. Hoc autez nihil erit magis propter illud. Nullum ergo habet animal corpus non manens sine sensu. T.c.61.

¶ Excludit qddā per qd̄ posset obuiari p̄dicte rōni. Posset eni aliquis dicere q̄ corpus ꝓcessiuū pōt peruenire ad finē intentum a natura discernēdo corruptibilia per intellectū: etiam si nō haberet sensum. Sed excludit h̄ dicēs q̄ corpus nō existēs mansiuū sed ꝓcessiuū nō pōt habere aīam ꝛ intellectū discernentē nociua: ita q̄ non habeat sensum: neq₃ si sit generabile: neq₃ si sit igenerabile. Et de generabili qdē ostēsuz est. Nā viuētia gn̄abilia habētia intellectū sunt tm̄ hoīes. Intellectus aūt humanus indiget sensu: vt supra ostēsuz est. ¶ Sed qd̄ dicit: (q̄ neq₃ illud qd̄ est ingenerabile hēt itellectū sine sensu:) videt̄ esse falsum ſm opinionē Ari. Nā corpora celestia que ponit esse aīata: habēt de partib⁹ aīe intellectū. Nō habēt aūt sensuz cū sint corpora vniformia nō habentia distinctionē in organis que requirunt̄ ad sensum. ¶ Unde qdā sic exponūt vt ibi terminet̄ snīa: vbi dicit (generabile aūt.) vt sit sensus q̄ nullū corpus non manēs nō pōt habere intellectū sine sensu: dūmō sit generabile. ¶ Sed qd̄ subdit (At vō neq₃ igenerabile.) est pncipiū alterius sentētie: ac si dicat q̄ hoc qd̄ dictuz est de corpore generabili nō sic se hēt circa corp⁹ igenerabile: vt. s. non possit habere intellectum sine sensu. Et hoc est qd̄ subdit (Quare eni nō habebit.) Intelligendum est magis relatiue q̄ interrogatiue: vt sit sensus q̄ causa quare corpus ingenerabile. s. corpus celeste nō hēt sensum: l3 habeat intellectū est ista: q2 si haberet sensuz: aut hoc esset vt exinde esset aliquid melius aīe corporis aut vt exinde esset melius corpori celesti. Sed neutrum horū est: q2 aīa corporis celestis nō magis itelligeret per sensum q̄ sine sensu: itelligit eni per modū subarū separatarū ea que sunt ſm se itelligibilia. Neq₃ ēt corp⁹ celeste magis posset cōseruari in esse ꝑpter sensuz: q2 nō est possibile ipm corrumpi. vnde nō indiget sensu ad vitādum corrumpētia. ¶ Sed ad hunc sensum nō adaptat̄ ꝯclusio ꝑns. s. q̄ nullū corpus nō manens. i. nō imobile: hēt aīam sine sensu. Nisi forte dicat̄ q̄ hec ꝯclusio nō sequit̄ ex eo qd̄ imediate dictū est: sed ex eo qd̄ pmo fuit dcm̄. Quia igit̄ hec expositio extorta videt̄ dicēdum est q̄ per corpus ingenerabile nō intelligit corpus celeste: sed corpora quorūdam animaliū aereorū que ponebant platonici: nominantes ea demones: quos quidē Apulei⁹ platonicus sic diffinit. Demones sunt animalia corpore aerea: mente rationalia: animo passiua: tempore eterna. Et de huiꝰ animaliū corporibus vult Phus ostendere q̄ nō est possibile q̄ habeant intellectū sine sensu: sicut platonici posuerūt: vt interrogatiue legatur qd̄ dicitur: (Quare. n. nō hēbit). s. huiꝰ corp⁹ sensum: q̄si dicat. Nō est huius rōnē assignare. Si. n. nō h3: aut hoc est ꝑpter bonū aīe: aut ꝑpter bonū corporis. Sed neutrū hoꝝ: q2 sine sensu: neq₃ anima eius intelligit melius: neq₃ corp⁹.

magis conseruabit̃. Et ex hoc statim directe sequit̃ conclusio quã inducit q̲ nullũ corpus mobile habẽs aiam careat sensu. Apparet aũt hanc eẽ intẽtionẽ Aristo. ex h̃ q̲ imediate subiungit: q̲ impossibile est aliqđ corp⁹ simplex esse corpus animalis. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Atqui si sensuz hẽt: necesse est ip̃m vel simplex corpus vel mixtũ eẽ. Sed fieri nõ põt vt sit simplex: nõ eni habebit tactũ. At hunc sensuz inesse necesse est.

⁋ At vero si hẽt sensuz: necesse est corp⁹ esse: aut simplex: aut mixtũ. Impoẽ aũt est eẽ simplex. Tactũ.n. nõ hẽret. Est aũt necesse hũc hẽre.

⁋ Ostẽdit q̲ sensus sit simplr̃ necessarius oĩ aiali. Et circa hoc duo facit. Primo ostẽdit ꝓpositũ. Scđo inducit quãdã ↄ̃nẽ ex dictis. ibi. (Manifestũ igit̃ qm̃ necesse.) Circa p̃m duo facit. Primo ꝓponit qđ intẽdit. Scđo ꝓbat ꝓpositum. ibi (Hoc aũt ex his.) Proponit aũt duo: quoꝝ p̃m est q̲ si aliqđ corp⁹ h̃z sensum: necesse est q̲ vel sit simplex vel mixtũ. Et ipoẽ est q̲ sit simplex: q̃ si eẽt corp⁹ simplex nõ hẽet tactũ: quẽ qdẽ sensum necesse est oẽ aial hẽre: nõ solũ aialia ꝓcessiua: sed ẽt aialia imobilia: sicut ostẽdit supra. ⁋ Deinde cum dicit.

2°.d.c.27. ⁋ Qđ qdẽ ex hisce ꝑspicuũ euadere põt. Nã cũ aial oẽ corp⁹ sit aiatũ: corpusq̃ oẽ tãgibile sit; tãgibile aũt sit id qđ est sẽsibile tactu: necesse est ⁊ aialis corpus vim hẽat sentiẽdi tãgẽdo si debeat ip̃m aial cõseruari. Ceteri nanq̃ sensus per alia quedã externa sentiũt. Odorat⁹ inq̃ visus ac audit⁹. Tãgẽs aũt nisi sensum hẽat: nõ poterit alia qdẽ fugẽ: alia aũt capere. Qđ si ita sit fieri nõ põt: vt ip̃m aial ↄseruet̃.

T.c.63. ⁋ Hoc aũt ex his manifestũ. Quoniã enim aial corp⁹ animatũ est: corpus aũt omne tangibile: tãgibile aũt qđ sensibile tactu: necesse ⁊ aialis corpus tactiuum esse: si debet saluari aial. Alij eni sensus per altera sentiũt. vt olfatus: visus: auditus. Tactiuũ aũt nisi habeat sensum: non hec poterit. quidem fugere: illa autẽ accipere. Si vero hec: impossibile est saluari animal.

⁋ Probat ꝓpositũ. Et p̃° q̲ sensus tact⁹ sit in oĩb⁹ aialibus. 2° q̲ corp⁹ aialis nõ possit eẽ corp⁹ simplex. ibi (Or aũt poẽ.) Circa p̃mum duo facit. Primo ostẽdit q̲ necesse est ineẽ oĩb⁹ aialib⁹ sensum tact⁹. 2° q̲ alij sensus a sensu tact⁹ nõ insunt oĩb⁹. ibi (Alij aũt ꝓpter bonũ ⁊c.) Circa p̃m duo facit. Primo ostẽdit q̲ necesse est tactũ inesse oĩb⁹ aialib⁹. Scđo oñdit idẽ de gustu. ibi (Propter qđ ⁊ gustus.) Dicit g̃ p̃° q̲ h̃. s. q̲ necesse sit tactũ inesse oĩb⁹ aialib⁹: necesse est ex his que nũc dicent̃. Aial.n. est corp⁹ aiatũ. Omne aũt corp⁹. s. gñabile ⁊ corruptibile est tãgibile: ⁊ dico tangibile qđ est sensibile tactu. Corpora aũt celestia que sunt ingñabilia ⁊ icorruptibilia nõ sũt tãgibilia. Nõ.n. sũt de nã elẽtoꝝ vt possint hẽe q̃litates elẽtares que sunt q̃litates tangibiles. Sed oĩa corpora corruptibilia necesse est hẽre q̃litates tãgibiles: cũ sint vel elẽta simplicia vel ex elẽtis cõposita. Et ex h̃ ↄcludit q̲ necesse est corp⁹ aialis hẽre sensum tact⁹ si debeat saluari corp⁹ aialis: q̃ cũ corp⁹ aialis sit tãgibile. i. hñs tãgibiles q̃litates: ⁊ similr̃ corpora que ip̃m tãgũt: imutari põt corp⁹ aialis ab his que ip̃m tãgũt nãli imutatione vsq̃ ad suã corruptionẽ. Aliter aũt est de alijs sẽsib⁹. que sentiũt per alia media ⁊ nõ tãgẽdo: sicut olfat⁹ visus ⁊ audit⁹. Uñ illa sensibilia cũ sint remota nõ tãgũt corpus aialis: nec p̃nt alterare ip̃m ad corruptionẽ: sicut tãgibilia. Et iđ nisi aial hẽet sensuz tact⁹ per quẽ discerneret ↄueniẽtia a corruptiuis: non posset hec fugẽ ⁊ illa accipere: ⁊ ita nõ posset saluari aial. Necessariũ est igit̃ ad salutẽ aialis q̲ hẽat sensum tact⁹. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ Quapropter ⁊ ipse gustus q̃si tact⁹ est qdã. Est.n. alimẽti sensus. At alimentũ: corp⁹ est qđ tactu ꝑcipit̃. Sonus aũt ⁊ color ⁊ odor nõ nutriũt: nec accretionẽ decretionẽue faciũt. Quare necesse est ipsum gustũ tactũ quẽdã esse: q̃ rei tangibilis ac nutritiue est sensus. Hi igit̃ sensus necessarij sunt aiali: atq̃ perspicuũ est fieri nõ posse vt sit aial absq̃ tactu.

⁋ Propter qđ ⁊ gustus est sicut tact⁹ quidaz: T.c.64 alimentũ aũt corp⁹ tãgi possibile. Sonus autẽ ⁊ color ⁊ odor nõ alũt: neq̃ faciunt augmentum: neq̃ decremẽtũ. Quare ⁊ gustũ necesse est tactũ eẽ quẽdã: q̃ tãgibilis ⁊ vegetatiui sensus est. Hi qdẽ igit̃ necessarij sunt aiali. Quo ⁊ manifestũ q̲ nõ poẽ sine tactu aial esse.

⁋ Ostẽdit idẽ de gustu. s. q̲ gustus est sicut tact⁹ qdã. Est eni gustus alimẽti quo. s. discernit̃ alimẽtũ vtrũ sit ↄueniẽs vel nõ. Alimẽtũ aũt est qđdã corpus tãgibile. Nutrit eni ex h̃ q̲ est calidũ humidũ frigidũ ⁊ siccũ. Ex eisdẽ eni nutrimur ex qb⁹ sum⁹. Sed sonus ⁊ color ⁊ odor nihil faciũt ad alimẽtũ: neq̃ ad augmentũ vel ad decremẽtũ. Sapor aũt ↄfert ad alimẽtũ inquãtũ est sequela cõplexiõis. Sic igit̃ p̃z q̲ gust⁹ est qdã tact⁹: q̃ est sensus alicui⁹ tãgibilis ⁊ vegetatiui. i. nutritiui. s. alimenti. Et sic p̃z q̲ hi sensus nec̃ij sũt aiali. Ex quo ẽt manifestũ est q̲ aial nõ põt esse sine tactu. ⁋ Deinde cum dicit.

⁋ At ceteri sensus boni sunt gr̃a ⁊ definito iã generi nõ cuiusuis aialiũ sine vllo discrimie: s̃z cuidã vt gradiẽti necesse est insint. Nã si ↄseruari debeat: nõ solũ tãgẽdo: s̃z eminus ẽt sentire ip̃m op̃z. Qđ qdẽ erit si per extremũ sentire mediũ possit h̃ pacto vt a sẽsibili qdẽ mediũ: ab h̃ aũt ip̃m patiat̃ ac moueat̃.

⁋ Alij aũt ꝓpter bonũ: ⁊ generi aialiũ iã nõ cuiuscũq̃: sed quibusdaz vt ꝓcessiuo necesse inesse. Si eni debet saluari: nõ solum oportet tactum sentire: sed ⁊ de longe. Hoc autem erit si T.c.65. per mediũ sensitiuum fuerit: eo q̲ illud quidẽ a sensibili patiat̃ ⁊ moueat̃: ip̃m aũt ab illo.

⁋ Ostẽdit q̲ alij sensus nõ insunt oĩb⁹ aialib⁹: sed qbusdã. Et circa hoc duo facit. Primo ostẽdit ꝓpositũ. Scđo manifestat qđdã qđ dixerat. ibi (Sicut.n. mouẽs.) Dicit g̃ p̃° q̲ alij sensus. s. visus auditus ⁊ olfatus cõueniũt aiali nõ ꝓpter necessitatẽ: s̃z ꝓpter bñ eẽ. S̃z nec̃iũz est eos ineẽ nõ cuilibet generi aialiũ: s̃z qbusdã. s. que mouent̃ motu ꝓcessiuo: q̃ si d̃z hõ aial saluari: nõ soluz d̃z sentire id qđ tãgit: sed d̃z sentire id qđ est a longe: q̃ ad aliqd remotũ mouet̃. Hoc aũt. s. q̲ sentiat aliqd a longe erit si habeat sensus qui sentiant per medium: eo q̲ medium patitur ⁊ mouetur a sensibili: sensus autem a medio. ⁋ Et hoc ostendit ↄsequẽter cum dicit.

⁋ Nã vt in motu ad locũ accõmodato fieri solet: cũ ꝑmulta efficit̃. Primũ nãq̃ mouẽs pellit sensuz pellẽdoq̃ facit vt illud pellat id qđ deinceps post illđ est collocatũ: sitq̃ h̃ pacto mot⁹ per mediũ. Atq̃ primũ

mũ qdē pellit ⁊ nõ pellit. Ultimũ aũt pellit nõ pellit. Mediũ v̄o pellit atq₃ pellit. Et iterdũ plura sũt media: iterdũ pauciora. Sic ⁊ in alteratiõe fieri solet h excepto dũtaxat id inq̃ q̄d alterat eodē in loco manere. Ueluti si q̄spiã in cerã tinxerit: vsq₃ ad id mota est vsqueq̄uo tinxerit. Lapis aũt nõ mouetur. At aq̃ ad distãtiã lõgã. Aer aũt ad lõgiorē mouetur atq₃ agit ⁊ patit: si maneat sitq₃ vnus ⁊ nõ diuisus. Quapropter ⁊ de reflexione meli⁹ est aerē a figura colorecq₃ pati: quousq₃ sit vn⁹. Est aũt vnus in ipso leni: q egredientē visionē frãgi atq₃ reflecti cēsere. Quocirca rursus hic mouet visuz pinde atq₃ signũ q̄d in cerã imprimit trãsmitteret vsq₃ ad fine.

¶ Sicut.n. mouēs s̄m locũ vsq₃ alicui pmutare facit: ⁊ depellens alterũ facit vt pellat: ⁊ est per mediũ mot⁹. Et primũ q̄dē mouens depellit ⁊ nõ depellit: vltimũ aũt solum depellit nõ pellēs: mediũ aũt vtraq₃: multa aũt media. Sic ⁊ in alteratiõe: p̄ter q̄ vnũ manēs in eodē loco alterat. Ut si in cerã tixerit aliq̄s vsq₃ ad id mota est vsquequo tixit. Lapis aũt nihil. Sed aq̃ vsquequo pcul. Aer aũt ad plimũ mouet: ⁊ facit ⁊ patit si maneat ⁊ vn⁹ sit. Unde ⁊ de repercussione est melius q̄ visum egredientē repercuti: aerē pati a figura ⁊ colore vsquequo q̄dē sit vnus. In leni aũt est vnus: ppter q̄d hic iterũ visum mouebit: sicut vtiq₃ si in cera sigillũ ingrederetur vsq₃ ad finem.

¶ Ondit per simile in motu locali. Uidem⁹.n. q̄ mouēs s̄m locũ facit pmutationē vsq₃ ad aliquē determinatuz locũ: q̄ q̄d p̄° depellit facit vt illud depulsuz iterũ depellat aliud: ⁊ sic p̄m depellēs mouet 3m per mediũ: ⁊ p̄m q̄dē mouēs depellit: sed nõ depellit. Ultimũ aũt vbi terminat mot⁹ depellit: sed nõ depellit. Mediũ aũt h₃ vtrũq₃. s. q̄d depellit ⁊ depellit: ⁊ ptingit multa media eē talia. Et sicut h est in motu locali: ita ptigit in alteratiõe: q̄ sit ibi p̄m mouens ⁊ vltimũ motũ: ⁊ mediũ q̄d sit mouēs ⁊ motũ. Sed in h tñ differt q̄ p̄m alterãs manet s̄m locũ dũ alterat: q̄d nõ ptigit dici de pellēte. Et ponit exēplũ: sicut si aliq̄s tãgat cerã liquefactã: vsq₃ ad illum terminũ mota est quousq₃ per actionē caloris actio tãgentis ptigit. S₃ lapis q̄ durus est: nõ est susceptiuus talis impressionis. In aq̃ aũt talis actio magis ptēdit pcul q̄ in cera. Sed adhuc aer qui est passibilior in maxime remotũ mouet: ⁊ facit ⁊ patit vt mediũ existēs: dũmodo maneat ⁊ sit vnus vt. s. nõ interrũpat per aliq̄d obstaculũ iterpositũ. Et iõ circa repercussionē sensus melius est dicere q̄ aer patiat a figura ⁊ colore quousq₃ pmanet vnus ptinu⁹: q̄d ptingit q̃n est lenis ⁊ nõ iterrupt⁹: q̄ q̄ radij egredientes a visu repcutiãt a visibili. vt platonici posuerũt. Et iõ aer sic motus a figura ⁊ colore mouebit visuz: iquãtũ visibile imutat totũ aerem vsq₃ ad visuz. Et esset simile de cera ⁊ sigillo si figura sigilli imprimeret in cerã vsq₃ ad vltimũ terminũ eius: sicut visibile imprimit speciem suam in aerem vsq₃ ad visum.

¶ At q̄ pspicuũ est fieri nõ posse corp⁹ aialis sit simplex: igneũ inq̃ aut aqueũ aut aereũ. Nã nullus ali⁹ sensus absq₃ tactu hēri põt. Corpus.n. aialis oĩs vt dem̃ est: vim hēt sentiēdi tãgēdo. Cetera aũt elnta p̄ter terrã istrumēta sēsus fieri pñt: atq₃ oē tale per aliud sentiēdo sensuz nimirũ efficit ⁊ per media. At tact⁹ in tãgēdo sensibilia sua cõsistit. Quapropter ⁊ h noie nũcupat: atq₃ tametsi cetera quoq₃ sensuz instrumēta tactu sentiũt: tñ per aliud mediũ sentiunt. At ipse tact⁹ per seipm̃ solus sentire videt. Quibus efficit vt nullũ taliũ elntoꝝ corpus sit aialis. At v̄o neq₃ terrẽ esse põt. Tactus.n. veluti mediocritas est oĩum tãgibiliũ ⁊ istrumētũ ipsi⁹ nõ mõ terre differētias est susceptiuũ. Sed ẽt calidi frigidiq₃ ceteroꝝ q₃ oĩum tãgibiliũ. Et iõ neq₃ ossib⁹ neq₃ pilis neq₃ talib⁹ ptib⁹ vllis oĩno sentim⁹: q̄ terrea sunt. Hinc ⁊ plante oĩum sensuũ sunt (vt p₃) expertes: q̄ ⁊ ipse terree sũt. At absq₃ tactu fieri nõ põt vt alius q̄sq₃ sit sensus. Huius aũt instrumentũ sensus neq₃ terra est neq₃ ceteroꝝ vllius elementoꝝ.

¶ Quod aũt ipossibile sit simplex eē aialis corp⁹ manifestũ est: dico aũt puta igneũ aut aereuz. Sine q̄dē.n. tactu: neq₃ vnũ ptigit aialiũ sensuz hr̃e. Corp⁹.n. tactiuũ aiatuz oē: sicut dem̃ est. Alia aũt p̄ter terrã: sensitiua q̄dē vtiq₃ fiēt: oĩa autē eo q̄ per alterũ sentire faciũt sensuz ⁊ per mediũ. Tactus aũt est in tãgēdo ipsa: ppter q̄d ⁊ hēt hoc nomen. Et tñ alij sensus tactu sentiunt sed per altera. Hic aũt videt solus per seipsuz. Quare huiusmodi elementoꝝ nullũ vtiq₃ erit corp⁹ aialis. Neq₃ itaq₃ terrenũ. Omnium.n. tangibiliũ tactus est sicut medietas ⁊ susceptiuus sensus: nõ solum quecũq₃ differētie terre sunt: sed calidi ⁊ frigidi: ⁊ alioꝝ oĩum tãgi possibilium. Et propter hoc ossibus ⁊ capillis ⁊ huiusmodi partibus nõ sentimus: q̄ terree sunt. Et plante ẽt ob hoc: neq₃ vnuz hñt sensum: q̄ terree sunt: sine aũt tactu: neq₃ vnuz possibile est aliũ eē. Hic aũt sensus nõ est: neq₃ terre: neq₃ alius elementorum nullius. Lec. XVIII. T. c. 66.

Postq̃ p̄hus ostēdit q̄ tact⁹ de necẽitate iest oĩb⁹ aialib⁹ hic itēdit ondere q̄ ipossibile sit corp⁹ aialis eē simplex: puta q̄ sit igneũ vel aereũ: sicut platonici posuerũt quedã aialia eē aerea. Hoc aũt pbat: q̄ nullũ aliũ sensuz cõtingit eē sine tactu: op₃ eñ oē aial habere tactũ vt ostēsum est: ⁊ per pñs op₃ q̄ oē corp⁹ aiatũ. s. aia sensibili sit tale vt per ipm possit fieri sensus tact⁹. Oĩa aũt elnta p̄ter terrã pñt eē organa vel media alioꝝ sensuuz. s. aer ⁊ aq̃: eo q̄ aer ⁊ aq̃ faciũt sentire per alterũ. i. per mediũ. Sed tact⁹ nõ fit per mediũ: s₃ in tãgēdo ipsa sensibilia: ⁊ iõ sic noiat: q̄uis ⁊ alij sensus sētiãt quodãmõ in tãgēdo: nõ q̄dē imediate: s₃ per mediũ. Nã sensibile tãgit sensum per mediũ: sic ⁊ per mediũ imutat ipm. Solus aũt sensus tact⁹ i tãgēdo sensibile sentit per seipm: ⁊ nõ per aliq̄d mediũ. Ex q̃ mãifestũ est q̄ corp⁹ aialis debet eē tale vt per ip₃ possit fieri tact⁹: nõ aũt vt p ip₃ possit fieri visus ⁊ audit⁹: q̄ hi sensus fiũt p mediũ extrisecũ: Et q̄ corp⁹ aialis op₃ eē tale vt p ipm fiat sensus tact⁹: ipossibile est q̄ vllũ elntoꝝ sit corp⁹ aialis: neq₃ terra p quã 1°.t.c.17.

nō sūt aly sensus:neq3 alia elīta per que siūt aly sēsus.
Cui⁹ rō est:q2 illud per qđ fit tact⁹ opз eē mediū īter q̄/
litates tāgibiles ad ħ φ sit susceptiuū eaꝝ:vtpote in po
1°.4.c.lib tētia exñs ad eas:vt supra ostsuз ē.Et ħ est verū nō solū
respectu q̄litatū terre:sed ēt oium tāgibiliū q̄litatū.In
corporib⁹ aūt simplicib⁹ nō īuenit̄ mediū īter q̄litates
tāgibiles:sз īueniunt̄ ipse q̄litates ꝯm extremitatē ꝯrie
tatis.Et ide manifestū est φ per nullū corp⁹ simplex:nec
ꝑ aliqd corpib⁹ simplicib⁹ vicinū pōt fieri sensus tact⁹.
Et iō ossib⁹ ꝛ capillis ꝛ talib⁹ ꝑtib⁹ nō sentim⁹:q2 supabū
dat in eis qđ terre est:ꝛ nō reducunt̄ ad mediū put ta/
ct⁹ reqrit.Propter istā ēt rōnē plāte nullū hn̄t sensum:
q2 habēt multū de terrestri:ꝛ sine tactu nō est poſe esse
aliquē aliū sensuз:nec tactū fieri possibile per aliqđ sim/
plex elementū.Sic ḡ manifestū est φ nullū corpus sim/
plex pōt esse aiata aia sensibili.¶ Deinde cum dicit.

¶ Hec cū ita sint:pз aialia necīo mori:cū ħ solo sen
su tact⁹ ꝑuant̄.Neq3.n.fieri pōt vt hūc sēsuз nō aial
hēat.Neq3 si aial ē:aliū sensuз ꝑter hūc hr̄e necē ē.
Et ꝑpterea fit vt cetera qdē sensibilia nō corrūpāt
suis exuꝑationib⁹ aial:color inq3 son⁹ ꝛ odor:ħ ipa
tm̄ sensuū istrumēta.Nisi ꝑ accñs vt si siml' cū sono
pulsio actusq3 fiat:ꝛ si a reb⁹ q̄ vident̄:atq3 ab olē/
tib⁹ alia moueant̄ que tactu corrūpūt.Sapor ēt ħ sa
ne corrūpit q̄ sil' accidit ipm̄ tāgibile eē.Exuꝑatio/
nes aūt tāgibiliū vt calidoꝝ frigidoꝝ ꝛ hui⁹ ipm̄ i/
terficiūt atq3 īterminant aial.Exuꝑatio.n.sensibilis
cuiussuis sensus destruit instrumentū atq3 deuastat.
Quare ꝛ tāgibile exuperās:ipm̄ destruit tactū.At
ħ sēsu definitū est aial.Sine nāq3 tactu fieri nō pos
se vt sit aial demōstrauim⁹.Quāobrē exuperatiōes
eoꝝ que tactu ꝑcipiunt̄:nō solū instrumētuз ipsius:
verū etiā aial ipsum interimūt atq3 corrumpunt:q2
necesse est animal hunc solū habere.

¶ Manifestū igit̄ qm̄ necē ħ solo priuata sensu
aialia mori.Neq3.n.hunc poſe est hr̄e nō aial
exñs:neq3 cū sit aial:aliū necē est hr̄e ꝑter hūc.
T.c.67. ¶ Et ꝑꝑ ħ qdē alia sensibilia excellētijs nō cor
rūpūt aial:vt color ꝛ odor ꝛ sonus:ħ solū sen
sus:nisi ꝯm accidēs:puta si siml' cū sono depul
sio fiat ꝛ ictus:ꝛ a visis ꝛ odore alia mouētur
que tactu corrūpūt:ꝛ humor aūt ꝯm φ accidit
simul tactiuū eē sic corrūpit.Tāgibiliū aūt ex/
cellētia vt calidoꝝ ꝛ frigidoꝝ ꝛ duroꝝ corrūpit
aial.Ois qdē.n.sensibilis supfluitas corrūpit
sensum.Quare ꝛ qđ tangi pōt tactū.Hoc autē
T.c.68. tactu determinatū est viuere.¶ Sine eni tactu
monstratū est φ ipossibile est aial eē.Unde tā/
gibiliū excellentia nō solū corrumpūt sensum:
sed animal:q2 necesse solum habere hunc.

¶ Cōcludit ex ꝑdictis habitudinē sensuū ad aialia.Et ꝑ°
quātū ad tactū.Scđo quātuз ad alios sensus.ibi(Alios
aūt sensus.)Dicit ḡ ꝑ° φ cū necē sit oē aial hr̄e tactū:vt
ostēsum est:manifestū est φ solū per ꝑuationē hui⁹ sen/
sus.s.tact⁹ necē est aialia mori.Dic.n.sensus ꝯuertit̄ cū
aiali:nec aliqd pōt ipm̄ hr̄e nisi sit aial:nec aliqd pōt eē
aial nisi hēat hūc sensuз.Et ide vlteri⁹ ꝯcludit φ sensibi
lia alioꝝ sensuū si sint excellētia:corrūpūt qdē singulos
sensus:puta nimis fulgida corrūpūt visum:ꝛ fortes soni
corrūpūt auditū:q2 tñ corruptis his sensib⁹ pōt aial re/
manere:hoꝝ excellētie nō corrūpūt aial:nisi per accñs:
īquātū.s.accidit aial pati simul ab aliqb⁹ tāgibilib⁹ cor/
rūpentib⁹:puta si simul cū sono fiat depulsio ꝛ ictus:vt
accidit in tonitruo:ex quo īterdū aialia moriunt̄.Et si/
milr ab his que vident̄ aliq̄ moriunt̄:nō īquātū sūt vi/
sa:sз īquātū aerē īficiūt:vt dī de qbusdā venenosis.Et si
militer ītelligēdū est de odoribus:ꝯm φ cū malis odori
bus īterdū adiungit̄ corruptio aeris.Et ita ēt de sapore
est φ pōt corrūpere aial nō īquātū sapor est:sз īquātū sa
pori adiūgit̄ aliq̄ q̄litas tāgibilis:puta φ talis sapor ꝯse
quit̄ calorē excedētē vel frigus.Sed excellētie q̄litatū
tāgibiliū corrūpūt aial per se ꝛ nō per accñs:q2 ois excel
lētia sensibilis corrūpit sēsuз.Un̄ ꝛ qđ tāgi pōt.i.tāgibi
le si fuerit excellēs corrūpit tactū.Scđm aūt hūc sensuз
determinat̄ vita aialis:tandiu.n.durat aial q̄diu durat
sensus tact⁹ in eo.Ostēsum est.n.φ īpoſe est eē aial sine
tactu.vn̄ manifestū est φ excellētie tāgibiliū:nō solum
corrūpūt sensuз tact⁹:sз ēt corrūpūt aial īquātū hunc so
lū sensum necesse est inesse aiali.¶ Deinde cum dicit.

¶ Ceteros aūt sensus aial hēt:nō vt sit:sed vt bn̄ sit
vt antea dixim⁹.Uisuз.n.hēt vt videat.Qm̄ ꝛ in ae
re ꝛ in aq̄ ꝛ oīno in ꝑspicuo degit.Gustuз aūt ob id
qđ voluptate afficit̄ aut dolore:vt in alimēto ea sē/
tiat ꝛ cupiat ac moueat̄.Et auditū vt aliqd significe
tur.Liguā ꝑterea:vt ipз aliqd aly ꝑ ipaз significet.

¶ Alios aūt sensus hēt aial:sicut dcm̄ est nō ꝑ/
pter esse:sed ꝑpter bene:vt visum:q2 in aere ꝛ
aqua vt videat:oīno aūt qm̄ in diaphano.Gu
stū aūt hз ꝑpter delectabile ꝛ triste:vt sentiat
qđ in alimento ꝛ cōcupiscat ꝛ moueat̄.Audi/
tum aūt vt significet̄ aliquid ipsi.Linguā aūt
habet quatenus significet aliquid alteri.

Finis Textus tertij libri de Aia Arist.

¶ Ondit q̄liter se hēant aly sēsus ad aial:ꝛ dicit φ alios
sensus hз aial:nō ꝑꝑ necītatē sui esse:q2 sine eis pōt eē ꝛ
viuere:sз ꝑꝑ bn̄ eē:sicut visuз hз:q2 viuit in aere ꝛ in aq̄
vt videat per aerē ꝛ aquā:ea que ꝑcul sūt.Et nō solū ꝑ
aerē ꝛ aquā:sз ēt per qđcūq3 diaphanū:q2 ēt ꝑ corpa ce/
lestia videm⁹.Gustū aūt hз aial ꝑꝑ delectationē ꝛ tristi
tiā que ē ī cibo:vt sētiat delectationē ī alimēto:ꝛ sic ꝯcu/
piscat ipз:ꝛ moueat̄ ad querēdū ipm̄.¶ Sз notādū est
φ supra posuit gustū necīuз aialib⁹ īquātū est tact⁹ qdā
alimēti:hic aūt nūerat ipm̄ īter sēsus nō necīos:īquātū
est discretiu⁹ sapoꝝ q faciūt alimētū delectabile vel tri
ste vt accipiat̄ facili⁹ vel refutet̄.Et qđ dī de gustu.itel/
ligendū est de odoratu:q2 per odoratū attrahunt̄ aialia
ad alimētū a remotis:lз ēt in hoibus sit alia spēs ꝛ alia
vtilitas odorat⁹:vt in libro de sensu ꝛ sensato dī.Audit⁹
aūt est in aiali ad ħ qđ ei aliqd significet̄.Est.n.necīuз
φ ꝯceptiōes vni⁹ aialis alteri significent̄ ꝯз φ vnū aial
iuuat̄ ex altero:vt pз maxie in gregabilib⁹ aialib⁹:in q̄/
bus geniti educant̄ a gn̄antibus.Et iō opз ēt φ aial hēat
linguā per quā sonādo significet suas affectiones alteri.
¶ Et hec dicta de anima ad presens sufficiant.

¶ Expliciūt Diui Thome Aquinatis almi ordinis ꝑdi/
catoꝝ:in tres libros de aia Aristotelis ꝑclarissima com/
mētaria sūma cura ꝛ diligentia emēdata per.v.p.frem
Bartholomeū spineū seu de spina pisanū ordinis ꝑdica
toꝝ.Uite regularis.

¶ Incipit

¶ Incipit breuis Recollecta sup tres libros de Aia Aristotelis excellentissimi viri fratris Dñici de Flandria diui ordinis Predicatoꝝ. omniū scientiarū: presertim sacre theologie acutissimi professoris.

¶ In hoc prohemio comprehenduntur due lectiones libri primi ⁊ cōmenti sancti Thome.

Bonoꝛuz honorabilium.) Iste liber diuidit in pƀemiū ⁊ tractatū. Tractat' ibi (Principiū aūt qōnis.) Prohemiuz diuidit in tres ptes. Nā p̄ reddit auditorē docilē. Scdo beniuolū. Tertio attētū: docilē reddit p̄mittēdo ordinē ⁊ distinctionez tractat': beniuolū ostēdēdo vtilitatē scie: attētū ondēdo difficultatē. ¶ Pro q̄ notādū est ꝙ sex ɔ̄nes sunt in h pƀemio: q̄rū p̄ma est: ꝙ ista scia est melior ⁊ honorabilior ceteris partib' pƀie nālis. Que pbat vnica rōne sic. Illa scia dī eē nobilior: q2 vel est de nobilioꝛib': vel q2 est de certiorib' ceteris ptib' pƀie nālis. g̃ ⁊c̃. Maior pbat. p̄' ꝙ est de nobilioꝛib': q2 ista scia ɔ̄siderat de aia rōnali que est nobilior ceteris formis nālib'. Scdo ꝙ est de certiorib': q2 qlibet experit hīc in se aiam. g̃ ⁊c̃. ¶ Ex hac ɔ̄ne inferunt q̄tuor correlaria: quoꝝ p̄m est (vt ifert pħus in textu:) videlʒ ꝙ rōnabilr scia de aia est p̄or. Cui' rō est: q2 nobiliora sunt p̄ora: sʒ per ɔ̄nē p̄cedētē scia ista est nobilior ceteris ptib' pƀie nālis. g̃ ⁊c̃. ¶ Elicit 2° ꝙ aliq̄ scia dī eē nobilior alia pp̄ter duo: videlʒ pp nobilitatez subiecti: siue rei ɔ̄siderate: ⁊ pp certitudinē ɔ̄sideratoꝝ. ¶ Elicit 3° ꝙ ois scia est de numero honoꝝ: cui' rō est: q2 bonū ⁊ pfectū idē sūt: sed scia quelibet est pfectio aie rōnalis. g̃ quelibet scia est de numero honoꝝ. ¶ Elicit 4° ꝙ ois scia speculatiua est de numero honoꝝ honorabiliū: cui' rō est: q2 bonū honestū est id qŏ appetit pp se: ⁊ nō pp aliqd: sʒ quelibet scia speculatiua appetit pp se: vt pʒ in pƀemio metaph. g̃ quelibet scia speculatiua est de numero honoꝝ honorabiliū. Ex quo seqt ꝙ nulla scia practica est de numero honoꝝ honorabiliū: cū nō acquirat pp se tm̄: sed tñ bene est de numero honoꝝ laudabiliū. ¶ Pro cuius ampliori declaratiōe notādū est ꝙ bonū vtile ⁊ bonū laudabile ⁊ honestū: sic iter se differūt: q2 bonū vtile dī qŏ querit pp aliud tm̄: bonuz vo honestū est id qŏ querit pp se: sʒ bonū laudabile est id qŏ querit pp se ⁊ pp aliud. ¶ Cōtra p̄dictā ɔ̄nē p̄mo arguit sic ɔtra suppositū. De eo qŏ nō est: nō est scia: sʒ aia nō est: sed magis est id quo aliqd est. g̃ de aia nō est scia. ¶ P̄. Ois scia sequit suū obm: sicut effect' suā cām: sed aia p̄cedit sciam. g̃ de aia nō pōt eē scia tanq̄ȝ de subiecto saltē. ¶ P̄. Arguit ɔ̄ p̄m ɔ̄nē. Nā illa scia est honorabilior que est certior: sʒ metaphica est certior ista. g̃ nō est nobilior seu honorabilior ceteris sciētys. ¶ P̄. Arguit ɔ̄ correlariū. Scia libri pƀicoꝝ p̄cedit sciaȝ de aia. g̃ sequit ꝙ ista scia nō ē p̄or ceteris ptib' pƀie nālis. ¶ P̄. Arguit ɔ̄ pbationē maioris. Nā forma corpoꝝ celestiū est nobilior aia: cū virt' ei' ad plura se extēdat q̄ȝ aia rōnalis: g̃ sequit ꝙ aia nō est nobilior ceteris formis nālibus. ¶ Ad p̄m dōm ꝙ de eo qŏ nullo mō est: nō est scia saltē positiua: tñ de eo qŏ est in rerū nā: lʒ nō sit id qŏ p̄prie est: hñ est scia. Vñ lʒ aia nō sit id qŏ p̄prie est: est tñ id q̄ aliqd est. Sʒ hāc rñsionē nitit destruere Joānes de Jāduno tali rōne. Ens p̄prie dcm̄ diuidit in actū ⁊ potētiā: sʒ act' ⁊ forma idē sūt. g̃ forma est p̄prie ens: ⁊ per ɔ̄ñs aia (cū sit forma) erit p̄prie ens. Sed hec rō peccat per fallaciā equocationis. Nā aliqd pōt dici ens p̄prie duplr. Uno mō id qŏ nō est ens per accñs: ⁊ isto mō quelibet forma hñ est p̄pe ens. Alio mō pōt aliqd dici p̄pe ens. s. qŏ per se ⁊ p̄pe subsistit: ⁊ isto mō nulla forma est p̄prie ens: nisi forte aia rōnalis que per se subsistit subs̃stētia icōpleta: vt ifra patebit. ¶ Ad 2m dōm ꝙ aia rōnalis pōt duplr ɔ̄siderari. Uno mō ƒm suū eē: ⁊ isto mō p̄cedit oēm sciam: alio mō ƒm rōnē cōez ei': ƒm. s. ꝙ pōt diffiniri ⁊ cognosci: ⁊ ēt isto mō hñ p̄cedit sciam ordine cognitiōis: ⁊ vt obm p̄cedit habitū. ¶ Ad 3m dōm ꝙ ista scia nō est nobilior oib' alys sciētys: sʒ est nobilior oib' alys sciētys nālib'. ¶ Ad 4m dōm ꝙ istā sciam eē p̄orē pōt itelligi duplr: vel ordine pfectiōis: ⁊ sic est p̄or oib' ptib' scie nālis: vel ordine cognitionis: ⁊ sic solū est p̄or sciētys de aiatis: q2 cōmunior. ¶ Ad 5m dōm: ꝙ lʒ forma corpoꝝ celestiū sit nobilior extēsiue q̄ȝ aia rōnalis: tñ itēsiue aia rōnalis est nobilior ⁊ dignior. Cui' rō est: q2 aia rōnalis capax est maioris dignitatis q̄ȝ corpora celestia. g̃ ⁊c̃. ¶ Circa p̄cedētia adhuc dubitat vtrū scia de aia sit vna numero. Et arguit ꝙ nō duabus rōnibus. Joā. de Jāduno. Nā diuersaꝝ ɔ̄nū numero distinctarū nō pōt eē vn' habit' numero. vt pʒ de se. Sʒ in libris de aia sūt diuerse ɔ̄nes numero distīcte. g̃ in eis nō est vna scia numero. ¶ P̄. Ex diuersis phātasmatib' nō pōt fieri vna ipressio numero: sicut ex diuersis coloꝛib' nō pōt fieri vna coloratio in numero: sʒ eoꝝ que tradunt in scia de aia sūt diuersa phātasmata. g̃ idē qŏ p̄us. ¶ Ad istud dubiū pp rōnes p̄dictas: p̄dict' doctor ɔcludit esse dōm ꝙ hec scia nō est vna numero. Sʒ p̄dicte rōnes nil ɔcludūt. Nā duplex pōt eē distīctio ɔ̄nū. Quedā est distīctio mālis: a q̄ distīctiōe nō cātur distīctio scie. Alia est distinctio formalis: ⁊ illa est duplex. Quedam est ƒm formas nāles. Alia est ƒm diuersas rōnes cognoscibilitatis: a q̄ q̄dē distīctiōe cātur distinctio scie. Lʒ g̃ in libris de aia sint diuerse ɔ̄nes distīcte nūero: p̄° ⁊ 2° modis: ɔueniunt tñ in vna rōne cog̃scibilitatis: vñ de eis pōt eē vna scia numero. ¶ Ad 2m dōm ꝙ nō est silitudo de phātasmatib' ad itellectū: ⁊ de coloꝛib' per respectū ad visuȝ quātū ad ipressionē: q2 phātasmata nō sūt obm itellect': sic colores sūt obm visus. Vñ lʒ ex diuersis coloꝛib' sint diuerse ipressiōes: tñ ex diuersis phātasmatib' pōt eē vna scia numero. ¶ Scdo dubitat vtrū ista scia sit vna vnitate specifica: ⁊ arguit ꝙ nō duab' rōnib' eiusdē. Nā diuersaꝝ ɔ̄nū spē distīctarū nō pōt eē vn' habit' specific': cū distīctio specifica obiectoꝝ causet distīctionē specificā habituū: sʒ in hac scia sūt diuerse ɔ̄nes spē distīcte. g̃ ⁊c̃. ¶ P̄. Scia idē est ꝙ spēs itelligibilis: sʒ oiuȝ ɔ̄sideratoꝝ in hac scia nō est vna spēs itelligibilis. g̃ eoꝝ nō est vna scia specifica. ¶ Dicēdū ꝙ ista scia est vna vnitate specifica: cui' rō est: q2 oiuȝ illoꝝ que ɔueniūt in vna rōne formali cognoscibilitatis: est vna scia vnitate specifica. Sed oia que ɔ̄siderant in hac scia ɔueniūt in vna rōne formali ɔ̄sideratiōis. g̃ ⁊c̃. ¶ Ad p̄m dōm: sicut dictū est ad p̄m p̄cedētis dubii. ¶ Ad 2m dōm negādo maiorē: q2 spēs itelligibilis differt realr ab ipsa scia: sicut cā ab effectu. ¶ Dubitat 3° vtruȝ hec scia sit vna tm̄ vnitate generica: ⁊ arguit ꝙ sic rōne predicti opinatoris: q2 illa scia est tm̄ vna vnitate generica: cui' obm est tm̄ vnum vnitate generis: sʒ obm huius scie. s. aia est vnū vnitate generica vel analogica. g̃ ⁊c̃. ¶ Dicēdū ꝙ lʒ obm huius

sciētie sit vnū vnitate analogica loquēdo de vnitate nā-
li:est tamē vnū vnitate specifica loquēdo de vnitate co-
gnoscibilitatis.vñ nō opꝫ ꝙ illa scia sit solū vna vnitate
generica.Uel dōm ꝙ vnitas analogie obiecti sufficit ad
vnitatē specificā scie.¶ Dubitaꝛ 4° vtrū corpꝰ aiatuꝫ
sit subm huiꝰ scie:arguit ꝙ sic:qꝛ illud est subm de cuiꝰ
rōne formali oīa ꝯsideranꝛ:sed quecūqꝫ consideranꝛ in
hac scia ꝯsideranꝛ vt corpꝰ aiatum:vel vt reducibile ad
ipm.ġ ⁊c̄.¶ Dicēdū ꝙ aīa est subm huiꝰ scie:⁊ nō corpꝰ
aiatū.Cuiꝰ rō est:qꝛ illud est cuiꝰ subm pn° ptes ⁊ passio
nes querimꝰ per Phm 4° metaph.Sed in hac scia que
rimus partes pn° ⁊ passiones ⁊ operatiōes ipsiꝰ aie.ġ ⁊c̄.
¶ Ad rōnē dubij dī negādo ꝯsequētiā:qꝛ nō ꝯsideranꝛ
in hac scia partes ⁊ passiones corporis aiati īquātū huiꝰ
sed īquātū fluūt ab ipsa aīa.¶ Scḋa ꝯ̄ est ista.Ista scia
est vtilis ad oēs alias partes phie:⁊ probaꝛ.Illa scia est
vtilis ad ceteras sciētias sine qua ille scie nō pñt adipi-
sci:sed sine hac scia nulla alia partiū phie nālis ꝑfertim
pōt adipisci.ġ ⁊c̄.Probatio mioris:qꝛ ois pars phie vel
est nālis vel moralis.vel mathematica vel metaphica:
vel rōnalis:sed sine aīa ⁊ potētijs eiꝰ nō pōt haberi scia
moralis:cū ṽtutes de qbꝰ ꝯsiderat sint subiectiue in po-
tentijs aie.Silr nec mathematica:nec metaphica pōt
adipisci sine itellectu possibili qui est pars aie:nec etiaꝫ
scia nālis:cū aīa sit pnᵐ aiatoꝝ:de qbꝰ maior pars phie
nālis ꝯsiderat.ġ ⁊c̄.¶ Cōtra hāc ꝯ̄nē arguiꝛ sic.Bonuꝫ
vtile ⁊ honestū adinuiceꝫ distinguunꝛ.Sed ista scia est
de numero bonoꝝ honorabiliū:vt per pmā ꝯ̄nē pꝫ:sequi
tur ġ ꝙ ipsa nō est bonuꝫ vtile.¶ P̄.Ista queriꝛ gratia
suiipsiꝰ:cū sit scia speculatiua.ġ nō est vtilis.pꝫ sequela:
qꝛ vtile dī qḋ queriꝛ ꝓpter aliud ⁊ nō ꝓpter se:vt supra
ꝯcessum est.¶ P̄.Multi habēt cognitionē moraliū:qui
tñ nō habēt sciam de aīa.ġ sine ista scia pōt hēri sciētia
moralis:⁊ per ꝯ̄ns nō erit vtilis ad acqsitionē scie mora
lis.¶ Ad pᵐ dōm ꝙ bonū vtile ⁊ bonū honestū nō disti
guunꝛ semꝑ ſm rem:sed ſm rōnē.Unde vnū ⁊ idē pōt
dici bonū honestū ⁊ vtile diuersis rōnibꝰ.¶ Et per hoc
pꝫ solutio ad 2ᵐ.¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ lꝫ aliq hēant cognitio
nem iperfectā ⁊ ꝯfusam moraliū:tñ sine ista scia est ipos
sibile hēre eoꝝ cognitionē ꝑfectā ⁊ cōpletā.¶ Tertia ꝯ̄
Prius ꝯsiderādū est de aīa quātū ad eius substantiā ꝗ̄
quātū ad eiꝰ accñtia.Hec ꝯclusio ꝓbaꝛ tali rōne.Sub-
stātia ꝑcedit accidēs cognitiōe ⁊ diffinitiōe.vt patet 7°
metaph.ġ pꝰs ꝯsiderādū est de aīa quātū ad substātiaꝫ
eius:ꝗ̄ quātū ad accidētia eius.Ex hac ꝯ̄ne pꝫ ordo di-
cendoꝝ in hac scia.¶ Cōtra hanc ꝯ̄neꝫ arguiꝛ sic.Illud
qḋ facit ad cognitionē alteriꝰ pꝰs debet ꝯsiderari:sed ac
cidentia aie maximā partē ꝯferūt ad cognoscēdū qḋ qd
est eiꝰ:vt ifra ꝯcedit Phus.ġ sequiꝛ ꝙ pꝰs ꝯsiderandū
est de accidentibꝰ ipsiꝰ aie ꝗ̄ de substātia eius.¶ P̄.In
nata est nobis via ⁊c̄.Sed operationes ⁊ actꝰ ipsius aie
sunt notiores ipsa aīa:vt ēt ifra ꝯcedit Phus.ġ ideꝫ qḋ
pꝰs.¶ Ad pᵐ dōm ꝙ duplex est ordo cognitiōis:videlꝫ
ordo cognitionis determinate:⁊ ordo cognitionis ꝯfuse:
lꝫ ġ operationes ⁊ actꝰ aie sint pora ⁊ notiora ordine co-
gnitionis ꝯfuse:tñ ipsa aīa est notior ēt quo ad nos ipsis
accidētibꝰ ordine cognitionis determinate.¶ Et per h
pꝫ solutio ad 2ᵐ.¶ Quarta ꝯ̄.Scientia libri de aīa est
de numero difficillimoꝝ.Hec ꝯclusio ꝓbaꝛ sic.Illa scia
est de numero difficillimorum:in qua mouenꝛ difficilli
me difficultates.ġ ⁊c̄.¶ Pro declaratione minoris ꝯsi
derandū est ꝙ ipsa aīa pōt duplr ꝯsiderari.Uno modo
quātū ad diffinitionē ⁊ eiꝰ quiditatē.Alio mō quātū ad
operationes ⁊ passiones.Si pmo mō.sic pōt duplr cōsi-
derari.Uno mō quātū ad modū diffiniēdi.sic de ea mo
ueꝛ vna questio que est talis.vtrū diffinitio debeat da-
ri cōponēdo vel diuidēdo vel demōstrādo.Alio modo
pōt ꝯsiderari aīa quātū ad ea que ad diffinitionē ꝑti-
nent:⁊ hoc tripliciter:vel quātū ad substātiā eiꝰ:vel quā
tum ad partes siue potētias eius:vel quātū ad ea que ca
dunt in diffinitione eius.Si primo mō.sic mouenꝛ octo
questiōes.Quarū pma est vtrū aīa sit substātia vel quā
titas.Secūda est si sit substātia:vtrū sit actꝰ vel poten-
tia.Tertia est.si sit actꝰ:vtrum sit substātia simplex vel
cōposita.Quarta:vtrū sit substātia ipartibilis vel parti
bilis.Quīta:vtꝝ sit vna aīa ſm spēm vel plures.Sexta
si sint plures:vtrū differāt genere vel nō.Septima:vtꝝ
diffinitio aie sit diffinitio spēi subalterne vel specialissi-
me.Octaua:vtꝝ sit vna quedaꝫ cōmunis diffinitio tñ:
vel cuiuslibet aie ꝓpria ⁊ specialis rō.Si 2° mō ꝯside-
reꝛ aīa quātū ad eiꝰ partes siue potētias:sic oriunꝛ tres
difficultates.Prima est vtrū vegetatiuū:sensitiuū:⁊ in-
tellectiuū sint diuerse aie vel partes potētiales eius aie.
Secūda si sint diuerse potētie:vtꝝ pꝰs opꝫ querere actꝰ
ꝗ̄ potētias.Tertia si pꝰs opꝫ querere actꝰ:vtrū opꝫ pꝰs
querere potētias ꝗ̄ actus ⁊ potētias.¶ Si aūt ꝯsidere-
tur aīa quātū ad ea que adiuuāt diffinitionē eius:sic de
ea moueꝛ vna dubitatio:vtrū accidētia que magnā par
tem ꝯferūt ad cognoscēdū qḋ qd est debeāt poni in dif-
finitione ipsius aie vel nō.Si aūt ꝯsidereꝛ quātū ad eiꝰ
passiones ⁊ operationes.Sic moueꝛ de ea vna difficul-
tas.Utrū oēs operatiōes aie ⁊ passiones eius sint ꝓprie
ipsi aie vel cōmunes toti ꝯiūcto.Uel alique ꝓprie ⁊ ali
que cōmunes.¶ Cōsiderādū est vlteriꝰ ꝙ platonici po
nebant aiam esse substātiā separatā ⁊ vniuersalem:vt de ea
esset scia:vt clarius ifra patebit.Quā opinionē excludit
Phus in lr̄a:dicēs ꝙ vniuse.i.separatū:aut nil est:aut po
sterius est singularibꝰ.Qualiter ēt hoc itelligaꝛ ifra pa-
tebit.¶ Cōtra ꝑdicta sic pmo arguiꝛ.Illud qḋ experi-
mur in nobis est certissimū:⁊ facillime cognitiōis.Sed
aiam experimur in nobis.ġ sequiꝛ ꝙ aīa nō est difficil-
lime:sed facillime cognitionis.¶ P̄.Illud qḋ est aie ꝑ-
sens per suā essentiam:facile cognosciꝛ ab ipsa.Sed aīa
est sibiipsi ꝑsens per suā eēntiā.ġ sequiꝛ ꝙ a seipsa facilr
cognosciꝛ.¶ P̄.Si aīa eēt difficillime cognitiōis:vel ġ
difficultas illa ꝑueniret ex pte rei cognite:vel ex pte rei
cognoscentis.Nō pᵐ:cū aīa sit imālis ⁊ in actu.Nec 2ᵐ:
cū aīa nō excedat facultatē sui ipsius.¶ Ad pᵐ dōm ꝙ
lꝫ id qḋ expimur in nobis sit facillime cognitionis quā
tum ad an est:vel qꝛ est.nō tñ quātū ad qd est.Et per h
pꝫ solutio ad 2ᵐ.¶ Sed tñ ad cognoscēdū qualiter aīa
seipsam cogⁱscat.quātū ad an est:⁊ qd est:notādū dilige
ter ſm doctorē sanctū in de veritate.q.10.ar.8.in.c.ꝙ de
aīa possumꝰ habere duplicē cognitionē:videlicet cogni-
tionē an est:⁊ cognitionē qd est.Si loquamur de cogni-
tione aie quātū ad an est:hoc est dupliciter vel loquēdo
de cognitione actuali:vel habituali.Si pmo mō:sic co-
gnoscit se per suas opationes.Si scḋo mō:sic aīa cogno
scit seipsam per suā eēntiā.Ex eo.n.ꝙ est sibi ꝑsens per
suā eēntiā:apta nata est exire in suū actuꝫ.Si ṽo loqua-
mur de cognitione aie quantū ad qd est.Hoc est duplr.
vel quātū ad apphensionē.Uel quātū ad iudiciū de re
apphensa.Si pmo mō:sic aīa cognoscit seipsaꝫ per simi
litudines.sicut ⁊ alias res.Si scḋo mō sic aīa cognoscit
seipsam intuendo inuiolabilē veritatē ſm ꝙ eius simi-
litudo est expssa in aīa nr̄a.¶ Ex qbꝰ eliciꝛ ꝙ aīa cogno
scit seipsam aliqñ per actꝰ suos:aliqñ per eēntiā suā:ali
quādo per spēs itelligibiles:aliqñ per intuitū pme veri
tatis.¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ difficultas ista ꝑuenit ex parte
ipsius aie:qꝛ nō cadit sub sensu(a quo scia nr̄a ortū hꝫ)

nisi per accidēs. ¶ Circa p̄cedētia dubitaṫ p̄mo. Utrū vniuersalia sint posteriora singularib⁹ (vt dič hic phs.) Et arguiṫ p̄⁹ ꝙ nō. Nā p̄n^m p̄us est p̄ncipiato. Sed vniuersalia sunt p̄ncipia singulariū (vt phus sepius ꝯcedit in metaphysica:) ḡ vniuersalia sūt p̄ora. ¶ P̄. Jd a quo nō cōuertit subsistēdi ꝯsequētia est p̄us: vt patet in p̄parātis: sed vniuersalia sunt huiꝰ respectu singulariuꝫ: ḡ ꝛč. ¶ Dicendū ꝙ vniuersale pōt dupl'r ꝯsiderari: s̄m ꝙ dicit sanctus doctor in lectione p̄ma. Uno mō s̄m ꝙ subiacet intētioni vniuersalitatis. Alio mō s̄m p̄priā eius nām. Si p̄mo mō sic vniuersale aut nil est: aut est posterius singularib⁹. (vt dicit phs.) Si s̄cdo mō sic est p̄us singularib⁹ saltē s̄m rōnē (vt voluerūt duo argumenta dubij.) ¶ Pro cui⁹ ampliori declaratione notandū est ꝙ multiplex est vniuersale: videlicet vniuersale logicū vniuersale physicuꝫ: vniuersale mathematicū: ꝛ vniuersale metaphysicū. Uniuersale logicū est posterius singularibus: ꝛ vocaṫ vniuersale post rem. Sed vniuersale physicum ꝛ mathematicū est p̄us singularib⁹: ꝛ vocaṫ vniuersale in re. Sed differēter: q2 vniuersale physicū est in re in mā sensibili: sed vniuersale mathematicuꝫ est in re. i. in materia itelligibili. Unde materia sensibilis est substantia subiecta qualitatib⁹ actiuis ꝛ passiuis. Materia intelligibilis est substantia quāta sine huiꝰ qualitatib⁹. Similiter vniuersale metaphysicū est p̄us singl'arib⁹: ꝛ diciṫ vniuersale ante rem: qđ est duplex: videlicet vniuersale ante reꝫ nā tm̄: ꝛ nā ꝛ tēpore simul. Uniuersale ante rem nā tātū: est vniuersale cōsideratū in suis p̄ncipys quiditatiuis. Sed vniuersale ante rem nā ꝛ tēpore simul est vniuersale ꝯsideratū s̄m ꝙ hēt esse in mente p̄me cause. ¶ Dubitaṫ s̄cdo vtrū accidētia magnā partem cōferant ad cognoscēdū qđ qd est. ¶ Et arguiṫ p̄rimo ꝙ nō: q2 eadē sunt p̄ncipia essendi ꝛ cognoscēdi: sed accidētia nō sunt p̄ncipia essendi quiditatis substātie: ḡ nō sunt p̄ncipia cognoscēdi ipsius substātie. ¶ P̄. Substantia est p̄ncipiū cognoscēdi accidētia: vt pꝫ 7° metaphysice. ḡ accidētia nō sunt p̄ncipiū ad cognoscēdū substantiā. pꝫ ꝯsequētia: q2 idē nō pōt eē p̄us ꝛ posterius respectu eiusdē. ¶ Dicēdū ꝙ accidentia ꝯferre ad cognoscēdū qđ qd est ipsius substātie pōt itelligi dupl'r. vel a p̄ori ꝛ s̄m nānt: vel a posteriori ꝛ quo ad nos. Si p̄mo mō: sic accidētia nō ꝯferunt ad cognoscendus qđ qd est substātie. Sed magis ecōuerso (vt voluerūt argumēta dubij.) Si s̄cdo mō: sic accidētia ꝯferūt ad cognoscēduꝫ qđ qd est substātie (vt hic vult phus.) Et per hoc pꝫ solutio ad argumēta dubij. ¶ Dubitaṫ tertio vtrū sit aliq̄ operatio aīe sine corpore: ꝛ videṫ ꝙ nō: q2 si eēt aliq̄ operatio aīe sine corpore: maxime esset intelligere. Sed hoc nō: q2 dicere alam intelligere: est ac si diceret eā texere vel filare. ¶ Jtē z°. q2 itelligere nō est sine phantasmatib⁹: vt pꝫ in 3° huius: sed phantasmata nō sunt sine corpore: ḡ itelligere nō est sine corpore. ¶ Dicēdū ꝙ operatio aīe pōt dupl'r indigere corpore: (vt dicit hic doctor sanctus:) vel tanq̄ obiecto ꝛ instrumēto simul: sicut videre: audire ꝛ huiusmodi: vel tanq̄ obiecto tm̄. Omnes operationes aīe ꝯiuncte (q2 nō loquiṫ de separata) indigēt corpore aliquo illoꝝ modoꝝ: nō tm̄ indigēt eo oēs vtroq̄ mō: q2 operationes sensitiue aīe ꝛ vegetatiue indigēt eo vtroq̄ mō: operatione vō aīe itellectiue indigent eo altero mō tm̄: videlicet tanq̄ obiecto: ꝛ nō tanq̄ istrumēto organico. ¶ Et per h̄ pꝫ solutio ad argumēta dubij. ¶ Quinta ꝯ̄ que tāgiṫ ibi (Uidenṫ aūt ꝛ anime passiones ꝛč.) est ista: ꝙ quedā sunt passiones aīe: ꝛ quedā nō sunt aīe tm̄: sed totius cōiuncti: que p̄baṫ tali rōne phi. ¶ Omne id ad qđ operaṫ cōplexio corporis nō est aīe tm̄. sed ēt corporis: ꝛ per ꝯsequens ꝯiuncti. Sed ad passiones aīe operaṫ cōplexio corporis: q2 aliq̄ adueniente aliquo maximo vel arduo nō timēt nec tristanṫ. Aliqui vō pro minimo timēt ꝛ tristanṫ. Ergo quedaꝫ passiones aīe non sunt aīe tm̄: sed ēt corporis. ¶ Sexta ꝯ̄ que tangiṫ ibi (p̄pter hoc ꝛč.) est ista. Cōsideratio de aīa pertinet ad nāleꝫ phm̄. Que p̄baṫ tali rōne phi. Quia passiones icludūt in earū diffinitiōib⁹ ea quoꝝ sunt passiōes: sed passiones aīe nō sunt solū aīe: sed etiā corporis: vt pꝫ per p̄cedentē ꝯ̄nē: ḡ in earū diffinitionib⁹ poniṫ corpus. Sed omne corpus ꝛ mā pertinet ad ꝯsiderationē nālē: ḡ ꝛ ille passiones pertinēt ad ꝯsiderationē nālem. Et q2 ad eandē ꝯsiderationē pertinēt subm̄ ꝛ passiones eius. ḡ cū aīa sit subm̄ illarū passionū: vel saltē ꝯiūctū rōne aīe: sequiṫ ꝙ ꝯsideratio aīe pertinet ad phm̄ nālē. ¶ Cōtra hāc ꝯ̄nē arguiṫ sic. Ad eandē ꝯsiderationē p̄tinet totū ꝛ quelibet pars subiectiua: sꝫ aīa rōnalis que est pars subiectiua aīe nō p̄tinet ad phm̄ nālē: sed potius ad metaphysicū: ḡ nec aīa. Probatio minoris: q2 forme que pertinent ad ꝯsiderationē nālē sunt forme existentes in mā: sed aīa rōnalis cū sit pars per se subsistēs nō est forma existēs in mā: cū existere in alio distinguaṫ ꝯtra existere per se. ¶ P̄. Jd nō cadit sub ꝯsideratione nāli: cui nō cōpetit passio subiecti nālis: sed passio entis mobilis videlicet corruptibilitas nō cōpetit aīe rōnali: cū ipsa sit incorruptibilis. ḡ ꝛč. ¶ P̄. Ad eandē sciam pertinet ꝯsideratio subiecti ꝛ passionū: vt iam ꝯcessum est supra: sed alique actiones ꝛ passiones aīe pertinēt ad metaphysicū ꝛ ad moralē phiaꝫ. ḡ ꝛč. ¶ Ad p̄^m dōm ꝙ aīa rōnalis pōt ꝯsiderari dupl'r. Uno modo vt forma. Alio mō vt per se existēs ꝛ separabilis a corpore. Lꝫ ergo ipa aīa z° modo ꝯsiderata nō pertineat ad ꝯsiderationē nālē. Si tm̄ ꝯsideraṫ p̄mo mō sic subiacet cōsiderationi nāli. Ad p̄bationē minoris dicēdū ꝙ aīam rōnalē ꝯiunctā per se existere pōt intelligi dupliciter. Uno mō ꝙ per se existat existētia cōpleta. Alio mō ꝙ per se existat existētia incōpleta. Et hoc dupl'r: vel q2 existit per se: ita ꝙ nō existat in aliquo: vel ꝙ existat a se: ita ꝙ nō accipiat existētiam ab alio: lꝫ ḡ aīa rōnalis existat per se existētia icōpleta: tm̄ existit in alio: sicut forma in mā tanq̄ cōicans suū eē māe. ¶ Ad z^m dōm ꝙ lꝫ aīa rōnalis quātū ad eius eēntiā ꝛ quātū ad eius supremā portionē sit icorruptibilis: tm̄ quātū ad operatiōes ꝛ passiones sensitiuas eius ꝛ vegetatiuas est corruptibilis. ¶ Ad 3^m dōm ꝙ passiōes aīe diuersis rōnib⁹ ꝯsideranṫ a nāli ꝛ metaphysico. Ad nālem. n. p̄tinet s̄m ꝙ subiacet motui ꝛ trāsmutationi. Ad metaphysicū vō rōne entis. Ad moraleꝫ s̄m ꝙ sunt p̄n⁹ bene vel male viuēdi seu operādi. ¶ Ultima ꝯ̄. Diffinitio formarū nāliū similr̄ ꝛ passionū in qua nō poniṫ mā est insufficiēs. Hec ꝯclusio p̄baṫ tali rōne s̄m phm̄. Nā ois forma que hēt eē in mā determinata si in ei⁹ diffinitione nō ponaṫ mā: talis diffinitio erit insufficiens: sed quelibet forma nālis cū suis passionib⁹ hēt eē in mā determinata: ḡ ꝛč. Probatio maioris: q2 diffinitio sufficiēs exp̄mit rōnē diffiniti a p̄ᵃ potētia vsq̄ ad vltimū actū: sed forma habēs eē in mā determinata nō pōt perfecte explicari sine mā. ḡ ꝛč. ¶ Pro declaratione hui⁹ sciēdū s̄m doc. s. ꝛ phm̄ in p̄senti passu ꝙ duplex est diffinitio. Quedā est diffinitio que app̄hendit solū formā. alia est diffinitio nālis: ꝛ talis est duplex. quedā est imperfecta: que. s. app̄hēdit mām̄: ꝛ alia est p̄fecta que app̄hēdit materiā ꝛ formā simul. Prima di formalis tm̄. Scda mālis tm̄. Tertia mālis ꝛ formalis simul. Prima. n. di mediū demřationis. z° diciṫ ꝯclusio. 3° diciṫ tota demōstratio. Exēplū p̄me: Domus est coopérimētū p̄tegens nos

a frigore. Exēplū scōe: vt domus est coopimētū cōpositū ex lapidibꝰ ⁊ lignis. Exēplū tertie: vt domꝰ est operimentū cōpositū ex lignis ⁊ lapidibꝰ ꝓtegēs nos a frigore. ¶ Ex ꝑdictis elicit ꝙ diffinitio logica. de rebꝰ nālibꝰ est insufficiens. Simil'r ꝙ diffinitio que dat per māꝫ ⁊ formā dꝫ magis nālis ꝙ̄ illa que dat per māꝫ tm̄: cuiꝰ rō est: qꝛ forma est magis nā ꝙ̄ mā. vt pꝫ 2° phyſicoꝝ. tractatu p° caplo 2°. ¶ Cōsiderādū est vlteriꝰ sm eosdē vbi supra ꝙ physicꝰ mathematicꝰ ⁊ metaphysicꝰ diuersimode ꝯsiderāt ea que ad rōnē aie ptinēt. Nā physicꝰ ꝯsiderat de sensibilibꝰ sm ꝙ sūt ꝯiuncta māe sensibili. Mathematicus vō sm ꝙ sunt abstracta a mā sensibili sm rōnē: ꝯiuncta tn̄ eis sm eē: ⁊ lꝫ suba quāta de qua cōsiderat mathematicꝰ sit sensibilis sm eē: nō tn̄ ꝯsiderat eā sm ꝙ huiꝰ. Metaphysicꝰ vō ꝯsiderat de ꝑdictis sm ꝙ sunt abstracta tā a mā sensibili ꝙ̄ a mā itelligibili. accipiēdo ly itelligibile. i. phātasiabile. i. sm ꝙ phs itellectū phātasiā noiat. ¶ Cōtra ꝑdictā ꝯnē arguit sic. Mā nō est pnm̄ cognoscēdi: cū sit in pura potētia: ḡ nō est pncipiū diffiniēdi: qꝛ pnª diffiniētia hn̄t notificare diffinitū. ¶ P̄. Partes diffiniētes sūt pores toto: sꝫ mā nō est por forma: vt pꝫ 7° meta. ḡ ⁊c̄. ¶ P̄. Partes diffiniētes debēt ꝑdicari de diffinito in eo qd̄ qd: vt pꝫ per phm̄ 2° meta. ⁊ 2° posterioꝝ: sꝫ mā nō pōt ꝑdicari de forma: cuꝫ hēat rōnē ptis ⁊ nō totiꝰ. ḡ ⁊c̄. ¶ P̄. Scdm̄ cōem phoꝝ sniam partes diffiniētes sūt forme: sꝫ mā nō est forma: ḡ mā nō pōt esse pars diffinitiōis. ¶ Ad pm̄ dōm ꝙ mā pōt tripliciter ꝯsiderari sm Britonē in hoc passu. Uno mō in se ⁊ absolute: sm. s. ꝙ est idifferēs ad oēs formas nāles gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū: ⁊ isto mō cum sit in pura potētia nō pōt eē pnm̄ diffiniēdi vt voluit argumētum. Alio mō pōt ꝯsiderari mā sm ꝙ subiacet q̄litatibꝰ sensibilibꝰ actu: ⁊ isto mō ēt nō pōt eē pars diffinitionis: qꝛ accidētia diffinitionē nō igrediunt nisi forsitan a posteriori circūlocutorie. Tertio mō pōt cōsiderari sm ordinē ad formā determinatā ad quā sequunt ipse q̄litates sensibiles: ⁊ isto mō mā est pnm̄ cognoscendi: ⁊ per ꝯn̄s diffiniēdi. ¶ Ad 2m̄ dōm ꝙ duplices sunt ptes rei sensibilis: nā quedā sunt partes formales ⁊ tales ꝑcedūt diffinitū. alie sunt māles. Et tales sunt duplices. Quedā sūt indiuiduales: ⁊ tales nō ꝑcedūt diffinitū. Alie sunt communes: ⁊ tales ꝑcedūt diffinitū: ordine saltē cognitiōis: sꝫ nō ordine nāe. ¶ Ad 3m̄ dōm ꝙ ptes diffinitiōis sunt in duplici differētia. nā quedā sunt que ponunt in obliq̄. quedā in recto. Ille eniꝫ que ponunt in recto: supponūt formā totius ⁊ ꝑdicant de diffinito in recto: alie vō partes supponunt ptē rei ⁊ ꝑdicant de diffinito in obliquo. Materia aūt nō ponit in diffinitiōe forme in recto: sed potius in obliquo. Unde rō nō sequit. ¶ Et per hoc pꝫ solutio ad vltimū qꝛ partes que ponunt in diffinitione in recto sunt forme: nō aūt ille que ponunt in obliquo.

¶ Explicit prohemium.

¶ Sequitur textus. (Principium aūt questionis est apponere que maxime videntur inesse ipsi ⁊c̄.)

¶ Primū caplm̄ pmi tractatus huius primi libri de aia cōprehēdit tertiā lectionē cōmenti sancti Thome.

Finito ꝓhemio. Incipit tractatꝰ: qui diuidit in tres ptes pncipales sm ꝙ tres sūt libri de aia. In pª pte Phs determinat de aia sm opinionē antiquorū. In 2ª sm opinionē ꝓpriā quātū ad rōnem cōeꝫ ipsiꝰ aie. Et h̄ in 2° libro qui icipit ibi (Que qdē a porib3.) In 3ª vō. s. in 3° libro determinat de ea quātū ad spālē rōnē itellectiue partis ibi (Qz aūt nō sit sensus aliꝰ pter qnque.) Prima pars diuidit in tres tractatꝰ. In p° tractatu Phs recitat opinionē antiquoꝝ de aia quātū ad totā substātiā ipsiꝰ aie. In 2° aūt ibi (Cōsiderādū aūt.) Reprobat opinionē eorūdē. In 3° ibi (Qm̄ aūt cognoscere.) Recitat duas dubitationes de ipsa aia remouēdo opiniones antiquoꝝ de aia quātū ad eius partes. Primus tractatus in quo recitat opiniones antiquoꝝ philosophoꝝ de aia quātū ad eiꝰ substantiā: ꝯtinet tria capitula. In p° capitulo opiniones illoꝝ philosophoꝝ recitat qui inuestigauerunt nām aie per viā motus. In 2° capitulo ibi (Quicunqꝫ aūt.) Recitat opiniones illoꝝ philosophorū qui inuestigauerūt nām aie ex parte cognitionis ⁊ sensus: ⁊ ex parte vtriusqꝫ. In 3° capitulo ibi (Differūt aūt.) Ponit differētiā opinionū philosophoꝝ qui locuti sunt de aia. ¶ Primū capitulū diuidit in duas partes. In pma parte ponit ꝯnē. In 2ª parte recitat quādā opinionē antiquoꝝ phoꝝ qui (vt dcm̄ est) inuestigauerunt nām aie ex parte motus. ¶ Conclusio talis est. Qz inuestigando nām aie pmo ⁊ pncipaliter opꝫ inquirere ea que sunt ꝓpria ipsius aie. Hec ꝯclusio ꝓbat tali rōne Phi: qꝛ accidentia ꝓpria maximā partē ꝯferunt ad cognoscēdū qd̄ qd est: vt pꝫ in ꝓhemio huius: ḡ ad inuestigandū nām aie pus ⁊ pncipalr est querere ea que sunt propria eius. ¶ Ex qua ꝯclusione infert tale correlariū ꝙ inuestigādo nām aie pmo ⁊ pncipaliter opꝫ ꝯsiderare motū ⁊ sensum: qꝛ iter oīa que cōpetunt aie: motꝰ ⁊ sensus sunt maxime ꝓpria. Qd̄ ex hoc pꝫ: qꝛ aiata ab inanimatis soluꝫ ⁊ maxime inter se differūt: videlicet per motū ⁊ sensuꝫ. ¶ Pro ampliori declaratione notandū pmo sm phm ꝙ antiqui phi dicebāt ꝙ nil pōt mouere nisi moueatur. Cum ḡ aia sit mouēs corpꝰ dicebāt aiam esse de numero eoꝝ que mouent. Cuiꝰ opinionis radix: falsa est propter duo. Tum pmo qꝛ si omne mouens moueret: sequeret ꝙ esset ꝓcedere in infinitū in mouentibꝰ. vt pꝫ 2° metaphysice: ⁊ 8° physicoꝝ. Tuꝫ 2° qꝛ id qd̄ ꝯuenit alicui per accidens nō pōt sibi cōuenire semꝑ: ⁊ per ꝯn̄s pōt ab eo separari. ¶ Cōsiderādū 2° ꝙ Phus recitat in hoc caplo q̄tuor opiniones eoꝝ qui inuestigauerūt nām aie ex parte motus. Prima opinio est Democriti: qui dicebat aiaꝫ esse ignē siue ignea: ⁊ ꝙ aia nil aliud eēt ꝙ̄ athomi igniti figurā rotūdā habētes. Secūda est Leucippi: qui dicebat aiam nil aliud esse ꝙ̄ corpus sphericuꝫ. Tertia est opinio Pithagoricoꝝ: qui dicebāt aiam esse decisiones mouētes alia corpa. Quarta est opinio Anaxagore: quā recitat hic Phus: qui dicebat aiam esse mouētē omnia. ¶ Cōsiderādū vlterius ꝙ Democritꝰ posuit athomos siue decisiones esse semen siue pnm̄ totius nāe: qꝛ ꝯsiderabat ꝙ duo sunt de rōne pncipij: videlicet simplicitas ⁊ virtuositas: (vt hic adducit Egidius.) Cū ergo athomi sint paruissime quātitatis: ⁊ per ꝯn̄s simplicissimi: ⁊ maxime motiui. ⁊ per ꝯn̄s vtuosissimi. iō dicebat athomos esse pnª oium rerū. Dicebat vlteriꝰ illos ex qbꝰ cōponit aia esse igneos seu ignitos. Tum pmo qꝛ ignis est elementū maxime actiuū. Tū scdo qꝛ ignis est calidus: in quo calido cōsistit vita humana. Quia igit videbat aiam esse formā maxime actiuā iter formas nāles: ⁊ eē pnm̄ vite: iō dicebat athomos ex qbꝰ cōponit aia eē ignitos vel igneos. Dicebat ēt illos athomos esse rotunde figure: qꝛ iter oēs figuras rotunda figura siue spherica est promptissima ad motū quātū ad oēs differētias positionis: que sunt sursum: deorsum: ante: retro: dextrū: ⁊ sinistrum: qꝛ igit maxime aia mouet corpus ad oēm diam positionis: nō aūt alie forme nāles: iō dicebat aiam esse cōpositā ex athomis rotūde figure siue spherice. ¶ Cō

ſiderandū vlterius ꝙ aliq̄ attribuunt alicui dupliciter. Uno mō eſſentialiter. Alio mō per viaʒ aſſimilationis: qñ dī ꝙ aīa eſt ignis aut ignita. ignis non attribuit aīe eēntialiter: ſed per viā aſſimilationis: qꝛ oēs ꝓprietates ignis pñt appropriari aīe: ⁊ potiſſime rōnali: vt ifra patebit. ¶ Cōtra p̄dictā ꝯnē ſic p° arguit. Innata eſt nobis via a cōmunioꝛib⁹ ad ſpecialioꝛa ꝓcedere. p° phyſicoꝝ. ergo male dicit in ꝯne ꝙ inueſtigādo nām aīe p̄mo opʒ querere ea que conueniunt ſibi maxime ſm nām. i. que ſunt ſibi ꝓpꝛia. ¶ ſ̄. Id qđ eſt manifeſtū nō indiget inquiſitione: ſed aīa eſt manifeſtiſſima nobis: cū quilibet experiat in ſe habere aīaʒ: ergo nō eſt neceſſaria aliqua inueſtigatio ipſi⁹ aīe. ¶ Ad p̄m dōm ꝙ duplex eſt cognitio. ſ. cōfuſa ⁊ determinata. Ueruʒ eſt ꝙ loquēdo de cognitione cōfuſa inata eſt nobis via a cōmunioꝛibus ad ſpecialioꝛa ꝓcedere: ſed loquēdo de cognitione diſtīcta ⁊ determinata: exoꝛdiū accipimus a propꝛijs. ¶ Ad 2m dōm ꝙ lʒ aīa ſit nobis manifeſtiſſima quātū ad an eſt: eſt tamen difficillima quantum ad cognitionē quid eſt.

¶ Sequit 2m capitulum ibi (Quicunq̄ auteʒ in cognoſcendo.) Hec eſt lectio quarta eiuſdem libri de anima: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

Istud eſt 2m caplm p̄mi tractat⁹: in quo poſtq̄ Ph̄us in p̄cedēti caplo recitauit opiniones antiquoꝝ ph̄oꝝ de aīa: qui inueſtigauerūt nām eius ex parte mot⁹: hic ꝯſequēter recitat opinionē illoꝝ ph̄oꝝ qui inueſtigauerunt nām aīe ex parte cognitionis ⁊ ſenſus. Primo ponēdo id in quo ꝯueniunt tales ph̄i. Scđo recitando duas opiniones diuerſas: videlicet Empedoclis ⁊ Platonis. ¶ Cōſiderandū aūt p̄mo ꝙ oēs illi ph̄i qui inueſtigauerunt aīam ex parte ſenſus ⁊ cognitionis ꝯueniunt in hoc ꝙ vnanimiter dicebant eſſe p̄nm aut p̄ncipia oīum entiū. ſ. dicebāt aīam eſſe cōpoſitā ex p̄ncipijs rerum. vnde ſm ꝙ ph̄i diuerſimode locuti ſunt de p̄ncipijs ⁊ de numero eoꝝ: diuerſimode locuti ſūt ēt de ipſa aīa. Unde illi qui poſuerūt vnū p̄nm tm̄: poſuerunt aīam eſſe cōpoſitā ex illo p̄ncipio: qui v̄o poſuerunt plura p̄ncipia: dicebant aīam eſſe cōpoſitā ex pluribus p̄ncipijs. ¶ Cōſiderandū eſt vlterius ꝙ motiuū illoꝝ ph̄oꝝ q̄re poſuerunt aīam cōpoſitā ex oībus p̄ncipijs erat tale: qꝛ aīa nata eſt cognoſcere oīa: videlicet itelligibilia per intellectū ⁊ ſenſibilia per ſenſum: ſed oīs cognitio tā intellectiua q̄ ſenſitiua eſt rōne ſimilitudinis: ex eo enim ꝙ res cognita aſſimilat cognoſcēti fit cognitio: niſi eniʒ ſimilitudo rei viſibilis eēt in oculo nō poſſet videri: ſimiliter niſi ſimilitudo rei intelligibilis ſuſciperet in intellectu: nō poſſet fieri intellectio: cū ergo aīa nō pōt aſſimilari oībus reb⁹: (vt ipſi dicebāt.) niſi aīa cōponat ex p̄ncipijs oīum rerū: ergo cōcludebant ꝙ aīa eſſet cōpoſita ex p̄ncipijs oīum rerū: vt videlicet terrā intelligeret: cōponeret ex terra: ⁊ ſic de ſimilib⁹. ¶ Cōſiderandum eſt vlterius ꝙ p̄dictū motiuū nō valet: tū p̄mo: qꝛ ſi aīa cōponeret ex terra nō intelligeret terrā: qꝛ intus exiſtens ꝓhibet extraneū: tum ſcđo qꝛ ad hoc ꝙ fiat intellectio vel ſenſatio: ſufficit aſſimilatio rei cognite ad cognoſcētem quātū ad hoc ꝙ ſpecies ſeu ſimilitudo rei cognite ſuſcipit in cognoſcēte: non eſt ergo neceſſe ꝙ lapis ſm ſuū eſſe māle ſit in oculo vt cognoſcat ab eo: ſed ſufficit ꝙ ſit in eo ſm eſſe intentionale. ¶ Cōſiderandū eſt vlterius ꝙ Ph̄us hic recitat duas opiniones p̄ncipales: videlicet Empedoclis ⁊ Platonis. Opinio eniʒ Empedoclis erat ꝙ aīa eſſet cōpoſita ex quatuoꝛ elementis: ⁊ ex cōcoꝛdia ⁊ diſcoꝛdia. Sed Plato poſuit aīam cōpoſitaʒ eſſe ex q̄tuoꝛ alijs p̄ncipijs ſm ꝙ poſuit alia p̄ncipia: videlicet ex eodē ⁊ diuerſo: ſiue partibili ⁊ ipartibili: ſcđo ex ideis. tertio ex numeris. ¶ Cōſiderandū eſt vlterius pro declaratiōe opinionis Platonis: ſm doctoꝛē ſanctū ꝙ entia poſſunt tripliciter ꝯſiderari. Uno mō in ſe ⁊ in ꝓpꝛia nā. Scđo mō per reſpectū ad p̄nm effectiuū. Tertio mō per reſpectuʒ ad eos in cōmuni in quo oīa entia ꝯueniūt. Quātū ad p̄am ꝯſiderationeʒ Plato poſuit duo p̄ncipia entiū. ſ. idē ⁊ diuerſum. Quantū v̄o ad 2am cōſiderationē poſuit tertiū p̄ncipiū. ſ. ideas. Quantū ad 3am ꝯſiderationē poſuit numeros eſſe p̄ncipia oīum rerum. ¶ Cōſiderandū eſt vlterius ſm eundeʒ ꝙ oīs lōgitudo cōponit ex duob⁹ punctis cōpoſitis ex numero binario. latitudo v̄o ſiue ſuperficies cōponit ex numero trinario cum includit tria pūcta. altitudo v̄o ſiue coꝛpus cōponit ex numero q̄ternario. vnde qꝛ dicebat res componi ex ideis: iō dicebat ideā vnitatis eſſe punctū: ⁊ p̄mā lōgitudinē ſiue lineā eſſe ideā dualitatis: latitudinē v̄o ſiue ſuperficiē dicebat eſſe ideā trinitatis ſiue numeri trinarij. Altitudinē v̄o p̄mā ſiue coꝛpus dicebat eſſe ideā numeri quaternarij. Et qꝛ quelibet res ſenſibilis includit pūctum latitudinē longitudinē ⁊ ꝓfunditatē: ideo dicebat quālibet rem ſenſibilē cōpoſitā ex numeris ⁊ vnitatib⁹. ¶ Cōſiderandū eſt vlterius ꝙ aīa quecunq̄ cognoſcit: aut cognoſcit intellectu aut ſciētia aut opinione aut ſenſu. Intellectus v̄o includit vnitatē qꝛ eſt vnius. ſ. medij. Scientia v̄o includit dualitatem qꝛ eſt duoꝝ: videlicet ipſius medij ⁊ cōcluſionis: ſed opinio includit trinitatē: qꝛ eſt ipſius medij ⁊ ipſius ꝯcluſionis demōſtrate ⁊ cōcluſionis foꝛmidate. Senſus v̄o icludit numerū quaternariū: qꝛ in ſua operatione idiget coꝛpoꝛe oꝛganico: ſed omne coꝛpus: vt dictū eſt: includit numeꝝ quaternariū. Cuʒ ḡ vt dicit Plato aīa cognoſcat oīa p̄dicta q̄tuoꝛ: iō dicebat aīam eſſe cōpoſitā ex vnitate dualitate trinitate ⁊ quaternitate: ſiue quaternario numero: vt aſſimilaret omnib⁹ reb⁹ cognoſcibilib⁹. ¶ Cōſiderādū vltimo ſm Ph̄m in fine huius capituli ꝙ aliqui alij ph̄i volētes inueſtigare nām aīe ex parte vtriuſq̄: videlicet tā motus q̄ ſenſus. dicebat aīam eſſe numerū mouentē ſeipſum. Numerū quidē qꝛ maxime cognoſcitiua eſt. Mouentē v̄o ſe: qꝛ maxime motiua eſt inter oēs alias foꝛmas.

¶ Sequit 3m caplm ibi (Differūt aūt.) Hic icipit lectio quinta eiuſdē libꝛi: ⁊ in cōmento ſancti Thome.

Istud eſt 3m caplm p̄mi tractat⁹ in quo Ph̄us recitat diuerſitatē opinionū ph̄oꝝ loquētiū de aīa. Et p̄mo recitat diuerſitatē eoꝝ quātū ad p̄na rerū. Differebāt enī ⁊ quātū ad ſubſtātiā p̄ncipioꝝ: ⁊ quātuʒ ad numerū. Quātū ad ſubſtātiā p̄ncipioꝝ tripliciter differebāt. Nā q̄dā poſuerūt p̄na rerū eē coꝛpoꝛalia: de quorū numero fuit Empedocles qui poſuit q̄tuoꝛ elemēta eſſe p̄ncipia rerū ⁊c̄. Alij poſuerūt illa p̄na eſſe ſpiritualia ſiue imālia: vt Plato qui poſuit ideas. Alij v̄o poſuerūt illa p̄na eſſe tam coꝛpoꝛalia q̄ incoꝛpoꝛalia: ſicut Anaxagoras qui poſuit p̄ter partes ſimiles aut diſſimiles: ip̄m itellectū. Differebāt ēt ſm numerū: qꝛ quidā poſuerunt vnū p̄nm: q̄dā plura ⁊c̄. vt habitū eſt in p̄mo phy. ad longū. ¶ Secūdo recitat dꝛiam p̄dictoꝝ ph̄oꝝ quātuʒ ad nām aīe. adducēdo nouē diuerſas opiniones. Quarū p̄a eſt Xenocratis qui dicebat aīam eſſe igneā. ¶ Secūda eſt ipſius Democriti qui dicebat aīam eē cōpoſitā ex indiuiſibilib⁹ coꝛpoꝛib⁹ ⁊ athomis. ¶ Tertia eſt Anaxagoꝛe dicentis aīam eſſe intellectū ſimplicē imixtū purū ⁊ ſeparatū. ¶ Quarta ē quā Thales adducit. videlicet

ꝙ aīa est quedam substantia per se motiua. ¶ Quinta est Diogenis: qui dicebat aīam esse aerem. ¶ Sexta est Heracliti: qui dicebat aīam nil aliud esse q̄ȝ vaporem. ¶ Septima est quā Alcimeon adducit. s. ꝙ aīa nil aliđ est q̄ȝ substātia icorporalis de nā celi existēs. ¶ Octaua est ipsius Hippi qui dicebat aīam esse aquā. ¶ Ultima est quā adduxit Critias: qui dicit aīam esse sanguinem. Nullus aūt phoꝝ posuit aīam esse terrā solū ꝓpter ei⁹ mālitatē. ¶ Ex p̄dictis infert Phus p̄mo ꝙ oēs suprascripti phi ꝯuenerūt in hoc ꝙ inuestigauerūt nām aie: aut per viā mot⁹: aut per viā sensus: aut per viā incorporeitatis. i. per viā cognitionis intellectiue. ¶ Infert 2° ꝙ illi phi eo mō quo locuti sunt de p̄ncipijs rerū: locuti sunt de nā ipsius aie ꝯsiderātes aīam esse p̄nᵐ rerū. Uñ qui posuerunt tm̄ vnū p̄nᵐ: posuerūt aīam esse illud: qui vō posuerūt plura: posuerūt aīam plura. ¶ Cōsiderādū est pro opinione p̄ª ꝙ qꝛ ignis est corp⁹ maxime incorporeū: subtile: ꝛ p̄mū iter corpora: ideo illi phi dicebāt animā esse ignē vt ꝓpter incorporeitatē siue spiritualitatē itelligeret oīa: ꝛ ꝓpter subtilitatē siue agilitatē: aut mobilitatē moueret se ꝛ oīa. ¶ Si queraꝛ vtrū hoc veruȝ sit ꝙ ignis sit imālissimū corpoꝝ s̄m rei vitateȝ. ¶ Dicendū distinguēdo: qꝛ vel loqmur de corporib⁹ elementarib⁹: vel loquimur de corporib⁹ in vniuersi absolute. Si loquamur de corporib⁹ elemētarib⁹: aut de corporibus mixtis: sic ignis est imālissimū ꝛ spiritualissimuȝ oīum corpoꝝ: qđ pȝ tam ex situ eius q̄ȝ ex motu. Ex situ eniȝ. Nā illa que inferiori loco situanꝛ sunt mālioꝛa: vt patet de terra: cum ergo ignis sit locatus in superiori loco iter oīa elemēta: necesse est dicere ꝙ iter oīa corpora elemētaria ꝛ inter oīa mixta sit spiritualissimū ꝛ imālissimū. Idē patet ex motu: qꝛ quāto aliqua sūt magis materialia: tanto magis mouenꝛ deorsum: quāto vō minus materialia: ꝛ per ꝯñs leuia: magis mouenꝛ sursum. Cum ḡ inter oīa elementa ignis maxime moueat sursum: ꝯōm est ꝙ inter oīa elemēta ignis est imaterialissimū. Si vō loquamur de corporib⁹ absolute. Dicēdū ꝙ ignis nō est maxime imālis aut incorporeus: sed corpus celeste est magis spirituale ꝛ imālius: cuius rō est: qꝛ ignis nō agit cuiuscūqȝ actiuitatis fuerit nisi in virtute corporis celestis. ¶ Cōsiderādū est vlterius pro secūda opinione ꝙ Democritus cōsiderans ex vna parte ꝙ aīa esset maxime cognoscitiua ꝛ maxime mouens: ꝯsiderans vō ex altera parte ꝙ oīa ꝯstituunꝛ ex athomis: tanq̄ȝ ex p̄ncipijs rerū: sed qꝛ sūt rotūde figure: ꝛ multū habiles ad motū. ideo dicebat aīam esse compositā ex athomis: vt cognosceret omnia inquantū sunt principia: ꝛ vt moueret oīa inquantū sunt rotunde figure ꝛ sperice. ¶ Considerādū vltimo pro opinione Anaxogore ꝙ q̄druplex est cōpositio. Quedā est cōpositio partiū quātitatiuaꝝ. Alia est cōpositio que est ex elēntis: sicut mixtū cōponiꝛ ex elēntis. Tertia est cōpositio que est diuersis reb⁹ materialibus alijs ab elemētis: sicut homo componiꝛ ex cerebro corde ꝛc̄. Quarta est compositio ex instrumento organico ꝛ potentia eius. Ad remouendū p̄mā cōpositionē Anaxagoras dicebat ꝛ bene: intellectū eē simplicē. Ad remouēdum vō secundā cōpositionē ab anima: dicebat intellectum esse imixtū. Sed ad remouēdā tertiā cōpositionē ab anima dicebat intellectū eē separatū. Ad remouēdā aūt quartā cōpositionē ab ea dicebat itellectū eē purū. Quia ḡ nō posuit differentiā inter animā ꝛ intellectuȝ: concludebat diffinitiue ꝙ anima nil aliud est q̄ȝ intellectus simplex imixtus purus ꝛc̄.

¶ Sequitur tractatus secundus eiusdem.

¶ Sequitur in textu. (Considerandum autem ꝛc̄.)

¶ Hec est lectio sexta eiusdem primi libri: ꝛ in cōmento sancti Thome.

Iste est secūdus tractatus in quo phus recitat opiniones phoꝝ qui locuti sunt de aīa tam ex parte mot⁹ q̄ȝ ex p̄te cognitionis. Qui q̄dē tractat⁹ ꝯtinet octo capitula. ¶ In p̄° caplo adducit rōnes cōuenietes ꝯtra eos qui dicebāt aīam per se moueri. ¶ In 2° caplo ponit ratiōes speciales ad idē adducēdo opinionē Platonis. ibi (Quidā aūt ꝛ maxime ꝛc̄.) ¶ In 3° capitulo reprobat opinionē Platonis. ibi (Primū q̄dē igiꝛ nō bene dicꝛ.) In quarto caplo reprobat opinionē illoꝝ qui dicebāt aīam esse armoniā quādā. ibi (Alia aūt est opinio.) ¶ In 5° capitulo remouet opinionē illorum qui dicebāt aīam per se moueri. ibi (Rationabilius aūt ꝛc̄.) ¶ In 6° caplo reprobat opinionē illoꝝ singulariter qui dicebāt aīam eē numerū seipm mouentē. ibi (Multū aūt ex his que dicta sunt.) ¶ In 7° caplo reprobat opiniones illoꝝ qui dicebāt aīam esse elemētū aut ex elemētis. ibi (Tribus aūt modis traditis.) In 8° ꝛ vltimo caplo reprobat opinionē illoꝝ qui dicebāt aīam esse in toto vniuerso: ꝛ per ꝯsequēs ꝙ totū vniuersum esset animatū. ibi (Et in toto aūt q̄dā ipsaȝ misceri dicūt.) ¶ In p̄° aūt caplo ꝯtra eos qui dicebāt aīaȝ per se moueri: (supponēdo diuisionem motus in motū per se ꝛ motū per accidens) adducit sex rōnes ꝯueniētes. Quarū p̄ma est. Nā si aīa per se moueret: aut moueret motu locali: aut motu augmēti: ꝛ decremēti: aut motu alterationis: qꝛ tm̄ sunt q̄tuor species motus: sed nullū istoꝝ est dicendū: qꝛ cū oīs motus sit in loco: (vt dicit textus) sequereꝛ ꝙ ipsa aīa esset in loco per se: qđ est incōueniēs. Tū p̄mo qꝛ nō hꝫ eē per se. Tuȝ scđo: qꝛ nō est corp⁹ (vt īfra patebit.) sed actus corporis. ¶ Secūda rō talis est. Quicq̄d nāliter mouetur pōt violēter moueri: ꝛ q̄cq̄d nāliter q̄escit: pōt violēter q̄escere. Si ḡ aīa moueret per se nāliter ꝛ q̄esceret: posset moueri violēter ꝛ q̄escē violēter: qđ absurdū est: qꝛ nō solū sñiam p̄ferētes: sed ēt fingere volentes mot⁹ violētos aīe tribuē nō pñt. ¶ Tertia rō est. Si aīa moueret per se. moueret sursuȝ aut deorsuȝ aut ad mediū. Si sic: tūc esset qđdā elemētū aut cōpositū ex elemētis vt antiq̄ voluerūt: sed ꝯñs est falsuȝ. cū moueat corpus ad oēs differētias positiōis. Cōsequētia pȝ: qꝛ ignis aut mixtū in quo p̄dominaꝛ ignis moueꝛ nāliter sursuȝ: terra deorsuȝ: aqua ꝛ aer ad mediū. ¶ Quarta rō talis est. Si aīa moueret corp⁹ eo ꝙ ipsa moueꝛ: (vt antiq̄ dicebāt) eodē motu mouebiꝛ corp⁹: sicut ꝛ ipa aīa: ꝛ ecōtra: sed corp⁹ mutat locū: ḡ ꝛ aīa mutat locū: ꝛ per ꝯñs trāsibit de corpore in corp⁹ cū sit in corpore: vt ipsi dicebant sicut aqua in vase: ꝛ per ꝯñs erit resurrectio mortuoꝝ aīaliū. Quia dū aīa dimittit corp⁹ in quo est: intrabit in aliud corpus mortuū. Et sic corpus mortuum resurget. ¶ Quinta rō est. Illud qđ moueꝛ per aliud nō moueꝛ per se: sed aīa moueꝛ per accidēs. s. a sensibilib⁹: ergo nō moueꝛ per se. ¶ Ultima rō est. Nā si aīa s̄m suaȝ nām moueret ꝛ moueretꝛ per se: sequereꝛ ꝙ nā siue substātia aīe distaret a seipsa: qꝛ oīs mot⁹ facit distare id qđ mouetur ab eo a quo moueꝛ: cū ideȝ nō possit esse in actu ꝛ in potētia respectu eiusdeȝ simul ꝛ semel. ¶ Pro declaratione p̄cedētiū ꝯsiderādū p̄mo ꝙ lȝ antiq̄ phi diffinirēt aīam trib⁹ vijs: (vt supra dixit phus) videlicet per motū: ꝛ sensum: ꝛ per icorporeū siue imālitatē: tm̄ Phus nō ꝓsequiꝛ ꝯtra eos quātū ad incorporeitatē: qꝛ vera opinio est ꝙ aīa est incorporea: ꝛ imālis: potissime loquēdo de aīa rōnali que nō educiꝛ de potētia māe: necq̄ vtitur

organo

organo corporeo in sua operatione. Uerūtamē dicere ani/
mā esse subtilissimū corpoꝝ falsum est. ¶ Cōsiderādū
2° ꝙ tripliciter aligd dicit̃ moueri. s. per se p°. per se 2°. i.
per alterū: ꝛ per accidēs. Exemplū pmi. vt lapis mouet̃
per se pmo deorsum: pars lapidis mouet̃ per se 2°. i. per
alterū: sed accidētia lapidis mouent̃ per accidēs ad mo
tū ipsius lapidis. Et lꝫ pħus nō enumeret nisi duos mo
dos ipsius moueri expresse: tñ oēs pdictos modos enu/
merat sub intellectu siue cōprehensiue. ¶ Cōsiderādū
3° ꝙ mot⁹ pōt accipi dupliciter. Uno mō cōmuniter. s.
vt se extendit ad oēm mutationē taꝫ instantaneā ꝙ̃ suc
cessiuā: ꝛ illo mō sex sunt species motus que ꝯtinent̃ in
his versib⁹: videlicet Auget diminuit corrūpit ꝛ genera
tur. Alterat ꝛ mutat: sic per loca multa vagat̃. Alio mō
accipit̃ motus pprie ꝛ physice: put videlicet se extendit
ad motū qui est cū trāsmutatiōe nāli: ꝛ illo mō tñ sunt
q̃tuor spēs mot⁹: vt hic loquit̃ Pħus. ¶ Cōsiderādū vl
terius 4° ꝙ albū pōt ꝯsiderari duplr. Uno mō in sensu
cōposito: videlicet pro suo significato formali. albū enī
de suo significato formali significat albedinē cui nō cō/
petit moueri per se. alio mō accipit̃ in sensu diuiso: vi/
delicet pro suo significato māli videlicet p eo qđ est al/
buꝫ. Primo mō albū mouet̃ per accidēs. Scđo mouet̃
per se. ¶ Cōsiderandū vltimo ꝙ vnicuiqꝫ eo mō cōpe
tit moueri: quo cōpetit sibi eē. Illa ḡ que nō hñt eē per
se sed in alio: nō mouent̃ per se: sed per alterum: aut per
accidēs. Cū ḡ nulla forma nālis hēat esse per se sed per
alterū: nulla mouebit̃ per se: sed per alterū. Et lꝫ aīa vni
ta corpori subsistat per se substātia incōpleta: nō tñ per
se subsistit subsistētia cōpleta: vt ifra patebit. ¶ Cōtra
nōnulla dicta in textu sic arguit̃. Antiq phi trib⁹ modis
inuestigauerūt nām aīe: videlicet sensu: motu: ꝛ incorpo
reo: vt in pcedēti caplo adduxit Pħus. ḡ insufficienter
pħs psequit̃ ꝯtra eos quātuꝫ ad duos modos tñ. ¶ P̃.
in 3° ꝛ 4° physicoꝝ dī ꝙ aligd dī tripliciter moueri: ḡ
hic male dī ꝙ tñ dupliciter aligd mouet̃. ¶ P̃. Pħus
in 3° physicoꝝ: ꝛ in 5° enumerat sex spēs mot⁹: ḡ hic isuf
ficienter dī ꝙ q̃tuor sunt motus. ¶ P̃. Soli corpori de/
bet̃ locus: vt pꝫ 4° physicoꝝ: sed motus nō est corpus: ḡ
motus nō est in loco: ꝛ per ꝯñs Pħs male dicit in textu
ꝙ oēs motus sunt in loco. ¶ P̃. Omne corp⁹ per se pōt
moueri: sed oē albū est corp⁹: ḡ oē albū per se pōt moue/
ri: qđ est ꝯtra Pħm in textu: vbi dicit (ꝙ mouent̃ hec)
s. albū ꝛ tricubitū: sed ꝓm accidēs. ¶ P̃. Celum mouet̃
nāliter: ꝛ tñ nō pōt moueri violēter: ḡ Pħus male dicit
in textu ꝙ quecūqꝫ mouent̃ nāliter: mouent̃ ēt violen/
ter. ¶ P̃. Celū nō pōt quiescere nāliter: ꝛ tamē mouet̃
nāliter: ḡ male dicit Pħus ꝙ quicquid mouet̃ nā quie/
scit nā. ¶ Ad p̄m 2m ꝛ 3m pꝫ solo ex dictis. ¶ Ad 4m di/
cendū ꝙ motū esse in loco pōt intelligi tripliciter. Pri/
mo mō ꝯsiderādo motū ex parte mobilis: ꝛ clarū est ꝙ
omnes mot⁹ sunt in loco. i. omne mobile qđ mouet̃ per
aliquē motū est in loco. Alio mō quātū ad modū mouē/
di: ꝛ illo mō ēt motus est in loco: vt clare pꝫ de loci mu
tatione augmētatione diminutione. De alteratione aūt
pꝫ: qꝛ in oī alteratione requirit̃ approximatio alterātis
ad alterabile: qđ nō pōt fieri sine loco. Tertio mō quā/
tum ad motū in se: ꝛ sic antecedēter etiā omnis mot⁹ est
in loco. i. ois mot⁹ psupponit motū localē qui est de loco
ad locuꝫ. ¶ Ad 5m dđm ꝙ pꝫ solutio ex dictis: qꝛ ibi ar/
guit̃ a sensu diuiso ad sensum cōpositū: ꝛ per ꝯñs ibi cō
mittit̃ fallacia cōpositiōis. ¶ Ad 6m dđm ꝙ duplex est
motus. Quidā est qui hēt quietē sibi oppositaꝫ: sicut est
mot⁹ corpoꝝ simpliciū aut mixtoꝝ corruptibiliū. alius
est motus qui nō hēt quietē sibi oppositā: vt est motus
corpoꝝ celestiū. Quicquid. n. mouet̃ nāliter pmo modo
dicto: pōt moueri violēter: nō aūt secundo mō: vnde rō
laborabat in equoco. Et per hoc patet solutio ad 7m.

¶ Sequit̃ in textu (Quidā aūt mouere.) Hec est lectio
septima eiusdē libri: ꝛ in cōmento sancti Thome.

ISTud est 2m caplm huius secūdi tracta/
tus in quo Pħus adducit opinio/
nem Democriti in spāli reprobando eā dua/
bus rōnibus. finaliter adducendo opinionē
trimēbrē Platonis. Dicebat enī Democrit⁹
ꝙ aīa componebat̃ ex athomis qui semp mouent̃: ꝛ ꝙ
moueret corpus eo mō quo mouet̃: sic describēs aīaꝫ ꝙ
aīa est que mouet corp⁹ cōtinue mota. Cui⁹ psuasio erat
talis. Sicut se hꝫ argentū viuū ad statuā idee minerue:
ita se hēt aīa ad corp⁹: sꝫ argentū viuū qñcūqꝫ moueba
tur mouebat illā statuā: ḡ aīa qñcūqꝫ mouet̃ mouet cor/
pus. Cū ḡ ipsa aīa cōponat̃ ex athomis semp mobilib⁹
dicebat aīam semp mouere corp⁹. ¶ Cōsiderādum aūt
est ꝙ pdictā opinionē reprobat Pħus duab⁹ rōnibus:
quarū pma est. Eadē nā est pnm mouēdi ꝛ quiescēdi ali/
cuius: sed aīal aliqñ qescit (vt pꝫ ad sensuꝫ:) ḡ id qđ erit
pnm quietis aīalis erit pnm mouēdi: sed aīa cū semp (ꝓm
Democritū) moueat̃ nō pōt eē pnm quietis ipsi⁹ aīalis:
ḡ nō erit pnm mouendi. ¶ Si dicat̃ ꝙ aīal nunꝙ̃ quie/
scit: sed semp mouet̃ saltē motu alterationis. ḡ rō nulla.
Dicendū ꝙ Democrit⁹ loquebat̃ de motu locali: ꝛ non
de motu alterationis solū. Unde lꝫ rō nō simpliciter cō
cludat: ꝯcludit tñ ꝯtra Democrituꝫ. Lꝫ. n. verū sit ꝙ oē
aīal sit in ꝯtinuo motu: vniulr loquēdo de motu: tñ non
est in ꝯtinuo motu locali: vt voluit Democritus. Scđa
rō est. Aīal mouet̃ per voluntatē ꝛ appetitū: ḡ sequit̃ ꝙ
corp⁹ aīalis siue aīal nō mouet̃ ab aīa ꝓm se ꝯsiderata.
¶ Cōsiderandū est vlterius ꝙ Pħus in textu adducit
tres opiniones Platonis de aīa ꝓm triplicē ei⁹ ꝯsidera/
tionē. Pria opinio est: ꝙ aīa est que vnit̃ corpori ꝛ mo/
uet illud. Scđa opinio est: ꝙ aīa est qđdā compositū ex
numeris armoniacis. Tertia opinio est: ꝙ aīa est aspe/
ctus rect⁹ reflexus in duos circulos: quoꝝ vnus diuidit̃
in septē circulos. Cōsiderauit. n. Plato ꝙ aīa pōt triplr
ꝯsiderari. Uno mō vt est forma corporis: ꝛ isto mō dice
bat aīam vniri corpori: ꝛ ipm mouē. Alio mō pōt ꝯside/
rari aīa per respectū ad sua pn̄a: ꝛ sic dicebāt aīam eē cō/
positā ex numeris siue ex ꝯsonātijs. Tertio mō pōt ꝯsi/
derari quātū ad eius operationes ꝛ motū: ꝛ isto mō di/
cebat aīam esse aspectū rectū ꝛc̃. ¶ Cōsiderādū est vlte
rius ꝙ si opinio Platonis ꝯsideret̃ ꝓm sonū verboꝝ: sic
veritatē nō haberet: vt ostēdit infra Pħus. Sed si cōsi/
deret̃ quātū ad sniam v̉boꝝ: per viā. s. cuiusdā similitu/
dinis: sic hēt veritatē. Manifestū est. n. ꝙ aīa vnita cor/
pori per se nō mouet ipm corp⁹: sed mediātib⁹ tñ suis
potētijs. Sicut ēt in numeris pmo reperit̃ ꝯsonātia ꝛ p
portio: ita ꝛ in aīa. Aīa. n. hꝫ similitudinē ad numeros ar
moniacos: qꝛ reperit̃ maxima pportio aīe ad corpus ꝛ
partiū corporis iter se vt debite exerceat suas operatio/
nes. Manifestū est ēt ꝙ in aīa cōsiderat̃ aspectus dire/
ctus ꝛ reflexus per modū circuli: qui gdē circulus diui/
dit̃ in duos circulos: quoꝝ vltim⁹ diuidit̃ in septē: simi
litudinarie loquēdo. Unde itellectus recte itelligit suuꝫ
obm: que intellectio pōt dici intellectus direct⁹: ꝛ intelli
gendo suū obm etiā reflectit̃ supra seipm per modū cir
culi: qui gdē intellectus circulus. i. itellectio diuidit̃ in
duos circulos. i. in duos diuersos modos itelligēdi. alio
mō itelligit mālia: ꝛ alio modo spiritualia. Ultimus vo
circulus. i. intellectio qua intelligit mālia diuiditur in

septē circulos.i.in septē intellectiones ꝫm septē gradus
corpoꝝ mālīū:que qdē corpora sūt elemēta mixta iper/
fecta:vt ipressiones metheologice:mixta pfecta inaiata:
vegetabilia:sensitiua:motiua ꝫm locū:ꝛ intellectiua.

¶ Sequitur(Primum quidem igit̄.)Hic incipit lectio
octaua eiusdem libri:ꝛ in cōmento sancti Thome.

Stud est 3^m caplm presentis tractat⁹:in
quo postq̄ Phs adduxit opinio/
nes Platonis:ponit q̄tuor ꝯnes ꝯtra pdictā
opinionē ꝫm q̄ Plato in sua opiniōe q̄tuor
affirmauit.Dicebat.n.aīam eē aspectū rectū
i.magnitudinē ꝯtinuā.Dicebat vlteri⁹ aīaȝ eē magnitu
dinē circularē.Tertio dicebat aīaȝ eē magnitudinē mo
tā.Quarto dicebat q̄ eēt vnita corpori.Ex qb⁹oīb⁹elici/
tur diffinitio aīe ꝫm Platonē:videlȝ q̄ aīa est aspectus
rect⁹.i.magnitudo corpi vnita:ex numeris armoniacis
cōposita:reflexa in circulū diuisuȝ in duos circulos:quo
rū vn⁹ diuidit̄ in septē circulos.vt dcm̄ est.Quia g̃ Pla
to dicebat aīam eē magnitudinē:iō Phus p° ponit vnā
ꝯnē ꝯriā:videlȝ q̄ aīa nō est magnitudo.Quā qdē ꝯneȝ
pbat trib⁹ rōnib⁹:que magis respiciūt v̄ba Platonis q̄
itentionē ei⁹.¶ Quarū p^a est.Talis est itellect⁹ q̄lia sūt
itelligibilia.(Cū potētie specificent̄ per obiecta)sȝ itelli
gibilia itellecta ab itellectu nō sunt ꝯtinua:vt magnitu/
do:sed magis ꝯsequēter se habētia:vt numeri:g̃ intelle/
ctus nō est ꝯtinuus vt magnitudo:ꝛ per ꝯn̄s nō est ma/
gnitudo.¶ Secūda rō.Si intellect⁹ eēt magnitudo in/
telligēs aliqđ intelligibile:aut talis magnitudo itellige
ret itelligibile ꝫm partē quātitatiuā:aut ꝫm punctū:ap/
plicādo se videlicet ad itelligibile ꝫm partē diuisibilē:
aut partē pūctualē.Nō ꝫm partē pūctualē:q: pūcta sūt
īfinita in magnitudine ꝯtinua:que nequaq̄ est pertrāsi
re.Nec ꝫm ptē quātitatiuā aut diuisibilē:q: infinities
itellectus itelligeret idē:qđ est icōueniēs.¶ Tertia rō
est.Impossibile est q̄ idiuisibile itelligat̄ per diuisibile
vel diuisibile per idiuisibile.Si g̃ aīa esset magnitudo
cōposita ex idiuisibilib⁹:sic nō posset itelligere diuisibi
lia siue mālia.Si v̄o eēt cōposita ex diuisibilib⁹ nō pos/
set itellig̃ idiuisibilia siue imālia:quoꝝ vtrūqȝ est ꝯtra
Platonē qui posuit itellectū posse itelligere tā mālia q̄
imālia.¶ Sed ꝯsiderādū est q̄ pdicte rōnes sunt ma/
gis ꝯtra v̄ba Platonis:ꝛ nō ꝯtra sniam aut intētionem
ei⁹.Quādo eni Plato dicit aīam esse magnitudinē:loq̄t̄
figuratiue siue metaphorice ad similitudinē magnitudi
nis ꝯtinue corporis celestis.Nō.n.dicebat aīam esse ma
gnitudinē corporalē:quādo ipse(vt hic dicit Phus)di/
cat ipsam aīam esse vnitā ꝛ ꝯiunctā corpori:sed dicebat
aīam esse magnitudinē virtutis:que qdē magnitudo at/
tendit̄ ꝫm pfectionē eēntie ꝛ opationis ipsi⁹aīe:ad simi
litudinē(vt dcm̄ est)corporis celestis:q: sicut in magni
tudine attēdit̄ maxima ꝯtinuitas pfectio ꝛ pportio mo
bilis ad mouēs:ita in magnitudine virtuali ipsius aīe.i.
in opōne sua attēdit̄ maxima pfectio ꝛ pportio:que at/
tendit̄ iter itelligibile ꝛ ipm itellectū.Ex quo patet q̄ si
aliqs pbabiliter vellet soluē rōnes Phi non oporteret
nisi negare suppositū.videlicet q̄ Plato nō posuit aīaȝ
eē magnitudinē corporalē ꝯtinuā.¶ Cōsiderādū tn̄ est
q̄ qdā doctoꝝ hic dicūt q̄ Plato cū esset doctor verita/
tis nō debebat tradē suā sciaȝ sub velaminib⁹ metapho
ricis:cū veritas nō querat angulū.Unde plato nō soluȝ
erat rephēsibilis a Pho:vt ipse dicit quātū ad itētioneȝ
ipsi⁹:sed ēt quātū ad sonū v̄boꝝ.Sed hoc esset dicere q̄
theologia sacra que est scia maioris veritatis q̄ phia nā
lis eēt rephēsibilis.Tradit̄.n.sub velaminib⁹ metapho
ricis:iō nō male fecit Plato tradēdo suā sciaȝ sub metā
phoricis locutionib⁹.Tū p° q: itellect⁹ ēt hui⁹ īquirēdo
v̄itatē habilitat̄.Tū z° q: emuli supbi nō ita cito possēt
puenire in cognitionē v̄itatis.¶ Scđa ꝯclo que tangit̄
īfra(Necessarium aūt ꝛc̄.)est q̄ aīa nō est circulus:que
ꝯclusio pbat̄ rōnib⁹ duab⁹ Phi:quarū p^a est.Nā si itel
lect⁹ eēt circulus siue circulatio:sequeret̄ q̄ opō que dī
itellig̃ eēt circulatio:cū circulatio sit act⁹ ipsi⁹ magnitu
dinis circlaris.ꝯn̄s est falsuȝ.g̃ ꝛc̄.Falsitas ꝯn̄tis sic pȝ.
Nā si opō ipsi⁹ itellectus eēt circulatio:sequeret̄ q̄ opō
eēt ppetua ꝛ semp duraret:sȝ opō itellectus nō semp du
rat:cū hēat finē.g̃ nō est circularis.Probatio minoris:q:
oīs opō itellect⁹ aut est practica aut speculatiua:sed opō
practica terminat̄ ad aliquē terminū.s.ad finē:q: habi/
to fine cessat opō practica:cū finis se hēat in practicis:si
cut pn^m in demōstrabilib⁹:vt pȝ z° phy.ꝛ 7° ethi.simil̄r
opō speculatiua terminat̄ ad aliquē terminū:videlȝ ad
pn^m demōstratiōis:quo habito cessat oīs opō itellectus
speculatiua:q: tā syll̄us demōstratiu⁹ q̄ mediuȝ ei⁹ qđ
est diffinitio:dī termin⁹.Scđa rō est.Si opō siue itelli/
gētia ipsi⁹ aīe eēt circulatio:sequeret̄ q̄ vnū ꝛ idē mul/
totiēs itelligeret̄:ꝯn̄s est supfluū.g̃ id ex quo seq̄t̄.Pro
batio sequele:q: in circulatiōe fit igressus ab eodē pun/
cto:ad idē pūctū multotiēs:imo īfinities:stāte ei⁹ perpe
tuitate.¶ Pro declaratiōe pcedētiū ꝯsiderādū est pmo
ꝫm Egidiū q̄ in circulo nō est aliqđ pūctū in actu:sȝ so/
lū in potētia.Eadē g̃ rōne q̄ mot⁹ circularis terminaret̄
in vno pūcto:terminaret̄ in quolibet.Aut g̃ ille mot⁹ter
minabit̄ in q̄libet pūcto:aut nunq̄ icipiet.q: impoſe est
q̄ idē mot⁹in eodē pūcto terminet̄ ꝛ icipiat:aut g̃ nō ici
piet in aliq̄ pūcto:aut nō finiet̄ in aliq̄ pūcto:ꝛ sic semp
durabit.Cū g̃ ad sensum pȝ q̄ mot⁹ circularis icipit eē:
seq̄t̄ tn̄ q̄ mot⁹circlaris est ppetue duratiōis ꝫm Phm
vnde si itell̄us eēt circlatio:eēt ppetue duratiōis.¶ Cō/
siderādū z° q̄ p^a opō itell̄us:(ꝫm Phm hic que dī sim
plicium itelligētia.)terminat̄ ad diffinitionē que dī rō di/
cēs qđ qd erat eē.Scđa v̄o opō itell̄us q̄ apphēdit ppo/
sitiōes:terminat̄ ad syll̄m siue ad mediū sylli:qđ qdeȝ
mediū ēt rō dī:q: v̄tutē hēt pbādi ꝯnē.Sil̄r syll̄us dī
rō:(vt hic dicit Phs.)Uñ ꝯsueuim⁹ dicē q̄ hi q in dis/
putatiōib⁹ faciūt fortes syll̄os ꝛ efficaces:dicim⁹ q̄ fa/
ciūt efficaces rōnes.¶ Cōsiderādū est vlteri⁹ q̄ pdicte
due rōes Phi:pbabil̄r loquēdo nō ꝯcludūt ꝯ Platonē:
sed falsum supponūt.Nō.n.posuit Plato q̄ opō itell̄us
eēt mot⁹ circularis qui est sup magnitudīe quātitatiua:
aut dimēsiua:sȝ similitudinarie dicebat eā eē circulareȝ
fundatā sup magnitudinē virtutis:vt declaratū est.Uñ
nō seq̄t̄ q̄ si opō itellect⁹ eēt talis circulatio q̄ eēt ppe/
tua.Et dato q̄ tā opō practica q̄ speculatiua nō sit ppe/
tua ꝛ ꝯtinua:nō tn̄ pper h̄ sequit̄ qn opō itell̄us posset
ꝯtinuari:q: itelligēdo finē vni⁹:pōt itellig̃ finē alteri⁹.
ꝛ postq̄ itellexit pn^m vni⁹ pōt itellig̃ pn^m alteri⁹.Neq̄
incōueniēs videt̄:q̄(vt z° rō voluit)vnuȝ multotiens
ab eodē itellectu itelligat̄:nō ꝫm eādē rōnē:sȝ diuersis
rōnib⁹.¶ Tertia ꝯ que tāgit̄ ibi(Adhuc aūt ꝛc̄.)est q̄
itellect⁹ nō est mot⁹:que ꝯclusio pbat̄ duab⁹ rōnibus.
Quaruȝ p^a est.Illud qđ assimilat̄ magis qeti q̄ motui:
nō dȝ dici mot⁹.Sed intellect⁹ quātū ad ei⁹ vtrāq̄ ope
rationeȝ magis assimilat̄ qeti q̄ motui:g̃ nō est motus.
Scđa rō est talis.Beatitudo ꝯsistit in opōne nālī ipsi⁹
itellect⁹:sed mot⁹ nō est opatio nālis ipsi⁹ itellect⁹cū nō
sit de substātia eius:g̃ intellectus nō est motus.¶ Pro
declaratione huius conclusionis considerānduȝ est pri/
mo q̄ intelligentia siue operatio intellect⁹ nostri assimi
latur quieti:q: ꝫm perfectissimam operationem intel/
lectus:

lectus:anima fit sciens ꝛ prudens. Sed aia sedendo ꝛ quiescēdo fit prudēs ꝛ sciēs per Phm 7° phicoꝝ. ꝑ operatio ipsi⁹ aie que dr̄ itelligētia magis assimilat̄ qeti ꝙ̄ motui:qꝛ syllo vel medio habito cessat opatio itellect⁹. ꝑ ꝛc̄. ¶ Cōsiderādū 2° ꝙ duplex est beatitudo:scilꝫ increata:quā solus de⁹ hēt. Alia est creata:ꝛ illa est duplr̄: quedā est ꝑfecta:que videlicet expectat̄ in glīa:ad quā phi nāles ꝑuenire nō potuerūt. Alia est beatitudo iperfecta que in hac vita ex puris nālib⁹ acqri pōt:de q̄ phi locuti sunt. Et illa est duplex.nā quedā est practica:alia est ꝯtēplatiua. Practica ꝯsistit in supma opōne prudētie. Cōtēplatiua vō ꝯsistit in supma opōne sapientie. Ex quo pꝫ ꝙ quelibet beatitudo siue felicitas:de q̄ locuti sūt phi ꝭm mētē Phi in p̄senti passu:ꝯsistit in opōne intellectus(qd̄ est ꝯtra nōnullos:)alr̄ rō Phi nulli⁹ esset efficacie. ¶ Cōsiderādū est vlteri⁹ ꝙ aliqd dr̄ nāle tripliciter. Uno modo:qꝛ iest sibi a nā.i.a natiuitate. Alio mō:qꝛ est de nā.i.de suba siue eēntia ei⁹. Tertio mō:qꝛ cōpetit sibi ꝭm nām.i.ꝭm p̄n̄a nālia:beatitudo aūt non dr̄ eē nālis aie p° mō:qꝛ vt sic sibi ꝯueniret a natiuitate ei⁹:neqꝫ ēt est sibi nālis 2° mō:videlꝫ ꝙ sit de substātia siue de eēntia ei⁹. Sed nālis est aie 3° mō:qꝛ ipsa aia rōnalis per p̄n̄a sua nālia pōt pertingere ad beatitudinē supradictā:de qua locuti sunt phi. ¶ Cōsiderādū est vlteri⁹ ꝙ Plato ꝭm sonū v̄boꝝ sue opinionis hēt dicē ꝙ opatio aie que dr̄ motus ꝭm ipm sit p̄ter aut extra nām ei⁹:qꝛ dicebat aiam eē cōpositā ex vnitatib⁹ ꝛ numeris: vt v̄ba ei⁹ sonāt:sꝫ vnitas nō hēt positionē in ꝯtinuo:motus vō qlibet reqrit magnitudinem aliquā cōpositā ex partib⁹ positionē habētib⁹ in ꝯtinuo:vt patuit in p̄dicamētis:ꝑ mot⁹ ꝭm ꝙ v̄ba Platonis sonāt nō cōpetit aie ꝭm sua p̄n̄a nālia:ꝛ per ꝯn̄s p̄ter nām. ¶ Sed pro itētione Platonis ꝛ sustētatione opinionis eiusdē ꝯsiderādū est vlteri⁹:ꝙ mot⁹ nō solū ꝭm Platonē:sꝫ ēt ꝭm Phm 12° metaphice.pōt ꝯsiderari duplr̄. Uno mō physice siue nāliter vt est act⁹ iperfectus alicui⁹ exn̄tis in potētia ꝭm ꝙ hui⁹. Alio mō capit̄ mot⁹ metaphice vt est actus ꝑfect⁹ alicui⁹ exn̄tis in actu. Primo mō mot⁹ dicit iperfectionē:ꝛ cōpetit reb⁹ corpalib⁹:qui solū hꝫ fieri supra aliq̄ magnitudie corpali. Sed 2° mō:mot⁹ dicit ꝑfectionē:ꝛ sic nō solū cōpetit reb⁹ corpalib⁹:sed ēt ipsi deo. Et illo mō velle itelligē desiderare appetē dicunt̄ mot⁹. Et isto vltimo mō locut⁹ est Plato qn̄ dicebat opōnē aie eē motū recte dicēs. ¶ Et per h̄ pꝫ solutio ꝓbabilr̄ ad vtrasqꝫ rōnes Phi ꝯ̄ Platonē. ¶ Quarta ꝯ̄ que tangit̄ ibi(Laboriosuꝫ aūt est.)est ꝙ aia nō dꝫ vllo mō vniri corpori sicut Plato dicebat:quā ꝯ̄nē ꝓbat Phus trib⁹ rōnib⁹:quarū p° est. Nā si sic aia dꝫ vniri corpori:sequeret̄ ꝙ corpus sit ꝓpter aiam magis ꝙ̄ ecōuerso:sed ꝭm Platonē corp⁹ nō erat ꝓpter aiam:qꝛ dicebat aiam hr̄e motū ꝛ opationē per se:dicebat.n.aiam mouē seipsā:ꝑ aia in suis opōnib⁹ nō idigebat corpe:sed est ab eo separata:ꝛ per ꝯn̄s ꝭm eū corp⁹ nō eēt ꝓpter aiam. Scd̄a rō talis est. Nā aia sic dꝫ vniri corpi ꝙ ex tali vnione possit reddi rō oium motuū ipsi⁹ corporis:sed Plato per vnionē aie ad corp⁹ nō potuit reddē rōnē q̄re mouet̄ circulariter.ꝑ ꝛc̄. Tertia rō est. Nā Plato nō determinauit de q̄litate:dispōne:ꝛ quātitate corpis cui vnit̄ aia:videtur ꝑ ꝭm ipm ꝙ aia posset vniri idifferēter cuilibet corpori:qd̄ est falsum:qꝛ qlibet act⁹ ꝛ ꝑfectio reqrit determinatū ꝛ dispositū ꝑfectibile:qꝛ act⁹ actiuoꝝ sunt in patiēte bene disposito. ¶ Cōsiderandū est vlteri⁹ ꝙ aiam itellectiuā eē separatā a corpe ꝭm suā opōnē(vt supra dcm̄ est)pōt itelligi triplr̄. Uidelꝫ subiectiue:organice: vel obiectiue. Claruꝫ est aūt ꝙ subiectiue ꝭm Platonē aia nō est sepata a corpe:cū posuit eā vnitā corpi:neqꝫ obiectiue:cuꝫ eā dixerit itelligere corporalia:sed organice: siue istrumētalr̄ dr̄ separi a corpore:qꝛ nō idiget in sua itellectione organo corporali:exercet tn̄ suas opōnes in corpe. Un̄ siqs sustētare voluerit opinionē Platonis:poterit dicē ad p̄ᵃᵐ rōnē Phi:ꝙ lꝫ corp⁹ nō sit ꝓpter aiam organice:est tn̄ ꝓpter aiam subiectiue:qꝛ(vt dcm̄ est:) aia vnita corpori nullo pacto pōt exercē suas opōnes sine corpore:h̄ est:nisi sit in corpe. ¶ Cōsiderādū vlteri⁹ ꝭm Egidiū ꝙ tria attēdēda sūt in vnione aie ad corp⁹. Primū est:ꝙ corp⁹ in tali vnione sit ꝓpter aiaꝫ poti⁹ ꝙ̄ eō. Scd̄m est:ꝙ per talē vnionē posset reddi rō oiuꝫ motuū ipsi⁹ corporis ex parte aie. Tertiuꝫ est ꝙ corpus cui aia vnit̄ dꝫ eē debite dispositū ꝛ organiçatū. Unde ꝭm ista tria adducit phus tres p̄dictas rōnes ꝯtra positionē Platonis. ¶ Cōsiderādū vlterius est ꝙ in his que agūt ꝭm nām:de⁹ vult ꝛ disponit oia que reqrunt̄ ad veram substātiā ꝛ ꝑfectionē eoꝝ:vt possint debite exercē suas opōnes. Disposuit ꝑ deus ꝛ voluit ꝙ aia itellectiua posset hēre motū rectū(.i.opōnē rectā.)ꝛ circularē ꝛ reflexā. Ex h̄ eni nā forme imālis differt a māli ꝛ organica ꝙ pōt reflecti sup seipsam:ꝛ per ꝯn̄s moueri circulariter(.i.habere operationē siue intelligentiaꝫ circularē.) Siquis ergo vellet sustinē opinionē Platonis posset dicere ad illā rōneꝫ Phi:ꝙ rō q̄re aia mouet̄ circulariter ꝭm Platonē.i.ꝙ habeat itellectionē circularem est nā ipsi⁹ aie itellectiue:cui⁹ ꝑfectio cū sit imālis h̄ requirit. ¶ Cōsiderādū est vlteri⁹ ꝙ de aliquo fit mētio duplr̄. Uno mō ꝓprie ꝛ in spāli. Alio mō sub metaphoris ꝛ implicite. Uolēs ꝑ sustinē opinionē Platonis dicet ad 3ᵃᵐ rōnē Phi:ꝙ lꝫ Plato nō determinet ꝓprie ꝛ in spāli de susceptiuo ꝓprio ipsius aie.determinat tn̄ de ea sub metaphoris:queadmodū determinauit de ipa aia. Nō eni dicebat aiaꝫ vniri cuilibet corpi:videlꝫ corpi lapidis:sꝫ dicebat eā hr̄e determiatū corp⁹:vt ex opōnib⁹ satis hr̄.

¶ Sequitur in textu(Alia autem opinio quedam ꝛc̄.)

¶ Hic incipit lectio nona huius primi de anima in commento sancti Thome.

ISTud est 4ᵐ caplm̄ hui⁹ tractat⁹ secūdi in quo Phs remouēdo opinionē illoꝝ q dicebāt aiam eē armoniā quādā tria facit. Primo adducit vnā ꝯ̄nē:videlꝫ ꝙ aia nō est armonia siue ꝓportio. Scd̄o descēdit ad opinionē Empedoclis.ibi(Inuestigabat.)mouendo ꝯtra eū tres q̄ōnes:quas ipse nō deducit in p̄senti. Tertio adducit duas rōnes.ibi(Si vō aūt.)qb⁹ ꝓbat dictā opinionē esse ꝓbabilē. ¶ Cōsiderādū est aūt ꝙ in armonia siue ꝓportione aut in cōpositione rerū q̄tuor possumus ꝯsiderare ꝭm sanctū Thomā ꝛ Egidiū.videlꝫ ipaꝫ rōnē cōponibiliū:p̄n̄a motus:ipsoꝝ ꝓprietates ꝛ passiones:que ꝯsequunt̄ ipsaꝫ cōpositionē ꝛ ipsa cōponibilia. Unde rōne hoꝝ q̄tuor Phus adducit vnaꝫ ꝯ̄nē.videlꝫ ꝙ aia nō est armonia. Quā ꝓbat q̄tuor rōnib⁹. Quaruꝫ p° est:ꝙ armonia nil aliđ est nisi aut cōpositio aut rō cōpositoꝝ:sꝫ aia nō est neqꝫ rō cōpositoꝝ neqꝫ cōpositio: ꝑ aia nō est armonia. Et si arguat̄. Illđ est rō cōponibiliū aut cōpositoꝝ:qd̄ ꝯtinet partes cōponētes ne dissoluant̄:sed aia est huiusmodi:vt expresse patet in scd̄o huius per Phm. Ergo videt̄ ꝙ anima est ratio compositorum:dicendum ꝭm Egidiuꝫ ꝙ ratio in proposito potest accipi dupliciter. Uno modo pro quodā temperamento eorum que compositionem ingrediunt̄. Alio modo pro p̄ncipio formali ipsius cōpositi ꝛ partiū cōponētiū. Aia bene est rō 2° mō:nō aūt p° mō.vt est in ꝓposito. ¶ Se-

cũda rõ est. armonie nõ ꝯuenit moueř: sed aĩe ꝯuenit per se moueř ꝯm ipos: ğ aĩa nõ est armonia. ¶ Tertia rõ est. Habita qditate alicu᷒ facile est reddẽ ꝛ assignare rões ꝓprias. Sed habito qd sit armonia nõ facile sed multũ difficile est assignare ꝓprias passiones ꝛ ꝓprietates ipsi᷒ aĩe: ğ aĩa nõ est armonia. ¶ Quarta rõ. Si aĩa eẽt armonia: aut eẽt cõpositio ꝑtiũ corꝑis aut eẽt rõ eoꝝ que miscenť. Nõ pᵐ: scilꝫ cõpositio ꝑtiũ: qꝛ cõpositio partiũ est multũ nobis manifesta: sꝫ ipa aĩa cũ suis ꝑtib᷒ nõ est nobis manifesta: sed multũ difficilis: ğ ꝛc̃. Nõ zᵐ: qꝛ in diuersis ꝑtib᷒ corꝑis sũt diuerse mixtiones: si ğ aĩa eẽt rõ mixtiõis: sequereť ꝙ in diuersis ꝑtib᷒ corꝑis eẽnt diuerse anime: qd̃ est icõueniẽs. ¶ Cõsiderãdũ est vlteri᷒ ꝙ Phus in spãli descẽdẽdo ad opinionẽ Empedoclis mouet ꝯ cũ tres qões: vt dcm̃ est. Quarũ pma est. vtrũ aĩa est ipsa armonia siue rõ mixtoꝝ aut aliqd aliud. Si dicať pᵐ: ğ cũ diuerse rões mixtiõis sint in eodẽ corpore: sequereť ꝙ in eodẽ sint plures aĩe. Si sit aliqd aliud. ğ corp᷒ aĩatũ nõ hẽbit rõnẽ mixtiõis: cũ aĩa ꝯm Empedoclẽ eẽt rõ mixtiõis in aĩatis. ¶ Scḋa qõ est. An illa armonia siue amicitia sit cã mixtiõis in oĩbus vel solũ in aĩatis. Si Empedocles dicat pmuꝫ: sequiť ꝙ oĩa mixta erũt aĩata: cũ aĩa dicať eẽ armonia illa. Si dicat zᵐ: ꝯdicit opinioni sue: qꝛ dicit ꝯcordiã eẽ cã gnõnis ꝛ mixtionis oĩum rerũ: vt pꝫ pᵒ phẏsicoꝝ. ¶ Tertia qõ est: vtrũ illa concordia sit illa armonia que dĩ aĩa: aut nõ. Si Empedocles dicat pᵐ: sequiť ꝙ idẽ erit cã suiipsius: qꝛ dicebat ꝯcordiã eẽ cãm cuiuscũqꝫ ꝓportionis. Si dicat zᵐ: sequiť ꝙ ꝯcordia nõ est ꝯcordia. Cũ ipsa armonia quedã ꝯcordia sit. ¶ Cõsiderãdũ finaliter ꝙ Phus adducit duas rões qb᷒ ꝓbat ꝙ ꝑdicta opinio est ꝓbabilis. Quarũ pᵃ est. Nã si aĩa nõ eẽt rõ mixtionis aut cõpositionis rerũ: sequereť ꝙ ipsa separata a corpore: corp᷒ nõ corrũpereť: ꝯñs est falsum: ꝛ ꝯtra suprascripta: ğ ꝛc̃. Secũda rõ. Si aĩa nõ eẽt rõ cõpositiõis ꝛ mixtiõis ꝑtium corporis: sequereť ꝙ deficiente corꝑe nõ deficeret aĩa: hͦ aũt apparet eẽ falsuꝫ: igiť ꝓbabiliter videť ꝙ aĩa sit rõ cõpositiõis aut mixtiõis rerũ in quadã armonia consistens. Sed (vt dicit doctor sanct᷒ in cõmẽto.) hoc nõ sequiť: qꝛ ꝓportio hui᷒ nõ est forma sicut ipsi credebant: sed est ipsa dispositio mãe ad formã. Et sic si accipiatur ꝓportio armoniace cõpositionis pro dispõne tali: benẽ sequiť ꝙ manẽte dispõne mãe ad formã: manet forma: ꝛ destructa hui᷒ dispositiõe remoueť forma. Hec Tho.

¶ Sequiť (Rõnabilius aũt dubitabit.) Hic incipit lectio decima eiusdem libri ꝛ in cõmento sancti Thome.

Istud est 5ᵐ caplm̃ hui᷒ tractat᷒ in q̃ Phus iprobat opiniones antiquoꝝ dicẽtiũ aĩam per se moueri: ꝓpter hoc ꝙ tristari ꝛ gaudere ꝛ ridere sũt qdã mot᷒: ponẽdo vnã dutaxat ꝯnẽ: que talis est. Ex aĩa ꝓpter eius passiones nõ moueť. Quã ꝯnẽ ꝓbat q̃tuor rõnibus: quarũ pᵃ est. Nã ea que ꝯueniũt per se aĩe: nõ ꝯueniũt corpori aut toti ꝯiuncto: sꝫ gaudere ꝛ tristari ꝛ hui᷒ passiones aĩe cõueniunt corpori ꝛ toti ꝯiuncto. ğ mot᷒ tales nõ ꝯueniunt per se ipsi aĩe. ¶ Scḋa rõ est. Illud qd̃ est rõ ꝛ pnᵐ mot᷒ sibi nõ cõpetit per se moueri: sed aĩa est rõ ꝛ pnᵐ motuũ e᷒. ğ sibi nõ cõpetit per se moueri. ¶ Tertia rõ. Nihil moueť nisi mot᷒ sit in eo: sed ꝑdicti mot᷒ (vt gaudere ridere ꝛ tristari) nõ sunt in aĩa: sed magis ab aĩa: ğ ꝯm ꝑdictos mot᷒ aĩa nõ dĩ per se moueri. ¶ Quarta rõ est. In illo sint ꝑdicti mot᷒ aut passiões aĩe: per cui᷒ debilitatẽ ille passiones debilitanť: sꝫ organa corꝑalia sũt h᷒: vt pꝫ in ifirmis ꝛ litargicis ꝛ freneticis: simiľr ꝛ in ebriosis: ğ ꝯm dictos mot᷒: aĩa nõ dꝫ dici moueri. ¶ Pro declaratiõe ꝑcedẽtiũ ꝯsiderãdũ pᵒ ꝙ qdã antiquoꝝ posuerunt aĩam per se moueri: qꝛ dicebãt passiões ꝛ opões aĩe eẽ mot᷒: vt tristari gaudẽ timere ꝛc̃. sic arguentes. Cuicũqꝫ cõpetit per se mot᷒: illud moueť: sed aĩe cõpetit motus per se: vt tristari gaudẽ ꝛc̃. ğ aĩa per se moueť. Sꝫ hec rõ ꝯm Themistiũ in duob᷒ peccat. Primo qꝛ gaudẽ tristari ꝛ timẽ ꝛc̃. nõ sũt mot᷒ ꝓprie dicti. Scḋo: dato ꝙ eẽnt mot᷒ ꝓprie dicti: non sequiť ꝙ aĩa moueť per se: qꝛ sunt passiões toti᷒ ꝯiuncti ꝛ nõ aĩe tm̃. Uñ Phus dicit in lr̃a. Dicere aũt irasci aĩam: siľe est ac si diceret aĩam texere vel filare vel edificare. ¶ Cõsiderãdum zᵒ ꝙ lꝫ ꝑdicte passiões nõ sint mot᷒ ꝓprie: hñt tñ mot᷒ ꝓprie dictos sibi annexos ꝯm Phm̃ in lr̃a: videlꝫ loci mutationẽ ꝛ alterationẽ potissime: vt pꝫ de ira maxime: ꝛ de timore. Nã in ira est ꝯsiderãdus ascẽsus ꝛ iflãmatio sanguinis circa cor: ꝛ ꝯsiderãda est emissio sanguinis ebullientis ad partes exteriores. Rõne qua ꝯsiderať ibi ebullitio. seu iflãmatio: est ibi alteratio. Rõne qua ꝯsiderať emissio sãguis ad externas ꝑtes: attendiť loci mutatio. In tiore vͦ ꝯsiderať aggregatio sanguinis circa cor: rõne qua attẽdiť ibi loci mutatio. ꝛ ꝯsiderať palliditas mẽbroꝝ: exterioꝝ: rõne qua attẽdiť alteratio: ꝛ de alẏs passiõibus. ¶ Cõsiderãdũ vltimo ꝙ opatio attribuiť vnicuiqꝫ: ꝯm ꝙ hẽt eẽ: eo mõ ğ quo forma hꝫ eẽ: sibi attribuiť ꝓpria opatio eius: sed qꝛ nulla aĩa alia ab aĩa rõnali hꝫ esse per se. ğ nulli attribuiť aliq̃ operatio siue motus per se. Aĩa vͦ rõnalis que est ꝯiũcta corpori: de qua loqmur hic. hꝫ eẽ per se: lꝫ nõ cõplete ꝛ ꝑfecte: cũ nõ subsistat per se: substantia cõpleta. iõ ipsi aĩe rõnali attribuiť intelligere ꝛ velle per se ꝛ ꝓprie: lꝫ magis ꝓprie homini per animã: quãuis nõnulli aliter somniare videantur.

¶ Sequiť (Multũ aũt his que dicta sũt.) Hic icipit lectio vndecima eiusdẽ libri ꝛ in cõmẽto sancti Thome.

Istud est 6ᵐ caplm̃ hui᷒ tractat᷒: in quo Phus iprobat opiniones dicẽtiũ aĩam eẽ numerũ mouẽtẽ: septẽ rõnib᷒. Quarũ pᵒ est. Nã oẽ mouẽs seipm̃ diuidiť in partẽ mouẽtẽ ꝛ motã per se. si ğ aĩa est numerus mouẽs seipꝫ: seqť ꝙ erit diuisibilis ꝛ ꝑtibilis: ꝛ per ꝯñs ipsa vnitas erit diuisibilis. Scḋa rõ est. Oẽ qd̃ mouetur est in loco: ꝛ est qddã situale: ğ si aĩa esset numer᷒ seipm̃ mouẽs erit in loco ꝛ qd situale: ꝛ per ꝯñs erit vnitas habẽs positionẽ in ꝯtinuo. ꝛ sic erit pũctus. Tertia rõ. Ois diuisio numeri variat spẽm: sꝫ nõ ois diuisio aĩatoꝝ variat spẽm: sꝫ aliq̃ aĩata vt anguille ꝛ cetera aĩalia anulosa diuiduntur in pľes ꝑtes aĩatas eiusdeꝫ spẽi: ğ aĩa nõ est numer᷒ mouẽs seipm̃. Quarta rõ. In oĩ motu mouẽs diuidiť a mobili: qꝛ nihil est in actu ꝛ potẽtia simul respectu eiusdẽ. sꝫ aĩa nõ diuidiť a seipa. ğ nõ põt eẽ mouẽs ꝛ mota. Quinta rõ est. Si aĩa eẽt numer᷒ mouẽs: sequereť ꝙ aut ifinita pũcta simul eẽ possent i eodẽ: aut ꝙ oẽ corpus eẽt aĩatũ: vtrũqꝫ est icõueniens: ğ id ex q̃ seqť. Probatio sequele. Nã si aĩa eẽt numer᷒ seipm̃ mouẽs: cũ numerus cõponať ex vnitatib᷒: sequereť ꝙ aĩa cõponeretur ex vnitatib᷒ que sunt de genere ꝯtinuoꝝ: qꝛ nil moueť nisi sit de genere ꝯtinuoꝝ: vnitates ğ ille erũt puncta. i. hẽbũt põnẽ in cõtinuo. Uel ğ illa pũcta dĩnt a punctis corpoꝝ: vľ sũt eadẽ. Si pᵐ. ğ diuersa pũcta erũt siľ: ꝛ cũ idiuisibilia nõ augeãt locũ poterũt eẽ pũcta ifinita simul. Si zᵐ. ğ vbicũqꝫ erũt pũcta corꝑis: ibi erũt aĩe. ꝛ ꝑ ꝯñs oĩa corꝑa erũt aĩata: qd̃ erat ꝓbãdũ. Sexta rõ. Pũcta nõ pñt separi a corꝑib᷒: sꝫ aĩa põt separi a corꝑe. aľs nunq̃ aĩal eẽt corruptibile: ğ aĩa nõ ẽ pũct᷒: ꝛ per ꝯñs nõ

erit numer⁹:cū quelibet vnitas pūctuata sit. Septima rō. Posita diffōne vniuscuiusq; rei:per eā pñt assignari pprie pprietates. Sed per pdictā descriptionē:videlʒ ꝙ aīa est numerus per se mouēs seipm:nō pñt assignari pprietates ⁊ passiōes ipsi⁹ aīe:ğ dicta descriptio est isuf ficiēs. ¶ Pro dclaratiōe pcedētiū ꝯsiderādū est ꝙ illō qð ꝯuenit alicui per se aut ₣m se ꝯuenit illi ₣m se totū: vt pʒ in 5° metaphīce caplo per se. Si ğ numer⁹ moueat seipm per se seqꝛ ꝙ numer⁹ tot⁹ mouebit se ₣m se totū: ⁊ ꝯñs quelibet ps mouebit seipsam ₣m seipsam. Cuʒ ğ vnitas sit ps numeri mouebit se per seipsam:⁊ per ꝯñs vnitas erit diuisibilis:qꝛ oē mouens seipsum diuidiꝛ in partē per se mouētē ⁊ per se motā. ¶ Cōsiderādū est 2° ꝙ motus pōt accipi dupl'r: vt supra sepius adductū est. Uno mō phyſice vt est act⁹ entis exītis in potētia:⁊ sic rōnes Phi pcedūt ꝙ aīa nō mouet seipsaʒ. Alio mō ac cipiꝛ mot⁹ metaphīce. vt est act⁹ alicui⁹ entis exītis in actu. ⁊ illo mō rōnes Phi nō pcedūt. Si qs ğ voluerit sustinē ꝙ aīa est numer⁹ seipm mouēs accipiat motū 2° nō aūt pmo. ¶ Cōsiderādū est vltimo ꝙ numerus pōt accipi dupl'r. Uno mō pro quātitate discreta que cātur ex diuisiōe ꝯtinui. ⁊ illo mō verū est ꝙ aīa nō est nume rus. Alio mō pōt accipi trāscēdēter ₣m ꝙ cātur ex disti ctiōe diuersarū formarū aut entitatū:⁊ illo mō pōt dici numerus:qꝛ in aīa est diuersitas ⁊ distinctio potētiaruʒ inter se ⁊ distinctio essentie a potentijs:⁊ per ꝯñs nume rus. Qui ergo voluerit sustinere pdictā opinioneʒ dicat aīam esse numerū secundo modo ⁊ nō pmo.

¶ Sequitur in textu (Tribus autēʒ modis ⁊c.) Hec est lectio duodecia eiusdē libri ⁊ in cōmēto sancti Thome.

Istud est 7ᵐ caplm hui⁹ tractat⁹ in quo Phus reprobat opinionē dicētiū aīam eē cōpositā ex elementis vt oīa cogno sceret. Dicebāt.n.sile simili cogs̄ci. ¶ Quaʒ qdē opinionē reprobat nouē rōnib⁹ iferēdo q̄druplicē isufficientiā ei⁹. Prima rō talis est. Nā si aīa cōponereꝛ ex elemētis. sequereꝛ ꝙ oīa itelligibilia eēnt in itellectu ₣m eoꝝ eē māle:⁊ per ꝯñs nō itelligereꝛ ab intellectu. Cū intelligibile ₣m suū eē māle nō sit pñᵐ co gnoscēdi. Scōa rō est que tāgiꝛ ibi (Nō sunt aūt hec so la ⁊c.) Si aīa cōponereꝛ ex elemētis vt elemēta cogno sceret:sequereꝛ ꝙ aīa cōponereꝛ ex oībus mixtis:alias aūt nō oīa mixta itelligē posset:aut oīa mixta eādē rōnē mixtiōis hērēt q̄rū vtrūq; est falsum. Tertia rō est que tāgiꝛ (Ampli⁹ āt ⁊c.) Si sic:sequereꝛ ꝙ aīa cōponereꝛ ex oīb⁹ pdicamētis:⁊ per ꝯñs cōponereꝛ ex partib⁹ quā titatiuis:qð pñtes opinatores negauerūt:qꝛ dicebāt aīā esse ipartibilē:pʒ sequela:qꝛ aīa intelligit oīa pdica menta. Si ğ aīa cōponereꝛ ex oīb⁹ vt oīa itelligeret. ne cessario sequiꝛ ꝙ cōponereꝛ ex accidētibus. Quarta rō que tāgiꝛ ibi (Incōueniēs est ⁊c.) est talis. Si aīa cōpo nereꝛ ex elemētis:vt simile simili cognosceret sequere tur ꝙ simile simili patiꝛ:qꝛ ₣m antiquos sentire est qð dā pati. Quīta rō que tāgiꝛ ibi (Multas aūt dubitatio nes ⁊c.) Si aīa eēt cōposita ex elētis vt oīa cogs̄cēt ⁊ sē tiret:sequereꝛ ꝙ oīa cōposita ex elētis sentirent ⁊ itelli gerēt:⁊ per ꝯñs oēs ptes aīalis cogs̄cerēt:qð est manife stissime falsuʒ. vt pʒ in vngulis ⁊ alijs ptib⁹ terrestrib⁹ aīalis. Sexta rō que tāgiꝛ ibi (Ampli⁹ aūt vnūqðq; pñ cipioꝝ ⁊c.) sic formaꝛ. Si sic:sequereꝛ ꝙ pñᵐ cū eēt mi nus cōpositū q̄ pncipiatū:pauciora cogs̄cēt q̄ pncipia tū:⁊ per ꝯñs magis ꝯsisteret ignorātia q̄ pncipiatū:qð ēt ad sensuʒ pʒ eē falsuʒ. Septia rō que tāgiꝛ ibi (Acci dit aūt ⁊c.) est talis. Si sic:sequereꝛ ꝙ de⁹ eēt isipiētior

substātijs corpalib⁹:cū ₣m opīatores pdictos ex paucio rib⁹ cōponaꝛ. Dicebāt.n. corpalia eē cōposita ex qnque videlʒ ex q̄tuor elntis:⁊ ex amicitia ⁊ discordia. Deū vo dicebāt eē cōpositū ex qnque pmis ⁊ nō discordia. Octa ua rō:que tāgiꝛ ibi (Dino aūt ⁊c.) est talis. Si ita eēt:se quereꝛ ꝙ oīa itelligibilia itelligerent ⁊ cogs̄cerēt cū q̄si oīa sint cōposita ex elntis. Nona rō:que tāgiꝛ ibi (Dubi tāt aūt ⁊c.) est talis. Si aīa eēt cōposita ex elntis:seque reꝛ ꝙ aliqd in reb⁹ nālib⁹ corruptibilib⁹ eēt nobili⁹ ipa aīa:cū pñᵐ cōponēs sit nobili⁹ pncipiato:ꝯñs est falsuʒ. igiꝛ ⁊c. ¶ Cōsiderādū est aūt ₣m Phm circa fineʒ hui⁹ capituli. ꝙ pdicti opinatores deficiebāt in qnque. Prio qꝛ dicebāt aīaʒ eē motiuā. Sʒ h nō cōpetit oī aīe sʒ vnī vtpuṫa aīe vegetatiue. Scōo qꝛ dicebāt aīaʒ cognoscē ⁊ sentire:sʒ ēt h nō cōpetit oī aīe:ğ isufficiēter determina uerūt de aīa:cū de oī aīa nō fecerint mētionē. Tertio qꝛ multa alia cōpetūt aīe cogs̄citiue q̄ sentire ⁊ itelligē:de qb⁹ nullā mētionē fecerūt. Quarto qꝛ dicebāt aīaʒ eē re spirationē quādā attrahētē aerē. h ēt nō cōpetit oī aīe. Quito qꝛ ab eis supflue deñ est ꝙ aīa cōponiꝛ ex elntī vt oīa cognoscēt:qꝛ fridū pōt cogs̄ci per calidū:⁊ humi duʒ per siccū:cū vnū oppositoꝝ cognoscaꝛ per reliquū.

¶ Seqꝛ in textu (Et si toto aūt qdā misceri ipaʒ dicūt.) ¶ Hec est lectio.13ᵃ eiusdē libri:⁊ in cōmēto sci Thome.

Istud est vltimū caplm hui⁹ tractat⁹:in quo Phs iprobat opinionē illoꝝ q dicebāt aīam eē in elntis ⁊ in toto vniuer so:trib⁹ rōnib⁹. Quarū pma est. Si aīa sit in elntis pari rōne qua mixta aīata dicunꝛ aīa lia:eadē rōne ipsa elnta dicerenꝛ aīalia:ꝯñs est falsum. ğ ⁊c. Scōa rō. Melior vī eē aīa que est in elntis si sit in eis q̄ aīa que est in mixtis:sed aīa que est in mixtis fa cit ea esse aīalia:ğ a fortiori si aīa eēt in elemētis faceret ea esse aīalia. Tertia rō. Si aīa esset in elemētis ⁊ in to to vniuerso:aut esset vna ⁊ eiusdē rōnis in oībus aut di uersarū rōnū. Non 2ᵐ:qꝛ aīa est in eiusdē cōditionis in oībus:vt antiqui dicebant:neq; primū:qꝛ corruptibiliuʒ ⁊ incorruptibiliū nō pōt esse aīa eiusdeʒ rōnis. Non est ergo anima in elementis ⁊ in toto vniuerso.

¶ Sequitur in textu (Quoniam autem agnoscere.) ¶ Hic seqꝛ terti⁹ tractat⁹ pmi libri. Et est lectio 14ᵃ ⁊ vl tima eiusdē libri. ⁊ in cōmento sancti Thome.

Iste est terti⁹ tractat⁹ hui⁹ libri qui ꝯti net vnuʒ caplm tm̄:in q̄ Phus mouet duas dubitatiōes de ipsa aīa:remouē do opinionē antiquoꝝ de ptib⁹ aīe. ¶ Pria dubitatio est vtrū sentire:opinari:ꝯcupiscē: mouēꝛ ₣m locū ⁊ cetere opōnes aīe cōpetant ipsi aīe ₣m se totā vel diuersis ptib⁹ aīe. ¶ Scōa dubitatio est:vtꝝ sit vnū pñᵐ ipsi⁹ mūdi aut plura. Primā vo dubitationē soluerūt antiq dicētes ꝙ pdicte opōnes aīe ꝯueniūt ipsi aīe ₣m diuersas ei⁹ ptes. Posuerūt.n. aīam eē diuisibilē ⁊ partibilē. Sed hāc opinionē destruit Phus trib⁹ rōni bus. Quarū p⁹ est. Nā multa ⁊ diuersa nō pñt eē in vno ⁊ eodē nisi sit aliqd aliud qð ꝯtineat ea:sʒ in aīa nō repe riꝛ aliqd qð possit ꝯtinere diuersas partes eiusdē substā tiales:qꝛ aut id ꝯtinēs est corp⁹ aut aīa:nō corp⁹:cū cor pus magis ꝯtineaꝛ ab aīa q̄ ꝯtineat. Si esset aīa:aut il la aīa que ꝯtinet esset partibilis aut nō. Si 2ᵐ:pari rō ne standū esset in p°. Si pñᵐ:sequereꝛ ꝙ eēt pcedēdū in ifinitū in ꝯtinētibus. Scōa rō que tangiꝛ ibi (Dubitat aūt.) talis est. Si aīa esset diuisibilis in plures partes:se quereꝛ ꝙ quelibet operatio ei⁹ requireret determiatā

partē in corpore: ꝛ per ꝯñs oīs aīa esset organica: ꝯñs est falsum: qꝛ itellect' in sua opōne nō determinat sibi certū organū. Tertia rō: que tāgiꝛ ibi(Uidenꝛ aūt ꝛ plante.) talis est. Nā in plātis ꝛ in aīalibus iperfectis decisis reperiꝛ eadē aīa ꝑm spēm in oib' ptib' que in oib' partib' eiusdē rōnis est: cū ea que ꝯueniebat toti ante decisionē: ḡ aīa nō est diuisibilis in ptes substātiales. ¶ Ex quo sequiꝛ rñsio ad pam dubitationē. Nā ṗdicte opōnes ꝯueniūt toti aīe totalitate substātie ꝑm tñ diuersas partes ṗtātiuas. ¶ Cōsiderādū est aūt hic ꝑm doctorē sanctū q aīam eē ptibilē pōt itelligi tripl'r. Uno mō ꝑm diuisionē substātialē: ita videlicet q substātia nō habeat ptē ꝛ partē. Alio mō ꝑm diuisionē quātitatiuā. Et istis duobus modis aīa nō est diuisibilis: potissime loquēdo de aīa que est in aīalib' pfectis. Tertio mō pōt itelligi q sit ptibilis ꝑm diuisionē potestatiuā: h est in plures ptes potētiales. Et h pōt itelligi dupl'r. Uno mō videlꝫ q ipsa diuidaꝛ in huiꝰ ptes: ita q oēs partes potētiales reqrāt determinatū organum in subiecto: ꝛ isto mō ēt aīa nō est ptibilis. Alio mō q diuidaꝛ in plures potētias. q̄rū alique reqrūt organū. alique vō nō. ꝛ isto mō veritatē pōt hīe opinio antiquoꝝ dicētiū aīam esse partibilē. ¶ Cōsiderādū vlterius q potētie aīe pñt ꝯsiderari dupliciter. Uno mō ꝑm modū operādi earū: ꝛ isto mō sūt tria gñā potētiarū: videlicet potētia vegetatiua sensitiua ꝛ itellectiua: qꝛ potētia vegetatiua opaꝛ mediātibus q̄litatib' actiuis ꝛ passiuis: vt pꝫ in nutritiōe ꝛ augmētatione ꝛc. Potētia vō sensitiua etsi nō idigeat in sua operatione q̄litatibus actiuis: idiget tñ organo corporeo qđ cōponiꝛ ex eisdē. Sed potētia intellectiua nullo mō eis idiget in sua opōne per se loquēdo: vt ifra patebit. Alio mō pñt ꝯsiderari ꝑm diuersa gñā operationū: ꝛ illo mō sunt qnque gñā potētiarū: videlicet potētia vegetatiua sensitiua appetitiua motiua ꝑm locū ꝛ itellectiua. de q̄bus oib' ifra determinabiꝛ. ¶ Cōsiderādū vlterius q Phūs ibi(Uideꝛ aūt.) soluit zam dubitationē ṗpositā dicēs q aīa vegetatiua dī esse pñm ꝛ signū vite: nō tñ ita q ipsa sit solū pñm vite sicut tact' dī eē pñm sensatiōis: qꝛ remota potētia sensitiua nulla alia remanet: ꝛ oīa viuētia cōmunicāt in hoc q habēt potentiā vegetatiuā.

¶ Finis scripti super pmū librū de anima.

¶ Breuis recollecta super zm de aīa Aristo. ꝑm Magistrum Dominicum de Flandria ordinis predicatorum.

¶ Hec est lectio prima secundi libri de anima: ꝛ in commento sancti Thome.

Ue quidem a ṗorib' tradita de aīa ꝛc.) Iste est secūdus liber de aīa qui diuiditur in duos tractatus. In p° Phūs determiat de aīa q̄tū ad eēntiā eiꝰ. In z° determinat de ea q̄tū ad eiꝰ potētiales ptes ꝛ opōnes qui icipit ibi(Potētiarū aūt.) Primꝰ tractatus ꝯtinet q̄tuor capitula. In p° caplo iuestigat diffōnē nālē cōēꝫ aīe: que dī ꝯclusio demōstratiōis. Et h in p° lectione doc. sancti. In z° aūt caplo: qđ incipit ibi(Uniuersal'r aūt.) manifestat ꝛ declarat ṗdictā diffinitionē. Et h in z° lectione doctoris sancti. In 3° caplo qđ icipit ibi(Qui aūt ex incertis.) iuestigat diffōnē formalē ꝛ ṗpriā ipsiꝰ aīe que dī pñm demōstratiōis: demōstrādo ṗmā diffōnē per istā. Et h in 3° lectione doc. sancti. In 4° caplo qđ icipit ibi(Utrū aūt verū.) ostendit q̄liter pña viuēdi ꝑm diuersa gñā vite se hēant ad aīam ꝛ adinuicē. Et h in 4° lectione doctoris sci. ¶ In p° aūt caplo facit duo. Primo ponit sex diuisiones ad iuestigādū diffinitionē ṗpriā aīe. Quaꝝ p° est entis: ꝑm q diuidiꝛ in .10. ṗdicamēta. Scđa est substātie ꝑm q diuidiꝛ in mām ꝛ formā: ꝛ totū cōpositū que inter se differūt: qꝛ mā nō est hoc aliqd ꝑm se: sꝫ in potētia tñ. forma aūt est ꝑm quā aliqd est ens in actu: sed totū cōpositū est h aliqd demōstratū: qđ est cōpletū in eē ꝛ in spē. Tertia diuisio est ipsius act' in actū pm ꝛ actū zm. Quarta diuisio subarū est q quedā est corporea: quedā incorpea. Quīta diuisio est q subarū corporearū quedā est artificialis: ꝛ quedā est nālis. Sexta sbaꝝ nāliū: quedā sūt que hñt vitā: quedā sūt que nō hñt vitā. ¶ Scđo iuestigat diffōnē aīe ponēdo qnque ꝯnes. Quaꝝ p° est: q aīa ē act'. Qđ ṗbat tali rōne phi. Quia aīa est suba: ꝛ nō est suba cōposita. ḡ vel est cōpositū vel mā vel forma siue act': pꝫ ꝯña: per locū a sufficiēti diuisiōe. Probatio maioris. Nā oē corp' physicū est suba: sꝫ oē corp' habēs vitā est corp' physicū: ḡ necessariū est diceꝛ q oē corp' hñs vitā sit suba: sꝫ oē corpus hñs vitā cōponiꝛ ex corpore qđ hꝫ vitā: ꝛ ex eo per qđ hꝫ vitā. s. aīa: ḡ aīa est suba: pꝫ sequela: qꝛ suba nō cōponiꝛ nisi ex substātijs. Probaꝛ mior quātū ad pam ptē: videlꝫ q nō est suba cōposita: qꝛ est ps cōponēs subam habētē vitā: vt ꝯcessum est: ḡ nō est ipm cōpositū. Scđa ps pꝫ q nō est corp' siue mā: qꝛ est id per qđ aliqd hñs vitā viuit: sꝫ corp' nō est hꝰ nec mā: alioqn oē hñs corp' siue mām viueret: qđ est falsum. ¶ Ex q̄ iferꝛ q aīa est act' corpis hñtis vitā. Nā id per qđ hñs vitā viuit: est act' corporis hñtis vitā: sꝫ aīa est hꝰ vt dcm̄ est: ḡ aīa est act' corpis hñtis vitā. Nō qdē in actu: qꝛ id qđ hꝫ vitā in actu est totū cōpositū: sed totū cōpositū nō dꝫ poni in diffōne forme. ḡ aīa nō est act' corpis hñtis vitā in actu iq̄ātū hꝰ: sꝫ iq̄ātū in potētia. ¶ Scđo iferꝛ q aīa cuꝫ sit suba nō est act' sicut q̄liscūqꝫ forma: sꝫ est act' sicut forma subalis ꝑm quā aliqd fit ens simpl'r. ¶ Contra ṗdictā ꝯnē ꝛ ṗbationē eiusdeꝫ arguiꝛ sic. Oē id qđ aduenit enti in actu est accñs vt ꝯcedit doctor san. in pñti lec. sꝫ aīa aduenit enti in actu. ḡ ꝛc. Probatio mioris: qꝛ aduenit corpi organico physico: cū sit act' eiꝰ. Sil'r est act' corporis aīati: sꝫ oē corp' aīatū organicū ē ens in actu. ḡ ꝛc. ¶ P. Oē mouēs motū ē corp': ḡ aīa est corp'. ¶ P. ad idē. Oē mouēs mouet per ꝯtactū: sed oē tale est quātū: ꝛ per ꝯñs corpus: ḡ idē vt supra. ¶ P. Id qđ est de gñe potētie citra pam mām: est aliqd icludēs de actu ꝛ de potentia. ḡ id qđ est citra pm actū est aliqd icludens de actu ꝛ de potētia: ꝛ per ꝯñs erit cōpositū. Sed aīa est citra pm actū de gñe act' exñs: ḡ est cōposita ex potētia ꝛ actu: ꝛ per ꝯñs: ex mā ꝛ forma. ¶ P. ad idē. Ubicūqꝫ sūt ṗpetates māe: ibi est mā: sꝫ in aīa sūt ṗpetates māe. s. recipere: actuari: iformari ꝛc. ḡ in aīa est mā: ꝛ per ꝯñs est cōposita ex mā ꝛ forma. ¶ P. Id qđ est actus tñ non hēt cām sui eē. vt pꝫ 8° metaphice: sꝫ aīa hꝫ cām sui esse: vt pꝫ de se. ḡ aīa nō est act' tñ: sed cōposita ex actu ꝛ potētia. ¶ P. Id qđ est potētia nō est act': sꝫ aīa est in potentia oīa: vt pꝫ 3° huiꝰ: ḡ nō est actus. ¶ Ad pm dōm q aīa nō aduenit corpori aīato qđ sit actu aīatū per aliq̄ aliā formā: sꝫ aduenit corpi aīato qđ dī aīatū per ipam in aduētu eiꝰ: sicut dicimꝰ q lumē est act' corpis lucidi: nō q corp' sit lucidū añ aduentū luminis seu lucis: sed aduenīēte lumine corp' fit luminatū. Sil'r corp' nō est organiçatū p aliquā formā aliā ab aīa: vñ rō nō seqꝛ. ¶ Sꝫ ꝯ hāc rñsionē arguiꝛ. Nā in isto istāti in q̄ itroduciꝛ aīa in corpe aut corp' est actu organiçatuꝫ aut nō. Si pm: sic seqꝛ q aduenit enti in actu: ꝛ per ꝯñs ṗpositū. Nō pōt dici zm: qꝛ determiata forma reqrit determinatā mām: a l's quelibet forma pōt introduci in qualibet mā. ¶ Dicēdū q in toto tēpore ṗcedēti istud istās introductiōis

mā fuit

mā fuit organiçata ⁊ disposita per dispositiones ꝯñtes
formā abyciēdā. Sed in illo istāti introductiōis mā fuit
organiçata ⁊ disposita per dispōnes ꝯñtes formā itrodu
cēdā: ad cuiꝰ itroductionē corrūpunṫ oēs organiçatiōes
⁊ dispōnes in numero: nō qdē per se: sed per accidēs ad
corruptionē. s. subiecti. remanēt tñ eedē specie. Uñ mā dr̄
semꝑ disposita ⁊ organiçata que est susceptibilis de ꝓpi
quo illiꝰ forme que reqrit organiçationē. ¶ Ad 2ᵐ dōm
ꝙ duplr̄ est mouēs motū: qdā est mouēs motū per se:
qdā est mouēs motū per accidēs siue per alterū. Uerū
est ꝙ oē mouēs motū pᵒ mō est corpꝰ: ⁊ diuidiṫ in partē
per se mouētē ⁊ ꝑtē per se motā. nō aūt mouēs motū 2ᵒ
mō. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ duplex est ꝯtactꝰ. Quidā est ꝯtactꝰ
v̄tutis. aliꝰ est ꝯtactꝰ dimēsiōis seu quātitatis. Uerū est
ꝙ oē mouēs qd mouet per ꝯtactū dimēsiōis siue dimē-
sionatiuū est corpꝰ: nō aūt qd mouet per ꝯtactuꝫ v̄tutis.
¶ Ad 4ᵐ dōm ꝙ aīa nō est actꝰ purꝰ in fine simplicita
tis: sꝫ icludit aliqd de potētia. Nō tñ opꝫ ꝙ illa potētia
sit mā. vñ nō seqṫ ꝙ sit cōposita ex mā ⁊ forā ⁊c. ¶ Ad
5ᵐ dōm ꝙ ꝓꝓetates mãe nō ꝯueniūt aīe vniuoce: sꝫ eq-
uoce tm̄: videlꝫ ꝺm diuersas rōnes. ¶ Ad 6ᵐ dōm ꝙ il-
lud qd est actꝰ tm̄ nō hꝫ cām formalē sui eē: ⁊ sic intelli-
giṫ dictū ph̄i: hꝫ tñ cām efficiētē. Uñ aīa nō hꝫ cām for
malē: lꝫ hēat efficiētē. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ illud qd est
potētia: nō est actꝰ respectu eiusdē: sed bene respectu di
uersoꝝ. Uñ lꝫ aīa sit potētia respectu spērū itelligibiliū:
est tñ actꝰ respectu corꝑis habētis vitā in potētia. ¶ Se
cūda ꝯ. Aīa est actꝰ pmꝰ: hāc ꝯnē ꝓbat ph̄s tali rōne. Nā
sicut se hꝫ scīa ad ꝯsiderare: ita se hꝫ aīa per respectū ad
diuersas suas opōnes: sꝫ scīa est actꝰ pmꝰ sciētis: ġ seqṫ
ꝙ aīa est actꝰ pmꝰ corꝑis aīati. ¶ Cōtra hāc ꝯnē sic ar-
guiṫ. Aīa est actꝰ sicut scīa: vt habeṫ hic in textu: sꝫ scīa
(cū sit forma accidētalis) est actꝰ secūdus: qꝛ ois forma
accidentalis p̄supponit formā subālē: ġ aīa nō est actus
pmꝰ sed secūdus. ¶ P̄. Hec aīa rōnalis est subā: ⁊ tñ nō
vniulis: ġ ꝑticularis. Sed ois subā ꝑticularis nāe rōna-
lis est idiuidua. ġ aīa rōnalis nō est actꝰ pmꝰ: sꝫ cōposita
ex actu. ¶ P̄. Id qd p̄supponit aliquā formā acciñtalē i
mā nō est actꝰ pmus: sꝫ aīa p̄supponit formā accidētalē.
ġ ⁊c. Probatio minoris: qꝛ aīa pꝰus p̄supponit v̄tutē gñati
uā in semine: sed talis v̄tus est forma accidentalis. ġ ⁊c.
¶ Ad pᵐ dōm ꝙ scīa pōt ꝯsiderari duplr̄. Uno mō per
respectū ad scientē inquātū sciēs est. Alio mō per respe
ctū ad istū qui est sciēs. Si capiaṫ scīa pᵒ mō: sic scīa est
actꝰ pmꝰ ⁊ eēntialis sciētis: ⁊ isto mō capiṫ hic. Si v̄o ca
piṫ 2ᵒ mō: sic est actꝰ secūdus. Uel dōm ꝙ comparando
sciam ad aīam: scīa est actꝰ secūdus: sꝫ cōparando sciam
ad ꝯsiderare: scīa est actꝰ pmꝰ. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ aīa non
est subā cōpleta. vñ nō opꝫ ꝙ sit vniulis vel ꝑticularis.
¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ illa forā que p̄supponit aliquā formā
acciñtalē in eodē subiecto dr̄ eē actꝰ secūdus: nō aūt illa for
ma que p̄supponit aliquā formā acciñtalē in alio subiecto.
Uirtꝰ aūt gñatiua nō est subiectiue in illa parte mãe se
minis in qua itroduciṫ in aīa: ꝺm ꝙ iferiꝰ declarabiṫ: vñ
rō nō seqṫ. ¶ Tertia ꝯ est ꝙ aīa est actꝰ corꝑis organi-
ci physici. Que ꝓbaṫ sic. Talis dꝫ eē mā actꝰ: q̄lē reqrūt
opōnes illiꝰ actꝰ: sꝫ opōnes ipsiꝰ aīe (cū sint diuerse) re-
quirūt diuersitatē ꝑtiū ꝺm sitū ⁊ figurā in eodē corꝑe. ġ
opꝫ ꝙ aīa sit actꝰ corꝑis organici. Nā corpꝰ organicū dr̄
illud qd hꝫ diuersitatē ꝑtiū distinctaꝝ ꝺm sitū ⁊ figurā.
¶ Cōtra hāc ꝯnē sic arguiṫ. Id qd est sepatū a corꝑe nō
est actꝰ corꝑis: sꝫ aīa potissime rōnalis est sepata a corꝑe:
vt pꝫ 3ᵒ huiꝰ: ġ aīa rōnalis nō est actꝰ corꝑis. ¶ P̄. Unū-
qdqꝫ recipiṫ in alio per modū recipiētis: si ġ aīa rōnalis
eēt actꝰ corꝑis. susciperet ad modū corꝑis: sꝫ corpꝰ est in
diuiduatū ⁊ determinate mãe: ġ ⁊ aīa est indiuiduata ⁊
determiate mãe ⁊ per ꝯñs nō posset aīa oīa itelligē nec
vniulia. ¶ P̄. Actꝰ per se ꝯuenit illi cuiꝰ est actꝰ: sꝫ id qd
ꝯuenit alicui per se est iseꝑabile ab illo: cū ġ aīa rōnalis
sit seꝑabilis a corꝑe: seqṫ ꝙ aīa rōnalis nō est actus cor
poris. ¶ Ad pᵐ dōm ꝙ aīa rōnalis lꝫ sit seꝑata a corꝑe
ꝺm opōnē itellectiuā: nō tñ est seꝑata ꝺm esse loquēdo
de aīa ꝯiūcta. Uel dōm ꝙ lꝫ aīa sit seꝑata a corꝑe quan-
tū ad actū 2ᵐ: q est itelligē (qꝛ nō est actꝰ alicuiꝰ organi
corꝑalis.) nō tñ est separata quātū ad actū pᵐ: qꝛ est for
ma corꝑis. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ lꝫ aīa sit idiuiduata in cor-
pore ⁊ determinate mãe quātū ad eē: tñ quātū ad opō-
nē itellectiuā est vniulis: cū talis opō nō idigeat corꝑe
organico siue instrumētali. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ aīa ꝯuenit
per se corꝑi: sicut eē sursum ꝯuenit per se leui: sicut ġ qñ
leuia sunt extra suū ꝓꝓiū locū: in eis remanet aptitudo
nālis ad talē locū: ita aīa rōnalis qñ est seꝑata remanet
in eis nālis aptitudo ad ꝓꝓiū corpus. ¶ Quarta ꝯ que
seqṫ ex p̄cedentibꝰ est ista: ꝙ diffinitio aīe que dr̄ cōis ⁊
nālis est ista: aīa est actꝰ pmꝰ corporis organici physici.
Que ꝯ ꝓbaṫ duplr̄. Primo per rōnes p̄cedētes: ꝙ. n. sit
actꝰ pꝫ per p̄cedētē ꝯnē pᵃᵐ. Et ꝙ sit actꝰ corꝑis organici
pꝫ per 2ᵃᵐ ꝯnē. Scdo ꝓbaṫ: qꝛ ꝯuenit oī aīe soli ⁊ semꝑ:
⁊ idicat totā eiꝰ eēntiā a pᵃ potētia vsqꝫ ad vltimū actū.
¶ Cōtra hāc ꝯneꝫ arguiṫ sic. Illud qd pōt diffiniri: hēt
genꝰ ⁊ drīam: sꝫ aīa (cū nō sit spēs sꝫ ꝑs spēi) nō hēt ge-
nus ⁊ drīam. ġ nō pōt diffiniri. ¶ P̄. Oē diffinitū est di
uisibile in partes diffinientes: sed aīa (cū sit forma sim
plex) nō est diuisibilis. ġ ⁊c. ¶ P̄. Ista diffinitio nō ꝯue
nit aīe rōnali: ġ nō ꝯuenit in ꝯcrēto sub diffinito. Assum-
ptū pꝫ. qꝛ forma dꝫ eē ꝓportiōata mãe: sꝫ aīa rōnalis est
icorruptibilis ⁊ corpꝰ est corruptibile: ġ ⁊c. ¶ P̄. Aīa est
forma simplex: corpꝰ organicū hꝫ magnaꝫ diuersitatē. ġ
aīa rōnalis nō est actꝰ corꝑis organici. ¶ P̄. Si aīa eēt
actꝰ corꝑis organici: aut organiçatio fieret añ itroductio
nē eiꝰ: vel in istāti itroductiōis. Nō 2ᵐ: qꝛ nullus motꝰ
pōt fieri in istāti: organiçatio aūt nō pōt fieri sine motu
alteratiōis: si pᵐ: vel illa organiçatio remanet organiça-
tio ⁊ sic accidētia remanēt: nō manēte forma subāli: vel
nō remanet. ⁊ per ꝯñs aīa vniṫ corpori non organiçato.
¶ Ad pᵐ dōm ꝙ illud argumētū ꝓcedit de diffōne pro
prysſime dicta. ¶ Ad 2ᵐ dōꝫ ꝙ lꝫ aīa sit forma simplex
ꝺm eēntiā. pōt tñ diuidi in ꝑtes rōnis. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ
lꝫ aīa rōnalis ꝺm eēntiā suā (vt supra dcm̄ est) sit icor-
ruptibilis: tñ reqrit (ꝓpter diuersas opōnes eiꝰ) corpꝰ
bene cōplexionatū. ad quā qdē cōplexionabilitatē seq-
tur corruptibilitas necītate mãe. ¶ Ad 4ᵐ dōm ꝙ aīa
est simplex quātū ad eēntiā: multiplex tñ est quātuꝫ ad
potētiā ⁊ v̄tutē: ⁊ iō ꝓpter opōnes diuersas reqrit corpꝰ
organicū. ¶ Ad vltimuꝫ dōm ꝙ ista organiçatio per se
fit in tēpore p̄cedēti introductionē forme que corrūpiṫ
per accidēs in istāti itroductionis: in quo itroduciṫ per
accidēs noua organiçatio simul cū aīa. Et qñ dr̄ ꝙ orga-
niçatio nō pōt fieri in istāti: verū est per se: tñ per accñs
fieri pōt in istāti: p̄supposita pᵃ organiçatiōe. ¶ Quīta
ꝯ. Aīa vniṫ corꝑi organiçato sine medio. Probaṫ: qꝛ ꝓ-
pria ꝑfectio vniṫ imediate ꝓꝓrio ꝑfectibili: sꝫ aīa est ꝓ
pria ꝑfectio corꝑis organici cū sit eiꝰ forma substātialis
ġ ⁊c. ¶ Cōtra hāc ꝯnē arguiṫ sic. Aīa vniṫ mãe dispōsi-
te: ġ vniṫ mãe mediātibꝰ dispōnibꝰ. ¶ P̄. Diuerse for-
me ꝺm spēm nō pñt vniri diuersis ꝑtibus mãe nisi sint
diuerse per quātitatem: ġ aīa vniṫ mãe mediāte quāti-
tate. ¶ Ad pᵐ dōm ꝙ aīa vniṫ mãe pme que in toto tē-
pore p̄cedēte instās itroductiōis fuit disposita per dispo
sitiōes ꝯsequētes formā abyciēdā: vt dictū est: que cor-

rumpit in aduētu forme: ⁊ in aduētu forme est disposita per dispōnes cōsequētes nāliter formā introducēdā. ¶ Sed ꝯtra hāc rñsionē arguit. Aut aīa in īstanti introductiōis vnit māe nude: aut nō. Si zᵐ. habet itentū: videlꝫ ꝙ vnit mediante medio. Si pᵐ: ergo nō vnit māe disposite. ¶ Dicēduꝫ ꝙ mā pōt dici nuda dupl'r. Uno mō per carētiā cuiuscūqꝫ forme: sic mā nunq̄ dr̄ nuda. Alio mō per carētiā formarū ⁊ dispōnū pcedētiū formā itroducēdā: ⁊ isto mō aīa vnit māe nude: qꝛ in itroductiōe aīe corrūpunt oēs forme ⁊ dispōnes pcedentes: ⁊ simul cū ea introducunt alie dispōnes ⁊ accidētia in numero. ¶ Sed ꝯtra arguit. Aut in eodē istāti corrūpunt pcedētes dispōnes ⁊ introducunt sequentes: aut in alio ⁊ alio. Si pᵐ: sequeret ꝙ in eodē istāti erūt ꝯrie ⁊ diuerse forme in eodē simul. Si zᵐ: cū iter quelibet duo istātia mediet tēpꝰ: sequit ꝙ erit dabile tēpus in quo mā erit sine oī forma. ¶ Dicendū ꝙ in vno ⁊ eodē istāti tēporis corrumpunt per accidēs oēs pcedētes dispōnes ⁊ itroducunt sequētes. Nec ppter h̄ sequit ꝙ in vno ⁊ eodē simul sint diuerse forme: qꝛ ea que in istāti corrūpunt: dū sūt: corrūpi nō pnt. Unde bene sequit. Aīa corrumpit. ergo aīa nō est: sꝫ imediate añ fuit. Sicut eꝫ bñ segt: aīa itroducit: ergo aīa est: ⁊ imediate añ nō fuit. ¶ Et si querat vtrū in vltimo istāti in quo remouet forma abyciēda introducat alia forma. Rñdēdū est negādo sumptum: qꝛ nō est dabile vnū ⁊ vltimū instās forme corrūpēde: sed bñ pᵐ istās nō eē eiꝰ: qd̄ qdē istās est istās pᵐ sub eē forme itroducēde. ¶ Ad zᵐ pꝫ solutio per ea que dicta sūt. Uerūtamē ꝯsiderādū est ꝙ aīa fm eētiā ꝯsiderata pintelligit vniri māe nude eiꝰ añ oīa accidētia: tñ si ꝯsideret quātū ad vltimos eiꝰ gradus pfectionis: sic aliq̄ accidētia pintelligunt pcedere ipsaꝫ aīam. Uerbi grā. Aīa dat corpori esse substātiale: esse corporeū ⁊ esse aīatū: sꝫ quātitas sequit ipsam aīam quātū ad h̄ qd̄ est dare eē substātiale: sed tñ itelligit pcedere ipsaꝫ aīam fm ꝙ dat eē aīatū. ¶ Circa pdicta dubitat pmo vtꝝ aīa hēat diffiniri per suū subm. Et arguit pᵒ ꝯtra suppositūꝫ: qꝛ illa forma que hēt subm est accn̄talis: aīa nō est forma accidentalis: ergo aīa nō hēt subm. ¶ Pꝫ. arguit ꝯtra suppositū: qꝛ si subm aīe poneret in diffōne eiꝰ: aut poneret tanq̄ ps eētialis eiꝰ: aut tanq̄ per additamētū. Nō pᵐ: cū corpꝰ nō sit pars eētialis aīe. Nec zᵐ: qꝛ hoc est pprīū accidēti diffiniri per additamētū: vt adducit doctor sanctꝰ in plerisqꝫ locis. ¶ Dicēdū ꝙ aīa hēt diffiniri per suū subiectū: qꝛ illud qd̄ nō hēt esse cōpletū in specie: sed dependens: hēt diffiniri per illud a quo depēdēt: ⁊ inde est ꝙ accidētia habēt diffiniri per subm: vt pꝫ 7ᵒ metaphysice: sed nulla forma rei nālis est qd cōpletū in specie. cōplementū enim spēi ꝯuenit substātie cōposite: vñ opꝫ ꝙ quelibet forma diffiniat per aliqd qd̄ est extra eētiam eius: videlꝫ per totū subm: sed aīa est forma nālis. ergo ⁊c. ¶ Ad pᵐ rōnē dubij: dōm ꝙ subm accipit dupl'r. Uno mō pprie: videlicet pro eo qd̄ per se subsistēs dat stabilimentū eēndi alteri: ⁊ isto mō illud qd̄ hēt subm dr̄ forma accidentalis. Alio mō accipit subm pro oī eo qd̄ est susceptiuū pfectionis siue substātialis siue accidētalis: ⁊ isto mō nō opꝫ ꝙ illd̄ qd̄ hēt subm sit forma accidētalis: ⁊ sic accipit in pposito. ¶ Ad zᵐ dōm ꝙ aīa diffinit per suū subm: nō tanq̄ per partē eētie eiꝰ: sꝫ tanq̄ per aliqd qd̄ est extra eētiā eiꝰ: nō eni dr̄ diffinitio per additamentū: nisi qꝛ aliqd dr̄ diffiniri per additamētū dū aliqd diffinit per aliqd alterius generis pdicamentalis. Modo manifestū est ꝙ forma ⁊ mā sūt eiusdē generis. Unde cū forma diffinit per māam nō diffinit per additamentū: nisi largo mō loquēdo. ¶ Dubitat zᵒ vtꝝ iter formas nāles sola aīa rōnalis sit per se subsistēs. Arguitur pmo ꝙ nō: ꝯtra assumptū: qꝛ illud qd̄ est per se subsistens est h̄ aliqd: sꝫ aīa rōnalis nō est h̄ aliqd: sed est id quo aliquid est: ergo nō est per se subsistēs. ¶ Pꝫ. Id qd̄ est per se subsistēs hēt pprīā operationē sine corpe: sed aīa rōnalis cū nō itelligat nisi mediātibꝰ phātasmatibꝰ: nō hēt opōnē aliquā sine corpore. ergo ⁊c. ¶ Pꝫ. arguit ꝯtra ppositū. Sicut se hēt itellectiuū ad itelligibilia: ita se hēt sensitiuū ad sensibilia: sed itellectiuū apprehēdit itelligibilia sine corpore. ergo sensitiuū apphēdit sensibilia sine corpore. Tunc sic. Illud qd̄ hēt opationeꝫ per se est per se subsistēs: sed aīa rōnalis hēt opationē per se sine corpore: vt pbatū est: ergo est per se subsistens. ¶ Rñsio: dicēdum ꝙ solū aīa rōnalis est per se subsistens: qd̄ sic pꝫ: qꝛ solū illud dr̄ per se subsistēs: qd̄ hēt pprīā operationem sine corpore: sed solū aīa rōnalis est huiꝰ. ergo ⁊c. ¶ Ad pᵐ dōm ꝙ aliqd dr̄ per se subsistens dupl'r. Uno mō subsistentia cōpleta tanq̄ aliqd cōpletuꝫ in specie: ⁊ isto mō aīa nō est per se subsistēs. Alio mō dr̄ aliqd per se subsistens subsistētia incōpleta: ⁊ isto mō aīa rōnalis est per se subsistēs. vnde nō opꝫ ꝙ significet h̄ aliqd pprie accipiēdo h̄ aliqd. ¶ Ad zᵐ dōm ꝙ lꝫ opatio aīe itellectiue (vt supra dcīn est) indigeat corpore obiectiue: non tñ instrumētaliter. ergo ⁊c. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ simile est iter intellectū ⁊ sensum in h̄ ꝙ vnūqdqꝫ ipsoꝝ est in potentia ad suū obm: est tñ dissimile in h̄ ꝙ sensus suscipit sensibilia cū quadā imutatione corporali: itellectꝰ aūt nō: nisi forte per accidēs. vnde ratio nō sequit. ¶ Dubitat 3ᵒ vtꝝ illud dicat hr̄e vitā qd̄ hēt per seipsum augmentū ⁊ decrementū ⁊ alimentū. Et videt ꝙ nō: qꝛ deo vita ppriissime attribuit: vt pbat phus. 12. meta. ⁊ tñ in deo nō est decremētū neqꝫ augmētū. ergo ⁊c. ¶ In ꝯrīū est Phus in lrā. ¶ Dōm ꝙ de eo qd̄ est hr̄e vitā possumꝰ loq dupliciter. Uno mō in gn̄abilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ sicut hic Phs loquit per modū exempli: ⁊ isto mō hr̄e vitā dr̄ illud qd̄ per seipm hēt alimentū ⁊c. Alio mō possumꝰ loq vniu'r ⁊ absolute: sic aliqd dr̄ hr̄e vitam ex h̄ ꝙ per se est aptū natū moue seipm aut motu itellectuali aut motu physico: ⁊ isto mō pcedebat rō dubij. ¶ Dubitat 4ᵒ vtrū in vno ⁊ eodē cōposito sint plures forme substātiales fm eētiā distincte: ⁊ arguit ꝙ sic. Nā vniꝰ ⁊ eiusdē rei sūt plura pdicata formalia ⁊ eētialia: ergo vnius ⁊ eiusdem rei sunt plures forme substātiales: pꝫ ꝯña: qꝛ pdicata formalia sumunt a formis. ¶ Pꝫ. Aīa est actꝰ corporis: vt pꝫ per diffinitionē aīe: sed mā pᵃ nō dr̄ actu corpꝰ nisi per aliquā formā: ergo sequitur ꝙ in corpore aīato est forma corporis ⁊ ipsa aīa: ⁊ per ꝯñs plures forme. ¶ Pꝫ. Corporeitas est forma a qua mā nunquā pōt denudari (vt ꝯcedit doctor sanctꝰ in zᵒ sniarū.) ergo sequit ꝙ in eodeꝫ est forma corporeitatis ⁊ forma specifica. ¶ Pꝫ. Oē mouēs seipm diuidit in partē per se mouentē ⁊ partem per se motā. vt pꝫ ex 8ᵒ physicoꝝ. Sed corpus aīatuꝫ est mouēs seipm: ergo diuidit in partē per se mouentem: scilꝫ aīam: ⁊ partē per se motā: scilꝫ corpꝰ. Sed mā pᵃ nō pōt esse pars per se mota: ergo corpꝰ (qd̄ est ps per se mota) est iformatū alia forma. ¶ Pꝫ. In corpore mixto reperiunt q̄tuor elemēta: ergo in eis reperiunt forme substātiales eorum. Et sic in eodē corpore mixto reperiunt plures forme substātiales. ¶ Pꝫ. In quolibet cōposito nāli est forma totiꝰ ⁊ forma partis: sed forma totiꝰ ⁊ forma partis sunt forme rea'r distincte fm doctorē sanctū: lꝫ Albertꝰ a'r teneat. ergo ⁊c. ¶ Pꝫ. Ab vno ⁊ eodē nō pcedit nisi vnū: sed ab aīa pcedūt diuerse opationes. ergo cū forma sit pncipiū operationis: sequit ꝙ in corpore aīato sunt diuerse forme. ¶ Pꝫ. Oē generās vniuocū gn̄at sibi simile in

specie:sed homo est gñans vniuocũ hoiem:g̃ gñat aliqd sibi simile. Sed nõ pot gñare sibi simile in specie nisi ꝓducẽdo formã substãtialẽ:g̃ homo gñans ꝓducit formã substãtialẽ:sed nõ põt ꝓducere aiam rõnalez:g̃ in hoie gñato erunt due forme. ¶ Pꝫ. Generatio hois dr nãlis:g̃ terminaꝛ ad formã nãlẽ. Sed nõ terminaꝛ ad aiam rõnalẽ:alias gñans nãle attingeret eẽntiã eius:qd nõ solũ est falsum:sed ẽt hereticuz.g̃ in hoie est vna forma que acquiriꝛ per gñationẽ:ꝛ alia que acqriꝛ per creationẽ:ꝛ sic idẽ vt supra. ¶ Pꝫ. Qd vni est suba nulli est accidẽs: vt pꝫ pᵒ physicoꝝ:ſꝫ sensitiuũ in bruto est forma substãtialis:g̃ sensitiuũ in hoie erit forma substantialis. ¶ Pꝫ. Ubi remanẽt accidẽtia ꝯñtia aliquã formã:ibi est ipsa forma:ſꝫ in mortuo remanẽt accidẽtia ꝯñtia formã corporeitatis.s.figure ꝛ quãtitatis:g̃ in mortuo remanet forma corporeitatis. Cũ g̃ in mortuo sit forma eiᵒ sequiꝛ ꝙ in eodẽ cõposito sint plures forme substãtiales. ¶ Rñsio dõm (dimissis varijs opinionibᵒ in pᵒ de gñõne ꝛ in pᵃ phia ꝑscrutãdis diuersimode) ꝙ ipossibile est vt hic expsse doctor sanctus ꝯcludit) vniᵒ rei eẽ plures forme substãtiales. ¶ Pro cuiᵒ declaratiõe supponiꝛ vnũ.s.ꝙ dña iter formã substãtialẽ ꝛ accidẽtalẽ est hec.s.ꝙ forma accidẽtalis nõ facit ens actu simplr:ſꝫ ens actu tale vel tãtũ aut quãtũ:vtputa magnũ vel albũ vel aliqd hꝫ vt pꝫ 7ᵒ metaphice:sed forma substãtialis facit ens actu simplr. Ex qua differẽtia sequiꝛ alia:videlꝫ ꝙ forma dr accidẽtalis que aduenit subiecto existẽti in actu:ſꝫ forma substãtialis nõ aduenit subiecto iam existẽti in actu:sed in potẽtia tm̃.s.mãe pme. Quo supposito ꝓbaꝛ tali rõne:qꝛ si vniᵒ rei eẽnt plures forme substãtiales ꝯñter se habẽtes ẜm pus ꝛ posteriᵒ (vt voluerũt aduersarij) sequereꝛ ꝙ pᵃ faceret ens actu simplr:vt pꝫ per pmã differentiã:ꝛ per ꝯñs oẽs alie forme ꝯñtes aduenirẽt subiecto iam existẽti in actu:ꝛ sic accidẽtaliter aduenirent: vt pꝫ per secũdã differẽtiã:ꝛ sic nõ eẽnt forme substantiales:ſꝫ accidẽtales:qd est ꝯtra hypostasim. ¶ Pꝫ. Oẽs alie forme ꝯñtes pmã nõ facerent ens actu simpliciter: cũ iã esset ens actu simpliciter per pmã formã:sed facerent ens actu ẜm qd:ꝛ sic eẽnt forme accidentales:vt pꝫ per pmã differẽtiã. vnde ipossibile est vnius rei esse plures formas substãtiales. ¶ Per pdicta tolliꝛ rõ Auicẽ. in libro fontis vite:qui posuit ꝙ ẜm ordinez generũ ꝛ specierũ est ordo pluriũ formarũ substantialiũ in vna ꝛ eadẽ re:vtputa ꝙ in hoc indiuiduo esset vna forma per quã est substãtia:ꝛ alia per quã est corpᵒ:ꝛ 3ᵃ per quã est aiatũ corpᵒ:ꝛ sic de alijs. Sed 2ᵐ pmissa opꝫ dicẽ ꝙ vna ꝛ eadẽ forma substãtialis est per quã hoc indiuiduũ est substãtia:ꝛ per quã est corpᵒ:ꝛ per quã est aiatuz corpᵒ:ꝛ sic de alijs. Scdm tamẽ diuersos gradus ꝑfectionis eiusdem. Forma eni ꝑfectior dat mãe oẽ qd dat forma minus ꝑfecta:ꝛ adhuc amplius. vnde aia nõ solũ facit esse subam ꝛ corpᵒ qd ẽt facit forma lapidis:sed ẽt facit esse aiatũ corpᵒ. Nõ g̃ est intelligẽdũ ꝙ aia sit actᵒ corporis q̃si corpᵒ sit ꝯstitutũ per vnã formã que faciat eũ eẽ corpus:ꝛ aia superueniens ei faciat esse viuũ corpus:sed qꝛ ab aia hẽt ꝙ sit corpᵒ ꝛ ꝙ sit corpᵒ viuũ. Sed hoc qd est esse corpᵒ:est iperfectius q̃si mãle respectu vite:ꝛ inde est ꝙ recedẽte aia nõ remanet idẽ corpᵒ specie. Nã oculus ꝛ caro non dicunꝛ in mortuo nisi equiuoce:vt pꝫ per Phm in 7ᵒ metaphice. Recedẽte eniꝫ aia succedit alia forma substãtialis que dat aliud esse specificũ:cũ corruptio vnius nõ fit sine gñõne alteriᵒ. Hec oia doctor sanctus in ꝑsenti lectione formaliter. ¶ Ex hoc pꝫ solutio ad duo argumẽta pᵃ in pñ dubij adducta. ¶ Ad 3ᵐ dicẽdum ꝙ corporeitas põt duplr accipi. Uno mõ vt dicit formã corpeitatis distictã a formis specificis. Alio mõ vt dicit gradũ ꝑfectionis genericũ ꝯsequentẽ formã genericã quãtũ ad eiᵒ eẽntiã:pcedentẽ tñ gradũ specificũ perfectionis eiusdẽ forme. Primo mõ mã põt denudari a corporeitate:ſꝫ nõ 2ᵒ mõ. ¶ Ad 4ᵐ dõm ꝙ corpus aiatũ diuidiꝛ in partẽ per se mouẽtẽ que est aiatũ v̓tute motiua eiᵒ ꝯsiderata:ꝛ in partẽ per se motã:que est corpus cũ aia ẜm suũ esse ꝯsiderata. Nõ est g̃ itelligendum ꝙ aia sit pars per se mouẽs ẜm eiᵒ totũ ambitũ ꝯsiderata:ꝛ ꝙ corpᵒ sit pars per se mota seclusa aia:vt inuit doctor sanctᵒ in pᵃ parte qõne 78ᵃ. ¶ Ad 5ᵐ dõm ꝙ forme elemẽtoꝝ sunt in mixto:nõ qdẽ formaliter:sed virtualiter. De quo alias latiᵒ disputabiꝛ. ¶ Ad 6ᵐ dõm ꝙ vniᵒ rei esse plures formas substantiales põt intelligi duplr. Uno mõ ꝙ in vno sint plures forme v̓tualiter:ꝛ sic non est incõueniẽs ponere pluralitatẽ formarũ. Alio mõ formaliter:ꝛ hoc duplr. Uno mõ ꝙ tales forme sint realr distincte. Alio mõ ꝙ sint distincte ẜm rõnẽ. Si 2ᵒ mõ: sic ẽt nõ est incõueniẽs. Si pᵒ mõ.ꝛ h̃ duplr:vel loquendo de forma totius tm̃:vel de forma totiᵒ ꝛ partis. Uoco aũt formã partis que est altera pars totius cõpositi: formã v̓o totiᵒ que resultat ex vnione partis cũ forma. Si 2ᵒ mõ:sic ẽt nõ est icõueniẽs ponere pluralitatẽ formarũ:vt voluit argumẽtũ. Si pᵒ mõ est incõueniẽs de quo pcedit qd dubij. ¶ Ad 7ᵐ dõm ꝙ ab vno inquãtũ vnũ nõ pcedit nisi vnũ loquẽdo in agẽtibᵒ nãlibᵒ:secus aũt loquẽdo in agẽtibᵒ ẜm voluntatẽ:sed ab vno qd est vnũ ẜm essentiã:multiplex tñ ẜm virtutẽ (queadmodũ est aia) bene pcedũt diuersa. ¶ Ad 8ᵐ dõm ꝙ homo generat sibi simile nõ ex eo ꝙ itroducit formã substãtialẽ sed qꝛ disponit mãm vltima dispositione ad itroductionem forme substãtialis.s.aie rõnalis que per solã creationẽ infundiꝛ. Neqꝫ tñ propter hoc sequiꝛ ꝙ homo sit iperfectius generãs q̃ asinus qui in toto ꝓducit formã substãtialẽ per suã gñõnẽ:qꝛ multo nobilius est ꝛ perfectius disponere mãm ad itroductionẽ aie rõnalis q̃ ꝓducere aliã quãcũqꝫ formã nãlẽ. ¶ Et per hoc pꝫ solutio ad 9ᵐ. ¶ Ad 10ᵐ dõm ꝙ aia sensitiua est forma substantialis in homine:nõ qdẽ ẜm eẽntiaz distincta ab aia rõnali:sed ẜm rõnẽ tm̃. vt infra ꝓbabiꝛ. ¶ Ad 11ᵐ dõm ꝙ illa accidẽtia nõ remanẽt eadem numero in mortuo que pus fuerunt in viuo:sed ẜm spẽm tm̃.

¶ Seqꝛ i textu (Uniuŕr qdẽ dcm̃ est qd est aia ꝛc.) Hic icipit lectio 2ᵃ eiusdẽ libri:ꝛ in cõmẽto sancti Thome.

ISTUD est 2ᵐ caplm pmi tractatᵒ:in quo Phus manifestãdo pdictã diffinitionẽ ponit vnã ꝯnẽ ex qua ifert vnũ correlariũ. ¶ Cõclusio est ista ꝙ aia est substãtia ꝛ qd qd est corpis aiati potentia vitã habentis:hãc ꝯnẽ ꝓbat Phus duabᵒ rõnibᵒ. ¶ Quarũ pᵃ est. Sicut est in artificialibus:ita est in nãlibᵒ:sed in artificialibᵒ:si dolabra esset corpᵒ nãle sua forma esset substantia:ꝛ qd qd est ipsiᵒ dolabre:g̃ in nãlibus forma est substãtia ꝛ qd qd est eius. Cũ g̃ corpᵒ aiatũ sit ens nãle: ꝛ aia sit eius forma:vt supra ꝯcessum est:seqꝛ ꝙ aia est substãtia ꝛ qd qd est corporis aiati. ¶ Scda rõ est. Sicut est in partibᵒ aialis:ita in toto aiali:sed in partibus aialis ita est:ꝙ si oculus esset aial oporteret ꝙ visus eẽt aia ꝛ substãtia eius. g̃ opꝫ ꝙ in toto aiali ita se habeat ꝙ forma eiᵒ.s.aia sit eiᵒ suba. Probatio maioris:qꝛ si oculus esset aial ꝛ ab eo remoueretꝛ aia:nõ maneret oculus nisi equoce. ¶ Ex his duabᵒ rõnibus põt elici vna talis rõ:videlicet. Illud est substãtia ꝛ qd qd est:quo remoto nõ remanet id nisi equoce:sed remota aia non remanet

aial nisi equoce:ḡ aia est substantia ꝛ qꝺ gd est corporis
aiati. ¶ Ex ꝑdictis infert Phus vnū correlariū: videlȝ
ꝙ cū aia sit actꝰ totius corpis:ꝛ partes eiꝰ sint actus par
tiū:ꝛ forma nō separet̄ ab eo cuiꝰ est forma:nec io seqt̄
ꝙ aia nō pōt separari a corpore:vel ipsa tota vel alique
partes eius si nata est habere partes. ¶ Cōtra ꝑdictā ꝯ-
nem arguit̄ sic. Prius nō hēt notificari per posterius:sȝ
forma artificialis cū sit accidētalis:ꝛ partes aie:sint po-
steriores ipsa aia:ḡ videt̄ ꝙ aia nō ꝯueniēter notificet̄
per formas artificiales ꝛ partes corporis aiati. ¶ P̄. Si
forma dolabre remoueret̄:nō remaneret dolabra equo-
ce:sed vniuoce:ḡ forma dolabre nō est substātia siue qꝺ
gd est eius. Patet ꝯn̄tia:qa vt dictū est:illud est substā
tia:quo remoto nō remanet illud nisi equoce. ¶ Ad pm
dōm ꝙ ꝑus pōt notificari per posterius quo ad nos (vt
dicit hic doctor sanctus:) vnde qr forma accidētalis cū
sit ꝑpingor sensui q̄ȝ forma substātialis:ꝯueniēter noti
ficat̄ per artificialē. Et qr ex obiectis ꝛ partibꝰ ipsarum
potentiarū deuenimus in cognitionē ipsiꝰ aie:iō ēt ipsa
aia notificat̄ per partes eius. ¶ Ad zm dōm ꝙ dolabra
pōt capi duplr. Uno mō absolute ꝓm ꝙ est artificialis
res. ꝛ sic verū est ꝙ forma eiꝰ nō est substātia eius. Alio
mō pōt cōsiderari ꝯditionaliter:vtputa si dolabra esset
corpꝰ nāle:ꝛ sic isto mō forma eius esset substātia eius.
¶ Cōtra textū dubitat̄ vtrum aia sit substātia corporis
aiati habētis vitā in potētia. Et arguitur ꝙ nō. Quia id
qꝺ hēt pnm vite:hēt vitā in actu:sed corpus aiatū hēt pn
cipiū vite.s.aiam:ḡ hēt vitā in actu:ꝛ per ꝯn̄s aia est sub
stantia corporis aiati habētis vitā in actu:ꝛ nō in poten
tia. ¶ In ꝯ̄riū arguit̄ per phm in lr̄a. ¶ Rn̄sio. dōm ꝙ
aia est substātia corpis habētis vitā in potentia. ¶ Pro
cuius declaratiōe notādum ꝑmo ꝙ vita pōt capi duplr.
Uno mō pro esse viuētis:sicut dicimus ꝙ viuere viuen
tibus est esse. Alio mō accipit̄ vita pro vitali opatione:
sicut dicimus aliquid viuere:qr mouet seipsum. Ex quo
sequit̄ ꝙ aliqd pōt hēre vitā in potētia duplr. Uno mō
accipiēdo vitā ꝑmo mō. ꝛ sic illud qꝺ nōdū hēt aiam:qꝺ
natū tamē est habere:dicit̄ habere vitā in potētia. Alio
mō accipit̄ vita scꝺo mō:ꝛ sic illo mō dicit̄ habere vitā
in potētia qꝺ hēt pnm vite.s.aiam:tamē nō in actu ope-
rat̄ per eā. ¶ Notandū z° ꝙ duplex est potētia:vt ēt ex
dictis ꝯcludit̄:quedā enī est abyciēs aiam:quedā nō ab
yciēs aiam:sed opōnes eiꝰ. ¶ Notāduȝ 3° ꝙ duplex est
potētia. Quedā est ꝯiūcta actui:que.s.stat sub actu. Alia
est distans ab actu:qn̄.s.nō actu ꝑficit̄ per formā:tn̄ de
ꝓximo apta nata est ꝑfici. Quibꝰ suppositis dōm est ani
mā esse substātiā corporis habētis vitā pōt intelligi du
pliciter:vel accipiēdo vitā scꝺo mō:ꝛ sic ꝯcedit̄. Uel p°
mō:ꝛ hoc duplr:vel loquendo de potētia ꝯiuncta actui.
vel distāte. Si p° mō:sic ēt ꝯcedit̄. Si z° mō. sic anima
nō est substātia corporis habētis vitā in potentia sed in
actu:vt voluit argumētū dubij. ¶ Ex quo pȝ solo eius.

¶ Sequit̄ in textu (Qm̄ aūt ex incertis ꝛc̄.) Hic incipit
lectio tertia eiusdē libri:ꝛ in cōmēto sancti Thome.

Stud est 3m caplm ꝑmi tractatus in quo Phus volens demōstrare ꝑdictā
diffinitionē aie ponit tres ꝯnes. ¶ Quaruȝ
p° est ꝙ aia est corpis viuētis actꝰ ꝛ forma.
Quā ꝯnē ꝓbat Phus tali rōne. Illud qꝺ est
pnm viuēdi:est corporis viuentis actus ꝛ forma:sed aia
est pnm viuēdi in his que viuunt:ḡ aia est pnm corporis
viuētis actꝰ ꝛ forma. Probatio medie. Nā illud per qꝺ
differūt aiata ab inaiatis est pnm viuēdi:cum aiata diffe
rant ab inaiatis in viuēdo:sed aiata differūt a nō aiatis
per aiam:ḡ aia est pnm viuēdi. Qꝺ fuit ꝓbādū. ¶ Cōtra
hāc rōnem arguit̄ sic. Quelibet forma nālis est nā:sicut
pȝ per Phm z° physicoꝝ:sed aia nō est nā:vt dicit hic
Phus:cū nā nō moueat ad ꝯ̄ria loca. aia enī mouet ad cō
traria loca:vt inferius patebit:ḡ aia nō est forma corpo
ris viuētis. ¶ P̄. Propriū perfectibile non pōt esse sine
ꝓpria forma:sȝ aliqua sunt viuētia sine aia:vt pȝ de cor
pore celesti ꝛ spiritualibꝰ creaturis:ḡ idē vt supra. ¶ P̄.
Potētie aie sunt ꝑncipia viuēdi:vt infra ꝯcedit Phus.
Et tn̄ nō sunt corporis viuentis forma:ḡ maior ꝓbatio-
nis falsa. ¶ Ad pm dōm ꝙ formā quālibet eē nām pōt
intelligi duplr. Uno mō sic:ꝙ sit pnm motꝰ ꝛ qetis:ꝛ sic
quelibet forma nālis est nā. Alio mō ꝙ operet̄ per mo-
dū nāe:ꝛ sic nō quelibet forma nālis est nā. Nam nā nō
mouet ad ꝯ̄ria loca:sed determinat̄ ad vnū. Aia vͦo mo-
uet ad ꝯ̄ria loca vt ad sensum pȝ. Unde aia nō dr̄ nā z°
mō. ¶ Ad zm dōm ꝙ nullū corpus viuit sine aia forma
liter ꝛ intrinsece. Corpora aūt celestia nō dicunt̄ viuere
formaliter:sed forsitan effectiue:qr mouent̄ ab itelligē-
tia. ¶ Ad 3m dōm ꝙ duplex est pnm viuēdi. Qꝺdam est
pm pnm de quo est hic ad ꝓpositū. Aliud est pnm ꝓximū.
Lȝ ḡ potentie aie sint ꝑncipia viuēdi imediata:capiēdo
viuere pro operatione vitali. aia tn̄ est pnm pm in cuius
virtute potētie operant̄. ¶ Secūda ꝯclusio. Tm̄ q̄tuor
sunt modi viuēdi:vnus.s.per itellectū:alius per sensuȝ:
alius per motū localē:alius per motū alimēti decremē-
ti ꝛ augmēti. Que ꝯclusio ꝓbat̄ tali rōne. Modus vi
uendi est ꝓm quē sumit̄ aliquis gradus viuentiū:sȝ tm̄
sunt q̄tuor gradus viuentiū:ḡ sunt tm̄ q̄tuor modi viuē
di. Probatio minoris. Nā in qbusdā viuentibꝰ inuenit̄
tm̄ augmentū decremētū ꝛ alimētū.s.in plantis. In qui
busdam vͦo cū his inuenit̄ sensus sine motu locali:sicut
in aialibꝰ iperfectis. Ulterius vͦo in qbusdā iuenit̄ mo-
tus ꝓm locū:sicut in aialibus perfectis que mouent̄ mo
tu ꝓgressiuo. In qbusdā vͦo cū his inuenit̄ intellectus.s.
in hoibus. ¶ Cōtra hāc ꝯnē arguit̄ sic. Quinque sunt ge-
nera operationū aie:vt Phus infra determinat:ꝛ supra
ꝯcessit:videlicet vegetatiuū sensitiuū motiuū ꝓm locuȝ
appetitiuū ꝛ intellectiuū:ḡ quinque sunt modi viuendi:
ꝛ non tm̄ q̄tuor. ¶ P̄. Ubicūqȝ est phantasia:ibi est mo-
tus localis:sed in aialibus iperfectis est phantasia saltē
iperfecta:cū in eis sit sensus:ḡ in ipsis est motꝰ localis:ꝛ
per ꝯn̄s sensus ꝛ motus localis nō faciunt diuersos mo-
dos viuēdi. ¶ Ad pm dōm negādo ꝯsequētiā:qr Phus
nō intendit distinguere hic modos viuendi ꝓm diuersa
genera opationū anime:sed ꝓm diuersos gradus viuen-
tiū. Unde cū appetitiuū nō faciat aliquā diuersitatē in
gradibꝰ viuentiū:cū vbicūqȝ sit sensus:ibi sit appetitus:
seqt̄ ꝙ appetitiuū nō ꝯstituat modū diuersum ab alijs.
¶ Ad zm dōm ꝙ duplex est motus localis:qdā est iper-
fectus:videlicet motꝰ dilatationis aut ꝯstrictionis:ꝛ ta
lis bene inuenit̄ in aialibꝰ iperfectis. Alius est motus lo
calis perfectus:ꝛ talis solū reperit̄ in aialibus perfectis:
qui qdē ꝯstituit modū viuēdi distinctuȝ ab alijs. nō aūt
ꝑmus. ¶ Tertia ꝯclusio. Uegetabilia viuūt:que ꝓbat̄
tali rōne. In qbuscūqȝ enī est vnus ꝑdictoꝝ q̄tuor mo-
doꝝ viuēdi:illa dicunt̄ viuere:sed oia vegetabilia sunt
huiꝰ. oia enim habēt in seipsis potētiā quādā ꝛ pnm quo
suscipiunt motū augmēti ꝛ decremēti:ḡ sequit̄ ꝙ vege
tabilia viuunt. Et nō solū viuūt (vt dicit doctor sanctꝰ)
dum augent̄ ꝛ decrescunt:sed tādiu viuunt quādiu pn̄t
accipere nutrimētū per qꝺ fit augmētū. ¶ Ex predicta
ꝯclusione Phus infert ꝑmo ꝙ aialia taȝ imperfecta q̄ȝ
perfecta similiter ꝛ homines viuūt:qr in oibus aialibꝰ
est aliqs modus viuēdi:cū in eis sit sensus:ꝑsertim sen-

sus tactus:sine quo in eis nō est vita. ¶ Scdo infert q̄
iter p̄dictos modos viuendi ille modus qui est fm aug/
mentū τ decrementū est p̄ns ordine nāe gn̄onis. Qd̄ sic
p3. Nā quādo duo sic se habēt q̄ vnū est ab altero sepa
rabile:τ nō ecōuerso:illud qd̄ est separabile est p̄us:sed
inter p̄dictos modos viuendi ille modus qui sumit fm
p̄nm augmēti τ alimenti pōt separari ab alys modis vi/
uendi:τ nō ecōuerso:loquēdo in reb9 nālib9:nā ille mo/
dus viuēdi reperit in plātis.s.in qb9 alius modus nō re
perit.g̃ ille modus est p̄us. ¶ Circa predicta dubitatur.
Primo vtrū p̄dicta diffinitio aīe posset demonstrari. Et
arguo q̄ nō:q2 qd̄ qd est nō pōt demōstrari de eo cuius
est:vt p3 2o posterioꝶ:sed diffinitio indicat qd̄ qd est.g̃
diffinitio nō pōt demōstrari de eo cui9est.s.de diffinito.
¶ P̄. Nullū mediū demōstrationis pōt demōstrari:cū
mediū nō intret ꝯnē:sed diffinitio est mediū demōstra
tionis:ergo nulla diffinitio pōt demōstrari. ¶ P̄. Nihil
notius cōpetit diffinito q̄3 sua diffinitio:sed demonstra/
tio p̄cedit ex notioribus:nō solū fm nām:sed ēt quo ad
nos.g̃ τc̄. ¶ Rñsio dōm q̄ duplex est diffinitio:que
dam mālis:quedā formalis (vt sepius dictū est.) Diffi/
nitio mālis pōt demōstrari a p̄ori fm nām:τ ecōuerso:
diffinitio formalis pōt demōstrari per mālē tanq̄3 a p̄o/
ri quo ad nos. Quoniā aūt diffinitio aīe p̄ma que demō/
strat de aīa per secūdā eius diffinitionē.s.per hanc q̄ est
p̄nm viuendi dicit cām respectu secūde diffinitionis iō
illa demōstratio est a posteriori fm nām:sed a p̄ori quo
ad nos. Manifestū est.n.q̄ aīa nō est act9 τ forma ex eo
q̄ est p̄nm viuēdi:sed ex eo q̄ est forma:est p̄nm viuendi.
Ex quo sequit q̄ illa demōstratio dicit demōstratio:q2
est:τ nō p̄pter qd.de quo clarius videbit in caplo sequē
ti. ¶ Ad p̄m dōm q̄ diffinitio pōt accipi dupl'r. Uno mō
inquātū diffinitio est:τ sic nō pōt demōstrari de diffini/
to. Alio mō pōt sumi māliter:loco videlicet alicui9 pas/
sionis:sic illo mō pōt demōstrari de diffinito. ¶ Et per
hoc p3 solutio ad 2m. ¶ Ad 3m dōm q̄ aliqd notiori mō
pōt ꝯuenire diffinito quo ad nos q̄3 sua diffinitio:τ inter
diffinitiones vna pōt esse notior altera. ¶ Dubitat 2o
vtrum aīa sit tota in toto τ tota in qualibet parte sui. Et
arguit q̄ nō:q2 vnūqdq3 recipit in aliquo fm modū re/
cipientis:sed modus corporis in quo aīa suscipit est ta/
lis:videlicet q̄ vbi est vna pars.ibi nō est alia:g̃ modus
aīe erit talis q̄ vbi est vna pars eius nō erit altera:τ sic
nō est tot.τ in toto. ¶ P̄. Illa forma que est in qualibet
parte:hēt denominare quālibet partē:sicut quelibet p̄s
ignis est ignis:g̃ si aīa sit in qualibet parte corporis:que/
libet pars erit aīal:qd̄ est falsum. ¶ P̄. Proprie perfe/
ctioni debet correspōdere p̄priū perfectibile:sed p̄priū
perfectibile qd̄ correspondet aīe est corpus organicū vt
ex supradictis p3:cū g̃ quelibet pars corporis nō sit orga
nica:sequit q̄ aīa non sit in qualibet parte. ¶ P̄. Nihil
pōt destitui a sua p̄pria operatione.g̃ si aīa sit in vnaqua
q3 p̄te corporis.sequit q̄ in qualibet parte corporis sint
p̄prie ei9 operatiōes:qd̄ est falsum. Alias quelibet pars
intelligeret. ¶ P̄. Ubicūq3 est subm.ibi est p̄pria pas/
sio:sed p̄prietates aīe sūt eius potētie:g̃ vbicūq3 est aīa:
ibi sunt eius potētie. Sed manifestum est q̄ potētie aīe
nō sunt in qualibet parte corporis:g̃ nec ipsa aīa. ¶ P̄.
Si in qualibet parte corporis esset tota:sequeret q̄ vna
parte abscisa corrūperet tota aīa:ꝯñs est ꝯtra experien/
tiam.g̃ τc̄. ¶ In cōtrariū arguit.q2 forma indiuisibilis
vbi est:tota est:sed aīa est in qualibet parte corporis:cū3
quelibet pars corporis sit aīata:g̃ est tota in q̄libet p̄te.
Qr aūt sit tota in toto manifestū3 est:q2 p̄pria perfectio
est in p̄prio perfectibili:sed corpus est p̄priū perfectibi
le aīe.g̃ τc̄. ¶ Itē. Anima est vbi operat:sed aīa operat
in toto corpore:τ in q̄libet parte eius.g̃ τc̄. ¶ Rñsio
dōm q̄ triplex est totalitas:videlicet totalitas quātita/
tiua vt linea vel corpus:totalitas eēntie:τ totalitas vir/
tutis. Animā g̃ esse totā in toto τ totā in qualibet parte
eius:pōt intelligi tripliciter. Uno mō de totalitate quā
titatiua:τ sic aīa nullibi est:cum nō sit quāta neq3 per se
neq3 per accidēs:p̄sertim loquēdo de aīa que est forma
aīaliū perfectoꝶ. Alio mō pōt itelligi de totalitate virtu
tis:sic τ aīa nō est tota in qualibet parte corporis cū non
possit oēs op̄ones ei9 exercere in qualibet parte. ¶ Ter
tio mō pōt intelligi de totalitate essentie:sic aīa est tota
in toto τ tota in qualibet parte:hoc est qd̄ coīter dicit q̄
aīa est tota in qualibet parte nō totaliter. ¶ Ad p̄m dōm
q̄ vnūqdq3 recipit fm modū recipiētis pōt itelligi du/
pliciter (vt innuit doctor sanctus in questionib9 de aīa)
vbi ad vngue3 hanc mām declarat. Uno mō fm nām.
Alio mō fm capacitatē.2o mō f3 modū recipiētis. Unū
qdq3 aūt recipit 2o mō:nō aūt p̄mo. Unde nō op3 q̄ aīa
habeat istā nām corporis vt vbi est vna pars ei9 ibi sit
alia. ¶ Ad 2m dōm q̄ duplex est forma:quedā est iper/
fecta que nō reqrit diuersitatē partiū:τ tales bene deno
minat quālibet partē. Alia est forma p̄fecta que reqrit
diuersitatē partiū ob diuersas operatiōes:τ talis nō de/
nominat oēs partes realiter nisi forte denominatiue vl'
ꝯcretiue. ¶ Ad 3m dōm q̄ duplex est p̄fectibile ipsi9 aīe.
qddā est p̄m:τ tale d3 eē organicū. Pars aūt ipsi9 corpo/
ris est p̄fectibile ipsi9 aīe secūdariū:nō aūt p̄mariū3:vñ
rō nō sequit. ¶ Ad 4m dōm q̄ l3 aīa nō exerceat quāli
bet ei9 op̄ationē in qualibet partē:nō tñ destituit a sua
p̄pria op̄one:q2 aīa operat mediātib9 suis potētys:qua
rū aliq̄ requirūt partē determinatā corporis. Unde aug
mentū bene cōcludebat q̄ aīa nō est totaliter in q̄libet
p̄te ei9. ¶ Et per h̄ p3 solo ad 5m. ¶ Ad vltimū dōm ne
gādo sequelā:q2 aīa nō est tota in toto totalitate quāti/
tatiue.vñ qñ vna p̄s abscidit:aīa nō corrūpit quātū ad
eēntiā ei9:s3 quātū ad modū eēndi quē habuit i illa p̄te.

¶ Sequit textus (Utru3 aūt τc̄.) Hec est lectio quarta
eiusdē libri:τ in cōmento sancti Thome.

ISTud est vltimū caplm p̄mi tractatus. In
quo p̄hus soluēdo duas qōnes ponit
q̄tuor ꝯnes.ex qb9 ifert tria correlaria. ¶ Pri
ma ꝯclusio est. Partes aīe v3 vegetatiuū:sensi/
tiuū:motiuū:τ appetitiuū nō sunt separabiles
loco τ subiecto. Hec ꝯclusio p̄bat tali rōne. Ea que repe/
riunt in eadē parte corporis non sunt separabilia loco τ
subiecto:sed p̄dicte partes reperiunt in eadē parte corpo/
ris:g̃ nō sunt separabiles τ loco τ subiecto. Probatio mi/
noris:q2 in parte decisa aīalis iperfecti remanet vita τ
sensus:sed vbi est sensus.ibi est phantasia:cū phantasia
nō sit nisi mot9 factus a sensu:τ vbi est phantasia:ibi est
p̄nm motiuū:τ vbicūq3 est sensus:ibi est desideriū:cum
ibi sit delectatio τ tristitia:g̃ vegetatiuū sensitiuū τc̄.in/
ueniunt in vna p̄te corporis decisa. ¶ Ex p̄dictis infert
q̄ l3 in vno corpore aīato imperfecto sit aīa vna tñ in
actu:tñ in eo sunt plures aīe in potētia que per solā deci
sionē reducunt ad actū:τ simile est de aīalib9 iperfectis.
¶ Cōtra p̄dictā ꝯne3 sic p̄o arguit. Uisus τ audit9 sunt
partes aīe:τ tñ sunt separate loco τ subiecto:g̃ partes aīe
sunt separabiles subiecto. ¶ P̄. Phantasia est potētia or/
ganica in determinata parte corporis situata:g̃ nō vbi/
cūq3 reperit sensitiuū reperit phantasia. ¶ Ad p̄m dōm
q̄ duplices sunt partes aīe:queda3 sunt partiales:τ ille
distinguunt loco τ subiecto sicut sunt visus τ audit9. Alie

sunt partes totales aie:de qb⁹ est hic sermo:⁊ tales nõ di
stinguunt̃ loco siue subiecto.¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ duplex est
phantasia:quedã est indeterminata ⁊ imperfecta:⁊ talis
nõ hẽt determinatã partẽ:de qua hic est sermo.Alia est
phantasia determinata que reperit̃ in aialib⁹ qbusdã ꝑ
fectis:⁊ talis reqrit determinantẽ partẽ de qua ꝓcede
bat argumẽtatio.¶ Scda ꝯ.Predicte ptes aie sunt se
parabiles.i.distincte rõne.i.specie.Hec ꝯ ꝓbat̃ tali rõne.
Quia potẽtie distinguunt̃ per act⁹:⁊ act⁹ per potẽtias:cũ
rõ cuiuscũq3 potẽtie sumat̃ ſm ordinẽ ad actũ:ſ3 actus
aie sunt diuersi ſm spẽm:vt infra patebit:ğ seqt̃ ꝙ ptes
aie videl3 potẽtie sint separabiles ⁊ distincte ſm rõnez
spẽi.¶ Cõtra ṗdictã ꝯnẽ sic p⁹ arguit̃.Quecũq3 ꝯueniũt
vni 3° singulari realiter:ꝯueniũt iter se realiter:sed potẽ
tie realiter ꝯueniũt ipsi aie cũ eadẽ gnõne cũ ipsa gene
rent̃:ğ potẽtie ꝯueniũt iter se:⁊ sic nõ distinguunt̃ inter
se ſm rõnẽ specificã.¶ P̃.Arguit̃ ꝯtra maiorẽ ꝓbatio
nis:videlicet ꝙ potẽtie distinguunt̃ per act⁹.Nã perfe
ctibilia hñt distingui per suas ꝑfectiones.ꝑfectiões aũt
potentiarũ sunt habit⁹:ğ potẽtie distiguunt̃ per habit⁹:
⁊ nõ per actus.¶ P̃.Scdm cõem regulã phoꝝ potẽtie
distinguunt̃ per obiecta:vt infra patebit:ğ nõ distinguũ
tur per actus.¶ P̃.Forme simplices seipsis diuerse sũt
vt p3 5° metaphice:sed potẽtie aie sũt forme simplices:
ğ seipsis distinguunt̃ ⁊ nõ per act⁹.¶ P̃.Eadẽ sunt pṅª
eẽndi ⁊ distinguẽdi:sed actus nõ sunt pṅª essendi poten
tiarũ:ğ nõ sunt pṅª distinguendi.¶ Ad pᵐ dõm ꝙ potẽ
tie aie distinguunt̃ realiter nõ solũ specifice:sed essentia
liter ab ipsa aĩa.Et l3 eadẽ gnõne generent̃ cum aĩa:q2 tñ
nõ eodẽ mõ generant̃ vt aĩa:sed ꝯcomitatiue:iõ nõ op3
ꝙ sint eadẽ realiter.¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ l3 habit⁹ sint que
dam perfectiones potentiarũ:tñ potẽtia ſm rõnẽ ꝓpriã
eius nõ hẽt ordinẽ ad habitũ:sed ṗus ad actũ:iõ magis
distinguunt̃ per actus q̃3 per habitũ:vt infra clare decla
rabit̃.¶ Ad 3ᵐ dõm ꝙ ad distinctionẽ obiectoꝝ sequit̃
distinctio actuũ:vnde dicere potentias distingui per ob
iecta est ꝯcedẽ eas distingui per act⁹.¶ Et si dicat̃ vni⁹
potẽtie sunt diuersi actus:ğ nõ causat distinctionẽ potẽ
tiarũ.¶ Dicendũ ꝙ nõ quelibet distinctio actuũ3 facit
distinctionẽ potentiarũ.¶ Ad 4ᵐ dõm ꝙ forme simpli
ces sunt in duplici differẽtia.Nã sunt quedã que speciẽ
sortiunt̃ ab aliquo qd in eis est:⁊ tales seipsis distinguũ
tur vel saltẽ per differẽtias intrinsecas.Alie sunt forme
que spẽm sortiunt̃ ab aliquo extrinseco ad qd ordinem
habẽt:⁊ tales distinguunt̃ nõ seipsis nec per pṅª intrin
seca:sed per extrinseca.¶ Ad 5ᵐ dõm ꝙ illa maior intel
ligẽtia est in his que sortiunt̃ spẽ3 ab extriseco.¶ Ter
tia ꝯ est.Uegetatiuũ:sensitiuũ:motiuũ ſm locũ:appeti
tiuũ ⁊ intellectiuũ nõ dicũt in eodẽ composito diuersas
animas ſm essentias distinctas:sed dicũt diuersas ptes
potẽtiales eiusdẽ anime:hec ꝯclusio elicit̃ sic.Ut ex di
ctis ꝓbari põt vnius ꝑfectibilis est tñ vna ꝓpria ⁊ sub
stantialis perfectio:sed aĩa est ꝓpria ⁊ substãtialis per
fectio corporis aĩati:ğ sequit̃ ꝙ in vno corpore aĩato nõ
est nisi vna aĩa.Cõfirmat̃ extra lr̃am.Nã vna aĩa cũ sit
forma substãtialis dat eẽ similr.Si ergo in vno ⁊ eodẽ
cõposito eẽnt plures aie:essent ibi plura similiter:⁊ per
ꝯsequẽs illud cõpositũ non esset vnũ similr:sed ſm qd.
¶ Attendendũ est tñ ſm phm ꝙ ṗdicta in diuersis di
uersas nominãt animas.Nã vegetatiuũ nominat aĩam
vegetatiuã in vegetabilib⁹:sensitiuũ aĩam sensitiua3 in
aĩalibus.Intellectiuũ aũt intellectiuam in hominibus.
¶ Cõtra ṗdictã ꝯne3 sic ṗmo arguit̃ rõnibus doctoris
sancti in de spiritualibus creaturis.Ide3 nõ põt esse ab
intrinseco ⁊ ab extrinseco:sed anima vegetatiua est ab
intrinseco:videlicet a virtute generãtis in semine:⁊ aĩa
rationalis est ab extriseco.s.a creatore:ğ aĩa vegetatiua
⁊ aĩa rõnalis nõ sunt vna aĩa in homine ſm substãtias.
¶ P̃.Illud qd est substãtia in aliquo nõ põt eẽ accidẽs
in alio:sed aĩa sensitiua in bruto est substãtia:cu3 sit for
ma substãtialis eius:ergo in hoĩe est sub͂a aĩa sensitiua:
⁊ nõ potẽtie aie:⁊ sic ide3 qd ṗus.¶ P̃.Aĩa sensitiua in
hoĩe est nobilior q̃3 sit in bruto:sed in bruto nominat for
mã substãtialẽ.ğ ⁊c.¶ P̃.Idẽ nõ põt eẽ ſm substãtia3
corruptibile ⁊ incorruptibile:sed aĩa rõnalis est incorru
ptibilis:⁊ aĩa sensitiua est corruptibilis etiã in homine.
ergo in hoĩe aĩa sensitiua ⁊ aĩa rõnalis sunt diuerse aie.
¶ Ad pᵐ dõm ꝙ l3 aĩa vegetatiua ⁊ aĩa sẽsitiua in alys
ab homine sint ab intrinseco:tñ in homine si ſm substã
tiam earũ cõsiderent̃ sunt ab extrinseco queadmodum
aie rõnalis.¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ aĩa sensitiua:etiã in homi
ne est substantia:nõ tñ distincta ab aĩa rõnali:⁊ per hoc
patet solutio ad 3ᵐ.¶ Ad 4ᵐ dõm ꝙ aĩa sensitiua in ho
mine dupliciter põt ꝯsiderari.Uno mõ quãtũ ad ei⁹ po
tentias:⁊ sic est corruptibilis.Alio mõ quantu3 ad eius
essentiã:⁊ sic est icorruptibilis:sicut ⁊ aĩa rõnalis.¶ Et
si dicat̃.corruptibile ⁊ icorruptibile differũt plus q̃3 ge
nere:si ergo aĩa sensitiua in homine sit incorruptibilis:⁊
in bruto corruptibilis:sequit̃ ꝙ brutũ ⁊ homo differant
plus q̃3 genere.¶ Dicẽdũ ꝙ illa cõmunis auctoritas in
telligenda est in his que per se ⁊ ꝓprie collocant̃ in ge
nere.modo aĩa sensitiua nõ collocat̃ in genere ꝓprie:cũ
sit forma partis:vnde rõ nõ sequit̃.Hec oĩa doctor san
ctus vbi supra.¶ Quarta ꝯclusio.Anima est actus cor
poralis organici physici.Hec ꝯclusio est ṗma diffinitio
ipsius aie:qua phus demõstrat per secũdã ei⁹ diffinitio
nem tali rõne.Duoꝝ quoꝝ vtroq3 dicimur aliquid ope
rari illud qd est ṗmũ est forma ⁊ actus si 2ᵐ nõ est ma
ius:sed aĩa est ṗmũ pṅᵐ quo dicimur operari tam aĩa q̃3
corpore:ğ aĩa est actus corporis physici.Minor ꝓbat̃.
q2 aĩa est pṅᵐ quo viuimus:nutrimur:sentimus:moue
mur ſm locũ:⁊ intelligimus ṗmo:hec est secũda diffini
tio aie.¶ Cõtra hanc diffinitionẽ sic arguit̃.Ista diffi
nitio nõ ꝯuenit oĩ aie.ğ est incõueniens.Probatio an
tecedẽtis:q2 aĩa vegetatiua nõ est pṅᵐ quo intelligimus
aut quo sentimus:ğ ⁊c.¶ P̃.Omnis diffinitio dat̃ per
ṗora:q2 partes diffiniẽtes sunt pncipia diffiniti:sed ista
nõ dat̃ per ṗora cũ det̃ per oꝑationes que sequunt̃ ani
mam:ğ ⁊c.¶ Ad pᵐ dõm ꝙ ista diffinitio potissime ꝓ
prie dat̃ de aĩa rõnali:sed ex ꝯsequenti ⁊ secũdario dat̃
de aĩa vegetatiua ⁊ sensitiua:vñ sufficit ꝙ ipsa tota ꝯue
niat aie rõnali ⁊ ſm partẽ alys aĩalib⁹.Et l3 tota diffini
tio debeat cõpetere oĩ ꝯtento sub diffinito in vniuocis:
hec tamẽ nõ requirit̃ in analogis.¶ Ad 2ᵐ dõm ꝙ illa
rõ ꝓcedit de diffinitione qditatiua ⁊ ꝓprie dicta.¶ Ex
ṗdicta ꝯclusione infert phus tria correlaria.quoꝝ ṗmũ
est ꝙ aĩa se hẽt vt rõ ⁊ spẽs:⁊ nõ vt subm ⁊ mã.Scdm
est ꝙ aĩa nõ est sine corpore:q2 est actus corporis per ṗ
cedentẽ ꝯnẽ.Tertiũ correlariũ est:ꝙ aĩa est in corpore:
nõ in quocũq3:sed in corpore organico:vt ex dictis ma
nifestũ.¶ Circa ṗdicta dubitat̃.vtrũ partes aĩalis iper
fecti decise viuant.⁊ arguit̃ ꝙ nõ:q2 si ille partes decise
viuerẽt:in qualibet earum esset aĩa:cũ aĩa sit pṅᵐ viuen
di:⁊ per ꝯsequẽs ante decisiones in toto fuissent plures
aie:qd est ꝯtra ṗdictã tertiã cõclusionẽ.¶ P̃.Si sic.cũ
ille anime nõ generent̃ de nouo:sequeret̃ ꝙ anima eẽt
partibilis:ꝯsequens est falsum.cum sit forma substãtia
lis:cuius esse cõsistit in diuisibili.¶ Dicendũ ad dubiũ
ꝙ partes predicti aĩalis viuunt:q2 vbicũq3 est pncipiu3
motiuũ:ibi est aĩa:⁊ per ꝯñs vita:sed in aĩaliũ partibus

est pncipiũ

est ꝑncipiũ motiuũ: vt pz ad sensuz. ¶ Ad ꝑmũ dõm ꝙ iste pl'es aie ꝑexistũt in potẽtia in toto ante decisionẽ: in potẽtia dico actui ꝓpinq̃ que ꝑ vnicũ actũ decidẽtis ad actũ reducunt: nõ tñ ibi sũt pl'es aie in actu formal'r: vñ ratio nõ sequit. ¶ Ad 2m dõm ꝙ in partib⁹ illis nõ sũt diuerse aie ex hoc ꝙ vna aia diuidit in pl'es aias: sed ex hoc ꝙ pl'es aie existẽtes in potẽtia reducunt ad actũ per ipsam decisionẽ: sicut enĩ videmus in el'ntis: nam in tota aqua est vna forma substãtialis aque actu: sz duz vna pars aque extrahit ꝛ separat a toto: ibi sunt plures forme subales in actu reducte per ipsam diuisionem.

¶ Sequitur in textu (Potentiarum autem anime ꝛc̃.) Hic est scõs tractatus libri de anima: et est vnica lectio eiusdem libri: ꝛ in cõmento sancti Thome.

Ste est scõs tractatus istius scõi libri: in quo Phs determinat de partibus aie. Postq̃ determinauit de aia: ꝛ qd est aia ꝭm eius essentiã ꝛ ponit decẽ ꝛ octo capitula. In ꝑmo caplo determinat de diuisione potentiarũ: ꝛ hoc in principio. In scõo determinat de ordine ꝛ origine earũdẽ. ibi (Qual'r autẽ vnũqdq3 ꝛc̃.) In tertio caplo determinat de potẽtia vegetatiua ꝭm ꝙ est ꝑnm suaꝝ opationũ. ibi (Qm̃ ꝑmuz de aliquo.) In q̃rto caplo determinat de opationibus aie vegetatiue ꝛ earũ obiectis. ibi (Qm̃ aũt.) In qnto caplo determinat de potẽtia sensitiua ꝭm suã essentiã: ostẽdẽdo qd est sensus et qual'r sensus est potẽtia. ibi (Determinatis aũt his.) In sexto caplo dterminat de potẽtia sensitiua ꝑ respectũ ad actũ ostẽdẽdo qual'r reducit ad actũ. ibi (Diuidẽdũ aũt.) In septimo caplo de sensibilibus in cõi ponẽdo dĩiã iter sensibilia ꝑ se ꝛ per accñs. ibi (Duz aũt ꝭz vnũqdq3.) In octauo caplo de sensibilib⁹ visus: videlz de colore: ostendẽdo qd est color: qd lumẽ: ꝛ qd diaphanũ. ibi (Cui⁹ qdẽ visus.) In nono determinat de colore ꝑ respectũ ad diaphanũ. ibi (Est aũt susceptiuũ coloris.) In decimo de visibili audit⁹: videlz de sono absolute. ibi (Nũc aũt ꝑmũ de sono.) In vndecimo de sono ꝭm ꝙ auditus imutatur ab eo. ibi (Uacuũ aũt.) In duodecimo dterminat de voce que est spẽs soni. ibi (Uox aũt sonus qd.) In tertiodecimo de sensibili olfatus absolute: videlz de odorabili. ibi (De odore aũt.) In q̃rtodecimo de odorabili ꝭm ꝙ ab eo imutat olfatus. ibi (Est aũt olfatus.) In qntodecimo de sensibili gustus: videlz de gustabili. ibi (Gustabile aũt.) In sextodecimo determinat de sensibili tactus: videlz de tãgibilibus. ibi (De tãgibili autẽ ꝛ tactu.) In decimoseptimo dterminat de differẽtia tactus ꝛ gustus. ibi (Dubitabilẽ aũt vtriq3.) In decimooctauo determinat de sensu ꝭm se absolute. ibi (Opz aũt vl'r.) In q̃ ꝭm sniam doctoris sancti terminat iste liber scõs. ¶ In primo igit caplo hui⁹ scõi tractatus ponit Phs tres ꝯnes. Quaꝝ ꝑma est. Tñ sũt qnque gñа potẽtiarũ aie. videlz vegetatiuũ appetitiuũ sensitiuũ ꝛ ꝭm locũ motiuũ ꝛ intellectiuũ. Hec ꝯcl'o ꝓbat elicitiue tali rõne phi: quã deducit hic doctor sanctus. Nã potẽtie cũ ꝭm ꝓpriã rõnez ordinent ad actũ: distinguunt ꝭm diuisiões actuũ ꝛ operationũ: sed quelz opatio aie cũ sit ꝑnm essendi: attribuit ei ꝭm aliqd esse. Uel ergo talis operatio attribuit ei ꝭm esse penitus mãle: sic sumit potẽtia vegetatiua: vel attribuit ei ꝭm esse imãle: ꝛ hoc dupl'r: vl' attribuit ei ꝭm ꝙ ipsa suscipit aliqd obiectũ ꝭm esse penitus imãle: sic sumit potẽtia itellectiua: vel ꝭm esse mediũ iter mãle ꝛ imãle: sic sumit potẽtia sensitiua. Si scõm. ꝛ hoc dupl'r. vel potẽtia tendit in tale obiectũ ꝭm ꝙ est ꝑmũ in intẽtione: sic sumit potẽtia appetitiua: vel tendit in ipm ꝭm esse qd hẽt in executione: sic sumit potentia motiua ꝭm locũ. Aliter põt ꝓbari ꝛ clarius. Nã potẽtie distinguunt per actus. actus vo per obiecta: sed potẽtia quãto est vniuersalior tãto respicit obiectũ ꝭm rõnẽ vl'iorẽ: ergo potẽtie aie (cũ sint vl'es) distiguunt ꝭm rõnes obiectoꝝ magis ꝛ minus vl'es: sed tales rõnes se hñt in qntuplici differẽtia. ergo qnque sunt gñа potẽtiaꝝ. Ultima subsumptio sic deducit. Nã ois potẽtia aut respicit obiectuz qd est tñ aie vnitũ: vel respicit obiectũ qd nõ solum aie est vnitũ. Si ꝑmũ: sic est potentia vegetatiua. Si scõm: ꝛ h dupl'r: vl' respicit idẽ obiectũ ꝭm ꝙ aptũ natũ est suscipi in ea: ꝭm eius silitudinẽ: aut ꝭm ꝙ tendit in ipsuz obm. Si ꝑmũ. h est dupl'r: vel respicit idẽ obiectum ꝭm ꝙ est susceptibile sine ꝯditionibus mãlibus: sic est potẽtia intellectiua: vel ꝭm ꝙ est susceptibile cũ ꝯditionib⁹ mãlibus. sic sumit potẽtia sensitiua. Si scõm: ꝛ hoc dupl'r: vl' tendit in idẽ obm inquãtũ hz esse in itentione: sic sumit potẽtia appetitiua: vel ꝭm esse qd hz in executione: sic sumit potẽtia motiua ꝭm locũ. ¶ Cõtra predictã ꝯcl'onez arguit sic. Sunt tñ tres partes aie. s. aia sensitiua: vegetatiua: ꝛ itellectiua. g̃ tñ tres sunt potẽtie: cũ potẽtie dicant ptes aie. ¶ P̃. Sunt q̃tuor modi viuẽdi: vt ex supradictis pz. g̃ cũ modi viuẽdi sumant ꝭm opatiões aie: sequit ꝙ erũt tñ q̃tuor potẽtie. ¶ P̃. Aia itellectiua inter ceteras formas nãles magis assimilat deo: sed in deo est vna potẽtia que est sua eẽntia. g̃ in aia nõ erũt plures potẽtie. ¶ P̃. Quãto virtus est altior: tãto est magis vnita: sed aia rõnalis est altior q̃ aia vegetatiua: g̃ (cũ in aia vegetatiua nõ sint qnque gñа potẽtiaꝝ.) sequit ꝙ neq3 in aia itellectiua erũt qnque gñа potẽtiaꝝ. ¶ P̃. Preter ꝑdictas potẽtias in aia reperit potẽtia obedientialis: vt pz per doc. san. in de potẽtia. q. ꝑ°. ergo sequit ꝙ sunt pl'a gñа potẽtiaꝝ q̃ qnque. ¶ P̃. Uoluntas est q̃dã potẽtia aie: ꝛ tñ nõ enumerat hic. g̃ ꝛc̃. ¶ P̃. Illud qd est cõe oĩ enti nõ est potentia aie: sed appetitiuũ est cõe oĩ enti: qa oẽ ens appetit suã ꝑfectionẽ. g̃ appetitiuũ nõ est vna potẽtia: ꝛ sic nõ sunt qnque. ¶ Ad ꝑmum dõm ꝙ duplices partes aie sunt: q̃daz sunt ptes aie subiectiue: sic tñ tres sunt ptes aie: vt voluit argm. Alie sũt ptes potẽtiales: de qbus est ad ꝓpositũ: ꝛ sic sunt qnque. ¶ Et si q̃rat: q̃re est ꝙ sunt qnque tñ gñа potẽtiarũ aie: ꝛ ꝙ sunt tñ tres aie: dõm ꝭm doc. san. in lectione. ꝙ diuersitas aiaꝝ sumitur ꝭm diuersitatẽ esse corporis aiati: sed tñ est triplex esse qd inuenit in viuẽtib⁹. nã qddã est esse mãle: ꝛ sic sumit aia vegetatiua: aliud est esse penitus imãle: sic sumitur aia intellectiua: aliud est medio mõ se hñs: sic sumit aia sensitiua. vñ tñ sunt tres ptes aie. Potẽtie vo distinguunt ꝭm diuisionẽ actuũ ꝛ obtoꝝ. vñ nõ est sile. ¶ Ad scõm dõm negãdo ꝯñtiã: qa modi viuẽdi sumunt ꝭz diuersos gradus viuẽtiũ ꝛ nõ ꝭm opationes vite ꝭm quas sumunt genera potentiarũ: vt hic dicit doc. san. formal'r. ¶ Ad 3m dõm ꝙ aia itellectiua magis assimilat deo q̃ alie forme nãles: qa põt ptingẽ ad nobiliorẽ finẽ ꝛ altiorẽ. s. ad btitudinẽ q̃ alie forme nãles: lz nõ possit ad eam ptingere: nisi varijs ꝛ diuersis opationibus ꝓcedẽtib⁹ a diuersis potẽtijs. ¶ Ad 4m dõm ꝙ ceteris parib⁹. vz qñ potẽtie ad eq̃lia se extẽdũt: tũc quãto vtus est altior: tanto magis est vnita: secus aũt est si ad ineq̃lia se extẽdãt. Cũ igit aia itellectiua ad pl'a se extendat obiectiue ꝛ ad altiora q̃ aia vegetatiua: iõ rõ nõ sequit. ¶ Ad 5m dõm pro nũc ꝙ potẽtia obediẽtialis nõ distiguit gñe: aut specie a ꝑdictis potẽtijs: cũ illa po° q̃ dĩ nãlis possit dici obediẽtialis: diuersis tñ rõnib⁹. vñ po° itellectiua ꝭm ꝙ cõparat ad suũ obiectuz nãle: dicitur nãlis potẽtia. ꝭm vo ꝙ considerat inquantum potest cognitionem suscipere

supernaturalr infusam:dicitur potentia obedientialis. ¶ Ad 6m dōm ꝙ volūtas cōprehēdit sub potētia appetitiua:cū volūtas sit appetitus itellectiu⁹. ¶ Ad vltimū dōm ꝙ duplex est appetit⁹:qdā est appetit⁹ nālis ꝛ talis nō ꝯstituit potētiā aie de q̄ ꝓcedebat argm. Alius est appetitus aialis q̄ seqt̄ formā apprehēsā a re exteriori:et talis di po⁹ aie. Uñ argumētum laborabat in equiuoco. ¶ Scōa ꝯ est:ꝙ appetitū iest oibus aialibus. Hāc ꝯnem ꝓbat Phs duab⁹ rōnib⁹:q̄ꝝ p⁹ est. Nā oia aialia habēt vnū sensuꝫ ad min⁹.s.tactū:ſꝫ cuicūq3 iest sensus:iest delectatio ꝛ tristitia:ꝛ cuicūq3 iest delectatio et tristitia ei iest ꝯcupiscētia:que est appetit⁹ delectabilis.ergo de primo ad vltimū sequit̄ ꝙ oibus aialibus qbus iest sensus tact⁹ iest appetit⁹. Scōa rō est. Oia alimēta hñt sensuꝫ alimēti q̄ di sensus tactus:sed qbuscūq3 inest sensus alimēti:bis iest esuries ꝛ sitis:ſꝫ vbicūq3 est esuries ꝛ sitis: ibi est delectatio:ꝛ cuicūq3 iest delectatio ei iest appetitus.ḡ in oib⁹ aialib⁹ est appetit⁹. ¶ Circa hāc ꝯnē ꝯsiderādū est ſm Phm ꝙ ṗdicta ḡña potētiaꝝ se inuicē quodāmodo ꝯsequunt̄. Nā in qbusdā est vegetatiuū tm̄:vt in plātis:in qbusdā vo cū vegetatiuo ē sensitiuū ꝛ appetitiuū:sic in oib⁹ aialib⁹. In qbusdā vo cū illis tribus est motiuū ſm locū.vꝫ.in aialib⁹ pfectis. Quibusdā vo cū oib⁹ṗdictis iest itellectiuū:vt in hoib⁹. ¶ Tertia ꝯ. Illa aia q̄ est vltima ordie ḡñationis icludit ṽtute alias aias ṗores. Hāc ꝯnē ꝓbat Phs tali rōne. Sicut est in figuris ita est in formis:ꝛ p ꝯñs in aialib⁹:sed posterior figura. videlꝫ tetragonū icludit in se ṽtute ṗorē figuraꝫ.s.trigonū.ḡ vltia forma subalis icludit in se ṽtualr formas ṗores:lꝫ nō formalr. ¶ Ex ṗdictis ifert Phs vnū correlariū ꝯ Platonē.videlꝫ ꝙ nō est ponenda vna diffō aie separata que nō ꝯueniat aiab⁹ ṗticularib⁹:q̄a ſm eū nō dꝫ poni vna rō cōis figuraꝝ ab eis:cū ḡ aie se habeāt sic figure ꝛ sic numeri:non debet poni vna diffinitio aie que separet̄ ab aiab⁹. ¶ Circa ṗdicta dubitat̄. Utrū potētie aie distinguant̄ p obiecta:ꝛ videt̄ ꝙ nō. Quia ṗus nō dꝫ distingui p posterius:sed poti⁹ ecōuerso:sed potentia est ṗor obiecto cū sit ꝓpinquor eēntie aie.ḡ potētie nō debēt distingui p obiecta. ¶ P̄. Dña specifica sumit̄ p id qđ est itrinsecū rei cū sit eēntialis:vt pꝫ p Por.sed obm est qđdā extrisecū potētie.ḡ ꝛc̄. ¶ P̄. Cōtraria maxie a se inuicē distāt.vt pꝫ 5o meta.ḡ si potētie distinguerent̄ per distinctionē obiectoꝝ:sequeret̄ ꝙ ꝯria nō ṗtinerent ad eādē potētiā:ꝯñs est ꝯ Phm 9o metaphy.ergo ꝛc̄. ¶ P̄. Homo:asinus:lapis:ꝛ silia iter se differūt:ꝛ tñ ṗtinēt ad eādē potētiā.s.itellectiuā.ergo vt supra. ¶ P̄. Corruptibile ꝛ icorruptibile:plusq̄ ḡñe differūt:ꝛ tñ non causant distinctionē potētiaꝝ.ḡ ꝛc̄. ¶ P̄. opinatiuū ꝛ sciētificuꝫ sunt distīcte potētie:vt expresse deducit Doctor sanctus in q̄onibus de aia:ꝛ tñ nō hñt obiecta distincta ſm speꝫ cū se habeāt:sicut perfectū ꝛ imperfectuꝫ.ḡ ꝛc̄. ¶ P̄. Si distinctiones potētiaꝝ attēderent̄ ſm diuisionē obiectorū:sequeret̄ ꝙ obiectis nō existibus:potentie nō distinguerent̄ iter se:ꝯñs est falsuꝫ:q̄a dato ꝙ nullus son⁹ eēt ꝛ nullus color:adhuc potētia auditiua ꝛ visiua distiguerent̄ iter se.ḡ ꝛc̄. ¶ P̄. Potētia visiua in hoie ꝛ potentia visiua in asino differūt specie:cū ad distinctioneꝫ subiectoꝝ sequat̄ distinctio accidentiū:ꝛ tñ non hñt diuersa obiecta:vtraq3 enī respicit colorē obiectiue.ḡ ꝛc̄. ¶ P̄. Accidētia distinguunt̄ p eorū subiecta:sed potentie sunt accidentia.ergo potētie distinguunt̄ per subiecta ꝛ nō p obiecta. ¶ P̄. Intellectus ꝛ volūtas sūt potētie essentialiter distincte:ꝛ tñ nō habēt obiecta essentialr distincta: quia verū qđ est obiectū itellect⁹:ꝛ bonū qđ est obiectū voluntatis:nō differunt essentialr:sed rōne tm̄.ergo ꝛc̄.

¶ Rñsio.dōm ad dubiū ꝙ potētias distingui per eorum obiecta pōt intelligi duplr. Uno modo loquēdo de distinctione numerali potētiaꝝ vel specifica. Si primo modo:sic potētie distinguunt̄ per eorum subiecta ꝛ non obiecta. Si scōo modo:hoc est duplr:vel loquēdo de distinctione specifica obiectoꝝ vel de distinctione generica. Si pmo modo:sic etiā potētie nō distinguunt̄ p obiecta. Si scōo modo:hoc est duplr:vel loquendo de distinctione generica ſm genus nature:vel loquēdo de distinctione ſm ratione generica cognoscibilitatis. Si primo modo:sic etiā potētie nō distinguunt̄ per obiecta. Si secundo modo:sic potētie possunt distigui per obiecta: qđ sic patet. Potentia ſm rōnem eius ordinat̄ ad actū:sed actus potētiarū distinguunt̄ per obiecta.ergo ꝛ ipse potentie. Probatio minoris:omne obiectuꝫ comparat̄ ad actū:sicut ṗncipiū si sit actus potētie passiue:vel etiā sic finis si sit actus potētie actiue.ergo distinctio actuū potentiarū sumit̄ ab obiectis. ¶ Pro ampliori declaratione huius ꝯsiderandū est ꝙ diuersitas actuū pōt attendi quinque modis ſm doctorē sanctū in q̄onibus de veritate.q̄one.15.arti.2.ad.12. Uno modo ſm fortitudinē et debilitatē:sicut credere ꝛ opinari. Scōo modo ſm velocitatē ꝛ tarditatē:vt currere ꝛ moueri. Tertio modo ſm habitū ꝛ ṗuationē:vt quiescere ꝛ moueri. Quarto modo ſm cōparationē ad cōtraria eiusdē generis:vt videre album ꝛ videre nigrū. Quinto modo ſm repugnantiā diuersoꝝ generū:sicut videre colorē:ꝛ audire sonuꝫ:sic de similibus. Isto aūt quinto modo solū diuersitas actuum causat diuersitatē potētiarū. ¶ Tunc ad solutiones. Ad ṗmū dōm:ꝙ lꝫ potētie ſm esse precedant obiecta: tamē obiecta inquātū habēt intētionē ꝛ rationē mouēdi precedunt potentias:ꝛ isto modo ab eis sumit̄ distinctio potētiarū. ¶ Ad 2m dōm:ꝙ lꝫ distinctio specifica formaruꝫ que nō habēt dependentiā ad aliud sumat̄ ab intrinseco: tamē distinctio illarū formarū que in sua diffinitione dicunt ordinē ad aliquid sumit̄ ab aliquo extrinseco: non tamē inquantū extrinsecū:sed inquantū pōt conformari ipsis. ¶ Ad tertiū 4m ꝛ 5m pꝫ solutio ex dictis. ¶ Ad sextū dōm ꝙ ratiocinatiuū ꝛ opinatiuū sunt due potentie que continent̄ sub potētia itellectiua. Uerūtamē contingēs qđ est obm opinatiui pōt considerari duplr. Uno modo inquantū cōtingēs:sic nō ṗtinet ad ratiocinatiuū sicut scientificū:cū vt sic de eo nō possit haberi certa cognitio:sed pertinet ad opinatiuū. Alio modo pōt cōsiderari cōtingēs inquātū hꝫ rōnē entis itelligibilis:lꝫ imperfectā:ꝛ isto modo pertinet ad scientificū:sicut ratiocinatiuū. Uñ in ṗma parte doc.san.vbi videt̄ innuere ꝙ opinatiuū ꝛ scientificū distinguunt̄ ꝓpter hoc ꝙ contingēs ꝛ necessariū se habeāt vt perfectū ꝛ imperfectuꝫ:accipit contingens secūdo modo. Sed in de veritate:vbi supra: accipit ṗmo modo ꝯtingens:vbi videt̄ velle expresse ꝙ opinatiuū ꝛ scientificū sunt diuerse potētie:q̄a vt ibideꝫ dicit habēt diuersa obiectiua ſm rōnē cognoscibilis distinctaꝫ:de quo clarius videbit̄ 5o meta.caplo potestas. ¶ Ad septimū dōm ꝙ potētie nō distinguūtur p actualem existentiā obiectoꝝ:sed per habitudinē habitualeꝫ quā habēt ad ipsa. Unde lꝫ color ꝛ sonus nō essent in rerum natura:tamē visus haberet aliaꝫ habitudinē ad colorem q̄ auditus ad sonum. ¶ Ad octauū dōm negādo maioreꝫ:imo potētia visiua in omnibus animalibus est eiusdē speciei. Et lꝫ distinctio naturalis actuuꝫ sumat̄ a distinctione subiectoꝝ:non tamē distinctio specifica:sic albedo que est in pariete ꝛ que est in homine:sūt eiusdē speciei:lꝫ hō ꝛ paries differāt specie. ¶ Et p hoc pꝫ solo ad nonū. ¶ Ad decimū dōm ꝙ distinctio formalis obiectoꝝ

ctoꝝ

etoꝝ ꝑm rōnē sufficit ad distinctionē potētiarū īmālius que se nāliter extendunt ad oīa entia. vñ cū intellꝰ ꝛ voluntas extēdāt se ad oīa entia: sufficit ꝙ eoꝝ obiecta distinguantur ꝑm rationē cognoscibilitatis.

¶ Sequitur textus (Quare autem vnūquodqꝫ querendum est ꝛc̃.) Hic incipit lectio sexta eiusdem libri: et in commento sancti Thome.

Istud est scōm caplꝫ scōi tractatꝰ in quo Phs determinādo potētiaꝝ ordinē ponit tres ꝯnes: q̄ꝝ pīma est. ¶ Potentie aie hñt ordinē iter se. Hec ꝯclo ꝓbaṫ tali ratione. Ubicūqꝫ nō ꝯuertiṫ ꝯñtia subsistēdi: ibi est ordo pōris ꝛ posterioris: sed in potētꝯs nō cōuertitur ꝯñtia subsistēdi. ġ iter eas est ordo. ꝓbatio minoris: qa vbicūqꝫ iueniṫ itellectiuū ineniunṫ alie potētie: non tñ ecōtra. Similr vbi iueniṫ sensitiuū: ibi iueniṫ vegetatiuū: ꝛ nō ecōuerso. Similr vbi iueniṫ motiuū ꝑm locū iueniṫ appetitiuū sensitiuū ꝛ vegetatiuū: nō tñ econtra. ergo in predictis potentꝯs nō conuertiṫ ꝯsequentia subsistēdi. ¶ Cōtra hāc ꝯnē sic arguiṫ. Quecūqꝫ simul cadūt sub eadē diuisione: nō hñt ordinē pōris ꝛ posterioris: cū spēs q̄cūqꝫ ꝯtineanṫ sub suo gñe: sꝫ potētie p̄dicte sūt huiꝰ cū diuidanṫ iter se. ġ iter eas nō est ordo. ¶ P̄. Si iter eas esset ordo: sequereṫ ꝙ opatio vniꝰ hēret depēdētiā ad opationē alteriꝰ: ꝯñs est falsuꝫ. ġ ꝛc̃. ¶ P̄. In p̄cedētibꝰ ꝓbatū est ꝙ vbicūqꝫ est sensitiuū: ibi ꝛ appetitiuū ꝛ motiuū ꝑꝫ locū: ꝛ hic dr̄ oppositū. ġ ꝛc̃. ¶ Pro solutione istoꝝ argumētoꝝ aduertēdū est ꝙ iter potētias pōt assignari ordo duplr. Uno mō ꝑm depēdentiā vnius potētie ab alia. Alio mō ꝑm ordinē obiectoꝝ. Pīo mō attēdiṫ duplex ordo: videlꝫ ordo gñationis ꝛ ordo perfectionis. Ordine autē gñationis vegetatiua est pīma. scōa sensitiua. tertia appetitiua. q̄rta motiua ꝑm locū. vltīma itellectiua. Ordine vō pfectiōis est ordo reuersus. Ordo vō potētiaꝝ ꝑm ordinē obiectoꝝ sumiṫ ꝑm vliorē ꝛ pōrē rōnē obiecti: sic̄ visus q respicit obm̄ qḋ reperiṫ tā in corpibꝰ supioribꝰ q̄ iferioribꝰ: p̄cedit auditū q respicit obm̄: qḋ solū repiṫ in istis iferioribꝰ: sic de silibꝰ. ¶ Solutiones. Ad pᵐ dōm: ꝙ lꝫ spēs ꝯsiderate ꝑm pfectioneꝫ gñis equalr cōtineanṫ sub gñe: tñ si ꝯsidereṫ ꝑm eē earū: sic vna est pōr alia: vt pꝫ in numeris ꝛ figuris. ¶ Ad scōm negaṫ sequela nisi fiat locutio de ordine potētiaꝝ qui sumiṫ ꝑm ordinē obiectoꝝ: hec oīa doct. san. in pīma pte. q. 77. ar. 4. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ supius Phs loquebaṫ de motu impfecto ꝑm locū: hic vō loquiṫ de pnᵒ motiuo pgressiui motꝰ. ¶ Scōa ꝯclo: pꝰs determinādū ē de potētꝯs quātū ad earū q̄ditatē q̄ de alꝯs q̄ ꝯsequunṫ ipas potētias. Hec ꝯ ꝓbaṫ p doct. san. in lectione: qa ois cōfusio in doctrinalibꝰ sciētꝯs est vitāda: sed si simul de potētꝯs determinareṫ quātū ad earū quiditatē: ꝛ de his que cōsequunṫ: eēt ꝯfusa doctrina. ġ ꝛc̃. ¶ Tertia ꝯ. Prius determinādū est de obiectis ꝛ actibꝰ potētiaꝝ: q̄ de ipis potētꝯs. Hec ꝯ ꝓbaṫ tali rōne: qa de pōribꝰ pōr est speculatio: sꝫ obiecta p̄cedūt actus: actus vō potētias quātum ad itētionē ꝛ rōnē mouēdi. ġ ꝛc̃. ¶ Et si dicaṫ. Phs pꝰs determinauit de potētꝯs q̄ de obiectis. Dōm: ꝙ lꝫ Phs determinauerit i gñali pꝰs de potētꝯs (videlꝫ diuisiue) tñ qñ de eis determinat in speciali: prius determinat de obiectis: vt ifra patebit. ¶ Circa p̄dicta dubitaṫ p̄. vtrū potētia aie realr distinguaṫ ab eiꝰ eēntia: ꝛ arguiṫ ꝙ nō: qa potētia māe nō distinguiṫ ab eiꝰ eēntia. ġ a sili potentia aie nō distinguiṫ ab eiꝰ eēntia. ¶ P̄. Augu. io. de trinitate ait: ꝙ mens intellectiua ꝛ voluntas sunt sub vna essentia aie. ġ ꝛc̃. ¶ Respōdeṫ. Dōm ad dubiuꝫ: ꝙ necē est dicere aiaꝫ ꝛ eiꝰ potētiā distingui realr: qḋ sic pꝫ. Nā potētia ꝛ actꝰ cū diuidāt qḋlibet genus entis: sūt eiusdē gñis: sꝫ actus aie sunt de gñe accñtis. ġ ꝛ eius potētie. Cū ergo eēntia aie sit de gñe subē: relinquiṫ ꝙ essentia aie ꝛ eius potētie distinguanṫ realr: alioqn oporteret dicē ꝙ suba ꝛ accñs eēnt idē realiter. ¶ Tūc ad rōnes. Ad pīmā dōm negādo ꝯñtiā: ꝛ rō est: qa potētia māe est ad actum pīmū: potētia vō forme est ad actuꝫ scōm. vñ non est sile. ¶ Ad 2ᵐ rōnē dubꝯ dōꝫ ꝙ qñ dr̄ ꝙ mens itellectiua ꝛ volūtas sūt vna eēntia: ibi nō est p̄dicatio eēntialis: sed magis mālis: ꝛ est sensus ꝙ sunt vna eēntia. i. sunt in vna essentia subiectiue. ¶ Dubitaṫ scōo. vtꝝ oēs potētie aie sint subiue in aia. Et videṫ ꝙ sic: qa oēs opationes aie attribuunṫ toti composito rōne aie. ġ videṫ ꝙ potētie aie oēs q̄ sūt pnᵃ istaꝝ opationū sint subiectiue in aia. ¶ Dicendū breuiter ꝙ nō oēs potētie aie: sꝫ solū potētie itellectiue sunt subiectiue in aia: qa nō oēs opationes potentiaꝝ aie sunt in aia: sicut in subiecto: lꝫ oēs attribuantur aie tanq̄ pnᵒ. Et inde est ꝙ oēs potētie sūt in aia tāq̄ in pncipio: sed nō sicut in subiecto. Et p hoc pꝫ solo ad dubiū. ¶ Dubitaṫ 3ᵒ vtꝝ potētie aie fluāt ab eius essentia. Et videtur ꝙ non. Illud a quo aliqḋ fluit est cā: sed aia nō est causa potētiaꝝ: vt pꝫ discurrēdo p oīa gña causaꝝ. ġ ꝛc̃. ¶ P̄. Id qḋ fluit ab alio: seqtur illud: sed potentie aie sil̄ sunt cū ipsa aia. ġ ꝛc̃. ¶ Dōm ad dubiū ꝙ oēs potētie aie fluūt ab eiꝰ eēntia. Qḋ sic pꝫ: qa subm̄ est cā ꝓpe passionis: sed aia est subm̄: cuiꝰ ꝓprie passiones sunt ipse potētie. ġ ꝛc̃. ¶ Ad pīmā rōneꝫ dubꝯ dōm ꝙ aia rōnalis est causa mālis in qua potētiarū: ꝛ est cā effiēiēs earū: nō qdē ꝙ agat p trāsmutationē realē: sed p cōcomitātiā naturalē. Hec oīa doctor sanctus in pīma parte. q. 77. quasi per totū. Et per hoc patet solutio ad dubium.

¶ Sequiṫ in textu (Quare pīmū de alimēto ꝛc̃.) Hec est lectio 7ᵃ eiusdē libri: ꝛ in cōmento sancti Thome.

¶ Tertiū caplm̄ huiꝰ scōi tractatus comprehendit duas lectiones cōmēti. s. septimā ꝛ octauam huius libri: cuius octaue textus est ibi (Empedocles autē ꝛc̃.)

Istud est 3ᵐ caplm̄: in quo Phs determinādo de opatiōibꝰ aie vegetatiue ꝑm ꝙ aia est pncipiū eaꝝ ponit qnque ꝯnes. ¶ Quarū pīma est. Prius determinandū est de potētia vegetatiua cū suis opationibus ꝛ obiectis q̄ de alꝯs partibus aie: hec ꝯclo ꝓbaṫ tali rōne. De cōmunioribus pōr est speculatio: vt pꝫ p̄ phy. sꝫ potentia vegetatiua est cōior in oibꝰ viuētibꝰ. Ipsa enī separaṫ ab alꝯs ptibꝰ: sꝫ alie nō separanṫ ab ea. vt supra dictū est. ġ pꝰs determinandū est de aia vegetatiua: cuius opationes sunt augmētatio ꝛ nutritio. ¶ Cōtra hanc cōclusionē breuiter arguiṫ. De pōribus pōr est speculatio: sed potētia itellectiua pōr est ipsa vegetatiua cū sit pfectior. ġ pꝰs videṫ eē determinādū de potētia itellectiua. ¶ P̄. Illud sine quo alia nō pñt esse non est separabile ab eis: sꝫ sine potētia vegetatiua alie potētie esse nō possunt cū in eis includanṫ: sicut trigonuꝫ in tetragono. ergo ꝛc̃. ¶ Ad pᵐ dōm ꝙ duplex est ordo. s. ordo gnōnis et ordo nāe: q ē duplex: vꝫ ordo nāe gnōnis ꝛ ordo nāe pfectōis. Perfectiora aūt sunt pōra ordine nāe pfectionis: nō aūt ordie nāe gnōnis seu cognitionis. ¶ Ad 2ᵐ dōꝫ ꝙ aliqḋ pōt dici separabile ab alio duplr. Uno modo ꝙ alteruꝫ posset eē eo nō exñte: sicut accñs est sepabile a subiecto: ꝛ isto mō potētia vegetatiua nō est separabilis ab alꝯs. Alio mō: qa iueniṫ in alꝯs oibꝰ in qbus alie inueniuntur ꝛ in aliquibusdā alꝯs: sicut genus dr̄ separabile a q̄libet specie eiꝰ seorsuꝫ sumpta: ꝛ isto modo potētia vegetatiua

est separabilis ab alijs. ¶ Scda ꝯclo. Gñatio ⁊ opatio potētie vegetatiue ptinet ad potētiā vegetatiuā. Hec ꝯ pbat̃ tali rōne. Ois opatio que nāliter īuenit̃ in oib⁹ viuētib⁹ ptinet ad potētiā vegetatiuā: sed gñare īuenit̃ in oib⁹ viuētib⁹ ⁊ inest eis nāliter. ḡ gñare ptinet ad potentiā vegetatiuā. Probatio maioris: q: potētia vegetatiua est ſm quā pmo viuere īest oib⁹. ¶ Ex pdicta ꝯne īfert Phus vnū correlariū. videlꝫ ꝙ nālissimū op⁹ in viuētibus est gñare sibi simile. Cui⁹ rō est duplex. Prima: q: in h ꝯuenit cū alijs reb⁹ aīatis: que ēt gnōnem habēt: lꝫ alio mō vt īfra patebit. Scda: q: nālissimū est viuētib⁹ assimilari pmo eē ſm posse: sed pm eē videlꝫ diuinuꝫ est īmobile ⁊ perpetuū. ḡ nāle est viuentib⁹ appetere assimilari eē ppetuo: sed nō pnt ppetuari nisi gñando sibi simile ſm spēm. vnde nālissimū est viuētib⁹ facē alterū tale quale ipm est: videlꝫ gñare sibi simile ſm spēm. ¶ Considerandū est ſm doctorē sanctū: ꝙ eē diuinū est cui⁹ cā nālia agūt: qḋ pōt itelligi duplr. Uno mō ꝙ sit illud cuius cā nālis res directe agit: sicut dicimus ꝙ sanitas est: cuius causa medicus agit. Alio modo ꝙ sit illud quo aliquid agit: vel sit illud sine quo res agere nō pōt: sicut dicimus ꝙ sine calefacere medicus sanare nō pōt. Primo igit̃ ⁊ scdo modis itelligit̃ ꝙ esse diuinū est cuius causa agens nāle agit. ¶ Cōtra pdictā ꝯnē sic arguit̃. Illa operatio que est operatio nāe nō est operatio aīe: sed gñatio est operatio aīe. vt īfra patebit. ḡ gñatio nō est operatio nāe: ⁊ per ꝯñs gñare nō ꝯuenit nāliter viuētibus. ¶ 2ᵒ. Illa operatio que reperit̃ in inaīatis nō pertinet ad potentiā vegetatiuā: sed gñatio reperit̃ in inaīatis. ḡ nō ptinet ad potentiā vegetatiuā. ¶ 3ᵒ. Gñare nō conuenit pueris: nec ēt aīalibus imperfectis. ḡ sequit̃ ꝙ gñare nō ꝯuenit nāliter viuētib⁹: q: illud qḋ conuenit nāliter alicui: semper ei ꝯuenit. ¶ Ad pm dōm ꝙ nā pōt accipi dupliciter. Uno mō ſm ꝙ distinguit̃ cōtra hoc ꝙ esse est cōtra nām: ⁊ isto mō gñatio est operatio nālis. Alio mō vt distinguit̃ ꝯtra pn̄m nāle determinatum qḋ est aīa: ⁊ isto modo gñatio nō est nālis. ¶ Ad 2m dōm ꝙ gñatio alio mō reperit̃ in inaīatis ⁊ in aīatis. nā inaīata habēt gñationē ab extrinseco gñante: sed viuētia habēt gñationem a pncipio intrinseco: inquātū gñant̃ ex semine. vñ rō nō sequit̃. ¶ Ad 3m dōm ꝙ a pdicta gnōne viuentiū excipiunt̃ tria ſm phm: qb⁹ gñare nō ꝯuenit. Primo illa que sunt iperfecta vt pueri qui nō gnānt. qḋ eniꝫ pōt alterū facere tale quale ipm est: hoc in vnoquoqꝫ genere perfectū est. Scdo excipiunt̃ illa que patiunt̃ aliquē defectū alicuius pncipij nālis: sicut sunt spadones ⁊ frigidi. 3ᵒ excipiunt̃ aīalia ⁊ plāte que gnānt̃ sine semine ex putrefactione. In his enī ppter sui iperfectionē: sufficit agēs vniul͛e. s. virtus corporis celestis ⁊ nā disposita: vt hic deducit doctor san. Lꝫ ḡ gñare sibi simile cōpetat nāliter oibus viuētib⁹ exceptis trib⁹ pdictis: nō tñ propter hoc sequit̃ ꝙ ꝯueniat omnib⁹ simplr vel absolute. ¶ Tertia ꝯ. Aīa est cā viuentis corporis vt forma. Hec ꝯclusio pbat̃ duplici rōne Phi. Quarū pma est. Nā illud est cā alicuius vt forma: qḋ est cā essendi: q: per formā vnūqḋqꝫ est actu: sed aīa est viuētib⁹ cā eēndi. ḡ aīa est cā viuētibus vt forma. Probatio minoris: q: per animā viuētia viuūt: sed viuere viuētib⁹ est esse. ḡ per aīaꝫ hēt eē. Scda rō talis est. Illud qḋ est act⁹ alicui⁹ est rō ⁊ forma eius qḋ est in potētia: sed aīa est act⁹ corporis viuentis: vt ex supradictis pꝫ. ḡ aīa est cā viuētib⁹ vt forma. Que ꝯclusio satis superius declarata est. ¶ Quarta ꝯ. Aīa est cā corporis viuētis vt finis. Hec ꝯclusio pbatur tali rōne. Sicut intellectus operat̃ ppter finē: ita ⁊ nā. vt pꝫ 2ᵒ phys. sed intellectus in his que fiunt per artem: nām ordinat ⁊ disponit ppter formaꝫ tanqꝫ ppter finē. ḡ ⁊ nā. Cū igit̃ ⁊ aīa sit forma viuētis corporis: seqt̃ ꝙ sit finis ei⁹. ¶ Si dicat̃. finis ⁊ forma sūt diuersa gñā cārū: sed aīa est forma viuētiū. vt iaꝫ dcm̄ est. ḡ nō est finis. ¶ Dōm ꝙ duplex est finis: videlꝫ finis gnōnis: ⁊ finis rei genite. Uerū est ꝙ forma ⁊ finis rei genite nō coincidunt: sed tamē forma est finis gnōnis iquātū terminat eā. ¶ Ex hac ꝯne īfert Phus vnuꝫ correlariū. vꝫ. ꝙ aīa nō est solū finis corpoꝝ viuētiū: sed ēt oium nālium corpoꝝ in istis inferiorib⁹: que sic pbat̃ ſm Phm. Nā instrumēta ordinant̃ ad causas pncipales tanqꝫ ad finē: sed oia corpora aīata sunt instrumēta aīatoꝝ ⁊ sunt propter ipsa: ēt aīata minus pfecta sunt ppter aīata magis perfecta. ḡ oia corpora nālia īferiora tam inaīata qꝫ aīata ordinant̃ ad aīam tanqꝫ ad finē. ¶ Quinta ꝯ. Aīa est cā viuētiū sicut pn̄m vnde motus. Hec ꝯclusio pbat̃ tali rōne. Omnis forma corporis nālis est pn̄m motus pprij illius corporis: sed qdā motus sunt pprij reb⁹ viuētib⁹: videlꝫ sentire moueri pgressiue augeri ⁊ minui ⁊c̃. ḡ est pn̄m vnde motus. ¶ Et si dicat̃. pn̄m vnde motus dicit̃ cā efficiens: sed aīa nō est cā efficiens. ḡ nō est pn̄m vnde motus. ¶ Dicēdū ꝙ pn̄m vnde motus pōt accipi duplr. Uno mō pprie pro eo qḋ est pn̄m pductiuū ipsi⁹ motus: ⁊ isto mō pn̄m vnde motus dicit̃ causa efficiēs. 2ᵒ phys. Secūdo mō accipit̃ cōmuniter pro eo qḋ est pn̄m actuale motus: siue tale sit forma siue efficiens: ⁊ isto mō forma dicit̃ pn̄m vnde motus ¶ Ex pdictis ꝯnibus infert̃ vnū correlariū ſm Phm qḋ est pncipale intentū in hoc caplo: videlꝫ ꝙ operationes que attribuunt̃ potētie vegetatiue sunt ab aīa: qḋ pꝫ tali rōne. Nā aīa est pn̄m ⁊ cā viuentis corporis: vt per tres pdictas ꝯnes pꝫ. ḡ est pn̄m operationū eiusdē. Cū igit̃ operationes que attribuunt̃ potētie vegetatiue sint operationes corporis viuētis: sequit̃ ꝙ sint operationes aīe. ¶ Cōtra pdictū correlariū sic arguit̃. pmo rōne Empedoclis. Elemēta sunt cā augmentationis ⁊ diminutionis. ḡ sequit̃ ꝙ aīa nō est pn̄m augmētationis: ⁊ per ꝯñs opōnes potētie vegetatiue nō sunt ab aīa. ¶ 2ᵒ. Qḋ ꝯuenit alicui per se: est pn̄m oium illoꝝ que participāt illud: sicut ignis qui est calidus per se est cā caloris in reb⁹ mixtis: sed iter alia elemēta solus ignis videt̃ augeri ⁊ nutriri. ḡ videt̃ ꝙ solus ignis est cā augmēti ⁊ nutrimēti: ⁊ nō aīa. ¶ Ad pm dic̃ Phus destruēdo opinionē Empedoclis ꝙ augmētū in sursum ⁊ deorsum in aīatis pcedit ab aīa ⁊ nō ab elemētis: qḋ pꝫ duplr. Nā si pcederet ab elemētis: sequeret̃ ꝙ in oībus viuētib⁹ sumeret̃ eodē mō sursum ⁊ deorsuꝫ: ⁊ alie differētie positionis: sequeret̃ ēt ꝙ in qb⁹ eēnt due differētie positiōis ſm nām distincte: eēnt oēs ſm nām distincte. Cōsequēs est manifeste falsum. Nā in plātis sursum dicit̃ radix: ⁊ locat̃ circa terrā. Sed in hoīb⁹ sursuꝫ locat̃ circa celū: ⁊ dī caput. In brutis vō sursum locatur medio mō. Scdo. Illud est pn̄m ⁊ cā augmēti qḋ ꝯtinet elemēta ne totaliter separent̃ abinuiceꝫ: hoc aūt est aīa in rebus viuētibus. ḡ aīa est pn̄m pncipale augmēti ⁊ nō elemēta: lꝫ ad augmētuꝫ instrumentaliter concurrant. ¶ Ex quo patet ꝙ pmū argumētum soluitur negando antecedens. ¶ Pro ampliori tamē declaratione sciēdū est ſm doctorē sanctū in psenti lectione ꝙ differētie positionis. s. sursum ⁊ deorsum: ante: retro: dextrum ⁊ sinistrum in aliqbus distinguunt̃ ſm nām. In aliqb⁹ vō distinguunt̃ solū positione quo ad nos. In illis aūt in quibus sunt determinate partes que sūt nāliter pncipia aliquoꝝ motuū: distinguunt̃ pdicte differētie ſm nām in vniuerso: ad cui⁹ mediū nāliter ferunt̃ grauia: ⁊ ad cui⁹ circunferentiam ferunt̃ leuia. Similr in viuētibus ſm

motū

motũ augmẽti ꝛ decremẽti: distiguunt̃ sursuz ꝛ deorsuz. Nã sursuz dĩ illa ps vñ viuẽtia alimtũ accipiũt: deorsuz aũt ps alia vñ supfluitates emittunt̃. Ante v̇o ꝛ retro in gbusdã determinant̃ ƒ3 sensuz: dextꝛ̃ ꝛ sinistrũ ḋterminant̃ ƒm motũ localẽ. In bis v̇o in gb⁹ nõ est determiata pars aliq̃ que est p̃n^m vel termin⁹ alicui⁹ mot⁹: p̃dcẽ dĩe nõ distiguunt̃ ƒm nãm: s3 solũ positiõe quo ad nos vt in reb⁹ inaiatis. vñ eadẽ colũna dĩ sinistra ꝛ ḋxtra ƒ3 ꝙ est ad dextrã nr̃am vl̃ ad sinistrã. Dec oĩa doctor sctũs in lectiõe. ❡ Ad 2^m dõ3: ꝙ l3 ignis sit cã istr̃alis alimẽti ꝛ nutritiõis ꝛc̃. tñ aĩa est cã p̃ncipalis. Cui⁹ rõ Phi est: qꝛ in vnoq̃q3 viuẽte ƒm nãm est cert⁹ termin⁹ ꝛ determinata rõ augmẽti ꝛ magnitudinis. g̃ illud qȯ est cã determinatiõis magnitudis ꝛ augmẽti: est cã p̃ncipalis augmenti. Doc ãt est aĩa ꝛ nõ ignis. Nã ignis in ĩfinitũ p̃t extẽdi si in ĩfinitũ sit mã combustibilis aut inueniat̃. g̃ ꝛc̃. ❡ Ex p̃dictis p3 remotio duaꝝ opionũ. Quaꝝ p̃ma est que attribuit opationẽ potẽtie vegetatiue ipsis elemẽtis ĩdifferẽter ƒm ꝙ leuitas dĩ cã motus sursuz ꝛ grauitas motus deorsum. Scḋa vero opio attribuit p̃dictas operationes ipsi igni tñ ꝛ non ceteris elementis.

❡ Sequitur in textu. (Quoniam eadẽ est potentia ꝛc̃.) Dec est lectio 9ª eiusdẽ libri: ꝛ in cõmento scti Thome.

ISTUD est 4^m caplm scḋi tractatus in quo Phs ponit duas ꝯnes. ❡ Quaꝝ p̃ª est ꝙ alimẽtũ op3 eẽ ꝯriũ ei qȯ alit̃. Dec ꝯclo pbat̃ duplici rõne: q̃ꝝ p̃ª est. Nã alimẽtũ decoqt̃ ꝛ mutat̃ in illud qȯ alit̃ siue nutrit̃: sed nĩl mutat̃ nisi in ꝯriũ. g̃ alimẽtũ est ꝯriũ ei in qȯ mutat̃. ❡ 2ª. Oẽ agẽs est ꝯriũ patiẽti. nã sil̃e a simili non patit̃. S3 alimẽtũ patit̃ ab eo qȯ alit̃. nã alterat̃ ab eo ꝛ digerit̃. g̃ ꝛc̃. ❡ Cõtra hanc ꝯnẽ arguit̃ p̃° rõne Phi. Nã alimẽtũ est cã augmẽti: s3 op3 ꝙ sil̃e simili augeat̃. nã si aligd diuersum opponeret̃: nõ eẽt eiusdẽ augmẽtũ: sed eẽt nãe extranee adiũctio. vĩ g̃ ꝙ op3 sil̃e a sil̃i ali: ꝛ per ꝯñs alimẽtũ nõ d3 esse ꝯriũ ei qȯ alit̃. ❡ 2ª. arguit̃ ꝯ primã rõnẽ. Nã aliqȯ mutat̃ in mediũ: vtputa de albo in pallidũ. g̃ falsum est dicẽ ꝙ nihil mutat̃ nisi in ꝯriũ. ❡ Ad p̃mũ dõm ƒm Phm ꝙ alimẽtũ pȯt duplr̃ ꝯsiderari. vno mõ añ decoctionẽ. sic est ꝯriũ ꝛ dissimile ei qȯ alit̃. Alio mõ ꝯsiderat̃ alimẽtũ ƒm ꝙ iam decoctũ est ƒm ꝙ ꝯuertit̃ in subam aliti: sic est sil̃e ei qȯ alit̃. Vñ vno mõ simile a simili alit̃. Alio mõ a suo ꝯrio. ❡ S3 ꝯ. In suba nulla est ꝯrietas: sed alimẽtũ est suba. g̃ ꝛc̃. ❡ Dõm: ꝙ l3 in gñe sube non sit ꝯrietas p̃p̃e dcã. s. physica: est tñ ꝯrietas largo mõ sumpta: videl3 p̃ q̃cũq3 dissimilitudine. Vel dõm: ꝙ l3 in suba nõ sit ꝯrietas ƒ3 formas substãtiales: in ea tamẽ est ꝯtrarietas ƒm formas accidẽtales: sicut p3 de elemẽtis. ❡ Ad 2^m dõm ꝙ mediũ cõparatũ ad vnuz extremoꝝ inquãtũ rõnẽ h3 alteri⁹ extremi est quodãmodo ꝯtrariũ. Sicut pallidũ albo comparatũ: dĩ nigruz: nigro v̇o cõparatũ dĩ albũ. Vñ rõ nõ sequit̃. ❡ Pro maiori declaratiõe p̃cedẽtiũ Phs assignat tres ꝯditiones in capite capli que requirũtur ad hoc ꝙ aliquid sit alimentum: Quaꝝ p̃ma est ꝙ alimẽtũ vĩ esse ꝯtrariũ ei qȯ alit̃ p̃pter rõnes supra assignatas. Scḋa est ꝙ nõ qȯcũq3 cõtrariũ sufficit ad rõnẽ alimẽti: sed op3 ꝙ sit de illis ꝯtrarijs que hñt generationẽ ex se inuicẽ: qꝛ nutrimẽtum cõuertit̃ in subam nutriti. Tertia cõditio est ꝙ sit ex illis ꝯtrarijs que augmẽtũ suscipiũt ex se inuicẽ: qꝛ ex alimẽto sequit̃ augmentũ. vñ l3 ex igne generet̃ aqua: nõ tñ dĩ ꝙ ex igne nutrit̃ aqua: sed potius ecõuerso. ❡ Secũda cõclusio est ꝙ tres sunt partes potẽtie vegetatiue: videlicet potẽtia nutritiua augmẽtatiua ꝛ gñatiua. Dec ꝯ probat̃ duabus rõnib⁹ que eliciunt̃ ex Pho. Quaꝝ p̃ma est. Nã alimẽtũ est obm potẽtie vegetatiue. Vel g̃ est ob3 eius inquãtũ est in potẽtia per se ad corp⁹ aiatũ: sic sumitur potẽtia nutritiua. Vel tale alimẽtũ est in potẽtia ad corpus q̃ẓtũ: sic sumit̃ potẽtia augmẽtatiua: Vel tale alimẽtũ ẽ in potẽtia suba gñans: sic sumit̃ potẽtia gñatiua. ❡ Pro ḋclaratiõe hui⁹ rõnis: ꝯsiderãdũ est ƒm doc. san. in lectiõe ꝙ nihil nutrit̃ nisi qȯ est participãs vita: sed oẽ p̃ticipãs vita est aiatũ. g̃ corpus qȯ alit̃ est aiatũ. S3 alimẽtũ est in potẽtia ad illud qȯ alit̃: ꝯuertit̃. n. in ip̃m. Ex quo relĩgt̃ ꝙ alimẽtũ inquãtũ est nutritiõis obm est aligd existẽs in potẽtia ad corp⁹ aiatũ per se: nõ per accidẽs. ❡ Ex p̃dcã rõne infert Phs diffõnẽ potẽtie nutritiue: videl3 ꝙ potẽtia nutritiua est p̃n^m nutritiõis mediãte alimẽto saluãs suũ susceptiuũ. ❡ Et si dicat̃. Alimentũ est p̃n^m nutritiõis. ergo nõ potẽtia nutritiua. Dõm ꝙ in nutritiõe: sicut dicit Phs hic: sunt tria: videl3 qȯ alit̃: quo alit̃: ꝛ alens: qȯ est duplex. s. p̃mũ ꝛ primũ. Alens p̃mũ est ipsa aĩa. Alens p̃ximũ est aĩa vegetatiua. Illȯ v̇o qȯ alit̃ est corpus hñs hãc aiam: sed illud qȯ alit̃ instrũaliter est alimẽtũ. Ex quo p3 ꝙ alimẽtũ ꝛ aĩa vegetatiua siue potẽtia ei⁹ diuersimode sunt p̃ncipia nutritiõis ei⁹. Scḋa rõ est: Tñ sunt tres opatiões potẽtie vegetatiue: v3 nutritio: qua aligs saluat̃ in eẽ idiuiduali: ꝛ augmentatio qua aligd p̃ficit in maiorẽ p̃fectionẽ ƒm quãtitatẽ ꝛ v̇tutẽ: ꝛ gñatio per quã aligd q̃si est in seip̃o p̃fectũ existens: alteri eẽ ꝛ p̃fectionẽ tradit. g̃ tñ sunt tres potẽtie aĩe vegetatiue: cũ potẽtie distiguant̃ per opatiões. ❡ Ex hac rõne ifert̃ ƒm Phm ꝙ iter p̃dictas opatiões est ordo. Nã nutritio est p̃ma. Scḋa augmẽtatio. Tertia v̇o ꝛ p̃fectissima est gñatio. Cuius rõ est: qꝛ per nutritionẽ aligd saluat̃ in eẽ: per augmẽtũ v̇o suscipit debitã quãtitatẽ: ꝛ per gñationẽ p̃ducit sibi sil̃e. Sed manifestũ est ꝙ p̃° op3 rem hr̃e ꝛ ꝯseruari in eẽ q̃3 hr̃e debitã quãtitatez: ꝛ neceẽ est ꝙ hẽat determinatã quãtitatẽ añq̃3 possit gñare. g̃ iter p̃dictas opatiões est ordo. ❡ Scḋo infert diffõnẽ aĩe vegetatiue: videl3 ꝙ est gñatiua alterius: sil̃is sibi ƒm spẽm. ❡ Et si dicat̃. Ipsi⁹ aĩe vegetatiue sunt alie p̃fectiões q̃3 gñare: vt p3 ex dictis que sunt p̃ores. g̃ inconueniẽter diffinit̃ aĩa per gñari tñ. Dõm ƒm Phm ꝙ qꝛ oĩa denoiant̃ a fine: finis ãt opationũ aĩe vegetatiue est gñare alteꝝ tale q̃le ip̃m est: iȯ ipsa p̃ª aĩa v3 vegetatiua ꝯueniẽter diffinit̃ per h̃: ꝙ est gñatiua alteri⁹ ꝛc̃. ❡ Cõtra p̃dictã ꝯnẽ sic p̃° arguit̃: potẽtia aĩe est altior virt⁹ q̃3 nã corporea: sed nã corporea eadez virtute dat vni esse ꝛ determinatã quãtitatẽ. g̃ a fortiori ipsa aĩa eadẽ virtute dabit rei esse ꝛ determinatã quãtitatẽ. ꝛ per ꝯñs potẽtia augmẽtatiua ꝛ gñatiua nõ differũt. ❡ 2ª. Per gñatiõez res acgrit eẽ. silr̃ ꝛ per nutritionẽ. g̃ potentia nutritiua ꝛ gñatiua nõ differũt. ❡ Ad p̃mũ dõ3 ꝙ res corporea iaiata acgrit eẽ ab agẽte extriseco tñ qȯ agit in mãm iã dispositã. iȯ dans eẽ dat ꝛ quãtitatẽ debitã. S3 res aiata in p̃n° sue gñatiõis regrit paruã quãtitatẽ: cũ p̃ducat̃ a p̃ncipio intrinseco: videlicet a p̃ncipio seminis. vñ ratio nõ sequit̃. ❡ Ad scḋm dicẽdũ ꝙ alimentũ non est p̃ncipiũ gñationis eius qȯ alitur: sed alterius qȯ est tale ƒm speciẽ quale est qȯ alitur: qꝛ suba que alit̃ iaz est: ꝛ qȯ est nõ generat̃: qꝛ nihil generat seip̃m: qꝛ qȯ generat iam est: ꝛ qȯ generat̃ non est. Ex quo p3 ꝙ aliud est qȯ acquirit eẽ per alimentũ ꝛ aliud per generationẽ. ❡ Circa predicta dubitatur primo. Utrum tñ corpus animatũ nutriatur: ꝛ videt̃ ꝙ non. Nam ignis dicit̃ nutriri ex aqua: inquantum videlicet liquores humidi cedunt in ignis nutrimẽtum: sed cõstat ꝙ ignis nõ est corpus animatũ. ergo non solũ corp⁹ animatũ nutrit̃. ❡ In oppositũ est Phs h̃ in

lr̃a. ¶ Dõm q̀ aliquid põt nutriri dupl'r. Uno mõ ꝓp̃e: ⁊ sic solũ corpora aiata augent̃ ⁊ nutriunt̃: q̄ dũ corpus aiatũ auget̃ ⁊ nutrit̃: quelibet eius pars auget̃ ⁊ nutrit̃. Alio mõ aliquid dicit̃ nutriri ſm quãdã similitudinẽ: ⁊ isto mõ corpora inanimata possunt dici nutriri. ¶ Ad rõnẽ dubij dõm: q̀ lʒ ignis dicat̃ nutriri ĩproprie: nõ tñ dĩ nutriri ꝓprie: q̄ illud dicit̃ nutriri ꝓprie: qd̀ in seipso aliqd recipit ad suiipsius ꝯseruationẽ: qd̀ nõ accidit in igne: lʒ videat̃ accidere: q̄ vt hic dicit doctor sanct᷒: dũ in mã accẽsa addit̃ mã cõbustibilis: nouus ignis generat̃: nõ aũt sic q̀ illud cõbustibile additũ cedat in ꝯseruationẽ ignis p̄cedẽtis in alia mã p̄us accẽsa: puta si aliqd̀ lignũ de nouo ignit̃ per hãc ignitionẽ nõ conseruat̃ ignitiꝯ alteri᷒ ligni p̄us igniti: tot᷒. n. ignis qui est ex aggregatiõe multoꝝ ignitoꝝ: nõ est vnus simpliciter: sed videt̃ vnus aggregatione: sicut aceruus lapidũ est vnus: ⁊ ꝓpter talẽ vnitatẽ: est ibi quedã similitudo nutritionis. ¶ Dubitat̃ 2°. Utrũ alimẽtũ sit instr̃m nutritiõis: ⁊ videt̃ q̀ nõ. Nã calor nãlis est instr̃m nutritiõis. ğ nõ alimẽtũ. ¶ In oppositũ est Phs in lr̃a. ¶ Dõm ad dubiũ ſm Phm q̀ duplex est instr̃m nutritiõis: videlʒ cõiunctũ ⁊ separatũ: calor nãlis dĩ instr̃m ꝯiunctũ. Alimẽtũ v̀o dĩ separatũ instr̃m nutritiõis. ¶ Dubitat̃ vltimo. Utrũ generatio solũ reperiat̃ in aiatis: ⁊ videt̃ q̀ nõ: q̄ ex aq̃ generat̃ ignis: sed aq̃ ⁊ ignis nõ sunt corpora aiata. ğ ⁊c̃. ¶ P̃. In diuinis reperit̃ gñatio: ⁊ tñ deus nõ dĩ aiatus: p̄sertim aia vegetatiua. ğ idẽ qd̀ p̄us. ¶ In ꝯtiũ arguit̃. Nã gñatio est operatio potẽtie vegetatiue: sʒ potentia vegetatiua solũ reperit̃ in aiatis. ğ ⁊ gnõ. ¶ Dicendum q̀ gnõ põt accipi tripl'r. Uno mõ coiter: videlʒ put est ꝓgressio de nõ esse ad esse: ⁊ isto mõ gnõ reperit̃ tam in aiatis q̃ʒ in inaiatis. Scd̀o mõ accipit̃ ꝓprie: videlicet vt est ꝓgressio alicuius viuẽtis ab aliquo viuente ꝯiuncto ſm rõnẽ similitudinis in sp̃e. Et isto mõ gnõ reperit̃ in aiatis: ⁊ ꝓprie vocat̃ natiuitas. Tertio mõ accipit̃ gnõ ꝓprijssime: videlʒ vt est ꝓgressio alicui᷒ viuẽtis ab aliquo viuẽte ꝯiuncto ſm rõnẽ idẽtitatis in esse. Et isto mõ gnõ nõ põt reperiri in creaturis: sed solũ in deo: q̄ in creaturis gñans ⁊ genitũ differũt ſm esse: non aũt in diuinis. Ex quo pʒ solutio ad rationẽ dubij.

¶ Sequitur in textu (Determinatis aũt ⁊c̃.) Hec est lectio 10ª eiusdẽ libri: ⁊ in cõmento sancti Thome.

Stud est 5m capl'm p̄sentis tractatus in quo Phus determinãdo de parte sensitiua in cõmuni ponit duas ꝯcl'ones. ¶ Quaꝝ p̄a est q̀ sẽsus est potẽtia passiua. Hec ꝯcl'o ꝓbat̃ tali rõne Phi. Sentire est qd̀dã pati. ğ sensus est potẽtia passiua. Assumptuʒ pʒ: q̄ sentire ꝯsistit in motu: cũ sensatio in actu sit quedã alteratio: ⁊ vnũqd̀qʒ ſm q̀ alterat̃ patit̃. ğ sentire est qd̀daʒ pati. ¶ Cõtra hãc ꝯnẽ sic arguit̃. Sensus est qd̀daʒ ens in actu. vt in hoc capl'o ꝯcedit Phus: sed esse in actu magis ꝑtinet ad agere q̃ʒ ad pati: cũ vnũqd̀qʒ agit ſm q̀ est in actu. ğ sensus est in potẽtia actiua. ¶ P̃. Potẽtia passiua cõparat̃ ad suũ obm sicut effectus ad suaʒ cãm siue p̄ñm: sicut supra ꝯcessum est: sʒ sensus nõ cõparat̃ ad suũ obm sicut ad suã cãm. ğ idẽ vt supra. Probatio minoris q̄ obiecto nõ existẽte sensus existit. ğ obm non est cã ei᷒. ¶ P̃. Illud qd̀ est p̄ñm operationũ est potẽtia actiua: sed sensus est p̄ñm operationis ⁊ agendi. ğ sensus est potẽtia actiua. ¶ Ad p̄m dõm q̀ aliqd dĩ eẽ in actu dupl'r: vt dicit hic doctor sanct᷒. Uno mõ in actu cõpleto ⁊ ꝑfecto: ⁊ isto modo esse in actu ꝑtinet ad agere magis q̃ʒ ad pati. Alio mõ dĩ aliqd esse in actu incõpleto ⁊ iperfecto: sicut mot᷒ cũ dĩ act᷒ entis in potẽtia: ⁊ isto mõ eẽ in actu bene ꝑtinet ad pati. Sensus aũt est in actu 2° mõ ⁊ non p̄° mõ. ¶ Ad 2m dõm q̀ obm sensus est p̄ñm ipsius sensus nõ quãtũ ad esse nãe absolute: sed quãtũ ad actũ sentiẽdi. Et lʒ obiecto nõ existẽte ſm actualem existẽtiã remaneat sensus: nõ tñ põt remanẽ sensus nisi remaneat nãlis habitudo ad ip̃m obm. vt supra declaratũ est. ¶ Ad 3m dõm q̀ duplex est op̃atio. nã est quedã qua aliqd ꝓducit̃ ab aliquo extrinseco que dĩ op̃atio trãsiens: sicut domificare vel verberare. Alia est op̃atio qua aliqd suscipit̃ in operãte que vocat̃ operatio imanẽs. Illud aũt qd̀ est p̄ñm op̃ationis p̄° mõ sumpte: bene est potẽtia actiua: nõ aũt 2° mõ. Sensus aũt est p̄ñm operationis 2° mõ dicte. vnde rõ nõ sequit̃. ¶ Scd̀a ꝯ. Sensus in actu nõ est ipsa sensibilia: ita. s. q̀ ex eis cõponat̃. vt antiq voluerunt. Hec ꝯclusio ꝓbat̃ duab᷒ rõnib᷒ Phi. Quaꝝ p̄° est. Nã si sensus esset ipsa sensibilia in actu: sequeret̃ q̀ ipse sensus posset sentiri: ꝯsequẽs est falsum: ⁊ ꝯtra experiẽtiam. Et ꝯsequẽtia pʒ: q̄ ipsa sensibilia possunt sentiri. Scd̀a rõ. Si sic: sequeret̃ q̀ sensus posset sentire sine exterioribus sensibilibus: ꝯsequẽs est falsum. ğ ⁊c̃. Patet sequela. Sensus põt sentire p̄sentibus sensibilibus. ğ si sensus esset sensibilia in actu: sequeret̃ q̀ posset sentire sine sensibilibus exteriorib᷒. ¶ Ex hac ꝯne infert̃ vnuʒ correlariũ q̀ sensus nõ est in actu sine sensibilib᷒ exterioribus: sed in potentia tm̃: sicut cõbustibile: qd̀ est potentia tm̃ ignitũ: non cõburit̃ a seipso sine exteriori cõbustione. Naʒ si esset actu ignitũ: cõbureret seip̃m ⁊ nõ indigeret exteriori igne ad hoc q̀ cõbureret̃. Ex predictis ẽt pʒ falsitas opinionuʒ Empedoclis ⁊ illoꝝ qui posuerũt sensum actu esse sensibilia ipsa: ꝓpter h̃ q̀ simile simili cognoscit̃. Uoluerũt eni q̀ aia sensitiua eẽt cõposita ex sensibilib᷒: vt cognosceret oia sensibilia. ¶ Contra p̄dictã ꝯnẽ ⁊ ei᷒ correlariũ: sic p̄mo arguit̃. ¶ Intellectus in actu est illud qd̀ intelligit̃: q̄ ex itellectu ⁊ intellecto fit vnũ: vt pʒ 3° hui᷒. ğ a simili sensus in actu est sensibile in actu. ¶ P̃. Illud qd̀ semꝑ est in nã aĩali' existente est in actu: sed sensus est hui᷒ ad minus sensus tactus. vt supra concessum est. ğ sensus est in actu ⁊ nõ tm̃ in potẽtia. ¶ P̃. Illud qd̀ est ꝯiũctũ operationi: est ens in actu: sed sensus est ꝯiunctus operationi: vt visus coniungit̃ ipsi videre. ğ ⁊c̃. ¶ Ad p̄m dõm q̀ dũ dĩ q̀ intellectus in actu ⁊ itellectũ sunt vnũ: ibi est p̄dicatio causalis ⁊ nõ essentialis: ⁊ est sensus q̀ ex intellectu ⁊ intellecto fit vnum. Unde nõ opʒ q̀ ipse intellectus in actu sit ip̃m intelligibile. Et simil'r dõm est de sensu ⁊ sensibili. ¶ Ad 2m dõm: q̀ lʒ sensus quãtũ ad esse nature semper sit animali existẽte: nõ tamẽ semꝑ est quãtũ ad actualẽ sensationẽ. Unde sensum esse in actu põt intelligi dupliciter. Uno mõ p̄sentialiter ⁊ quãtũ ad eẽ nãe: ⁊ isto mõ ꝯcedit̃ argumẽtũ. Alio mõ quãtũ ad actũ sentiẽdi: ⁊ isto mõ nõ opʒ. ¶ Ad 3m dõm q̀ ipse sensus dĩ aliquãdo eẽ in potẽtia ꝯiuncta actui: videlʒ qñ actualiter sentit per impressionẽ similitudinis exterioris sensibilis. Aliqñ v̀o dĩ esse in potẽtia distãte ab actu: vt pʒ in dormiẽtib᷒ ab actu. s. sẽsatõis: sec᷒ aũt loquẽdo de actu actualis existẽtie.

¶ Sequit̃ in textu (Dicẽdum aũt ⁊c̃.) Hec est lectio 11ª eiusdem libri: ⁊ in cõmento sancti Thome.

Stud est 6m capl'm predicti tractatus in quo Phus ostendendo q̃liter sensus reducat̃ de potentia ad actũ: ponit duas ꝯnes. ¶ Quarũ p̄ma est q̀ aliqs qui reducitur de potẽtia ad actũ sciẽtie: dĩ pati. Hec ꝯ ꝓbat̃ tali rõne: q̄ passio iportat quãdã receptioneʒ: sed

dum

dum aliquis reducit̃ de potẽtia ad actum ſciẽdi:recipit
aliqd.ğ ⁊c̃.¶ Pro declaratione huiꝰ ꝯnis aduertẽdũ eſt
ſm Phm in lr̃a:ꝙ aliqs dr̃ in potẽtia ſciens dupliciter.
Uno mõ:q2 nãlẽ potẽtiã hẽt ad ſciendũ:ſic ille dr̃ de nu
mero habentiũ ſciam qui hẽt nãm ad ſciẽdũ.Scd̃o mõ
aliqs dicit̃ in potẽtia ad ſciendũ qui hẽt iam habitum
ſciẽtie:nõ tamẽ actu ꝯſiderat.¶ Cõſiderandũ eſt 2° ꝙ
ꝑdicti duo modi potẽtie differũt:q2 ille qui eſt in poten
tia ꝑmo mõ nõ põt reduci ad actũ ſine exteriori agẽte:
ſed bene 2° mõ.Ille eni qui hẽt nãlẽ aptitudinẽ ad ſciẽ
dum ⁊ nõ habitũ ſcie:reducit̃ ad actũ per doctorem:aut
intrinſecuȝ:aut extrinſecũ:⁊ per acquiſitionẽ doctrine.
Ille aũt qui habet habitũ ſcie:põt ſpeculari dum vult.
¶ Conſiderãdũ eſt 3° ꝙ ille qui eſt in potẽtia ꝑmo mõ:
dum reducit̃ ad actũ ſcie alterat̃ per doctrinã:⁊ multo
tiens talis mutatio eſt ex contrario habitu:videlicet ex
ignorantia:ſed ille qui eſt in potẽtia 2° mõ:duȝ reducit̃
ad actũ nõ alterat̃:nec tranſit de ꝯtrario habitu.¶ Cõ
ſiderandũ eſt 4° ſm doctorẽ ſanctũ ꝙ duplex eſt igno
rantia.Quedã eſt ignorantia pure negationis:quãdo.ſ.
aliquis veritatẽ nõ cognoſcit:neqȝ ꝯtrario errore deti
netur.Alia eſt ignorãtia praue diſpoſitionis:vt quando
aliqs detinet̃ errore ꝯtrario veritati.Quando aũt aliqs
de ignorãtia ꝑma reducit̃ ad ſciam:fit actu ſciẽs:nõ q̃ſi
mutatus de ꝯtrario habitu:ſed ſicut acquirẽs ſciam:qui
vo de ignorãtia ſecũda reducit̃ ad ſciaȝ:reducit̃ ad actũ
q̃ſi de cõtrario habitu mutatus.¶ Conſiderandũ eſt 5°
ꝙ duplex eſt paſſio:quedã eſt paſſio corruptiua per quã
ſ.aliqd remouet̃ a patiẽte.Alia eſt paſſio perfectiua:qua
aliqd recipit̃ in patiẽte.Cum aũt dicit̃ ꝙ ille qui reduci
tur de potẽtia ad actũ ſcie:patit̃:intelligendũ eſt de paſ
ſione perfectiua ⁊ nõ corruptiua.Cuiꝰ rõ eſt:q2 qd̃ eſt re
ceptiuũ alterius:cõparat̃ ad ipm ſicut potẽtia ad actuȝ:
actus aũt eſt perfectio potentie:ideo dũ aliquis reducit̃
ad actũ ſciẽtie ſuſcipiẽdo ſciam:patit̃ paſſione perfecti
ua.¶ Cõſiderandũ 6° ꝙ paſſio accipit̃ dupliciter.Uno
mõ ꝓprie ſm ꝙ hẽt fieri cũ quadã corruptione:que fit
a cõtrario.Paſſio eni ꝓprie dicta videt̃ iportare qddaȝ
detrimentũ patiẽtis:inquãtũ ab agẽte detrimentũ acci
dit patiẽti ſm ꝙ aliquid a patiẽte abycit̃:que qdẽ abie
ctio eſt quedã corruptio.vel ſimpliciter:ſicut qñ abycit̃
forma ſubſtãtialis:vel ſm quid:quãdo abycitur forma
accidẽtalis.Alio mõ accipit̃ paſſio cõmuniter ⁊ minus
ꝓprie ſm ꝙ iportat quãdã receptionẽ:⁊ iſto mõ accipit̃
hic.¶ Cõſiderandũ vltimo ꝙ duplex eſt alteratio:que
dam eſt ꝓprie dicta:que.ſ.eſt de ꝯtrario in cõtrariũ ⁊ vo
cat̃ alteratio corruptiua.Alia eſt alteratio cõiter ſũpta:
que eſt mutatio in habitum ⁊ nãm ſm ꝙ in aliquo reci
piunt̃ forme ⁊ habitus ſiue perfectiones:⁊ dicit̃ altera
tio perfectiua.Quãdo aũt habẽs habitũ ſcie reducit̃ ad
actũ cõſiderãdi:alterat̃ alteratione 2° mõ dicta:⁊ nõ p°
mõ.Qñ vo reducit̃ de potẽtia ad habitũ ſciẽtie:alterat̃
ẽt 2° mõ ⁊ nõ p° mõ:ſm rei veritatẽ:lȝ ſit quedã ſimili
tudo alterationis:que eſt de ꝯtrario in ꝯtrariũ.Hec oia
doctor ſanctus in lectione.¶ Cõtra ꝑdictã ꝯneȝ arguit̃
ſic.Ubicũqȝ eſt paſſio ibi eſt ꝑuatio alicuius perfectio
nis:ſed quãdo aliquid efficit̃ ſciens nõ eſt ibi in eo ꝑua
tio ꝑfectionis:ſed magis perficit̃.ğ nõ patit̃.¶ ꝑ.Ubi
eſt paſſio ibi eſt alteratio:ſed qui recipit ſciam nõ altera
tur:cũ alteratio ſit ſolũ ad tertiã ſpẽm qualitatis.ğ ⁊c̃.
¶ ꝑ.Si eſſet ibi paſſio vel alteratio in receptione ſcie:
aut eſſet de cõtrario in cõtrariũ:aut nõ.Si 2° mõ:ſequi
tur ꝙ ibi nõ eſſet alteratio:cũ alteratio ſit de contrario
in cõtrariũ.Si ꝑmo mõ tunc in receptione ſcientie eſſet
corruptio quedã:qd̃ eſt falſum.ğ ⁊c̃.¶ Ad hec argumẽ

ta patet ſolutio ex dictis.Uerũtamẽ cõſiderandum eſt
hic ſm doctorem ſanctũ in lectione:ꝙ quãdo aliquis ab
ignorantia praue diſpoſitionis:videlicet ab errore redu
citur ad viam veritatis:eſt ibi quedã ſimilitudo altera
tionis que eſt de cõtrario in cõtrariũ:nõ tamẽ vere eſt
ibi talis alteratio.Nã alterationi que eſt de cõtrario in
cõtrariũ vtrũqȝ per ſe ⁊ ẽentialiter ⁊ per ꝯſequẽs ſemꝑ
ei cõpetit:videlicet ꝙ ſit a cõtrario:⁊ ꝙ ſit in cõtrariuȝ:
vt dealbatio:ſicut nõ eſt niſi ad albũ:ita nõ eſt niſi a ni
gro vel a medio colore:qd̃ reſpectu albi eſt quodammõ
nigrũ.Sed in acq̃ſitione ſcientie:hec non eſſentialiter ⁊
per ſe cõpetũt:ſed accidit ꝙ ille qui acquirit ſciam veri
tatis in ꝑncipio fuerit in errore:q2 abſqȝ hoc põt reduci
ad ſciam veritatis.vnde nõ eſt vera alteratio de ꝯtrario
in cõtrariũ.¶ Et ſi querat̃ vtrũ ille qui accipit ſciam ⁊
fit actu ſciens ſemper fiat actu ſciens a magiſtro:videt̃
ꝙ nõ:q2 multotiens aliqui acquirunt ſcientiã abſqȝ ma
giſtro per ſe inueniendo.¶ Ad qd̃ reſpondet doctor ſan
ctus ꝙ cũ aliquis eſt in potentia ſciens:ſi fiat actu ſciẽs
opȝ ꝙ hoc fiat ab eo qd̃ eſt in actu:ſed aliquãdo ille qui
eſt in potẽtia reducit̃ a ꝑncipio extrinſeco:ſicut aer illu
minat̃ ab eo qd̃ eſt actu lucidũ.Quãdoqȝ aũt reducitur
ad actũ a ꝑncipio intrinſeco:ſicut aliquãdo homo ſanat̃
a nã:⁊ iſto vltimo mõ ſe hẽt in acquiſitione ſcie.Homo
eni acquirit ſciam a principio intrinſeco inueniendo:⁊ a
ꝑncipio extrinſeco addiſcẽdo.¶ Secũda ꝯcluſio.Quã
do aliquis reducit̃ de potentia ſentiẽdi ad actũ dicit̃ pa
ti mõ ſupra poſito.Hec ꝯcluſio probat̃ tali rõne.Sicut
ſe hẽt potentia ſciendi ad actũ ſciendi:ita ſe hẽt rõ ſen
tiendi ad actũ eius:ſed dum aliquis reducit̃ de potẽtia
ad actũ ſciendi:patit̃.ğ ⁊c̃.¶ Pro cuiꝰ declaratione cõ
ſiderandũ eſt ꝙ aliquid dicit̃ eſſe in potentia ſentiendi
duobus modis.Uno mõ illud dicit̃ in potẽtia ſentiẽdi:
qd̃ nõdũ hẽt ſenſum:natũ tamẽ eſt hẽre.Alio mõ qd̃ iaȝ
hẽt ſenſum ⁊ nõ ſentit:ſed eſt in potẽtia ſentiens.De p°
aũt potentia aliqs reducit̃ ad actũ per gnõnẽ:q2 ſenſus
nãliter eſt in aiali:ſecus eſt de ſciẽtia que nõ ineſt homi
ni per nãm:ſed de 2° potẽtia aliqs reducit̃ ad actuȝ per
ꝑſentiã obcti ⁊ determinatã diſpoſitionẽ organi.¶ Cõ
ſiderandũ vlterius ꝙ ſenſus nõ põt reduci de potentia
2° ad actũ per ea que intra ipm ſunt.cuiꝰ rõ eſt ſm doc.
ſan.q2 obiecta ſenſus ſunt extra aiam:⁊ per ꝯñs ſunt ſin
gularia:ſciẽtia vo eſt vniuerſaliũ que quodãmõ ſunt in
aia.Unde ille qui iam hẽt ſciam:nõ opȝ ꝙ querat exte
riora ſua obiecta:ſed hẽt ea in ſe:⁊ per ꝯñs põt ꝯſidera
re ea cũ vult:niſi per accidẽs ipediat̃:ſed ſentire nõ põt
aliqs cũ vult:q2 ſenſibilia nõ hẽt in ſe.¶ Circa ꝑdicta
mouet doctor ſanctus duas dubitationes.Quaruȝ ꝑma
eſt vtrũ ſenſus ſit ſingulariũ tm̃:ſcia vo vniuerſalium.
Et videt̃ ꝙ nõ.Quia illa potẽtia cuius obiectũ hẽt rõnẽ
cõmunẽ ⁊ vniuerſalẽ:nõ dicit̃ eſſe ſingulariũ:ſed ſenſus
eſt huiuſmodi:cũ obiectũ eius ſit color in cõmuni ⁊ nõ
hic vel ille color:ğ ⁊c̃.¶ ꝑ.Quoꝝ eſt ſcientia:eorũ eſt
ſenſus:cũ nihil ſciat̃ qd̃ nõ cadat ſub ſenſu:ſed ſcientia
eſt vniuerſaliũ.ğ ſẽſus ſimiliter erit vniuerſaliũ.¶ Di
cendũ ꝙ ſenſum eſſe vniuerſaliũ põt itelligi dupliciter.
Uno mõ accipiẽdo ſenſum pro operatione ſentiendi:⁊
iſto mõ ſenſus eſt ſingulariũ:q2 operationes ſunt ſingu
lariũ.Alio mõ accipiendo ſenſum pro potẽtia ſenſitiua.
⁊ hoc dupliciter vel ſubiectiue:vel obiectiue.Si primo
mõ:ſic ẽt ſenſus eſt ſingulariũ.Si ſcd̃o mõ:hoc iterum
dupliciter:vel per ſe vel per accidẽs.Si ſcd̃o mõ:ſic ſen
ſus eſt bene vniuerſaliũ.Si primo mõ:ſic ſenſus nõ eſt
niſi ſingulariũ.cuius rõnẽ aſſignat doctor ſanctus in le
ctione.Nã ſenſus eſt virtus in organo corporali exiſtẽs:

ꝛ vnūqḋq; recipiẜ in alio per modū sui:ğ opȝ ꝙ sensus mālr ꝛ corporalr recipiat silitudinē eius qḋ incorporalr itelligiẜ. Et qꝛ intells est v̄tus imālis.iō opȝ ꝙ recipiaẜ imālr ꝛ incorporalr illud qḋ itelligiẜ. Illa aūt que sunt mālia ꝛ corporalia: sunt singularia. Illa āt que sunt imā lia ꝛ icorporalia per abstractionē: sunt vlia: iō sensus di/ ciẜ esse singulariū: scia v̄o vliū. ¶ Ad rōnē dubij dōȝ ꝙ sensus nō ꝑcipit vlitatē rōne sui obi: sed ferẜ imediate ad idiuiduū vagū alicui⁹ gn̄is. vtputa ad aliqḋ corp⁹ colo ratū: ꝛ non ad hoc vel ad illud: ſm ꝙ hē: vt rō volebat. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ q̊ꝝ est scia: coꝝ est sensus: nō tn̄ eodeȝ mō: qꝛ illa que pus sunt in sensu mālr ꝛ corporalr: itelli/ gunẜ postea ab itellectu imālr absq; ꝯditioibus indiui duātibus. ¶ Dubitaẜ 2°. vtrū vle hēat esse in aia: sicut iam dictū est: ꝛ vi ꝙ nō. Nā vle est in singlibus: ğ nō est in itellectu. ¶ P̄. Uniuersale est in p̄dicamēto ꝛ est eēn tia q̄dā: ğ est ens extra aiaȝ: pȝ ꝯn̄a: qꝛ nihil poniẜ in p̄di camēto nisi sit ens extra aiam: vt vult doc. san. ¶ Ad du biū dōȝ ſȝ doctorē sanctū ꝙ vle accipiẜ dupl̄r. Uno mō pro ipsa nā cōi ꝓut subiacet intētiōi vlitatis. Alio modo pōt ꝯsiderari ſm se ꝛ absolute. Et hoc dupl̄r. vno mō ſȝ esse māle qḋ est in mā nāli. Alio mō ſm eē imāle ſȝ qḋ est in itellectu. Si ꝯsidereẜ ſm esse qḋ hȝ in mā nāli: nō pōt ei aduenire intētio vlitatis: qꝛ per mām indiuidua/ tur: sed ei aduenit intētio vlitatis ſm ꝙ abstrahiẜ a mā nāli: nō realr: sed per abstractionē intellectus: per p̄maȝ eius oꝑationē: itelligēdo. s. nām nō appħēdendo p̄n̄ idi/ uiduātia: pȝ ğ ꝙ intētio vlitatis nō pōt attribui nāe ſȝ eē qḋ hȝ in indiuiduis: sed ſm eē qḋ hȝ in intellectu per respectū tn̄ ad singularia. ꝛ sic vlia ſȝ intētionē vlitatis ꝯsiderata: sunt in itellu: de q̄ clari⁹ i metaphysica hēbiẜ ꝛ disputabiẜ. ¶ Et per h̄ pȝ solutio ad rationes dubij.

¶ Sequiẜ in textu (Dicēdū aūt ſm vnumquodq; ꝛc̄.) Hic incipit lectio 13ᵃ eiusdē libri: ꝛ in cōmēto sci Thōe.

Istud est septimū caplm in quo Ph̄us po/ nens dr̄iā inter sensibilia cōia ꝛ ꝓp̄a ponit vnaȝ ꝯnē. vȝ. ꝙ sensibile bn̄ diuidiẜ in sensibile per se: ꝛ sensibile per accn̄s. Sensibile aūt per se bn̄ s̄bdiuidiẜ in sensibile ꝓpriū ꝛ sen/ sibile cōe: Hec ꝯclusio ꝓbaẜ tali rōne ſȝ doctorē sanctū. Nā cū sentire ꝯsistat in q̄dam pati ꝛ alterari: vt supra di ctū est: dr̄ia sensibiliū sumēda est ſm dr̄iā imutationis. Uel ğ tale sensibile nil facit ad imutationeȝ sensus: vel aliqd facit. Si p̄mū: sic est sensibile per accn̄s. Si 2ᵐ: sic est sensibile per se: ꝛ h̄ est dupl̄r: vel qꝛ imutatio attēdiẜ quātū ad spēm agētē: sic est sensibile per se ꝓpriū: vl quā tū ad modū actiōis: sic est sensibile ꝑ se cōe. ¶ Pro hu ius ꝯnis ampliori declaratiōe ꝯsiderādū est p̊ ꝙ sensibi le per accn̄s dr̄ illud qḋ accidit sensibili per se: sed sensi/ bile per se dr̄ illud qḋ rōne sui ꝛ nō alteri⁹ aptū natū est ꝑcipi a sensu. Sensibile v̄o ꝓpriū dr̄ illud qḋ aptū natuȝ est ꝑcipi ab vno solo sensu tn̄: ꝛ sūt qnque. vȝ. color: son⁹: sapor: odor: ꝛ q̄tuor q̄litates tangibiles: sed sensibile cōe dr̄ illud qḋ aptū natū est nō ab vno solo sensu sed a plu rib⁹ ꝑcipi: sicut ista: motus: quies: nūerus: figura: ꝛ magni tudo: que dicunẜ sensibilia cōia: nō qꝛ ab oībus sensibilī bus ꝑcipiunẜ: sed qꝛ apta nata sunt ꝑcipi a pluribus sen sibilibus q̄ȝ ab vno. ¶ Cōsiderādū vlteri⁹ ꝙ sensus pōt decipi circa sensibilia cōia: nūq̄ȝ tn̄ pōt decipi circa sen/ sibilia ꝓp̄a: ꝛ hoc trib⁹ ꝯditiōibus obseruatis. Quaꝝ pri/ ma est ꝙ ibi sit debita dispō organi. Scḋa ꝙ ibi sit debi ta dispositio medij. Tertia ꝙ ibi sit ḋterminata distātia inter sensum ꝛ sensibile. ¶ Cōsiderandū tertio ꝙ ad h̄ ꝙ aliqd sit sensibile per accn̄s due ꝯditiones reqruntur.

Quaꝝ p̄ma est ꝙ illud accidat sensibili per se. Scḋa est ꝙ illō ꝑcipiaẜ imediate ab aliq̄ alia potētia: ꝑcepto sen/ sibili per se ꝛ h̄ fit vel ab alio sensu vel ab itellectu vl a vi cogitatiua vel a vi estimatiua. Exēplū primi vt dulce ꝑcipiẜ per accn̄s a visu. Exemplū scḋi: vt aliqs videt ali quē moueri ꝑcipit per itellectū ꝙ hȝ vitā. Exēplū tertij: vt dū aliqs videt aliquē coloratū per vim cogitatiuā ꝑ/ cipit sorte vel Platonē. Exēplū q̄rti: vt dū ouis videt lu pū per vim estimatiuā ꝑcipit ipm eē inimicū ei⁹. ¶ Cō siderādū q̄rto ꝙ vis cogitatiua ꝑtinet ad ꝑtē sensitiuaȝ: ꝛ dr̄ alio noie rō ꝑticularis: qꝛ sicut rō vlis est collatiua intētionū vliū: ita rō ꝑticularis dr̄ collatiua itētionum particulariū siue idiuidualiū. Et illa vis que dr̄ cogitati ua in hoīe dr̄ estimatiua in brutis: que tn̄ differūt in hoc: qꝛ vis cogitatiua appħēdit indiuiduū: vt existēs sub nā cōi. sȝ estimatiua appħēdit indiuiduū ſm ꝙ est termin⁹ aut p̄n̄ᵐ alicui⁹ actiōis. ¶ Cōtra p̄dictā ꝯnē arguiẜ p̄mo sic. Numer⁹ (cū sit multitudo mēsurata per vnū) solum appħēdiẜ per itellectū: cū ordinare ꝛ colligere ad itellm ꝑtineat: ğ nūerus non est sensibile. ¶ P̄. Nūerus nō ꝑci piẜ ab oī sensu: ğ nō est sensibile cōe. ¶ P̄. Aial est sensi bile ꝑ se. per se. n. cōpetit ei ꝙ sit corp⁹ aiatū sensibile: ꝛ tn̄ nō imutat sensuȝ: ğ isufficiēter dc̄m est ꝙ sensibile ꝑ se est illud qḋ per se: ꝛ nō rōne alterius imutat sensum. ¶ Ad p̊ᵐ dōm ꝙ nūerus pōt ꝯsiderari dupl̄r. Uno mō ſm suū eē eēntie: sic solū ꝑcipiẜ ab itellectu. Alio mō ſȝ suū eē māle: sic ꝑcipiẜ a sensu. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ sensibile cōe nō dr̄ cōe qꝛ aptū natū sit sentiri ab oīb⁹ sensib⁹: sȝ a plurib⁹: vt dc̄m est. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ sensibile pōt accipi dupl̄r. Uno mō actiue ſm ꝙ descēdit a sentio sentis sen tire: ꝛ sic aial dr̄ sensibile per se. Alio mō passiue: vt qn̄ de scēdit a sentior ris. tiri. ꝛ sic accipiẜ in ꝓposito: ꝛ isto mō aial nō est sensibile per se: sȝ per accn̄s. ¶ Circa p̄dcā du bitaẜ ſm doc. san. in lectiōe: vtrū illa que dicunẜ sensibi/ lia cōia possint dici sensibilia per se ꝛ ꝓp̄a: ꝛ vi ꝙ sic: rō/ nib⁹ aliq̄rū. Nā hē sensibilia sunt ꝓp̄a sensui cōi: sic alia sensibilia sunt ꝓp̄a singulis sensib⁹: ğ vi ꝙ sint sensibilia per se ꝛ ꝓp̄a. ¶ P̄. Sēsibilia ꝓp̄a nō p̄nt eē sine cōibus sensibilib⁹ per se: ꝛ nō per accn̄s. ¶ In ꝯ̄riū arguiẜ. Naȝ sicẜ sensibilia per accn̄s nō appħēdunẜ nisi iquātū sensi/ bilia ꝓp̄a appħēdunẜ: ita nec sensibilia cōia. Nūq̄ȝ. n. vi/ sus appħēdit magnitudinē aut figurā: nisi iquātū appre hēdit coloratū: cū ğ ex h̄ dicanẜ alias eē sensibilia ꝑ acci dēs seq̄ẜ ꝙ sensibilia cōia sint sēsibilia per accn̄s. ¶ Di cēdū ꝙ aliqd dr̄ per accn̄s dupl̄r. Uno mō vt ꝑ accn̄s di stiguiẜ ꝯ̄ ꝑ se: ꝛ isto mō p̄dcā sensibilia dicunẜ sensibilia ꝑ accn̄s. Alio mō vt distiguiẜ ꝯ̄ per se: ꝛ ꝯ̄ per alteꝝ: ꝛ isto mō dicūẜ sensibilia per se: ꝛ nō per accn̄s. ¶ Ad p̄maȝ rōnē dubij dōm est negādo assumptū: (qꝛ vt dic̄ hic doc. san.) falsuȝ est ꝙ ista sensibilia cōia sint ꝓp̄a obā sensus cōis. Nā sensus cōis est q̄dā potētia ad quā terminātur imutatiōes oiuȝ sensuū: vn̄ circa ipsas imutatōes ꝓpoꝝ sensuū a suis obīs hȝ sensus cōis aliq̄s ꝓp̄as oꝑatōes q̄s sensus ꝓprij hīe nō p̄nt: Percipit. n. imutatiōes sensuū: ꝛ discernit iter eas: ꝛ iter sēsibilia diuersoꝝ sensuū. ¶ Ad scḋaȝ dōm ē negādo ꝯn̄aȝ: qꝛ nō dr̄ sensibile ꝑ se: ex eo ꝙ nō p̄t eē sine alio: sȝ ex eo dr̄ sensibile ꝑ se: qꝛ aptū natū ē ꝑcipi rōe sui: ꝛ n̄ rōe alti⁹. ¶ Ad rōeȝ i ꝯ̄riū negaẜ ꝯn̄a.

¶ Seqtur in textu (Cui⁹ qdē visus hoc est visibile ꝛc̄.) Hec est lectio 14ᵃ eiusdē libri: ꝛ in cōmēto sci Thome.

Istud est octauū caplm hui⁹ scḋi tracta/ tus in quo Ph̄s determinando de colore. lumine. et diaphano quātū ad qd sūt: ponit duas ꝯnes. ¶ Quaꝝ p̄ma est. Color est

visibilis per se. Hec ꝯclusio ꝓbaẗ tali rõne. Illud qḋ hꝫ in se cām alicuius ꝑdicati: tale ꝑdicatū ꝯuenit sibi per se in scḋo mō dicendi per se: vt pꝫ pͥmo poste. sed color hēt in se cām visibilitatis: ġ sequiẗ ꝙ color est visibilis per se. Probatio maioris: qꝛ oīs color est motiuus diaphani ꝭm actū: sed illud qḋ mouet diaphanū ꝭm actū: est visibile: ġ sequiẗ ꝙ color ꝭm sui nām est visibilis. ¶ Pro huius ꝯnis declaratione ꝯsiderādū est ꝭm Phm̄ ꝙ diaphanū est illud qḋ nō hēt ꝓpriū colorē in actu: sed est susceptiuū extranei coloris. Et vocaẗ alio nomine corpus trasparēs vel perspicuū sicut sunt aer aqua ⁊ multa corpora solida: vt sunt lapides quidā: ⁊ aurū. Nec ista diaphaneitas ꝯuenit corporibꝰ ꝑdictis ꝭm ꝓpriā nām elementoꝝ: sed ꝭm quādā nām cōmuniorē: cū diaphaneitas reperiaẗ ēt in corporibꝰ celestibꝰ. ¶ Cōsiderādū est 2° ꝙ lumen est actus diaphani ꝭm ꝙ diaphanū est. Nā sicut se hēt color ad corpꝰ terminatū: ita se hēt lumē ad diaphanū: sed manifestū est ꝙ color est actꝰ corporis terminati. ġ lumen est actus diaphani ꝭm ꝙ hꝫ. ¶ Considerandū est 3° ꝙ lux. lumen. radius. ⁊ splendor. sic inter se differunt: qꝛ lux est qualitas pͥmi corporis alterantis: lumen vō est qualitas a corpore lucido suscepta in alio. Et si tale lumen per rectā lineā ad corpꝰ lucidū ꝑueniat: tūc vocaẗ radius. Si vō causeẗ ex reuerberatione radij ad corpꝰ lucens: vocaẗ splendor. ¶ Cōsiderandū est 4° ꝙ aliq̄ sūt corpora actu lucida: quedā diaphana: quedā opaca: qꝛ cū lux sit qualitas pͥmi alterātis: qḋ est maxime perfectū ⁊ formale: illa corpora que sūt maxime nobilia sunt lucida actu: que aūt sunt ꝓpinqua his: sunt receptiua luminis: nō tñ sunt lucida sicut sūt corpora diaphana: que aūt sunt maxime mālia nō sunt lucida actu: nec sunt susceptiua luminis sicut sunt opaca. ¶ Contra ꝑdictā ꝯnem sic pͥmo arguiẗ. Illud qḋ ꝯuenit alicui per se: est de rōne eius: sed visibile nō est de rōne coloris vt dicit hic Phus: ġ color per se nō est visibilis. ¶ 2°. Color nō est visibilis sine lumine: ġ nō est visibilis per se. ¶ Ad pͥm dōm ꝙ illud qḋ cōuenit alicui per se in pͥ° mō dicēdi per se: bene est de rōne eiꝰ: nō aūt illud qḋ ꝯuenit alicui per se in scḋo mō dicēdi per se. Visibile aūt cōuenit colori per se in scḋo mō dicēdi per se: vñ rō nō sequitur. ¶ Ad 2m dōm ꝙ lumen nō requiriẗ ad videndū ꝓpter colorē: sed ꝓpter mediū: vt īfra patebit. ¶ Scḋa ꝯ. Lumen nō est corpus: hec ꝯclusio ꝓbaẗ tali rōne Phi. Impossibile est duo corpora simul in eodē eē: sed lumē simul est cū diaphano: ġ si lumē esset corpus duo corpora essent simul. Probatio minoris. Nā ꝯtrarioꝝ est idē subm̄: sed lumen ⁊ tenebra sunt ꝯ̄ria ꝭm modū quo ꝑuatio ⁊ habitꝰ ꝯ̄rianẗ: ⁊ subm̄ tenebre est diaphanū: ġ ⁊ luminis: ⁊ per ꝯn̄s lumē erit simul cū diaphano. ¶ 2°. Si lumen esset corpus oporteret ꝙ illuminatio esset motꝰ localis: sed illuminatio nō est motus localis cū sit in instanti: ġ lumē nō est corpus. ¶ Pro huius ꝯnis declaratione ꝯsiderādū est ꝙ aliq̄ antiq̄ phoꝝ dicebāt ꝙ lumē esset corpꝰ. Alij dicebāt ipm̄ esse nām spiritualē. Alij aūt dicebāt ipm̄ eē euidētiā coloris. Alij vō dicebāt ipm̄ eē formā substātialē solis. Sed pͥmū stare nō pōt propter rōnes ꝑdictas. Neq꞉ 2m: qꝛ si lumen esset nā spūalis: nō caderet in cōprehensione sensus: ꝯn̄s est ꝯtra experientiā: ġ lumen nō est nā spūalis. Et qḋ vtamur noīe luminis in spūalibꝰ: hoc est qꝛ visus est spūalior ⁊ subtilior ceteris sensibꝰ: qḋ pꝫ pͥmo ex ꝑte obiecti: qꝛ aliq̄ cadunt sub visu ꝭm ꝓprietates in q̄bꝰ coīcanẗ īferiora corpora cuꝫ superioribꝰ. Patet ēt rōne īmutationis: nā sensus visus est spūalior ex mō īmutationis. nā in solo visu est mutatio spūalis absq꞉ nāli. ¶ Pro quo notandū ꝙ īmutatio nālis vocaẗ qñ q̄litas suscipiẗ in patiēte ꝭm esse nāe sicut cū aliq̄s infrigidaẗ. Sed īmutatio spūalis est ꝭm ꝙ spēs recipiẗ in organo sensus per modūītentionis ⁊ nō per modū nālē. Neq꞉ 3m stare pōt. Nā si lumen nō esset nisi euidētia coloris: sequereẗ ꝙ nulla eēnt que lucerent de nocte: ꝯn̄s est falsum ⁊ cōtra experientiā: ġ ⁊c̄. Neqꝫ vltimum stare pōt qꝛ nulla forma substātialis est per se sensibilis sed lumē per se est sensibile. ġ ⁊c̄. ¶ Cōtra ꝑdictā ꝯnē sic arguiẗ. Illud cui cōpetūt ꝓprietates corporis est corpꝰ: sed lumini cōpetūt ꝓprietates corporis: vt puta reuerberatio: ġ lumen est corpus. ¶ Dōm ꝙ reuerberatio nō cōpetit lumini nisi ꝭm quādā similitudineꝫ. Nā sicut aliq̄ corpora reuerberanẗ ⁊ reuertunẗ ad corpus a quo exierunt: ita ēt ⁊ radij luminis reuerberanẗ a corpore opaco ⁊ reflectunẗ. Ideo similitudiarie ei ꝓprietates corporis cōpetūt. Vtrū aūt lumen sit qualitas aut aliq̄d aliud: iferius declarabiẗ. ¶ Circa ꝑdicta dubitaẗ vtrū lumen req̄raẗ ad vidēdū ꝓpter mediū tm̄: ⁊ nō ꝓpter colorē. Et arguiẗ ꝙ nō rōnibꝰ Alberti tenētis istaꝫ partē. Nā color nō pōt mouē diaphanū sine lumine: ġ sequiẗ ꝙ lumen req̄riẗ ꝓpter colorē ⁊ nō ꝓpter medium tm̄. ¶ 2°. Unius potentie debet esse vnū obm̄: si ġ lumē req̄rereẗ ꝓpter mediū ⁊ nō ꝓpter colorē: ipsiꝰ visus eēnt duo obcta: ⁊ sic visus esset vna potētia. ¶ 2°. Qui est in obscuro videt ea que sunt in lumine: ⁊ nō ecōuerso: ġ signū est ꝙ lumē req̄raẗ ꝓpter colorē. ¶ Ad dubiū dōm est ꝭm doc. san. ꝙ lumen requiriẗ ꝓpter mediū tm̄: ⁊ nō ꝓpter colorē. Cuius rōnē assignat: nā color est visibilis per se: vt diẗ hic Phus: ġ hēt in se cām vt possit videri: ⁊ per ꝯn̄s lumē nō req̄riẗ ꝓpter colorē vt videaẗ. ¶ Ad pͥam rōnē dubij dōm: ꝙ color ꝭm suaꝫ ꝓpriā nām aptus natus est mouē diaphanū īperfecte. ¶ Pro cuiꝰ euidentia ꝯsiderādū est: (vt dicit hic doc. san.) ꝙ differētia est īter v̄tutē ꝑfectā ⁊ īperfectā. nā forma que est virtutis ꝑfecte in agēdo: nō solū pōt inducere suā similitudinē in susceptibili: sed ēt pōt disponere patiens vt sit ꝓpriū eius susceptiuuꝫ: qḋ nō pōt facē si sit īperfecte virtutis. Cū ġ virtus coloris in agēdo sit īperfecta respectu luminis: qꝛ color nihil aliud est q̄ꝫ lux quedaꝫ quodāmō obscurata ex admixtione corporis opaci: iō nō hēt virtutē vt faciat mediū in sua dispōne qua sit susceptiuuꝫ coloris: qḋ tñ pōt facē lux pura. ¶ Ad 2m dōm ꝙ vnius potentie possunt esse plura obiecta subordinata: ita ꝙ vnū sit obm̄ qḋ: ⁊ aliud sit obm̄ quo. Color autē diẗ obm̄ qḋ: ⁊ māle visus: lumē vō extrinsecū diẗ obm̄ quo: vñ nō seq̄ẗ rō. ¶ Ad 3am rōnē pꝫ solo ex dictis. Naꝫ ꝙ aliq̄s in obscuro ex̄ns possit vidē ea que sunt in lumine: hoc est: qꝛ lumē req̄riẗ ꝓpter mediū ⁊ nō ꝓpter colorē. ¶ Et si dicaẗ rō formalis alicuiꝰ obcti req̄riẗ ꝓpter obm̄: sꝫ lumē est rō formalis coloris. ġ ⁊c̄. ¶ Dōm ꝙ duplex est lumē: videlicet lumē extrinsecū: ⁊ lumen intrinsecū qḋ includitur in colore. Lumen aūt extrinsecū nō est rō formalis coloris: de quo dubiū ꝓcedit: vnde ratio est nulla.

¶ Seq̄ẗ ī textu (Est aūt coloris susceptiuū nō color ⁊c̄.)
¶ Hic incipit lectio 15° eiusdem libri: ⁊ in cōmento sancti Thome.

Istud est 9m capl'm ꝑsentis tractatus in quo Phus ostēdēs q̄liter diaphanū se hēt ad colorē hēt q̄nque ꝯnes. ¶ Quarum pͥ° est ꝙ diaphanū est sine colore. Hec ꝯ ꝓbaẗ tali rōne Phi. Naꝫ illud qḋ est susceptiuū alicuiꝰ nō hēt illud: cuꝫ nihil suscipiat qḋ hēt: sed diaphanū est susceptiuuꝫ coloris. vt ex supradictis pꝫ: ġ diaphanuꝫ est sine colore. ¶ Ex hac ꝯne inferẗ pͥmo ꝙ

diaphanū ſm ſe nō eſt viſibile: q̄a vnūq̄dq̄ȝ eſt viſibile ſm colorē: ſȝ diaphanū nō hȝ in ſe colorē: ḡ diaphanū ſȝ ſe nō eſt viſibile. ¶ Scđo īferī ꝙ diaphanū eſt actu tenebroſūȝ: q̄a diaphanū eſt aptū natū ſuſcipe colorē: ⁊ nō hȝ in ſe colorē neq̄ȝ lumē: ḡ diaphanū eſt etiā tenebroſū. ¶ Scđa ꝯ. Aliq̄ ſūt viſibilia q̄ nō ſolū videnī in lumīe: ſed etiā in tenebris. Hec ꝯ pȝ ad ſenſuȝ. Nā q̄dā ſūt aīalia ⁊ alia q̄dā entia (quoꝝ nō eſt vnū nomē cōe) que videnī in tenebris ignita: ⁊ in nocte lucētia: vt ſunt capita quorūdā piſciū ⁊ ſquāme: ⁊ oculi q̄rūdā aīaliū q̄ videnī de nocte. ḡ aliq̄ ſūt viſibilia q̄ videnī ī tenebris. ¶ Sȝ ꝯſiderādū eſt ꝙ talia viſibilia videnī in lumīe ⁊ in tenebris: ſed in lumīe videnī vt colorata: ⁊ in tenebris vt lucētia. Cui⁹ rō eſt: q̄a in eoꝝ cōpōne hn̄t aliq̄d lucis īq̄ntū lucidū ignis ⁊ diaphanū aeris ⁊ aque nō eſt in eis totaliter cōprehēſuȝ ꝑ opacū terre. iō videnī in lumīe ⁊ in tenebris. Et q̄a hn̄t modicū de luce: iō ꝑ pñtiā maioris luminis talis lux offuſcaī. Jō in lumine ſiue in die nō videnī vt lucētia: ſȝ vt colorata: q̄a ēt talis lux nō pōt īmutare diaphanū ſic̄ color: ideo talia videnī in tenebris vt lucētia: ⁊ nō colorata. ¶ Tertia ꝯ. Color non pōt videri ſine lumīe. hec ꝯ ꝓbaī dupl̄r. Pˀio rōne. Nā hoc eſt de rōne coloris: ꝙ ſit q̄d motiuū diaphanū ſm actū: ſȝ non pōt mouere diaphanū: niſi mediāte lumīe: ḡ color nō eſt viſibilis ſine lumīe. Scđo ꝓbaī a ſigno: q̄a ſi ponaī ſenſibile īmediate ſupra viſuȝ: nō ꝑcipiī a viſu. nā ſenſibile poſitū ſupra ſenſuȝ nō facit ſenſationē: ḡ ſignū ē ꝙ color nō pōt videri ſine lumine. ¶ Quarta ꝯ. Si iter oculum vidētē ⁊ rē viſaȝ eēt vacuū: nō fieret viſio. Hec ꝯclo ꝓbaī tali rōne phi. Nā ad h̄ ꝙ fiat viſio opȝ ꝙ organū viſus patiaī a viſibili: ſȝ nō pōt pati a viſibili niſi ꝑ aliq̄d mediū. ſi aūt eſſet vacuū nō eſſet mediū. ḡ ſi eſſet vacuū nō eſſet viſio. Ex q̄ pȝ falſitas opīonis Democriti q̄ opinatus fuit ꝙ ſi iter rē viſaȝ ⁊ oculū eēt vacuū ꝙ poſſet aliq̄s quācūq̄ȝ rē pua videre ꝑ quācūq̄ȝ diſtātiā. ¶ Quinta ꝯclo. Aliq̄ ſūt viſibilia q̄ videnī in tenebris nō ſoluȝ vt lucētia: ſȝ ēt vt colorata: ⁊ q̄ videnī in lumīe nō ſoluȝ vt colorata: ſȝ etiā vt lucētia. Hec ꝯclo ꝓbaī etiā ad ſenſum. Nā ignis hȝ tātū de lumīe q̄d pōt facē oīno diaphanū ī actu. ḡ ignis videī vt q̄d coloratū. Et q̄a ignis nō hȝ ita debile lumē q̄d ad pn̄tiā maioris lumīs obūbreī: iō videī ī lumīe nō ſolū vt q̄d coloratū: ſȝ vt lucidū. ¶ Circa ꝑdicta dubitaī vtrū color ſit ꝓpriū obm viſus. Et videī ꝙ ꝙ nō. Nā ꝓpriū obm alicui⁹ potentie pōt mouere potētiā: ſȝ nō pōt mouere ꝑ ſe viſuȝ: cū nō poſſit mouere viſuȝ ſine lumine: vt ꝯceſſuȝ eſt. ḡ ⁊c̄. ¶ P̄. Nō pōt ꝑcipi ab aliq̄ potētia q̄d nō ꝯtineaī ſub ſubiecto: ſed viſus pōt ꝑcipe q̄d non eſt coloratū: vtputa tenebras ⁊ ſtellas. ergo ⁊c̄. ¶ Dicēdū breuiter ꝙ color eſt obm viſus comprehēdendo ſub colore lumē: q̄d eſt ꝓpriū formale eius: q̄d ſic pȝ: q̄a illud eſt obm ꝑ ſe alicuius potētie: ſub cuius rōne formali cōprehendunī oīa que apta nata ſūt apprehēdi a tali potētia: ſȝ color eſt hui⁹ reſpectu viſus. ḡ ⁊c̄. ¶ Ad p̄mu dōȝ ꝙ lumē req̄riī ꝓp mediū: vt ſupra dictū eſt: ⁊ nō ꝓp colorē. vnde rō nō ſequiī. ¶ Ad ſcđm dōm ꝙ viſus nō ꝑcipit tenebras ꝑ ſe: ſed ſolū ꝑ accidens: ⁊ lȝ ſtelle non habeant materiale coloris: tamen in eis eſt formale: ſcilicet lumen.

¶ Seq̄tur in textu (Nūc autē p̄mo de ſono ⁊ olfatu ⁊c̄.)

¶ Hec eſt lectio 16ª eiuſdē libri: ⁊ in cōmēto ſcī Thome.

Stud eſt decimū capl̄ȝ pn̄tis tractat⁹: in quo Phs determinādo de gn̄atione ſoni ponit q̄tuor ꝯcl̄ones. ¶ Quaꝝ p̄ª ē. ꝙ ſonus q̄nq̄ȝ eſt ī actu q̄nq̄ȝ in potētia. Hec ꝯclo ꝓbaī tali rōne elicit̄ue ſm Phm. Illđ q̄d q̄nq̄ȝ eſt ⁊ q̄nq̄ȝ non eſt: aliq̄n eſt in actu: aliq̄n eſt in potētia: ſed ſon⁹ q̄nq̄ȝ eſt ⁊ q̄nq̄ȝ nō eſt: vt pȝ de cāpana que q̄nq̄ȝ ſonat q̄nq̄ȝ nō. ḡ ſon⁹ q̄nq̄ȝ eſt in actu q̄nq̄ȝ in potētia. ¶ Cōtra hanc ꝯcl̄onē arguiī. Illud q̄d non eſt: nō eſt in actu: ſȝ ſonus nō eſt: ḡ ſon⁹ nō eſt in actu. Probatio minoris: q̄a q̄d fit nō ē: ſȝ ſon⁹ ſoluȝ hȝ eē in fieri. ḡ ſon⁹ nō ē. ¶ P̄. Illud q̄d eſt ſenſibile in actu hȝ ꝓprias ſpēs in re ſenſibili ꝑ quā actu pōt ꝑcipi: ſȝ ſonus nō hēt ꝓpriā ſpēȝ in re ſonāte. ḡ nō eſt actu. ¶ Pro declaratione hoꝝ ꝯſiderādū eſt p̄ ꝙ corpa ſonantia ſunt in q̄druplici dr̄ia. Nā q̄dā ſūt ſm actū hn̄ ſonātia: vt cāpana dū actu pulſat: q̄dā vō ſūt hn̄ ſonātia ſȝ potētiā: vtputa de cāpana q̄ nō actu ſonat: ſȝ tn̄ hȝ potētiā hn̄ ſonare. Alia ſunt que nō ſūt hn̄ ſonātia nec in actu nec in potētia: apta tn̄ nata eſſe ſonātia: vt pȝ de lana ⁊ ſilib⁹. Alia ſūt q̄ nō ſūt apta nata hn̄ ſonare: nec ſonare aliquo mō vt aer. ¶ Cōſiderandū eſt ſcđo ꝙ aliq̄d dr̄ in actu dupl̄r. Uno mō in actu ꝑmanēte: ⁊ iſto mō color hȝ eſſe in actu. Alio mō in eē ſucceſſiuo: ⁊ iſto mō ſon⁹ hēt eſſe in actu. ¶ Et ꝑ hoc pȝ ſol̄o ad p̄m arg̅m q̄a illa auctoritas. Illud q̄d fit ⁊c̄. hēt itelligi de ꝑmanētib⁹ ⁊ nō de ſucceſſiuis. Permanētia. n. dū fiūt nō ſūt: ſucceſſiua vō dū fiūt: ſunt: ⁊ dū facta ſunt: nō ſūt. ¶ Cōſiderādū eſt 3° ꝙ aliq̄d dr̄ eſſe ſenſibile in actu dupl̄r. Uno mō q̄a hȝ ſpēȝ ꝑ quā ſentiī ex̄ mediū ⁊ ſenſuȝ. vȝ. in re exteriori: ⁊ iſto mō color odor ⁊ ſapor ſūt in actu ⁊ nō ſon⁹. Alio mō q̄r hēt ſpēm ꝑ quā actu ſentiī in medio vel organo: ⁊ iſto mō ſonus dr̄ eē in actu. Non eſt enī aliq̄ ſpēs ſoni in cāpana ſonāte: formaī tn̄ ſpēs in aere ⁊ in organo auditus. ¶ Et ꝑ h̄ pȝ ſol̄o ad ſcđȝ. ¶ 2ª ꝯclo eſt. Tria req̄runī ad gn̄ationē ſoni. vȝ. ꝑcutiēs: percuſſuȝ ⁊ mediuȝ. Hec ꝯclo ꝓbaī tali rōne q̄ eliciī ex dictis phi. Nā ſonus cauſaī ex fractione aeris q̄ fit ex vehemēti ꝑcuſſione: ſȝ in oī ꝑcuſſione req̄riī ꝑcutiēs ⁊ percuſſuȝ: ⁊ req̄riī ēt tertio ictus ꝑcutiētis q̄ nō pōt fieri ſine motu locali: mot⁹ vō localis nō pōt fieri ſine medio: ḡ in gn̄atione ſoni req̄riī ꝑcutiēs percuſſum ⁊ mediū. Un̄ Phs dicit in l̄ra ꝙ ſon⁹ eſt ſemꝑ alicui⁹. i. ꝑcutientis: ad aliq̄d. i. ꝑcuſſuȝ: ⁊ in aliq̄. i. in medio. ¶ Pro hui⁹ ꝯnis declaratione eſt aduertēdū ſm Phm ꝙ ad h̄ ꝙ ꝑdicta faciāt ſonū: ꝑſertiȝ bonū q̄tuor ꝯditiones req̄runī. Quarū p̄ma eſt: ꝙ talia corpa ſint dura. ſcđa eſt ꝙ ſint lenia. tertia eſt ꝙ ſint ꝯcaua. q̄rta ꝙ ſint velociī mota: ita ꝙ motus ꝑcutiētis ꝑueniat diuiſionē aeris. ¶ Cōtra ꝑdictam ꝯcl̄onē ſic arguiī. ⁊ p̄mo ꝯtra ſuppoſitū. Nā Phs nō determinat hic de gn̄atione coloris: ḡ nō hēt determinare hic de gn̄atione ſoni. ¶ P̄. Ad gn̄ationē ſoni requirunī mot⁹ localis: ⁊ ictus v̄berātis: ḡ nō ſufficiūt ꝑdicta tria. ¶ Ad p̄m dōm negādo ꝯn̄tiā: q̄r nō eſt ſil̄is rō de ſono ⁊ colore ⁊ odore ⁊ ſapore. Nā color odor ⁊ ſapor ⁊ alie q̄litates tāgibiles (vt dicit hic doc. ſan.) hn̄t eē fixū ⁊ ꝑmanēs in ſuo ſubto. Un̄ eſt alia rō illoꝝ ſenſibiliū ſm ſe: et ſm ꝙ īmutat ſenſuȝ. Sȝ ſon⁹ cū cauſeī a motu nō hēt fixū ⁊ q̄etū ī ſubto: ſȝ in q̄dā īmutatiōe ꝯſiſtit. Jō cū Phs in h̄ libro ītēdat determinare de ſenſibilibus ſm ꝙ hn̄t īmutare ſenſuȝ: ſil̄ ⁊ ſemel determinat de īmutatione ſoni ⁊ gn̄atiōe ei⁹. ¶ Ad 2m dōm ꝙ ictus ꝑcutiētis ⁊ mot⁹ localis cōprehēdunī ſub ꝑcutiēte ⁊ ꝑcuſſo ꝯcomitatiue. ¶ Tertia ꝯ. Aer ē ꝓpriū mediū ſoni: aq̄ vō min⁹ ꝓpriū. Hec ꝯclo ꝓbaī tali rōne. Illud eſt ꝓpriū mediū ſoni q̄d facil̄r rarefit ⁊ ꝯdēſaī: ⁊ ꝑ q̄d ſonus facil̄r pōt diffūdere ſuas ſpēs ad organū audit⁹: ſȝ aer eſt hm̄ȯ. ḡ ⁊c̄. ¶ Ex hac ꝯcl̄one ſequiī ꝙ aer nō eſt corpus ſonās: q̄a ſi eēt corpus ſonās nō ſuſciperet ſonū: cū intus exn̄s ꝓhibeat extraneuȝ. ¶ Cōtra hāc ꝯcluſionē ſic arguiī. Aeris ad ſonū nulla eſt reſiſtētia. ḡ ſi aer ſit ꝓpriū mediū: ſequiī ꝙ ſonus fiat in

instanti. Nā rō q̄re visio fiat in instanti est: q2 aeris ad lumen nulla est resistētia: cū aer sit disposit⁹ vltima dispositiōe ad susceptionē luminis. Cōsequēs est falsuʒ. ḡ rc. ℂ P̄. Illud qd̄ est subm alicui⁹ quātitatis sensibilis nō est mediū ei⁹: sed aer est subm soni: ḡ aer nō est mediuʒ soni. ℂ P̄. Quātitas sensibilis hēt esse itentiōale in suo medio: sed sonus hēt eē reale in aere: cū nullibi hēat eē nisi in aere: ḡ ideʒ vt supra. ℂ Ad pᵐ dōm ꝙ lʒ aeris ad sonū nulla sit resistētia: q2 tn̄ sonus nō pōt fieri sine motu locali: iō nō opʒ ꝙ sonus fiat in istanti: q2 ꝯdictioneʒ īplicat motū localē eē in istanti. ℂ Ad zᵐ dōm ꝙ sonus est in aere ꝓpinquo corpori sonāti subiectiue: in aere vō magis distāti est tanq̄ȝ in medio in quo hēt eē itētionale. ℂ Et per h pʒ solō ad 3ᵐ. ℂ Quarta ꝯ. In oi sonatione fit repercussio soni a corpore opposito corpori sonāti. Hec ꝯ ꝓbaꝛ tali rōne. In oi illuminatione fit repcussio luminis: ḡ a fortiori in omni sonatione fit repcussio soni. ℂ Sed si arguaꝛ ꝯ hāc ꝯnē. Si in oi sonatione eēt repcussio soni: sequereꝛ ꝙ in oi sonatiōe cāreꝛ son⁹ echon. Cōsequēs est falsuʒ: ꝯ ꝯ oēm expientiā. ḡ rc. ℂ Dōm ꝙ in oi reuerberatiōe soni cātur sonus echon: ſʒ talis son⁹ nō semp est manifest⁹. Opʒ eni ad h ꝙ fiat manifestus (vt dicit hic doctor sanct⁹) ꝙ repcussio soni fiat ad corpus ꝯcauū in quo natus est multiplicari sonus. Si autē fiat talis reuerberatio ad alia corpora que nō sunt apta nata multiplicare sonū: fiet qdē sonus echon: sed nō manifestus. ℂ Pro ampliori declaratiōe hui⁹ soni echon: ꝯsiderādū est ſm doctorē sanctuʒ: ꝙ cū gn̄atio soni seq̄tur motū aeris: sic ꝯtingit de imutatione aeris apud generationem soni: sicut de immutatione aque: cum aliqd in aq̄ ꝓiciꝛ. Manifestū est aūt ꝙ fiūt quedā regyrationes in circuitu aque pcusse que circa locū pcussiōis sunt parue r mot⁹ est fortis. Ubi aūt sūt maiores regyrationes est mot⁹ debilior. Tandē mot⁹ totalr deficit r regyrationes cessant. Si aūt anteq̄ȝ mot⁹ cesset regyrationes ille aliqd obstaculū iuenirēt: fit mot⁹ r regyratio i ꝯtrariū: r tāto vehemēti⁹ quāto ꝓpinqui⁹ fuerint pme pcussiōi. Pariformiter itelligēdū est ꝙ ad pcussionē corpoꝝ sonātiū aer in quodā gyro moueꝛ: r sonus diffundiꝛ circulariter. Et in ꝓpinquo ille gyrationes sūt minores: r motus est fortior. In remoto aūt gyratiōes sunt maiores: r mot⁹ est debilior: r sonus obscurior audiꝛ. tādē aūt deficit totū. Si aūt anteq̄ȝ deficiāt hꝫ gyratiōes: fiat reuerberatio aeris sic moti r sonū deferētis ad aliqd corpus: ille regyrationes reuertunꝛ in ꝯtrariū: r auditur sonus quasi ex aduerso qui dicitur echon rc.

ℂ Sequiꝛ in textu (Uacuū aūt recte dicimus ꝓpriū audiendi rc.) Hec est lectio 17ª eiusdē libri: r in cōmento sancti Thome.

Istud est iiᵐ caplm presentis secūdi tractatus in quo Phus determināˢ de imutatione audit⁹ a sono. ponit tres cōditiones que requirunꝛ ad h ꝙ auditus possit imutari a sono. Quarū pª est ꝙ ibi sit vnitas r ꝯtinuitas aeris r ꝯtinuus mot⁹ ab aliq̄ corpore solido r firmo. Scḋa cōditio est ꝙ in organo sit aer intraneus inclusus in q̄dā pellicula. Tertia ꝯditio est ꝙ talis aer sit imobilis. ℂ Ex his ꝯditiōib⁹ eliciunꝛ tria ipedimēta ex opposito per que ipediꝛ talis imutatio. Primū est qn̄ ille aer in organo corrūpiꝛ. Scḋm est qn̄ illa pellicula circundās illū aerē corrumpiꝛ vel lediꝛ. Tertium est qn̄ talis aer est mobilis. ℂ Cōsiderādū est vlterius ſm Phum in lr̄a ꝙ due sunt differētie soni: videlʒ graue r acutū. Sonus. n. acutus est qui in pauco tēpore multum mouet auditū: sed sonus grauis est qui in multo tēpore parū mouet auditū. ℂ Et si dicaꝛ. est aliqs sonus moderatus r circūflexus: ḡ ꝓdicte differētie nō bene assignantur. ℂ Dōm ꝙ sonus circūflexus r sonus moderat⁹ ꝯtinenꝛ sub ꝓdictis: sicut medij colores sub extremis: q2 ꝑticipant aliqd de sono acuto: r de sono graui: vt pʒ in musica Boetij. ℂ Si dicaꝛ vlteri⁹: sonus acut⁹ r sonus grauis sunt species soni: ḡ acutū r graue nō sunt differentie eius. Dicēdū ꝙ graue r acutum pn̄t accipi duplr. Uno mō formaliter sic sunt differētie soni. Alio mō mālīter pro ipso sono qui est acutus vel pro illo sono qui est grauis: sic sunt species soni. ℂ Cōsiderādū vlteri⁹ ꝙ acutū r graue nō sunt idē qd̄ tardū r velox: q2 sonus nō est idē qd̄ mot⁹: ḡ differētie soni nō sunt eedē cū differētijs motus: ſʒ acutū r graue sunt differētie soni: vt ex dictis pʒ: r tardū r velox sunt differētie mot⁹. ḡ rc. Uerūtn̄ q2 sonus cātur a motu: iō acutū r graue in sono cānꝛ a velocitate r tarditate mot⁹. ℂ Circa ꝓdicta dubitaꝛ pmo vtꝝ tam pcutiēs q̄ȝ pcussuʒ sint cā actiua soni: r videꝛ ꝙ nō. Nā illud qd̄ est cā actiua nō est cā passiua respectu eiusdē: sed corp⁹ percussuʒ est cā passiua: ḡ nō videꝛ ꝙ sit cā actiua soni. ℂ In ꝯriū arguiꝛ per Phm in lr̄a. ℂ Dōm ꝙ tam pcutiēs q̄ȝ pcussuʒ est cā actiua soni: cui⁹ rō Phi est: q2 sonus gn̄aꝛ ex fractione aeris: sed corp⁹ pcutiens est cā actiua hui⁹ fractionis. ḡ corp⁹ pcutiēs ꝯcurrit actiue ad gn̄onē soni. Et q2 ad talē fractionē aeris reqriꝛ ꝙ corp⁹ pcussum sit durū r firmū: iō facit illū aerē resilire: ad quā ressilitionē corp⁹ pcussuʒ ꝯcurrit actiue: iō corp⁹ pcussum actiue ad gn̄onē soni ꝯcurrit. ℂ Ad rōnē dubij dōm ꝙ lʒ corp⁹ pcussum passiue ꝯcurrat ad fractionem aeris: actiue tn̄ ꝯcurrit ad ꝓdictā resilitioneʒ que ad generationē soni ꝯcurrit. ℂ Dubitaꝛ z° vtrū sonus sit propriū obm auditus: r videꝛ ꝙ nō. Nā nullū sensibile cōmune: est ꝓpriū obm alicui⁹ sensus: sed sonus est sensibile cōmune. ḡ rc. Probatio minoris: q2 mot⁹ est sensibile cōmune: sed sonus nō est nisi qdā mot⁹ aeris: vt hic ꝯcedit Phus. ḡ sonus est sensibile cōmune. ℂ P̄. Illud qd̄ imutat auditū est obm auditus: sed corp⁹ pcutiens siue sonans imutat auditū: ḡ corp⁹ percutiens siue sonans est obm auditus: r per ꝯñs nō sonus: cū tn̄ vnius potētie sit vnū obm. ℂ Dōm ꝙ sonus est ꝓpriū r per se obm auditus. Qd̄ sic pʒ. Nā illud est ꝓpriū r per se obm alicuius potentie sub cuius rōne formali oia sensitiua illius potētie apprehendunꝛ ab illa potētia: sed sonus est hꝫ. ḡ rc. ℂ Ad pᵐ rōnē dubij dicēdū ꝙ sonus nō est motus essentialiter ſʒ effectiue solū: q2 cātur a motu r ꝯsequiꝛ ipm. ℂ Ad zᵐ dōm ꝙ corpus sonans imutat per accidēs auditum r nō per se: vnde ratio nulla.

ℂ Sequiꝛ in textu (Uox aūt est sonus quidā aiati rc.) ℂ Hic incipit lectio 18ª eiusdem libri: r in cōmento sancti Thome.

Istud est ioᵐ caplm ꝓdicti tractatus in quo Phus determinādo de q̄daʒ specie soni: videlicet de voce: ponit vnā ꝯnē: videlicet ꝙ vox est repercussio aeris respirati ab aia ſm imaginationē que est in his partibus ad arteriā vocalē. Hec ꝯclusio ꝓbaꝛ quātū ad singulas partes. Et pmo ꝙ vox sit reuerberatio aeris. Nā ois sonus est reuerberatio aeris. i. ex reuerberatione aeris cātur: sed ois vox est sonus. ḡ ois vox est ex reuerberatiōe aeris. Qz aūt vox sit reuerberatio aeris respirati: ꝓbat Phus duob⁹ signis. Quoꝝ pᵐ est. Nā nō pōt formare vocē nisi aspirādo vl respirādo nisi retineat aerē: ḡ signuʒ est ꝙ vox est reuerbatio aeris respirati. Secū

duꝫ signū est:q2 aialia nō respirātia nō pñt formare vocem.ğ ⁊c̃.Qꝛ aūt vox sit reuerberatio aeris respirati ab aia ad arteriā vocalē pꝫ.Nā sicut in sono:ita in voce reperiť corp⁹ ꝑcussum:sed vocalis arteria videť corp⁹ percussum in gnōne vocis.ğ ⁊c̃.¶ Ex hac ꝯne iferť ꝙ inaiata nō possunt formare vocē.¶ Inferť 2° ꝙ aialia nō respirātia nō possunt formare voceꝫ:⁊ per ꝯn̄s pisces non pñt formare vocē.¶ Inferť 3° ꝙ aialia carētia sanguine nō pñt ēt foꝛare vocē.¶ Cōsiderādū est ſm pħm in lr̄a.Primo ꝙ aer respiratus est mediū vocis:cui⁹ respirationis organū est vocalis arteria que est quedaꝫ vena ꝓcedēs a pulmone ad guttur.¶ Cōtra p̄dictam ꝯnē sic arguiť breuiter.Reuerberatio est qdā mot⁹:ſꝫ vox nō est motus:ğ vox nō est reuerberatio aeris.¶ P̃.Si vox esset reuerberatio aeris ab aia:sequereť ꝙ instrumēta musicalia nō formarēt vocē:ꝯn̄s est falsum:⁊ ꝯtra communē modum loquēdi.ğ ⁊c̃.¶ P̃.Respiratio est nālis aiali.ğ si vox esset reuerberatio aeris respirati:sequeretur ꝙ quelibet vox esset nālis ⁊ per ꝯn̄s significatiua nāliter.¶ Ad p̄m dōm ꝙ dum dr̄ vox est reuerberatio aeris est p̄dicatio cālis ⁊ nō eēntialis.¶ Ad 2m dōm ꝙ instrumēta musicalia ⁊ alia inaiata dicunť formare vocē similitudinarie.tū p̄° ꝓpter ꝯtinuitatē soni.tū 2° ꝓpter ꝯsonātiā.tū 3° ꝓpter itcrēptionē:nō tñ dr̄ formare vocem ꝓprie.¶ Ad 3m dōm ꝙ lꝫ formare vocē in cōmuni sit nāle aiali:ꝯditionibus p̄dictis reseruatis:tñ formare hanc vel illaꝫ vocē nō est nāle aiali:vnde nō opꝫ ꝙ quelibet vox sit naturalis animali.

¶ Sequitur in textu(De odore aūt ⁊ olfatu minus bene determinabile ⁊c̃.)Hec est lectio 19ª eiusdem libri:⁊ in cōmento sancti Thome.

Stud est 13m caplm hui⁹ tractat⁹ in quo Pħus determinās de obiecto olfatus.s.de odore.ponit duas ꝯnes.¶ Quarum p̄ma est ꝙ nos habemus peiorē olfatū ceteris aialib⁹.Hec ꝯclusio ꝓbať tali rōne Pħi.Nā istrumentū sensus debet esse ꝓportionatū sensibili suo:sed sensibile olfatus.s.odor cāntur ex calido ⁊ sicco:ğ instrumentū siue organū olfatus debet esse cōpositū ex talib⁹.s.ex calido ⁊ sicco:sed cerebrū nostrū in quo cōsistit instrumētū olfatus parū hēt de calido ⁊ sicco:⁊ sup abundat in humido ⁊ frigido:cū iter cetera aialia habeamus maius cerebrū:ğ iter cetera aialia pro maiori ꝑte hēmus peiorē olfatū.¶ Ex quo iferť ſm Pħm ꝙ difficile est determinare de odorabili ⁊ spēbus eius.Et si arguiť.Homo est ꝑfectissimū aialiū:ğ hēt perfectissimas operationes:⁊ per ꝯn̄s ꝑfectissima instrumēta.Dōm ꝙ lꝫ homo absolute ⁊ simpliciter loquēdo sit ꝑfectissimū aialiū:nō tñ est incōueniēs ꝙ aliqđ aial sit ꝑfectius homine quātū ad aliqđ:sicut quātū ad fortitudinē leo precellit:⁊ linx quātū ad visum:sic de aliȷs.¶ Scđa ꝯclio est ꝙ species ⁊ differētie odoris nobis ignote sunt:sed fiunt nobis note per cōparationē ad differētias saporis.Hec ꝯclusio ꝓbať tali rōne.Quādocūqꝫ aliq̄ duo habēt ꝓportionē adinuicē:⁊ vnū est notius altero:illud qđ est minus notū hēt cognosci ⁊ notificari per illud qđ est notius.Sed species odoris ⁊ saporis ꝓportionē habēt adinuicē(cū olfatus ꝓportionem hēat ad gustū)⁊ spēs saporis sint nobis magis manifeste:ğ relinquitur ꝙ spēs odoris nobis inotescāt per spēs saporis.Qꝛ aūt spēs saporis sint nobis magis manifeste pꝫ:q2 nos hēmus gustum certiorē ceteris aialib⁹:q2 gustus est qdā tactus:tactū aūt habemus ceteris aialib⁹ perfectiorē:ğ spēs odoris sumunť a spēb⁹ saporis.¶ Ex quo sequiť ꝙ homo est prudentissimū aial:q2 ex sensu tactus accipimus ꝙ aliqui sint ingeniosi vel nō ingeniosi:nō aūt ſm alium sensum.Unde illi qui sunt duri carne:carēt in genito bono:⁊ sunt inepti ad scientias.Illi vō qui sunt molles carne ingeniosi sunt ⁊ apti mēte ad sciētias ⁊ ad virtutes.Qꝛ aūt illi qui habēt bonū tactū hēant per se bonitatem mētis:pꝫ duplr̄:tum p̄°:q2 tactus est fundamētū alioꝛuꝫ sensuum:tū 2° q2 bonitas tactus sequiť bonitatē cōplexionis.¶ Et si arguiť.Sēsus visus spiritualior ē:⁊ plures reꝝ differētias demōstrat:vt pꝫ in ꝓhemio metaph.ğ sensus visus magis denotat bonitatē mētis ⁊ ingenij q̄ꝫ sensus tact⁹.¶ P.Si homo haberet certissimū tactū inter cetera aialia:sequereť ꝙ spēs odoris deberēt sūmi a q̄litatib⁹ tāgibilib⁹ ⁊ nō a spēbus saporis.ꝯn̄s est ꝯtra Pħm hic.ğ ⁊c̃.¶ P̃.Uulgo dr̄ ꝙ aranea p̄cellit hoiem tactu:vt pꝫ per quēdā metristaꝫ qui sic ait.Uultur odoratu:linx visu:simia gustu.Nos aper auditu:p̄cellit aranea tactu.Ergo sequiť ꝙ homo ceteris aialib⁹ nō hēat certissimū tactū.¶ Ad p̄m dōm ꝙ visus per accidēs pōt ꝯcurrere ad bonitatē ⁊ nobilitatē mentis:per se tñ sensus tact⁹ valet ad ꝓbationem nobilitatis ipsius mētis.¶ Ad 2m dōm ꝙ sapor ⁊ odor cānť per cōmixtionē aliquarū p̄maꝝ q̄litatū sensibiliū.Qualitates vō tāgibiles sunt simplices ⁊ nō cōmixte:vt hic dicit doc.san.iō species odoris magis sumunť a spēb⁹ saporis q̄ꝫ a q̄litatib⁹ tāgibilib⁹.¶ Ad 3m dōm negādo assumptū:q2 predicta metra de directo repugnāt dictis Pħi ⁊ vitati.¶ Pro maiori declaratione ꝯsiderādum est ſm Pħm in lr̄a ꝙ spēs odoris siue differētie sunt dulce ⁊ amarū:que qdē in vno ⁊ eodē aliqñ ꝯueniūt cū differētijs saporis:⁊ aliquādo differūt.Naꝫ aliqñ ꝯtigit ꝙ vbi est odor dulcis:ibi est sapor dulcis:⁊ vbi est odor amarus:ibi est sapor amarus.Aliqñ vō ꝯtigit ꝙ vbi est odor dulcis:ibi est sapor amarus:⁊ vbi est sapor dulcis:ibi est odor amarus.Cui⁹ rō est:q2 odor ꝯsistit in calido ⁊ sicco temperato:sapor vō ꝯsistit in humido aqueo debite digesto:vbi ğ illa duo simul reperiunť:ibi reperiť odor eiusdē q̄litatis cū sapore.si vō reperiať vnū ⁊ nō reliquuꝫ:ibi erit differētia in q̄litate vtriusqꝫ.¶ Circa p̄dicta dubitať vtruꝫ odor sit ꝓpriū obm olfat⁹:⁊ arguiť ꝙ nō:q2 illud est ꝓpriū obm qđ est adeq̄tū alicui potētie:sed odor non est obm adeq̄tū olfatui.ğ ⁊c̃.Probatio minoris:q2 nō odorabilia pñt ꝑcipi ab olfatu:vt cōcedit hic Pħus.¶ P̃.Odor est ꝑceptibilis a gustu:ğ nō est ꝓpriū obm olfat⁹.¶ Ad dubiū dōm ꝙ odor est ꝓpriū ⁊ adeq̄tū obm olfatus:qđ ꝓbať illa rōne qua ꝓbatū est superius de colore respectu visus:⁊ de sono respectu auditus.¶ Ad p̄maꝫ rōnē dubij dōm ꝙ nō odorabilia percipiunť ab olfatu:nō per se sed per accidēs.Et similiter dōm est ad 2m.

¶ Sequitur in textu(Est aūt ⁊ olfatus per mediū vt aerem ⁊ aquā ⁊c̃.)Hec est lectio 20ª eiusdē libri:⁊ in commento sancti Thome.

Stud est 14m caplm huius tractat⁹:in quo pħus determinans de imutatiōe olfatus ab odore ponit tres ꝯnes.¶ Quarum p̄ª est ꝙ aer ⁊ aq̄ sunt mediuꝫ odoris.Probať q2 spēs odoris diffunduntť per aereꝫ ⁊ aquā.ğ ⁊c̃.Añs pꝫ per sensum.Nā vultures per magnū spatiū veniūt ad cadauera mortuoꝝ:qđ nō facerēt nisi spēs odoris diffunderenť per aerem:⁊ aquatica:vt pisces odores sentiūt:vt pꝫ ad sensum.¶ Scđa ꝯ est.Idē sensus olfatus ſm spēm est in oīb⁹ aialib⁹ tam rōnalib⁹ q̄ꝫ irrationalib⁹.Hec ꝯclusio ꝓbať duab⁹ rōnibus Pħi:quarū p̄ª est.Nā sensus distinguunť penes sensibilia:sed olfatus

in oīb⁹

in oībꝰ aīalibꝰ ordinanť ad idē sensibile:videlʒ ad odorē.ḡ rc.¶ Ꝑ. Ille sensus est vnꝰ cuius sunt eadeʒ corruptiua:sed tā olfatus hoīs ꝗ alioꝝ aīaliuʒ corrūpunť ꝑ excellētiā odoris.ḡ idē vt supra.¶ Cōtra hāc ꝯnē arguitur tali rōne pħi. Aliqua sunt aīalia que odorāt respirando:aliqua vo odorāt nō respirādo:ḡ videť ꝙ nō est ideʒ olfatus in omnibus animalibus.¶ Dicendū ꝙ est ideʒ olfatus ƒm essentiā:sed est diuersus modus odorādi qui ꝓuenit ex diuersa dispōne organi. Nā organū olfatus in hoīe differt ab organis alioꝝ aīaliū. Nā organū odoratꝰ in hoīe est cū coperculo:in alijs vo aīalibꝰ nō respirātibus est sine coperculo.¶ Ex quo infert pħs ꝙ respirantia nō odorāt in aquis.¶ Tertia ꝯclo est:ꝙ organū olfatus esse in potētia ad odorē r siccitatē. Cuiꝰ rō est:qa sic se hʒ organū visus ad colorē r lumē:ita se hēt organū olfatus ad odorē r siccitatē:cū odor fundeť in sicco sicut sapor in humido:sed organū visus est in potētia ad colorē r lumē:ergo organū olfatus debet esse in potētia ad odorē r siccū.¶ Circa ꝑdicta dubitať vtrū odor transfūdat suas spēs in aere realr vel intentionalr. Et videť ꝙ realr. Nā poma odorem emittētia desiccanť:qđ nō fieret:nisi esset realis euaporatio:ergo odor realr trāsfundiť in medio.¶ Ꝑ. In omni euaporatiōe est fumalis euaporatio:sed talis hēt esse reale in medio:ergo idē vt supra.¶ Ꝑ. Bestie syluestres dū volūt quiescere in aliquo loco faciūt magnū saltū ne canes ipsas ꝑcipiāt ꝑ odorē:sed hoc non esset nisi odor realr esset in medio.ḡ rc.¶ Dōm ꝙ odor transfundiť realiter in medio quātū ad aliquā partē:nō tn̄ quātū ad totū mediū. Prima ꝑs illius pʒ ꝑ argumenta iā facta. Scđa pars ꝓbať:qa ferť ꝙ vultures per quingenta miliaria r ampliꝰ ad cadauera mortuoꝝ veniunt ꝓpter odorē:sed impoīe est ꝙ talis odor per tantuʒ spatiū possit diffundi realr:cū vniuscuiusqȝ rei sit determinatus terminus rarefactionis vel euaporationis.¶ Ad argumenta omnia dubij patet solutio ex dictis.

¶ Sequiť in textu (Gustabile aūt rc.) Hec est lectio vigesimaprima eiusdē libri:r in cōmento sancti Thome.

Istud est quintūdecimuʒ capl'm ꝑsentis tractatus in quo pħs determināns de gustu ponit ꝗtuor ꝯclones.¶ Quarū pria est ꝙ gustus percipit suū obm:scilʒ saporem per mediū intraneū. Hec ꝯclo ꝓbať tali rōne. Nā tactus ꝑcipit suū obiectū per mediuʒ intraneū:sʒ gustus est qdā tactus:r gustabile est qđdā tāgibile:ergo sequiť ꝙ gustus percipit suū obiectū ꝑ mediū intraneū.
¶ Pro cuiꝰ declaratione ꝯsiderādū est ƒm doc.san.ꝙ duplex est mediū sensus. Quoddā est mediū itraneū qđ dī pars aīalis de ꝯstitutione eius existēs:vtputa caro. Aliđ est mediū extraneū:qđ.s.nō est pars aīalis:vtputa aer vl' aqua. Gustus ḡ r tactus ꝑcipiunt sua obiecta per mediū intraneū. Alij vo sensus ꝑ mediū extraneum:vt ex supra dictis pʒ.¶ Cōtra ꝑdicta sic ꝑmo arguiť. Si gustus eēt quidā tactus.sequereť ꝙ nō eēnt nisi ꝗtuor sensus exteriores:ꝯñs est ꝯtra oēm doctrinam phoꝝ.ergo rc.¶ Ꝑ. Aliqs in aq̄ exñs ꝑcipit saporē alicuius corporis distantis:ergo videť ꝙ gustus nō semꝑ ꝑcipiat suū obm ꝑ mediū intraneū.¶ Ad pm dōʒ ꝙ gustū esse tactū pōt itelligi dupliciter. Uno mō quātū ad essentiā sensuū. Alio mō quātū ad modū sentiēdi. Gustus ḡ diciť tactus scđo mō:non autē ꝑmo modo. Qđ patet tali rōne doctoris sancti. Nā ita se hēt gustus ad tactū:sic se hʒ obm gustus.s.sapor ad obm tactꝰ.s.ad ꝗtuor ꝗlitates tāgibiles:sed manifestuʒ est ꝙ sapor nō est eētialr ꝗlitas aliq̄ de ꝗlitatibꝰ tangibilibꝰ:ergo eētialr gustꝰ nō est qdā tactus.¶ Ad scđm dōm ꝙ aliqs exñs in aq̄ nō ꝑcipit saporē corporis distātis vt distās est ƒm ꝙ dicit hic doctor sanctꝰ:sʒ ꝑcipit saporē corporis distās ƒm ꝙ admixtū est cū aqua.¶ Scđa ꝯ. Gustabile nō pōt ꝑcipi a gustu sine humiditate. Hec cōclusio ꝓbať tali rōne. Sicut se hʒ color ad lumē ꝑ respectū ad visuʒ:ita se hʒ sapor ad humidū ꝑ respectū ad gustū:sʒ color nō pōt ꝑcipi a visu sine lumīe.ḡ sapor nō pōt ꝑcipi a gustu sine humiditate.¶ Ex ꝗ īferť ꝙ gustabile dʒ esse vel actu humidū vl' aptū natū hūiditatē suscipe.
¶ 3a ꝯ. Gustꝰ nō solū ꝑcipit gustabile:sʒ ēt nō gustabile. Hec ꝯ ꝓbať tali rōne. Nā sic se hʒ visus ad visibile r nō visibile:ita se hʒ gustꝰ ad gustabile r nō gustabile:sʒ māifestū est ꝙ visus nō solū ꝑcipit visibile:sed etiā nō visibile:vtputa tenebras.ḡ rc.¶ Pro cuiꝰ declaratione ꝯsiderādū est ƒʒ doc.san.ꝙ aliqđ dī gustabile tripl'r. Uno mō illđ dī gustabile qđ hʒ bonū gustū. 2o mō dī gustabile qđ hʒ prauū gustū. Tertio mō dī gustabile qđ hʒ paruū gustū. Et ꝑ oppom aliqđ dī nō gustabile tripl'r. Uno mō qđ nō ē aptū natū aliquo mō imutare gustū. Alio mō dī nō gustabile qđ nō pt imutare gustū nisi praue. Tertio mō dī nō gustabile qđ nō pōt imutare gustū cū magna quātitate:sʒ bn̄ posset imutare cū modica.¶ Cōsiderādū ē scđo ꝙ gustū ꝑcipe nō gustabile pōt itelligi dupl'r. Uno mō ꝑ se r positiue. Alio mō ꝑ accñs r ꝓuatiue. Pmo mō gustꝰ nō pōt ꝑcipe nō gustabile:sʒ bn̄ scđo mō.¶ Quarta ꝯclo. Instr'm siue organū gustus nō est hūidū actu ƒʒ seipm:nec est tale ꝙ nō possit fieri humidū. Hec ꝯ ꝓbatur tali rōe. Nā sic se hʒ organū visus ad lumē:ita se hʒ organū gustus ad humidū:sʒ organū visus nō hʒ in se lumen iquātū hʒ:nec est susceptiuū coloris.ḡ rc. Ideʒ pʒ a signo. Nā ligua exñs sicca aut valde humida nō pōt sentire.ḡ signū ē ꝙ organū gustus qđ est in ligua nō est actu hūidū.¶ Circa ꝑdicta ꝑ dubitať de spēbꝰ saporis. Dōm ꝙ septē spēs saporis supius enumeranť ꝗ ꝯtinenť in his vsibꝰ. Dulcis r austerus salsus quoqȝ pinguis amarꝰ:ponticus acutus:spēs sūt iste saporis. Quaꝝ specierū sic pōt formari sufficiētia. Nā tales species aut rōne hn̄t extremoꝝ aut rōne medij. Si ꝑmū:sic sunt dulce r amarum. Si scđʒ:h est dupl'r.vl' hn̄t rōne medij ꝑ ꝑticipationeʒ. vl' ꝑ eqdistātiā. Si scđʒ:sic est acutū. Si ꝑmuʒ:r hoc est dupl'r.vel tale mediū mediat iter dulce r acutū:vel iter amaꝝ r acutū. Si ꝑmū:hoc est dupl'r:vel magis accedit ad dulce:sic est pingue:vl' magis accedit ad acutū:sic est austerū. Si scđʒ:hoc est dupl'r:vel magis etiā accedit ad acutū:sic est salsuʒ:vel magis accedit ad amaꝝ:sic est pōticū:de qbꝰ in libro de sensu r sensato latius disputatuʒ est.¶ Dubitať scđo vtrū sapor sit ꝓpriū obm gustus. Et vī ꝙ nō. Nā illđ qđ est iferiꝰ ad obm alicuiꝰ potētie:nō pōt eē obm alterius potētie:sʒ sapor est qđdā iferiꝰ obti ipsiꝰ tactꝰ:cū oē gustabile sit tāgibile:r nō ecōuerso.ergo videť ꝙ sapor nō sit obm ipsiꝰ gustus.¶ Ꝑ. Obm ꝑ se r ꝓpriū alicuiꝰ potētie nō ꝑcipiť ab alia poa:cuʒ sensibile ꝓpriū dicať illud qđ ab vno sensu aptū natū est ꝑcipi:sʒ sapor ꝑcipiť a tactu:ḡ rc.¶ Ꝑ. Illud qđ gustuʒ imutat est obm eius:sed humor saliualis imutat gustū.ḡ est obʒ eius r nō sapor.¶ Dōm ꝙ sapor formalr sumptꝰ.vʒ inquātū sapor:est per se r ꝓpriū obm ipsius gustus. Quod posset ꝓbari eadē rōne qua ꝓbatū est supra de obiecto.
¶ Ad ꝑmū dōm ꝙ sapor nō cōtinetur sub ꝗtuor ꝗlitatibus tāgibilibus sicut inferius sub suo superiori:nec etiā gustus cōtineť sub tactu:sicut inferius sub suo superiori essentialr loquēdo:sed solū quātū ad modū sentiendi:vt supra dictū est.¶ Ad 2m dōm ꝙ sapor ꝑ se r formalr nō ꝑcipiť a tactu:sed solū inquātū causať a ꝗlitatibꝰ tāgibilibꝰ.¶ Ad vltimū dōm ꝙ humidū salinale istrumētalr cōcurrit ad gustū nō obiectiue. vnde ratio sequitur rc.

¶ Sequit̄ in textu (De eo aūt ⁊c̄.) Hic icipit lectio vigesimascđa eiusdē libri: ⁊ in cōmento sancti Thome.

ISTud est 16ᵐ capl'z p̄sentis tractatus in q̄ ph̄s ðterminādo de sensu tactus ⁊ de tāgibili: pōit duas ɔclones per q̄s soluit duas dubitationes. ¶ Quaꝝ p̄ᵃ est. Sensus tact⁹ nō est vn⁹ formal'r s̄z plures. Hec ɔclo ꝓbat̄ tali rōne phi. Nā vn⁹ sensus est vni⁹ ɔ̄rietatis ꝑ se ⁊ p̄mo: sed sensus tactus non est tm̄ vni⁹ ɔ̄rietatis ꝑ se p̄: cū obm eius sint q̄tuor q̄litates tāgibiles. s. cal'm frigidū humidū ⁊ siccū: ergo sequit̄ q̄ tact⁹ nō est vn⁹ sensus formal'r. ¶ Cōtra hāc ɔ̄nē sic arguit̄. Auditus nō est solum vni⁹ ɔ̄rietatis: nā est grauis ⁊ acuti: magnitudis ⁊ paruitatis: lenitatis ⁊ asperitatis ⁊c̄. que sūt diuersa ɔ̄ria: ⁊ tm̄ audit⁹ est vnus sensus: l'z sit diuersarū ɔ̄rietatū. ¶ P̄. Organū tactus est vnū qđ dr̄ eē qdā neruus ꝑ totū corpus ꝑ modū cuiusdā retis ɔsistēs in media ꝓportione q̄litatū tāgibiliū: ḡ tact⁹ est vn⁹ sēsus: cū diuersoꝝ sensibiliū sint diuersa organa. ¶ P̄. Gustus ē qdā tact⁹: vt supra ɔcessū est: ḡ si tact⁹ nō eēt vn⁹ sensus formal'r: sequeret̄ q̄ gust⁹ nō eēt vn⁹ sensus formal'r: ɔ̄ñs est falsū: cū gust⁹ hēat vnū obm. i. saporē. ¶ P̄. Si tact⁹ nō eēt vn⁹ sensus formal'r. seq̄ret̄ q̄ nō tm̄ eēnt qnque sensus exteriores; ɔ̄ñs est falsū: ⁊ ɔ̄ oēm regulā phoꝝ. ḡ ⁊c̄. ¶ P̄. Accñs multiplicat̄ ad multiplicationē suoꝝ subtoꝝ: sed subm tact⁹ est vnū formal'r. ḡ idē vt supra. ¶ Ad p̄mū rñdet hic ph̄s negādo ɔ̄ñtiā: qa diuerse ɔ̄rietates soni hn̄t aliqđ cōe subm: videl'z sonū: sub cuius rōne formali hn̄t imutare sensuz audit⁹. Sed q̄tuor q̄litates tangibiles nō hn̄t aliqđ cōe subz: vñ rō nō est sil'is. ¶ Idē argᵐ soluit doctor sanctus alia sol'one. Nā pl'es ɔ̄rietates eē alicui⁹ subi cōis siue generis pōt itelligi dupl'r. Uno mō q̄ sint pl'es ɔ̄rietates ꝑ se ⁊ p̄mo: ⁊ sic ipsi⁹ coloris aut soni nō sūt pl'es ɔ̄rietates. Alio mō q̄ sint pl'es ɔ̄rietates secūdario ⁊ ꝑ accñs: vna tm̄ p̄mo ⁊ ꝑ se: ⁊ isto mō ipsius soni sil'r ⁊ coloris pn̄t esse plures ɔ̄rietates. Qñ aūt dr̄ q̄ vnus sensus est vni⁹ ɔ̄rietatis tm̄: itelligit̄ ꝑ se p̄mo. Mō iter q̄tuor q̄litates tāgibiles sūt diuerse ɔ̄rietates ꝑ se ⁊ p̄mo respectu tactus: iō tactus nō pōt esse vnus sensus formal'r. ¶ Sed ɔ̄ p̄maz sol'onē sic arguit̄. Oīum corpoꝝ est vnū subm cōe. v'z corpus: sed q̄tuor q̄litates tāgibiles sunt accñtia corpalia. ḡ hn̄t vnū subm cōe. ¶ Ad h̄ rñdet doc. san. in l'ra q̄ qualitatū tāgibiliū esse vnū subm cōe: pōt itelligi dupl'r. Uno mō accipiēdo subm pro gñe qđ se h'z ad dr̄ias diuidētes sicut potētia ad actū: ⁊ illo mō nō hn̄t illū sub'z cōe. Alio mō accipiēdo subm pro suba: q̄ est subm accidētiū: ⁊ isto modo dicte q̄litates hn̄t aliqđ cōe subm. ¶ Cōtra hanc sol'onē sic arguit̄. Cōtraria oīa ponunt̄ sub aliquo gñe: vt p'z in p̄dicamētis ⁊ decimo metaphysice. ḡ q̄litates tāgibiles que ɔ̄riant̄ adinicē ɔtinēt̄ sub aliquo gñe: ⁊ sic hn̄t aliqđ cōe subm: accipiendo subm pro gñe. ¶ Dōm q̄ l'z p̄dicte q̄litates hēant aliqđ gen⁹ remotū: nō tm̄ hn̄t vnū genus ꝓpinquū. Uel dicēdū ⁊ forsitan melius q̄ l'z dicte q̄litates ɔtineant̄ sub aliq̄ gñe logico: nō tm̄ ɔtinent̄ sub gñe subo: cū nō ɔueniāt in aliq̄ rōne formali imutatōis. ¶ Ad 2ᵐ dōm q̄ organū tact⁹ est vnū māl'r: ⁊ tm̄ pl'a formal'r. Cui⁹ rō ē: qa organū tact⁹ cōsistit in media ꝓportione q̄litatū tāgibiliū vt dictū ē in obyciēdo: s'z diuersaruz ɔ̄rietatū sūt diuerse medie ꝓportiones: cū igit̄ iter q̄litates tāgibiles sint diuerse ɔ̄rietates relinquit̄ q̄ in organo tactus sint diuerse medie ꝓportiōes: ⁊ ꝑ ɔ̄ñs illo mō organū nō est vnū formal'r. ¶ Ad 3ᵐ dōm negādo sequelā: qa gustus hēt cōe obm formal'r: qđ nō ɔtigit in tactu: iō rō nō seq̄t̄: p̄sertiz cū gustus nō sit tact⁹ eēntial'r: vt supra declaratū est. ¶ Ad 4ᵐ dōm: q̄ l'z sint tm̄ qnque sensus exteriores in gñe: pn̄t tm̄ eē pl'es in specie. ¶ Ad vltimū dōm q̄ accñtia māl'ia multiplicant̄ ad m'ltiplicationē subtoꝝ: nō aūt specifice: vñ tactus est hn̄ vn⁹ sensus māl'r ⁊ subtiue: est tm̄ pl'es formal'r ⁊ obiectiue. ¶ Scđa ɔ̄. Caro nō est organū tact⁹. Hec ɔ̄ ꝓbat̄ dupl'r. p̄mo. Sic se h'z aer ad visū: ita se h'z caro ad tactū: sed aer nō est organū visus: ḡ caro nō est organum tactus. ¶ P̄. In lingua sūt duo sensus: vtputa gust⁹ ⁊ tact⁹: ad q̄ꝝ sensuū actionē ɔcurrit caro. ḡ signū ē q̄ caro nō est organū tact⁹: q2 pari rōne eēt organū gustus: ⁊ sic gustus ⁊ tact⁹ nō essent pl'es sensus: cū diuersoꝝ sensuuz sint diuersa organa. ¶ Et si dicat̄. Sati ad tactū carnis sentim⁹ tāgibilia. ḡ vr̄ q̄ caro est organū tact⁹. ¶ Ad hoc rñdet ph̄s negādo ɔ̄ñtiā: cui⁹ rō ē: q2 si aliq̄ pellicula extēderet̄ supra carnē statiz ad tactū illi⁹ pellicule sentiret̄ tāgibile: ⁊ tm̄ ꝓꝑ h̄ nō eēt dōm q̄ talis pellicula eēt organū tactus. Uñ l'z ad tactū carnis imediate sentiatur tangibile: non sequitur q̄ caro sit organum tactus.

¶ Sequitur in textu (Dubitabit autē si omne corpus ꝓfundum hēt ⁊c̄.) Hec est lectio vigesimatertia huius secūdi libri: ⁊ in commento sancti Thome.

ISTud est decimūseptimuz capl'm huius scđi tractatus in quo ph̄s ðterminādo de medio extraneo ipsi⁹ tact⁹ ponit tres ɔclones. ¶ Quaꝝ p̄ma est. Inter tāgēs ⁊ tactū cadit mediū extraneū. Hec ɔclo ꝓbat̄ tali rōne. Nā illud tāgēs aut est in aqua aut ī aere. qđcūq3 dicat̄: semꝑ iter tāgēs ⁊ tactū mediat humiditas aut aerea aut aquea: q̄ cū sit q̄litas nō p̄t eē nisi ī corꝑe subto: ḡ inter tāgēs ⁊ tactū cadit mediū ex̄neū. v'z aut aer aut aq̄. Uerūtm̄ q̄ aer mediet ē nobis magis imanifestū ⁊ latēs q̄3 aq̄. Tū p̄mo: qa ɔtinue sumus in aere: iō aer est minime ꝑceptibilis a nobis. Tū scđo: qa aer est spūalior q̄3 aqua. ¶ Cōtra p̄dictā ɔ̄nē sic arguit̄. Si iter tāgēs ⁊ tactū caderet mediū: sequeret̄ q̄ in tāgibilibus esset ꝓcedere in ifinitū: ɔ̄ñs est falsuz. ḡ ⁊ añs. Patet sequela: qa medium illđ tāgeret tactū. Si ḡ iter tāgēs ⁊ tactū caderet mediū: cū ipsuz mediū etiā sit tactū: iter tāgēs ⁊ ipsum mediuz caderet aliud mediū tactū: ⁊ sic eēt ꝓcedere in infinitū. ¶ P̄. Si aqua ponat̄ suꝑ organū tact⁹ imediate ꝑcipet̄ a tactu vt ad sensuz p'z: ergo iter tāgēs ⁊ tactum nō cadit mediū. ¶ P̄. Si iter tāgēs ⁊ tactū eēt aliqđ mediū: maxime esset aer vel aqua: vt hic innuit ph̄s: sed aer vel aq̄: nō pn̄t esse mediū tactus. Qđ sic p'z: qa mediū alicui⁹ sensus nō h'z actu formal'r rōnē sui obiecti: sicut diaphanuz nō h'z actu colorē aut lumen: sed aer ⁊ aq̄ hn̄t actu aliq̄s qualitates tāgibiles que sūt formal'r obiectū tact⁹. ḡ ⁊c̄. ¶ P̄. Mediū tactus est caro: vt in p̄cedēti capl'o declaratū est: sed caro nō est aer aut aq̄: sed mixtū ex his: ergo aer ⁊ aqua nō sunt mediū tactus ⁊c̄. ¶ Ad primuz dōm q̄ inter tāgēs ⁊ tactū cadere mediū extraneū pōt intelligi dupl'r. Uel loquēdo de corporib⁹ tāgibilib⁹ siccis vel humidis. Si loquamur de tāgibilibus humidis: sic iter tāgens ⁊ tactū nō cadit mediū extraneū: vt voluit argumentū. Si v̓o loquamur de tāgibilibus siccis: sic iter tāgens ⁊ tactū cadit mediū extraneum: vt voluit cōclusio. ¶ Et per hoc patet solutio ad scđm. ¶ Ad tertiū rñdet Auerrois dicēs: q̄ corꝑa nr̄a nō pn̄t pati ab elemētis nisi rōne alicuius admixtionis: cū elemēta habeāt se vt locantia: ⁊ corpora nostra vt locata: nec elemēta possint alterari adinuicē: nisi ratione alicuius qualitatis admixte ad quā quidez admixtionē aqua ⁊ aer sunt in potentia. ¶ Sed hec rñsio stare nō pōt vt dicit hic doc. san. Tum p̄mo qa corꝑa nr̄a se hn̄t ad elemēta in rōne locantis: sic

vnū

vnū elntū patiꝰ ab alio: sed vnū elntū est locās respectu alterius. ğ corpa nr̄a pn̄t pati ab elntis: dato ꝙ elnta sint locātia. Tū scdo: qa elnta quātū ad aliquā eoꝝ ptem sūt corruptibilia: sed corruptio nō fit sine alteratione. ğ elemēta pn̄t adiuicē alterari. ❡ Dōm ğ est pmo ꝙ elemēta duplr pn̄t ꝯsiderari. Uno mō quātū ad q̄litates actiuas ⁊ passiuas: ⁊ isto mō corpa nr̄a pn̄t pati ab elntis: et ipsa elnta pn̄t inuicē alterari: nec vt sic elnta hn̄t rōnē locantis. Alio mō pn̄t ꝯsiderari ꝑm suas formas subāles quas ꝯsequunꝰ ex actione corpis celestis: sic hn̄t rōnē locantis: vn̄ corpa nr̄a ab eis nō pn̄t pati ꝑm ꝙ hꝰ: vn̄ corpus locās est magis ꝯseruatiuū locati q̄ destructiuū. ❡ Dōꝫ scdo ꝙ lꝫ aer ⁊ aq̄ hēant q̄litates tāgibiles et in actu cōpleto: si ꝑꝫ eoꝝ subāꝫ cōsiderenꝰ. Si tn̄ ꝯsiderenꝰ vt mediū tactꝰ: sic nō hn̄t illas q̄litates tāgibiles in actu cōpleto: sꝫ eas hn̄t in actu icōpleto q cōpatus ad actū cōpletū hꝫ rōnē potētie. ❡ Ad 4ᵐ dōꝫ ꝙ caro dī mediū itraneū ⁊ gn̄ale ipsiꝰ tactꝰ: aer vo ⁊ aq̄ dr̄r eē mediū extraneuꝫ ⁊ nō gn̄ale. Et lꝫ etiā alij sensus: scilꝫ visus ⁊ auditꝰ hēant mediū extraneū sic̄ sensus tactꝰ: tn̄ diuersimode sensus tactus imutaꝰ a tali medio q̄ alij sensus. Nā illō mediū simul ⁊ semel imutaꝰ a q̄litatibꝰ tāgibilibꝰ ⁊ imutat tactū, vt dū aliqs aliū pcutit p clipeū simul et semel imutat clipeū ⁊ organū tactꝰ. Sic nō est in alijs sensibilibꝰ. Nā diaphanū qd̄ est mediū visus imutaꝰ a lumie ⁊ ipm imutatū imutat organū visus. ❡ Et si dicaꝰ. Immutatio visus ⁊ diaphani fit in istanti: ğ sil̄ ⁊ semel diaphanū imutaꝰ a lumie ⁊ visus a diaphano: ⁊ p ꝯn̄s non est dr̄ia iter imutationē visus ⁊ tactus a suis imutationibus medijs. ❡ Dōm ꝙ ly sil̄ pōt dicꝰ ordinē tpis tm̄: ⁊ ordineꝫ tpis ⁊ cāūlitatē sil̄. Si dicat ordinē tpis tm̄: sic mediū visus sil̄ imutaꝰ a lumie: ⁊ visus a medio. Si vo dicat ordinē tpis ⁊ cāūlitatē sil̄: sic sensus visus ⁊ diaphanū qd̄ ē mediū eiꝰ nō sil̄ imutanꝰ. Isto aūt vltio modo tactus ⁊ mediū eiꝰ sil̄ imutaꝰ. ❡ Ex p̄dictis maxīe iferꝰ ꝑm Phꝫ ꝙ caro nō pōt eē organū tactꝰ: qa sensibile positū supra sensuꝫ nō facit sensationē: sꝫ tāgibile imediate ponitꝰ supra carnē: ⁊ sic positū sentiꝰ: ğ sequiꝰ ꝙ caro nō est organū tactus. ❡ Scda ꝯ. Organū tactꝰ nō hēt in se q̄litates tāgibiles. Probatio phi. Sic̄ se hēt organū visus ad lumē ⁊ ad colorē: ita organū tactꝰ ad q̄litates tāgibiles: sꝫ organū visus nō hꝫ in se actu lumē aut colorē. ğ ⁊c̄. ❡ Si dicaꝰ. Mixtū hēt in se q̄litates tāgibiles: sꝫ organū tactus est corpꝰ mixtū: cū sit neruꝰ qdā ptēsus p totū corpus: ğ hꝫ in se q̄litates tāgibiles. ❡ Dōm ꝙ corpꝰ mixtū nō hꝫ in se q̄litates tāgibiles in actu cōpleto: sꝫ solū in actu incōpleto q hꝫ rōnē potētie p cōparationē ad actū cōpletū vt dictū est supra. ❡ Tertia ꝯ. Tactꝰ est nō solū ipsiꝰ tāgibilis: sꝫ etiā nō tāgibilis. Probatio. qa visus nō solū ē ipsiꝰ visibilis: sꝫ etiā iuisibilis: vt ex supradictis pꝫ. ğ tactus nō solū est tāgibilis: qa de sil̄ibꝰ idē ē iudiciū. ❡ Cōsiderādū tn̄ est ꝙ aliqd nō tāgibile pōt ꝯsiderari duplr ꝑm Phm. Uno mō: qa parū hꝫ de q̄litate tangibili sicut aer. Alio mō: qa hēt aliquā q̄litatē tāgibilē in excellētia nimia. Dī āt vtrūq̄ itāgibile puatiue q̄si male pceptibile sensu tactꝰ: qa aptū natū est puatiue imutare tactum.

❡ Sequiꝰ in textu (Opꝫ aūt vlr de oī sensu accipe ⁊c̄.) Hec est lectio vigesimaquarta ⁊ vltima eiusdem libri: ⁊ in commento sancti Thome.

Istud est decimūoctauū ⁊ vltimū caplm huius scdi tractatus de aīa in quo Phs determinādo de sensu in cōi: ponit tres ꝯclones. ❡ Quaꝝ pma ē. Sēsus est susceptiuus spēꝝ sine mā. Hec ꝯ pbaꝰ p exēplū phi, Nam cera recipit figurā anuli sine mā. videlꝫ sine metallo: aut sine auro: ergo sensus est susceptiuus specieruꝫ sine mā. Ex quo pꝫ ꝙ forme rei sensibilis aliter sūt in re sensibili ⁊ aliter sunt in sensu: qa sūt in re sensibili ꝑꝫ eē mālē: ⁊ in sensu sūt ꝑm esse spūale siue itētionale. ❡ Cōtra hāc ꝯnē sic arguiꝰ. Propriū est intellꝰ eē susceptiuū specieꝝ sine mā. ergo sensus nō est susceptiuus specierū sine mā: pſertim cū sit mālis potētia. ❡ ꝓ. Sensus per excellētiā sensibiliū corrūpiꝰ: vt hic pbat Phs: ergo videꝰ ꝙ sensus suscipiat spēs mālr ⁊ realr. ❡ Ad pmū dōꝫ ꝙ itellꝰ est susceptiuus spērū itelligibiliū sine mā ⁊ sine cōditionibus mālibus. abstrahit eni itellꝰ ab hic ⁊ nūc: vt ifra in tertio huius patebit: sꝫ sensus nō est susceptiuꝰ spērū sine ꝯditionibꝰ mālibꝰ: lꝫ suscipiat eas sine materia. Itē sensus recipit illas spēs i aliquo organo corpali: itellꝰ autē suscipit spēs sine organo: iō nō est sil̄e de sensu ⁊ itellectu. ❡ Ad 2ᵐ negaꝰ ꝯn̄ia: qa lꝫ excellētia sensibiliū corrūpat sensuꝫ: qn̄ videlꝫ corrūpit pportionē iter organū sensus ⁊ sensibilia: nō tn̄ pp h̄ opꝫ ꝙ sensibile suscipiaꝰ in sensu ꝑm eē mālē. ❡ Scda ꝯ. Organū sensus corrūpiꝰ pp excellētiā sensibiliū. hec ꝯ pbaꝰ tali rōne. Nā opꝫ iter organū sensus ⁊ sensibile eē quādā pportionē: ğ dū ista pportio corrūpiꝰ ipsuꝫ organū corrūpiꝰ. Sꝫ pp excellētiā sensibiliū corrūpiꝰ talis pportio. ergo ⁊c̄. ❡ Ex hac rōne iferꝰ ꝙ plāte nō hn̄t sensuꝫ aliqueꝫ. Qd̄ sic pꝫ: qa nō hn̄t sensuꝫ tactꝰ. ğ nō hn̄t aliquē sensū. Ans pꝫ: qa ad sensuꝫ tactꝰ reqriꝰ determinata pportio. vꝫ medietas ꝑm cōplexionē ad q̄litates tāgibiles: sꝫ plāte nō hn̄t illā dterminatā pportionē siue cōplonē. ğ ⁊c̄. ❡ Cōtra p̄dicta sic arguiꝰ. Sicut se hēt itellꝰ ad intelligibile: ita se hēt sensus ad sensibile: sed intellꝰ nō corrūpiꝰ pp excellētiā itelligibiliū: sꝫ pficiꝰ. ğ videꝰ ꝙ sensus pp excellētiā sensibiliū nō corrūpaꝰ. ❡ ꝓ. Propria passio nō corrūpiꝰ p suū pprīū actū: sic nec pfectibile p suā pfectionē: sꝫ sensibile est ppria passio ipsius sensus. ğ ⁊c̄. ❡ ꝓ. Plāte patiunꝰ a q̄litatibꝰ tāgibilibꝰ. ğ videꝰ ꝙ habeāt tactū: cū sensus ꝯsistat in quodā pati: vt supra dictuꝫ est. ❡ Ad pᵐ dōm ꝙ maior illa nō est vera. si ly sic̄ dicat similitudinē idētitatis siue adeq̄tiōis. Nā itellꝰ suscipit itelligibile sine organo corpali: sensus vo suscipit mediāte organo corporali: vn̄ nō est sil̄e. ❡ Ad scdm dōm ꝙ pprīū pfectibile nō corrūpiꝰ p se p ppriā pfectionē: sed p accidēs. Sensus vo corrūpiꝰ p excellētiā sensibiliū p se: videlꝫ ad corruptionē pportiōis que requiriꝰ iter organū ⁊ sensibile. ❡ Ad tertiū dōm ꝙ plante lꝫ patianꝰ a q̄litatibꝰ tāgibilibꝰ. nō patiunꝰ tn̄ ab eis sicut sensus a sensibili: ⁊ iō nō opꝫ ꝙ habeāt sensum. ❡ Tertia ꝯ. Lꝫ oīa iaīata corruptibilia patianꝰ a q̄litatibꝰ tāgibilibꝰ ipsiꝰ tactus: nō tn̄ oīa patiunꝰ a q̄litatibꝰ sensibilibꝰ alioꝝ sensuū: sed solū aer ⁊ aqua. Prima pars cōclusionis pꝫ tali rōne. Nā oīa iaīata predicta alteranꝰ: cū sint corruptibilia: sed nō videnꝰ posse alterari nisi a q̄litatibus tāgibilibus: ergo patiunꝰ ab eis: qa alterari est qdām pati. Scda pars patet ad sensuꝫ. Nam aer patiꝰ ab odore: cuꝫ aliqn̄ patiaꝰ fetorem: ergo aliqua iaīata patiunꝰ ab alijs sensibilibus. ❡ Et si dicaꝰ. Quicqd patiꝰ ab odore hꝫ olfatū. ğ ⁊c̄. Sed aer nō hēt olfatū. ergo ⁊c̄. ❡ Dicendū ꝙ quicquid patiꝰ ab odore p sensationē quādā habet olfatum. Nō aūt si patiaꝰ simplr per modū actionis absolute. Aer aūt nō patiꝰ p sensationē: ideo non opꝫ ꝙ habeat olfatū. Iteꝫ q voluerit p̄dicta diffusius plustrare videat cōmētū sci Thome in vltima lectione huius scdi. Hec aūt ad p̄sens sufficiāt de scdo libro de aīa ꝑm diuisioneꝫ dicti doctoris. Lꝫ ꝑm alios diuersos diuersimode terminetꝰ scds liber de aīa: vt patebit in caplo sequenti.

¶ Breuis recollecta sup tertiū librū de aīa Ari. ſm magiſtrum Dominicum de Flandria ordinis predicatorum.

¶ Sequitur in textu (Quod autem nō ſint ſenſus preter quinque ⁊c̄.) Hec eſt lectio prima huius tertij libri: ⁊ in commento ſancti Thome.

Hic incipit tertius liber de aīa ſm doctorē ſāctū: vbi Phs incipit determinare de potētia itellectiua per cōparationē ad ſenſuꝫ. Antiqui enim phi nō poſuerūt drīam iter ſenſum ⁊ itellectū: ideo Phs remouēs iſtā opionē oſtēdit in pncipio huius tertij libri itellectuꝫ nō eſſe ſenſuꝫ. Sed ſm Egidiū ⁊ Albertū. Tertius liber icipit ibi (Quoniā autē duabꝰ drijs.) Scdm aūt modernos icipit ibi (De parte aūt aīe.) Diuidiť aūt iſte liber in quatuor tractatus. In pmo tractatu oſtendit Phs ꝙ preter quinque ſenſus particulares opꝫ ponere ſenſum cōem. In ſcdo oſtēdit itellectū nō eſſe ſenſuꝫ. ibi (Quoniā aūt duabꝰ drijs.) In tertio vo determinat de potētia itellectiua ſm ſe ⁊ de ſuis partibus. videlꝫ de itellectu poſſibili ⁊ de intellectu agēte. ibi (De pte aūt aīe.) In qrto determinat de potētia motiua. ibi (Quoniā aūt aīa.) Primus tractatus ꝯtinet tria capľa. In pmo capľo oſtēdit ꝙ nō eſt ponendus aliꝰ ſenſus ꝓpriꝰ pter quinque pdictos. In ſcdo capľo oſtēdit Phs ꝙ nece eſt ponere aliquē ſenſum cōeꝫ pter quinque ſenſus ꝓprios ex hoc ꝙ ſenſus percipit ſe ſentire. ibi (Quoniā aūt ſentimus.) In tertio vo capľo oſtēdit ideꝫ etiā ex hoc ꝙ ſenſus diſcernit inter ſenſibilia ꝓpria. ibi (Unuſquiſqꝫ quidē igiť ſenſus ⁊c̄.) In primo capľo ponunť due ꝯclōnes. ¶ Quaꝝ pma eſt. Quod nō eſt ponēdus alius ſenſus ꝓprius pter quinque ſuperius enumeratos. Hec ꝯclo ꝓbať tali rōne phi. Nā aīalia perfecta habent oēs ſenſus: ſed nō hñt niſi quinque ſenſus exteriores: ergo pter illos quinque ſenſus nō eſt ponēdus alius. Probatio maioris. Nam quicūqꝫ hēt aliqđ organuꝫ ſenſus per qđ nata ſunt aliqua ſenſibilia cognoſci: ille pōt cognoſcere oīa ſenſibilia que nata ſunt cognoſci per illud organū. vt patet iductiue per ſingula organa ſenſus. Sed aīalia pfecta hñt oīa organa ſenſus: ergo cognoſcere pñt oīa ſenſibilia: ⁊ per ꝯñs hñt oēs ſenſus. Cū igitur nō habeāt niſi quinque ſenſus nō erit alius ſenſus reſpectu ꝓprioꝝ ſenſibiliū pter quinque. Ex quo pꝫ ꝙ tm̄ ſunt quinque ſenſus exteriores ⁊ ꝓprij. videlꝫ viſus: auditus: olfatus: guſtus et tactus. Quoꝝ ſic pōt formari ſufficiētia. Naꝫ ſenſus eſt quedā potētia paſſiua que apta nata eſt imutari a ſenſibili exteriori. Uel ergo imutať ſm imutationē ſpūaleꝫ tm̄: ſic eſt viſus. Uel imutať cuꝫ imutatione ſpūali etiaꝫ imutatione nāli. Et hoc dupľr: qa vľ talis imutatio nālis eſt ſolū ex parte obiecti: vel eſt ex parte organi. Si pmū: hoc eſt dupľr: qa vel talis imutatio fit p motū localeꝫ: et ſic eſt auditus: nā obiectū eius. ſ. ſonus trāſfundiť p motū localē: vel fit per alterationē: ⁊ ſic eſt olfatꝰ. Nā odor per quādā trāſmutationē trāſfundiť p mediū. Si vo talis imutatio fiat ex pte organi. hoc eſt dupľr. vel tale organū eſt diffuſuꝫ p totū corpꝰ: ⁊ ſic ē tactꝰ: vel eſt i determinata pte corpis: ⁊ ſic eſt guſtꝰ. Ex pdictis pōt hic clare elici ꝙ viſus ſit pmꝰ ſenſus cū ſit magi imālis qꝫ alij ſenſus. Scds eſt auditꝰ. Tertiꝰ ē olfatꝰ. Quartꝰ guſtꝰ. Quintus tactꝰ. ¶ Cōtra pdictā ꝯnē arguiť ſic. Sicut ſe hēt intellcs ad itelligibilia: ita ſe hēt ſenſus ad ſenſibilia: ſed ad itelligēdū oīa itelligibilia poniť vnꝰ itellcs. ergo ad ſentiendū oīa ſenſibilia ſufficit vnꝰ ſenſus: ⁊ ſic nō erunt quinque ſenſus exteriores: ſꝫ vnꝰ tm̄. ¶ Pꝫ. Senſus tactꝰ nō diuidiť ꝯ guſtū: vt ſupra dictū eſt: qa guſtus eſt ſenſus ipſius tactus: ergo idē vt ſupra. ¶ Pꝫ. Senſus exteriores ſūt ſuſceptiui accñtiū: ſꝫ pla ſūt accñtia in gñe diſticta qꝫ quinque. ergo videť ꝙ ſint pľes ſenſus qꝫ quinque: cū diſtictio potētiarū ſumať a diſtictiōe oboꝝ. ¶ Ad pm dōꝫ negādo ꝯñtiā ⁊ ſilitudinē: qa itellcs eſt poª ſpūalis: ſenſus vo ē poª organicata: iō lꝫ ponať tm̄ vnꝰ itellcs ad itelligēdū oīa itelligibilia: nō tm̄ pp hoc opꝫ ꝙ ponať ſolū vnus ſenſus. ¶ Ad 2m dōm ꝙ tactus pōt dupľr cōſiderari. Uno mō in cōi. vꝫ p oi poª q̄ imutať imutatiōe ſpūali ⁊ imutatiōe organi: ⁊ iſto mō guſtꝰ dr ſenſus ipſiꝰ tactꝰ: ⁊ ſic tactꝰ nō dr ꝓpriꝰ ſenſus. Alio mō accipiť tactꝰ in ſpāli ⁊ ꝓpriē: videlꝫ pro illa poª que apta nata eſt imutari imutatione nāli ex pte organi: qđ qdē organū eſt diffuſuꝫ p totū corpꝰ: ⁊ iſto mō guſtus nō eſt ſenſus tactꝰ: ſꝫ diuidiť ꝯ ipm. ¶ Ad 3m dōm ꝙ ſenſus exteriores nō ſunt ſuſceptiui p ſe p oium accñtiū: ſꝫ ſolū ſūt ſuſceptiui pdictoꝝ quinque: a quoꝝ diffōne ſumiť diſtictio ſenſuū. ¶ Scda ꝯ. Nō ē ponēdus aliꝰ ſenſus ꝓpriꝰ pp ſēſibilia cōia. Hec ꝯ ꝓbať tali rōne phi. Quicqd cognoſciť ab vno ſenſu vt ꝓpriū ſenſibile eius: nō cognoſciť ab alio ſenſu p ſe: ſꝫ ſolū p accñs: ſꝫ ſenſibilia cōia p ſe cognoſcunť nō ſolū ab vno ſenſu: ſꝫ a plibꝰ: vt ſupra in ſcdo declatū eſt. ergo ſenſibilia cōia nō ſunt propriū obꝫ alicuiꝰ ſenſus: ⁊ p ꝯñs nō eſt ponēdus aliqs ſenſus ꝓprius pter quinque pp ſenſibilia cōia. ¶ Et ſi qrať qre ponanť pľes ſenſus exteriores in aīalibꝰ pfectis pp ſenſibilia ꝓpria. ¶ Ad hoc rñdeť ſm Phm ꝙ rō huius eſt vt nos nō lateāt ea q̄ ꝯſequunť ad ſenſibilia ꝓpria: que vꝫ. ſūt cōia diuerſis ſēſibꝰ: vt motꝰ figura magnitudo ⁊c̄.

¶ Seqť i textu (Quoniā aūt ſētimꝰ qđ videmꝰ ⁊ audimꝰ ⁊c̄.) Hec eſt lectio ſcda huiꝰ tertij: ⁊ in cōmēto ſci Thome.

Istud eſt 2m caplm huiꝰ tractatus in quo Phs volēs ꝯcludē pter ſenſus exteriores vnū cōeꝫ ſenſuꝫ eſſe ponēduꝫ: mouet tres dubitationes. ¶ Quaꝝ pma eſt. Utrum viſus pcipiat ſe vidē. Et arguo ꝙ ſic. Naꝫ hō ſentit ſe videre: vľ ergo ſentit ſe videre ſenſu viſus vel alio ſenſu. Si pm habet itētū. Si 2m: aut ille alius ſenſus pcipit colorē ⁊ ipſuꝫ videre: vel pcipit ipm vidē: ſꝫ nō colorē. Nō pōt dici ſcdꝫ: qa vidē nō eſt niſi colorē pcipe. Nō ergo pōt ſe pcipe vidē nō pcipiēdo colorē. Neqꝫ pm pōt dici: qa ſic vniꝰ obti. vꝫ. coloris eēnt duo ſenſus diſticti: vtputa viſus: ⁊ ille aliꝰ ſenſus. ¶ Pꝫ. Si alio ſenſu pcipet hō colorē ⁊ alio ſenſu pcipet ipm vidē: vel ille ſenſus q pcipit ipꝫ vidē pcipit ipm colorē: vľ nō. Nō pōt dici 2m: qa ſic eēt ꝓceſſus in ifinitū. Si dicať pm: ſeqť ꝙ eadē rōne ſtādū erat in p. vꝫ. ꝙ viſus pcipit ſe vidē: ſicut ille alius ſenſus pcipit ſe ſentire. ¶ Pꝫ. Eiuſdē poª eſt pcipe colorē ⁊ viſionē ipaꝫ: vt inuit hic Phs: ſꝫ manifeſtū ē ꝙ viſus pcipit colorē: ergo viſus pcipit ſuā viſionē. ¶ In ꝯriū arguit Phs. Nā nihil vr niſi color ⁊ hñs coloreꝫ: ſꝫ viſio ſiue vidē nō eſt color neqꝫ hñs colorē: ergo viſus nō videt ſuuꝫ vidē. ¶ Ad hāc dubitationē Phs adducit tres ſolōnes. ¶ Quaꝝ pª eſt. Actio ipſiꝰ viſus eſt duplex. Quedā ē cōſiſtēs in mutatiōe ipſiꝰ viſus ab exteriori ſenſibili. Et tali actiōe qcqd vr eſt color vľ coloratū: nec tali actiōe viſus pcipit ſe vidē. Alia ē actio viſus q̄ attribuiť viſui ſꝫ quā poſt imutationē actualē ipſiꝰ organi iudicat de ipſa imutatione vľ pceptiōe organi a ſenſibili etiam abſente ſenſibili: ⁊ ſic viſus nō videt ſolū colorē vľ ſētit: ſꝫ ſentit etiā viſionē coloris. Et tali actiōe: viſus pcipit ſe vidē. ¶ Alia ſolō ē ꝙ lꝫ vidē nō ſit color vľ coloratū: tm̄ i ipo videre eſt ſilitudo coloris iquātū vidēs eſt qſi coloratū ex eo ꝙ organū viſus ē aptū natū ſuſcipe ſpēs coloris: pp qđ ipm vidē pōt pcipi a viſu. ¶ 3ª ſolō. Idē ē actus viſibilis

bilis τ act⁹ ipsi⁹ visus: idē dico de subiecto: lȝ differāt rōne: sicut idē est act⁹ soni. vȝ sonatio: τ act⁹ audit⁹ vȝ auditio: sȝ manifestuȝ est ꝙ actio visibilis attribuit̃ visui: ergo actus ipsius visus: vtputa visio: attribuit̃ ipsi visui: τ per ꝯñs eiusdē potētie est ꝑcipere visibile τ ipsaȝ visionē. Qꝛ aūt act⁹ sensibilis τ ipsi⁹ sēsus sint idē subiecto pȝ tali rōne: qꝛ actio τ passio cū sint quedā mot⁹ sūt subiectiue in patiēte: ergo act⁹ ipsi⁹ sensibilis: qui dicit̃ quedā actio τ act⁹ ipsi⁹ sensus qui ꝯsistit in quodā pati vt supra dcm̄ est sunt subiectiue in visu: τ illi duo act⁹ sunt idē subiecto. Due aūt rōnes in pn⁹ dubij adducte admittunt̃ ſm̄ Phm̄. ¶ Sed ꝯ p^m solonē sic pmo arguit̃. Nulla potētia mālis pōt reflecti supra seipsaȝ τ supra suū actū: sȝ visus est potētia mālis. ergo visus nō pōt hēre reflexionē supra seipsaȝ τ supra suū actū: τ per ꝯñs visus nō pōt ꝑcipere se vidē: nec pōt ꝑcipere seipm̄. Probatio maioris: qꝛ vel ista reflexio fieret ſm̄ partē: ita ꝙ vna ps reflecteret̃ sup aliā: vel ſm̄ totū. Nō pōt dici p^m: qꝛ sic totū situaret̃ in minima particula aut in puncto. Nec pōt dici z^m: qꝛ sic idem nō reflectit̃ supra seipm̄. ¶ Dōȝ ꝙ visus τ qlibet sensus ꝑticularis pōt ꝯsiderari duplr̄. Uno mō ꝓprie put est sensus ꝑticulariter distinctus ꝯtra cōmunē: τ isto mō visus nulla actione ꝑcipit se vidē. Alio mō accipit̃ visus p sensu cōmuni: inquātū vȝ eadē imutatiōe qua imutat̃ visus: imutat̃ sensus cōis. τ isto mō visus ꝑcipit suū vidē: qꝛ ipsius sensus cōis est iudicare de ꝓprijs sensibilib⁹ sensuū ꝑticulariū. Cui⁹ rō est: qꝛ sicut se hēt cētrū circuli ad circūferētias τ ad lineas ꝓcedētes a circūferētia ad cētrū. ita se hēt sensus cōis ad sensus ꝑticulares τ ad act⁹ eorūdē: sed nulla linea pōt ꝑtingere ad cētrū: nisi trāseat per circūferētiā: ergo nulla sensatio pōt ꝑtingē ad sensationeȝ nisi mediātib⁹ sensib⁹ ꝑticularib⁹: τ per ꝯñs sensus cōis hēt ꝑticulares sensationes ꝓpriū sensuū. ¶ Sed qꝛ due rōnes in pn⁹ dubij vident̃ ꝯcludere ꝙ visus ꝑcipiat suum videre: ēt accipiēdo visum ꝓprie vt distinguit̃ ꝯ sensuȝ cōem: idō soluēde sunt. ¶ Unde ad p^m dōm ꝙ alio sensu homo ꝑcipit colorē: τ alio sensu vtputa sensu cōmuni ꝑcipit se vidē. Et iste sensus cōmunis nō solū ꝑcipit videre: sed ēt ꝑcipit ipm̄ colorē: nō sub ꝓpria rōne coloris in quātū sensibilis est. Nō est. n. incōueniēs ꝙ vnius obiecti mālitēr sumpti sint plēs potētie ſm̄ diuersas rōnes formales. ¶ Ad z^m dōm ꝙ iste sensus qui ꝑcipit visionē: ꝑcipit se sentire. Nec est silē de visu: qꝛ sensus ille cois est: qui dicit̃ cois coitate cognitiōis: τ est alterius ṽtutis ꝙȝ sit potētia visiua. ¶ Ad 3^m pȝ solo ex dictis. ¶ Ex istis infert̃ vna ꝯclusio tacite: pncipalr̄ tn̄ intēta in h capło: videlicet ꝙ pter sensus exteriores necesse est ponere sensum cōem. Hec ꝯ pȝ tali rōne. Nā aīal percipit actiones sensuuȝ exterioꝝ: sed nō ꝑcipit illas actiones per ꝓpos sensus exteriores (vt declaratū est) ergo necesse est ponere vnū aliū sensum cōem qui hēat illas actiones ꝑcipere τ de eis iudicare. ¶ Scđa dubitatio est vtruȝ sensibile τ sensus simul gñent̃ τ simul corrūpant̃. Uidet̃ ꝙ nō. Nā sensibile nō dependet in esse a sensu nec realiter nec formaliter. ergo videt̃ ꝙ sensibile τ sensus nō simul gñent̃ τ corrumpant̃. ¶ Dōm ſm̄ Phm̄ ꝙ sensibile in actu ſm̄ rōnē sensibilitatis ꝯsideratū: τ sensus in actu simul sūt. Cui⁹ rō ex ꝑcedētib⁹ elicit̃. Nā act⁹ sensibilis τ act⁹ sensus sunt vnus act⁹ subiecto: ergo sensibile in actu τ sensus in actu simul sunt τ simul nō sunt: sed sensibile in potētia τ sensus in potentia nō simul gñant̃ τ corrūpunt̃. ¶ Et per h pȝ solo ad rōnē dubij. ¶ Tertia dubitatio. Quare est ꝙ aliq̃ sensibilia corrūpūt sensum τ aliq̃ inferūt delectationē sensib⁹. ¶ Ad h dōm ſm̄ Phm̄ ꝙ organū sensus ꝯsistit in debita ꝓportione q̃litatū sensibiliū. Unde qñ ista sensibilia sunt excellētia: tūc corrūpūt illā ꝓportionē: τ etiā sensum. Quādo ṽo nō corrumpūt illā ꝓportionē: inferūt delectationē sensui. ¶ Dubitat̃ extra lr̄am circa dcm̄ Phi: τ doc. san. vtrū actio sit subiectiue in patiēte. Uidet̃ ꝙ nō. Nā ꝑfectio est subiectiue in eo cuius est ꝑfectio: sed actio quecūq; (siue imanēs siue trāsiēs) est ꝑfectio agētis: ergo actio est subiectiue in agēte. ¶ In ꝯtrariū arguit̃ tali rōne doctoris sancti. Nā actio est quedam mot⁹: ergo si actio eēt subiectiue in agēte: sequeret̃ ꝙ oē agēs in agēdo moueret̃: ergo τc̃. ¶ Dōm ꝙ duplex est actio: quedā est actio imanēs: τ talis est subiectiue in agēte. Alia est actio transiēs: τ illa pōt duplr̄ ꝯsiderari. Uno mō mālr̄: videlȝ p eo qđ introducit̃ ab agēte in passuȝ: τ isto mō dicit̃ eē subiectiue in patiēte: qꝛ vȝ forma que introducit̃ ab agēte per suā actionem: suscipit̃ in patiēte. Alio mō accipit̃ actio formalr̄ p ipsa introductione actiua forme. τ talis actio est subiectiue in agēte τ est ꝑfectio ei⁹: vt voluit argumētū dubij: de quo ad longū 3° physicoꝝ dubitabit̃.

¶ Sequit̃ in textu (Unusquisq; quidē igit̃ sensus τc̃.) Hec est lectio 3ᵃ hui⁹ tertij libri: τ in cōmēto sancti Thome.

ISTUD est 3^m capłm hui⁹ tractat⁹ in quo Phus ꝯcludēs sensuȝ cōem esse ponēdū ad discernēdū inter diuersa sēsibilia diuersoꝝ sensuū ponit duas ꝯnes. Quarū pᵃ est ꝙ pter quinque sensus exteriores necesse est ponē vnū sensum cōem ad discernēdū inter sensibilia diuersoꝝ sensuū. Et hec ꝯ ꝓbat̃ tali rōne. Nā nos ꝑcipimus dr̄iam τ ꝯueniētiā sensibiliū diuersoꝝ sensuū inquātū sensibilia sūt: sȝ cognoscē sensibilia inquātū sensibilia sūt ꝑtinet ad sensum: ergo ꝑcipere dr̄ias diuersoꝝ sensibiliū: inquātū huiꝯ ꝑtinet ad sensum. Nō aūt ad sensum ꝑticularē: ergo ꝑtinet ad sensuȝ cōem. Qꝛ aūt discernē inter sensibilia diuersoꝝ sensuū nō ꝑtineat ad sensum ꝑticularē exteriorē. pȝ: qꝛ vel ꝑtinet ad vnū sensum vel ad diuersos. Nō p^m: qꝛ ille sensus nō cognoscit dr̄iam diuersorū sēsuū sicut visus nō cognoscit colorē τ sonū per se loquēdo. ergo discernē inter sensibilia diuersoꝝ sensuū nō ꝑtinet ad vnū sensum ꝑticularē. Nec pōt dici z^m: qꝛ vnus hō cognoscit dr̄ias sensibiliū diuersoꝝ: ergo est vna potētia q̃ illa diuersa sensibilia cognoscunt̃. ¶ Cōtra ꝓdictā ꝯnē sic arguit̃. Nā discernē inter sensibilia diuersoꝝ sensuuȝ Phus attribuit tactui: ergo ad discernēdū ꝓdicta sensibilia nō est necesse ponē sensum cōem. ¶ P. Sensus ꝑticularis discernit inter diuersa sensibilia: vtputa visus inter albedinē τ nigredinē: τ sonus inter acutū τ graue: ergo idē vt supra. ¶ P. Oia sēsibilia debite cognoscunt̃ per quinque sensus exteriores. ergo nō est necesse ponere sensum cōem. ¶ P. Intellect⁹ determinatā dr̄iaȝ cognoscit inter sensibilia diuersoꝝ sensuuȝ: ergo nō est necesse ponē aliquē sensum pter quinque sensus exteriores que cognoscat dr̄iam inter sensibilia diuersoꝝ sensuū ꝑticulariū. ¶ P. Illa potentia que discernit diuersa: cōponit τ diuidit: sȝ cōponere τ diuidē ꝑtinet ad itellectū τ nō ad sensuȝ. ergo τc̃. ¶ Ad p^m dōȝ ꝙ Phs attribuit tactui discernē inter diuersa sensibilia diuersoꝝ sensuū nō pncipalr̄: sȝ ꝑticipatiue: inquātū videlȝ tact⁹ est ꝓpinquior sensui cōi ceteris sensib⁹. ¶ Ad z^m dōm ꝙ vnus sensus exterior discernit inter diuersa sensibilia sui ꝓprij obiecti. vt voluit argumētuȝ: tn̄ vnus ꝓprius sensus nō discernit inter diuersa sensibilia diuersoꝝ sensuū: sicut visus nō ponit dr̄iam inter coloreȝ τ sonū. ¶ Ad 3^m dōȝ ꝙ lȝ oia sēsibilia cognoscant̃ a sensibilib⁹ exteriorib⁹ quātū ad eē: nō tn̄ cognoscunt̃ quantū ad dr̄iam τ ꝯueniētiā eoꝝ nisi a sensu cōi. ¶ Ad 4^m dōm ꝙ itellus cognoscit dr̄iam diuersoꝝ sensuū quātū

ad qd est nõ iquãtũ sensibilia sũt: sʒ h ptinet ad sensuʒ cõem. vt dcm̃ est. ¶ Ad 5m dõm q pcipere dr̃iam ꝛ ɔue-nientiã coloꝝ põt itelligi duplr̃. Uno mõ affirmãdo vl̃ negãdo: ꝛ qui isto mõ pcipit dr̃iam ꝛ ɔueniẽtiã: diuidit ꝛ cõponit. Alio mõ cognoscendo tm̃: ꝛ isto mõ nõ opʒ q ille qui cognoscit dr̃iaʒ coloꝝ cõponat ꝛ diuidat. ¶ Se-cũda ɔ. Sensus cois ponẽs dr̃iaʒ iter sensibilia diuerso-rũ sensuũ simul cognoscit diuersa sensibilia. Hec ɔ pba-tur tali rõne. Nã nullus põt ponẽ dr̃iaʒ iter aliq̃ nisi co-gnoscat illa que differũt dũ eoꝝ dr̃iam pcipit: sʒ sensus cois pcipit dr̃iam diuersoꝝ sensuũ: vt pʒ per pcedẽtẽ ɔ-nẽ: g̃ sequit̃ q simul cog̃scit illa diuersa sẽsibilia. ¶ Cõ-tra hãc ɔnẽ arguit̃ sic tali rõne Phi. Nã ipole est idem moueri diuersis motib9 simul: sʒ sensus in cognoscendo mouet̃ (cuʒ sentire sit qõdã pati) ꝛ sensibilia diuersoꝝ sensuũ sint ɔ̃ria: g̃ sequit̃ q ipole est q sensus cois siml̃ cognoscat diuersa sensibilia. ¶ Ad h rñdẽt aliq dicẽtes q idẽ subcto diuersuʒ tñ rõne põt moueri motib9 ɔ̃rijs. Sensus aũt cois: lʒ sit idẽ subcto: est tñ plures ꝓm rõnẽ: igit̃ põt moueri diuersis motib9. ¶ Sed hãc rñsionem remouet Phus. Nã lʒ ideʒ subcto: diuersum tñ rõne ɔ̃-rijs motib9 possit moueri in potẽtia. nõ tñ in actu. Ideo alr̃ dõm est ꝓm Phm q sensus cois se hẽt vt pũct9 qui est cẽtrũ circuli: qui gdẽ punct9 ɔsiderat̃ vt vnum: ꝛ vt duo. Ut vnũ iquãtũ ab eo pcedũt oẽs linee ad circũferẽ-tiã. Ut duo võ iquãtũ est pn̄m vnius linee ꝛ finis alteri9. Similr̃ sensus cois est vnus ꝛ duo. Unus iquãtũ est ra-dix oiuʒ sensuũ exterioꝝ. iquãtũ a sensu coi pcedũt ṽtu-tes sensitiue ad organa exteriora. Et ɔsiderat̃ vt duo: in-quãtũ imutat̃ ꝓm diuersas imutationes sensuũ exterio-rũ. vnde nõ est icõueniẽs q moueat̃ simul motib9 ɔ̃rijs iquãtũ est pn̄m imutationũ pdictarũ. ¶ Circa pdicta du-bitat̃ p° vtrũ sensus exterior sit pfectior sensu coi. ꝛ vr̃ q sic. Nã mouẽs est nobili9 ꝛ pstãtius moto: sʒ sensus ex-terior mouet sensuʒ cõeʒ: vt pʒ ex dictis: g̃ sẽsus exterior est pfectior. ¶ Dõm ꝓm Phm q sensus cois simplr̃ est pfectior. Tũ p°. q2 imãliter suscipit spẽs sensibiles. Tũ z°: q2 est radix ꝛ fundamẽtũ oium sensuũ exterioꝝ: sen-sus võ exterior dr̃ pfectior ꝓm qd ꝛ quãtuʒ ad aliqd: in-quãtũ vʒ hʒ mouẽ sensum cõem: nõ tñ est pfectior sim-pliciter. Et per h pʒ solõ ad rõneʒ dubij. ¶ Dubitat̃ z°. vtꝝ pter sensuʒ cõeʒ ꝛ sensus exteriores sint ponẽdi alij sensus iteriores. Et vr̃ q nõ. Nã cõe nõ distinguit̃ ɔ̃ p-priũ: sʒ sensus exteriores dñr sensus pprij. g̃ pter sensus exteriores est ponẽdus sensus cois ab eis distinct9. ¶ P̄. Phantasticũ ꝛ memoratiuũ dñr passiõẽs pmi sensitiui vʒ. sensus cois: sed passio nõ diuidit̃ ɔ̃ ppriũ subm: g̃ p-ter sensum cõem nõ est ponenda memoria ꝛ phantasia. ¶ Dicẽdũ q pter sensus exteriores ponunt̃ q̃tuor sen-sus iteriores qui sunt sensus cois: vis imaginatiua: que dr̃ phantasia in brutis: ꝛ estimatiua: que dr̃ vis cogitati-ua: vel rõ particularis in hoie: ꝛ memoria. Quoꝝ sic põt formari sufficiẽtia. Nã sensus est pceptiu9 sẽsibiliũ: aut g̃ est pceptiuũ spẽꝝ sensatarũ aut itẽtionũ que nõ perci-piunt̃ a sensu exteriori. Si p̃m: h est duplr̃: aut talis sen-sus ordinat̃ ad accipiẽdũ illas spẽs: ꝛ sic est sensus cois. vel ad retinẽdũ ꝛ ɔseruãdũ eas: ꝛ sic est vis imagiatiua: que dr̃ thesaurus spẽrũ sensatarũ. Si zm: h est duplr̃: vl̃ ordinat̃ ad recipiẽdũ tales intẽtiões: ꝛ sic est estimatiua in brutis ꝛ cogitatiua siue rõ pticularis in hoibus. Uel ordinat̃ ad retinẽdũ ꝛ ɔseruãdũ illas itẽtiones: ꝛ sic est memoria sensitiua. Et lʒ accipere ꝛ retinẽ in spũalib9 nõ ptineãt ad diuersas potẽtias: tñ in corpalib9 ad aliã potẽ-tiã ptinet recipere ꝛ aliã retinere. Uidem9. n. q illa que bene recipiũt male retinẽt: ꝛ illa que male recipiũt bene retinẽt. ¶ Ad p̃m dõm q lʒ cõe per pdicationẽ nõ disti-guat̃ ɔtra ppriũ: cõe tñ per cognoscibilitatẽ ꝛ cãlitatem distinguit̃ ɔtra ppriuʒ: vt in pposito. ¶ Ad zm dõm q memoria ꝛ phantasia dicuntur passiones pmi sensitiui non tanq̃ subcti: sed tanq̃ cause: inquãtum vna poten-tia fluit ab aia mediante alia: vt supra declaratum est.

¶ Sequit̃ in textu (Qm̃ autem duabus differentijs ꝛc.) Hic est scđs tractat9 huius tertij libri de aia: ꝛ est lectio 4a eiusdem libri in cõmento sancti Thome.

Iste est secũdus tractat9 hui9 tertij: in quo Phus ostẽdit intelle-ctũ nõ eẽ idẽ cũ sensu: ꝛ ɔtinet tria capla. In p° capitulo phus ostendit q itelligere ꝛ sapere nõ sunt idem cum sapere ꝛ senti-re. ꝛ q opinio ꝛ phantasia nõ sunt idẽ. In z° capitulo ostendit q phantasia non est aliq̃ potẽtiarũ vel habituũ qb9 discernit̃ aliqd eẽ verũ vel falsum. ibi (De eo qõ est.) In 3° caplo ostẽdit qd est phantasia. ibi (Sed qm̃ est mot9.) ¶ In p° caplo ponũ-tur due ɔnes. Quarũ p° est. Sapere ꝛ intelligere nõ sunt idẽ cũ sentire. Prima ps hui9 ɔnis. s. q sentire nõ sit idẽ qõ sapere: pbat̃ vna rõne Phi: que talis est. Sentire cõ-petit oib9 aialib9: sapere võ paucis: g̃ sapere ꝛ sentire nõ sunt idẽ. Scđa pars eiusdẽ ɔnis. s. q itelligere nõ sit idẽ qõ sentire. pbat̃ duab9 rõnib9. Quarũ p° est. Contingit recte ꝛ nõ recte itelligere. Recte qdeʒ per verã sciam: ꝛ per verã prudẽtiã: ꝛ verã opinioneʒ: nõ recte aũt per ɔ̃-riũ. s. per falsam sciam: ꝛ per falsam opinionẽ. Sed nõ ɔtingit sentire nõ recte. sed solũ recte: q2 sensus circa p-priũ sensibile nõ decipit̃: g̃ itelligẽ ꝛ sentire nõ sũt ideʒ. Scđa rõ. Sẽtire cõpetit oib9 aialibus: itelligere võ soli rõnali creature: g̃ idẽ vt supra. ¶ Cõtra pdictam ɔnẽ ar-guit̃ p° sic: rõnib9 antiquoꝝ oppositã partẽ tenẽtiũ. Nã ṽtus corporea nõ põt agere in rem icorporeã: cũ semper agẽs sit nobilius ꝛ altius passo: sed ṽtus celestis agit in ṽtutẽ itellectiuã. g̃ ṽtus intellectiua est ṽtus corporea: ꝛ per ɔñs itelligere est qõdã corporeũ: ꝛ sic intelligere est idẽ cũ sẽtire: q2 qñ ab aliqb9 remouet̃ id per qõ differũt: tũc remanẽt idẽ: sed itelligẽ differt a sentire per h q in-telligere est qõdã icorporeũ: g̃ si remoueat̃ icorporeũ ab itelligẽ: relinquit̃ q intelligere erit qõdã sentire. ¶ P̄. Ois apphẽsio seu cognitio fit rõne similitudinis: sʒ itel-lect9 cognoscit res corporeas: g̃ itellus ẽt est corporeus: ꝛ per ɔñs idẽ vt supra. ¶ P̄. arguit̃ ɔ̃ pbatiões. Nã pru-dẽtia est in aialib9 rõnalib9 ex phemio metaphice: sed sapere ptinet ad prudẽtiã: g̃ vr̃ q sapere nõ cõpetit pau-cis sed multis aialib9. ¶ P̄. Sicut sensus nõ decipit̃ cir-ca ppriũ sensibile: ita itellus nõ decipit̃ circa ppriũ itel-ligibile: g̃ si nõ ɔtingeret nõ recte sentire nõ ɔtigit nõ re-cte itelligẽ. ¶ Ad p̃m dõm q ṽtus celestis nõ agit in ṽtu-teʒ itellectiuã per se: sed solũ per accidẽs: iõ rõ nõ seqt̃. ¶ Ad zm dõm q nõ oimoda similitudo reqrit̃ ad cogni-tionẽ: sed sufficit similitudo pportiõis que est iter actũ ꝛ potẽtiã: vnde nõ opʒ q si res sit corporea q pp̃ter h sit ẽt itellus corpore9. ¶ Ad 3m dõm q prudẽtia cõpetit alicui duplr̃: similr̃ ꝛ sapere. Uno mõ essentialr̃: sic solũ cõpetit rõnali creature. Alio mõ pticipatiue: sic cõpetit aialib9 qbusdã brutis iquãtũ per nãlẽ estimationẽ pui-dent de futuris: vt pʒ de formicis. ¶ Ad 4m dõm q lʒ itellus quãtũ ad p̃am ei9 opõnẽ. nõ decipiat̃ per se circa ppriũ itelligibile: tñ quãtũ ad ei9 zam opõnẽ põt decipi false: videlʒ diuidẽdo vel cõponẽdo. ¶ Scđa ɔ. Opinio nõ est eadẽ cũ phantasia. Hec ɔ pbat̃ trib9 rõnib9 Phi. Quarũ p° est. Opinio sequit̃ itellectũ: phantasia sensuʒ:

sed sensus ꝛ itellectꝰ nõ sũt idẽ: ğ opinio ꝛ phantasia nõ sunt idẽ. Scđa rõ. Phantasticare est in ptãte nr̃a: s; opinari nõ est in ptãte nr̃a: sed regrit rõ per quã opinamur verũ vel falsum. ğ ꝛc̃. ¶ 3. Ex opinione sequit imediate passio in appetitu: s; ex phantasia nõ sequit imediate passio in appetitu: ğ opinio ꝛ phãtasia nõ sunt idẽ. ¶ Et si dicat. nõ possumꝰ opinari nisi phantasticãdo: ğ opinio ꝛ phantasia sunt idẽ. ¶ Dõm negãdo ꝯsequẽtiã: qꝛ sicut nos nõ possumꝰ itelligere nisi sentiẽdo: ꝛ tamẽ itellectꝰ nõ est idẽ cũ sensu: ita l; nõ possimus opinari sine phantasia: tñ nõ sequit ꝙ opinio sit idẽ cũ phantasia.

¶ Sequitur (De eo autem.) Hec est lectio 5ª eiusdem libri: ꝛ in cõmento sancti Thome.

Istud est 2m caplm secũdi tractatꝰ: in q̃ Phs determinãdo de phantasia per respectũ ad alias potẽtias cognoscitiuas ponit tres ꝯnes iferẽdo vnum correlarium. ¶ Quarũ p° est ꝙ phãtasia nõ est sensus in actu nec sensus in potẽtia. Hãc ꝯnẽ pbat Phus pmo in gñali tali rõne: qꝛ dormiẽs phantasticat nõ ꝟm sensum in potẽtia: qꝛ sensui in potẽtia nihil appet: neq; ꝟm sensum in actu: qꝛ in somno nõ est sensus in actu. Hinc probat Phs eãdẽ ꝯnẽ in spãli. Et p° ꝙ nõ sit sensus in potẽtia vna rõne. Nã sensus in potẽtia semp iest aiali: s; phãtasia nõ semp ꝯuenit aiali: ğ phantasia non est sensus in potẽtia. Deide pbat eãdẽ ꝯnẽ quãtũ ad 2am partẽ. v;. ꝙ phantasia nõ est sensus in actu q̃tuor rõnibꝰ. Quarũ pª est. Sensus in actu cõpetit oĩbus aialibꝰ: s; phãtasia nõ cõpetit oĩbꝰ aialibꝰ: vtputa formicis ꝛ ceteris aialibus iperfectis. ğ ꝛc̃. ¶ Et si dicat ꝯtra. Cuicũq; inest sensus: eidẽ iest phantasia: vt supra in 2° ꝯcessum est: ğ sicut sensus cõpetit oĩbꝰ aialibus: ita ꝛ phantasia. ¶ Dõm ꝙ duplex est phantasia. Quedã est determinata que hẽt determinatũ organũ: ꝛ talis nõ iest oĩbus aialibus. Alia est phantasia ideterminata ꝛ iperfecta: ꝛ talis bene cõpetit oĩbꝰ aialibꝰ: de q̃ nõ est hic ad ppositũ. Scđa rõ. Sensus ꝟm actũ per se semp est verus: s; visiones phantastice nõ semp sũt vere. Tertia rõ. Per sensu; certitudinaliter iudicamꝰ de re: s; per phantasiã nõ certitudinalr iudicamꝰ dicẽdo B est B: s; dicimꝰ ꝙ B apparet nobis B. ğ ꝛc̃. Quarta rõ. Phantasia iest dormiẽtibꝰ: vt dcm̃ est: s; sensus nõ cõpetit dormiẽtibꝰ in actu: ğ phãtasia nõ est sẽsus in actu. ¶ Et si arguat 3. Ista phãtasia ẽ q̃dã potẽtia: vel ğ ẽ potẽtia sẽsitiua vel itellectiua vel vegetatiua vl' appetitiua vel motiua ꝟm locũ: s; mãifestũ est ꝙ phãtasia nõ est itellꝰus: nec potentia vegetatiua: nec motiua ꝟm locum: nec appetitiua: ğ est sensitiua. Dõm ꝙ sensus põt accipi duplr. Uno mõ vt se extẽdit ad oẽs sensus interiores: ꝛ exteriores: ꝛ isto mõ bñ phãtasia pertinet ad sensu;: cũ sit sensus iterior vt supra dcm̃ est. Alio mõ accipit pprie. v;. pro potẽtia qua aĩa aligd apphẽdit determinate cũ q̃dã determinatiõe. Et isto mõ phantasia nõ est sensus. ¶ Scđa 3. Phantasia nõ est itellꝰus nec scia. Hec ꝯ pbat vna rõne Phi. Nã itellꝰus est pmoꝝ pncipioꝝ veroꝝ: scia est habitꝰ per demr̃ationez acq̃sitꝰ qui est semp verꝰ: s; phantasia nõ est semp veroꝝ: ğ phantasia nõ est itellꝰus neq; scia. ¶ Scđa 3. Phantasia nõ est opinio: hec ꝯ pbat duabꝰ rõnibꝰ Phi. Quarũ pª est. Ad opinionẽ sequit fides: s; fides nõ est in aialibꝰ brutis: ğ nec opinio: sed phantasia est in aialibꝰ brutis q̃busdã: ğ phantasia nõ est opinio. ¶ Scđa rõ. Ad opinionem (vt dcm̃ est) sequit fides: ad fidẽ sequit psuasio: ad psuasionez sequit rõ: ğ opinio iuenit solũ in illis in q̃bꝰ iuenit rõ; sed phãtasia nõ solũ reperit in aialibꝰ habẽtibꝰ rõnẽ: ğ idẽ vt supra. ¶ Ex pdictis isert Phus vnũ correlariũ v;. ꝙ phantasia nõ est q̃d cõpositũ ex sensu ꝛ opinione.

¶ Sequit in textu (Qm̃ aũt audit ꝛc̃.) Hec est lectio 6ª huius tertij libri: ꝛ in cõmento sancti Thome.

Istud est vltimũ caplm huiꝰ tractatꝰ in quo Phs determinãdo de phantasia q̃ditatiue ponit vnã ꝯnez dũtaxat. v;. Phantasia est q̃dã motꝰ factus a sensu ꝟm actũ. Hec ꝯ pbat tali rõne. Nã ab eo qđ est motũ ꝯtingit aliud moueri cũ aliq̃n aliud sit mouens ꝛ motũ: vt p; in 8° phy. sed sensus mouet a sensu. ğ a sensu ꝟm actũ põt fieri motꝰ: talis aũt motꝰ est phantasia. ğ phantasia est motꝰ factꝰ a sensu ꝟm actũ. ¶ Cõsiderãdũ est hic ꝟm Phm ꝙ phantasia est aliq̃n falsoꝝ. Cuius rõ est: qꝛ sensus l; circa ppriũ sensibile vt in paucioribꝰ decipiat: tñ circa sensibilia per accñs decipit: nõ vt in paucioribus: sed vt sepe: ꝛ magis circa sensibilia cõia: ğ a fortiori phantasia circa phantasmata decipit. cũ magis recedat a radice ṽtutis cognoscitiue. ¶ Cõsiderãdũ est ꝟ; eundẽ ꝙ phos grece est lux latine: a q̃ phanos venit. i. apparitio siue illuminatio: a quo vlteriꝰ deriuat phãtasia.

¶ Sequit in textu (De parte aũt aĩe qua sapit ꝛ intelligit ꝛc̃.) Hic est tertiꝰ tractatꝰ hꝰiꝰ tertij libri: ꝛ est lectio 7ª cõmenti sancti Thome.

Iste est tertius tractatꝰ huiꝰ libri in quo Phs determinat de pte itellectiua: ꝛ ꝯtinet in se sex capitula. In p° capitulo Phs determinat de itellectu poli ꝟm se. In 2° ṽo ostẽdẽdo q̃liter itellectꝰ polis reducit in actu determinat de obiecto eius. ibi (Cum autem sic singula fiant.) In 3° mouet q̃sdã dubitationes circa precedentia: ꝛ soluit eas. ibi (Dubitabit autẽ vtiq; aliq̃s.) In 4° caplo determinat de itellectu agẽte ꝛ intellectu in actu. ibi (Qm̃ aũt in oĩ nã.) In 5° determinat de opõnibꝰ itellectus possibilis. ibi (Indiuisibiliũ q̃dẽ igit.) In 6° capitulo determinat de itellectu per respectũ ad sensum. ibi (Videt aũt sensibile.) ¶ In p° caplo ponit vna ꝯ que talis est: ꝙ itellectꝰ polis est potẽtia passiua. Hec ꝯ pbatur tali rõne Phi. Nã sicut se hẽt sensus ad sensibile: ita se hẽt itellectꝰ ad itelligibile: sed sensus est potẽtia passiua ꝛ sentire q̃dã pati (vt ex supradictis p;.) ğ itellectꝰ polis est potẽtia passiua: accipiẽdo v;. pati pro quocũq; recipere. ¶ Ex hac ꝯclusiõe isert Phus duo correlaria. ¶ Quoꝝ pm est. ꝙ itellꝰus nõ est cõpositꝰ ex naturis diuersarũ rerũ nãliũ vt antiq̃ voluerũt. Cuiꝰ rõ est. Nã illud qđ est in potẽtia ad aliq̃d ꝛ est receptiuũ illius caret illo: sed itellꝰus polis est in potẽtia ad oĩa intelligibilia ꝛ est receptiuꝰ illoꝝ: ğ nõ est cõpositꝰ actu ex illis. ¶ Secũdũ correlariũ est: ꝙ itellꝰs nõ est affixus organo corporali: qꝛ si eẽt affixus organo corporali: eẽt cõpositꝰ ex naturis corporalibꝰ: qꝛ actꝰ alicuiꝰ potẽtie organice: nõ solũ attribuit ipsi potẽtie: sed ẽt toti cõposito ex potẽtia ꝛ organo. ¶ Pro declaratiõe huius ꝯnis ꝯsiderãdũ est ꝟm Phm ꝙ diuersimode sensus dĩ potẽtia passiua ꝛ itellectus ipse. Nã sensus l; nõ patiat passiõe pprie dicta: patit tñ per accidẽs rõne organi: sed itellꝰus neq; per se neq; per accidẽs põt pati passione pprie dicta: cũ nõ sit affixus organo corporali. ¶ Et si dicat. Ad itellectũ regritur cognitio sensitiua: ğ itellꝰus põt pati per accidens: videl; ad passionẽ organoꝝ sensuũ que patiunt passiõe pprie dicta. ¶ Dõm ꝙ aliq̃d põt cõpetere alicui per accidẽs duplr. Uno mõ: qꝛ aliq̃d ꝯiungit ei per se: ꝛ isto mõ

itellus pôt pati passione ꝑprie dicta:per accidēs rône or
gani ꝛ nō rône itellus. Alio mō aliqd côperit alicui per
accidēs: videlꝫ rône alicuiꝰ extrinseci:ꝛ isto mō possumꝰ
ↄcedere ꝙ ēt patiᷓ passiōe ꝑprie dicta. ¶ Cōtra p̄dictā
ↄnē sic arguiᷓ. Nā itellus est ipa mens: sed ſm Augusti
nū 9° de trinitate: mens nō relatiue diᷓ: sed ipsam eēntiā
demōstrat: ḡ itellus est ipsa eēntia aie ꝛ nō potētia eiꝰ:ꝛ
per ↄn̄s nō est potētia passiua. ¶ P̄. Homo ↄuenit cum
angelis in nā itellectuali. Sed angelus diᷓ itellectualis ꝛ
mēs: ḡ ꝛ hō:ꝛ sic idē: vt supra. ¶ P̄. Unūqdꝙ patiᷓ per
mām: sed itellus nō est potētia mālis: vt ↄcessum est. ḡ
itellus nō patiᷓ. ¶ P̄. Quicqd diᷓ passibile est corrupti
bile: vt ↄcedit Phus in isto 3°. ꝛ ēt in p° de celo: sꝫ itellus
nō est corruptibilis: ḡ nō est passibilis. ¶ P̄. Agens est
p̄stantius passo: sꝫ potētia vegetatiua que est iferior po
tentia itellectiua est potētia actiua. ḡ a fortiori potentia
itellectiua erit potētia actiua. ¶ Ad p̄m dōm ꝙ intellus
accipiᷓ q̄tuor modis. ¶ Aliqñ accipiᷓ pro eēntia aie: vt
in auctoritate Augustini adducta. Aliqñ accipiᷓ ꝑ potē
tia itellectiua: vt in ꝑposito. Aliqñ accipiᷓ pro habitu cū
dicimꝰ ꝙ itellus est habitꝰ p̄ncipiorꝝ. Aliqñ vo sumiᷓ ꝑ
opatione ipsiꝰ itellus. Uñ argumētū laborat in equoco.
¶ Ad 2m dōm ꝙ angelus nō diᷓ itellus eēntialr: sꝫ soluꝫ
diᷓ itellus ꝛ volūtas ad denotādū ꝙ in eo nō sūt nisi ille
due potētie. Et iō appropriatiue angelus diᷓ itellus: non
aūt eēntialr. ¶ Ad 3m dōm ꝙ pati accipiᷓ tripl'r: ꝑprijs
sime vꝫ. ꝑ receptiōe alicuiꝰ forme cū ablatione alterius
qd̄ ↄuenit ſm nām: vel ſm aliqd ad qd̄ hꝫ nālē inclina
tionē. Et isto mō itelligē nō est qddā pati. Et isto mō ḡ
ifirmaᷓ patiᷓ. Alio mō diᷓ pati minus ꝑprie. vꝫ ꝑ rece
ptione alicuiꝰ cū ablatiōe alteriꝰ: siue illud alterū sit nā
le siue p̄ter nām:ꝛ illo mō qui sanaᷓ diᷓ pati: qꝛ ab eo re
moueᷓ ifirmitas. 3° mō diᷓ pati coissime. vꝫ ꝑ q̄cūqꝫ re
ceptiōe alicuiꝰ: siue talis receptio fiat cū ablatione alte
rius siue nō. Et isto mō itelligē est qddaꝫ pati:ꝛ potētia
itellectiua diᷓ potētia passiua. Argumētuꝫ aūt ꝑcedebat
de passione quātū ad p̄m vel 2m eiꝰ modū. ¶ Et per h̄ pꝫ
solo ad 4m. ¶ Ad 5m dōm ꝙ respectu eiusdē obiecti agēs
est nobiliꝰ passo: nō aūt si referanᷓ ad diuersa. Intellus
aūt est vis passiua respectu totiꝰ entis vl'is: vegetatiuuꝫ
aūt est actiuū respectu eiusdē entis p̄ticlaris. s. corporis
ↄiūcti. Uñ nihil ꝑhibet tale passiuū eē nobiliꝰ hoc acti
uo. ¶ Circa p̄dicta dubitaᷓ vtrꝫ itellus polis sit suba se
parata. Et viᷓ ꝙ sic. Nā suba imālis diᷓ suba separata: cū
quelibet talis sit per se subsistens: sꝫ itell's polis est imā
lis: ḡ est suba sepata. ¶ Dōm est ſm doc. san. in p̄nti le
ctiōe ꝙ itell'm eē subaꝫ sepatā ē ipole. Qd̄ ꝑbat tali rō
ne. Nā hic hō itelligit: ḡ itelligit aliq̄ formalr: sꝫ nō itel
ligit aliq̄ formalr nisi ipo itellu. Sꝫ illud q̄ aliqd opaᷓ
formalr nō est sepatū ab eo: ḡ itellus polis nō est sepatꝰ
ab hoie: vel oportebit dicē ꝙ hic hō nō itelligit aliq̄ for
malr. ¶ Sꝫ forsitā diceretᷓ ad h̄ ꝙ lꝫ itellus sit sepatus
ab hoie: vniᷓ tñ ipsi mediāte spe itelligibili. ¶ Sꝫ hec
solo nō euacuat rônē p̄dictā: qꝛ dato ꝙ itell's polis vnia
tur hoi ꝑ spēꝫ itelligibilē: nō tñ seqᷓ ꝙ h̄ hō ꝑ illā spēm
itelligibilē itelligit. Sꝫ magis ꝙ ille itellus est q̄ itelli
git:ꝛ illud qd̄ vniᷓ aie per spēm itelligibilē est qddā in
tell'm. Uñ adhuc rō est assignāda ꝑꝑ qd hic hō formalr
itelligat. ¶ Ad rônē dubij dōm ꝙ tripl'r aliqd pôt dici
im āle. Uno mō obiectiue:ꝛ illo mō itellus nō est imālis,
alio mō organice ꝛ instrumentalr:ꝛ isto mō est imālis.
Tertio mō ſm eē: videlꝫ ꝙ nō existat in mā nec in qua
nec ex q̄.ꝛ isto mō itell's diᷓ mālis ꝛ nō imālis. Sube vo
sepate sūt imāles tertio mō. Uñ nō opꝫ ꝙ itellus sit se
paratus ab hoie. ḡ ꝛ ipse intellectus erit in homine.

¶ Sequiᷓ in textu (Cū aūt sic singula ꝛc̄.) Hec ē... lectio
8a eiusdem libri:ꝛ in cōmento sancti Thome.

Istud est 2m caplm huiꝰ tertij tractatꝰ in q̄
Phus determinādo de obiecto itell's
polis ponit vnā ↄnē que est talis. Singularia
nō itelligunᷓ directe: sꝫ reflexe. Hec ↄ ꝑbatur
tali rône. Nā itellus p° ꝛ ꝑ se itelligit nām ꝛ q̄
ditatē rei vt hic supponiᷓ: sꝫ in oībꝰ mālibꝰ ipꝫ qddqd est:
differēs est ab eo cuiꝰ est. nā aliud est magnitudo ꝛ ma
gnitudinis eē:ꝛ aq̄ ꝛ aque eē: ḡ seqᷓ ꝙ qditas ꝛ illd̄ cuiꝰ
est qditas. s. singulare coḡscunᷓ diuersis potētus vel ab
eadē diuersimode. Cū ḡ itellus p̄ ꝛ ꝑ se ꝛ directe qditatē
coḡscat: nece est dicē ꝙ itellus nō coḡscat singularia p°ꝛ
ꝑ se ꝛ directe: sꝫ alia potētia videlꝫ sensus. Qꝛ aūt singu
laria possint idirecte ꝛ reflexe itelligi. ꝑbaᷓ sic ex̄ l'ram:
qꝛ illa potētia que côparat vnū alteri coḡscit côparabi
lia: qꝛ ordinare siue côpare nescit: q̄ rônes côꝑabiliū ig
rat. Sꝫ itell's côparat vl'e ad singulare: ḡ coḡscit vtrūqꝫ.
¶ Côfirmaᷓ: qꝛ nullus pôt coḡscē diaꝫ aliq̄rū nisi cog
scat extrema: sꝫ itell's ponit diaꝫ iter vl'e ꝛ singulare: q̄
idē. vt supra. ¶ Ex hac ↄne iferᷓ ſꝫ Phm ꝙ qditas rei
mālis est ꝑpriū ꝛ ꝑ se obm itell's. Hoc correlariū pꝫ tali
rône. Nā itell's p° ꝛ ꝑ se itelligit qditatē: nō aūt qditatē
sepatā. vt voluerūt Platonici: ḡ itelligit qditatē existēꝫ
in rebꝰ mālibꝰ: sꝫ illd̄ qd̄ p̄mo ꝛ ꝑ se itelligiᷓ ab aliq̄ po
tentia est obm eiꝰ: ḡ relinqᷓ ꝙ qditas rei mālis est obm
itellus nr̄i. ¶ Et si queraᷓ quō itell's exit de potētia ad
actū itelligēdo obm illud. ¶ Dōm ſm Phm ꝙ itellus
hn̄s habitū scie reduciᷓ ad actū dū vult: qꝛ hꝫ spēs itelli
gibiles apd̄ se: qd̄ est ↄ Aui. Sꝫ dū itell's nōdū hꝫ sciam:
nō reduciᷓ ad actū dū vult: sꝫ queriᷓ vtus docētis siue i
triseci (vt ipsiꝰ itell'ꝫ agētis) siue extriseci: vt ipiꝰ magri.
¶ Côtra p̄dictā ↄnē sic arguiᷓ ꝑbādo ꝙ singl'aria itelli
gunᷓ rônibꝰ antiquorꝝ phorꝝ illā p̄tē tenētiū. Nā actio ꝛ
passio sūt singulariū ꝛ suppositorꝝ: vt pꝫ in ꝑhemio me
taphice: ḡ vl'e nō est id qd̄ intelligiᷓ: sꝫ singulare. ¶ P̄.
Quiditas siue nā rei que est id qd̄ itelligiᷓ: est res signa
ta ex̄ aiaꝫ: ḡ est res singularis: sic idē. vt supra. ¶ P̄. Illa
potētia que ꝑ se ferᷓ ad aliqd̄ obm ēt ꝑ se ferᷓ in qualꝫ
p̄tē subiectiuā eiꝰ: lꝫ nō p̄ (sic visus q̄ ꝑ se p̄) ferᷓ i colorē:
ēt ꝑ se ferᷓ in albedinē ꝛ nigredinē: lꝫ nō p̄: sꝫ singularia
sūt p̄tes subiectiue vl'is. ḡ si ꝑ se itelligunᷓ. seqᷓ ꝙ singula
ria ꝑ se itelligunᷓ. ¶ P̄. arguiᷓ ꝑbādo ꝙ singl'aria nul
lo mō itelligunᷓ. Nā vl'e est dū itelligiᷓ: singl'are vo dū
sentiᷓ: vt pꝫ in h̄ 3°: ḡ singulare nō itelligiᷓ. ¶ P̄. Sic se
hꝫ sensus ad sensibile: ita itell's ad itelligibile: ḡ ꝑ locū a
trāsmutata ꝑportiōe sic se hꝫ itelligibile (vtputa vl'e)
ad sensuꝫ: ita se hꝫ sensibile (vtputa singulare) ad itelle
ctū. Sꝫ vl'e nō sentiᷓ. ḡ singl'are nō itelligiᷓ. ¶ P̄. argui
tur ↄ maiorē ꝑbatiōis: ꝑbādo ꝙ qditas ꝛ illd̄ cuiꝰ est in
mālibꝰ nō distiguunᷓ realr. Nā idē est caro ꝛ carnis eē:
vt hic diᷓ phus: sed caro p̄tinet ad res nimis māles: ḡ in
mālibꝰ idē est qd est ꝛ illd̄ cuiꝰ est. ¶ P̄. Diffinitio ꝛ dif
finitū sūt idē eēntialr: ḡ qd̄ qd est qd̄ est signatū diffōnis
est idē cū eo cuiꝰ est: qd̄ est ipm diffinitū. ¶ P̄. Qñ aliqd
p̄dicaᷓ de alio p̄dicatiōe eēntiali in p° mō dicēdi ꝑ se: il
lud p̄dicatū nō diuidiᷓ realr a tali subiecto: sꝫ nā siue qdi
tas ↄcretiue designata p̄dicaᷓ in p° mō dicēdi ꝑ se dicē
do. sortes est hō. ꝛ sortes est aial metaphorice loquēdo: ḡ
sortes ꝛ hō sūt idē realr:ꝛ ꝑ ↄn̄s nā ꝛ suppositū. ¶ P̄. ar
guiᷓ ↄ correlariū ꝑbādo ꝙ qditas rei mālis nō sit obm
itell's nr̄i. Nā illd̄ est obm alicuiꝰ potētie qd̄ p̄ appͥhēdiᷓ
ab illa potētia: sꝫ ens iter p̄dicata oīa p° itelligiᷓ ab itel
lectu: vt diᷓ Auicēna in p° sue metaphice: ḡ ens erit obꝫ
itell's nr̄i ꝛ nō qditas. ¶ Si dicaᷓ ꝙ ens est p̄m obm itel

lectus adequatū:nō aūt ꝓpriū. ℂ Cōtra. Idē est pmū ꝛ adequatū.pmo posterioꝝ.ḡ si ens esset pmū obm itell's erit obm adequatū:ꝛ ꝑ ꝯn̄s ꝓpriū. ℂ P̄. Nihil apprehēdit ab aliq̄ potētia nisi qḋ ꝯtinet sub illius potētie obiecto:sed multa apprehendunt ab itellectu que nō cadunt sub q̄ditate rei mālis:vt sunt sube sepate.ḡ ꝛc̄. ℂ P̄. Illud est obm itell's sub cuius rōne oia itelligunt : sed de⁹ est huiꝰ:cū nihil sit itelligibile qḋ non ꝑticipet aliqd ab eo.ḡ idē vt supra. ℂ Ad pᵐ dōꝫ ꝙ duplex est actio. Quedā est actio corpalis. Alia ē actio spūal. verꝫ est ꝙ actio ꝛ passio corpalis sūt suppositoꝝ.actio tn̄ spūal nō semꝑ est suppositoꝝ. Obm aūt intell's nō agit in intell'm actione corpali:ideo rō nō sequit. ℂ Ad 2ᵐ dōm ꝙ nā siue q̄ditas rei mālis:fm ꝙ est in re māli significata itelligit sine cōditionibꝰ singulariū ꝑ pmā operationē itell's.vn̄ nō opꝫ ꝙ singulare sit illud qḋ pmo intelligit:nec ꝑꝑ h intell's est falsus (vt dicit doc.san.) q̄a illa q̄ sunt cōiuncta fm eē:pn̄t separatim itelligi ꝑ pmā opationē itell's: nō aūt ꝑ scḋam. ℂ Et si arguat. Illḋ a quo aliqd abstrahit ab itell'u prius intelligit:sed a phātasmatibus ꝛ singularibꝰ abstrahit species itelligibilis:ḡ singulare prius intelligit. ℂ Dōm ꝙ duplr ꝯtingit abstrahere : vno mō positiue.alio mō priuatiue. Intell's eni dū abstrahit vl'e a particulari abstrahit ꝑuatiue:nihil eni aliud est itell'm abstrahere vl'e a singulari q̄ itelligere vl'e nō intelligendo singulare:vt infra patebit. ℂ Ad 3ᵐ dōm ꝙ duplices sunt ꝑtes subiectiue alicuius totius vl'is. Nā quedā sūt partes subiectiue que nō includunt aliquid reale:seclusa quacūq̄ opatione itellectus qḋ nō icludat ipm totū:ꝛ tales ꝑtes ab eadē potētia itelligunt:sicut ꝛ totū lꝫ nō prio vt voluit argᵐ. Alie sunt ꝑtes que icludūt aliqd realr qḋ est extra essentiā totiꝰ:etiā seclusa q̄cūq̄ opatione itell's: sed nō opꝫ ꝙ iste apprehendant ab illa potentia ꝑ se a q̄ totū itelligit. Cū igit singularia aliqd includāt realr:qḋ nō icludit nā vl'is:nō opꝫ ꝙ singularia ꝑ se intelligantur ab itellectu:lꝫ ab eo itelligant per se vl'ia. ℂ Ad 4ᵐ ꝛ 5ᵐ dōm ꝙ ꝓcedūt de itellectione directa.nō autē reflexa. ℂ Ad sextū dōm ꝙ q̄a sube sepate sunt nobis imanifeste. Phs de eis exēplificat per exēplū nāle ꝑ carnē ꝛ carnis esse.vnde ipse dat itelligere ꝙ illud exēplū in substātijs sepatis idē est qḋq̄d est:ꝛ illud cuiꝰ est. ℂ Ad septimū dōm ꝙ qḋq̄d est pōt ad duo cōparari tanq̄ ad illud cuius est. Uno mō tanq̄ ad diffinitum ꝛ sic qḋq̄d est:est idē cū eo cuiꝰ est q̄buscūq̄ rebus. Alio mō pōt cōparari ad supposita nāe:ꝛ illo mō in substātijs mālibꝰ qḋq̄d est nō est idē cū eo cuiꝰ est. ℂ Ad octauū dōm ꝙ qn̄ aliquid p̄dicat de aliquo subto p̄dicatione essentiali:illḋ p̄dicatū est idē cū eodē subiecto:dūmodo subm ipsum nō icludat aliqd in sua rōne qḋ sit extra itellectū ipsius q̄ditatis:secus aūt si icludat aliqd extⁿeū realiter.vt i ꝓposito. ℂ Ad nonū dōm ꝙ ens qḋ apprehēdit ab itellectu nr̄o est obiectū cōe:nō autē obiectū adequatū alicuius potētie qḋ pōt apprehēdi ab illa potētia specie distincta:sed ens nō solū pōt apprehēdi ab intellectu humano : sꝫ etiā ab angelico fm cōem rōnē eius:ideo ens nō est obiectū adequatū itellectus nostri accipiēdo intellectū vt se extēdit ad itellectū diuinū angelicū ꝛ humanū. ℂ Ad decimū dōm ꝙ primū accipit duplr. Uno modo accipit primū a p̄oritate p̄dicationis.alio mō pro p̄oritate adequationis. Illud eni qḋ est pmū obiectū prioritate adequationis est ꝓpriū obm:nō aūt est primū obm qḋ est pmū p̄oritate p̄dicationis. ℂ Ad vndecimū dōm ꝙ nihil apprehendit ab itellectu nostro corpi cōiuncto:nisi illḋ qḋ cadit sub q̄ditate rei mālis:aut per se aut ꝑ accn̄s. ℂ Ad duodecimū dōm ꝙ oia sub rōne deitatis effectiue itelligunt:nō aūt formalr ꝛ obiectiue. ℂ Circa p̄dicta dubitat pmo.vtrū spēs itelligibiles remaneāt in intellectu post actualē ꝯsiderationē. Et arguit breuiter ꝙ non rōnibus Auicēne. Nā recipe ꝛ retinere nō ꝑtinēt ad eandē potentiā:sed itell's possibilis recipit illas spēs intelligibiles:ḡ nō retinet eas. ℂ P̄. Sicut se hꝫ diaphanū ad susceptionem luminis:ita se hꝫ itellectus possibilis ad susceptionē spērū itelligibiliū:sꝫ diaphanū post actualē susceptionē luminis (vꝫ postq̄ nō iformat lumie actualr) nō retinet lumē:ergo itell's polis post actualē ꝯsiderationem nō retinet spēs itelligibiles. ℂ P̄. Duo accidētia eiusdē gn̄is nō pn̄t esse in eodē subto simul:sed oēs spēs itelligibiles sunt eiusdē gn̄is:ergo nō pn̄t esse simul in itellectu possibili:ꝛ per ꝯn̄s post actualē ꝯsiderationē corrūpunt. ℂ In oppositum arguit per Phm hic in l'ra. ℂ Dōm ꝙ post actualē ꝯsiderationē remanent spēs itelligibiles in intellectu possibili. Cuiꝰ rō est:q̄a maioris v̄tutis est itellectus possibilis q̄ sensus:sed in sensu post actualē sensationē remanēt spēs sensate:que in imagine retinent:ḡ a fortiori post actualē ꝯsiderationē remanēt spēs intelligibiles in itellectu iq̄ātū in memoria itellectiua retinentur ꝛ cōseruant. ℂ P̄. Si nō:sequeret ꝙ nūq̄ homo haberet sciam:aut in actu cōpleto:aut in potētia tm̄:sequeret etiā ꝙ vanū esset studere ꝛ addiscere. ℂ Ad primum dōm ꝙ lꝫ in mālibus ad eādē potētiā nō ꝑtineat retinere ꝛ recipere:tn̄ in potētijs imālibus ad eādē potētiā ꝑtinet retinere ꝛ recipe:ad eādē dico fm essentiā diuersas tn̄ fm diuersa officia actuū:vt infra patebit. Unde intellectus q̄ recipit spēs:ꝛ memoria que retinet nō sunt due potētie essentialr distincte:sed sunt vna potētia cui fm diuersa officia:actus attribuunt diuersi. ℂ Ad scḋꝫ dōꝫ ꝙ nō est sile de lumie suscepto in aere ꝛ de spēbus susceptis in itellectu:q̄a lumē qḋ suscipitur in aere:depēdet a corpe illumināte quātū ad eē ꝛ quātū ad fieri ꝛ ꝯseruari:sic nō est de spēbꝰ itelligibilibus respectu obiectorum. ℂ Ad 3ᵐ dōm ꝙ lꝫ diuersa accn̄tia eiusdē gn̄is fm actū cōpletū nō possint eē in eodē subto sil:tn̄ fm actū icompletū q̄ mediat iter purā potētiā ꝛ actū ꝑfectū pn̄t eē sil in eodē subiecto. Spēs aūt itelligibiles post actualē cōsiderationē hn̄t esse solū in potētia fm actū nō ꝑfectū:sed iperfectū. ℂ Scḋo dubitat vtrū spēs itelligibilis sit id qḋ itelligit. Et arguit ꝙ sic. Nā itellectus ꝛ intelligibile sunt idē vt conceditur in isto tertio:sed res ext̄ aiam nō est eadē cū itellectu:ḡ seq̄t ꝙ spēs itelligibilis est idē cū intelligibili:ꝛ sic est id qḋ itelligit. ℂ P̄. Quelꝫ q̄litas pōt esse res itellecta:sꝫ spēs itelligibilis est q̄litas q̄dā.ḡ species intelligibilis est res itellecta. ℂ P̄. Illud est res intellecta qḋ ꝑ apprehēdit ab itellectu:sed spēs itelligibilis est hꝫ.ḡ ꝛc̄. ℂ In oppositū arguit ex his q̄ dicta sūt. Nā obm itell's est illud qḋ itelligit:sꝫ spēs itelligibilis nō est obm itellectus:sed q̄ditas rei mālis:vt dictum est. ergo ꝛc̄. ℂ Dicendū ꝙ spēs intelligibilis nō est illud qḋ intelligit:sꝫ illud quo aliqd itelligit. Cuiꝰ rō est:q̄a illud est qḋ itelligit qḋ affirmat vel negat intellectus:ꝛ est ext̄ aiam vel aliqd de re extra aiam:ḡ res extra aiam est illud qḋ intelligit:ꝛ spēs intelligibilis est illud quo aliqd intelligit. ℂ Ad pmū dōm ꝙ itellectus in actu est idem cū itelligibili in actu nō fm se totū:sed fꝫ suā silitudinē que suscipit in itellectu:ꝛ est eadē cū itellectu:non q̄dem essentialiter:sed subiectiue. ℂ Ad scḋm dōm ꝙ species intelligibilis potest cōsiderari duplr. Uno modo vt est natura quedam de genere qualitatis:ꝛ isto modo posset esse res intellecta.alio modo illud quo res intelligit vt dictū est:ꝛ illo mō suscipit in itellectu formalr et tāq̄ q̄:nō aūt obiectiue ꝛ tāq̄ qḋ. ℂ Et ꝑ hoc pꝫ solo ad tertiū.

¶ Sequit̃ in textu (Dubitabit aũt vtiq3 aliqs ꝛc̃.) Hec est lectio 9ª hui⁹ tertij libri: ꝛ in cõmẽto sancti Thome.

ISTud est 3ᵐ caplm̃ ꝑcedẽtis tractat⁹ i q̃ Phs soluẽdo duas dubitationes ponit duas ꝯnes. ¶ Quaꝝ pª est ꝙ intellꝰ polis põt itelligẽ. Hec ꝯ pbaẽ tali rõne. Nã illõ qd est in potẽtia ad itelligibilia suscipiẽda põt itelligẽ: ſ3 itellꝰ polis est in potẽtia ad itelligibilia suscipiẽda cũ sit tãq3 tabula rasa i q̃ nihil ðpictũ est: depigibilis tñ sciẽtijs ꝛ vtutib⁹: g̃ seq̃t ꝙ itellꝰ polis põt itelligẽ. ¶ Cõtra hãc ꝯnẽ arguit Phs. Nã agẽs ꝛ patiẽs hñt aliqd cõe: ſ3 itellꝰ polis cũ sit simplex nõ vĩ hr̃e aliqd cõe cũ re itellecta: g̃ vĩ ꝙ itellꝰ polis nõ põt itelligẽ. ¶ Dõm ꝙ itellꝰ polis h3 aliqd cõe in q̃ ꝯuenit cũ alijs patiẽtib⁹: ꝯueit.n. cũ alijs in h̃ qd est recipere. ¶ Scða ꝯ. Intellꝰ polis itelligit seipm: nõ per suã eẽntiã: ſ3 p suã spẽ3 itelligibilẽ. Hec ꝯ pbaẽ tali rõne. Quia itellꝰ seip3 itelligẽdo itelligit se itelligẽ: ſ3 itellꝰ nõ itelligit se itelligere p suã eẽntiã: ſ3 p suã spẽ3 itelligibilẽ. ¶ Cõtra hãc ꝯnẽ arguit sic. Unũqdq3 est itelligibile fm ꝙ ẽ in actu: ſ3 itellꝰ polis nõ ẽ i actu (cũ sit in potẽtia ad oĩa itelligibilia) g̃ itellꝰ polis nõ põt itelligi. ¶ P̃. Si itellꝰ polis itelligeret a seipo: sequeret ꝙ idẽ eẽt mouẽs ꝛ motũ reˢ eiusdẽ: ꝛ p ꝯñs illõ eẽt in actu ꝛ i potẽtia reˢ eiusdẽ: ꝯñs est falsum. g̃ ꝛc̃. Sequela p3: q2 itellꝰ itelligẽdo moueẽ a re itellecta: g̃ si itellꝰ polis itelligeret seipm moueret a seipso. ¶ P̃. Angelus cognoscit seipm per suã eẽntiã: g̃ pari rõne itellꝰ noster itelligit seipm per suã eẽntiã: cũ sit imãlis. ¶ P̃. Si itellect⁹ itelligeret seipm per spẽm: vel itelligeret seipm ꝛ suã spẽm ꝛ suũ obm semp vnico actu: vel alio ꝛ alio actu. Nõ 2ᵐ: q2 ipoĩe est ꝙ itellꝰ sit diuersis actib⁹ itelligat. Nec3 ẽt pᵐ: q2 dũ itelligit rẽ intellectã itelligit seipm. ¶ P̃. Si sic: sequereẽ ꝙ itellꝰ semp itelligeret: q2 intellect⁹ est sibiipsi p̃sens. ¶ Ad pᵐ ꝛ ad 2ᵐ dõm ꝙ ista duo argumẽta pbãt ꝙ itellꝰ nõ intelligit seipm per suã eẽntiã: nõ aũt ꝙ nõ itelligat seip3 per spẽm itelligibilẽ. ¶ Ad 3ᵐ dõm negando sequelã: q2 itellect⁹ angelicus est in actu: ſ3 itellect⁹ noster est in potẽtia. Et l3 sit imãlis quãtũ ad organũ: est tñ mãlis quãtũ ad esse. ¶ Ad 4ᵐ dõm ꝙ doctor sanct⁹ in pma parte ꝯcedit ꝙ itellect⁹ itelligit se ꝛ suu3 itelligere ꝛ suũ obm diuersis actib⁹. Sed in pmo sentẽtiarũ ꝯcedit ꝙ vnico actu oĩa illa itelligit. ¶ Pro cui⁹ ꝯnis declaratione: ꝯsiderandũ est ꝙ spẽs itelligibilis ꝛ itellect⁹ pñt dupl'r cõsiderari. Uno mõ vt sunt quedã res vere inter se distincte: ꝛ isto mõ alio actu itellect⁹ põt itelligere suã spẽm: ꝛ alio actu seipm ꝛ itelligere suũ. Alio mõ pñt ꝯsiderari vt sunt p̃ncipia intelligendi: ꝛ isto mõ vnico actu oĩa itelligunẽ. ¶ Ad 5ᵐ dõm negãdo sequelã: q2 ille spẽs intelligibiles nõ semp sunt in actu: vnde nõ op3 ꝙ intellect⁹ itelligẽs seipm per spẽm itelligibile3 semp itelligat.

¶ Sequiẽ text⁹ (Qm̃ aũt in omni nã.) Hec est lectio 10ª huius tertij libri: ꝛ in cõmento sancti Thome.

ISTud est 4ᵐ caplm̃ in quo Phus determinando de itellectu agẽte in actu: ponit vnã ꝯnẽ: que talis est: ꝙ ꝑter itellectũ possibilẽ necesse est ponere intellectũ agente3. Hec ꝯclusio pbaẽ tali rõne Phi ꝛ exẽplo. Primo sic. Nã in omni nã que quãdoq3 est in potẽtia ꝛ quãdoq3 in actu: necesse est ponere aliquid vt mãm in illo genere per qd est in potẽtia ad oĩa que sunt illius generis: ꝛ aliqd in actu qd se hẽt vt ars respectu artificioꝝ per qd põt facere illa oĩa actu: sed aĩa itellectiua fm potentiã itellectiuã q̃nq3 est in potẽtia q̃nq3 in actu: g̃ necesse est ponere in aĩa itellectiua vnã potẽtiã p quã est in potentia vt oĩa intelligibilia suscipiat que dĩ intellect⁹ possibilis: ꝛ aliã potẽtiã per quã apta nata est facere illa itelligibilia in actu que dĩ quidã habit⁹: vt dicit Phs. Exẽplo idẽ pbaẽ. Nã ad vidẽdũ colores requirit̃ lumẽ: sed intellꝰ agens se hẽt vt lumẽ per respectũ ad intelligibilia: ergo ad itelligẽdũ requirit̃ intellectus agẽs. ¶ Pro ampliori declaratione cõsiderãdũ est fm Phm pmo ꝙ quatuor sunt cõditiones itellectus agẽtis: ꝛ istarũ prime tres sunt cões itellectui possibili ꝛ agẽti: quarũ pma est. Intellectus agẽs est sepabilis. Scða est: intellꝰ agens est ipassibilis. tertia est itellectus agẽs est imixtus nõ cõpositus ex diuersis naturis rerum. q̃rta est: itellꝰ agens fm suã subam est in actu. Et per hãc cõditionẽ itellꝰ agens differt ab itellectu possibili qui fm suã subam est in potentia. Has cõditiones ponit Phs inesse itellectui agenti tali rõne: qa omne agens pstãtius est ꝛ nobilius passo: sed intellꝰ possibilis q se hẽt vt patiẽs est sepabilis ꝛ impassibilis ꝛ imixtus: ergo a fortiori intellꝰ agens est sepabilis ipassibilis ꝛ imixtus. Qꝛ autẽ intellꝰ agens sit in actu fm suã subam: p3: qa agẽs est nobilius passo: non fm natura3: sed fm ꝙ est in actu: cũ ergo itellectus agẽs se hẽat ad itellectũ possibilẽ: sic agẽs ad patiẽs: ꝛ cũ itellectus possibilis sit in potẽtia: sequit̃ ꝙ itellectus agens sit in actu. ¶ Cõsiderãdũ est vlterius fm Phm ꝙ tres sunt cõditiones intellectus in actu p quas differt intellꝰ in actu ab itellectu in potẽtia: quaꝝ pma est ꝙ intellꝰ in actu est idẽ cũ re itellecta: nõ aũt itellꝰ in potẽtia. Quod intelligẽdũ est nõ eẽntial'r: ſ3 pticipatiue aut subiectiue. Scða ꝯditio est ꝙ itellectus in actu simpl'r ꝛ vl'r ꝑcedit itellectũ in potẽtia: l3 itellectus in potẽtia in vno ꝛ eodẽ qd moueẽ de potẽtia ad actũ ꝑcedat itellm̃ in actu. Tertia ꝯditio est ꝙ itellꝰ in actu semp itelligit: qd nõ cõpetit itellectui in habitu vl̃ in potẽtia. ¶ Ex p̃dictis elicit̃ ꝙ q̃druplex est intellꝰ: videl3 intellꝰ agens: itellꝰ polis: itellect⁹ in actu: itellꝰ in potẽtia. ¶ Cõsiderãdũ est vlterius ꝙ due sunt ꝯditiones ptis itellectiue in cõi. Quarũ pma est ꝙ ps itellectiua est sepabilis: ſ3 nõ q̃dẽ fm esse in p̃nti statu: ſ3 fm opationẽ: eo modo quo supra declaratũ est. Scða ꝯditio est que sequit̃ ex pma: ꝙ sola aĩa itellectiua in hoĩe est ppetua ꝛ icorruptibilis: ppetua dico a pte post: nõ a pte añ: cũ hẽat p̃nᵐ. ¶ Et si dicaẽ. Postq̃3 ps itellectiua est sepata ab hoĩe: in ea nõ est reminiscentia. g̃ vĩ ꝙ nõ põt separi. ¶ Dõ3 ꝙ reminiscẽtia nõ solũ ptinet ad ptẽ itellectiuã: ſ3 ptinet ad eã solũ fm eẽ qd h3 in corpe: ꝛ hoc potissime quo ad eũdẽ modũ. ¶ Contra p̃dictã ꝯclõnẽ sic arguit̃. Presentia obiecti sufficit ad imutationẽ potẽtie. g̃ videẽ ꝙ nõ necio regraẽ itellectus agẽs ad itelligẽdũ. ¶ P̃. Nõ est ponẽdus sensus agẽs. g̃ nõ est ponẽdus itellectus agẽs. P3 ꝯñtia: qa sic se h3 sensus ad sensibilia: ita se h3 intellꝰ ad intelligibilia. ¶ P̃. Intellectus agẽs se h3 sicut lumẽ: vt dicit Phs: ſ3 lumẽ nõ requiriẽ ad vidẽdũ nisi pp mediũ: fm doctorẽ sanctũ: vt ex supra dictis p3: g̃ ad itelligẽdũ nõ requirit̃ itellect⁹ agẽs. ¶ P̃. Si ponereẽ intellectus agẽs: eius eẽt aliqua operatio: sed ipsius non poniẽ aliq̃ operatio. g̃ videẽ ꝛc̃. Probatio minoris: qa si ipsius esset operatio: maxĩe eẽt illustrare phantasmata: sed intellꝰ agens non illuminat phãtasmata: cũ nõ agat i ea: neq3 aliquid iprimat in eis. ergo ꝛc̃. ¶ Ad pmũ dõm ꝙ presentia obiecti sufficit ad imutationẽ potẽtie: dũmodo idem obiectum sit in actu: obiectũ autẽ itellectus fm esse qd habet extra aĩam non est actu itelligibile fm sui nãm: sed fit actu intelligibile per virtutẽ intellꝰ agẽtis. Unde ratio nõ sequiẽ. ¶ Ad scðm sil'r dicẽdũ ꝙ sensibile fm sui naturã actu põt im-

mutare

mutare sensū:ideo non ponitur sensus agēs:sed itelligibile ſm sui nām nō pōt imutare intellectū:ideo necessario ponit̄ intell's agens.¶ Ad tertiū dōm q̄ intell's se hz sicut lumē nō oibus modis silitudinis:sed quātū ad aliquid. Nā sicut lumē requirit̄ ad vidēdū:ita intell's agēs ad intelligēdū. Sed dissimilitudo est in hoc:qa lumē requirit̄ ppter mediū ⁊ nō ppter obiectū. Sed itellectus agens requirit̄ ppter obiectū ⁊ nō ppter mediū. ¶ Ad quartū dōm q̄ itellectus agētis triplex est operatio. Prima est illustrare phātasmata. Scda est ex phātasmatibꝰ illustratis spēm itelligibilē abstrahere. Tertia est p speciē itelligibilē abstractā intellectū possibilē determinare qui est ſm se ideterminatus. ¶ Et dū dicebat̄. Intellectus agens nō ipimit aliqd in phātasmatibus:ḡ nō illuminat. Dōm q̄ nō illuminat phātasmata aliqd imprimendo phātasmatibus:sed magis abstrahēdo:⁊ cōfortādo intellectū possibilē ad susceptionē spērū itelligibiliū. ¶ Circa predicta pmo dubitat̄ vtrū itell's agens sit habitus. Et arguit̄ q̄ nō rōne doctoris sancti. Nā ois habitus presupponit cognitionē terminoꝝ:si ergo itell's agēs esset habitus:sequeret̄ q̄ nō faceret oia intelligibilia in actu:qđ est ɔtra sniaʒ phi. ¶ In oppositū arguit̄ p Phz in littera. ¶ Dōm breuiter q̄ habitus pōt dupl'r cōsiderari. Uno mō pprie vt distinguit̄ ɔ potētiā:⁊ isto mō intellectus agēs nō dı̄ habitꝰ:vt voluit argumētum dubij. Alio mō accipit̄ habitus cōiter pro quacūqз forma ſz q̄ habitus distinguit̄ ɔ priuationē:⁊ isto mō itell's agēs dı̄ habitus. Uñ Phs nō dicit q̄ intell's agēs sit habitꝰ simpl'r:sed est tanq̄ȝ habitus. ¶ Scdo dubitat̄ vtrū intell's agens sit sepatus ab aia:vel vtrū sit aliqd ipsius aie. Et videt̄ q̄ nō sit aliqd ipsius aie. Nā ad intell'm agentem pertinet illuminare:sed illuminare ptinet ad altiorē vtutem:videlz ad pmā cām.ḡ intell's agēs nō est aliqd ipsiꝰ aie. ¶ P̄. Intell's agens:vt videt̄ hic dicere Phs.semp est in actu.ḡ si itellectus agens esset aliqd ipsius aie sequeret̄ q̄ homo semp actu itelligeret:ɔñs est falsū.ergo ⁊c̄. ¶ P̄. Prima cōditio itell's agentis est q̄ sit sepabilis.ḡ non videt̄ q̄ sit aliqd ipsius aie. ¶ Dōm q̄ intell's agēs nō est separatꝰ ab ipsa aia;sed est aliqd ipsius aie. Quod patet tali rōne doctoris sancti in p̄senti lectione. Naȝ in omni qđ est ɔstitutū a nā sunt pncipia sufficiētia ad cōpletionē pprie opationis:sed itelligere est ppria opatio hois(intelligere dico per phātasmata)ergo in hoie sunt pncipia reqsita ad talē intellectionē:sed homo nō potest itelligere nisi per virtutē itellectus agētis:cuius est illuminare phātasmata:⁊ ab eis spēm itelligibilē abstrahere:ḡ intellectus agens est aliqd in aia existens. ¶ P̄. Si intellectus agēs nō esset in hoie existens:sequeret̄ q̄ hō nō itelligeret per intellectū agentē:cuȝ nihil operet̄ nisi per aliqd in eo formal'r existens:ɔñs est falsum.ergo ⁊c̄. ¶ Ad primū dōm q̄ vl'r illuminare oēm creaturā pertinet ad primā cām:sed illuminare phantasmata pertinet ad itellectū agentē tanq̄ȝ ad cām particularē. ¶ Ad scdm dōm ad rōnē illā.q̄ Phs semp esse in actu nō attribuit intellectui agēti:sed itellectui in actu:vt supra dictū est. ¶ Ad 3ᵐ dōm q̄ itellectus agēs dı̄ sepabilis esse nō ſm esse a mā:sed ſz opationē:⁊ ideo nō idiget organo corporali. ¶ Dubitat̄ tertio vtrū itellectus agens sit ppetuus ⁊ icorruptibilis:⁊ videt̄ q̄ nō:qa illud qđ hēt pncipium nō est perpetuū:ſz itell's agēs hz pncipiū:ḡ nō est perpetuus. ¶ P̄. Illud qđ est ex nihilo est vertibile in nihil:ſz itellectus est ex nihilo:ḡ est vertibilis in nihil:⁊ per ɔñs nō erit ppetuus. ¶ P̄. Nihil est sine sua ppria operatione:sed itellectus nō pōt itelligere corruptionē totius cōiuncti:cū ppria eius opatio sit intelligere p phātasmata.

ergo ⁊c̄. ¶ Ad pmū dōm q̄ dupl'r aliqd dı̄ ppetuū. Uno modo pprie pro eo qđ caret pncipio:⁊ fine:qđ dı̄ ppetuū a parte ante ⁊ a parte post. Et isto mō itellectus nō dicit̄ perpetuus. Alio mō accipit̄ ppetuū pro eo qđ caret fine: qđ dı̄ perpetuū a parte post:⁊ isto mō itellectus dı̄ ppetuus. ¶ Ad 2ᵐ dōm q̄ intellectus bene est vertibilis in nihil p potētiā creātis:nō autē per aliquā potentiā in eo existentē. Unde nō est corruptibilis:sed bene est annihilabilis. ¶ Ad 3ᵐ dōm q̄ intelligere p phātasmata est ppria operatio intellectus cōiuncti ſm q̄ hō.nō aūt ipsiꝰ intellectꝰ absolute ɔsiderati. Uñ rō nulla. ¶ Dubitatur quarto vtrū itell's agēs sit vnꝰ in oibꝰ hoibus. ¶ Et videtur q̄ sic. Nā intell's agens est imālis.ḡ non multiplicat̄ ad multiplicationē singulariū siue suppositoꝝ mālium: ⁊ sic erit vnus in oibus. ¶ P̄. Si eēnt tot itellectus agentes quot sunt hoies:sequeret̄ q̄ iā eēnt ifiniti itellectus actu:stante ſm Phm ppetuitate mūdi:ɔñs est impole. ergo ⁊c̄. ¶ Dōm q̄ nō est vnꝰ itellectus agēs in oibꝰ hominibus ſm numeꝝ:lz sit vnꝰ ſm spēm. Qđ sic pz:qa ad multiplicationē subiectoꝝ sequit̄ multiplicatio accñtiū. Sed intell's agēs est accñs:qđ est subiectiue in aia: ḡ ad multiplicationē aiaꝝ seq̄t̄ multiplicatio itell's agentis. Sed manifestū est q̄ nō est vna aia nūero in oibꝰ hoibꝰ. ergo in eis nō est vnꝰ intell's agēs. ¶ Ad pmū dōm q̄ itellectus agēs dı̄ imālis:qa nō est ex mā cōpositus:dicit̄ tñ mālis:qa est in mā.s.in essentia aie subiectiue.vñ hēt mām in qua:lz nō habeat mām ex qua. ¶ Ad scdm dōȝ q̄ etiā stāte ppetuitate mūdi nō sequit̄ q̄ essent infinite aie in actu:⁊ p ɔñs sequit̄ q̄ nō essent ifiniti intellectus agētes. ¶ Et si dicat̄ q̄ in q̄libet circulatiōe deꝰ creasset vnā aiam:sequit̄ q̄(cū fuissent ifinite circulationes stante ppetuitate mūdi)essent aie ifinite actu. ¶ Dōm negādo suppositū:qa in ifinito nō ē dabile pmū:idest nō assignabilis quelibet pars.vñ falsum supponit̄ cū dı̄:in q̄libet circulatione deus creasset animam.

¶ Seq̄t̄ in textu(Indiuisibiliū q̄dē igit̄ ⁊c̄.)Hec est lectio vndecima eiusdē libri:⁊ in cōmēto sancti Thome.

Istud est q̄ntuȝ caplm:in quo Phs determinādo de opationibꝰ itell's polis ponit duas ɔnes. ¶ Quaꝝ pma est. Tm̄ sunt due opationes itell's.videlz idiuisibiliū.i.terminoꝝ icōplexoꝝ itelligētia:⁊ cōpositio ⁊ diuisio eorūdē. Hec cōclusio pbat̄ tali rōne. Naȝ in omni opatione itellectus:aut est veritas:aut falsitas:aut non. Si scdm:sic est pma opatio. Si pmū:sic est scda. ¶ Contra p̄dictā ɔnē:sic arguit̄ pmo. Nā ratio ⁊ itellectus sunt idē:sed idiuisibiliū itelligētia nō attribuit̄ rōni cū propriū rōni sit discurrere:ḡ nō dz attribui itellectui. ¶ P̄. Discurrere a notis ad ignota:est opatio itell's:⁊ tñ nō est aliqua predictaꝝ:ḡ nō sunt tñ due opationes intellectꝰ. ¶ P̄. Cōpositio ⁊ diuisio nō est nisi respectu multoꝝ:ſz intell's nō pōt multa itelligere sil.ḡ cōpositio nō est operatio intell's. ¶ P̄. Intellectio fit p assimilationē rei intellecte ad intellectū:ſz in re extra aiam nō est cōpositio realis que p cōpositionē significet̄:cū ibi nō sit p̄dicatū vel subm.ḡ ⁊c̄. ¶ Ad pmū dōm q̄ lz rō ⁊ intell's sint idē ſm rem:differūt tñ ſm rōnem. Unde indiuisibiliū intelligentia nō attribuit̄ rōni pprie loquendo:attribuit̄ tñ intellectui. ¶ Ad scdm dōȝ q̄ discurrere ab vno in aliō cōtinet̄ sub scda operatione intellectus:videlz sub compositione ⁊ diuisione. ¶ Ad tertiū dōm q̄ lz intellectus nō possit multa intelligere simul per modum multoꝝ potest tamen bene per modū vnius:inquantū illa multa in aliquo conueniunt. ¶ Ad quartū dicēdū q̄ lz compo/

sitio intellectus nõ sit in re extra aĩam ꝯm subam: est tamen in re extra aĩam ꝯm correspondentiaȝ. Nam in rebus est cõpositio que correspõdet cõpositioni ĩtellectus. ¶ Pro cuius declaratione ꝯsiderandũ est: qꝛ in rebus ĩuenit̃ duplex cõpositio. Una forme cũ mã: ꝛ talis correspõdet cõpositioni ĩtellectus: cũ ĩtellectus cõponit superius cũ ĩferiori. Alia est cõpositio accidẽtis cũ suba: et talis correspõdet cõpositioni ĩtellectus: qua ĩtellectus cõponit accñs cũ subto. ¶ Scda ꝯclõ. Solũ ĩ scda opatione ĩtellectus est veritas vel falsitas. Hec ꝯclõ pbat̃ tali rõne. Nã veritas ꝛ falsitas ꝯsistũt in cõparatione vnius ad alterũ: sed talis opatio nõ est nisi ꝯm cõpositionẽ vel diuisionẽ: ergo in cõpositione vel diuisione ĩtellectus est veritas aut falsitas. ¶ Ex hac cõclusione infert Phs ꝙ lȝ in his que apprehenduntur p primã opationẽ ĩtellectus nõ sit veritas vel falsitas: tñ intellꝰ circa talia ĩtelligibilia diuisibilia semp est verus. Cuius rõ est. Nã sicut sensus nõ decipit̃ circa ꝓpriũ sensibile: ita ĩtellectus nõ decipit̃ circa qd quid est ĩtelligibile. g ĩtellꝰ semp est verꝰ. ¶ Cõtra hoc correlariũ sic arguit̃. Nã sensus circa ꝓpriũ sensibile põt decipi vt pȝ in collo colũbe. g ĩtellꝰ circa qd quid est põt decipi. ¶ Pꝰ. Opio ꝛ rõcinatio attribuit̃ intellectui: ꝛ in vtroqȝ põt esse veritas ꝛ falsitas: g ĩtellectꝰ nõ semp est verus. ¶ Ad pmũ dõȝ ꝙ sensus nõ decipit̃ circa ꝓpriũ sensibile per se: sed bene per accñs: inquãtuȝ iudicat de his que sunt adiũcta ꝓprio obto. Ita ĩtellectꝰ põt decipi diuersimode circa qdquid est per accidens ratione cõpositiõis ꝛ diuisionis. Et hoc duplr. Uno modo attribuẽdo diffinitionẽ siue qdquid est vnius alteri. Secũdo modo ponẽdo aliquas partes in diffinitione q̃ sint incompossibiles ad inuiceȝ: ꝛ tunc diffinitio est falsa simpliciter. Exemplũ pmi. vt si diffinitio circuli attribuat̃ triãgulo esset falsa diffinitio. Exemplũ scdi: vt si aliqs ponat in diffinitione alicuius insensibile. In illis vo in quorũ diffinitione nulla est cõpositio nõ ꝯtingit esse deceptionẽ: sed opȝ illa vel intelligere vere: vel nullo mõ: vt dicit̃ 9° metaphysi. ¶ Ad scdm dõm ꝙ ratiocinatio ꝛ opinio attribuunt̃ intellectui quãtũ ad scdam eiꝰ operationẽ in qua bene est veritas aut falsitas: nõ autẽ quãtum ad pmã eius operationẽ. ¶ Circa predicta dubitat̃ vtrum indiuisibile sit prius intelligibile a nobis q̃ȝ diuisibile. Et videt̃ ꝙ sic. Quia ex cognitione principioruȝ ꝛ elementoꝝ deuenimus in cognitionẽ pncipiatoꝝ: vt patet in pmo physicoꝝ. sed indiuisibile est pncipiũ ꝛ elementum diuisibilis: sicut vnũ est pncipiuȝ numeri: ꝛ punctus est principiũ linee. ergo sequit̃ ꝙ indiuisibile pus cognoscatur a nobis q̃ȝ diuisibile. ¶ In cõtrariũ arguit̃: qa habitus prius cognoscit̃ a nobis q̃ȝ puatio: sed indiuisibile dicit puationẽ: diuisibile aũt habitum. ergo ꝛc̃. ¶ Dõm ꝯm Phm in lr̃a ꝙ tripliciter aliqd dicit̃ idiuisibile. Nã aliquid dicit̃ idiuisibile ꝯm actuȝ: qd tñ est diuisibile in potẽtia sicut cõtinuũ: vtputa linea dicit̃ idiuisibilis ꝯm actũ; tamẽ est diuisibilis ꝯm potentiã. Scdo mõ aliquid dicit̃ indiuisibile ꝯm spẽm: ꝛ istis duobus modis indiuisibile cognoscitur prius a nobis q̃ȝ diuisibile. Tuȝ pmo: quia cognitio confusa ꝛ ideterminata precedit cognitionem determinatã. Tuȝ scdo: qa pma operatio ĩtellectus precedit scdam. Tertio modo dicitur indiuisibile tã ꝯm actum q̃ȝ ꝯm potentiã: sicut punctus dicit̃ idiuisibilis: ꝛ isto modo indiuisibile nõ prius cognoscit̃ a nobis q̃ȝ diuisibile: vt voluit ratio in ꝯriũ adducta. ¶ Ad argumentum dubij dõm ꝙ in acqsitione sciẽtie nõ semp prius cognoscimus pncipia: sed aliqñ ex cognitione effectuũ deuenimus in cognitionẽ causarũ ꝛ principioꝝ: lȝ in cõplemento sciẽtie ꝓcedamus a principijs ad effectum.

¶ Seqt̃ in textu (Uidet̃ autẽ sensibile ꝛc̃.) Hec ẽ lectio duodecima huiꝰ tertij libri: ꝛ in cõmẽto sancti Thome.

¶ Istud sextũ ꝛ vltimũ caplm tertij tractatus huiꝰ tertij de aĩa cõprehẽdit simul duas lectiones cõmẽti sci Thome: videlȝ duodecimã que icipit (Uidet̃ ꝛc̃.) Et tertiãdecimam que incipit (Nunc autẽ de aĩa ꝛc̃.)

Istud est sextũ ꝛ vltimũ caplm tertij tractatus in quo Phs determinando de parte ĩtellectiua per respectũ ad sensuȝ ponit tres ꝯnes: ĩferẽdo tria correlaria. ¶ Prima ꝯclõ est ꝙ intellꝰ mouet̃ ab intelligibili. Hec ꝯclõ ꝓbat̃ tali rõne phi. Sicut se hẽt sensus ad sensibile: ita se hẽt ĩtellectus ad ĩtelligibile: sed sensus mouetur a sensibili vt supra cõcessum est: g intellectus mouet̃ ab ĩtelligibili. ¶ Cõtra hãc ꝯnẽ sic arguit̃. Nã motus est actus existẽtis in potẽtia ꝯm ꝙ huiꝰ: vt pȝ 3° physicoꝝ: sed ĩtelligere nõ est actus exñtis in potentia: alias nõ attribueret̃ deo. ergo intelligere nõ est moueri: et sic nõ mouet̃ ĩtellectus ab intelligibili. ¶ Pꝰ. Per motum subm aliqd amittit: sed aĩa ĩtellectiua per intellectioneȝ nihil amittit: sed magis pficit̃: ergo ĩtellꝰ nõ patit̃ neqȝ mouet̃. ¶ Ad pmũ dõm ꝙ duplex est motus. Quidã est motus physicus ꝛ ꝓprie dictus: qui est de cõtrario in cõtrariũ: ꝛ isto modo ĩtellectus nõ mouet̃ ab intelligibile. Alius est motꝰ metaphoricus qui videlȝ est actus entis pfecti ꝯm ꝙ hmõi isto mõ ĩtellectꝰ dĩ moueri. ¶ Et p hꝰ patet solo ad scdm. ¶ Scda ꝯ. Intellectꝰ nõ põt ĩtelligere nisi p phãtasmata. Hec ꝯclõ ꝓbat̃ tali rõne. Nã sic se hẽt sensus ad sensibile ꝛ visus ad colorẽ: ita se hȝ intellꝰ ad phãtasmata: sed sensus non põt sentire sine sensibili: neqȝ visus põt videre sine colore: g intellꝰ nõ põt ĩtelligere sine phãtasmatibus: videlȝ ꝯuertẽdo se ad phantasmata. Ex quo ĩfert̃ ꝙ nece est ĩtelligẽtẽ phãtasmata speculari. ¶ Cõtra predictã ꝯnẽ arguit̃ p. Nã intellꝰ intelligit mathematicalia que sunt abstracta a mã: g intellꝰ nõ semp idiget phãtasmatibꝰ. ¶ Pꝰ. Intellectꝰ ĩtelligit deũ ꝛ subas sepatas: sed talia nõ cadũt sub phãtasmatibus. g idẽ vt supra. ¶ Pꝰ. Intellꝰ est in actu p spẽm ĩtelligibilẽ: g ĩtellectꝰ dũ hȝ apud se spẽȝ ĩtelligibilẽ põt ĩtelligere: qa ĩtelligere nihil aliud est q̃ȝ ĩtellectũ actu informari p spẽȝ ĩtelligibilẽ. ¶ Ad pm dõm ꝙ lȝ mathematicalia sint abstracta a mã sensibili tã in cõi q̃ȝ ĩdiuiduali: tñ nõ sũt abstracta a mã ĩtelligibili. i. phãtasiabili. ¶ Ad scdm dõm ꝙ lȝ subẽ sepate: accipiẽdo ĩtellectũ p phãtasia nõ cadãt sub phãtasmatibꝰ p se: tñ cadũt sub eis per accñs: videlȝ p suos effectus. Unñ illa rõ nihil aliud ꝯcludit q̃ȝ qꝛ subẽ separate nõ sunt ĩtelligibiles quantũ ad earũ quiditates in pñti statu ꝛ a priori: sed soluȝ quãtũ ad qa est ꝛ a posteriori. ¶ Ad 3m dõm ꝙ intellꝰ est in actu p spẽm ĩtelligibilẽ actualr existẽtẽ in eo. Spẽs aũt ĩtelligibilis post actualẽ ꝯsiderationẽ nõ est in ĩtellu in actu: sed in habitu solũ: vnde rõ nulla. ¶ 3° ꝯ. Intellꝰ practicus ꝛ ĩtellectus speculatiuꝰ nõ sunt due potẽtie aĩe realr distincte: sȝ rõne tñ. Hec ꝯclõ ꝓbat̃ tali rõne phi eliciẽtue. Nã ĩtelligere cũ actione. i. cũ extẽsione ad opus: ꝛ ĩtelligere sine actiõe aliqd vnũ absolute: ptinet ad idẽ genꝰ cognoscibilitatis: sȝ intellꝰ speculatiuꝰ ĩtelligit verũ sine actiõe. i. sine extẽsione ad opꝰ. Intellꝰ vo practicus ĩtelligit cũ actione. ergo ĩtellectus speculatiuus ꝛ ĩtellꝰ practicus ptinẽt ad idem genus potẽtie. ¶ Cõtra hãc cõclusionẽ sic arguit̃. Potẽtie distinguunt̃ per obiecta: sed obm ĩtellectus speculatiui est verũ: obiectũ aũt ĩtellectus practici est bonũ. ergo videt̃ ꝙ ĩtellectus practicus ꝛ intellectus speculatiuus sint diuerse potẽtie. ¶ Pꝰ. Habitꝰ practicus ꝛ habitus speculatiuus specie distinguunt̃ ꝓpter

distinctionẽ

distinctionē obiectoꝝ:ḡ itellꝰ speculatiuꝰ ⁊ itellꝰ practicꝰ spē distinguunt̄. ¶ Ad pᵐ dōꝫ ꝙ nō quelꝫ distinctio obiectoꝝ sufficit ad distinctionē potētiaꝝ:sꝫ reqrit̄ ꝙ talia obiecta sint distincta gñe:nō qdē gñe nāe:aut gñe logico:sed gñe cognoscibilitatis:vt supra determinatuꝫ est in 2º. Uerūtñ bonū in se ꝯsideratū nō est obm itellꝰ practici:sꝫ verū extēsuꝫ ad opꝰ dr obm itellꝰ practici. Uerū aūt absolute ꝯsideratū dr obm itellꝰ speculatiui. ¶ Ad 2ᵐ dōꝫ negādo ꝯñaꝫ:qꝛ maior distinctio obiectoꝝ reqrit̄ ad distinctionē potētiaꝝ q̄ ad distinctionē habituū:vt et supra declaratū est. Uñ rō nō seq̄t. ¶ Ex p̄dictis in h tractatu ifert phs ꝑ ꝙ nō pōt fieri intellectio sine sēsu:qꝛ vt dcm̄ est itellꝰ nō pōt itelligē sine phātasmatibꝰ:phātasmata aūt nō sunt sine sensu.ḡ nō pōt fieri intellectio nisi mediāte sensu. ¶ Ex q̄ pꝫ falsitas opionis Auicēne.q dic ꝙ post actualē ꝯsiderationē intellꝰ pōt itelligere nō ꝯuertēdo se ad phātasmata. Hoc aūt pꝫ eē falsuꝫ ad sēsuꝫ. Nā ille q hꝫ habitū sciaꝝ post actualē ꝯsiderationē nō pōt actu per illos habitus ꝯsiderare si ledat̄ organū corꝑale:vt pꝫ de freneticis.ḡ signū est manifestū ꝙ in q̄libet itellectione reqrunt̄ vires sēsitiue. ¶ Infert̄ 2º ꝙ itellꝰ est q̄dāmō oia. Cuiꝰ rō est:qꝛ oia que sūt aut sūt sēsibilia aut itelligibilia:sꝫ in aia est sensus ⁊ itellꝰ:sensus aūt est q̄dāmō oia sensibilia:⁊ itellꝰ est q̄dāmō oia itelligibilia:cū ex itellecto ⁊ itellectu fiat q̄dāmō vnū:ḡ aia nr̄a itellectiua est q̄dāmō oia. Nō aūt ꝑ cōplexionē vt antiq voluerūt: sꝫ ꝑ appbēsionē. ¶ Infert̄ 3º ꝙ itellꝰ nō est idē qd phātasia:qꝛ ꝓpriū ipsiꝰ itellꝰ est affirmare vel negare:sꝫ h nō cōpetit ꝓpe phātasie.ḡ ⁊c̄. ¶ Circa p̄dicta dubitat̄ pº. Utrū itellꝰ eodē mō moueat̄ ab itelligibili:sic sensus a sensibili. ¶ Dōm breuiter ꝙ nō:qꝛ duꝫ sensus mouet̄ a sēsibili attēdit̄ triplex gradus. Nā pº sēsus appbēdit aliqd sensibile tanq̄ ꝯueniēs vł nociuū. Scdo ex h seq̄t in sensu delectatio vel tristitia. Tertio vo illud ꝓseq̄t si sit delectabile:aut fugit si sit nociuū. Intellꝰ aūt postq̄ apprehēdit itelligibile:tūc imediate ꝓseq̄t aut fugit. Itez sensus dū appbēdit sēsibile nō simplr ⁊ vere sꝫ q̄dāmō affirmat vel negat:itellꝰ aūt vere affirmat vel negat. ¶ Pro ampliori declaratiōe huiꝰ assignat doctor scūs in cōmēto p̄ntis lectionis rōnē q̄re in sensu ex appbēsiōe boni vel mali nō statiꝫ sequat̄ desideriū vel fuga:sic fit in itellectu. Huiꝰ.n.rō est:qꝛ sic sēsus nō appbēdit bonū vłe:ita appetitꝰ sensitiuꝰ nō mouet̄ a bono vł malo vłi: sꝫ a q̄dā determiato bono qd est delectabile ꝓm sensuꝫ ⁊ a q̄daꝫ determinato malo qd est triste ꝓm sensum. In pte aūt itellectiua est appbēsio boni ⁊ mali vłis:vñ ⁊ appetitꝰ itellectiue ptis (.s. ipa volūtas) mouet̄ stati ex bono vel malo per intellectū appbēso sibi p̄ntato. Hec ille vbi supra. ¶ Dubitat̄ 2º vtrū itellꝰ itelligat per abstractionē a phātasmatibꝰ:⁊ vr ꝙ nō. Nā itellꝰ intelligēdo ꝯuertit se ad phātasmata:ḡ itellꝰ nō itelligit abstrahendo a phantasmatibꝰ. ¶ P̄. Sic se hꝫ visus ad colorē:ita se hꝫ itellꝰ ad phātasmata:vt ꝯcessuꝫ est:sꝫ visus nō pōt vidē colorē abstrahēdo a colore:ḡ itellꝰ nō pōt itelligē abstrahēdo a phātasmatibꝰ. ¶ P̄. Nihil pt itelligi sine illo qd cadit in diffōne rei:sꝫ mā cadit in diffōne rei nālis:ḡ itellꝰ nō pōt itelligē res nāles sine mā. Sꝫ mā est pn̄ᵐ idiuiduatiōis:ḡ seq̄t ꝙ itellꝰ nō pōt itelligē absq̄ ꝯditiōibꝰ idiuiduātibꝰ:⁊ sic nō abstrahit se a phātasmatibꝰ. ¶ P̄. Si itellꝰ itelligēdo abstraheret a phātasmatibꝰ:vel q̄ abstrahē ꝑtinet ad itellectū polem:vel ad itellectū agēte. Nō ad itellm polem:cū eiꝰ sit recipe:nec ad itellectū agētē:cū eiꝰ sit phātasmata illustrare:⁊ per ꝯñs magis in eis aliqd iprimē q̄ abstrahē. ¶ Ad pᵐ dōm ꝙ itellꝰ itelligit semꝑ ꝯuertēdo se ad phātasmata:⁊ et abstrahēdo. Cōuertēdo qdē iq̄ntū itelligit vłe qd hꝫ eē in singularibꝰ:abstrahēdo vo iq̄ntū itelligit vłe nō itelligēdo singulare. ¶ Ad 2ᵐ dōm ꝙ nō est oimoda silitudo iter colorē ꝑ respectū ad visuꝫ ⁊ iter phātasmata ꝑ respectū ad intellectū. Nā color ꝓm sui nām est per se visibilis:sꝫ phātasmata ꝓm se nō sūt itelligibilia:⁊ ꝓpea reqrit̄ vtus itellꝰ agētis:vt supra declaratū est:vñ nō est sile. ¶ Ad 3ᵐ dōm ꝙ mā signata est pn̄ᵐ idiuiduationis:nō aūt mā cōis que ponit̄ in diffōne rei nālis. ¶ Ad 4ᵐ dicēdū ꝙ abstrahere ꝑtinet ad itellectū agētē inquātum ipsa (ꝓpter propinquitatē quā habēt ad ipm) efficiūtur habilia vt ab ipsis possit abstrahi species intelligibilis presentanda intellectui possibilis.

¶ Sequitur in textu (Quoniam aūt aia ⁊c̄.) Hic est q̄rtus tractatus huius tertij libri de anima:⁊ est lectio 14ª eiusdem:in cōmento sancti Thome.

Stud est q̄rtꝰ tractatꝰ huiꝰ tertij in q̄ phs determinat de potentia motiua:⁊ de cōparatione potētiarum ad ipaꝫ aiam ⁊ ad se iuicē. Qui qdē tractatꝰ ꝯtinet tria capła. In pº capło phs determinat de potentia motiua in coi ⁊ ꝓm se. In 2º vo determinat de potētia motiua ꝑ respectū ad diuersa aialia. ibi (Qm̄ igit̄ supra dcm̄ est.) In 3º capło ondit qualr diuerse ptes aie ordinant̄ inter se. ibi (Uegetabilē aūt qdē.) ¶ In pº igit̄ capło ponuntur due ꝯnes. Quaꝝ pª est ꝙ diuisiões potētiaꝝ ab antiquis phis sūt insufficiēter assignate. Quaꝝ pª est. Potētiaꝝ quedā sūt rōnales qdā sūt irrōnales. Et hāc ꝯnē ꝓbat phs q̄tuor rōnibꝰ. Quaꝝ pª est. Potētia vegetatiua ⁊ sensitiua sūt potētie aie plus iter se differētes q̄ potentia irrōnalis ⁊ ꝯcupiscibilis:⁊ tñ iste due potentie nō cōprehēdunt̄ sub p̄dictis diuisiōibus:ḡ nō sūt sufficiētes. Scda rō. Phātasia est quedā potētia aie:⁊ tñ nō cōprehēdit̄ sub p̄dictis.ḡ ⁊c̄. Tertia rō. Uis appetitiua ⁊ vis itellectiua est quedā potētia aie distincta ab alijs:⁊ tñ nō ꝯtinet̄ sub aliq̄ p̄dictaꝝ diuisionū:cū nulla eaꝝ diuidat̄ in irascibilē ⁊ in ꝯcupiscibilē.ḡ ⁊c̄. Quarta rō. Alique st potētie aie que sūt pnª motiua augmēti ⁊ decrementi:⁊ tñ de illis in p̄dictis diuisionibus nulla fit mentio.ḡ ⁊c̄. ¶ Scda ꝯ. Pn̄cipiū motꝰ localis. vꝫ. potētia motiua nō est potētia vegetatiua. Que pꝫ duabꝰ rōnibꝰ phi:q̄rum pª est. Motus ꝓm locū semꝑ fit ꝑp aliqd desideratū vel imaginatū:sꝫ imaginatio ⁊ desideriū siue appetitꝰ nō cōueniūt potētie vegetatiue:ḡ seq̄t ꝙ pn̄ᵐ motꝰ localis nō est potētia vegetatiua. Scda rō est ad idē. Nā si potētia vegetatiua eēt pn̄ᵐ motꝰ localis:sequeret̄ ꝙ plante mouerent̄ motu locali:cū in eis sit potētia vegetatiua:ꝯñs est flm.ḡ ⁊c̄. Et si dicat̄. Plāte mouent̄ sursuꝫ ⁊ mouent̄ deorsum:⁊ ad alias diias pōnis:ḡ mouent̄ motu locali. Dicēdū ꝙ nō mouent̄ motu locali ꝓgressiuo de quo est ad ꝓpositū. ¶ 3ª vo pn̄ᵐ motꝰ localis nō sit sensus probat̄ tali rōne. Nā sēsus est in oi aiali:si ḡ sensus eēt pn̄ᵐ motꝰ localis:sequeret̄ ꝙ oia aialia mouerent̄ motu locali:qd est falsum. ¶ Sed ꝙ tale pn̄ᵐ nō sit itellꝰ pꝫ:qꝛ aut eēt itellꝰ speculatiuꝰ:aut practicꝰ. Nō pᵐ:qꝛ itellꝰ speculatiuꝰ solū v̄sat̄ circa speculabilia:nō aūt circa aliq̄ agibilia iq̄ntū huiꝯ ꝓm ꝙ fit motꝰ localis:neq̄ itellꝰ practicꝰ:qꝛ aialia bruta mouent̄ motu locali ꝓgressiuo: qbꝰ nō iest itellꝰ practicꝰ. ¶ Circa p̄dicta dubitat̄ pº. vtrū appetitꝰ itellectiuꝰ q dr volūtas sit potētia distincta ab appetitu sensitiuo. Et vr ꝙ nō. Nā diff̄ia accidētalis obiectoꝝ nō facit diiaꝫ specificā potētiaꝝ:vt in 2º habitū est. Sꝫ accidit obiecto appetitꝰ videlꝫ bono qd sit appbē-

sum a sensu vel ab itellectu: ğ appetit9 itellectiu9 ꝛ appetitus sensitiu9 nõ realr distiguunť: cũ nõ distiguanť nisi per bonũ appħẽsum ab itellectu: ꝛ per bonũ appħẽsuȝ a sensu. ¶ P̃. Appetit9 sensitiu9 sic̃ ꝛ itellectiu9 ferť ad rẽ ad extra: ſȝ res ad extra est singl'are bonũ: ğ idẽ vt supra. ¶ Dõm ꝙ appetit9 itellectiu9 ꝛ sensitiu9 sũt due potẽtie spe distĩcte. Cuius rõ est: qꝛ potẽtia appetitiua ꝛ potẽtia passiua apta nata est moueri a bono appħẽso. Sȝ manifestũ est ꝙ bonũ qd̃ appħẽdiť ab itellectu alr mouet appetitũ q̃ȝ bonũ appħẽsum a sensu: cũ bonũ qd̃ appħẽdiť ab itellectu appħẽdať sub rõne vl'is: bonũ vͦ qd̃ appħẽdiť a sensu appħẽdiť sub rõne pticularis: ğ sũt due potẽtie distĩcte. ¶ Ad pm dõm: ꝙ nõ accidit bono ẜm ꝙ appetibile est ꝙ sit appħẽsuȝ a sensu vel ab itellectu: ſȝ cõuenit ei per se: qꝛ nõ põt mouẽ appetitũ nisi vt appħensuȝ. ¶ Ad 2m dõm: ꝙ lȝ res ex̃ aĩaȝ sit qd̃dã bonũ pticulare in se ꝯsideratũ: tñ volũtas ferť ad illd̃ bonũ nõ ẜm rõnẽ pticularẽ: ſȝ ẜm rõnẽ vl'em. ¶ Dubitať 2o vtꝝ appetit9 itellectiu9 diuidať in irascibilẽ ꝛ ꝯcupiscibilẽ: ꝛ vĩ ꝙ sic: qꝛ appetit9 dĩ ꝯcupiscibilis a ꝯcupiscẽtia ꝛ irascibilis ab irascẽdo: ſȝ volũtas aliq̃ ꝯcupiscit que nõ pertinet ad sẽsuȝ: videlȝ v̾tutes itellectiuas; vtputa sapiẽtiã: ğ aliqs ẽ appetit9 ꝯcupiscibilis: ꝛ ex opposito irascibilis. ¶ Dõm ꝙ appetit9 itellectiu9 nõ põt diuidi in irascibilẽ ꝛ ꝯcupiscibilẽ. Cui9 rõ est: qꝛ illa potentia que respicit aliqd̃ obm vl'e ẜm cõem rõnẽ ei9: nõ diuidiť in potẽtias distĩctas ẜm distĩctionẽ ptiuȝ subiectiuaꝝ que ꝯtinenť sub illo obiecto: ſȝ appetit9 intellectiu9 vtputa volũtas respicit bonũ vl'e ẜm cõem rõnẽ ei9: ğ seqť ꝙ nõ diuidiť in diuersas potẽtias ẜm diuisionẽ illi9 vel illi9 boni: sic̃ visus qui respicit colorẽ obiectiue: nõ diuersificať specifice ꝑꝑ diuersitatẽ illi9 vel illi9 coloris. ¶ Ad rõnẽ dubij dõm ꝙ ꝯcupiscẽtia põt accipi dupl'r. Uno mõ absolute: ꝓut dicit potẽtiã aĩe: ꝛ isto mõ tñ in volũtate est ꝯcupiscẽtia. Alio mõ accipiť ꝯcupiscẽtia pro opatione aĩe que fit cũ quadã imutatione organi: vt in ꝓposito accipiť: ꝛ isto modo in voluntate nõ est cõcupiscentia.

¶ Sequitur in textu (Quũ igiť sicut ꝛc̃.) Hec est lectio 16a huius tertij libri: ꝛ in cõmento sancti Thome.

Istud est 2m capl'm eiusdeȝ tractat9 in q̃ Phs determinãdo de potentia motiua per respectũ ad diuersa aĩalia ponit duas ꝯnes. ¶ Quaꝝ pa est: ꝙ nihil est motiuũ suiipsi9 sine phãtasia. Hec ꝯ ꝓbať tali rõne. Nã vnũqd̃qȝ est motiuũ suiipsi9 iquãtũ est appetitiuũ: ſȝ appetit9 nõ est sine phãtasia: ğ nihil suiipsi9 est motiuũ sine phãtasia. ¶ Pro cui9 decl'atione sciẽdũ est ꝙ phãtasia põt accipi dupl'r. Uno mõ ꝓprie ꝓut distiguiť ꝯ ptẽ itellectiuã: ꝛ isto mõ nõ accipiť hic. Alio mõ vt se extẽdit ad itellectũ ẜm ꝙ mã phãtasialis dĩ mã itelligibilis: ꝛ isto mõ accipiť hic. ¶ Contra p̃dicta sic arguiť. Si vnũqd̃qȝ eẽt motiuũ suiipsi9 ẜm ꝙ hȝ phãtasiã ꝛ appetitũ: sequereť ꝙ aĩalia iperfecta eẽnt motiua suiipsi9: cũ in eis sit phãtasia ꝛ appetit9. ꝯñs ẽ falsuȝ. ğ ꝛc̃. ¶ P̃. Nõ mouet seip̃m: ſȝ mouet seip̃m mediãte rõne pticulari: vt statim patebit: que q̃dẽ rõ nõ est phãtasia: cũ phãtasia nõ distinguať: ğ idẽ vt supra. ¶ Ad pm dõm ꝙ duplex est phantasia vt sepius dictũ est: videlȝ determinata ꝛ indeterminata: verũ est ꝙ in aĩalibus iperfectis est phantasia indeterminata: nõ aũt determinata. vt ad ꝓpositũ. ¶ Ad 2m dõm ꝙ vt dictũ est. duplex est phantasia: quedam est indeterminata: ꝛ talis nõ est rõ. Alia est phantasia determinata: ꝛ talis est duplex quedã est sensibilis que fit absqȝ deliberatione: ꝛ talis inueniť in aĩalibus vtiqȝ pfectis: que et̃ rõ nõ dĩ. Alia est phãtasia rõnalis: que videlȝ hȝ fieri cũ q̃dã deliberatiõe ꝛ discursu: ꝛ talis repeiť in hoĩbus que dĩ rõ. ¶ Scd̃a ꝯ. Homo mouet seip̃m mediãte rõne. Hec ꝯ ꝓbať tali rõne. Naȝ vnũqd̃qȝ est motiuũ suiipsius iquãtuȝ est appetitiuũ: vt dcm̃ est: sed appetit9 nõ est sine phantasia: phantasia aũt in hoĩe vocať rõ. ğ ꝛc̃. ¶ Cõtra hãc ꝯnẽ sic arguiť. Naȝ si homo moueret seip̃m mediãte rõne. Aut illa rõ esset speculatiua aut practica. Nõ p̃mũ: qa pari rõne itellect9 speculatiuus esset pn̄m mot9. Neqȝ 2m: cũ talis rõ versetur circa vniuersalia vt in plurib9: ẜm que nõ fit motus localis. ¶ Dicẽdũ ꝙ duplex est rõ. Quedã est speculatiua: alia est practica. Ratio speculatiua nõ est pn̄m mot9. Ratio aũt practica est duplex. Nã quedã est vniuersalis: quedã est particularis. Ratio vniuersalis nõ est pn̄cipiũ mot9 localis: bene aũt rõ particularis. ¶ Circa p̃dicta dubitať. Utrũ rõ ꝛ intellect9 sint due potẽtie: ꝛ vĩ ꝙ sic. Nã sicut se hẽt imaginatio ad rõnem: ita se hẽt rõ ad intellectũ: sed imaginatio est potentia distincta ꝯtra rõnẽ: ğ rõ distinguiť ꝯtra intellectũ. ¶ P̃. Sicut se hẽt rõ ad sensum; ita se hẽt rõ ad intellectũ qui attribuitur angelis: sed rõ ꝛ sensus sunt diuerse potẽtie. ğ rõ ꝛ intellectus: cũ plus differant angelus ꝛ homo: q̃ȝ homo ꝛ brutum. ¶ Dicẽdũ ad dubiũ ꝙ rõ ꝛ intellect9 nõ distinguũtur eẽntialr: sed solũ ẜm rõnẽ: ẜm diuersa officia actuũ. Nã vna ꝛ eadẽ potẽtia intellect9 ẜm ꝙ simplici apprehensione est itellectiua dĩ itellect9: ẜm vͦ ꝙ cuȝ quodã discursu a noto ad ignotũ intelligit vocať rõ. Et qꝛ angelus ẜm sui nãm intelligit simplici intuitu sine discursu: homo vͦ intelligit discurrẽdo ab vno in aliud: iõ intellectus appropriať angelis: rõ vͦ hominibus. Et inde est ꝙ angeli vocanť substantie intellectuales: homines vͦ creature rõnales. ¶ Ad pm dõm ꝙ illa similitudo attẽdiť ẜm diuersitatẽ actuũ: nõ aũt ẜm diuersitatem essentialem potentiarũ. ¶ Sic etiã dõm est ad 2m.

¶ Sequiť in textu (Uegetabilẽ q̃dẽ aĩam ꝛc̃.) Istud tertium capl'm cõprehẽdit duas vltimas lectiones eiusdẽ libri: ꝛ in cõmento sancti Thome.

Istud est 3m ꝛ vltimũ capl'm huius libri in quo Phus determinãdo de ordinatione potẽtiaruȝ adinuicẽ per respectũ ad corp9 aĩatũ ponit q̃tuor ꝯnes: iferẽdo q̃tuor correlaria. ¶ Quarũ pa est. Oẽ viuens quãdiu viuit necesse est ꝙ hẽat aĩam vegetatiuã. Hec ꝯ ꝓbať tali rõne Phi. Nã oẽ viuẽs quãdiu viuit vtiť alimento: sed vti alimẽto ptinet ad aĩam vegetatiuã: ğ necesse est ꝙ oẽ viuẽs dũ viuit hẽat aĩam vegetatiuã. Probatio maioris: qꝛ oẽ viuens dum viuit hẽt augmentum statũ vel decremẽtũ: sed hoc nõ põt ꝯtingere nisi alimẽto: qꝛ tẽpore augmẽti opȝ ꝙ plus ꝯuertať de alimẽto in subam aliti q̃ȝ qd̃ sufficiat ad sustẽtationẽ vel ꝯseruationem p̃existentis magnitudinis. Tẽpore vͦ stat9 equalr. Tẽpore vͦ decrementi minus. ¶ Cõtra hãc ꝯnẽ sic arguiť. Nã deus viuit: vt ꝓbat Phs 12o metaphysice ꝛ tñ in eo nõ est aĩa vegetatiua. ğ ꝛc̃. ¶ Dicẽdũ ꝙ Phus hic loquiť de generabilib9 ꝛ corruptibilib9 viuẽtib9. ¶ Secũda ꝯ. Nõ oẽ viuẽs hẽt sensum. Hec ꝯ ꝓbať duab9 rõnibus. Quarũ pa est. Nã nõ oẽ viuens hẽt corp9 redactũ ad mediã ꝓportionẽ qualitatũ: vt plante: ğ nõ oẽ viuẽs hẽt sensum tactus qui requirit organũ taliter dispositũ: ꝛ per ꝯñs nõ oẽ viuens hẽt sensum: qꝛ vbi nõ est sensus tactus: ibi nullus est sensus. ¶ Scd̃a rõ. Sensus imutatur spũaliter a sensibili. Sed plante solũ imutanť imutatione reali: ğ plante nõ habẽt sensum: sed plante sunt